EX MUNIFICENTIA
FERDINANDI III. M. E. D.
DIE 3. IUNII 1791.

9. 6. 89.

Digitized by Google

Digitized by Google

271

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

IOANNIS BARCLAII
ARGENIS

AD

PRAESTANTISSIMORVM

LIBRORVM FIDEM

CVM CLAVE

ET

VTILISSIMIS INDICIBVS

PRAEFATVS EST

IOANNES WINKELMANNVS

CVM FIGVRIS

EDITIO XVII

EMENDATIOR ET CORRECTIOR.

NORIMBERGAE

IMPENSA VVOLFGANGI SCHWARZKOPFII A. S. R.

MDCCLXVIIII

Digitized by Google

Sereniſſimo et Potentiſſimo

PRINCIPI

LVDOVICO XIII

Galliae et Nauarrae Regi Chriſtianiſſimo, cet.

IOANNES BARCLAIVS

S. D.

Nouo iſti generi ſcriptionis, nec forſitan in Latinis antea uiſo, LVDOVICE, Rex Chriſtianiſſime, ut faueas ipſe, et fauoris publici uiam regia humanitate aperias, facile poteris exorari. Nunquam enim haec bella, hos caſus, regnorumque discrimina et amores pudicae iuuentutis, quos habet iſte liber, Tu illo flore aetatis, illa uiuidae indolis laetitia, tam capaci ad ſeria

ria et remiſsionem ingenio, contemnes. Videbis uirtutum uitiorumque certamina, nullibi quam ueſtris in aulis atrociora. Deſpicies, quid indulgentia Regum peccauerit, quidue audacia. Oderis publicae paci infeſtos, gaudebisque mulctari: Tuas ſaepe uirtutes reperies: Tua in aliis Heroibus ſimplicius facta miraberis: popularem denique tuum, tot fatis, tot hoſtibus exercitum Poliarchum, ipſa uirtutis et dignitatis ſimilitudine habebis chariorem; nec pollues ſanctitatem famae tuae, quae Te uirum et Regem ab inaſſueti candoris fortitudine celebrat, ſi amabis Argenidem. Satis denique ſe hic liber Tuae Maieſtati probabit, ſi intelliges, in illo aliquot Principum laudes referri. Tua enim intereſt, ut, qui tot hiſtoriarum materiam orbi daturus es, iam nunc litteris faueas, Regum uitam quacunque rarione narrantibus. Ibunt Muſae, exemplo licentiaque, quam feceris, per optimatum domos, miſcebuntque ſe iuuentutis colloquiis, et prouectiorum ſeria utilisſime excolent. Nec aliud ingerent ſaepius, quam tui nominis dotes, in quo omnia ad ae-

ternitatem famae conſpirant, nobilisſimo regno, et indole nobiliori. Nam altisſima Europae in ſcena, ſolio emines gentis illius, quae nunc armis peragrauit arcana Orientis adhuc Franciſcum nomen horrentis: nunc uicinioribus bellis eo ſato efferbuit, ut regiones aegre reperias, quae non aliquando Gallicae gloriae ditionique acceſſerint: cuius denique uiribus, ubi ipſa ſibi conſentit, nihil nimium eſt, nihil imperuium; quae autem pietate et religionum amore praecipua, neſcit poſſe, quod poſſe non debet. Iam uero iis Tuam Maieſtatem moribus Numen finxit; iis caſibus pueritiam et iuuentutem Tuam erudiit, ut uideatur aliquid a fortuna Tua maius Gallia exſpectare, quam dederat ipſa Tibi. Eo enim parente es genitus, qui uel confesſione hoſtium ſaeculi ſui ſummus, Magni cognomen ferre uiuus debuerat, quo uos modeſtius extincto addidiſtis. Tali ſcilicet auctore ingenerari debuit Tibi uirtus, et ad gloriae ſuccesſionem cupiditas inſeri. Is autem uix octenni tibi raptus; quippe hoc modo elucere optime potuit Numinis cura Tuae Maieſtati pro-

pitia, propriaeque uirtuti ſeges dari, ne omnia Patri deberes. Nam, eo ſublato, motus ſenſim exarſere in Gallicis animis plerumque ad uicariam contumacibus poteſtatem, et mox arma ciuilia; dum Tu, Nobilisſime Regum, iam uirilis conſcius ſenſus, properares enatare ex pueritia ad aetatem firmiorem. Praeueniſti tandem annos, momentoque compoſuiſti patriam paene euerſam. Sed ut crebrioribus triumphis tua ſe fama per hominum ora inueheret; ſaepe deinde arma gentilia nouis ac paene anniuerſariis tumultibus exſonuere; totiesque oppresſiſti factiones, hoc ipſo ſtupentes, quod praeter ſpem Tui uindex adeſſes. Iuiſti, circumtuliſti regia ſigna, denique pugnauiſti. Illico multis ceciderunt ſponte arma, multis excuſſa ſunt. Hi tuam uirtutem amauerunt, illi timuerunt felicitatem. Tu uero magnitudine animi effeciſti, ut omnes dubitent, plus fuerit in fortitudine, an clementia tua. Victor enim eas, ut plurimum leges ſcripſiſti, propter quas uincere iſti uoluerant.

Cae-

Caeterum, quamquam imbutus regia armorum uoluptate; non his tamen plus iuſto indulgens, paſſus es belli malis pacem eſſe infeſtam: nec acrior ſceptri uindex fuiſti, quam deinde ſalutis ſingulorum; impio more ſublato, qui iubebat Gallos tuos, leuibus inter ſe rixis commiſſos, paſſim iugulum ſuum dare, aut petere alienum. Haec atrox et peſtilens lues tantum Gallici cruoris exhauſit, ut uix plura gladiatorum paria olim Romanorum arena conſpexerit. Vſu quoque et fama populari inualuerat *inſania*; quia illi uitio ex uirtute, ſed corrupta, erat ſemen. Quoties totae ſtirpes exciſae? quoties emeritorum patrum ſenium, aut ignaram miſerae prolis pueritiam haec furia orbauit? An ſpes eſſet, adeo efferum morem, qui multorum toties Regum, et ipſa maximi tui Patris edicta, contumaci audacia eluſerat, ad Tuae adoleſcentiae uocem exſpiraturum? Voluiſti; ſed non perfunctorio nutu. Strinxiſti auctoritatis tuae arma; haut mora confectus eſt. Addat Numen Tuae uitae illos annos, quos a iuuentute Galli-

ca perire uetuiſti. Tibi illa ſeruabit; et, ſi Tuae Maieſtatis, et patriae res expoſcent, ſpiritum reddet, quem priuata et intempeſtiua odia, niſi cauiſſes, geminata morte merſiſſent.

Magnae hae quidem, Rex Chriſtianiſſime, pace belloque laudes. Adhuc tamen mihi intactum eſt, quod in tuis praeconiis potisſimum eminet, religionis cura, Numinis cultus; ſubactae prouinciae, ur ſanitatem pati incipiant: et in ultima illa ad Iberiam Galliae ora, templis reddita ſacra, ſacris Pontifices, pontificibus ſecuritas. Sed haec magna maioribus factis deles. Quos non quotidie triumphos tuos audimus? quos non in dies exſpectamus? Quoscunque religionum aut Regum cura tangit, mirantur, obſtupeſcunt, ſe felices exiſtimant, quod tuo ſaeculo uiuunt, pluresque uero affectu congerunt in Maieſtatem tuam laudes, quam adulatio in immeritos Principes ſolet.

Dum haec ſcribo, dum plura, quae ſcribam, occurrunt, uix mihi habeo fidem de annorum tuorum paucitate. Nam ue-

uerae hae laudes multis celebrium Principum ad ſenectutem ſuffecerint. Tu porro adhuc ſtas in iuuentutis exordio; nec parces ad illum cumulum laureas addere, diuinae indolis Princeps, ac, quod feliciſſimum in Rege eſt, labore atque curis a pueritia exercitae. Vt hic ergo ueriſſimae triumphus gloriae per poſteritatis ſeriem inoffenſos agar curſus, ineundum eſt cum litteris foedus: quo et illis praeſens faueas, et Tibi illae aliquando abſenti aeternum, paremque uirtutibus tuis locum inter Heroas conſtituant. Parum enim eſt in hominum memoria, ſi eam non uetat conſeneſcere ſcribentium fides. Hoc Orientis domitor, Alexander, hoc Caeſar, hoc ueterum Regum nobiliſſimi, ſenſere; nec aliam ſperauerunt triumphis ſuis ſortem, quam quae ex eruditorum fauore contigiſſet.

Magis anxie de litterarum praeſtantia ad alium ſcriberem, Auguſtiſſime LVDOVICE. Sed diu eſt, quod mutuis beneficiis Reges Chriſtianiſſimi cum iis coiuiſtis, Scimus totius orbis bono quantum Muſis

regnum ſit in Francia tua: quae duplici quoque nomine Tuae Maieſtati diuinctae ſunt. Nam praeterquam quod Regum liberalitate, cura, hortatu, nunc in Galliis pulcherrime uigent; Italia quoque Medicaeorum Principum munus agnoſcit, eas a patrum ueterno excitatas: quam laudem Sereniſsima illa gens pulcherrimo ſtudio augere non deſinit. Ita paterno atque materno iure, Tu patronus litterarum, Tu omnes amabis. Sed hic arctius liber, Chriſtianiſsime Rex, a Tua Maieſtate exſpectat foueri, quem multiplici ſuauiorum Muſarum mixtura, regii amores, regia odia, ſpiritus denique regii, implent. Vale.

Romae, Kal. Quinctilibus CIↃ IↃCXXI.

IOAN

IOANNES VVINKELMANNVS

CANDIDIS

LECTORIBVS

S. P. D.

De libris, quorum ſingulis annis, proh dolor! copia ingens prodit, uerax eſt, uiri illuſtris, et cum pauxillis per omnem Europam etiam poſt ſuprema fata comparandi, GODOFREDI GVILIELMI LEIBNITII iudicium: *Si mundus adhuc mille annos durabit, et tot libri, ut hodie, conſcribentur; uereor, ne e bibliothecis integrae ciuitates fiant.* Quos ego libros ſaepe, ſumma attentione ac delectamento non exiguo lego, ſunt IOAN. BARCLAII, qui terrarum orbem, qua

lit-

litteris cultus, fama ſui nominis impleuit, ſcripta, quae bellaria ab adoleſcentia iam appellare conſueui. Non me fugit BARCLAII *Argenidem*, hoc et ſuperiori ſaeculo, Norimbergae in orientis Francia, aliquoties aeneis litteris excuſam: quare librum meum, ex praeſtantisſimis editionibus incredibili ſtudio emendatum, et ad recte ſcribendi rationem, quae graeco nomine inſcribitur ὀρθογραφία, correctum, inclyto Norimbergenſium bibliopolae transmiſi; litteratis quibusdam operam meam non displicituram, arbitror.

Si otium mihi erit, ac longioris uitae cum non infirma ualetudine uſura; (nam, teſte CICERONE, *Quis eſt, quamuis ſit adoleſcens, cui ſit exploratum, ſe ad ueſperam esſe uicturum?*)

rum?) C. PLINII CAECILII SE CVNDI *panegyricum*, NERVAE TRAIANO AVG. dictum, *quo ſcripto*, auctore VOSSIO, *romana facundia nihil habet elegantius*: quoniam nunquam Romae, quod admiror, typis impreſſus, non mediocrem adhibebo curam; atque omnes ingenii et iudicii uires intendam, ut e codicibus Vaticanis et Anglicanis, auxilio cuiusdam lecti amici et conſilio, luce publica dignam editionem, hic emittam. Quum uero emendationis ſit, *adiicere*, *detrahere*, *mutare*, ut QVINCTILIANVS eſſe dixit, lib. X *inſt. orat.* cap. 4: hanc ſanctionem diligentisſime me obſeruaturum ſancte promitto. Paucisſimos omni aeuo uere criticos fuiſſe, non magis miror, quam quod TVLLIVS,

ait, *ob magnitudinem et difficultatem artis, paucos ſemper oratores exſtitisſe.*

Nondum calamum deponerem, niſi me lucerna deficeret. Vos autem, *ſuauisſimi lectores,* IMMORTALIS DEI NVMINIS clementiae ac firmisſimo praeſidio, dum ero, commendo, uobisque per omnem uitam fata ſecunda apprecor: ac uos ſic rogo, ut qui maxime et ſumma contentione ſolent, ueſtram in me beneuolentiam perpetuo conſeruetis. *Romae*, A. G. N. ∞ IↃ CCLXVI, calendas Apriles VI, hora VIIII

IOANNIS BARCLAII VITA.

Qui fuerit Ioannes Barclaius, aurea eius monumenta ſatis produnt, Gallia praedicat, promulgata Anglia, Roma eloquitur. Natus eſt Aberdoniae ex antiquiſſima Scotorum familia, dignus plane, quem omnium gentium uota optent in ciuem. Patrem habuit Guil. Barclaium inſignem cum Mariae Stuartae Reginae gratia, tum commercio litterarum, quas cum idem Guilelmus uideret, una cum auita religione ſordeſcere; Principem uero ſuam marceſcere in infamis carceris ſitu, dolore confectos migrauit anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo Lutetiam; inde Auaricum ſalutauit Muſarum Themidosque libaturus aquas; donec Caroli primi Lotharingiae Ducis expetitus uoto Musſipontum acceſſit ſupplicibus libellis, atque adeo ſcholae iuris ciuilis praeficitur: deinde cum Anna de Malauilla contracturus nuptias ex Scotia regias litteras accerſiuit, quibus ingenuae nobilitatis titulos futurae ſponſae approbaret. Geminam prolem maſcula habuit, ſed alteram mors prae-

cox demeſſuit; altera fuit Ioannes Barclaius; qui, poſtquam ſub tanto patre adoleuit, puriſſimas eminentioris doctrinae aquas hauſit, quas poſteris libandas propinaret. Vnde uicesimo aetatis anno, quum Thebaidem Statii notis illuſtraſſet, obſtupeſcens gaudio pater, quod ad hunc doctrinae apicem filium prouexiſſent Muſae, uoluit eum ex ſcholaſtico puluere, paternisque focis inter aulae Pariſienſis lumina rudimentum ponere uerae lucis, et pari Muſarum negotiorumque ſtudio creſcere, genere ac moribus ad eiusmodi uitam eum ferentibus. E paternis ergo laribus eductus in regiam ibi Coſpeanum, audiuit arcana naturae publice referantem. Tum cogitauit in Angliam, ubi Iacobi Regis munificentia exceptus: eſt in lecta nobilium centuria, qui regio conclaui praeſunt, eſt conſtitutus. Ibi ſuae Palladis aegide agitata hoſtium tela retundebat; ſolus, prandente Rege, ſeu eodem iubente, legebat. Et quamquam a Regis religione differret, nemo tamen propiore amicitiae gradu apud illum fuit, nec unquam plebeiae patuit inuidiae, quae in eos deſaeuire ſolet, qui principum amicitiis illuſtres ſunt. Illius nomine legationes obiuit ad Rudolphum Imperatorem, ad Matthiam, Pannoniae Regem, et ad Emanuelem Philibertum Ducem Allobrogum. Tandem uxorem duxit Aloyſiam Debonnaire, quaeſtoris militiae Gallicae filiam: ex quo foedere coniugali emerſit gemina

mina ſoboles uirilis, tertia foeminea, ut ipſe hoc carmine eſt teſtatus:

Pinge meos (dixi) pictor fidiſſime, uultus;
Pinge. peret longos iſta tabella dies.
Paruit his Pictor digeſtique ordine conchis,
Ergo meam uerbis due, ait ille, manum:
Primum, inquam, qui me capiet locus, orbe pudico,
Sit ſimilis templis, liminibusque meis.
Non mihi plebeio ſpecies ſit uilis amictu,
Nec ſtola ſit luxu conſpicienda ſuo.
Sed faciles cultus, et quos uelit eſſe maritus,
Praecipue falſus non tegat ora color.
Nam nec Arbs nobis, nec mittit Iberia vultum
Nectit adoptiuas nec mea dextra comas.
Sit mihi uir iuxta quem toto lumine figam;
Lumine, quod uarium non ſinat eſſe pudor.
Sit mihi iurantis facies, non ulla dearum.
Connubia his noſtris ante ferenda toris;
Nec fiet ingrato qualis marceſcit amore
Frons mihi, ſed parili qualis amore nitet.
Adde quoque et Flora ſignum ſignumque Mineruae
Artificis: ſunt haec numina magna mihi.
Denique pinge lares, fac paruos ludere natos:
Haereat hic dextra, pendeat ille ſinu:
Has ubi reddideris formas, ne nomina pone,
Vt quondam, faceret quum rude pictor opus.
Sic ſatis hos uerſus, ſub imagine ſcribere noſtras:
Haec ſunt, haec animi pignora uera mei.

Nulla maritarum plus me dilecta marita;
Plusque ſuum coluit nulla marita uirum.

Huic autem triplici ſuae proli timens, quae legi aduerſus Catholicos promulgatae erat, obnoxia iterum ſolum uertit. Non ſine tamen aliquo doloris ſenſu, et amicitiae argumento eum Rex dimiſit; abeunti enim effigiem ſuam inſertam aureae pyxidi, multis gemmis diſtinctae, dono dedit. Miſſa Gallia Romam deſtinat peregrinationis metam, quo amicis precibus Romani Pontificis Paulli V uocabatur per Gondomarum, legatum Regis Hiſpaniae. Iſtic per quinquennium quum uixiſſet; tandem, obtinente Gregorio XV (qui et amore in eum Paullo V ſucceſſerat, eumque et illuſtribus honorum titulis, et annua penſione una cum maiore natu filio impertiuerat, defecit hoc Europae lumen, atque breuiſſimae, ſed acerrimae febris aeſtu ultimum diem clauſit anno milleſimo ſexcenteſimo uiceſimo primo, Auguſti duodecimo, uir de Muſis optime meritus. Morti proximus locum ſepulturae deſtinauit ſibi extra omne hominum commercium.

Libros doctrinae ſuae obſides reliquit plurimos, quos inter Argenis haec noſtra gentium omnium donata linguis, multam feret aetatem, et plenum gloriae auctorem ſuum deducet ad poſteros; nec labem adſperget tam illuſtri auctori geminae ſatirae ſtilus petulans,

quam

quam uix ex ephebis egreſſus publicae luci dedit: enim uero etſi Iuuenalis, Perſii, Lucilii, Terentii, Varronis, Martiani, Minaei, Petronii, Apuleii, Horatii aemulus, tamen aemulus innocens, ut luculenter probauit ipſe in apologia ſua: eum purgat et icon animorum, ubi gentis cuiusque genium gnauiter exprimit: diluit praeterea aeſtum illum iuuenilem non Poeſis illa modo, quae illuſtrem ipſi inter Scotiae poetas locum promeruit: ſed et illa paraeneſis ad ſectarios Angliae, quam Romae edidit. Mitto plures conceptos animo foetus, quibus praecox fatum obicem poſuit. Vix reperit Argenidem ſuam, quum ſubito exſpirat Philomela ſub ictu. Faceſſant autem, quae adſcititio Ioannis Barclaii titulo inſignita protruduntur in uulgus; qualis eſt Aletophilus: ſic enim ſentit Hieremias Drexelius, Societ. Ieſu, in Aurifodina ſua: ubi inter poetas non uulgaris notae Ioannem Barclaium collocans haec ſcripſit: *Ioannes Barclaius Latinus oppido ſcriptor et elegans, Iconem animorum, et Argenidem edidit ſoluta oratione, ligatam hinc illinc miſcuit.* Et paullo poſt: *A Barclaii morte homines ſimplices, et prorſus alba mentis quaedam eius nomine obtruſerunt, edita ac ſi litteratum hoc aeuum a plumbo neſciret aurum diſtinguere.*

Ad immortalitatem Barclaii una ſufficiet illius Argenis, quam Richelaeus aeui noſtri miraculum aſſiduis, ut aiunt, uerſabat manibus, habebatque quaſi praeceptricem ac di-

 rectri-

rectricem illius regiminis, quo deinceps Galliam uenerabilem iuxta terribemque gentibus caeteris fecit. Sed hercle, nemo niſi forte non amans, aut ignarus optimarum artium diuini, ut ita loquar, iſtius operis admiratione non rapiatur: nam ſi cum rerum grauitate maieſtatem characteris ponderas, mirabere in una Argenide Pandoram donis omnibus a Diis auctam: apiculam uariorum florum ſucco grauidam undequaque delibato: habet enim heroicum Tullii uigorem, Laconiſmum, et politicam Taciti, Liuii antiquitatem, floſculos puros Petronii, ſales fabuloſos Naſonis, poeticam Maronica uix inferiorem. Vbi ſoluta, nemo paene diſertius; ubi ſtricta, nemo ſolertius. Seria iocis profanis ſacra ſic temperat, nemo ut ſit ex templo, ex foro, qui non imbutus modo optimis artibus, ſed et optimis moribus inſtitutus ab hac Argenidis lectione abeat. Sed quam ſuauiter ſuſpenſos animos fallit? Quam ſolerter triumphantem de uitio, fortunaeque ludo uirtutem ſub fictis nominibus, et ad ſuſtinendas perſonas idoneis in ſcenam inducit? quis fuerit Ioannes Barclaius, dicit compendio Hugo Grotius:

Gente Caledonius, Gallus natalibus, hic eſt,

Romano qui docet ore loqui.

Neque

Neque te praetereat iſtud Naudaei in bibliographia ſua, ubi ſic ille: *Prodiit tandem aurum ex marchaſita, et uniones ex matrice concha Icon animorum Ioannis Barclaii; cui ego auctori non modo pranſtanti facundia; ſed omni genere laudis, qua ex litterarum ſtudiis elegantioribus prouenire ſolet, ne ex ueteribus quidem Romanis quenquam antepono.* Attamen inter tot opes naturae prodigae, Ioanni Barclaio unum defuit: uita prolixior, *quae magnis eſt ſaepe negata uiris:* ſiquidem uitam temporalem immortali commutauit Romae anno aetatis nono cum ſemeſtri ſupra triceſimum.

Heu plangit, meminitque ſui Parnaſſus alumni,
Sicque gemit ſparſis Muſa ſecuta comis.
O fatum! Ah! noſtrae occidiſti gemma coronae:
Occidit ante ſuum noſter Apollo diem.
Parcite Pierides lacrymis, in latius ora
Fingite, nam terris ueſter Apollo micat.
Dum uiuent aeterna tui monimenta libelli,
Barclai uiues cuncta per ora uirum.
Haec tua totum te praedicat Argenis orbem,
Quum ſcelus imperii ſed ſine dente notas.
Caſtaliis puras hauſiſti e fontibus undas,
Quas modo digeſtas ecce propino libens.

Has

Has quicunque tumens prono non appetet ore,
Tantalus iu mediis ardeat alter aquis.
Fercula diuerſis dapibes condita miniſtro.
Hoc ſine non ſapiet docta Minerua ſale.

Erat Ioanni Barclaio gracile corpus, ſtatura media, lene ſupercilium, glaucus et ſuauis oculus, coma ſubnigra, frons ad hilaritatem porrecta: denique is erat, quem non plus Muſae quam Charites amauerant.

Invidia fruſtra contrâ nitente, laborat
Acrius Inſeſſor, fortiùs inſtat Equus.

IOANNIS BARCLAII
ARGENIS
LIBER PRIMVS
CAPVT I
ARGVMENTVM.

Archombrotum appulſum in Siciliam, componentemque in arenam caput maris erroribus circumactum, ſubito matrona confundit ſparſo crine miſerabilis. Haec hoſpitem ad opem praeſtandam Poliarcho, quem adorti praedones fuerant, enixe ſollicitat. Sed dum praeſto eſt, ſtupes quatuor iam profligatis, ceteros in fugam aduerſos.

Nondum orbis adorauerat Romam, nondum oceanus deceſſerat Tybri, quum ad oram Siciliae, qua fluuius Gelas maria ſubit, ingentis ſpeciei iuuenem peregrina nauis expoſuit. Serui ope nautarum cultum domini militarem ex alto comportabant, ſuſpenſoſque per praecincta ilia equos demittebat ad litora. Ille inſuetus nauigii malis, procubuerat in arenam, quaerebatque circumactum pelagi erroribus caput ſopore componere: quum acutiſsimus clamor primum quieſcentis mentem implacida imagine confundens, mox propius aduolutus ſomni otium horrore ſubmouit. Silua erat in conſpectu, ratis quidem, ſed in ingens ſpatium affuſis arboribus, ſubter quas tumuli, fruticum dumorumque caligine, uelut ad inſidias ſurrexerant. Hinc repente in campum erumpit femina optimi uultus, ſed quae corruperat oculos fletu, ſparſo quoque in funebrem modum crine terribilis. Incitatus verberibus equus non ſufficiebat in curſum effuſae, nec minus quam in Phrygio aut Thebano furore ululanti. Con-

cuſſere illico iuuenis mentem praeter fauorem in miſeros pronum, etiam reuerentia ſexus, gemendique atrocitas: Omen quoque in ſpectaculo captabat, quod intranti Siciliam primum occurrerat. At illa, ubi potuit exaudiri; o quicunque es, ſi uirtutem, inquit, amas, ah ſuccurre Siciliae, quam in fortisſimo uiro praedones nefarii oppugnant! nec diu me orare patitur inſtans malum; nec leuiter deprecari pro Poliarcho poſſum, quem non hinc procul graſſatorum ferox turba circumſedit improuiſo facinore. Ego inter tumultum effugiens, te primum opportune, nec plus forſitan in illius ſalutem, quam in gloriam tuam uidi. Hos quoque (nam dum ipſa loquitur, ſarui acceſſerant) ſeu iuberi ſeu rogari a te fas eſt, prouoca ad egregiae pietatis officium. Haec ut mulier, inter anhelitus et ſuſpiria effudit, ad galeam ille enſemque reſpexit: et dum equum miniſtri admouent; ego, inquit, o matrona, modo in Siciliam ueni. Liceat hactenus homini externo nomen Poliarchi ignoraſſe. Sed fortunae beneficium debebo, ſi qualem memoras ſtrenuum uirum meo aduentu leuari uoluerit. His dictis in equum exiliit, et duceret ergo iuſſit. Serui omnino duo erant: Vnus, et ipſe armatus, dominum ſequebatur; alius praeſidio ſarcinarum, quae colligi tam turbulenta profectione non poterant, manſit in litore.

Iamque peruenerant ad ſiluae confinia; cuius aditus in ſemitas uarie ſectus memoriam mulieris ſic confudit, ut dubia, qua quaeri Poliarchum oporteret, nouis gemitibus coelum impleuerit. Ambigebat tanto fletu territus hoſpes, utrum progredi praeſtaret, an haerere; quum ſtrepente ſubito ſilua, clamor, et arma, et uenientium equorum ueſtigia mentem ad praeſentiora pericula aduertunt. Quippe tres armati ueniebant, admisſis habenis incitati, nudo ferro, uultuque aliquid ingens

uel

uel auſo uel timente. Veritus ille inſidias, et ut in ſubitis, quae timeri uix debent, occurrunt, de matronae fide ſollicitus, exigit, hinc eſſent, in quos pugnari ipſa uellet; ſimul digitis in amentum aptatis, haſtam, quam nemo uiolentius torquebat, in uenientium dirigit ora, ne inultum occuparent. Sed hi fugam, non bellum adornabant, diuerſisque itineribus properabant elabi victori. Nam urgebat fugientes unus ille Poliarchus, cui tam prolixe matrona timuerat, ultimumque aſſequutus ita cecidit, ut per caput ceruicemque continuatum uulnus ad pectoris ima deduxerit. Hoc collapſo quum peruicacius inueheretur in ceteros, humus ſcrobibus inaequalis deprehendit equi ueſtigium, qui dominum celeri quidem ſed innoxio caſu, effudit in gramen. Subitoque matrona, (nam Poliarchum agnouerat) ex equo adiacentis auxilium ſe aduoluit. Sed ille non lapſu, non uulneribus grauis, quae duo acceperat, ne omiſſo quidem enſe, proſiliit. Quumque ex Timoclea id mulieri erat nomen) audiſſet, ut ipſa in peregrinum iuuenem incidiſſet, quamque ille humanus promiſiſſet auxilium, haut mora ad eum tanti beneficii gratias habiturus conuertitur, At ille iam equum reliquerat, priorque loquutus Poliarcho: Si dii uoluiſſent, uir fortisſime, inquit, me antehac tuae uirtutis conſcium eſſe, iſtius matronae lacrimas accuſaſſem, quae coegit, ut ueniam petere debeam, quod tibi tanto uiro auxiliari uoluerim. Tres armatos in fugam a te uerſos, quamuis eſt eximium, minus tamen mirarer, niſi me illa uis, qua ex illis tardiorem mulctauiſti, admoneret, quam iuſtus omnis terror in fugam abſtulerit. Poliarchus et ipſe blandisſimus, egit gratias properati auxilii; neque ſuae uirtuti, ſed graſſatorum ignauiae aiebat tribuendum, quod illi fugiſſent.

Inter haec uerba in amplexus abierunt; et ſalutatione mutua functis non modo quid dicerent, ſed et cui loquerentur, uacauit cogitare. Tunc igitur alterius forma ad oculos alterius tota peruenit; et haeſere mutua contemplatione perculſi, id quisque miratus in alio, quo ipſe uicisſim mirantem rapiebat. Aetas, forma, habitus, et arcanus luminum uigor; pares anni, et quamuis in diuerſis fortibus una maieſtas. Cum tanta ſpecie monſtrum erat fortitudinem conueniſſe. Neque minus Timoclea fortunam adorabat, quae tantum par mirabili occurſu coegerat. Votum etiam fecit, ſi per eosdem liceret, ſe tabulam in quam pictor uultum utriusque transtuliſſet, Erycinae Veneris templo daturam. Et quamquam uarii caſus diſtulere id votum, eo tandem ſe exſoluit, his carminibus ad oram tabulae inſertis:

Sic roſeis ſtat forma genis, ſic frontis honorae
Fulget apex, tales accendunt lumina flamma.
Humanum ne crede decus; non pulchrior altos
Phoebus agit currus. Non unquam ſidere tanto
Oebalii micuere Dii, quos nauta ſolutis
Puppibus, et iamiam uincentibus inuocat undis.
Nec, tu Lemniacis Mauors formoſior armis
Fraena quatis, Paphiisue ſoles miteſcere blandus
Cultibus, ah miſero tantum metuende marito!

Quum deinde Poliarchus collegiſſet ſe ab hoſpitis uultu, matronam familiarius intuitus in illius exanimata ora ludebat, maxime quod in latera atque tergum disſipati tanquam ad rogum crines iacerent. Rogabat quoque per iocum, an incidiſſet in Satyros. Timoclea autem ſimplici riſu; ne hos putes, Poliarche, deſperatione diuulſos. Fugam inter uirgulta praecipitabam tuo periculo conterrita, cum obſeruantibus ramis ſolutus eſt uerticis nodus, et profluentem comam laxauit. Dum loquuntur, libertus interim Poliarchi, duoque Timocleae

ſerui,

ſerui, qui aberrauerant, ſuperato calliũm flexu, haut procul a dominis emerſerunt ex nemore. Sola Timocleae ancilla iam deerat: ſed et hanc procul uident pauido equo non bene moderari; et inutili uirga cum clamore ferire contumacem. Satis illi in conſpectu huius ſcenae iocati, procurrunt hilares ad trementis auxilium. Interim hoſpes Poliarchum rogabat, quae illae in eum inſidiae, quisue graſſator: utrum odia, an praedae cupiditas, tanti facinoris audaciam nefariis feciſſet. Sed matrona ſermonem occupauit, et, utrique neceſſaria quies eſt, inquit, huic a mari, alteri a pugna uenienti. Neque hinc longe praedium meum. Illic rectius erit uobis; habebitisque leuandis corporibus, et mutuis ſermonibus locum. Non aegre annuerunt tam commode admonenti; famuloque recepto, qui ſarcinas ad litus ſeruabat, uiam omnes exorſi ſunt.

Iam paene ad familiaritatem initiati iuuenes erant, docebatque quaerentem hoſpitem Poliarchus, primo mane ſe e regiis caſtris egreſſum; Agrigentum petere negotii cauſſa:Per uiam occuriſſe hanc matronam in aula notisſimam,quae a Regis filia redibat. Aliquo fato ſeruos (ut incurioſi ibant) per uiarum anfractus diuertiſſe in ſilua.Timocleam unam cum ſua anu in eadem ſecum ſemita perſeueraſſe;quum obliquo ad latus itinere proceſſerunt quinque latrones, et in ſe unum tot equos effuderunt. Matronam ſuo et equi pauore diuertiſſet et felicisſimo errore ad tantae humanitatis hoſpitem eſſe delatam. Fatis autem, et praedonum ſcelere factum (inquit) quod primo impetu omnium in me ictus incaſſum cecidere, ſuffecitque caedi illius, qui primus occurrit, iaculum, quod habebam. Conſerto deinde certamine unus dexteri mei cruris modicam partem libauit; alius ferrum leui uulnere adegit ad latus. Quem ego indignatione

concitatus poſtquam meo dolori immolaui, aliumque laeſi in capite,infelici flagitio territi omnes habenas uerterunt; ut nee mihi liqueat, foediusne aggreſſi ſint ſcelus, an fugerint. Tunc quoque unius celeritatem ſic praecepi, ut ſub ueſtris oculis dederit poenas. Duos qui ſupererant, ipſi uidiſtis, ut mihi equi caſus fugientes ſubduxerit. Qui illi ſint, nec ſuſpicari poſſim, niſi ex Lycogenis caſtris latrones,qui uel obſeruabant mea itinera, uel omnino per ſiluam ituris imminebant.

CAP. II

ARGVMENTVM.

Archombrotus Poliarchi uirtute captus ei in ultimis adhaeret. Apud Timocleam ambo diuertunt. Quaerentem Archombrotum, unde praedonibus infeſta Sicilia eſſet, docet Poliarchus,furioſa huius factionis caput eſſe, quod Rex ſummam rerum infidis credit, ſecundi gradus impatientibus.

Haec loquente Poliarcho, iam ad praedium matronae peruenerat,quod non procul Phthinthia, ad ripas Himerae, hinc alueo fluminis cingebatur, illinc arbuſtis inter ſe implicatis, et lentato uimine miſcentibus nexus. Ipſam domum laterculo conditam, et in altum porrectam, late fluminis camporumque oblectabat ſpectaculum. Silua quoque, et in proximo colles, commendauerant ſitum. Familia ampla et ex dominae moribus caſta; quae elato pridem uiro, integerrima fama claritatem ſtirpis adauxerat. Haec tunc mutuis inter hoſpites ſermonibus finem impoſuit, officioſe obſecrans, ne offenderentur tenuitate hoſpitii. Succeſſere illi in tectum; inuitauitque matronae humanitas, et prouectae lucis tempus, ut illic pernoctaturi ad coenam promitterent: quae dum a familia curatur, interim Poliarchus delibuto aceto uulnera lauit, ne tumore arderent, oleo-

que

Ardenti faculæ fidus respondet amicus;
Auxilio sociis, hostibus exitio est.

que deinde, quod aſcyri floribus tinctum erat, permuſſit; ſecurior notis inemtisque remediis, quam in medicorum fide iniquiſſimam mercedem ex ſuperuacua curationis mora interdum captantium.

Diſcubuere deinde in triclinium coena perlata, riteque inſinuatis ſermonibus non dubitauit Timoclea quaerere ab hoſpite, quo nomine quaue patria eſſet: an praeterea conſilio, uel errore, appuliſſet ad inſulam. Ille ſe ab Africa, patria ſua, uenire reſpondit; nomen ac genus, diſſimulari eos uelle, quibus in ſe arbitrium erat; dum rediret, Archombrotum iuſſiſſe appellari: Neque ſe aduerſis actum uentis; ſed in Siciliam curſum fuiſſe, ut conſortio fortium uirorum frueretur, quod apud Regem uiuere fama uulgauerat. Nihil magis Poliarcho, aut Timocleae mirum fuit, quam quod ille ab Africa tanti candoris uultum afferret. Non reflexa tumuerant labra, non coacti in orbem oculi ſub fronte receſſerant. Ingentis quoque animi ſpecimen erat, quod amore uirtutis extra patriam trahebatur.

At ille ſoluto conuiuio interrogare Poliarchum magnopere coepit, unde infeſta latrociniis Sicilia eſſet: Quis ille Lycogenes, de cuius caſtris ſuſpicio erat eſſe praedones, qui in illum inuaſerant; quis denique regni ſtatus, quaeue bella urgerent. Poliarchus iam remotis arbitris, (quippe ad quietem ſeceſſerant, placueratque una ambobus cella) Multae uirtutes, inquit, in uitia, Archombrote, degenerant; et quod magis eſt, ſaepe uideas eosdem affectus, pro temporum ſorte, nunc uirtutes eſſe nunc uitia. Meleander, quod opinor non ignoras, paternum auitumque Siciliae regnum tenet, mitiſſimi ingenii homo; ſed qui non ſaeculo, non hominum moribus aeſtimatis, ita ceterorum fidei credidit, ut ſibi credi par eſſe ex uirtute ſentiebat. Illum q· ɔqe exiſti-

mem nimia felicitate laborauiſſe. Nam ſub initia imperii, qui pacata omnia erant, palam cupiditates ſoluit lenes quidem et multi, Principum familiares, quae tamen facilem prodiderunt, nec in iniurias idonea ſeueritate acrem. Indulgere plus iuſto uenatui, in cuius uaria genera annum diſtinxerat. Non conſilio amicitias ſortiri, impetuque eas colere, largiri immodice, horrere a negotiorum ſumma, quam plerumque infidis credebat. Vtinam, hoſpes, ſileri haec poſſent. Sed malo ſinceris indiciis, quam iniquitate famae rem omnem deprehendas. Nam omnia hoſtes urgent, attolluntque in peius. Et hinc optimo Regi malorum omnium cauſſa; inuidia praecipue et ambitione Lycogenis, regiis erroribus perfidioſe imminentis. Is priſcis Regibus ſuae ſtirpis auctoribus ferox, nunquam ſecundi gradus ſatis patiens fuit, uir manu et conſiliis ſtrenuus, ſolertisſime populo blandus; caeterum nemini mortalium, crudelitate, perfidia et quoties tuto licet, ſuperbia concedit. Haud aegrè apud Meleandrum candidisſimae uirtutis principem fefellit pro amico. Dumque Rex animum curis exoneratum otio paſcit, iſte ſuae factionis hominibus curiam implet, publica munera, ueluti ſui iuris, amicis diſtribuit, ne qua deinde pars regni ſana eſſet.

Iamque furor, et ambitus, arma Lycogeni tantum non publice in Regem induerant. Sero et propemodum ſtrepente iam bello, excitatus Meleander, coepit nominis ſui, et cauſſae, propter quam purpuram accepit, meminiſſe. Magnitudine animi nemini Regum inferior, acri ingenio, prudentia quoque eximius; et qui aliter capi non potuit, quam ſua bonitate: quae dotes maxime in eo enituerunt, ex quo alienis uitiis ad ſuas uirtutes coactus eſt. Quamquam tamen male cogitare Lycogenem conſtabat, ius ſuum exſequi in eum aliquandiu diſtulit.

tulit. Satis uiſum, ſi occuparet conſilia hoſtis, et uires accideret. Saepe quoque extorquere poenitentiam ab ingrato ſeu ſperauit, ſeu meruit. At Lycogenes hoc ipſum indignatus aliquem eſſe, qui poſſet ignoſcere, palam in eum eſt inuectus. Animos maxime dabat, quod Rex filiae, quam unicam habet, tantae hereditatis fortunam deſtinat. Quis crederet? Archombrote. Eam rapere in uiolentum coniugium iſte adortus eſt. Arx eſt ac Alabi fluuii oſtium, in qua Regis filia ſeruabatur. Illuc furtim ſicarios immiſit, qui puellam et Regem his forte munitionibus pernoctantem ad ſe perducerent. Credidit Meleander ope Palladis factum, ut inuidiae in ſe filiamque, exitum non haberent: Quippe graſſatores in ipſo facinore oppreſſi ſunt. Itaque omnibus grati animi ſignis remuneratus eſt deam. Nam et in nummis iuſſit noctuam effingi, et ſeu diis faciat, ſeu in conuiuiis remiſſio inuitet, non aliam quam ex olea coronam capiti ſuo imponit. Illud quoque illuſtrius, quod filiam, donec in matrimonium detur, Deae aris praefecit. Videbis, Archombrote, quoties nundinae redeunt, ſacerdotii infulis cinctam, uidebis inter chores ſacerdotum uirginumque operantem Numinis ſacris. At non tanta haec in deos pietas bellum remouit. Nam inexcuſabile Lycogenis crimen non ſubita quidem, ſed ingens, et uelutimatura defectio ſequuta eſt.

Is in titulum belli res publicas et priuatas praetexens, nunc ſe inſontem ab rege proditionis inſimulari querebatur; deſtinarique ſuppliciis; nunc populi iniurias proclamabat diutius ferri non poſſe et publicis armis coërcendam tyrannidem eorum, qui Meleandrum ad ſaeua conſilia agebant factione, et clientibus ualebat Oloodemus, Eriſthenes. Menocritus, precipuarum prouinciarum rectores cum eo conſenſerant. Multi le-

 uis

uis animi uitio in Meleandrum acti ſunt; plures contribuere ſe rebellibus capti diſſimulatione Lycogenis prementis uitia de more tyrannorum. Aderat ergo ſuperbus, pugnamque poſcebat. Neque Rex certamen detrectauit, et ipſe ingenti exercitu ſuccinctus. Decimus quinctus dies eſt, ex quo non procul hinc in Gelois pugnauimus campis. Acris acies fuit, non his languidius pro ſcelere, quam nobis pro publica ſalute certantibus. Tandem imminente iam nocte, inclinavit ad Regem uictoria. Et Lycogenes palantibus ſuis, receptui ſignum dedit, ut pro fuga ſpecies eſſet militaris obſequii. Nec Meleandro conſilium fuit inſtare perculſis, ſiue ciuili ſanguini parcebat contentus uiciſſe, ſiue noctem et inſidias uerebatur. Forſan et timuit, quum optimatum apud ſe praecipui fauerent Lycogeni, ſuſpectarum manuum ſimulationem in extremam fugientis perniciem experiri. Quippe Lycogenes ſuos omnes ad aperta facinora non eduxit. Haut pauci ſunt circa Regem, laevis, auerſiſque animis, et illinc quidem militant iſthinc fauent. Sic infeſta omnia Meleandro; inſidae purpuratorum ſententiae, conſilia ad hoſtem delata, neque domi quam in campis periculoſiores inſidiae. Itaque quamquam campum obtineret, quem pugnando hoſtes inſtituerant, tamen ad pacis conſilia animum adiecit. Nec uictoriae ſuae fiſus, tanquam adhuc integro bello manſit in caſtris. Poſt priuata hinc illincque commercia. Legati Lycogenis ad Regem perueniunt, ſpecie imperandae occiſis ſepulturae, re autem ut de foederibus mentionem inii-cerent; quae adeo fuit grata, ut illi ab hoſte oratores timeri ſe rati, dicere pacis legem auderent uictoribus. Equidem Meleandro quamcunque placere pacem exiſtimem; ut illi, qui iam ad Lycogenem coierunt ictis foederibus ſpargantur, aegre in unum redituri, ita no-

uis

uis artibus ſpatium erit, quod uel inter ſe commiſſos, uel conſeneſcente factione apud populum exoſos; impietas ſua perdat; aut certe exſatiati inquietudine rerum nouarum, ipſi ſe ad reuerentiam Maieſtatis a ſeditione recipiant. Ego pacem cum ſuperbis ac perduellibus non probabam; praeterea aetatis et generis timebam inuidiam, ſi me iuuenem externumque Rex (ui ſolet tantis conſiliis adhibuiſſet. Siquidem iuxta tecum peregrinus ſum, Archombrote; nec me aliud Meleandri partibus iunxit, quam quod illius calamitas omnibus gentibus abominandum exemplum eſt; quae quietem nunquam agent, ſi uitiis Principis iraſci liceat, et inſidiari bonitati. Dum igitur inuiſa foedera peraguntur, hoc potisſimum tempus habui, quo Agrigentum contenderem. Sum armorum telorumque ſtudioſus; nec alibi praeſtantiora ſunt, quam quae illic quidem ex Lipara hoſpes excudit.

CAP. III

ARGVMENTVM.

Iniecta mentione de Argenide, hanc a Poliarcho effictim amari hoſpes aduertit. Prouecta iam nocte ſomnum lapſos diſcurrentium ſtrepitus excitat. Conſurgunt attoniti, cultuque tumultuarie compoſito aedium culmen ſuperant, ex quo proſpectus facilis fuit in ignes, qui emicabant ex mentibus, emiſſo ſeruo cauſam iubent explorari. Interim rogantibus quis ille mos Siculis, Timoclea qua ratione iſtae faces negotii publici et a publico pcocurandi ſignum dent, fuſe declarat.

Auidè Poliarchi orationem Archombrotus exceperat, fauensque partibus Meleandri, quum acriter in factioſos dixiſſet; Regis autem filia, Poliarche; quam hic latro ſibi in praedam deſtinauerat, inquit, quibus annis ſit, dicere placet? Equidem inter rara pulchritudinis et morum exempla eam eſſe, ſaepe in Africa audiui,

ap-

appellarique Argenidem. Ad haec uerba oculis Poliarchi modico tremore errantibus, ne ualida quidem uerba,aut intrepida fuerunt; ſtrictimque eam retulit ad annos uiginti perueniſſe. Nec latuit Archormbrotum tam ſubita inPoliarcho mutatio; ingensque deſiderium ſubiit deprehenſi,quaenam illa tempeſtas in eius uultum inundauiſſet. Igitur ut experimentum caperet, utrum regiae uirginis oblata memoria, an uero occulta uis res alterius ſuggesſiſſet hos motus, non nulla de Lycogene diſputauit, deque foederibus, quae tunc publice agitabantur: Et ut omiſſo frontis horrore, ſatis Poliarchum conſtare ſibi uidit, reuocato ad Argenidem ſermone, de puellae ſpecie et ſtudiis intentius quaeſiuit. Sed neque ad ſecundum hoc fulmen ille conſtantior, paucis ſe ab trepida narratione expediit. Ab Archombroto deinde rogatus de amicis Meleandri,et per quos ſtaret regnum; Non adeo, inquit; fata deſpexere Siciliam, ut nulli ſint ſuo gradu et amicitia Regis digni. Inter illos, Archombrote, eminet Cleobulus, conſiliorum prudentia eximius, Eurymedes quoque, et Arſides inclyti bello,nec deteriores ingeniis. Sunt praeterea duo externi, de ſacerdotum coetu, qui purpuram geſtant, amicisſimi Siciliæ. Iburranes, atque Dunalbius, quorum nunc opera maxime Rex eſt uſus, ne indecore cum Lycogene paciſci uideretur. Poſſem et alios referre, quorum fidem in Regem nulla uis tempeſtatis libauit. Hoc facile, ubi in hac regia aliquandiu uixeris, fama atque uirtutibus ab ceteris ipſe ſecernes.

Iam prouecta nox erat, et quies neceſſaria fatigatis; itaque ueluti conueniſſet, loqui ambo deſierunt. Nec dum tamen curae ſecreta in illo uigilandi dormiendique confinio anxias mentes reliquerant. Archombrotum ingens imago oberrabat paullo ante auditi diſcriminis;

nec

nec grauius quidquam erat, quam ad pacem res ſpectare. Quando enim uerſaretur in acie? quo campo, quo telo, ſuum animum et uirtutem approbares Meleandro? Praeterea, tacito ſecum riſu uoluebat, quod ad pugnas omnemque fortunam tam alacer Poliarchus ad uirginis nomen obſtupuiſſet; Huic einim, praeter uirtutem et animum, nihil ad tantarum nuptiarum ſpem a fortuna aut genere datum credebat. Quod ſi, inquebat, Argenidem Rege natam priuatus iſte amat, quis dubitet omnium discriminum in amando perire memoriam? et magnum audere amatores, et imis eximi uilitatem, quum amantur? Neque minus Poliarchum arcanis intentum conſiliis ſpes ac terror multiplici cognitatione ſuſpenderant. Tandem in ſommum uterque labebatur; quum paullatim discurrentium hominum fremitus tota domo percrebuit. Neque mora, aſtitere a Timoclea ſerui ad hoſpitum fores, qui eam ad ipſos uenire admonerent. Conſurgunt attoniti, primo ſopore utique graues, quo dicuſſo cultuque tumultarie compoſito, occurreruntTimocleae. Quae poſtquam excuſauit, quod hoc noctis fatigatos inquietaſſet; Magna, inquit, res eſt, o hoſpites; et eo terribilior, quod per has tenebras quid ſit, incertum eſt. Collucent in camporum tumulis publici ignes, quos nefas accendi, niſi regio iuſſu, et cum gerendis rebus celeritatem ſalus publica imponit. His dictis in aedium culmen utrumque perducit. Plumbum non in acumen faſtigii ductum; ſed leniter, et ad ambulationis uoluptatem accumbens, onerauerat tectum. Nec ſtipatum nebulis erat coelum; aberatque tunc Luna, quae ſaepe incendiorum nitorem procul cerni fulgore ſuo uetat. Ex hoc ergo ſolatio, ſuda in nocte, proſpectus facilis fuit in ignes, qui undiquaque emicabant ex montibus. Neque diu in ea contemplatione haeſerant, quum hominum

minum fremitus coepit audiri, ex uicinis domibus, oppidoque, quod procul non aberat, per ipſum noctis ſilentium ad uacuas utique aures horridius allabens. Iubebant hoſpites diligenter obſerari aedium fores, ne qui praedones nocturno tumultu uterentur ad facinus: Sed Timoclea, quidquid hoc eſſet tam publicis celebratur transmiſſumque indicis, aiebat nimis mature cognoſci non poſſe. Phthinthiam in proximo oppidum eſſe. Si placeret hoſpitibus per unum ex ſeruulis ſuis, quid illic ſentirent homines, poſſe intelligi. Laudato mulieris conſilio, deſcenderunt ad fores, ſeruoque emiſſo, imperant explorare conſternationis materiam, nec cunctanter referre, quae audiret. In triclinium interim turbati ſuccedunt; ſuſcitatoque foco, quum matrona ipſis media conſediſſet, interrogant, quis ille mos Siculis, quaeue omnino nocturnorum ignium utilitas eſſet. Nam et inquit Poliarchus, plus iam anno in Sicilia uixi, et nunc primum illos aſpicio. At Timoclea; Num tu uero in cuiusque collis iugo arborem non uidiſti in longitudinem mali defixam; cuius apex, in caueae modum, ferro undique per radios praecingente laxatur? Annuente Poliarcho, Hae ſunt, inquit, publicae arbores ad id ipſum conſtitutae, ut ad Regis imperium impoſitis in uertice facibus negotii ſignum dent, quod illico oporteat per populum procurari. Et hos ignes Angaros uocant. Qui primi illos conſpiciunt, ſtatim et ipſi ſuorum montium iuga pari fulgore illuſtrant, et ab his porro admonentur, qui longius colunt; donec totam inſulam flamma mirabili celeritate percurrerit. Populus interim in armis ſtat, ad obſequium, cui deſtinatur, paratus. Et haut mora, a Rege nuntius peruadit in proximam urbem, publiceque quid ille geri uelit, enuntiat. Inde ciues recentibus equis deferuntur in proxima oppida; a quibus et in alias

urbes

urbes eadem celeritatis fides exigitur. Ita continuatis officiis Sicilia ad principis nutum paene momento erecta eſt. Neque temere hos ignes excitamus. Semel antea illos uidi, quum ſicarii ſolum Regem aggreſſi hoc modo quaererentur. Dii faxint, ne nunc cauſſa triſtiori, et in peractum ſcelus accenſi ſint. Adhuc non probabat Poliarchus rationem, ſubridensque; Exſpectabam, o matrona, ut hunc morem ab antiquisſima facum religione deduceres, quas in ueſtrae Aetnae uaporibus orba Ceres accendit: Quid autem in publicum commodum hic tumultus? Sed matrona; Non proſus, Poliarche, huic inſtituto utilitas abeſt, maxime quum hoſtium clasſis furtim in inſulam timetur appulſura. Nam qui portubus praeſident, iſta flamma admoniti, tum catenas ſuis clauſtris obiiciunt, tum in tranſtris remiges habent; ſi opus eſt, nauigia in pugnam peruecturos. Sed et populus ſub ſuis ducibus, tribunisque a ſignis non recedit, ut nec ſi fefellerit in litore hoſtis, in imparatam inſulam posſit inuadere. Eſt et alius publicorum ignium uſus: ſi quis reus quem publice interſit ulciſci, uel fugam extra Siciliam adornat; uel in ipſa regione, amicorum aut montium fide contegitur. Nam his ignibus ſemel accenſis, nefas eſt ullam ex Sicilia nauem ſoluere; et quisquis ſua domo communicauerit reum, hunc eodem crimine poenaque leges cenſent.

Ab his Timocleae ſermonibus diuerterunt in alios, quaerebantque inter ſe, quid potisſimum crederent huic conſternationi cauſſam dediſſe? Poliarchus ultima omnia uerebatur. In Lycogene nihil fidum: Patere Meleandrum inſidiis, tum corruptis ſuorum ingeniis, tum ſui animi magnitudine iuſtos metus auerſante: Dumque uicisſim ciuilis belli incommoda loquuntur, Timoclea, hoſpitibus hos uerſus porrexit; quos amicitia Regis, ſtu-

dioque

dioque litterarum notisſimus Nocopompus in Lycogenem condiderat; libero furore execratus, quod ille et ſceptrumMeleandri,et Argenidis nuptias,concupiiſſet.

Quae terris funeſta lues! o foedera mundi!
O ſceptra! o Regum cognata potentia caelo!
Quae tantum inſanas uoluit dementia gentes!
Scilicet ut ueſtra ſedeant ceruice tyranni,
Ah miſeri! iuſtos amor eſt euertere faſces
In dominos ſaeuire iuuat; ius, fasque, piumque.
Occidit, et caecam nil purpura tardat Erynnim,
Qualiter irato fudit quum ſaeua gigantes
Terra ſinu, tumidisque procul monſtrauit Olympum;
Illi acres ſubiere nefas, humilemque per Oſſam
Sperauere polos; donec lucente procella,
Reddidit iniuſta fulmen ſua corpora matri.
At tu, quem furiae ceu primum a fronte Ceraſten
Attollunt, miſeris ſignum exitiabile territ,
Tu regni turbare decus, tu turpibus auſis
Aggreſſus ſceptrumque patris, gnatoque beata
Connubia; o impar furiisque Ixionis ardens,
Et tantum amplexus uacua ludibria nubis!
Quas poenas, ueſane, dabis? quo funere raptus
Horrida Tartarei metues ad uerba tyranni?
An cita praecipiti uinctum rota differret?
Vel iecori procumbet auis? uel fulmine tactum
Aetna capax monſtri, rapidos qua plurimus ignes
Egerit Enceladus, crepitantibus hauriet antris?
Sol, pater, armentis ſi pabula grata Pelorus
Educat, alme tuis, ſeptisque fidelibus ambis;
Tuque Erycis uictor, tuque o Erycina, Ceresque.
Vosque dii indigenae, quaeque hoſpita Numina rite
Trinacrii caſto placamus thure coloni;
Ferte piis uires; Nec ſit uiolabile Regum
Numen, ut et tutus ueſtris honor excubet aris.

CAP. IIII

ARGVMENTVM.

Seruus ubi rediit, nuntiat, Poliarchum ad capitale ſupplicium quaeri. Suadet Timoclea ſimulato diſceſſu hunc in abdito ſub aedibus ſpecu latere. Poliarchus conſilium probat, ſalutaque in ſpeciem longioris diſceſſus Archombrotum atque Timocleam,

Erant in illa lectione, quum nuntiatum eſt; rediiſſe Timocleae ſeruum. Omnes ergo ſuſpenſis animis circumſtant intrantem. Nec diutius poterant dubitare, et interrogare trementem non audebant. Neque is ratus, quod afferebat, coram hoſpitibus euulgandum, ſe uocat Timocleam, delatoque indicio, cum ſtupente paulliſper muliere, et ipſe uidebatur obriguiſſe. Tandem Timoclea, ut maxime ſubitis conſiliis mulier valebat, manu prehenſum, ne cum cetera colloqueretur familia, in interiorem thalamum rapit, monitisque ut ſequerentur hoſpitibus, oſtium tremens adducit: et iubet palam ſeruum, quae audiſſet, nuntiare. At ille; Vix in oppidum perueneram, (inquit) quum plerique occurrerunt, ut in tumultibus ſolet, nec ipſi, quo irent, ſatis certi. In omnium foribus micabat lucerna, diuiſique in coronas haut modica admiratione marcebant; Quum me ad proximum coetum applicuiſſem, audio Poliarchum perduellionis reum eſſe, et ad capitale ſupplicium quaeri; in hanc quaeſtionem publice accenſos. Ego errorem nominis ueritus, quod in multos cadere poteſt, curioſe quaeſiui, quis ille Poliarchus, et quo facinore damuaretur? Vox omnium fuit, Poliarchum eum eſſe, qui plus anno in Sicilia hoſpes armis et amicitia Regis inclytus fuiſſet. De crimine neminem eorum ſatis ſcire. A Rege damnatum; et quidem diligentisſime ueſtigari. Ab hoc coetu digreſſus

ad alium, eadem rurſus accipio; et quum nemo ſuo diſſenſu incertum rumorem faceret, rem ſatis exploratam nuntiare non diſtuli.

His auditis, Archombrotus, ſimulque Timoclea, in Poliarchum contemplationem iniiciunt. Pallens ille ac tremens, non ut conſcio metu, ſed indignatione perticuli, nec contumeliam ferente uirtute, identidem a ſeruo requirebat, an uera et comperta memoraret; et a matrona; ſatisne compos animi eſſet is ſeruus. Nec ſecius quam inani ſomnio praecinctus agebatur. Vocem deinde aliquamdiu tenuit; ne in tanto animi tumultu quidquam excideret in fortunam autRegem indignum. Sed tanta res; domusque incertum an ſat fida, cunctationem non ferebant. Manum igitur atque oculos attollens in coelum; Vos, inquit, Dii Siciliae, et quotquot praeterea Superi ius fasque conſeruatis; VosGenii, Laresque Meleandri, qui me hoſpitem excepiſtis, obteſtor, ac ueneror, ut ſi quid in regem remue publicam Siculorum offendi,ſi ope, manu,conſilio uiolaui fidem hoſpitii, aut omnino traduci commerui hac publicae quaeſtionis infamia,tum me inter inimicorum manus atque ludibria quam poteſt funeſtiſſimo exitu conficiatis. Sin omnia ad ſalutem imperii, inundatque haec in inſontem inuidioſa calamitas; date, o dii, ſaltem, ut Regi populoque purgatus, tuto ab inſula excedam, liceatque non foedam aut ignobilem mei memoriam in hac gente relinquere. Te uero, matrona, in communionem periculi non uoco. Hoc ipſo noctis concubio recedam in agros, meae fortunae contagione tuas aedes liberaturus. Fremebat interim Archombrotus; et adeo unius diei amicitia ualuerat, ut extrema omnia Poliarcho polliceretur. Ex uultu impetuque, et loquendi ratione, utri hoc periculum eſſet, neſcires; niſi quod adhuc licentius Ar-

chom-

chombrotus uidebatur iraſci. Sed matrona ſic, quaſi ſeruuli indicio fidem non haberet, disſimulans, alios, qui referrent certiora, ſe protinus legaturam dicebat. Subſiſtere tamen in triclinio ſeruum iubet, hoſpitesque extra illius conſpectum in proximum conclaue ad conſilium ducit.

Illic vero non diutius gemitus tenens, deflebat fortunas Poliarchi. Neque ſe enim de illius innocentia, ſed neque de Regis iracundia dubitare. Quippe ſagacisſimum ſeruum niſi fideliter exacta renuntiare non auſum. Se quidem ſuam domum, opesque offerre Poliarcho, iis ipſe, qua poſſet ad ſalutem uteretur. Sed quid, inquit, haec tecta, aut tua Archombrote ſocietas, posſit in Regem? Iam aderit miles armatus, iam aedes aut apertae nos prodent, aut obrutae in nos ruent. Nam nec ſperari poteſt toti familiae integram fidem fore, nullumque ſeruorum, ſi hic clam haeſeris, Poliarche, noſtri furti ſecreta temeraturum. Scitis, quid inter tam ſubitos metus ſuccurrerit? Latens iter, et praeter me hodie nemini notum, effoderunt ſub terra, qui has aedes condidere. Id triplici errore diſſectum totidem oſtia habet, quibus in uarios campos erumpit. Illic facillime potes tegi, Poliarche, ſubducique diſcrimini. Simula modo te atroci rumore perterritum a me abire: ut ambo defungamur periculo; nec aut tu tanquam nocens, aut ego receptatrix, inuidioſo tumultu obruamur. Quum uero limine exceſſeris, continuus arborum ordo, qui a meis foribus ad Himaeram eſt, eo te ducet, unde non procul fluminis ripa arcanus in promiſſam ſpeluncam eſt aditus. Ego nemine familiarium conſcio per domeſticas latebras cum face in eadem fluminis uiciniam euadam. Exceptum deinde in haec antra ope deorum ſeruabimus, dum tempeſtas exſaeuiat. Hoc ſecretum Archobrotus ignorare non

buit; et ea indole uiolare non poteſt. Libertum quem unum hic habes, id celari magnopere intereſt, ne timoris taedio, aut praemiorum fiducia, mutetur. Poliarchus in gratias ad Timocleam effuſus, id uero conſilium in eam noctem probari ſibi dixit. Neque enim in ſpelunca haeſurum, niſi ut certo intelligat, quae hae laruae Siciliam in ſe agant. Exploratae fidei libertum, ab ultimorum ſecretorum notitia arceri non poſſe. Nam et eius miniſteria in illa tempeſtate potiſſimum exigi. Ab Archombroto non petendum, ut tantam rem ſilentio premat. Dignum ſe peiori calamitate fore, ſi de illius fide auderet dubitare. In haec uerba de triclinio excedunt: Iuſtisque mox armis, ceu pugnam capeſſeret, inſignis Poliarchus, procedit ad Timocleae fores. Illic ſtupenti familiae; et quae haec rerum mutatio eſſet furtim quaerenti, paucis exponit, denuntiatum ſibi periculum illis ignibus, quos uidebant. Se igitur fugere, ne aut ab his ipſum prodi neceſſe ſit, aut cum ipſo hos perire. Salutauit deinde in ſpeciem longioris disceſſus Archombrotum atque Timocleam; conſcenditque in equum, et liberto ueſtigiis haerente in praeſcriptum a muliere iter ſe coniecit.

Periculi immanitas, et propemodum pudor, ſtimulatum iuuenem angebat, et, o me ueſanum, Gelanore (ita libertum appellabat) quod ulli mortalium poteſtatem fecerim in hoc caput! Quid attinebat ignotum, nec cultu ad meam ſortem idoneo, in hac gente errare? Aut quid fabulae aliud docent, quae Lycaonem ad Iouis hoſpitis iugulum nobis effingunt; quam Principes, qui inſperato exitu luunt, quod ſe externis crediderint, non malis alieno ſcelere, quam ſua ſtultitia uiolari? Volui patere iniuriis. Bene eſt: laedor ex merito, Gelanore. Haec ipſa dum loquitur, ſubit memoriam cauſſa, quae

quum

quum in Sicilia tenebat; cuius ueneratione illico motus, timuit, ne pro tantae ſpei felicitate, in quam illic uiuebat, ſcelerate doluiſſet de oblato diſcrimine. Gelanorus fidiſſimo metu in domini periculo turbatus, cenſebat debere Poliarchum genus ſuum et fortunas omiſſa ſimulatione detegere. Nam ſi ſibi perſonam detraheret, ſi ſe ad faſtigium ſuum reciperet, ſponte excuſaturum Meleandrum acerbiora iudicia, hoſteſque ueniam petituros. Nihil ſapis, retulit Poliarchus. Poſt acceptam iniuriam maxime intereſt me celari; Dignitatis meae reuerentia peius forte accenderet cogitantes poſſe me laeſum dimitti ſemel tantum; at ſemper meminiſſe iniuriae. Nihil referebat Gelanorus, ſententiae incertus, et aſtra, quaecunque tunc micabant, in opem et mentem, ſibi atque patrono, inter ſilentium compellans.

Interim Timoclea munitis foribus, familiares iubebat ſecedere ad quietem: Nolle ſe quidquam nocte turbari; orta luce, omnia diligentius exploraturos. Obire deinde ſingulorum cellas coepit, tanquam domeſticis curis intenta, re uera, ne quis furtim agitabat, moleſtus inſpector accederet. Vbi acquieſcentibus uniuerſis, tuta res uiſa, intrat exiguam cum Archombroto cellam, in qua ſecretum effoſſae ſpeluncae aditum peritus artifex abdiderat. Stratus erat aſſeribus locus, quorum inter ſe orae clauis inſertis nectebantur; niſi quod duos ex iis nullum ferrum ceteris commiſerat; ut faciles eſſent, ſi quis hos uellet ab ſimulata compage reuellere. Supra illos oblonga ſtabat menſa, uetabatque calcari; ne quoniam aliis non haerebant, ad perambulantium quaterentur ueſtigia, proderentque ſecretum. Pauciſſimos illuc intrare ferebat Timoclea; ipſa raro locum uiſebat. Tunc uero ſublatis aſſeribus ſpecum aperuit;

gradusque in imum aedium ducentes: Mox concuſſi ſilicis ignem ſulphurato excipiens, praeparatam facem accendit; uiamque auſpicatur cum lumine. Sequebatur Archombrotus ſua et mulieris cauſſa nudum enſem manu tenens. Gradus ad uiginti erant, per quos ſubibatur ſubterranea porticus, quae in longum porrecta abibat, denique in uarios calles; ne poſſeſſo ab hoſtibus uno ore obſtrui poſſet fugiendi utilitas. Terre huic operi apta fuerat, quippe adeo ſpiſſa, ut qua ſtare illam uelles, cetera, quae egerebantur, nulla ruina ſequeretur; rurſusque non difficilis accipiendis foſſorum ictibus, quos nec obiectis ſaxis interpellabat, nec cedente arena fruſtrabatur. Longus ille, et arcuato opere continuus fornix, quamquam arua et incumbentem domum ferret, adhuc tot annis uitium non fecerat. In aditu modicum ſpatium calce liniuerant, ut pictura et litteris imbuerentur. Sed piger, nec ſolutus ſiderum luce aer, graui humore imagines corruperat. Adhuc tamen cerneres effigiem arae hominisque imponentis ſimulata thura in focum, propter cuius uerticem huiusmodi uerſus utcunque legebantur:

DI quos ſub uacua fas eſt tellure precari;
Seu Iouis hic regnum eſt, ſeu Ditem haec antra uerentur,
Seu qui caeruleis incinctum continet orbem
Fluctibus, hic trifidi poſuit fundamina ſceptri;
Has precor, o fidas dominis ſeruate latebras.
Non iſtam fraudes ſcelerent, non turpia noctem
Furta, nec attonita radians face triſtis Enyo
Terreat, aut dirae uanis ſtridoribus umbrae.
Sit pacata quies, ſint ſancta ſilentia rebus,
Donec caſta domus, nec parci gratia nepotes
Thura ferent uobis. Hic fontibus incubet horror,
Hic Erebus; placidasque bonis mulcete tenebras.

CAP.

CAP. V
ARGVMENTVM.

Dum Archombrotus, et Timoclea in ſpecum per ſecretos aditus peruadunt, de gratioſis in aula et Regum familiaritatibus ſermonem haut perfunctorium faciunt.

Haec raptim legebat Archombrotus: Sed grauior de Poliarcho cura, a loci contemplatione mentem reduxit. Timoclea percunctantem docebat, quamquam Poliarchus erat externus, neminem fuiſſe Siculorum propiori amicitiae gradu Regi admotum; neque bonos inuidiſſe. Sed neſcio, quod hodie fatum, inquit, deſaeuit in illos, qui Regibus fuere charisſimi. Ita eſt, retulit Archombrotus; hic cometes paucis annis, quas aulas non perſtrinxit? At Timoclea; Verum Archombrote, ceteris omnibus ruinae ſuae cauſſa, uel in ſe, uel in dominis fuit. Iſtum tantae uirtutis ſub moderadisſimo Rege, quis caſus afflixit? Retulerisne ad exemplum Lydios coniuges, qui nuper in gente externa impotentis felicitatis poenas dederunt; hic ad regium limen, in ſuo ſanguine fuſus, illa ex carcere ad lictoris ferrum educta? Notisſima referro, Archombrote. Sed quid ea in ſcena ſimile Poliarcho? nihil illis ad regnum deerat, praeter nomen et purpuram, aſpernabantur pares eſſe gentilibus; nec qua uirtute tantum ſupercilium tollerent, habebant. Teneros quoque annos caeci calcabant, illius, qui haec bona et aſſerere uere poterat, et fortiter ſuſtulit in rudimentum poteſtatis. At Poliarchus, non libauit regiam gazam: non praeſidiis, non caſtellis fundabat ſuas uires. Apparebat denique inſtar Solis hanc uirtutem in tranſcurſu lucere Siciliae. Longe aliter iſti Lydi, et (haud abſimile fortunae ludibrium) per aliud coniugium ex Phrygia. Nem-

pe illi, ſubiicit Archombrotus, quos nuper ex regiae penetrali, in qua omnia poterant, ueneficii crimen mittebat ad laqueum, niſi Princeps adhuc memor amaſſe, carcerem damnatis munus dediſſet. Ita eſt, inquit Timoclea. Scis igitur, quam multum peccauerint, ipſe quidem tanquam immemor primae ſortis; et a multis amari dedignatus; illa inuidiam non uerita abdicati coniugii, quod primum erat nacta: Vterque autem auerſae Iunoni non litans, ignarusque ſuum quoque deabus fulmen eſſe.

Miraremur haec, matrona, (ait Archombrotus) niſi crebrae humanarum rerum uices paene omnium rerum admirationem ſuſtuliſſent. Cerne Aquilii aulam, cerne Hippophili. Quid procerum primos iuuit poſt exhauſtum immenſae potentiae curſum, ad purpuratum ſacerdotium confugiſſe, tanquam ad aram? Nempe ut pretioſius eſſet funus exſpirantis dignitatis. Sed non ideo me hercule plebeiae inuidiae unquam accedam, quae in omnes deſaeuit, qui Principum amicitiis illuſtres ſunt; ipſisque Regibus obloqui audet, quum homines ſibi gratos ceteris anteponunt. Inſignis haec eſt, inquam, in Reges iniuria, uelle eos arceri a ſuauitate amandi, et a fide, quam omnes in iis exſpectamus, qui per noſtra beneficia creuerunt. Amicum tu aut ego habeamus; in ea lenitate conquieſcamus; Solis Regibus lex barbarae inhumanitatis dicatur, ne quem eximium habeant, aut cuius familiaritate delectentur? Quid quum ſponte amari ſe ſentiunt? quum ingenii et affectuum paritate, immo cum fide et beneficiis prouocantur ad amandum? ne tum quidem audebunt illi impetui indulgere, quem natura dulciſſimum habet? Certe neque Herculi Philoctetem, neque inter Heroes ſunt, qui non aliquem praeter cete-

ros

ros charum, in uitae et ſecretorum conſortium admiſerint.

Hic Timoclea: Mihi quoque, Archombrote, nunquam placuit tam iniquae obtrectationis audacia; quae quamquam publicae utilitatis larua contegitur, plus inſani timoris tamen habet, quam ſolidae pietatis. Plurimi enim Regibus iraſcuntur, non quod aliquos gratia ſua ſubuehant, ſed quod ſibi gradus ille non pateat: Et in gratioſis, quos tam acerbe deuouent, haut raro nihil magis quam ipſa felicitas diſplicet. Certe ut ex domeſticis non nullos ſeligimus, ac ueluti adoptamus noſtras in curas; fidemque eorum familiaritate et muneribus tam penſamus, quam ſollicitamus in futurum: Ita ni Princeps ſibi quaeſierit eiusmodi uicariam opem iisdemque rationibus aluerit, non ſufficiet publicis laboribus, non mecaſtor uel ſi firmiores noſtro Atlante ceruices incumbentibus negotiis opponat. Nam quod modo referebamus caſum eorum, quos diu regiis amicitiis florentes ab ſuo denique axe fortuna excuſſit, nihil inde collegeris, niſi interdum fieri poſſe, ut Reges iniuſte amicos ſuos deſerant, aut ſi indignos amauerint, errore deprehenſo praecipites eos agant ex ſuggeſtu, quem inuidioſe conſcenderant. Sed, quod ſaepe eſt, fac conſtantis animi eſſe Regem, feliciterque inueniſſe, quos amet; uidebis inteΣtam utrimque beneuolentiam utiliſſime perennare. Ridebis, optime hoſpes, quod mulier apud te haec diſſeram. Verum in aulae tropicis educata, frequentiſſime uidi hoc argumentum inter peritos agitari, quorum ſapientiam ipſa quoque experientia ſaepe probauit. Sed haec clades Poliarchi, quae nos modo ſollicitos habet, forſitan praeter omne exemplum eſt: Nam et Meleander probiſſimi ingeni Rex eſt, et iſte nec fidem deſeruit, nec improbe exſultauit in

B 5 tanta

tanta fortuna: ut in hoc illius diſcrimine non aliam quam fatorum eſſe culpam exiſtimem.

Sic loquente Timoclea, haeſit Archombrotus, ſubito aquae murmure percepto, quae in uicino fluebat; rogauitque matronam, quis is ſonus, et an illic perpetuus eſſet: ſimul, quantum in lumine facis licebat, humum intuebatur; ne temere in fluenta incideret. At Timoclea; Fons, inquit, eſt, ingenti ui aquae e uicinis collibus huc collabens, fiſtuliſque ad ulteriores campos deductus, qui commodiſſimo curſu facit, ne ſitiant, qui iſthic latuerint. Et haut multum inde progreſſa, magni ambitus lapidem oſtendit, qui fontem largo impetu cadentem praecipitabat, in ſubiectos canales per foramina toto fundo diſtributa. Pulchritudo, et copia aquae, tum natiua frigiditas, et quidquid in aquis laudamus, eo plus Archombrotum rapuerunt, quod ex Africa ueniebat, ſicca ut plurimum et fontium deſtituta ſolatio. Itaque quamquam ad Poliarchum feſtinabat; captus iuuenili uoluptate, manus primum, mox et ora fonti admouit, qua placidius manabat, inde etiam plurimum bibit curis et uigilia accenſus. Obiurgabat intempeſtiuum potum Timoclea: fontemque impenſius miranti; Hunc ſpecum maiores mei, inquit, non in uiae tantum et fugae commoditatem ornauerunt: ſed et qua licuit, longiori habitationi uoluerunt aptatum, ſi quem forte diutius latere ſua fortuna coegiſſet. Cerne hoc ſpatium quernis ſabulis ſtratum, ligno eodem utrimque latere et fornicem ambiente, ne prorſus inſalubris capiendo ſomno locus ſit in unda liberaque exudantis undique terrae frigiditate. Aſpexit Archombrotus illud cubiculum ad ſemitae dexteram intra effoſſum ſpeluncae latus declinans, et ipſa loci caligine offenſus, quam modicus ignis non ſatis ſubmouebat, auerſatusque indigni

digni domicilii omen, non ſine ſuſpirio cogitauit quantus uir illi diuerſorio deſtinaretur. Liberiori quoque dolore Timoclea ita locum affata eſt. Tu igitur hoſpitem Poliarchum accipies? Tu iuuenem fortisſimum et omni duce dignum tuis tenebris celabis? Sed bene eſt, ſi te illius ſalute nobilitaueris! O fortunae uim, quae ſaepisſime facit, ut ei de ſuis in nos iniuriis gratias habeamus! Nam et illa peccauit clarisſimum uirum ad latibula iſta cogens; ſimulque eximie fauit, quod his ſalutem in antris paſſa eſt ſpem ſalutis illius deliteſcere.

CAP. VI

ARGVMENTVM.

Vbi ſe ad conſilium in antro compoſuere, cenſent dimittendum eſſe Gelanorum, qui patronum de luce abiiſſe promulget; ſic enim fore, ut laxetur portum cuſtodia. Dimiſſus Gelanorus tres lecticas funebres ferri uidet, multos comitari pallatos: auditque ad corpora legatorum iri, quos Poliarchus caeciderat. De uotis iſtis pergit ad Regem. Occurrit Timonides, quem commento ſollerter eludit. Mox in Arſidam incidit, quem unum uitae ſuae conſcium Poliarchus eſſe uolebat.

Inter haec emenſi uiam erant, et os ſpecus Archombroto monſtrabat Timoclea, quod non operoſe reſeraretur. Vectos introrſum duo oppoſitum egreſſu lapidem tenebant, ſic in terram nitentes, ut nulla ui, quae exterius moueretur, quati poſſent. Sed qui intra ſpecum erant, eos facile obliquatos ab exiguis leuabant ſcrobibus, quibus ita fulciebantur, ne ab impoſito oſtii onere poſſet recedere. His ergo exemtis, ſaxoque deducto, ubi ſpeluncam Archombrotus aperuit, egreſſa Timoclea inſtauit manu facem, ut cum Poliarcho conuenerat, rurſusque ignem ſuppresſit, ne ex mora in alios, quam quos optabat, ſuſpicioſus fulgor incideret. Ille quum non aberras-

erraſſet a uia, ſtabat ad flumen, exſpectabatque ſignum, quo dato, peruenit ad matronam. Sed quid illius et famuli equis fieret, diu quaeſtio fuit, donec Gelanorus: ite, inquit, ad conſilium in ſpeluncam; dum de equis deliberatis, ſtabunt religati ad has alnos, quae procul omni uia propter flumen conſurgunt. Dum illi deſcendunt, dum adhuc trepidi nihil in rem meditantur, Gelanorus eques reuinxerat, aderatque ad ſpeluncam; in quam ubi receptus eſt, lapidem, quo uiae aditus celabatur, reductis fulciunt uectibus, et ad conſilium ſe componunt. Cenſebat Poliarchus dimittendum eſſe libertum, qui omnia exploraret, quod ſibi facinus obiiceretur, quae haec noua in Rege ſaeuitia, num denique amicorum in extremis fides duraret. Salubre (inquit Timoclea) conſilium, Poliarche, ſi non ſcires, nihil prius homines a Gelanoro quaeſituros, quam ubi deliteſcas. De illius fide non dubito; ſed in hoſtes inciderit, fortaſſe per tormenta exprimient uerum. Indignatus Gelanorus, ſe in ſalute domini, non uerberibus, non equuleo, frangi poſſe reſpondit. Habere ſe praeterea, quod eludat inimicos. Iturum ſe attonito maxime ſimilem; et ſi quis ex ignotis aut ſuſpectis de Poliarcho roget, iam de luce abiiſſe uoce ad fidem compoſita eſſe dicturum. Neque rem a uero abhorrere; quando quidem ſub terra ſecretus a ſole receſſerat. Quaerentibus mortis genus, mentiturum ab equo in Himeram flumen eaſum; Quippe fuiſſe Regis edicto perterritum, ingreſſumque nocte flumen, neque uadum tenuiſſe, grauem armis, et ſubtrahente ſe equo, fluctibus hauſtum (et tunc forte commode ad hanc fraudem Himera plus iuſto abundabat.) Addam, inquit, nihil fuiſſe in me opis, quum uiderem iratis uorticibus dominum in mare deferri. Hoc commento, fama tui interitus ſpargetur, qua nihil noſtris rebus

com-

commodius. Nam et inimicos ſatiabit et ceterorum miſerationem inueniet, qui de exſtincta uirtute magnificentius loqui amant. Laxabitur deinde cuſtodia, quae iam portus et nauigia aſſeruat; et omiſſa quaeſtione, quam audimus in te decretam, non aegre aut latebis aut fugies. Nec aliud mortis genus tutiori mendacio fingemus, quam quod nihil ex te reliquerit. Tuum praeterea equum, quo temere uolet, patiar ire; tanquam mors domini hanc fecerit libertatem.

Placuit omnibus Gelanori calliditas; Sed adiecit Poliarchus, ſi incideret in Arſidam, cui inter Siculos maxime fidem habebat, rem ut erat, nihil cunctaretur effundere; rogaretque ſuis uerbis, ne indigna calamitate iacentem adire uereretur. Aut ſi id minus poſſet, quae ſaltem ex re eſſent, perferenda concrederet. Conſulebat etiam Archombrotus, ne perfunctos officio Gelanorus protinus rediret ad ſpecum (nam nec ſatis poſſe pulſantem exaudiri; & ſuſpicioni locum fore, ſi qui uiam in proximo obirent:) Sed ad Timocleæ fores accedens, uteretur in matronae familiares larua eadem, quae ceteris impoſuiſſet, patronique tanquam exſtincti fata expreſſis proſequeretur gemitibus. Inde ſecreto Timocleae ope ad Poliarchum eſſe uenturum. Agitauere praeterea, quid ſupellectili, quid familiae Poliarchi faciendum. Inſtruxerat enim domum, quae non indecora, aut impar regiae amicitiae eſſet. Sed nec familiaribus fidebat. Vnum enim ſuae gentis habebat Gelanorum. Ceteri erant externi, ac plurimum ſibi ignoti: nec multum de bonis laborabat; aſſuetus in abdito ueſtium circumferre ſummi pretii gemmas, et modicum auri; nec fortunae omnia in abſentem licerent. Siue igitur tanquam damnati hominis bona ad ſe trahere Meleander, ſiue illa mercenarii ſeruique deriperent; iuſſus eſt

nihil

nihil mouere Gelanorus; ſed tanquam a conuulſae domus excidio ceruices ſubtrahere. His praeceptis exornatum dimiſerunt. Ipſi Archombroto atque Timocleae iam non diu licebat cum Poliarcho eſſe. Seruuli enim primo mane ad officia ſurrecturi timebantur, aliquo ludo fortunae tunc potisſimum ſeduli, quum minime uelles. Hos matronae in Poliarchum ſtudia deprehendere, utrique pernicies erat. Rogant itaque, ut in ſolatium uirtutem adhibeat, quae nec clades mereri, nec quum immerito accidunt, deiici poteſt. Sequidem, quam ſaepisſime liceret, ad colloquium redituros. Tum puluinum, in quo recumberet, facesque (plures enim Timoclea intulerat) tradunt; et remenſo ſub terra itinere in toros referuntur. Poliarcho quae mens fuerit, quantum iracundiae queſtibusue in illa ſolitudine indulſerit, illinc intelligas, quod non plus de uita, quam de mortis decore laborabat, ſciebatque ex ſpiritu ſuo pendere, quos ſupra ſe habebat eximios.

Gelanorus poſtquam domini equum admota uirgula libertatis admonitum auertit in curſus, et ipſe in ſuum conſcendit, deſtinatum iter ingreſſus eſt; Quumque fere ad ſiluam perueniſſet, in qua pridie Poliarchus pugnauerat, tres lecticas ferri uidit multosque in equis comitari; poſt hos, peditum examen procedere. Quae haec pompa duceretur, ſcire libuit. Propinquanti liquebat lecticas eſſe funebres, hominesque pullatos. Territus ferali auſpicio, rogauit ab extremi agminis uno, cuius exſequiae ducerentur. Ille ad corpora legatorum ire reſpondit, quos pridie Poliarchus contra ius gentium caecidiſſet. Cohorruit Gelanorus; et quae hae fraudes, quodue piaculum eſſet, ſecum ipſe uolutans, quo certiora cognoſceret, iuit cum illo agmine, donec hominis cadauer, quem in limine ſiluae Poliarchus fugien-

gientem peremerat, inter ferales luctus uidit attolli in lecticam. Tunc ſatis conſtitit, graſſatores, qui in Poliarchum inciderant, a Lycogene ad Meleandrum fuiſſe legatos. Sed cur praecipitata ultio erat? cur dies non dicta Poliarcho? Ergo legati latrocinarentur impune? et Rex in hoſtes, quam in ſuos pronior eſſet? Danda fortitudinis praemia fuiſſe uictori, et legatis in ſcelere occiſis crucem quoque pro funere.

Haec confuſa et tumida pietate uoluentem tanta ira inceſſerat, ut iam aegre aut colorem obtineret aut uocem. Satius uiſum a ſpectaculo recedere, cui furioſe indignari inceperat. Igitur deuotis hoſtibus, quae ad Regem propior curſus erat, concitat equum. Penetranti ad alteram ſiluae oram, iam ſole prouecto, uiſi complures per uiam procedere; nam et militaris haec erat, et tunc regiis in propinquo caſtris frequens. Inter ceteros occurrit Timonides, non obſcurus ex Meleandri familia; qui et de Poliarchi uice anxius ad hoc ipſum errabat, ut qui eo eſſet factum, acciperet. Is poſteaquam Gelanorum agnouit: O te, inquit, oportunum! ubi autem in tanto tumultu Poliarchus? At ille promiſſae artis memor, deiectos oculos in Timonidem uix attollens, Poliarchum uixiſſe reſpondit. Tum uero in Timonide pietas, atque amor notior fuit praeſentium rerum metu. Vaticinanti ſimilis ſtetit, deinde ſingularibus in haec uerba laxatis: O te infelicem cum Meleandro Siciliam! uertit habenas. Viſa res non mediocris ſolatii Gelanoro, fictam domini mortem adeo ueros, nec occultos gemitus inuenire. Neque multum Timonides proceſſerat, quum ad illum iterum redit, et, quod, inquit, uiri maximi fatum fuit, Gelanore? quam ſubito, aut a quibus oppreſſus eſt? Quum edictum in ſe Regis metueret (retulit Gelanorus) auſus eſt per tenebras uadum in Himae-

ra

ra explorare: Sed imbribus tumens flumen conantem diripuit, et quantum in ſiderum fulgore conieci, in proximum mare deuoluit. Rurſus exclamauit Timonides; et nuntiaturus maximam cladem. illico uiam ad Regem inſtituit. Sic furenti non procul Arſidas occurrit; cui uni Poliarchus furtiua conſilia a Gelanoro credi uoluerat. Hunc Timonides raptim implet funeſti nuntii horrore; petentique ubi eſſet Gelanorus, oſtendit uenientem. Simul his ipſe quidem, ut coeperat, uerſus regia caſtra ſtimulat equum; Arſidas uero ad Gelanorum pergens, ſalutemque obiter ferens, de patrono protinus quaerit. Sed ille eſſe arcana, quae afferret, reſpondit, quibus publicum ſatis aptum non eſſet, declinaret a uia Arſides; ſe quum nemo obſeruaret ſequuturum. Paruit monenti Arſidas, cui iam non paruam ſpem inſinuauerat, nihil dum Gelanorum de Poliarchi obitu queſtum eſſe.

Solitudo in conualli proxima erat, quo poſtquam conuenere, ita prior Gelanorus; Viuit, o Arſida, Poliarchus; ſed te unum uitae ſuae conſcium cupit. In effoſſa ſub Simocleae aedibus uia, matronae fide celatus eſt. Me autem ad te miſit, ut doceres, quis uentus hanc tempeſtatem exciuerit, et ſi perculſum non faſtidis, ad ſe quoque perducerem. Arſides nullum ſe periculum defugere dixit; Duceret modo Gelanorus ad ſpecum, cupidumque Poliarcho coniungeret. Immo, inquit Gelanorus, arte opus eſt, qua Timocleae familiam capiamus, ne reſciant illic latere Poliarchum, et in ſordidorum hominum poteſtatem ſummi uiri fata perueniant. Prior ibo, ſubornatisque gemitibus, quod iam apud Timonidem coepi, illius ſimulatam mortem deflebo. Tu quoque Arſida, quoscunque conueneris, illa fabula utiliter eludes. Fiet Poliarcho uita ſecurior, ſi creditur exſtinctus.

ctus: medio die ad Timocleae limen perueniens, quaſi per aeſtum acquieturus. Nec ſuſpicionem faciet, ſi in aedibus matronae iam olim tibi notae familiaritatis iure diuerteris. Eſt praeterea, quod te moneam: Iuuenem illic in Siciliam heri aduectum. Ex Africa, niſi diſſimulat, ſoluit. Speciem, et quum loquentem audiueris, ſapientiam laudabis. Fides in Poliarchum ſumma eſt, cui uix dieculae commercio iunctus nunc in ultimis adhaeret. Ille tibi, aut patrono meo, ſuſpectus eſſe non meruit.

His inter ſe conſtitutis ſparguntur in diuerſa. Et Gelanorus quidem, qua compendium ad Timocleam erat; Arſidas, cui diutius uacabat, lento gradu in publicam uiam diuertit. Sed deceptus Timonides tragoediam late ferebat. Nam in quemcunque de notis incideret auctor erat obiiſſe Poliarchum. Rumor inde in plures; et pro hominum ſorte diuerſis affectibus ſed ubique ingentibus exceptus. Statuerat eo die Meleander, Hypſa flumine ſuperato, ire Magellam; quo ipſo iubente Arguis filia aduenerat. Iamque pronuntiato diſceſſu colligeat miles uaſa; et Rex, dum apta itineri hora eſſet, in proximis ualo campis ſpatiabatur. Medius proceribus erat, haut dubius multos ex illis ſpecie amicitiae atque officii circumſtare inimicos: Quum ecce, in caſtra Timonides redit, nuntiatque amicis, quidquid acceperat de Poliarchi fato. Dicto citius atrox fama dimanauit in milites. Neque aegre credebatur. Ipſum denique Regem adire Timonides luctuque efferatus ita loqui non timuit. Mulum eſt, Domine, quod gratulemur Lycogeni. Fato functus eſt Poliarchus. Ad haec uerba haeſit Rex incertiſſima mente perculſus. Admiſſi iuuenis calamitas et iactura eo magis horrentem agitabat, quod in ſe tanquam auctorem haec fatorum culpa recidert. La-

crymae deinde propemodum ſubibant, et triſte uenturarum rerum auſpicium. Sed nec publice dolere tunc ſecurum, quum in eius uultum plerique imminerent ex amicis Lycogenis, frontem, oculos, uerba annotaturi. Obfirmato itaque ore, ne aut doloris ederet ſignum, pauca de genere interitus quaeſiuit, rediitque in tentorium, certus nemini laetam eſſe Poliarchi perniciem, niſi qui et ipſum Regem periiſſe concuperet. Multis militum reuerentia Regis obſtabat, ne coram lamentarentur. Fidisſimi procerum uel ſuſpiriis conſtantiam fallentibus defiebant amiſſum, uel indignatione maiori, inter mutua colloquia fatorum temporumque iniuriam non premebant. Illos Rex diligentisſima memoria diſtinguebat a ceteris, tanquam dignos, quibus unis ſe crederet; ſed nec ſine pudore intuebatur, ratus ſe ut interfectorem Poliarchi inuidioſe ab illis deſignari.

Mirum fuit, extitiſſe qui auderet ſubito calore effundere hos uerſus, furtimque deponere in ueſtibulo praetorii, qua Regem abire oportebat.

Flos iuuenum, ſeu te id Stygiis timet omne ſub oris,
Quo pallent alii manes; ſeu ſidere coelum
Auxiſti, Siculas non reſpecturus ad oras:
Da faſſis ueniam; grauibusque accedere uindex
In miſeros ne quaere diis. Satis auſa luemus
Gentibus inuiſi, memorique in ſaecula fama
Hoc monſtrante nefas. Tene ergo laceſſere flamma,
Te potuit ripis haurire furentibus amnis?
O Superi! qui nos ignes, undaeue piabunt?
Ipſi amnes, ipſae meruere piacula flammae.

CAP.

Sæpe hominum fallax dementat pectora fama,
Sed media, ut videat mens cata ſemper habet.

CAPVT VII

ARGVMENTVM.

Vbi cladis Poliarchi effuſſa fama peruaſit ad regiam et ad aures Argenidis allapſa eſt, illa irrepere in thalamum, et liberior in luctum lacrymas ſoluere. Sed ut uidet Seleniſſa eam ſtilum longiorem aptantem ad iugulum, nihil cunctata frumentum inſilit, donec Argenis demto gemitu ad uultus redit.

Ceterùm dum profectio a caſtris ornatur, iam effuſa in populo fama, Poliarchi cladem uulgauerat, Magellamque peruenerat. Forte in thalamo ſedebat Argenis, cultumque non quem tranquillis rebus haberet, regia uirgine tamen dignum inter puellas adornabat. Seleniſſa alumna Argenidi erat, ſecretorum omnium conſcia; et tunc illius comam fingebat, cum una ancillarum ex atrio, in quod forte proceſſerat, redit, nuntietque Poliarchum obiiſſe. Fefellerat primo Argenidis aures, cui tunc intentior de nocturnis ignibus, et Poliarchi inimicis, cum Seleniſſa ſermo. Et ad Seleniſſam quidem allapſa ancillae uox, ingenti tumultu animum, omniaque praecordia concusſit. Tum uero furtiuis nutibus, oculisque ſilentium ſubinde iubentibus, monebat miniſtras; ut premerent uocem; ſed iam ſuſurrantium garrulitas ſedem impleuerat, ſubitoque horrore Argenis attonita, nec dum certa quid ancillae loquerentur, rogauit, quosnam caſus aut clades inter ſe muſſarent. Seleniſſa reſponſum intercepit, excidiſſe de miniſtrae manibus ſpeculum, quod die natali Argenidis Meleander dederat: Illud nunc dominae iracundiam reueritas queri. Sed non perſuaſit iam ſponte metuenti. Ergo de ſede Argenis exiliit, proximamque puellarum manu prehendens, et in eam ardentibus intuens oculis; Si

iam, inquit, mentiri audebis, ſcias, te hodie ultimo in conſpectu meo eſſe. Dic uero, num quid triſte de Rege allatum eſt? Abominata illa dirum de Meleandro omen, et tanquam adhibitura ſolatium; immo, inquit, o Domina, omnia, quae oportet de Rege audimus. Victor, et ualens, ut noſtri, exſpectatur. In tantae felicitatis mixturam parua clades eſt, exſtinctus Poliarchus. Non alias fortius ſuas partes, quam tunc in Argenide obiit pudor. Strenue reuocauit abeuntem ſpiritum, eodemque momento et conſtitit, et diſtulit mori. Ac ne ullam ſuſpicionem mulieribus, quae adſtabant, relinqueret: Regem, inquit, diis curae eſſe non dubito, qui ciuilibus motibus ſecundum ius exitum dabunt. De Poliarcho loqui pertimuit, ne in ipſo nomine haereret, iam paene collectis gemitibus uicta. Quumque diutius coactae frontis ſcenam non ferret, in arcanam penitus cellam ſola ſe penetrat, tanquam ſubiti negotii cauſſa: iamque fores obſerabat, ne quis ſuperueniret ſuprema meditanti. Sed non fefellit illa rabies Seleniſſam. In ueſtigiis itaque Argenidis haerens (et alumnae hoc licebat) redeuntem in clauſtra ianuam ſuſtinuit manu, ſpecieque obſequii dominam in illo ſecreto ſequuta eſt.

Tum demum obſeratis foribus liberior in luctum Argenis, et lacrymas ſoluit, et direptum manu cultum laniatis crinibus proiecit in terram. Lectulus ex ebore erat, quem humilem purpureis tapetibus ad diurnam quietem auxerant. In illum tota corporis mole procubuit. Neque Seleniſſa loquebatur; ſed tacita exſpectabat, donec ſponte primus turbo lacrymarum concederet. Sed ut uidit nunc mitisſimis feruentem gemitibus, nexisque manuum articulis lacertos, oculosque inuidioſe tollentem in coelum, nunc ſaeuius intra ſe, et errantibus luminibus, obloquentem; longiorem denique ſtilum,

qui

qui ad uarios uſus deſinebat in acumen, aptantem in iugulum; nihil cunctata in frementem inſiluit: et barchium iam paene ſceleratum tremulis manibus tenens, laborabat dignos quaeſtus in furioſam expedire. Nam ſpisſisſimis ſingultibus luctus obſtabat. Diu par miſerabile hoc ſtatu perſeuerauit, ut in utraque inualida manu eſſet, et ne illa ferro uteretur, nec iſta eriperet; ambae immobiles, et in alterna tantum ora defixae. Argenis praecipue in humerum ceruicem reclinauerat; ore quoque incurioſe hianti Seleniſſam intuita; nihil, inquit, nihil agis Seleniſſa. Vtcunque obſtiteris, mori licebit. Hactenus recte monſtraſti; conſtantem, memorem, piam eſſe. Quid illa praecepta iam alia pietate peruertis? Mihi quidem tibique, ſolatium erit, quod inuiolato pudore in tumulum ſuccedam. Putasne me ſuperſtitem Poliarcho eſſe poſſe? ille me intactam a Lycogeno praeſtitit. Reddam nunc uitam; et hoc ipſum eſt pudore, quem ſeruauit, merito ſuo minus. Ego, ſi neſcis, Seleniſſa, Poliarchum occidi; crimen non expiabo, niſi ſanguine abluerim. Quid illi cum Sicilia, niſi propter Argenidem, fuit? in haec uerba dolore confuſa ſpiritum quoque amiſerat. Elabitur manu ferrum, et ipſa in Seleniſſam, tunc quoque male fortem, incubuit.

At illa non de Argenidis modo, ſed et de ſua uice ſollicita, omnen medicinam adhibeat parum exaudienti, nunc alterno dolore aggemens, et cito exſpiraruros luctus credens, ſi liberrime ſoluerentur, nunc in alumnae ſupercilium rediens: Patris etiam admonebat, quem tumultibus publicis fractum, ſi ipſa moreretur, extremo uulnere ſauciaret. Eſſe hanc enim ueluti purpureum et fatalem patris crinem; Quem ſi euelleret inſtar Scyllae Minoem amantis; duplicato parricidio, gnatam et patrem in eadem exitia eſſe tracturam. An praeterea

auidae famae, et ſponte iniquae, perſuaderi poſſe credebat, tam uiolento amori pudicitiam ſuperfuiſſe? Sed haec fruſtra apud ſurdas tunc aures iactabantur. Tunc ueco in furentem et ipſa ſaeuire audacius; Nolle ſe tam foedum exitum ſpectare; niſi uiuere promitteret, ſe ad auxilium proclamaturam; Iamque ad fores uidebatur proceſſura; quum Argenis laciniam ueſtis ducens iterum in amplexus reuocat, et, o mater, inquit, cur a tantis doleribus uetas abire? An Poliarchum, ſi defuncta prior eſſem fuiſſe uicturum exiſtimas? Non fallis, Seleniſſa. Ab cuntis ad id, quod aetatis meae eſt, quid uelis, quid commendes, intellexi. Quod iam fieri prohibes, cum mea manu patrauero, ipſa potisſimum laudabis. Si quid e mortuis ſupereſt, amat me etiamnum Poliarchus. Ibo felix ad ſponſum, et ſine inuidia caſtisſimas miſcebimus umbras. Ad extremum ſi extinctis ſenſibus toti in tumulos condimur, hoc cum uita malum effugiam (horreo loqui) ne interfectorem Poliarchi uenerari neceſſe ſit. Scis, cuius imperio ignes heſterni micuerint. An dubites illinc fortisſimo uiro fuiſſe exitium? Sed pater eſt. Impietas erit parentem auerſari. Sic igitur inter Poliarchum et patrem partiemur affectus, ut depoſita uita, quod mihi utriusque beneficium eſt, neutri iraſci uel fauere.

Contra Seleniſſa dedecus caedis urgebat, ad quam amor impuliſſet; tandemque ueluti melioribus fatis admonita; quid nos autem Poliarchum, tanquam proclamatum, deflemus? famaeque tam ſaepe ludenti certisſimo dolore iam credimus? Neſcis in fabulis errorem Pyrami uulgari, ut diſcamus periculoſum eſſe ex primis indiciis furioſe decernere? Quid ſcis, an in patria fata nunc uoces Poliarchum, quibus ille ſuam Thisben imprudens damnauit? Poliarchum, audimus occidiſſe

diſſe. At quam multa fingere rumor ſolet? Quis cadauer inſpexit? quis maculatum ſanguine enſem? Forſitan nunc ſecurus, et deſpectis hoſtibus laetus, ſi cecideris, per tuum uulnus animam efflabit. Mitte, qui certiora renuntient, et ſaltem in hoc uiue, ne eum, ſi uiuus eſt, perdas. Triſti riſu diducta Argenis ceruicem mouit; et, quam, inquit, uana ſpe extremos luctus differs? Hoc commento ne tibi, o mater, nec mihi perſuades. Sed hoc dabo Poliarcho, aut uerius diis, ne temere credam hoc facinus eſſe patratum: ea lege, ne quum certius de clade conſtiterint, moleſta ſis uitam et ſenſus poſiturae. Hoc principio laeta anus, quae ſciret atrocia ex luctu conſilia primo impetu pertimeſcenda eſſe, quum autem moram pati inceperunt, ſua ſponte excidere, iuriſiurandi arbitrium penes ſe fecit; et per deos deasque, ſed praecipue per genium Poliarchi, ſacramentum Argenidi iurauit, nihil illam toto biduo, quidquid audiret deinde, uel ſciret, ſuae uitae nocituram. Annuente uirgine, et in uerba, quae Seleniſſa conceperat, iurante monere anus coepit, ut recomponeret comas, ne cuiquam ad tam arcani doloris notitiam indicium eſſet. Forma, quamquam in Argenide ſumma erat, tamen magnitudo animi uincebat. Domuit ſcilicet gemitus, momentoque in uultus rediit, quos ante dolorem habuerat; niſi quod in oculis rubor tumebat, quem admota gelida temperauit.

CAP. VIII
ARGVMENTVM.

Rex Meleander filiam Argenidem ad imperia natam rerum ſummam prolixe edocet. Tum quae res ad ignes aduerſus Poliarchum excitandos ſe impulerit, dicere non omittit. Argenis ad mentionem Poliarchi deficit, et in ſponſam ab attonito Rege transfertur.

Adhuc colligebat animum, et in laetius ora fingebat, quum una ancillarum ad fores pulſauit, monuitque iam Regem in limine arcis eſſe. Neque mora, Argenis tanquam aliud egiſſet, redit in thalamum, etiam porrectiori uultu, quam res publicae merebantur, ſiue quo a ſuſpicione ſui luctus abeſſet, ſiue ut inter ſimulationis dolorisque certamen, in iuſtum temperamentum omnia uerba, omnes geſtus redirent. A praetorianis inde excepta, qui non procul excubabant, per media regiae atria ſuccesſit ad portam. Haut procul erat Rex, qui ad genua accedentem, ponentemque dexterae osculum, ſuſtollens, et mox leui manu uerberans genas, usquene ualuiſſet, rogabat; maciem ſimul, palloremque incuſabat, quibus inter bellorum metus deteriorem formam fecerat. At illa haut licuiſſe per pietatem reſpondit. Patrem et Regem in caſtra profectum, ſaltem uotis curisque non proſequi: ſumtaque lugendi materia, non nihil lacrymis, quae frequentisſimae inſtabant, indulſit. Rex eam bono animo eſſe iubet: Annuiſſe deos uotis: Reſtitueret placidis rebus uultum, quem aduerſae exhauſerant. Populus ſe circum effuderat, non minus quam ſenectutem Meleandri, ſpeciem Argenidis uirtutemque reueritus; quae ea arte diſpenſabat ſupercilia, oculos, nutum, ut et populus humanitate captus acclamationibus exultaret, et ex optimatum frequentia nemo neglectum ommiſſumue ſe crederet.

Salutantium ſupplicumque concurſo Rex obſeſſus paulliſper in atrio haeſit: in quo fons erat non plus aquis notabilis, quam arte ſignorum, quae illic hoſpiti Coccalo aiebant Daedalum poliuiſſe. Aquae in altitudinem redeuntes originis, per uarias fiſtulas atque formas micabant; mox in ſubiectum alueum recidentes, feruebant ipſo tumultu labendi, reddebantque colorem mari

Debellare hostes fortuna est, gloria Regum,
Si mediam laurum pacis oliva Secet.

ri ſimillimum. In medio Galatea, tanquam in pelago, lugebat recens exſtinctum Acim, qui iacebat in litore, et tanquam inciperet ſolui in flumen, duos fontes ore ſoluebat et uulnere. In confinio aquae, contumax Cyclopis imago, ſimul alio ſaxo imminebat ſecurae Galateae, ſimul audiebat indignantem his uerſibus, quibus artifex ſubiectum marmor inciderat:

Durior, o ſaxo, quo nunc meus occidit Acis,
Aſperior filuis et Polypheme tuis;
Auſa lues. Deus hoc faciet, quem tu inſcie fati;
Quem non mortalem paſſus es eſſe uirum.
Nam Deus Acis erit, uiuetque perennibus undis
Quid facies? nullas haec timet unda minas.
Iam fons corda tenet: iam fons tenet omnia. Qualis
Acis erat, dat nunc candidus auctor aquas.
Cincinnique ſui memores labuntur in orbem;
Errat et in tremulis annulus ille undis.
Quam bona caeruleis periit iam purpura uenis!
Nec tamen in gelido ſanguine friget amor.
Quo meus Acis abit? quo uos humerique manusque?
O quanti numen conſtat habere nouum!
Hei mihi! ne ſe hominem plus uulnere ſenſerit eſſe,
Quam nunc ture dato ſentiet eſſe deum.

Hoc conſpectu Argenis cladis admonita, dum Rex cunctaretur in obuiis, ſolitario dolore ſe paſcebat. Erat ſibi Galatea; meliorem Acim flebat. Sed quis ille Polyphemus? Quamquam eo deſtinabat Lycogenem, tamen et culpae paternae inuita meminerat. Iam ad interiora aulae proceſſerant; et purpuratis ad corporum officia dilapſis, paene ſoli familiarium obſequiorum miniſtri cum Meleandro perſtiterant. Laetus Rex hoc ſecreto, et ab his quoque cum Argenide diuerſus; Tua, inquit, aetas et ſexus, mea gnata, expertem facerent publicorum conſiliorum, niſi te diſciplina et indoles erexiſſet ad magna; et praeterea, quod utcunque ſis

femina, tamen in te recumbit fortuna Siciliae, et uiris imperatura es. Aſſueſce me uiuo illis curis, ſine quibus regia dignitas ſuſtineri non poteſt; et quod potisſimum in regnante eſt, diſce ſilere: peſſimo loco ſumus, Argenis, niſi pati iniurias ita poſſumus, ut uideamur non ſenſiſſe. Nam ſi pondere, quod nunc urget, flecti uolumus, fortasſe frangemur. Scis, a me defeciſſe Lycogenem; Multas urbes in partes absceſſiſſe. Peius nocent, qui intra uiſcera haerent, meisque conſiliis incubant, uerius me captiuum, quam Regem obſeruantes. Praelium, quo nuper certauimus,uidebaturLycogenem admonuiſſe, quid poſſem. Victus erat, et niſi fauiſſet nox, ne munitionibus quidem tutus uim eorum tuliſſet. Tum uero optimatum illorum haut pauci, qui apud me erant, quos arbitros conſiliorum habueram, diutius ſua ſtudia non preſſere foederibus opus eſſe clamabant, ualidam populi partem conſenſiſſe Lycogeni. Hos ſeruare praeſtaret, an deſperatione incenſos in mutuam cladem excite, tantum parricidas dubitare. Iam et ipſum Lycogenem audebant excuſare, et hunc quidem praelio uictum eſſe, non bello: ſed praeterea, ut funditus perdi poſſet, non tamen expedire. Quo enim oculo Siculos inſpecturos, qui eorum delicias ſuſtulisſet? Acrius pro ultione defuncti,quam pro uiuentis decore certaturos. Occuparem igitur tempus, dum acie uictor,pacem ciuium beneficium meum facere poteram. Non disſimulabo, Argenis, plus inter has uoces timui, quam in campo,quum Lycogenis ſigna fulgerent. Prodi dignitatem meam, uidebam, et timeri poterant grauiora, ſi decipi abnuiſſem. Feciſti, gnata, praecipue, ut regnum retinere quacunque pace mallem, quam exheredem te facere obſtinata defenſione maieſtatis. Sed nec leges exſpectarunt a me Rege atque uictore. Tabu-

las a Lycogene obtulere, quarum ſumma haec erat: Meleander Rex, Siciliam pleno iure obtineto. Lycogeni apud eum amicitiae gradus eſto, qui fuit. Eidem et maris et Syracuſani agri praefectura ſeruetur. Erbesſum, et Heracleam, cum praeſidiis habebat in fidei pignus. Cauebant praeterea, ne liceret meminiſſe iniuriarum, ullone iudicio, quidquid per hos tumultus actum eſt uindicare.

Non erat meae dignitatis, Argenis, conditiones ad paciſcendam pacem accipere; ſed nec recuſare, fortunae. Inter utrumque ambiguo, Ibburranes atque Dunalbius egregiam operam dederunt, ne quid praeter maieſtatem facere crederer. Nam infulas numinum quibus ornatur, conuenientisſimas ſciebam, ut ueluti ex officio ad concordiam hortarentur armatos; maiorem etiam fidem (quia externi ſunt) fore, hinc illis inſtar ſequeſtrornm commeaturis. Panormi tunc erant; acceptisque codicillis, quos perplexos illis ſcripſi, facilem quid uellem intellexerunt. Ergo nunc ad me, nunc ad Lycogenem delati, tanquam inuitos ad ea coegerunt, quae potisſimum cupiebamus, Ita conditionibus ſum asſenſus, quas ferebat Lycogenes; niſi quod intra duas cohortes praeſidium eſſe iuſſi, quo Erbeſſum et Heracleam teneret. Idque maxime caui, ne praeſidii ſpecie totas illic habeat legiones, in me captato tempore inuaſuras: neue ſuſpecta ſit lenitas mea ad omnia arbitria inimici tam facilis. Haec legatos iubebam nunciare Lycogeni; et, ſi conditio placeret, poſtero die ad nos redire. Neque mora in his erat; ſed ad me aduentantes triſtis caſus affixit. In Poliarchum inciderunt. Dirigitur Argenis ad rei mentionem; et ut perturbatio oris lateret, ſponte tam uiolentam tusſim commouit, ut qui deinde

horror,

horror aut rubor ſuffundi coepiſſet, facile ad excuſſos ſpiritus referretur.

Diu exſpectante Meleandro, quum utcunque ipſa ceſſaſſet: Peſſimo fato (inquit ille) in legatos Lycogenis Poliarchus inuectus eſt. Dubium conſilio, an errore. Sed ferro non pepercit, ſed tres ea clade exſtincti ſunt. Duo ſupererant, qui ex fuga calentes ad me perueniunt. Hi tumultu cuncta complere, lamentari indignum exitum ſociorum, ita meam fidem appellare, ut paene criminarentur. Quumque aduocatis ex templo proceribus, concilium illis dediſſem, iam non ſoli inuidiam mihi fecere. Multi ex meis partes eorum queſtu acerbiſſimo implerunt. Summa clamorum fuit, oportere Poliarchum, dedi ad poenam, ne credi uulgo poſſet immiſſus, qui mea fide tutos occideret. Nec mitius, quam capite inquirendum in tanti exempli facinore. Haec iubentibus propiores, quam conſulentibus urgebant. Sed obſtabat ingens in me meritum Poliarchi, qui praelio mihi uictoriam conciliauerat. Et uirtus experta, ſuſpicioni ignobilis facinoris non pateſcat. Cleobulo quidem, atque Eurymedi, ceteriſque, qui in concilio ſani erant, incredibile erat id ſcelus. Reum illi audiendum cenſebant, facile quae ſibi obiiciebatur excuſaturum. Igitur miſſurum me affirmo, qui eum ad dicendam cauſſam accerſerent. Fore enim ſine exemplo, ſi defenſione ſublata opprimeretur. Hoc audito, peius hoſtes accenſi ſunt; Eripi enim debitae uindictae Poliarchum, ſi ulciſci differrem. Num enim poſt tantae audaciae nefas, niſi ui et ingratus rediturum? Immo niſi prohiberetur, exceſſurum ex inſula, et in patria iactaturum, quam impune illuſiſſet Siciliae. Quum me diutius confuſa flagitatione laceſſerent, rogaui, quid igitur facto opus. Nam abeſſe Poliarchum; et in abſentem ſupplicia fru-

ſtra

ſtra conſtitui. Vox illorum omnium fuit fugam ipſius occupandam; quod perfacile eſſet, ſi iuberem nocturnis ignibus prouinciae ſignum dari; ita enim occluſis portubus, tanquam in cuſtodia haeſurum; futurumque exemplo peregrinis, ſcelera ubicunque poſſunt fieri, poſſe quoque uindicari. Credidi (Argenis) e ſalute Poliarchi, ut aſſentirer quaeſtioni; ne negata ultione accenderem ſuo ſe arbitrio uindicaturos. Nam et ubi incolumis ad iudicium ueniſſet, multa poſſe occurrere, quae eum furentibus eriperent. Prima igitur nocte publici e ſpeculis ignes in Poliarchum fulſerunt: et mihi in malis ſolatium fuit, quod militum uulgus aegre eius periculum audiuit. Sed ſperanti meliora, primo mane ſuperuenit Timonidis, maximi luctus auctor, nuntiauitque Poliarchum periiſſe. Non potuit Argenis dolori imperare; ſed ingenti ſuſpirito uicta, primumque in genua ſubſidens, mox tanquam exſpiratura procubuit. Exclamat Meleander, factoque proximorum concurſu, inter manus puellarum in thalamum illata eſt. Aqua deinde ori perfuſa, ueſtibusque laxatis, liberior ſpiritus ſudorem compeſcuit. Percunctabatur Seleniſſam Meleander; quod aegritudinis genus; et num primum filiam urgeret: ſe quidem, dum ambo colloquuntur, aduerſae ualetudinis ſigna notaſſe, inquietos oculos, et ſaepe reprehenſos ab errore: ſed nec eundem fronti colorem conſtitiſſe: Seleniſſa apte diſſimulabat, iam biduum eſſe, ex quo illa ſatis cibum non caperet; hinc ſe febriculam ſuſpicari; Experientia tamen ſcire, hoc liquentis animi frigus in Argenide breue eſſe, nec grauioris mali indicio ſuſpectum.

Dum in his rebus ſunt, interim a Lycogene litterae Regi redduntur, quibus ſignificabat ei praeſto ſe futurum, ut in Palladis ſacrario (id Rex ſanctisſimum habebat)

bat) iureiurando pax perpetraretur. Se poſtero die, ſi Regi uideretur eſſe uenturam. Rex ei renuntiari iubet id magnopere ſibi placere; ſcire ſe in craſtinum exſpectari. Dimiſſo nuntio. Eurimedem uocat, uirum ſemper animis ſucceſſuque egregium. Nam et iuuenis ſemel in Olympia curſu, iterum lucta in Iſthmicis, coronauerat patriam oleaſtro et apio. In paucis deinde Regi charus, et praetorianis praefectus, ſemperque arci rector, aut urbi, quamcunque Rex iniiſſet; et fidem per haec bella incorruptam praeſtiterat. Huic Rex, quae uidebantur, imperauit; curarentur intentius ea nocte excubiae, cohortes, quae a ſuſpicione perfidiae aberant in ſtationibus locarentur; uigilum numerus duplex eſſet. Cauendum, ne quid ſuo aduentu moueret Lycogenes; eum enim non tam conciliatae pacis fiducia,quam factionis ſuae uiribus tutum, ad aulam accedere. Poſtquam mandata haec dodit, quia Argenidi melius erat, eius triclinio coenauit; illic(ut erat mitisſimi animi Princeps) maceratum curis animum non nihil refecturus. Reliquum noctis, quantum per ſollicitudinem licebat, ſomno datum. Sed Argenidem interim dolor per indigna et horrenda conſilia ducebat.

CAP. VIIII
ARGVMENTVM.

Arſidas inuiſit latentem in ſpecu Poliarchum; is in eius collum inuadens petit, quo piaculo meruerit, ſacer eſſe Sicilia: Arſidas exponit, quantam ſeditionem legati Lycogenis in caſtra intulerint. Ergo, quo tutisſime emitteretur ex inſula, inſignis latronis capillitio tegi, quod ſtatim Timoclea protulit ipſa Poliarcho auctor eſt.

Neque ſatis placida, aut ſecura Poliarcho nox erat, Timocleae quoque aedibus noua tempeſtate feruentibus.

Quum

Quum enim Gelanorus diſciſſiſſet ab Arſida, recta uiam ad Timocleae limen habuerat. Illic apud ſeruulos fictum patroni exitum caute defleuit. Matrona totam ſcenam ex arte proſequuta, coram familiaribus rogabat Gelanorum, quonam fato Poliarchus periiſſet; et ille liberius apud intelligentem mentiebatur. Superuenit etiam Archombrotus, fictisque probe doloribus uocem ſuam et uultum mutauit. Aderat inter haec Arſidas; quem ut ad hoſpitium diuertere nuntiatum eſt Timocleae, ipſa ad ueſtibulum confeſtim proceſſit. Quumque illi excuſaret, quod nimia familiaritatis fiducia ad eius limina de itinere deflexiſſet, et matrona, id ipſum beneficium uocando ageret gratias, ſuccedunt intra tecta; moxque Archombroto ſociantur, quem prior Arſidas coeperat, utpote externum, ſalutare. Tempus prandii erat, quod Siculi ſupra ceterorum Graecorum mollitiem curabant. Hoc confecto, quum ad ſumendum cibum digrederetur familia, ſolique cum Timoclea Archombrotus et Arſidas ſupereſſent; Scio, Arſida, (inquit iſta) te ad pium officium adueniſſe. Poliarchum, licet in infeſta fortuna, quaeris et amas. Vt ex Gelanore didiciſti, apud me eſt. Quae illum cauſſae perculerint, neque hic quaero, et melius apud ipſum a te accipiam. Tum Arſidas, Dii, inquit, in praeſens ſilentium commodent noſtris rebus. Ceterum, quod ſecreti (matrona) nunc agimus, nulla aetas tacebit; ſed in ambiguo tuae domus fortuna eſt. Si fidem ſeruabit, ſi hoc grande uirtutis depoſitum, quum tuto licebit, orbi reddet, plusquam Saturni Latium poſteris erit. Si tumuli omen hic habet ſub terra Poliarchus, pollutae erunt ſedes; quidquid Dirarum in Sicilia narratur, in his antris, in hoc Ditis adyto, uulgaris infamia inueniet,

Para-

Parata fax erat, quam quum accendiſſet Timoclea, ad Poliarchum ituros praeceſsit. Neque diu in illis latebris fuerant, quum uident aſſurgentem ex puluino, et aduentantium lumine excitatum. Is poſteaquam Arſidam uidit, ceteris obiter ſalutatis, in illius collum inuaſit. Fidem deinde amici collaudare, et ſubinde rogare, an latitantem reumque Poliarchum agnoſceret. Et uides, inquit, hanc matronam? Si hae latebrae mihi pudendae ſunt, culpam deprecari non poteſt; ſin ſalutare hoc capitis mei furtum, illi me debeo. Coegit apud ſe potiſsimum in hoc turbine eſſe. Dic autem, Arſida, quo piaculo meruerim eſſe ſacer Siciliae. An Rex de Meleandro Cercion, aut Buſiris eſt factus? aut uos Siculi habetis Dianae Tauricae ſignum, et hoſpitis ſanguine grauem deam placatis? Ad haec Arſidas non pauca de Meleandri rebus queſtus; expoſuit quantum ſeditionis inſtar regiis caſtris intuliſſent legati Lycogenis, et cum illis purpurati aliquot Regi infidi. Tantis malis uictum Regem quum res in tumultum excederet, et Poliarchus fugere ex inſula diceretur, annuiſſe ut publice ignes fierent. Poliarchus non ſine indignatione Arſidam audiebat, crebroque, et mutatis ueſtigiis acer, et loquuturo ſimilis erat; Quumque ille deſiiſſet, tum uero Timocleae manum corripiens; Te autem, inquit, teſtor, (nam quamuis praeſentiſsimi dii ſunt, tamen nec uſquequaque per ſua numina fallentes perdunt, nec continuo adſunt, quum rite inuocantur) Te, inquam, Timoclea, teſtem uolo. Adfuiſti facinori. Vidiſti pugnantem. Num inſidias ſtruxi? num quaeſii, in quos certarem? num obuios laceſsiui? Incogitantem adorti ſunt: et ergo uel ſub illis pereundum mihi erat, uel, ſi uiciſſem, in me armanda Sicilia? Quod uero meditati ſceleris argumentum; Vnus eram; et infirmiſsimum pugnae ſolatium mulier

lier comitabatur; matronae ſeruuli, meusque libertus in pacata, ut credebatur, ſilua preiuerant, ut nec ad illos certantium ſonus peruenerit. Quo autem miſerrimum Regem fortuna adegit? A coniuratis et perduellibus miſſos inſtar iuſſorum legatorum uenerari; litare ſuorum ſanguine cupiditati hoſtium, et infra eorum crudelisſima uota famam habere.

Plura, quae dolor, conſcientia, admouebat ingerentem, uetat Arſidas de fama publica dubitare. Dicere omnes, niſi a Lycogene corruptos, eſſe in paucis eximiam fortitudinis laudem, unum, et itineri, non pugnae paratum, ex tot graſſatorum manibus uictorem euaſiſſe; riderique a militibus foedisſime querentes, quod quinque, aut plures, ab uno presſi ſint. Sed iam aliud quaerendum, Poliarche. Indigne eſt, ut ſe hodie habet, tua uirtute Sicilia. Exi parumper. Da Regi, ne cogatur aut periculoſa ſuis rebus ſanctitate te tueri, aut cum flagitio inimicis relinquere. Adhuc in te ſic peccauit, ut posſit excuſari. Caedem enim uel lui, uel purgari iudicio, adeo mos eſt, ut ipſum Martem ferant, caeſo Halirrhothio, in Areopago cauſſam dixiſſe. Quod ſi ſecuri et legitimi fori ſpes eſſet, ſuaderem, Poliarche, ut ultro tui copiam faceres accuſantibus. Neque enim aliud in te decretum, quam ut ad iudices uenias; cauſſa autem eſt, quam uel iniquis probes. Sed odium et impietas hoſtilis, non exſpectaret iudicum urnam. Inſidiis, aut impetu, facinus urgerent. Horreo loqui. Abi modo Poliarche. Permitte, hanc inſulam non in totum eſſe ſceleſtam. Poliarchus ſe uero, ſi liceret, arbiturum, reſpondit; Nec quid minus poſt tot beneficia quam pacatum diſceſſum, ingratisſimam terram poſſe praeſtare. Male merito Regi ideo minus ſe iraſci, quod a fortuna illum plecti ad inimicorum ſacietatem iam uideat.

D Inter

Inter eos deinde quaeri coeptum, qua tutiſsime ratione emitteretur ab inſula; placuitque in ruſtico habitu eum eſſe. Arſidas ex Brutiis uxorem habebat, poteratque Meſſana ad ſocerum ſine ſuſpitione transmittere. Is impoſitum ſuo nauigio Poliarchum recipiebat in Italiam deferre. Timoclea habere ſe praeterea dixit, quo uultum fugientis egregia fraude mutaret. Fuit, inquit, in Panormi finibus latro, non ſpernendae calliditatis arte diu inultus. Quippe uultus illi triplex ut de Geryone quaedam anus fabulis memorant. His dictis modico riſu cunctata eſt, quantum in triſtisſimis rebus decebat. Aetas homini media erat, rara barba, et tenuis; ſed in ſinu capillitia duo, ex quibus totidem barbae pendebant; haec horridior, et in ſenilem effigiem cana; fuſca alia, in primae uirilitatis ſpecimen colebatur. Has laruas tanta ars concinnebat, ut nemo aſcititiam formam deprehendere, nemo arguere furtiuos uultus poſſet. Igitur modo ſenex, nunc iunior, interdum dempta perſona cernebatur. Sic impune latrocinantem mutabilis formae non ſupplicis tantum, ſed et ſuſpitioni diu eripuit. Nam iuuenili graſſatus ſpecie, mox ſenex occurrebat quaerentibus: rurſusque fallebat iuuentutis imagine, ſi ſub canis peccauerat. Pater tunc meus prouinciam regebat, qui fatigatus peſſimi Chamaeleontis ingenio, tandem captum meritisſima cruce fregit. Sed miratus fraudis ingenium ad naturam accedentis, pilos iusſit apud ſe aſſeruari. Si placet hos producam aptabimusque Poliarcho.

Non exſpectauit, donec ullus annueret; ſed excesſit ex ſpecu? neque diu morata, attulit haec gemina iuuentutis et ſupremae aetatis ſimulacra. Horum alterum quum impoſuiſſent Poliarcho, frendenti, quod ſibi alienis et improbis uultibus ad ſalutem opus eſſet, ſtatim

ſic

ſic alius fuit, ut uel Argenidem fallere poſſet. Opportuniſſimae fraudi bene precati; rogare perſeuerant, ut ea uti uelit. Timoclea quoquo idoneas ueſtes prima nocte delaturam ſe promiſit. Nam debere in iis latebris Poliarchum in ignoto habitu eſſe, ut ſi qua illic fortuna tuliſſet curioſos, in proximos campos ſui oris ſecurus fugere poſſet. Iamque erant diſceſſuri, quum Arſidam Poliarchus ſeuocat; Archombroto et Timocleae excuſans, quod cum eo ſecretus loqueretur; et colloquendi cauſſa erat, quod neceſſitudinem, quae ipſi cum Argenide erat, amicorum fidiſſimus ſciret. Eum igitur obteſtatur, ne quam primum ad Argenidem grauetur contendere; ſe de uirginis uice multo grauius, quam te ſua anxium eſſe. Scire enim ſuam cladem illi immocide dolituram. Quid uero, quod exſtinctus dicebatur? Triſtiſſimae famae errore, ad ſaeua et ultima conſilia poſſe amantem adigi. Iret Arſidas, et moerentem ſubleuaret. Ne illa fieat incolumem. Si dii exitum praeſtiterint, in Italico ſe litore exſpectaturum eius imperia; aut, ſi iuberet, tunc etiam quamlibet periculoſo furto ad eam eſſe iturum. Plura nec dicare tempus ſinebat, nec Arſidae uolebat committere; qui operam prolixe pollicitus, tamen quia iam ueſpera erat, hortante Timoclea, nec diſſuadente Poliarcho, in craſtrinum diſtulit iter. Sumta coena redituri ad Poliarchum erant, cum ueſtibus quas matrona promiſerat. Is interim allatis a Timoclea cibis perfunctorie ueſcebatur; et, quo illum a praeſentium malorum ſenſu auerteret, nonnihil iocatus Arſidas: Quid doles, uir fortiſſime, inquit, ſi te ſpecus, ſi mutatus habitus ab hoſtibus teger; Tu unus; tu plurimos fugis; At ſuperos omnes, quum unus inſequeretur Typhaeus, fugae non puduit? nec fortaſſe euaſiſſent, niſi Aegyptus animantium turpibus formis pauentes condidiſſet. Audi quanta au-

dacia Nicopompus, familiaris tuus, in illorum metu uerſatus diuinis uultibus rictus et roſtra induxerit. Tradidit deinde librum, in quo erat poeſis uarii argumenti iam iamque abiturus, hos uerſus, quos ille legeret, ungue ſignauit.

Iam prope congeſti ſuper aſtra Syphoea montes
Extulerant; tremuere Dii; nec ſaeua Tonantem
Fulmina, nec certa Phaebum iuuere ſagittae.
Non ferro inſignis Mauors, non Gorgone Pallas:
Non animi, non ora manent; miſeroſque reliquit
Sanguis, et in capto pallebant ſidera coelo.
Horridus aëria cumulans faſtigia pruma,
Ex ſuper anſque notos. coelo coniungitur Atlas,
Inque ſolum praebet Superis iter. Aſtra recumbunt
Verticibus, Libycis haerent ueſtigia campis.
Ergo per immenſos humeros, mentique ſeueram
Caniciem, et riuis gelidos manantibus artus,
Defluxere polo Superi: Neſidite terrae
Coelicolae; Dirum peperit ueſana Typhoeum,
Qualiter imbelles uolucris timor agmine mixta
Exercet curſu damas; Quum prima per arua
Suſtinuere fugam, ſtant omnes impetu preſſo,
Hauſturae ſonitum, ſeu quem latratibus horrent
Aura feret, ſeu quem uenantia cornua mittent.
Tum ſubito effuſae celerant ueſtigia, qua dat
Silua locum. Sequitur falſi terroris imago
Longa, nec auditi ceſſant ſimulacra pericli.
Haud aliter toto fugiunt uaga numina mundo.
Nil certum miſeris. Superant monteſque lacuſque
Planaque nec furuis ſatis eſt ſibi noctis in antris.
Eſt regio, incertus patriae qua flumina Nilus
Diuidit, et ſeptem ſuccedit in aequora riuis.
Si qua fides, illic mortalia corpora primum
Aſpexere diem, retinens quum terra ſupremi
Aetheris informes animauit Apolline glebas.
Haec furto placuit tellus, hic feſſa deorum
Agmina ſub Pharia latuere crepidine ripae.
Huc quoque Syluanos, huc et nemora alta tenentes

Egit

Egit cura Deas, Paneſque auxere tumultum,
Haut procul, ignarae fati, ſecura bidentes
Gramina carpebant, queis ruſtica fiſtula ſignum
Lene dabat: placidis ſuberant magalia ſeptis,
Plenaque ludentes poſcebant ubera nati.
Has uidet, incerto luſtrat dum ſingula uiſu
Iuppiter, et felix, inquit, pecus. Ergo Tonantem
Fata premunt, nullumque timet grex iſte Typhaeum?
Ite procul radii, ſemperque inuiſa poteſtas;
Pax humiles ſi tanta fouet. Sic dixit, et albo
Vellere criſpatus demiſſos induit artus,
Curuaque celata ſinuauit cornua fronti,
Qua coelum et terras ſolitus, qua dira mouere
Tartara, ſeu pacem, ſeu bella indigna iuberet.
Nec mora, mentitis aries balatibus ibat:
Permiſtusque gregi (mirere Typhoea captum?)
Et fallebat oues. Fraudis laudauit Apollo
Ingenium, et ſimiles ſeſe curuabat in aſtus;
Sed timuit terras, coruique horrentibus aliis
Plauſit in alta uiam; nec praepetis inſelus alae,
Ter ſuperos circum facili dedit omnia gyro.
Proh dolor! adſpiciunt, pasſimque exempla ſequuntur
Caelicolae: uariis tecti Memphitica monſtris
Arua tenent, metuuntque ſibi; dum ſpondet inanes
Interea ſupplex non exauditus ad aras
Vota, et fruſtratis fumant altaribus ignes.

CAPVT X

ARGVMENTVM.

Arſidas de eximiis, indole, uirtute, ſcientiae, uiris et qua rari ſint et quantum ſit genus inhumanitatis non illos extollere, apud Archombrotum, in hortis Timoclea, occaſione Poliarchi ſublimiter diſſerit.

Interim Archombroto et Arſidae, in Timocleae hortis nondum inſalubris ueſpera per diuerſos ſermones agebatur; et occaſione Poliarchi, de iis ſermo erat, qui

indole et uirtutibus praeſtant; quam hae rarae in mortalibus gemmae, quam ſaepe contemtae ab ingeniis, quae ad ſeruitutem facta, liberis tamen, ut plurimum imperant. Dum iſta loquuntur, abſtulit Arſidam cura uirtutis, et praeſentium faſtidium rerum ut cum impetu doceret, ſine ſcelere et periculo contumelioſe habere non poſſe eximios uiros; ſed et genus inhumanitatis noxioſisſimum eſſe, non illos extollere et praemiis ſolliciare de publico. Nunc (inquit) peruerſam rationem fortuna inſtituit, ut multis gentibus prope ſit ad egregii animi iudicium arceri a regiis, aut in illis iacere. Adeo timida cut barbara felicium uitia amant exarmare uirtutem; quaſi ea potiores futuri ſint, ſi egenam aut neglectam ſuperbi calcauerint. Archombrotus, ſeu ſapientiam Arſidae eliciebat ad imbuendum animum, ſeu agebat Regum cauſſam, ſe quidem, quod ad Poliarchum caſum erat abominari dixit tam proteruam fortunae licentiam; ceterum, nihil mirum tot curis totque ſumtibus Reges exhauſtos; praeterire aliquando non uulgaria ingenia. Nam nec compendio fore, ſi egregios uiros opporteret o ieri ceteris eſſe et naturae omnes dotes publico auro ſignari. Saepe etiam illas mentes, quas tantopere miramur, inutiles Regibus naſci, nec aptari ad negotiorum uſum; Vt quidam fructus ſunt ad uidendi uoluptatem, quod ſi uelis ad guſtum transferre, famen ingrato aut noxio ſucco fallant. Cunctabatur Arſidas reſpondere: contentus leui riſu aſpernari hanc defenſionem pesſimi fati; donec conſtitit ex Archombroti uultu (nam in eum erat intentus) uelle ſe refutari. Curas autem obiicis Regum? inquit: quaſi non praecipua eſſe debeat, ſecum uiros habere, quos non adeo crebros aetas haec protulit, ut damnas neſcio cuius lucernam in frequenti foro unum ſaltem quaerentis. At ſumtum

res

res publica non ferret. O ſollicitae prudentiae mentes! Ergo parce aucupium procurari; ſtabula tanquam in Sybaritano exercitu ſaltatoriis equis non feruere; aut non reparari iacturam, ſi de uenaticis canibus unum aper perculerit: Haec, inquam, non ad uſum aut uoluptatem Principum magis, quam in ſpecimen maieſtatis, omitti, nefas ducunt. Tantum auri profundi, tot uiliſſimos homines de aerario uiuere placet. Sed demum eſt graue haberi magnorum animorum delectum: hic parſimonia in memoriam redit: hic aerarium deficit; immo hercule bona mens, Archombrote. Fac enim ipſum Regem non amare eorum conſortia. Num in theſauris, ſola reponimus, quae ingenerato affectu grata ſunt nobis, et non praeterea, quae praetio ſuo merent; ſed nec anguſte habitant Reges, ut ſi eiusmodi uirorum colloquia faſtidiunt, aut uerentur, non posſint tanquam abſentem et reconditam penum habere. Nec de multitudine queraris, Archombrote, quamlibet curioſo delectu tamen paucos efficias. Quosnam ergo, ſubiciit Archombrotus, in illam refers claſſem? Tum ille; Si latius, et extra Poliarchi hunc caſum, rem totam expendimus; iſthinc primum ex eminentioribus diſciplinis aut artificiis nulla exegerim. Domitandis alius equis, alius pugilatu ſit nobilis; Pingendo, aut canendo, ſibi nomen hi fecerint. Illae aedium imolendarum celebretur peritia, aut deriuandis in ſimulacra ſontium aquis; uel ſi qua ars alia, ſuo, aut ſaeculi genio ualet; Statim emantur, etiam quanti ſe ipſos iudicarint, ſi uilius forte non poterit. Ipſa ſtipendiorum magnificentia commendabit artificem, et gloriam posſidentis. Sed nobiles uolo: et, ut monui,, quales paucos inuenias. Iam, quae altiora ſunt, belli et pacis artes, quid ceſſamus licitari? id eſt, homines fortidudine aut litteris notos. Neque meram teme-

ritatem in armis; Muſasue uulgares ad haec praemia arceſſo; ſed illos quidem duces, qui militarem impetum ratione compoſitum habent: aut fortuna propitium; eosque rebus uera momenta uaniſſimo numine ſaepiſſime addens. Eruditorum uero praecipui adeo eminent, ut niſi imperitos non lateant rarae hae faces et ſaepe in orbe ſuis Muſis pauciores. Quidam in illis publice prudentiae ſunt apti; ſed quia hoc deorum beneficio uti neſcit res publica, priuatis in curis conſeneſcentes, non negotiis laeuigantur. Ceteri, qui ſolis libris nati ſunt, quid tamen apud praeſentes et poſteros ualeant, quum ex ira uel fauore diuidunt mortalibus famam, quum ſuos amatores praeiudiciis, ſectisque imbuunt, ſi quis neſcire uult, dignus eſt malo omine experiri.

Ita ſumus comparati, Archombrote, ut quemque aliquod ſtudium trahat. In illa autem re, quam probamus aut colimus, eos, qui excellunt, miramur. Finge ergo artificiis, litteris, armisque praecipuos (nam ea ferme ſunt, quae mortalium animos tangunt) uelut in uno coelo ſtellas, conueniſſe ad Principum ullum, Quis deinde toto orbe de regia illa ſermo? quis eam ignorabit? aut quia illic habet ſuum deum, cum horrore tanquam ſacrarium non colet? Principi ipſi, quanta operis merces? ut excedet mortalium ſortem; ut uiuus et ſoſpes, multo certius, quam per odores et aquilam erumpentem ex funere, ſe ſentiet conſecratum? Triumphabit in omnium plauſu; Haec fercula, haec optima gentium ſpolia erunt, quorum ad ſe ueluti flores in ſertum collegerit.

Optabile uotum, retulit Archombrotus ſi ad illud ſpem facerent negotiorum turbae, et diuerſa eorum ſtudia, qui regum amici ſunt. Etiam illi praeſtantes, de quibus loqueris, non omnes utique ſunt uenales; multi-

que

que praeterea eorum, ut oportet, optasue, gratioſi in aulis uerſantur; ut ceteros, quos eiusmodi feliciatas praeterit, ſit aequius de fortuna, quam Regibus queri. Tum Aſidas; Neque poſſe, credidi, Archombrote, huius noſtrae contemplationis uenuſtatem ad effectum abſoluta felicitate traduci. Sed, ut cetera ſapientia iuuat, licet in agendis rebus minus exacta ſit, quam quum ſequeſtri animo concipitur: Sic in hac parte plurimum erit, qua res et fortuna patietur, non negligere tantae utilitatis compendium, ut ſi omnes illi non posſint, at plurimi beneficiis cogantur ad regiam. Nam quod Regum palatia ſummae indolis uiris deſtitui negas, non in totum a te abeo; ſed audi me, Archombrote. Eſt medius ordo et uelut equeſtris, ingeniorum quidem ſagacium, et commodorum rebus humanis; non tamen in primam, quam celebramus, magnitudinem patentium. Eorum hominum, ut ſic dicam, maior annona eſt: neque hos nego ad aulas ſaepe accedere, et quum prouecti ſunt, ita ſplendeſcere adſcititiis radiis dignitatis, ut exactae naturae opera eſſe credantur; uelut obſcuriores gemmae interdum ab artificio, et circumpoſito auro lucem accipiunt optimis parem. Sedulum eſſe, nihil temere loqui, asſueſcere labori, et imagine ſapientiae parere, tegere anguſtiores partes ingenii. Haec neque ſummum hominem deſiderant, et ſola interdum ſunt, quae in laudatis proceribus ſuſpicias. Vt uel abeſſe uitia pro uirtute ſit; uel non inuidioſus prudentiae riuus in oceani famam ſe diffundat; dum exercitationem ac uſum, quo iſti in ciuilibus rebus pollent, pro natura et magnitudine ingenii plerique accipiunt. Et hos quidem a ſua laude non arceo. Magnum eſt, hi eam eſſe ſortem productum, et praeterea inſtitutione creuiſſe. Sed non illi ſunt, Archombrote, de quibus diſceptamus.

Praeter hos ergo (ut aiebas) adhuc ſcio non nunquam primae illius ſummaeque notae ingenia uenire ad Principes, adhiberique negotiis. Quippe et Poliarchus uiuebat in regia, et te, egregie iuuenis, inter haec naturae ornamenta non dubito numerare. Habet et Meleander Cleobulum; habet Eurymedem; nihil illis ſublimius. Sed non ideo palatia Regum pro iuſtis aut felicibus habeo, quod de breui eximiorum uirorum numero paucisſimos non nunquam excipiant. Multo plures retuleris, aut ſpretos, aut, quod peius eſt, uiolatos, ut his quaeſtibus meis aequitas ſua conſtet. Culpa autem interdum eſt Regum, quum moneri non uolunt timentue uirtutem; interdum illorum, qui Regibus adſunt, ſi natura barbaros fecit, aut incurioſos felicitas, aut fortuna ſuperbos. Accedit, quod procerum multi decedere aliquid ſibi credunt, quum quis extra ſe ſuosue de regia plenior abit. Sic negleḉta uirtutis familia, diſpenſant animum Principis interdum neſcientis, per ſuam clientelam. Longe aliud faḉturi, ſi candide dominum amarent, immo medius fidius, ſi ſeipſos ſapienter. Nam quid illuſtrius, quam publico ſumtu homines ad ornatum ſaeculi editos in clientes ſibi parare; dubitaturos certe, an Regi plus debeant, an illis, per quos ad haec bona produḉti ſunt? Ridere mehercule ſoleo illorum caecitatem, qui non curant a litteris eam laudem impetrare, quae eorum uoluptatibus opibusque ſuperſtes ſit; et quam niſi auide ambientibus concedi non oportet. Nam ut eruditi non placent, qui pretio conducuntur ut extollant immerentes, ita aequisſimos puto, qui non dignantur ſuis praeconiis faſtidioſam ſuperbamque uirtutem, aut denique ignaram, quantum ſibi litterarum fauore praeſtetur.

Quod

Imprudens vulgus fatua nimis impete fertur.
Nil quicquam metuens indomiti instar equi.

Quod ſi eiusmodi apum mella non placent;ſaltem non ſunt excitandi aculei iniuria uel contemtu. Vnus enim ſiue litterarum, ſiue militiae peritus, quam ſaepe priuatam iniuriam publice ultus eſt? quam ſaepe unus uicit, unus partes inclinauit? Eiusmodi capitibus ſolent populi plures inſtar hoſtiarum mactari. Abſit omen; nec et Sicilia ſentiat Poliarchum eſſe iratum. Ille enim aderat ultro Regi; ut eo offenſa ſit grauior, quod non modo non quaerere, ſed non ferre potuimus hanc uirtutem. Equidem neſcio, ſanioribus optimatum ac praecipue aduenienti hodie, ut ferunt, Ibburrani, qua ſe ratione Meleander excuſet. Ille enim, quia externus eſt, dignitatis praeterea ſuae et familiaritatis iure, liberius hunc caſum audebit apud Regem accuſare.

CAP. XI

ARGVMENTVM.

Dum Archombrotus et Arſidas inſtitutum ſermonem proſequuntur; Ruſticorum turba ad aditum fores intonat. Timoclea ſubito metu trepidare, Archombrotus uero quem ruſtici Poliarchum eſſe putant, enſem impigre ſtringere; Sed Arſidas continet irruentem, et eodem auctore in cuſtodiam iſtorum Archombrotus ſponte concedit, dum facto mane ad Regem una pergerent.

Quamquam ea probabantur Archombroto, tamen Arſidam in hos prolixius ſermones delapſum dolebat; libentius ab eo accepturus, quibus moribus Siculi uiuerent; et quae ſtudia maxime uigerent in regia. Nam et memor, a Poliarcho praecipua nomina audiſſe, quae tunc ſuis uirtutibus aut uitiis inſignia eſſent, de illorum non nullis ardebat percunctari. Quum igitur Ibburranem Arſidas nominauiſſet, occaſione arrepta; Quis autem ille uir, inquit, et quae illum uirtutes

uobis

uobis commendant? Tum Arſidas; ille quidem in Lydia natus eſt, ait, et ſola amicitia nobis iunctus, quam Melcandri humanitas curioſe ſanciuit; Ceterum dignus, quem omnium gentium uota optent in ciuem. Ex uetuſta nobilitate Lydorum eſt; et inter negotia eductus, laetum animum, rebusque maturum, diſciplinis ac ſollertia impleuit; quumque accederet opulentiae uis, omnes honeſtatura dignitates, coepit iuuenis fungi muneribus, quae ſunt in deorum cultu eximia. Paullo tardius tamen, quam ſperauerant amici, ad purpuram uenit; quam multorum opinio illi cum lanugine deſtinauerat. Sed ad gloriam fuit prius dignitatem mereri, quam habere. Inde tribunalia, legationes, prouincias obiuit; ne quaere, quo genio: Par illi ubique aequitatis et clementiae fama. Et quamquam ſplendido cultu, atque in gentes profuſo, patrimonium uexabat, ea fuit integritas, ut non modo a peculatu abeſſet, nec uenderet iudicia (a quibus uitiis abeſſe nunc magnum putatur) ſed nec oblatis Regum muneribus, quae ceteri ambiunt, libertatem donaret. Illi animus ſimul hilaris et ſeuerus prout in uirtutes offendit aut uitia. Muſas autem, quia eum amauerunt, adeo in ſumma fortuna non deſpicit, ut ſaepe eas admittat in ſecretum, referatque deinde amoeniſſimo ingenio, quae illae dixerunt. Itaque ad eum tanquam Apollinem coeunt, quos alta et innocens laurus ſuperuexit uilibus mortalitatis curis. Ne quid uero ipſi Numina negarent, ſanguine proximos iisdem moribus in ſuauitatem charitatis ſic iunxere, ut et totam familiam templum putes; et non ſine praeſagio maiores ſuae ſtirpis ſymbolum apes feciſſe; ex quibus pro merito atque temporibus, nec aculeos, nec ſuauitatem deſideres. Ceterum toto hoc triduo apud Lycogenem fuit de pacis conditionibus acturus: Re perfecta hodie a Rege exſpectatur. Col-

Colloquendi ſuauitas in aliquantum noctis ſermones extraxerat, iamque coena matronae officiis cumulata uocauerat conuiuas; et illi inter epulas tanquam proſperis rebus (nam Poliarchum fidebant innoxie auehi poſſe) curas lenire inceperant. Sed adhuc circumferebatur mulſum, quum ruſticorum hominum turba ad aedium fores periculoſiſſima immanitate detonuit. Rogabat oſtiarius furioſos iubentesque intromitti, ut paterentur rem dominae nuntiari. At illi faſtidioſo nutu ſe cum imperio uenire reſpondent. Simul his fores in terram aſſulatim arietant, irrumpuntque uecordes. Tela quoque, quae ſingulorum conditio, caſusue obtulerat, ſuperbe ſuſtulerunt. Nam iuſta arma nemini erant. Vbi uero in triclinium intrauere, Timoclea, quidem ſubito metu contabuit; Archombrotus autem et Arſidas ſe de thoro praecipitant, ſuggeſtosque a famulis enſes impigre ſtringunt, ſi peterentur ea rabie, non facili aut inulto exitu perituri. Publici uero motus origo haec erat. Mulier ex uicino oppido, eo die in Timocleae domo uerſata, quum uidiſſet ignotum ſuis oculis Gelanorum, percunctata quis eſſet, audiuerat Poliarchi ſeruum eſſe. Feſtus Cereri dies erat, et ex uicinis mapalibus multi agreſtes in oppidulum, quod Phithinthia dicebatur, conuenerant. Illuc quum rediiſſet mulier, acceſſiſſetque in circulum otioſe compoſitis, temere retulit ſeruum ſe uidiſſe Poliarchi. Statim audientium unus; quid ſi, inquit, et ipſe Poliarchus clam illic aſſeruatur? Aderat alius audacibus conſiliis praeceps, qui rei tam ſeriae quaeſtionem amitti non debere, cum ſupercilio dixit, Toti oppido crimen fore, ſi in eius finibus Poliarchus latuiſſet. Iamque in multos eadem opinio peruaſerat, quum attollente ſe fama, et ſubinde maiora iactante, iam non quaſi rem dubiam aut quaerendam agitantes,

certo

certo ferebant, receptatricem Poliarchi eſſe Timocleam: Illinc ad publicum iudicium eſſe trahendum. Vana eſſe, quae de eius obitu ante audiuerant. Quo indicio id crederent, quem auctorem haberent, non curabant, ſciebantue. Et ni dii obſtidiſſent, non errauerat furioſorum coniectura. Adeo ſaepe temeritas, et fortuna, felicius iudicat, quam inter momenta prudentiae incerta laboransque ſollertia.

Incaluerat multitudo, forumque tumultuaria concione impleuerat, pro duce peruicaciſſimum ſequutura. Quumque unus inclamaret, nihil eſſe cunctandum, proſiliunt uniuerſi, et rapta, quae quisque potuit, arma ferentes, effringunt Timocleae limina, creduntque in Poliarchum incidiſſe. Quippe eorum nemini notus, dicebatur eſſe iuuenis, iuſta ſtatura, uultu amoeno; et haec omnia in Archombrotum cadebant; quem et ueſtis peregrina propiori ſuſpicione damnabat. Nam Poliarcho homini extero, eam conuenire crediderant. His capti indiciis plauſum fecerunt; et ni uiuum tenere uoluiſſent, ipſa multitudine obrutus alienae inuidiae poenas luiſſet. Quumque uultu et ferro ſe ad pugnam compararet; tum ille, quem ceteri agreſtes ducem habebant propius menſae admotus, quae ſibi, et conuiuis media erat; nunc, inquit, ſecundo ſceleſtus es, Poliarche; qui antea Regis iracundiam meritus, ferrum etiam in nos ſtringis publica mandata obeuntes. Pone ocyus telum, uinculisque te dede. Timocleae eadem poena erit, quae te tamdiu incolumem auſa praeſtare. Poſt haec unius uerba ceterorum clamor increbuit, ſaeuo confuſoque impetu feſtinari iubentium. Archombrotus, quamquam graece ſciebat, tamen in ruſtica uoce nihil aliud perceperat, niſi ad uincula ſe depoſci. Mirari non uacauit, aut quid deliquiſſet rogare in praeſenti periculo.

lo. Tantum, iuuenili feruore elatus, decreuit inter eorum caedes mori. Sed Arſidas in Sicilia natus, gnarusque ſermonis, quo ruſtici utebantur, continuit irruentem; et, ſiſte manum, Archombrote, ſiſte, inquit; Quid impari, nec neceſſaria pugna, fruſtra inter iſtos fortitudinem conſumis? Ergo te uincent indigni, quos ſuperes et uel mortem uel uictoriam maculabis ignobilitate certaminis? Neque in te adornantur hae minae. Poliarchum ſiquidem quaerunt. In illum deinde conuerſus, qui ſubito imperio ferox turbam ducebat; nihil tumultu bene agi admonuit. Cur illa multitudo prius iraſcebatur; quam ſe, uel Regem ſpretum ſciret! Adiecit praeterea blandimenta; nec ſe ſcilicet dubitare, quin ex illius, cui loquebatur, nutu cuncta penderent. Si ei placeret ſaltem breuem quietem imperare, parituros uniuerſos. Delinitus ruſtici animus inſuetis ſibi honoribus fuit, ſilentiumque lictori, quam duci ſimilior indixit.

Deſinebat in fremitus ſaeuientium murmur; quum interogauit Arſidas, quae cauſſa tantum uulgus in arma exciuiſſet; reſponditque ille anteſignanus ad Poliarchum comprehendendum ſe ueniſſe. Tum uero Arſidas ſanctisſime deierare, non adeſſe Poliarchum; nec, quod ſciret, luce frui; componerent animos, pia quidem, ſed caeca et praecipiti deuotione ad obſequium Regis actos. An neminem inter illos nouiſſe Poliarchum! frontem, os, oculos hoſpitis, quem male uinculis deſtinabant; omnino diuertere. Modeſtisſimi agreſtium ſibilis exceperunt hanc uocem: ceteris iracundia rediit, et diripiendum Regis hoſtem conclamauerunt. Aegre tandem reddita pace, quum Arſidas diu ſignificaſſet, ſe iterum uelle audiri, in eundem intuens ducem; Vide, inquit, ne flagitii auctor ſis. Hunc externum nefas

faſ eſt uiolari. Quod ſi adeo ſedet, iniuria immerentis probare ueſtram fidem, ſane in ueſtram cuſtodiam concedat, ea lege, ne manicas, ne compedes detis. Vbi illuxerit, perducatur ad regiam. De cauſſa, qui periti ſunt, cognoſcent: neque fugiet poenas, ſi meruit. Timoclea cum cuſtodibus quantum prohibendae fugae ſat erit, hic ſeruetur, donec conſtiterit eſſe nocentem. Tu, qui potes, a cetera in hanc domum uiolentia abſtine oppidanos. Hoc et fidei in Regem, et prudentiae erit. Deliberantibus illis, iam nec tractabilis Archombrotus Arſidae erat, negabatque deditionem ſibi placere. An ſe enim ruſticis et furentibus paritruum? aut quae ſaeuae mutitudinis fides, in qua, quum feruet, cuilibet impune peccare eſt? Sed ad genua aduoluta Timoclea, elatum animum multo gemitu frangebat; Neque perplexa ratione Arſidas disputabat, hanc unam ſalutis uiam eſſe, ut ad Regem ſe duci pateretur. Nam cur mori placeret? aut quod ſolatium cladis eſſet, incondito tumultu (quod dii nefas auerterent) indigne pereunti?

His parumper utrinque iactatis, ille aeſtus, ac ueluti procellae uis ponere coepit. Nam et Archombrotus monenti Arſidae paruit, et mitigata plebs erat, quod non tantum non contemta, ſed et uiciſſe uidebatur. Tum uero proſequuta concordiam efficaciſſima benignitate Timoclea, totos utres iuſſit in medium proferri, prodigique ueterrimum uinum; multo quoque epityro agreſtes excipiens. Illi ſe in excubias partiti, obtinebant ſtationes. In Archombroti cubiculo, circa acquieſcentis lectum, octo in comportatum ſtramen iacebant; totidem in limine cellae, in quam Timoclea ſeceſſerat. Ceteri in triclinio, aut ueſtibulo aedium ducebant peruigilio ſimillimam noctem; niſi quum temulentis ſomnus irreperet: quo plerumque iacebant captiuis

ſuis

ſuis faciles, ſi fallere aut nocere uoluiſſent. Sed ſi fugiſſet Archombrotus, id in Timocleae caput erat, omnibus Poliarchum euaſiſſe credituris.

CAP. XII
ARGVMENTVM.

Nuntiat Arſidas Argenidi, Poliarchum eſſe incolumem, uenturumque, ſi ipſa iuberet, ſed ſub capillo aſcititio, nec omittit de ruſticis dicere, qui amoeniſſimum iuuenem, maximaque in Poliarchum fide, pro ipſo Poliarcho ad Regem ducti ſunt. Vix a ſecreto Argenidis Arſiidas dimittitur, quum inconditi homines intrant, medium Archombrotum late ſtipantes.

Ceterum extra illorum curam Arſidas erat, quem neque Poliarchum, neque aedium dominum eſſe conſtabat. Is communicato cum Timoclea conſilio, in cellam ad quietem proceſſit, unde aditus ad Poliarchum ferebat. Inde munitis cubiculi clauſtris, in ſubiectam ſpecum deſcendit, ueſtes, quas Poliarcho mutando matrona parauerat, ferens. Is, ut ſolum Arſidam uidit, interrogare non ſine praeſagio mali coepit, cur Archombrotus, cur Timoclea, non adeſſet? Et ille furorem ruſticorum, periculumque Archombroti narrauit, ad omnia uerba horrenti, donec eum comperit eſſe incolumem. Tum uero, circumpoſito ſibi ornatu, quem mittabat Timoclea, multum Arſidam orauit, ut ad Argenidem primo mane properaret; inde ad ſpecum cum uirginis mandatis, ubi illa iuſſiſſet, fide eadem et diligentia rediturus.

Quum haut modicam noctis partem poſuiſſent in illis ſermonibus, redit in thalamum Arſidas, momentaneam quietem petiturus. Sed marcidae uoces, et ſtertentium rauca ebrietas, interpellauere ſomnum: ut denique

abiecta ſoporis ſpe, riſu irato malediceret ludicris militibus, excitatisque eorum praecipuis, ad regiam ſe ire moneret; ipſi, ubi placeret, cum Archombroto ſequerentur. Iter erat duodecim millium; quo ſtrenue confecto, aulam intrauit, quum uix pauci ex Argenidis familia euigilaſſent. Illa noctem turbulentis cogitationibus non ſine Seleniſſae horrore exegerat; quae memor furoris pridiani, et ad omnem inquieti corporis motum pauens ſurgebat ſubinde de ſtrato, et quis miſerae ſtatus, quis impetus eſſet, anxia contemplatione quaerebat. Adhuc in illis erat officiis, quum Arſidas miniſtros excitauit, rogauitque ad Seleniſſam intromitti. Rem ipſi ad ancillas detulerunt; et una, licebat cui referato Argenidis thalamo, in quo Seleniſſae ſtratum erat, adeſſe Arſidam, et matronae colloqui uelle dixit. Ipſum diei tempus nondum ſalutationibus maturum, (quum praeterea ſciret, charum in primis Arſidam fuiſſe Poliarcho) facile perſuaſit de rebus, quae tantopere turbabant aliqui nuntiaturum adueniſſe. Sed ſi triſtia afferebat, nefas erat ſcire Argenidem. Itaque Arſidam in proximum conclaue matrona duci iubet, eoque proceſſit, uix ſatis interiori tunica circumducta, et ubi ſoli fuerunt, prior ſic orſa eſt: Scio, uenire te, de Poliarcho dicturum. Age modo; uiuimus, Arſida; an cum illo perimus? Non tulit Arſidas diutius anum ambigere; et uero Poliarchum incolumem eſſe; ab eo ſe ad Argenidem aduenire. Turbata gaudio Seleniſſa praecipitem Arſidam in Argenidis thalamum trahit, quumque ſe apud humilem thorum reclinaſſet in genua, nihil circuitu uſa eſt, neque enim dandi gaudii feſtinatio ſinebat) ſed, uiuit, o domina, inquit, ualetque Poliarchus. Sponſor tuae ſalutis Arſidas adeſt; Argenis conſumtis lacrymis paene exanguis, et tunc forte quum aduenit Seleniſſa, doloris quo-

que

que oblita, languerat; quum repentina conſolatione icta, periculoſius celeritate gaudii, quam antea dolore oppreſſa eſt. Vbi uero reſpirauit, dicere Arſidam iubens, reſedit in thoro, auideque in eum intuita, quum audiretPoliarchum ſalutem illi dicere, effugiſſe inimicorum manus, et tutiſſimo ſecreto latere, ita exiliit, ut tamen nondum excusſo metu ſubinde cogeret iurare Arſidam uera eſſe, quae afferret. Ille, uenturum quoque Poliarchum affirmabat, ſi ipſa iuberet: barba capilloque alieno notos uultus condidiſſe; ueſtem quoque indutum, quae imae ſortis hominem deceret. Nec omiſit de ruſticorum ui dicere, qui pridianum conuiuium turbauerant; ut furere, ut mitigari coepiſſent, ut amoenisſimum iuuenem, et maxima in Poliarchum fide, pro ipſo Poliarcho ducturi eſſent ad regiam. Haec non ſemel narrari Argenidi ſatis erat: quae tandem ire Arſidam ad Meleandrum iubet, et de agreſtium aduentu nuntiare: ne uenienti Archombroto quidquam durum indignumue accideret. His curatis ad ſe redire; Interim quid agere, quo ire, Poliarchum praeſtaret, ſecum agitaturam.

Vix a ſecretoArgenidis dimiſſus Arſidas erat, quum urbem inconditi illi ex agris homines intrauere, medium Archombrotum late ſtipantes: Et militibus, qui in ſtatione erant, quid uellent afferrentue rogantibus, Poliarchum a ſe captum, ad Regem adduci retulerunt. Simul his intra moenia recepti ad arcem, uenere; a qua obiectis clauſtris excluſi, quum ſciſcitareturEurymedes, qui eſſent, quemue quaererent, eodem errore dixerunt ad Regem ſe uenire tradituros Poliarchum.Hoc audito, ſimul laetus Eurymedes, quod uiueret Poliarchus, ſimulque de amici periculo anxius, petiit ſibi Poliarchum monſtrari. Illi totis manibus Archombrotum indicaue-

 runt.

runt. Adpraefectus in ignoto ſibi uultu non haerens, negauit, eum eſſe, quem dicerent. Iamque ſuſpecti erant et arma ponere iubebantur, uerente Eurymede, ne ſubornati a Lycogene uenirent. Sed in Archombrotum praecipue intuens; quae haec autem eſt fabula, inquit, o iuuenis, aut cur te Poliarchum eſſe aſſimulas? Tum ille; Se uero neque unquam ſimulaſſe, neque ſponte hoc perductum comitatu proceſſiſſe ad regiam. Sibi errorem ruſticorum fraudi eſſe non debere. Dum inter hos ſermones ſunt, interim aderat Arſidas, et imperante Meleandro, omnes produxit in atrium. Ibi Cleobulus regiorum conſiliorum praefectus, Regis nomine ita locutus eſt iam gnaris ſe erraſſe, ut principem praeſtitae fidei memorem abunde promitteret; Seruarent ad omnia animum, atque manus, quae praeterquam Diis et Regi nihil debebant. Dein Archombrotum, ut erat imperatum, duxit ad Regem. Quem ille poſtquam idoneo geſtu cultuque propitiauit ita exorſus eſt: Abſit omen (Rex) quod reus tuos oculos primum ſubeo. Summum uotorum fuit ad tuam regiam peruenire. Hoc conſilio et patriam reliqui, et Siciliam tanquam terrarum omnium te rectore feliciſſimam ſequutus ſum. Ceterum quamquam in conſpectum tuum prodire his auctoribus noluiſſem; non haec tamen ſine deorum mente contigiſſe crediderim. Quantum intelligo, Rex, nemo tuis rebus Poliarcho addictior fuit, nemo belliea laude praeſtantior. Cur non glorier uiſum eſſe me dignum, qui eius uicem ſubirem? Certe ut de fortitudine concedam? ita praeſtabo, ne in te colendo diligentior fuerit. Nec contumax iſta de Poliarcho eſt mentio. Accuſatum quidem ſcio; ſed adhuc indemnatam memoriam fas eſt apud te laudare, et tueri. Quod ſi armis, meis, et manibus, ut placebit, intelliges uiliorem mihi uitam imperiis eſſe.

Haec

Haec et ſimilia differente Archombroto, Meleander auidisſimo uultu in eum haerebat. Iuuentus, et ſpecies oris, tum luminum uigor, neque triſtis aut inepta modeſtia, conciliabant dicentem. Vtque deſiit loqui, Rex primum gratias egit, quod ad ſe diuertiſſet; experturum omnibus officiis, nullos ſibi chariores, quam qui ab externis regionibus uirtutem non debitam, natamue Siciliae, ultro afferrent: Simul porrectam dexteram iuueni tradit, quam ille ſubiecta manu excipiens, quaque licuit pronus, osculo presſit. Receptus eſt deinde in amplexum,(nam Rex ſumma de eo augurabatur) ſed de genere, et patria poſtquam rogatus eſt, nihil allud retulit, quam ſe natum in Africa: eoque intentius erecto Meleandri ſtudio, haut quidquam ulterius potuit ab obſtinato extorqueri. Saltem quum ambitioſius rogaretur unde illi cum Poliarcho neceſsitudo; gentiles, an cognati; an duntaxat eos amicitia iunxiſſet? omnia praeter Timocleae furtum, nihil disſimulata oratione expoſuit.

CAP. XIII
ARGVMENTVM.

Noua ruſticorum turba Heraleontem uitio mentis lapſum pro ipſo Poliarcho ad regiam ducit. Ad primos rumores capti Poliarchi Argenis concutitur; donec fabulam ipſa cum aliis ridet. Nam mox Heraleon ad genua Regis procumbere, ueniam petens, quaſi ipſe eſſet Poliarchus. Tandem ſolutum metu hominem Rex iubet abire.

Quum deinde de uiolentia agreſtium inter iocos ſermo eſſet, rex ipſe coniecit, praeter uultum et aetatem Archombroti, peregrinum quoque cultum error ſuffeciſſe; uiſumque inexpertis hominibus, quia Poliarchus erat externus, eum uti externa ueſte ſolere. Atqui,

refert Archombrotus, non committam amplius patrii habitus uitio plecti. Addam tunicae pallium, et transibo in mores eorum, quibus hic imbuendum animum trado. Tum rex; Immo exſpecta, donec magis placeamus et conſuetudo inſolentiam noſtris cultus apud te mitigarit. Nunc quidem tibi noui uidemur; places tibi plenus ueteri conſuetudine, necdum ex animo imagine populi tui deleta. Sed poſtquam impleuerit mentem noſter aſpectus, miraberis te diuerſum, et ferre non poteris. Equidem memini, et quum iuuenis transirem in Africam, riſiſſe me dispares a nobis amictus; quumque deinde illos uſu probaſſem, rediiſſemque in Siliciam, non minori aſpernatum faſtidio patrias ueſtes; donec has rurſus mihi patientia uidendi conciliauit Adeo nihil eſt iniuſtius quam damnare, quae ipſi non facimus, aut uidimus; ſi praeſertim totae gentes in illa conſenſerint; Quum enim ipſo tempore iis placemur, apparet, non uitio ſuo, ſed ignoratione noſtra diſplicuiſſe primum uiſa: Et praeterea cogitandum eſt, congruentes ſuis ſedibus amictus atque mores ſingulas gentes habere, quos et tibi inſinuabit genius regionis, ſi illum iuſtae morae experientia conceperis. Nihil te ergo, praeter uirtutem, aut uitium magnopere moueat in tua gente uel extera. Velim tamen tuos ad mores atque uſus, mi hoſpes, hic omnia tibi procedere.

Dum haec loquitur Meleander, et ſenili ambitione philoſophatur, interim Arſidas haud aegre ad Argenidem delapſus eſt; laudauitque Archombrotum, qui primo cum Rege congreſſus, Poliarchi mentionem cum honore intulerat. Sed quum auidiſſime a uirgine et alumna haec hoſpitis audiretur conſtantia, ſubitus per thalamum rumor fuit, correptum Poliarchum in uinculis eſſe, et ad Regem deduci. Nec territa Argenis, ſcilicet

rata

rata de Archombroto imprudentibus eſſe ſermonem, ſuſtulit cum aliquo riſu uultum, et errorem deponerent iusſit; qui ad Regem erat adductus, alium a Poliarcho eſſe. Excepit ſermonem uirginum una, dixitque longe aliud, quam quod ipſa crederet, iam afferri. Scire omnes externum iuuenem, quem ruſtici homines produxerant, non eſſe Poliarchum; iam uero certiori rumore conſtare, Poliarchum e ſpecu, in qua mutatis ueſtibus latebat ab aliis agreſtibus erutum, trahi ad Regem. Qui id nuntiarent praemiſſos, ad aulam perueniſſe. Hoc fulmine attonita Argenis, tamen uix horridius, quam aut Arſidas, aut Seleniſſa, contremuit. Et Seleniſſa quidem ſilentium tenebat. Sed Arſidas ad aurem Argenidis demiſſus; Vicit, inquit, noſtras artes fortunae malignitas. Actum eſt, Domina; niſi palam audebis Poliarchum defendere. Poſtquam ſpecum audiui, cultusque mutatos non dubito, quin uere calamitas nuntietur. Et illa uelut ultimis et laceſſentibus malis robuſtior facta. Quum, inquit, referretur de obitu Poliarchi, Arſida, res non minus ſolatio uidebatur, quam ſpe carere. Solis luctibus tantos luctus proſequi tunc licebat. Nunc quum uiuere posſit, et periturus timeatur, nunquam digna poena defungat, niſi uel diligentia mea uiuat, uel ego in illius malis conſumar. Ibo ad patrem; Silentium pro crimine eſſet. Sciat tandem, quid debeat Poliarcho. Solatio erit, ſi nos perditos dii uolunt, nihil omiſiſſe uirtutis ad ruinam eluctandam. Seleniſſa audaci conſilio perterrita, uerebatur Regis iram, ſi, quae tam diu ipſa ſiluerat, Argenide profitente cognoſceret. Sed nec diſſuadendi locus, nec ratio erat. Omnia fortunae credi oportuit. Iam enim ad Meleandrum Argenis corripuerat gradum, paucaeque ex comitatu primum, ut in re improuiſa, mox et ipſa ſequuta eſt.

Rex tunc forte erat in hortis, et ipſe de Poliarcho ſollicitus, quem conſtans fama erat, eſſe in uinculis. Miſerrimus ſenex, et nunquam quietus a fortuna, quid diceret, faceretue? Omnia aduerſa, omnia in nouos dolores compoſita. Prope biduum erat, ex quo tanquam mortuum ſic apud ſe defleuerat, ut perfunctus uideretur officio, et culpam abluiſſe. Nunc de integro quaeſtionem fata reduxerant, malletne peccare in iuuenem, an coëuntem Siciliae pacem in tutisſima aequitate reſcindere. Iamque qui acerbius oderant Poliarchum, frequentes conuenerant, dicebantque eo iuuene uiuo, nihil in Sicilia firmum fore. Aderat Archombrotus Regisque uix minus, quam Poliarchi miſertus, exſpectabat, donec erumpentibus hominum ſtudiis, poſſet amicos Poliarchi dignoſcere. Paullo ante aduenerat Ibburanes, et cum Dunalbio, paris dignitatis antiſtite, qui tunc erat in aula, cogitabat de patrocinio Poliarchi. Quum certatim decedentibus cunctis ſubita Argenis ad Regem procedit; ita dolorem adgubernante prudentia, ne prius, quam res poſceret, ſuam cauſſam uellet orare. Securitatem faciebat deſtinatus, niſi uinceret, interitus, oculisque in hoſtes Poliarchi circumlatis, acrius ipſa aemulatione accenſa eſt. Nemo illic mediocriter Poliarcho uel infeſtus, uel propitius erat.

Ecce autem, dum omnes uelut imperato ſilentio in incertos exitus animum intendunt, Eurymedes ſuspenſis ſuperuenit, Heraleontem manu tenens. Hunc lapſae mentis error notisſimum aulae effecerat. Et hic, inquit, nobis eſt Poliarchus: hic ab agreſtibus de fuga retractus eſt. Tum Heraleon in genu ſupplex procubuit, ueniam pasſis manibus petens. Rex iam hilarior, ecquid peccauiſſet, rogauit. Nihil, inquit, niſi quod ſum Poliarchus. Omnibus in riſum effuſis, Rex ab Eurymede petiit,

tiit, haec ſerio an ioco agerentur. Et Eurymedes; Quum pro limine arcis ſtarem, illic, ut imperaueras, Poliarchum, ſi traderetur, excepturus, uideo ruſticorum magnam turbam Heraleonti circumfuſam. Is, qui inter illos uidebatur potisſimus, multum ſuae fidei imputabat, quod diligenter Poliarchum uinxiſſent. Erat autem Poliarchus, Heraleon. Suppreſſo ego riſu, quaeſiui, qua felicitate incidiſſent in praedam. Qui ex noſtris hominibus primi, inquit, hoc mane ad opus exiere, mirati, quod iſte per inuios campos ageret equum, nitereturque in impeditum montem, primum monere errantem, mox ſequi ſuſpectum, inſtituerunt. Quippe tanquam omnes uitaret, ut in quemque inciderat, auertebat equi ueſtigia, quem per tot anfractus quum ſpiritus defeciſſet, ipſe iam pedes ſpecum in proximo nactus, praeceps in eum ſe abdidit. Iam ad ſpectaculum coieramus multi, et facto agmine in ſpeluncam concurrimus; Clamantem horrentemque quum educeremus, quis eſſet, curue lateret, rogatus, ultro ſe Poliarchum eſſe profeſſus eſt. Veſtis erat indigna Poliarcho; ſed facile credidimus cultu mutato aufugiſſe: Neque mora, uinximus reluctantem, et ad Regem, ut uides, reduximus. Quum ſic ruſticus peroraſſet, laudaui fidisſimos homines, et ad ſuos agros dimiſi. Hunc autem (Rex) tibi en, ſiſto: quod uidebitur, in illius caput conſtitue.

Haec loquente Eurymede, etiam triſtisſimis aliquem riſum is caſus expreſſerat. Quippe Heraleontem ſciebant affectae mentis uitio eo prolapſum, ut uulgo ſe eſſe Poliarchum iactaret. Solus erat, qui fabulam ignoraret Archombrotus, quem a proximis ſciſcitantem, quid negotii eſſet, Meleander ad ſe uocat, et de Heraleonte haec memorat. Quo magis hunc mittere, Archombrote, cetera ad hunc modum non deſipit. Rem

familiarem ſobrie curat, negotiorum meminit; in agendo, in colloquendo, non ineptus, niſi ad Poliarchum ſermo flectat; tunc quaſi ueſtro percullſum amentia ſua rapit. Se Poliarchum uocari, laudes, quae illi nomini dantur, ſuas eſſe, et in alium iniquisſima ratione transferri. Plus ſex menſes ſunt, ex quo illi mens laborat ſub hac larua: forſitan et accenſis in Poliarchum ignibus ſe quaeri putauit, aufugitque perterritus! et imperiti homines, neque uultu, neque inſania aeſtimata, pro eo, quem ſe eſſe aiebat, indignum mulctauerunt. Sed ipſum, ſi lubet, audiamus. Dic uero, Poliarche, quae te res adegit ad fugam? At Heraleon; quid te autem, Rex, ut fugere me cogeres? Ex notis ignotisque nemo fuit, qui conſilium latendi non laudaret. Sub hac ueſte, quam ſqualidam mihi impoſui, credidi fugam bene texiſſe. O, ut nunquam fuiſſem Poliarchus!

Auertit ſe riſurus Meleander; qui ſubita deinde naturae humanae miſeratione commotus eſt, quam praeter fortunae iniurias, nec ſufficiens tot cladibus corpus, adhuc praecipua ſui parte tot mala exercerent.

CAP. XIIII

ARGVMENTVM.

Illuſtri ſermone diſcutit medicus inſaniae cauſſa, et qua ratione Heraleon, quoties ad unum Poliarchum ſermo flectitur a ſana mente diſcedat. Sed diſceptationem abrumpit aduentus Lycogenis, quem Rex ſolita humanite excipit.

Aderat Regis medicus, quem Philippum appellabant. Is parum rogatus, intemperiem cerebri faſtidioſe deſcripſit, quae ueluti ſummam mentis intactam relinqueret, partemque duntaxat compleret amentia, quod Heraleonti accidiſſe multi ſtupebant. Sunt, inquit, in eiusmodi hominibus laxa cerebri clauſtra, ſuaque

Seu jaceat pronus, ſeu Converſus erit ſupinus,
Larva eſt, ac formas mille animo hoſtis habet.

que tenuitate nimis apta recipiendis imaginibus rerum, quas uocamus phantaſias. Has in rara illa ſubſtantia, et ſua leuitate quocunque impellatur obnoxia, ſemel impreſſas, ideo delere eſt arduum, quia ut plurimum aliqua ſuauitate placent, et praeterea ueluti intingunt animum, non aliter quam uehementius ſucccedentes diuerſarum rerum ſpecies in alios colores abiturum. Vix eſt igitur, ut illa ingenia unquam uacent; ſemper immodice ex irruentium cogitationum impetu aut aegra, aut hilaria. Quod ſi in aliquem potisſimum affectum iſti hominis coeperint inclinare, hunc asſidium habebunt in animo, hunc praeſentem mentis oculis dulci ſtudio alent; ſeu ille ſuperbia erit, ſeu habendi cupiditas, aut impatientia ultionis, aut quidquid aliud turbidae cupiditates nobis obiiciunt. Ita ſponte inclinati, ſi uis aliqua uehementior in eam partem ingruit, facile perturbantur; ut quod diu eſſe uoluerunt, tandem eſſe exiſtiment; nec iam illac in domito et aſſueto animo imagines, rem ut optabilem, ſed ut ueram et praeſentem figurent. Vis autem haec uehemens, uel ex creſcenti habitu eſt, et in dies grauius premente; uel ex ſubito impetu, qui ingens et improuiſus occurrat, impleatque tanquam turbine laceſsita ingenia. At cur, inquis, ſic mentes affectae in totum eiusmodi tempeſtate non pereunt? Faciunt uero ſaepisſime; Sed et interdum ſola illius rei contemplatio, quae in animo nimia fuit, peccat; Nam ut membra iam ſponte imbecillia, haut raro profluentium humorum uim ſic in ſe deriuant, ut ex morbo nihil ſuperſit, quod ſinceras partes afflet; Sic iſte Heraleon, et ſi quos non iniucundae amentiae ſocios habet, conſumto in cupiditatem una ingenii uitio, quo aliquid nimis uelle cogebantur, pacatius, et propemodum ſine praeiudicio, res alias intuentur, intelligunt;

deni-

denique humano more uiuunt: Vt plerisque mirum ſit, quod aut inſaniam reliqua prudentia, aut hanc illa non perdat. Adderes, ſubiungit Meleander, uix mortalium ulli peperciſſe hoc genus inſaniae. Quotusquisque aliquid ſibi non fingit periculoſius, ſtultiusque, quam ſe eſſe Poliarchum? Hic deos non eſſe, hic omnia eſſe deos, aut nihil uoluptate pretioſius, aut inulta numinibus facinora eſſe. Pauci denique Heraleontem non ſuperant; niſi quod tectius, aut magis ad genium uulgi furunt: eo quoque lacrymis digniores, quod excutere dementiam nolunt; iſte non poteſt.

Inter haec iacebat ſupplex Heraleon, ab auerſo Rege ratus de ſupplicio ſuo agi; Nec defuere, qui reuocarent Meleandrum ad iucundum ſpectaculum tam uana metuentis, ſcenamque ornabant, hi tanquam orarent, ut remitteret poenam; alii proclamantes ad uindictam. Sed exhorruit Meleander ad Poliarchi memoriam, crudelis ſibi uiſus, ſi eius nomini, quem periiſſe ducebat ſuum crimen, adhuc ſuperbae fabulae contumacia illuderet. Ergo ſolutum metu abire Heraleontem iuſſit; cauſſatus, ſat nugarum rebus ſeriis obſtrepuiſſe. Nam et nuntiabatur aduentare Lycogenes; quem ipſe quo uultu exciperet, quibus uerbis affaretur, non nihil cunctatus, tandem in cubiculum ſeceſſit, manuque ad proximam ſellam nixus, coepit ex compoſito Argenidi loqui. Quippe Lycogenes paucisſimis familiarium comitatus, iisque quo fiduciam ſimularet, exermibus, intrauerat Magellam non conſcientia ſua, ſed Regis ingenio, et ſuorum ſtudiis, qui circa Regem erant, ſuperbe ſecurus. Vehi quoque curſoriis equis uoluerat ad longioris pompae ſiue moleſtiam declinandam, ſiue intempeſtiuam inuidiam. Quidam ex amicis Regiis, interque eos Timonides, a Meleandro iuſſi, tanquam ſponte ei obuiam

obuiam ire, ab limine arcis ad conclaue, in quo Rex, erat, tumentem deduxere.

Intrat ille, haut uulgari uir ſpecie, quam ingens fiducia augebat; uiſoque cum Argenide Meleandro in terram de more ſe demiſit: paullum inde progreſſus, iterato ueneratione cunctantes proſequitur. Nec tum quidem Meleander ullo nutu uenientem excepit, obliquos in Argenidem uultus, tanquam ſermonis cauſſa tenens. Sed ut propior Lycogenes intra pauca ueſtigia fuit, tum Rex ſubito porrectisſima fronte in illum aſpiciens petenti genua dexteram dedit; addidit expetitum ueniſſe, et cetera, quae in humanitatis pignus omitti non ſolent. At uero Lycogenes inter officioſae demisſionis uerba nihil artis omiſit, quo altorum ſpirituum retinens, nec uilis eſſet Regi, et factioſorum animis, qui multi tunc aderant, fidem faceret adhuc ſe duce contumaciam belli poſſe reſurgere. Excuſauit breuiter neceſſitatem, ut dicebat, armorum, ad quam a ſalutis ſuae inſidiatoribus eſſet adductus. Se uero nec foedera, nec publicam fidem, exſpectaturum fuiſſe, niſi ut ab iisdem hoſtibus apud Regem tutus eſſe. Meleander non modo abolenda odia retulit, ſed et odiorum mentionem. Poſtero die, in fano Palladis, deos teſtes reconciliationis eſſe futuros. In uarios deinde ſermones digreſſi ſunt, utroque potisſimum laetitiam et quae eſt peruicacisſima ars aularum, amorem fingente.

Eurymedes, iubente Meleandro, Lycogeni ſuorumque praecipuis prandium eo die inſtruxerat; quosdam praeterea uocauerat meliorum parium optimates, in quibus et Dunalbius fuit, qui quamquam exterae gentis homo, nulli Siculorum charitate in Regem cedebat. Erat ille in deorum miniſterio praecipuus, ex ſacerdotibus, qui purpura ueſtiuntur; tantamque dignitatem orna-

ornauerat ingentibus animi bonis. Strenuus, et par negotiis; inuenire amicitias, et colere optimus, nudis inter ſinceros affectibus. In tanta felicitate naturae eminebat eruditionis amoenitas, omniumque Muſarum conſortium, quarum nullam factae ille ad uſum et negotia uirtutes excluſerant. Nec id impune fuit; Saepe, ut ſolet, ulciſcente fortuna in egregio uiro uirtutis amorem, et ſtudium litterarum. Nam et auunculum olim regem ſacrorum habuerat, quem ſuos pro merito ſubuecturum, tam ſubito mimo febris eripuit, ut triumphales lucernae rogi flammas ſpectauerint. Ab hac ſpe deiectus nouoque periculo legatus ad exteros miſſus, paene temporum inuidiam ſubiit, quia gens illa, ſubitis motibus coepit ardere; ut difficillimum eſſet in turbulenta tempeſtate aut diuiſis placere, aut ab armatis et ad ſua intentis conſilia exigere, quae ſani dediſſent. Fortiſsime tamen ad litus enatauit. Tuncque forte in Sicilia erat, quum iſthaec agerentur; amicitia et conſilio utiliſsimus regi. Et in eius amicis eminebat Nicopompus; quem et Eurymedes ad idem prouocauit conuiuium.

CAPVT XV

ARGVMENTVM.

Anaximander ariſtocratiam, et democratiam monarchiae praeſerendam his probat argumentis. Quod plus uident oculi, quam oculus: Quod in diſpenſandis honoribus Reges impetu, non electione ducantur; Quod iuuentus ad magna audenda magis ſtimuletur: Quod populi ſint ſui iuris. Nicopompus haec argute ſubuertit: Quod ſub magiſtratu non ſit magis licera plebs: Quod ſaepe inuidia populi ignauis faſces deferat: Quod magiſtratus ſint corruptibiles, maxime ſi in paruo aere ſint; Quod ambitus factionum origo ſit.

Quum

Quum inter uescendum multa hilariter referrentur, et occaſione mulſi de apibus mentio eſſet, iuuenis quidem, Lycogenis nepos, Anaximander nomine, ſiue patruo placiturus, a quo ſciebat regiam poteſtatem oppugnari, ſiue iactaturus philoſophiam ſuam, negauit uerum eſſe, quod de apibus referunt, habere illas regem: Sed hoc uanae et facilis antiquitatis eſſe commentum, quae et canere cygnos credidit et formidinis opinione leones onerauit, qui in gallos cantantes incidiſſent. Addebat his pleraque ſimilia eſſe, quae maiorum inexplorata auctoritas pro ueris tradidit famae. Ceterum omnia animantia ductu naturae non regem, aut alieni ſuperbiam imperii, ſed libertatem ſequi. Quum haec ille dixiſſet; mox a conuiuis coepit uulgare agitari argumentum; Ecquod inter homines eſſet aequisſimum imperii genus. Nec dubitaui: Anaximander id praeferre, quo populus, aut uero optimates potiuntur. Cur enim ex unius hominis libidine omnia pendeant; quem, ſi in uitia deflectit, nullus metus aut pudor cohibeat; qui ſaeuitia, qui exemplo, altisſima rei publicae uulnera imponat; qui ſic denique patria, ciuibusque utatur, tanquam ſui unius cauſſa haec omnia natura produxerit? Quanto uero alacrius ſymbola in aerarium conferuntur a populo, quum illa deinde pecunia ſic plurium conſilio atque fide collocatur, ut hanc quisque de priuatis adhuc ſuam iure exiſtimet; quam ubi ex unius Principis nutu in gratioſos ac ſaepe indignos improuida et crudeli liberalitate effunditur? Quid, quod ad rei publicae uſum ſe plures aptabunt, ingenia excolent, militiam aut eloquentiam ſtudioſius perſequentur, deinde ſuis ciuibus ſe probabunt; ubi eorum ſuffragio ſcient eſſe parata uirtuti praemia, ſummasque rei publicae dignitates patere merentibus; quam, quum illas

unius

unius domus ac liminis ambitioſa anguſtia ita diſpenſat, ut uix unquam ex merito, uel publicae famae iudicio, probis uiris aut laborioſis contingant? Num praeterea uni regi tantum ſollertiae, tantum animi ſupereſſe, ut poſſit aequari tot optimatum ingeniis, qui in liberis urbibus ad publica conſilia ſolent acciri? Illos quidem et idonea aetate, et claris uirtutibus deligi; tum uirtutis aemulatione, et dedecoris metu, utiliſsima quaeque, reipublicae ſentire ac facere. Saepe autem obſtrepere adulationem regibus, ſaepe indolem monitoribus non parere; ac illorum praeterea mentes, quamuis egregias atque rectas eo ipſo corrumpi, quod utcunque praeclare ſe geſſerint, nihil eſt ſublimius quo in praemium rapiantur; nec ſpectent, ullum tribunal, cui reddant rationem. Nihil denique aiebat ſuauius libertate, aut quod magis cum natura conueniat. Huc autem populos frui, qui legibus ſuis uiuunt, qui magiſtratus facere ac premere poſſunt. Nec uero, quum ipſe haec dicat, ſe oblitum aut quis ipſe ſit, aut ibi terrarum. Scire ſe ſub rege eſſe Siciliam; et id cuique genus imperii chariſſimum eſſe debeat, ſub quo eſt, genitus. Verum, ut quibus imbecilla ualetudo eſt, corpuscula quidem ſua amare ac tueri eſt neceſſe; ſed et illis praeterea licet aliorum contemplari felicitatem, qui firmiori habitu abſunt a morbis: Ita ſe regiam dignitatem colere, cui erat naſcendi conditione obnoxius; et populorum tamen libertatem ſuſpicere, qui ſui potentes ſunt. Neque praeterea ſe Meleandro iniuriam facere; cuius uirtutibus ſi ſimiles utique eſſent ceteri Reges, nihil ſe Regibus diuinius, aut regno inter homines utilius crediturum.

Haec audacter ingerentem Nicopompus non tulit. Vir erat litterarum a puero amans: ſed qui ſolis in libris haerere contemſeras. Adoleſcens reliquerat magiſtros;

ſtros; ut in Regum ac principum aulis, tanquam in ueraret liberali ſchola, tirocinium poneret publicae lucis. Ita pari ubique Muſarum et negotiorum ſtudio creuit; genere quoque ac moribus ad eiusmodi eum uitam ferentibus; et multis principum charus, ac in primis Meleandro: cuius tunc, et ceterorum Regum cauſſam acturus; Quid faceres, Anaximander, inquit, in populari imperio, qui hic tantam loquendi ac ſentiendi libertatem uſurpas? Non mehercule tam impune ſub populo liceret regnum laudare, quam nunc plebis aut procerum poteſtatem extuliſti; Vt uel inde intelligas hic uerisſimam eſſe, illic fucatam libertatem. Nam quod naturam prouocas, quae libertatis amorem animabus ingenerat: una perſuaſeris omne genus imperii abdicandum. Neque enim ſub republica minus, quam ſub regno leges ſunt magiſtratusque, quibus obtemperes; Quae omnia eodem modo aut conueniunt, aut abhorrent, a naturae libertate. Si contineri ſua ſponte intra fines iuſtitiae poſſet genus humanum, tunc in pari omnium pietate non ſuperuacua modo, ſed iniuſta eſſent imperia, quae ciues iam ſponte aequisſimos ad inutilem ſeruitutem adigerent. Sed quum ex uitiis mortalium haec felicitas ſperari non posſit, ea maxime forma regiminis ad naturam accedit, quae homines uetat extra leges naturae ipſius, uirtutisque exerrare. Vt non interſit, pluresne an pauci imperent, ſed in utro regimine ſanctius ciues agant. Luſiſti praeterea in permiſcenda populi et optimatum poteſtate, quae utique diuerſisſima eſt. Tu uero ad fucum et libertatis pompam, populum nominaſti; ad utilitatis uero ſpeciem, retuliſti, optimatum ſollertiam. Atqui ſi reſpublicas intelligis, in quibus ſummum populo ius eſt; quid prudentia illic procerum posſit? Quum ſaepe ad imperi-

F tos,

tos, atque ignauos, populi leuitas deferat faſces, quum factionibus, inuidia, impetu, rapiantur uulgi ſtudia; et plerumque fuerint ingens uirtutis ſpeciem, ab imperita multitudine male mulctari? Sin illuc te refers, ubi proceres omnia poſſunt; pudeat iſtiusmodi ſenatui regnum, Anaximander, poſthabere, et multiplicato numero dominorum, augere ſeruiendi uilitatem. Nam pro unico Rege tot heros obtrudis, quot illic homines ſenatum conſtituunt. At ſcilicet maturius inter multos, quam Rege ab uno publica expendentur negotia. Quaſi prudentum ſententiis Reges uti non ſoleant, et iſte, quem laudas optimatum ſenatus ſaepe transuerſus non agatur, dum quisque proprii commodi ſtudio laborat, uel amore in ſuos, uel in pares inuidia. Sed enim maioribus praemiis excitata iuuentutis induſtria (inquis) ad ſtudia et labores propelletur; florebitque illuſtribus respublica ingeniis; regna uero tanquam ſtudiis et uirtutibus aduerſa marcebunt. Quae autem respublica? An illa popularis? In qua ad ſeditiones, ad furorem, captandi populi atque fallendi conſilia, aptare ſe ſolent improbae ac factioſae mentes, adulatione, obſequio, ſuauitate orandi; in qua denique uix eſt, ut eximia ingenia, et ambitu accenſa, niſi ad publicam perniciem emineant? Sub optimatibus uero, quid ſpei laborioſis illis hominibus, quae amplior ſub rege non pateat? Intra certas (ut noſti) familias atque ſtirpes, includunt hi proceres reipublicae munera atque potentiam: ut generi, non uirtuti ſeruentur dignitates, niſi fortè quaedam obſcurae, et quae te a ſupercilio nobilitatis non eximant. Et haec praeterea munera, ad quae licet peruenire, an putas in alios diuidi, quam in iſtorum potentum clientelas? ne felicius, quam ſub Rege eloquentiam illic, aut uirtutis alia ſtudia; ſed gratiam,

ſed

ſed amicitias, ſed priuata obſequia, ualere exiſtimes. Pone uero tam regnum, quam rempublicam, Principum uitiis tanquam affecta ualetudine laborare; utribi faciliora exſpectes ad publicam ſanitatem remedia? Nimirum et Regem et ipſius uitia mors ſaltem de medio tollet, poteruntque a ſucceſſoris indole ſperari mitiora; at labem corrupti ſenatus non uniuſcuiuſque mors eluit; ſed afflicti ſemel mores in deteriora ſemper labuntur, donec publicam ſalutem ſuo caſu obruerint.

Sic differente Nicopompo, timuit Lycogenes inuidiam, quod ab ſuo nepote oppugnaretur ius regium. Nam et hoc inutile ſuis coeptis facinus erat, qui non delere, ſed habere ſibi regnum optaret. Aliud commodius uiſum, quandoquidem ille ſermo inciderat, arguere gentium ritum, quae uni ſe ſtirpi in hereditatem permiſerant, ceterasque extollere poſt ſingulorum obitum Regum in comitia et ſuffragia euntes. Et hoc quidem Lycogeni placebat argumentum; tum quod ſceptro Meleandri imminens id poſſe ſe conſequi tumultuaria populi electione ſperabat, tum quod illic erat Dunalbius, ſibi protinus, ut credebat, aſſenſurus; quia in illo antiſtitum collegio ſummos ad gradus non hereditate, ſed ſuffragiis itur. Sic igitur exorſus turbauit Nicopompum; Dies abeat, inquit, prius, quam Nicopompe, quae in utramque partem dici poſſunt, enumeres. Nam quotusquisque philoſophorum non inuenit, quae pro Regibus uel republica diceret? Et tecum quidem ſentio unius imperio rem communem melius geri; Illud magis in perplexo eſt, an adigi populum praeſtet ad unius familiae ſeruitutem, an ius illi relinquere ex omnibus ciuibus optimum deligendi. Siquidem in ea populi libertate, qui regio ſanguine naſcuntur, impenſius rectis artibus ſe dederent, certi non

 ante

ante in ſceptra maiorum, quam in uirtutes uenire ſe poſſe, propter quas illi maiores regnauerunt. Etiam populo gratias quisque Regum haberet, memorque ſe ab eo ſubuectum, moderatius uteretur credita poteſtate. Nunc uero quaſi nata mancipia, ſi ſubimus imperium, ne reſpicimur quidem; ſin detrectamus, pro flagitio habetur. Quum deinde in infantem, in puerum, in imbecillis animi hominem, ſummam rerum fatorum ludibrium transfert, quid hac luctuoſa ſucceſsione acerbius? Non exſpectat mehercule ciuium improbitas, donec ille Rex adoleuerit; ſed dum ſimplex et inutilis aetas ſuperbe deſpicitur, eae clades publice eueniunt, quas deinde uix multorum felicitas annorum ſarciuerit. Tunc utique omnes regnant, populum omnes deſpoliant; ut nec ſaltem a ſolis calcatus Regibus contumeliae ſolatium habeat ipſam peccantium dignitatem. Quod ſi gubernatori nauis utcunque praeſtanti, filium rudem in ſucceſsionem non ſufficimus; ne, quos ille ſeruauit, iſte euertat; Nec philoſophiae ſcholam proximus extincto praeceptori, ſed ſapientia ſimillimus excipit. Cur regnandi unam hanc artem praeceptorum plenisſimam, et ex cuius erratis omnium pernicies pendet, pueris tradimus; qui ſi hereditatis iure habent, ut regnent, nobis iure eodem, ut pereamus, relictum eſt? Huic quidem inſtituto ignoſco, ſi putamus populos atque urbes gratia Regum ipſorum conditas eſſe. Perdant enim illi, quod ſuum eſt; ferantque populi illam ſortem, quam numina dederunt. Sin fatemur, hanc tuendis gentibus dignitatem eſſe repertam; miror, maiores non cauiſſe, ne ex illa peior interdum calamitas eſſet, quam quae eius beneficio praeuertitur. Sed haec tibi, Dunalbi, relinquo exſequenda; Tu ſanctior nobis auctor comprobabis eligendorum Princi-

pum morem, quem et uos in ſacris comitiis iuſtisſimo ritu ſeruatis.

Dunalbius in publice obloquendo ſemper religioſior, eo tamen deuenerat, ut aſſentiri Lycogeni, uel in eum differere cogeretur. Praeterea omnium oculos, et maxime Nicopompi, in ſe uidebat eſſe intentos. Modeſte igitur abnuens ſibi placere, quae Lycogenes attullerat, tandem omnium pertinaci ſilentio, ſic eum ad dicendum inuitantium, in hanc ſententiam loquutus eſt; Scio te; Lycogenes, haec philoſophandi magis cauſſa dixiſſe, quam quod re uera ſic ſentias: Niſi id forte tuae in nos pietati dediſti, ut quia ſuffragiis Regem ſacrorum renuntiamus, auctor ſis eum ritum ubique ſanciendi. Sed ne ſceptri et ſacerdotii iura confundas; Vide, quam diuerſa utriusque ſit ratio. Nobis quidem, quum lex uetuſtisſimae ſanctitatis matrimonia abſtulerit, quomodo inſulas relinquemus liberis noſtris, quos tollimus nullos? Multa praeterea in ſacris ſunt, quae ſacerdotes per ſe peragere, non mandare aliis debent. Si igitur in pueros hoc munus ſuccesſionis iura deuoluerent, quo arae, quo templa, quo diuum illi cultus, qui profanis nec numini initiatis; committi non poſſunt? Ita quoque admonemur non diuitiis incumbere, aut ceteris mortalium curis; ſed pro domo, pro familia, pro poſteris coelum habere: neque illa noſtra eſſe, ſed numinum, quae a nobis duntaxat procurata ad haeredem non transeunt. Sed et uni familiae ſi hae ſummi ſacerdotii infulae donentur, quamdiu putas illam cogitaturam ſe hanc Numinibus magnitudinem debere neque ſibi, ſed diis, regnare? Vel Reges ac populos tantae cognationis ſupercilium eſſe laturos? qui nulli nunc ſtirpi, ac paene nec homini, ſed officii ſanctitati, ſeipſos ſine aemulatione aut uilitatis

ſuſpicione ſubiiciunt? At in ciuilibus imperiis quae opulentia uiribusque conſiſtunt; quae populo quietem praeſtare, et contumaciam frangere impiorum armatis legibus debent, multa ſunt, quae ſucceſsionis utilitatem concilient, quorum praecipuum forte eſt ambitus optimatum exarmandus, ne in regni ſpem audeant ipſum Regem uiolare.

Finge enim in nobilibus et inquietis gentibus, quas cernimus haereditario contineri imperio, hunc, quem laudas, electionis morem uigere; quid facturos optimates exiſtimas, nunc quoque uix Regum patientes? Iam haec illis accederet ſui fiducia, poſſe ſe quoque regno potiri; iam deſpectus in Regem, qui et ex illorum ordine fuiſſet, nec maiores liberos relicturus. Aſt ubi fortuna regnandi ſtirpe in una conſenuit, Regum praeteritorum reuerentia adeo uiuit in poſteris, ut uel cunae puerorum in purpuram natorum tacita confeſsione ſortis noſtrae nos tangant; nec iis parere indignemur, quos prius, quam lucem ſubeant, ſcimus naſci, ut imperent. Nec dubium, grandius quiddam inſinuari illis ingeniis, quae ad regnandum a puero inſtituuntur; ſiue natura hoc facit, ſiue diſciplinae rectitudo; aut potius deum cura. Certe enim conſuetudine honorum, qui ipſis habentur, obſtupeſcit ſuperbiae geſtus ac ueluti acies; aliturque imperandi fortis illa ſecuritas, quae ut contemni uix poteſt, ita nec in odium uenire, quia plerumque accedit comis animus, et cum optimatibus familiaritas, nulla praeteritae humilitatis uerecundia erubeſcens. Altiora deinde aſſueſcunt cogitare, regnoque, tanquam liberorum ſuorum matrimonio, cum fide incumbere. Qui uero ſuffragiis in hunc uerticem rerum humanarum attollitur, nondum primae immemor ſortis eſt, in quam recidere ſui heredes poſſunt. Itaque a publi-

publicorum munerum ſedulitate propriori cura ſubducitur; ut filio uel proximo cognatorum eos conciliet, quorum eſt regnum dare; aut familiam ſaltem tot opibus expleat, ne deinde ullus ignoret fuiſſe ex ea, qui regnarit. Sic publica ornamenta, publicae opes, quacunque ratione in priuatam degeruntur familiam; et quae ſplendori, quae utilitati communi uota maiorum diſtinauerant, triſtisſimo errore in neſcio quos lares profunduntur, eosque laborant in lucem uindicare. Nec eiusmodi Reges ſuis modo peccatis rempublicam laedunt; ſed et optimatum erroribus, quos pernicioſa indulgentia ideo ſibi deuinciunt, ut purpuram cognatis ſuis ſeruent, aut largiri immodice non uetentur, aut denique ne futurum laedant Regem (nam quis ille de tot optimatibus incertum eſt) iniurias in deceſſoris familiam uindicaturum. Iactes nunc licet electionis prudentiam, quae nouas identidem ſtirpes obtrudit malo publico ſaginandas. Ipſi Aquilii diuerſo e genere lecti, quam ſaepe maieſtatis ſuae uires his proditas curis fregerunt? Inter hos ille, cuius ſanctiones aureas dicunt, ut filio regnum pararet, quo pretio ſuffragatores emit? quo deinde ſceptri incommodo, quum ſoluendo non eſſet publica iis uectigalia concesſit; quae primum pignoris nomine occupata, mox iſti imbecillitate uel errore regnantium in hereditatem uerterunt: Multa praeterea ſunt, ut ſcitis, ſiue opera, ſiue conſilia, quae non ſtatim ac concepta ſunt, reipublicae proſunt: ſed exſpectant maturitatem ſuam, et inſtar, frugiferarum arborum, legitimo denique tempore edunt baccas. Ex his longioris ſpei conſiliis plerumque ſolida regnorum ſalus conſiſtit. Sperni tamen, aut omitti ſaepisſime ſolent ab rege, qui non patrio, ſed comitiorum iure obtinet ſceptrum. Quia illis operibus inchoandis labor eſt

ut plurimum ſumtuoſus; eoque ſuis auctoribus ingratior, quod non uiriditatis, nedum meſsis, ea ipſis uoluptas eſt, quae poſteris Regibus olim continget. Qui autem erunt hi Reges? liberi, amici, ſamiliares mei? Immo forte ex ignotis, aut inuiſis. His ego ſecuritatis, laetiae, opulentiae fundamenta ſtabiliam, magnis curis, et iactura aerarii, quod nunc melius in meos effunderim? Fac me uelle; at hi ipſi ſucceſſores forte inuidia ſua inutile meum munus efficient: et opera in ſpem longioris utilitatis inchoata, uel negligent, uel euertent; quoniam mihi meisque temporibus erit in decus ea inſtituiſſe; ipſis autem, ut altoribus tantum, et ſapientiae noſtrae cuſtodibus, inglorius ſumtus accederet. Haec neque uano timore, neque tamen praeter rerum publicarum perniciem, eiusmodi Regum animos ſolent ab ingentibus coeptis auertere.

Minori tamen utcunque reipublicae incommodo regnare electi Reges poſſunt, quam eligi. Nam in uiuidis gentibus, ſubtilique et exerto ambitu feruentibus, num quieta fore ſperes comitia? num largitionum armorumue immunia, ubi multi opibus genere animis pares, neque cedere inuicem poterunt, neque omnes regnare? Quid deinde, quum in duos candidatos ſtudia diuiduntur, amboque in regnum ſe aſſerunt, ut neſcias, uter uitio ſit creatus? Quantae hae turbae? quam ſaepe longisſimo bello cruentae? Vt ſileam, quod populus Regem facere iure aſſuetus, ſaepe quoque eum audet amouere iniuria. Ne uetera nunc curem; cerne Aquilium. Duo regna totidem comitiis non pridem adeptus, paullo poſt eorundem hominum poenitentia excidit ſceptris. Rite inauguratum negauere. Ita ferro, cladibus, uaſtitate terrarum repetendae res fuerunt, hinc in Peranhylaeum alterum ex regnis ambientem, hinc in Dereſicum iam alteri incumbentem,

tem, qui pro dapibus, quas in menſam Aquilii ipſum ferre opportuit, fere ſuſtulit et penum et menſam. Haec uero nonne ſumma diſcrimina exiſtimes, iisque peiora, quibus interdum, noſtrorum pueritia Regum funeſta eſt? Nam non nego uel regnantum infantiam, uel tenue ingenium, ineptumque negotiis ſaepe publicis rebus nocere (quid enim ſic ad hominum commoda exactum, ut undequaque ſit utile?) Sed haec ipſa multo mitiori tempeſtate in nos uoluuntur, quam quae procellae ex comitiorum freto exaeſtuant.

At nec putes optimum quemque, aut maxime ad regnandum idoneum, per haec comitia uenturum ad purpuram. Quam multae ſunt factiones! Vt ſaepe, qui ſtirpe et potentia praecipuus eſt, animi bonis deficitur; tanquam uerentibus fatis, ne ſi ſummam fortunam ac mentem dent homini, deum faciant ex mortali! non igitur digniſſimus utique erit, quem Principem comitia dicent, ſed aut potentiſſimus, aut feliciſſimus; quorum utrumque ab arte regnandi abeſſe multum poteſt. Ille uiribus ſuis ſuffragia aut terrebit, aut emet; ille ignauia fauorem apud eos inueniet, qui ſperabunt ſub tali Principe ipſi regnare. Nam ſi denique eligentium ſtudia atque uota ſic integra fingis, et in eo, quem deſtinant Regem, ſolam uirtutem reſpiciant ſollerterque inueniant; ſi praeterea candidatorum modeſtiam et aſſenſum populorum hunc facis, ut praebeant obnoxias ceruices ſic ad ſceptrum prouecto; Addas innocentiam noui regis inter recentis fortunae blandimenta, adeo memorem ſui futuram, ut nunquam conniueat; tunc ego ad hanc felicitatem proclamabo, diisque chariſſimas gentes credam, quibus iſta contigerit. Sed haec bona ſperari non poſſunt. Reclamant uitia hominum et toties experimenta in contrarium uerſa; Vt iniuria ac-

cuſatur nationum ſapientia, quae dedidere ſe uni ſtirpi, ex qua tranquilliora ſunt et magis illuſtria apud ſe imperia.

CAP. XVI
ARGVMENTVM.

Poliarchus acceptis ab Argenide litteris, accingit ſe uia, ad quo tutisſimo in regiam nulli notus accedat, et ab Argenide absque inuidia uideri posſit, latronis ablato a Timoclea capillitio tegi placet.

Iratisſimus Lycogenes erat, deſtitutam a Dunalbio eſſe ſpem ſuam; quod tamen ne conuiuae aduerterent, aliquot iocis, quos elegentisſimos habebat, rei ſeriae grauitatem mutauit; adiuuante Eurymede, cui apud ſe tot periculoſae philoſophiae argumenta iactari non placebat, Maxime de Peranhylaeo et Dereſico, inter conuiuas ſermo fuit; quorum in Aquilium audaciam Dunalbius modo notauerat; Et hos quidem disſitarum tumultus gentium, plerique narrare amabant, uel audire. Sed Arſidas inter haec, iam prouecto conuiuio facile elapſus, ad Argenidem iuit, breuiterque narrauit, quam contumax Lycogenes eſſet in Reges. At illa, de temporum iniuria breuiter queſta, codicillos ei tradidit perferendos Poliarcho, quibus ſua mandata commiſerat. Quumque plurimum nauem, et iter, et ſecretum, et quidquid ad fugientis ſecuritatem erat, commendauiſſet; Tibi denique, Arſida, inquit, qui tantum hominem ſuis inimicis ſubduces primum praemium dii, conſciusque uirtutis animus perſoluet; tum Poliarchus aliquando felicior; et ſi cetera abfuerint a me ſaltem tuae beneuolentiae fructum exſpecta. Ille hilarior Argenidis uerbis factus, et cum Archombroto deinde, quae uidebantur, loquutus prona iam ueſpe-

ra ad Timocleae praedium uenit; cui agreſtes, comperto errore, tunc forte pridianos tumultus excuſabant. Illa ſaepius cogitans ſe in leges peccauiſſe, quam ſcrutatoribus abſuiſſe fortunam, comiter omnes habebat, ſi quid in poſterum opus eſſet, animos ſibi parans. Arſidas eosdem benigne affatus eſt, omnibusque dilapſis, prima nocte ad Poliarchum deſcendit. Is mora et aegritudine aeger, ut uenientem conſpexit, quid, ait, uobis placet me uiuentem ſepeliri? Eripe me ab hac nocte (Arſida) et uel hoſtibus permitte. Certum eſt, non diutius ferre hunc ſitum. Ille gnarus, quanti gaudii chartam afferret, nihil ad omnes queſtus; ſed litteras Argenidis profert gemmamque et manum, iubet inſpicere. Confeſtim Poliarchus exultatione pleniſſimus; Vt ualet, Arſida, ut meminit noſtri? Neque nomen adiecit; nam et Timoclea audiebat loquentes; Sed lino deducto, deflexit aliquantum, ne legentis affectus uultusque notarentur. Perlecta epiſtola, ſecretum Arſidam ad ſe trahere coepit, illumque conſulere, ſatisne fidere ueſti ignotae, et adcito capillamento poſſet, ſicque ad Argenidem ire; an tutiora ſe qui praeſtaret, et ad nauigium Meſſanam proficiſci. Et hunc ſtatim nauigare Arſidae quidem placebat; ſed cunctanter obſtabat Poliarchus auidus uidendi Argenidem, et uerecunde pro amore ſuo pugnans: Quod ubi Arſidas ſenſit, exoneraturus pudorem amatoris, mutata ſententia auctor maxime fuit ad Argenidem eundi. Quid enim facilius, quam poſtero die templum, quod omnibus patebat, intrare? Argenidem de more ſtaturam ad aras, quibus oſculum ponere nec miſerrimi ſupplices uetantur. Obfirmato Poliarchi conſilio, Timoclea aduocant; monentque ſub diem Poliarcho eundem ad nauem, quae in Italiam eum ferat (nam ad aulam proficiſcendi conſilium

lium premebant.) Adiecit Poliarchus, nunquam hoſpitii gratiam apud ſe uanam fore; Vitam et quaecunque per eam homines habent, ſemper illi debiturum. Matrona inter preces atque uota lacrymis manans, iam non ut hoſpiti tantum, ſed propemodum tanquam alumno, omnis curae, omnis ſolicitudinis affectum impendebat. Multum erat ad amorem beneficium dediſſe: uerebaturque, ne iam ſuum Poliarchum inclementior fortuna exciperet. Et tunc quidem flens acquieturum reliquit.

Nocte uero inter uota, et metus, anxie ducta, rediit in ſpecum cum Arſida, attulitque fruſta panis mero intincta; et ad Graeci moris ientaculum adegit adhuc de ſommo faſtidientes. Emiſit deinde paullo ante auroram cum Gelanoro Poliarchum. Et Gelanorus quidem, cum Arſidae ad uxorem litteris, Meſſanam profectus eſt. Nam Meſſanae Arſidas habitabat, urbem ſibi a Meleandro creditam regens. Litterarum ſenſus erat, ut coniux inſtructum nauigium haberet in portu, quo ipſe propediem in Italiam uteretur. Sibi neceſſariam Rhegium uiam eſſe; hominem, qui has litteras ferebat, diligenter apud ſe ſeruaret. Se Meſſanae intra quatriduum fore. Poſtquam ille diſceſſit iam ſolus Poliarchus Arſidam ſequebatur lente in equo praeeuntem. Pedes erat, uilis amictus; et ſcipione non neceſſario utebatur; manibus quoque, ne candore proderentur, diluta fuligine, in ſuffuluum colorem mutatis.

Peruenerunt in urbem, quum recluſu iam Palladis fano deae copiam feciſſet aedituus; necdum frequens populus commodiora ad ſpectandum occupauiſſet, Poliarchus quam licebat proxime reſedit ab ara; Arſidas ad Argenidem iuit, docuitque quam religioſus cultor in templo illam maneret. Obſtupuit uirgo, ſimul periculo

culo

culo Poliarchi, et oblatae laetitiae ſenſu percullſa; ſignisque diligenter quaeſitis, quibus mutatum agnoſceret; Res, inquit, periculi plena erit, Arſida, ſi Rege atque Lycogene mox ad templum ituris, Poliarchus ueſtium furto duntaxat, et capillorum celabitur. Ex tot uiris, qui Principes circumſtabunt, neminem putas ſenſurum hanc fraudem? Maxime quum mutuis ſuſpicionibus erecti, et qui Regi, quique Lycogeni ſtudent, uultus omnes, et quidquid inſidias tegere poteſt, ſolertisſima ratione explorent. Venire iuberem huc ad arcem; ſed laruam, qui in ſtatione ſunt milites, forte excuterent. Pergam potius ad parentem, moneboque, ex quo me uoluit, Palladi miniſtrare, nunquam nundinarum hunc diem imae plebi ad uota negatum: Quum autem ſanciendae mox paci, ad ſacra cum Lycogene ſuccedet, templum ſtipatoribus et comitibus plenum, nec capturum populi turbam, nec ſupplicum uilioribus poſſe patere. Si igitur placet (ne quid de conſuetudine hodie pereat) me ſtatim ad aras proceſſuram, ut qui de plebe uolent, ritu ſolito luſtrentur; Vulgi cultu finito, ipſum melius publica ſacra procuraturum. Ita metu ſoluta uidebo Poliarchum, commodiusque in incurioſo populo noſtra conſilia latebunt. Probante induſtriam Arſida, et ut maturaret monente, puella ad Regem digreditur: Neque is minus ſententiam laudauit, idonea fraude deceptus; Et illa accelerata pompa (uixdum enim horam diei ſecundam religioſi homines Palladi nuntiauerant) inter ſtipatores, miniſtrasque, ad templum producta eſt.

Is autem ſacrorum ordo erat, ex quo Argenis ſacerdotio fungebatur. Siculi nundinas ad fori conuentus et mercatum, celebrabant. Tunc Regum edicta uulgari, tunc in ſontes edicta conſtitui. Tempus hoc rebus, ſi

quae

quae ſacrae, ſi quae publici ritus, datum. Confluebant in proximas urbes ex uicinis mapalibus atque uicis, qui uel ruſticis opibus abundabant, uel egebant urbanis. Hic dies conſtitutus Palladis ſacris erat, quo frequentior populus uideret Argenidem; quae quacunque per Siciliae diuerſa procederet: habebat in comitatu uates, et ſacerdotum chorum: maiores hoſtiae, et caetera uictimarum genera ſequebantur. Quum lucebat nonus dies, ſi quod Mineruae templum in proximo erat, illud deſcrebatur ſimulacrum, cui honores haberi conſueuerant; ſin minus, ex commodisſima aede euocabatur, qui deus deaue habitabat, ut quia duo numina unum templum non capit, ſuo diſceſſu commedaret Palladi fiduciariam ſedem. Fores laurea redimitae augebantur lucernis atque uittis. Signum, quod ad aram colebatur, acre erat, et deae ſua arma decentis. Strictum ſupercilium hinc acie oculorum, hinc casſide ad mediam frontem producta, pulcherrime horrebat. Vultus, qui uirginis, ſed implacidae eſſent. Haſtam ex auro, errantibus per metalli fulgorem radiis, quati a dea ſaepe uulgus aſſeruit. Aegidem quoque in parma omnibus coloribus, qui ſerpentum ſquamas notant, pictor expreſſerat, Veſtigium ueluti ſtantis, ad pugnam, laeuo pede ſic porrecto, ut totum ſimulacrum non nihil obliquaret in latus. Serpentis quoque ſpecie Eriehthonius erat ad pedes, ſpiris extremam haſtam cingens. Ceterum lectas uictimas, uittisque et cetero ritu praeterquam mola, mactatas, producebat ad ueſtibulum templi (nam intus mitti ſanguinem erat nefas.) Poſtquam uictimis iam ſubiecta aqua erat, ſuperueniebat Argenis, cultu eximia qui principem et ſacerdotem decebat. Miri operis ſtolam erat induta, quae per intextas imagines aſſurgens, Palladem faciebat de cerebro Iouis naſci, et

in

in lite cum Neptuno inuenta olea, triumphare. Hanc a tergo per multa uolumina diffuſam, ne ueſtigia uerreret, ſex uirgines ſuſpendebant. Crines Argenidis religebat purpurea faſcia, ramis oleae impedita. Ex eadem arbore ſummo capiti coronam poſuerant. Sic ornata, et poſtquam ad uictimas acceſſerat, impoſito uelo caput operta, concipiebat ſolemnes ſacrificio preces, molaque deuota animalia conſpergens, muliebri ictu in earum frontem reclinabat argenteam clauam. Vero mox ferro excipiebant uictimas praecincti ſacerdotes; iugiliſque ſuffoſſis, fata, et deos in extis credebant deprehendere. Tum ingreſſa templum Argenis, thuribulo argenteo praeferebat ſolitos diis uapores; et ad aram admota, demtam ſuo capiti coronam ad armati ſigni pedes ſuppliciter collocabat. Thura tunc, et odores; nouo igne refecti; qui dum ex acerra diſſipantur, cantu, a proximis uirginibus orto, quiſquis ex populo ſciebat, hoc carmen modulabatur:

O pars, ſed potior, tui parentis;
O Tritonia, nulla cui dearum
Maternas tenere blanditias tulit.
O uirgo ſtudii nata uirilibus,
Sacris ipſa tuis ades.
At nos Sicelidum chorus,
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plauſibus.
Tu belli decus, axibus ſeueris
Letum uim, genitum, arma, fata, ducis.
Stat dextra iaculum; Gorgonis aſpera
Monſtris terribilis laeua, dat hoſtibus
Facto uiuere marmore.
Tu pacis dea, pinguibusque campos
Exornas oleis: et ipſa ſtamen
Monſtras, ipſa colum ducere candidis
Qua te uirginibus quunque uocauerint
Caſti thuris odoribus.

Tri-

Tritonis cupit unda te paludis,
Vrbs diis hoſpita te uocabit Argos,
Et Pandioniis qui colit arcibus.
Sed tu Trinacria pronior inſulae,
Huc uultus melius refer:
Adſis Sicaniae benignae genti,
Seruatosque diu tuere Reges.
Nobis, diua, ſemel quum bona ueneris,
Optamus merita ſaepius, et nouas
Laeti reddere gratias.
At uos Sicelidum chorus
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plauſibus.

Sequebantur omnium uota, quibus palam incolumitas petebatur Principibus; addebant innoxios coeli hauſtus, nec fallentem agricolas humum. Occultis precibus priuata familiae commoda quisque optabat. Tunc uero ad dexterum latus arae, in altiori ſede Argenis quieſcens, uittatum manu ramum tenebat, quem undis luſtralibus rorantem modico uictimae cruore aſperſerant, credebantque efficacis eſſe tutelae, ſi fronti orique eſſet impoſitus. Stabat in armis circa uirginem ſatellitum duplex ordo, ad eam ituris ſemitam aperiens, quae uix binos capere poſſet, ne tumultu et imperitorum rixis, aut ara aut Argenis pulſaretur. Sic admiſſi, ad illius pedes prolabebantur, abibantque breuiter ramo tacti. Nulli de plebe excluſi; pluresque Argenis quam Pallas acciebat ad ſacrum.

CAP. XVII
ARGVMENTVM.

Vt peruenit in regiam Poliarchus, recluſum Palladis fanum ſubit. Hunc poſtquam Arſida docente uidet Argenis in ueſte degenere et genis alienis, era ſimul atque pietate accenditur. Vulgo digeſto ad uirginis genua Poliar-

chus

chus accidit, a quibus abire non ſuſtimet. Iam hinc et inde Rex et Lycogenes mediam habent hoſtiam, quum Argenis quaſi ad uaticiniam furis Rege tot omnibus aegro. Fecialis longo carmine diras in foedifragos recitat. Tum Meleander animi curas fraudaturus ludos inſpicit.

Quo igitur die Arſidas Poliarchum adduxit: parata erant ſacra in ueteri templo, quod Magellani habebant Palladi nuncupatum. Et Argenis maturius, tanquam dimittendo populo, priusquam cum Lycogene Meleander adeſſet, re uera ut extra periculum. Poliarchum aſpiceret, deſcendit ex arce. Quumque pro foribus templi tactas uictimas reliquiſſet inter decollantium manus, et in deae limine thuribulum ſumſiſſet, iam nunc quidem inquieto animi tumultu completa, peruenit ad locum, in quo, Arſida docente, ſciebat ſedere Poliarchum. Hunc uero poſtquam uidit, in ignobili ueſte, et genis alienis, miſerabilia in ſe lumina figentem; adeo ira et pietate accenſa eſt, ut paene ſacri ratio amenti excideret. Vtcunque tamen perrexit ad aram; ibique in deae ſignum intuens, interim dum ceteri ſolemne carmen celebrant, arcanos gemitus effudit. Teſtabatur coeleſtium fidem. Innocentiam ſuam, candorem, pietatem, tacita exprobratione ingerebat ſcientibus. Nunc, ſi ſe adiutam uellent, auxilio eſſe tempus. Si haec mortalia curant reguntue, cur non uirtutibus pretium erat? cur nec a ſe, nec a Poliarcho uiolati ſaeuiebant? Scire illos quam non foedo amore, uirginique pudendo, in tanto uiro haeſiſſet. Si per iura naturae licuiſſet, optaturum hunc fratrem fuiſſe. Adeſſe ſaltem fugienti, inquit, et ſi quid durum in utrumque paratis, illo incolumi omnia in meum caput citate. Ab his precibus, quamquam uerisſimo affectu flagrabant, ſubito cogitationum aeſtu auerſa eſt; et nunc ſui, nunc

ſponſi miſerebatur; tum in Lycogenem inexpiabilis odii rabies: et quoties occurrebat, nec inſontem patrem eſſe, qui tam facilis in Poliarchi annuiſſet perniciem, ab hàc mente refugiens, quae periclitabatur pietatem uiolare, redibat ad deos, ſtupensque, et inter mutuos dolores attonita, plus illos ſuis malis, quam uotis exorabat. Fletum tamen in poteſtate habuit, pudore intempeſtiuos in publico luctus uetante; forte etiam, quia erat calamitatis maior moles, quam ut iret in lacrymas.

Neque tunc minus aegritudinis aut tumultus in Poliarcho erat. Relinquendae dulcisſimae ſedes; aufugiendum ueluti pertuelli. Quam non generi, quam non animo conueniebat haec fortuna! Iam quae oblectamenta fuerant, lacerabant diductum doloribus pectus. Omnes Argenis uirtutes, omnes dotes, redibant in mentem; etiam quaecunque exigua eſſe crediderat, tunc anguſtiori ſpecie, quia erant amittenda, cogitationem implebant. Inter tot mala, nihil moleſtius uiſum, quam quod Argenidi doloris cauſſa eſſet; Nec leuior metus repugnantem animum lente ſubibat, ne ſacramenta amicitiae inter ipſum et uirginem concepta, tempore et abſentia delerentur; eſſetque aliquid, quod Argenidi charum deberet odiſſe. Simul in iram uerſus, cogitabat Siciliam armis repetere; et iracundia dolori confuſa, per uarios affectus nunc ſtupebat, nunc errabat.

Inter hos animi motus, decantata ter carmina publicae uoci finem fecerunt; conſeditque Argenis non procul ab ara, ſacrum ramum uenientibus protendens. Seleniſſa, uirginumque delectae, a tergo ſedentis conſtiterant. Eurymedes, atque Eriſthentes, longe diuerſum par, erant ad latera. Ab illis milites ad teſtudinem tem-

pli porrexerant geminum ordinem, definiebantque uiam proceſſuris ad uirginem. Eurymedes quum in Argenidis uultu crebros motus notauiſſet, ſubmiſſus ad aurem, rogauit ecquid ipſi male eſſet. Vtitur colloquentis commoditate uirgo, ad illum utique uultu conuerſo, quoties nimius dolor exundabat in ora. Vulgo digeſto, paene ultimus reſtabat Poliarchus, qui ad luſtralem ramum accederet. Et animus et ueſtigia deerant proceſſuro: uiciſſimque a frigente, et paene inutili puella, expectabatur. O amantium inſana conſilia! Tanquam fugitiuum gaudium percepturi, ad hanc breuis mutique congreſſus audaciam deuenerant; iamque piget irritati doloris, ſimulque periculi; multo acrius deuoturos ſuam ſortem, niſi ſic dolere licuiſſet. Demum miſer, nec iam fruſtra innixus ſcipioni, promouit ad Argenidem gradus, acciditque ad genua: et tanquam uota conciperet; Vale, inquit, caſtisſima ſacerdos; memineris Palladem tuam abire ſemper tuam, o uirgo; ſed ſi patieris, non ſine patrio fulmine redituram. Intellexit miſerrima uirgo; nec aliquid auſa referre, tamen moeſtis oculis in eum breuiter fixis efficacius omni uoce loquuta eſt. Sed ab illius pedibus abire non ſuſtinebat Poliarchus; ſiue illum obliuio ſui ceperat in tantae calamitatis caligine; ſiue ſentiebat poplites erraturos: coeperatque uereri Seleniſſa, ne ille intempeſtiua mora fabulam proderet; Quum Eurymedes hominem ratus ad Argenidis pedes ignara ruſticitate conſiſtere, uirga, quam dextra tenebat, grandem ictum procumbentis lateri non ſine riſu inflixit, iuſſitque abſcedere Poliarchus inter paucos Eurymedi charus erat, et hanc iniuriam non ab odio ullo, ſed ueſtibus ſuis factam ſciebat a neſciente, quem caederet; conſurrexitque propere, ſuo quoque iudicio merito caſtigatus. At non

Argenis tam compoſito animo ictum aſpexerat: aegre pudore prohibita, ne Eurymedem ab oculis iuberet abire; mox diſcedentem Poliarchum, qua licuit, oculis ſequuta, opportune Arſidam in limine templi uidet, ut coniici potuit, uiam fugienti praeeuntem. Quippe ille gratulatus ſuo Regi, quod a bello quies eſſet, ſimulauerat neceſſitatem ſibi oblatam traiicienti in Italiam ad ſocerum: Impetrata Regis pace, templum Palladis petit, cernitque uenientem ab ara Poliarchum; tum paullulum cum eo ſecedens, monet per infrequentem portam abire ab oppido; Viam, quae Meſſanam tendit, tenere, donec ſecundo miliari in dumetis, quae occurrunt, lateret; ſe poſtquam loquutus Argenidi eſſet, confeſtim aſſequuturum.

Interim Meleander ad Argenidem miſit, qui popularis ſacri ſolemnia iuberet maturari. Tempus enim in multum diei procedere: Dandum ſibi et Lycogeni templum eſſe. Illa apud ſe non erat, ſtimulisque, quos credebat conſtantia ſua domitos, iam ſenſim concedebat. Regi tamen renuntiari iuſſit peracta, quae pertinebant ad populum. Deſtinata ſacrificia, quum placeret, obire illum poſſe. Ingens pompa, et pro decore Meleandri, atque Lycogenis, in regiae ueſtibulo ſtabat, manebatque ad templum prodituros. Ipſe Lycogenes in Meleandri thalamo erat, ſpecie officii, uarios, ac plerumque non ſerios, cum Rege ſermones inſtituens. Vbi maturum fuit, Meleander in regio cultu, pallioque purpureo, manu tenens inſigne maieſtatis, ad ſtipatores proceſſit. Proximus antecedebat Lycogenes, cuius latus de Regis imperio tegebat Archombrotus. Ante hos ibant, quorum magiſtratus eminebat, aut gratia. Ingens egregiae iuuentutis numerus inchoauerat pompam. Ne populum quidem ſatis uiatores arce-

bant,

bant, ſpectandi auidum, maximeque, qua prohibebatur, ruentem. Praeter regium aſſuetumque imperio nomen ipſa ſenectus. uultusque leniſsimi animi index, et ſuo faſtigio digna maieſtas, omnes in Meleandrum conuerterat. Neque tantum, quibus incorrupta in eum fides erat, hoc conſpectu mouebantur; ſed etiam ex inimicis illi, quos erraſſe potius diceres, quam peccaſſe: ut is dies haut poenitendus Regi proceſſerit, in quo hos dolor, illos pudor inceſsit, quod ad haec foedera adigeretur. Ergo Lycogeni Rex iurabit? Ergo ad neceſsitatem foederum cum ciue deſcendet? Et haec publice, haec tanquam legitima, populum teſtem habere? Quid amplius externum Principem, parem aemulum, iuſto bello eſſe facturum? Quibus autem altior ſenſus, aut ſpe uel metu ſagacior erat, ulterius cogitationem mittebant; neque uero colendum illum diem, tanquam pacem relaturum: ſaeuiora reſtare; nec futurum ſtabile, quod coactus Rex cum ciue pepigiſſet. Nam Principes, quod a ſe iniuria extortum eſt, alia iniuria ſaepe repetere. Aut itaque Regem, ubi licebit, illius facinoris uindicem fore, aut ceſſantem iri a Lycogene oppreſſum. Forte ſenex, in aula educatus, interroganti ſodali, quid unquam humanius uidiſſet Regis uultu, ita reſpondit, ut uox ad Regem perueniret; Humaniorem dicerem commilito, niſi ſibi crudelis illa humanitare eſſet. Quum hanc uocem Meleander accepiſſet, a fidisſimo homine miſſam, iam antea perturbatus, et in eos ſermones cogitatione haerens, quos de ſucceſsione Regum, heſterno apud Eurymedem conuiuio, audiuerat a Lycogene eſſe iactatos; ſic offendit in ſaxum, quod aliquantulum eminebat, ut in terram manus affiigeret. Subitus ſpectantium clamor terrorem late dedit. Proximi ad ſubleuandum Principem concurrerunt. Qui

longius ſtabant, ipſa ignoratione pauidius concitabantur; donec conſtitit fortuitum et leuem lapſum eſſe. Ipſe excuſauit riſu caſum; Multum enim ſe telluri debere, quae Principem uenerata, quum exurgere non poſſet, eum deduxit ad oscula. Hanc, ut ſuam, libenter ſe amplecti. Triſte tamen aut laetum ſingulis omen fuit, ut quisque Lycogeni uel Regi ſtudebat. Nam quid eo portendi, quod ſtratus Rex ad Lycogenis pedes erat? Quod procubuerat tanquam uictima, ipſe ad ſacrificandum paratus? quam leui momento, quam ſubito fuiſſe euerſum?

Dum haec cogitant iam in aream primi peruenerant, in qua hoſtiae erant redimitae uittis inſignibus, praecinctique miniſtri expectabant, donec Argenis legitimis uerbis ad munera deos uocaret. At illa magis magisque ſuperuenienti dolore incitata, in ſecreto templi loco, ceteris paullum iusſis abscedere, ita ſecum loquebatur: Quid tù autem calamitoſa Argenis? quid tu praeſtantisſimo uiro malorum omnium cauſſa? quid uidiſti; aut in quae ſupplicia duras? Poliarchum abire: triumphare Lycogenem? Pati hoc potes? o regia uirgo, o ſceptro deſtinata! Si te Principem meminiſti, cur non Poliarchum hic aſſeris? ſi ſponſam, quid ille ſolus fugit? Ecce autem, reſtabat ad fata, ut pro feciali eſſes tuo parenti atque Lycogeni firmantibus pacem; o dii, quam ſanxerunt Poliarchi discrimine. Tu deinde qua fronte, non dicam in Poliarchum inſpicies, ſed loqueris cum abſente, ſed audebis meminiſſe uirtutum, uultusque, atque uerba, ad animum ſecreta cogitatione arceſſere? At pietas in parentem; at publica regni ſalus hoc iubet. Quae autem in patrem impietas, ſi inauſpicatum ſcelus refugero? aut quid mihi cum regno,

gno, ſi mori decreui? Sed nec timiditate ſemper regnorum ſalus conſtat. Forſitan audacia mea corrigam, quae pater manſuetudine peccauit. Sed, quid ages, diſcrimen nunc appetit, obruetque imparatam. En genitor, en Lycogenes adeſt! Poſcor ad ſacra. Si ſceleratae paci abnuo miniſtrare, quae uerba mihi erunt, quae publice ad patrem argumenta?

Sic dicebat; nec iam moeſta, ſed concepto furore anguſtior, graues oculos huc et illuc ferebat; quum ſubiere haec ultima uerba abeuntis Poliarchi; meminiſſet Palladem ſuam abeſſe, et cum fulmine poſſe redire. Certe, inquit, abiit mea Pallas; quid fruſtra hic morer? profanae ſunt preces; deſtitutum numine templum. Nihil conſultius, quam uaticinari me ſimilem, uetarique a dea, ultra his ſacris incumbere. Si effugiam facinus huius pacis conciliandae, et ingentibus deinde conſiliis liberius uacabo. Quum illud placuiſſet, ut erat feliciſſimi ingenii, et tunc maxime concitati, coepit orationem parare, qualem fatidici habent. Vultus atque oculos, ubi furori indulſiſſet, quem ſuggerebat diſceſſus Poliarchi, ſciebat ſuo ardore mendacium optime adumbraturos. In his cogitationibus haerentem adiere, qui monerent eam dicandis uictimis expectari. Adeſſe enim Regem, et ſilentium per praeconem imperatum. Hilarior uirgo erat, poſtquam conſilium animo ſederet, cui acquieſceret. Ergo ſe ituram reſpondit; animumque ſimul et greſſus ad deſtinatam fabulam comparauit. Iamque hinc Rex, inde Lycogenes, mediam hoſtiam habebant. Circumfuſi optimates diuerſiſſimas mentes ſub uno componebant ſilentio. Populus cuneos undequaque ſtipauerat; et deſtinatum ſacris ambitum, aegre oppoſiti militis tuebantur. Sed pro monſtro fuit Argenis, ubi primum a templo egreſſa, uari-

riantibus oculis, comiſque per horrorem iactatis, ſua ueſtigia turbauit. Furentis ſpecies erat, quae motus deorum, nondum animo bene conceptos, prima aegritudine eluctaretur Meleander in primis obriguit, Qui caſus, quae furiae, quiſue deorum filiam ſic urgeret. Ea autem aliquanto ſeuerius rotatis luminibus orationem exorſa eſt, non in carmina quidem conditam (nec tam ſubito licebat) ſed tamen ab humana conſuetudine in diuinos ſermones uergentem; ut hanc facile fuerit Nicopompo, non multis immutatis, in uerſus ſic cogere.

Cur fugis o, ſedesque tuas ſanctiſſima linquis?
En, mea Pallas abit: uideo currumque uolantem
Auerſamque deam, Pro dira audacia nobis!
Exilio damnata fugit. Quid thurea flammis.
Dona feram, caeſique greges altaria tingent?
Me mage Diua rape, et uolucri per nubila tractu
Siſte ferens queiscunque tibi placet ire ſub aſtris.
Arma tamen quatis arma minax; procul Aegidis auro
Haſta incuſſa ſonat: redeunt per inane tumultus?
Saeuaque proſciſſo dirum rubet orbita coelo.
Parce iſtis, o diua, minis. Neu uindice ferro
Bella para, patrios neu corripe nubibus ignes
Heu furiae! quo fata cadent? Quid ponere templa
Iuuit, et auratis attollere limina ſaxis,
Si placet hoc audere nefas; ſi bella mouemus
Coelitibus, Numenque ſuis prohibemus ab aris.

Poſtquam his ſimilia uaticinantis uultu profudit, mutata in eiulatus, maxime impleuit ſpeciem diuino tumultu correptae. Et in illam quidem omnium oculos ſtupor defixerat: Sed praecipua Meleandri cura erat, reuoluentis, quae in oraculi modum edita erant; Iuſſam Palladem exulare, abeundem deam minari; denique piaculum

culum eſſe commiſſum. Haec, quo minus capiebat, eo frigidior animum metus inceſſerat. At Argenis, uelut effuſa ui ſpiritus, qui intra praecordia ad uaticinium ſaeuierat, omisſis infulis, quas ademit de capite, ſupplex accesſit ad patrem, rogauitque, ut ſibi abſtinere ab iis ſacris liceret. Pudere enim ſe furoris inaſſueti; nec conſpectum populi tam ſubito ferre. Haerebat Rex tot ominibus aeger, et praeter caetera metuens, ne Lycogeni in ſuſpicionem ueniret; quaſi haec monſtra turbandis foederibus ipſe ex compoſito finxiſſet. Virgo autem inter ſilentium patris elapſa, de ducentibus eam aſſuetis cuſtodiae ſuae militibus, conceſſit ad regiam. Arſidasque tanquam officii cauſſa ſequutus, acceptis ad Poliarchum mandatis, ſtatim arce digreſſus eſt.

Fremitus interim, et mox liberius murmur in territa plebe. Alii pacem aiebant praeſentisſimo Numine improbatam; alii aduenturas Siciliae clades referebant prodigium; pergere quidam ad ſacra miniſtros iubebant, et quidquid id erat expiare: Sententiam ferebant promtisſime, qui minime conſulebantur; Sed maxime eminebat uox, fecialem uocantium. Nam ut Siculis Graecos mores ſua origo tradiderat; ſic uicinia Italiae inſinuauerat multos ritus; in quibus et fecialium tota religio. Igitur Meleander, ſedaturus pugnantium uota; mihi intereſt, inquit, Palladisne, an Iouis auſpiciis firmentur? de quibus bona fide inter uiros conuenit. Ades fecialis Siculorum, et legitimos foederum ritus obi. Fecialis in ueſte praetexta longum carmen recitauit, quo dirae in foedifragos continebantur. Caeſa inde hoſtia fuit, cuius exta Rex ſimul et Lycogenes tenuerunt, Ab hoc ſacro intrauerunt in templum, aramque et puluinar tangentes, rurſus, fidem obligarunt numinibus. His peractis, ſe ad regiam pompa conuertit.

 Sed

Sed nec plauſus populi ſequebatur; nec gratulantibus amicis ſinceri uultus erant. Rex tamen, ut oportuit, animi dolore fraudato, et ad hilaritatis indicia uerſus, eo die publicum conuiuium iniit, ludosque proximo die inſpexit; in quibus poeta ſoccis egit retulitque facetos de populo iocos. Regia enim et tragica, edi illo tempore non placebat. Per multos hosce dies utriusque amici a Rege et Lycogene moniti, non modo abſtinuere rixa; ſed et frequentibus mutuisque epulis, ſecuritatis et laetitiae laruam auxerunt. Nam et Argenis, quae ſimulatione morbi iacuerat, in publicum prodiit, poſtquam Arſidas litteris ſignificauit, ſe ſuumque ue&torem, incolumes Italiam tenuiſſe.

IOAN-

Livor edax peplo sua veſtiit ora, sed angues
Crinibus impliciti tetra venena ferunt.

IOANNIS BARCLAII.
ARGENIS
LIBER SECVNDVS.
CAPVT I
ARGVMENTVM.

Rex uni Argenidi conſilium aperit ſibi regia dignitatis ultionem in animo eſſe. Gratulatur Argenis fortiſſimum conſilium patri, et ad Epeirœen iter adornat. At Seleniſſa aeſtro inuidia perculſa, Timocleae fama detrahit.

Poliarchum ex Sicilia exegiſſe, uiſa Lycogeni ingens de Meleandro uictoria: Quippe acer iuuenis, maturusque conſilio, ſui genii magnitudine regias partes extulerat, et faciliora factioſis ſcelera erant hoc extincto, uel ſaltem abſente. Mortis enim ipſius opinio diu non conſtitit; ſed ſiue res ſuſpecta tantum fuit, ſiue a conſciis edita, non obſcure Arſidas iactabatur, illi cum neuigio ſalutem obtuliſſe. Et haec prima Lycogenis in Regem criminatio; quum per homines ſubornatos, in populum ſpargeret Meleandro fluxam fidem fuiſſe et Rege indignam. Quippe illius iuſſu legatos a Poliarcho caeſos, et reum clam exemtum ſupplicio; iamque ſecurum in Italia, forte ad paria facinora, praeſtari. Haec modeſte Lycogenes, et tantum apud eos, quibus inuiſus Meleander: Sed clientes licentius infamiam Regis urgebant. Nouis enim motibus materia quaerebatur. Nec deerant, qui haec tumultuandi initia ad Meleandrum deferrent. Ille conſulto in priſtinae lenitatis ſpecie perſeuerabat; ut quae incuriae imago res antea eius afflixerat iam imponeret inimicis. Accen-

cendebat eius animum, praeter facinora Lycogenis, periculumque fortunarum uirilis in Argenide conſtantia; Apud quam quum quereretur, quod ſacrificium deſtituiſſet, feciſſetque ſuſpicioni locum, quaeſitae rationis, quae foedera turbarentur; Si quid hic(retulit ipſa)peccatum eſt, iuſtius erit de Numinibus te queri. Stimulos ego nec recuſare, domine, potui, nec tenere. Ceterum plures ſunt, qui mirentur te iniiſſe pacem, quam me Deosque ab ea refugiſſe. Ignoſce libertati, quam mihi bonitas tua facit? Forte melius eſſet inter ſtrenua opera ſemel perire, quam tot iniuriarum patientes regnare precario. Rex indole ſupra mulierem erecta permotus, diu penſatae ſeueritatis conſilium exequi ſtatuit: Cui rei conducebat, Epeircten, ſiue bello, ſiue fugae, aptiſſimam ſedem, incolere; in quam pridem, quae utrique fortunae conueniebant, diſſimulata ratione conuexerat.

Epeircte in Panormitanorum finibus mons eſt, aliquot millium ambitum amplexus. Imae radices abſciſſis praeruptisque rupibus attolluntur; Mox ubi per inacceſſas cautes mons in modicum tumorem excreuit paullatim faciliora latera acclinat, donec ad uerticem peruenias, haut modica planicie aequatum: in qua et tumulus commode eminet, tanquam a natura productus in arcem. Illud iugum munitionibus Reges firmauerant: reliquus montis uertex iuſto oppido, ſparſisque praeterea et amoenis aedificiis incolebatur. Quo latere ad mare mons pertinet, capax omnis nauigii portus ſeſe inter ſaxa inſinuauerat, laxo aditu, aqua praealta et propter montis amplexum, procellis ſecura. Huic portui oppidum tam oportune imminebat, ut iis inuitis, a quibus obtinebatur, nec ſubire naues poſſent, neque arcta ſemita teneri, quae a mari ducebat ad iugum. Qua uero interiora inſulae mons ſpectat, duobus duntaxat calli-

bus

bus aſcendi tunc poterat, iiſque pari modo impeditis. Ingens quoque leuamen Epeirčten colentibus, quod quacunque intermittunt aedificia uberrimi pecoribus paſtus naſcuntur. Et ut hunc ſitum, beneficium deorum putarent, effecerat copia fontium, et innoxius aër, in quo nullâ ueneno infeſta animalia uiuebant. In limine callis, qui ſurgebat a portu. Ceteris ſignum, cum ſpicea corona, et ſerpentum uolucri iugo religionem offerebat intrantibus, ne inſalutato numine progrederentur, uel ſaxum negligerent, quod rudibus litteris deam loqui in hunc modum faciebat:

Si mihi, qua curuo Nereus uehit aequoca cinctu,
Omnis humus fruges, atque omnia mitia debet
Iura locus, uetuique fero nemoralia ritu
Pabula Chaoniis miſeros decerpere ramis:
His ſaltem, o cuncta meritis concedite gentes,
Sicanio ſim tuta ſolo. Reuerentia noſtri
Adſit, et has nullus ſurgat populator ad oras.
Namque mihi hae ſedes; haec fatis dedita tellus,
Haec placet, exertit tantum ferat arma coloni
Pingue ſolum, et duro tantum de uomere uulnus.
Haud iniuſta precor. Si quis tamen impiae contra
Signa feret; meme ille grauem, me ſentiet hoſtem,
Ipſa faces; ipſa arma feram; cognataque iungit
Mecum omnis natura manus. Saturnia proles
De Ioue ſum mater; fraternos caerula nutus
Vnda timet, nigroque gener capit omnia mundo,

Meleander multo ante aſſueuerat illuc diuertere, quaſi pulchritudinem loci ſequutus; uenationum quoque ſimulato amore, quas uicina regio ferebat; Fidiſſimi militum in praeſidio erant, et, ne ſi coeptis fortuna abfuiſſet, etiam intercideret fuga, uario praetextu, regiarum triremium partem ad ſtationem applicuit. Captatis quoque temporibus, quidquid olim cumulauerant Reges, in-

eam

eam arcem delatum eſt. Vis magna gemmarum: coraliorum multiplices rami, quos ex uicino mari petierant. Exoticam purpuram per aliquot ſaecula coactam pinguis murex ſuo fulgori ſeruauerat. Vaſa aurea atque argentea; quorum pauca recenti artificio nitebant: rudia plura, impenſius in uetuſtis reuerentiam colebantur. Signatae pecuniae ingens modus non erat, per liberalitatem Principis exhauſto aerario, quam denique futuri coniectura minuerat.

Rex uni Argenidi conſilia aperuit; ſibi regiae dignitatis ultionem in animo eſſe; Si ſimul Lycogenes et factioſorum praecipui, uaria negotiorum ſpeciei cogi poſſent ad regiam, (iam enim in diuerſa ſeceſſerant) omnibus ſe iudices, et ſupplicia daturum. Huic rei Epeircten eſſe idoneam, unde et uicina regio teneretur, et in poteſtate maria eſſent. Forſitan, inquit, uiolenta conſilia reliquos frangent, qui meae clementiae fiducia peccant. Sin reſurgent ſaeuius bella, conſiliumque euentus deſtituet; relinquam ingratiſsimum ſolum, tecumque diuitias triremibus imponens nauigabo inAfricam. Neque enim illic deſunt, qui fugientem excipiant. Et aut ego tantus natu, aut tu in annis eiusmodi clade indignis, fortunam placabimus. Si ea calamitas incidet, ſolam Epeircten commendabo Eurymedi: Hanc cum delecta manu ad extremum propugnet. Interim nobis, (gnata) poenas dabit Sicilia, grauibus inter ipſos coniuratos odiis lacerata; uulgusque errore diſcuſſo, quid illi ſint, et quid fuerimus, triſtiſsima aeſtimatione penſabit. Quippe nec in diuidendis facinoris praemiis unquam conuenient, nec Lycogeni omnes accedent. Multi enim me percelli, non euerti, deſiderant. Sic inter ſe commiſsi pars ad nos reſpicient: et reditus noſter forte illorum beneficium erit, quorum ſcelere pulſi fugerimus. Tu

interim

interim, Argenis, in arcem concede; Vereor enim, ne bellum improuiſo aut accipi, aut inferri oporteat. Vnum uide, ne in tuam familiaritatem ignotae fidei mulieres admittas. Satis eſt, mea gnata, proditione uirorum nos laedi.

Ad haec Argenis, gratulata fortisſimum conſilium patri; et hortata nouo bello experiri fortunam, adiecit ſe hactenus cum fide curaſſe; ne ignoti ingenii mulieribus ſua familiaritas pateret. Sed poſtquam digresſi ſunt, cogitare acriter coepit, a qua muliere timendum Rex monſtraſſet: quaeue ſecum omnino uiueret ipſi inuiſa. Statimque conſiluit Seleniſſam, ignara, illam eſſe, quae Timocleam Regi ſuſpectam occultisſima fraude effecerat. Et tunc quidem callidisſima anus, quamquam laeta ſuas artes procedere, perfidioſe apud Argenidem ſimulauit mirari ſe, quis ad has curas impuliſſet Meleandrum. Cauſſa autem, cur arcanis conſiliis Timocleam petiiſſet, haec erat. Argenidem illius officiis in Poliarchum ſenſerat eſſet captam; uerebaturque ne iucundisſima nouitate matrona ueteres amicitias anteiret. Ergo inuidiae curis grauis, ad familiaria in aulis flagitia et odia ſe conuertit. Nihil tamen aperte in Timocleam loquuta eſt. Ars enim et cauſſa perierat; ſi deprehenderet Argenis fraudis ingenium. Sciebatque praeterea, ſe mulieri grauiorem hoſtem fore, ſi eam odiſſe non ſciretur. Varia itaque ingerebat, quibus conſultisſimum eſſe probaretur, Argenis beneficium in eam aut omitteret, aut differret. Visne, inquiebat, ſcire Timocleam haec praemia eſſe occultati Poliarchi? uisne ſecretae inter te et illum fidei pignora in plures emanare? Sollertius me caſtor feceris, ſi tanquam tuopte ingenio illi mediocriter fauebis; ut dari, non referri beneficium credat. Sit uero ſuae domi. Non careret ſuſpicione illae tuae familiae

acces-

acceſsio. Finge enim (quod et Superi faxint) nunquam in uulgus periculoſe emanaturum, ab ipſa Poliarchum eſſe ſeruatum. At quid iſte hoſpes Archombrotus? Scit, quantum de eo ſit merita; et praemia tam ſubito ſcilicet a te ſolui non ſentiet?

His, et pluribus, ſibi uerius quam alumnae cauebat Seleniſſa; rata actum de gratiae, quo eminebat, faſtigio, ſi praeter ſe alia eſſet, cui nihil ſileretur. Sed tam commode, tantoque circuitu peccabat, ut uideretur unam Argenidem curare: Aſsiduum et exitiabile Principibus malum, apud quos gratioſi praetextu iuuandi aut monendi, ſatiant inuidiam, et interdum aemulos laudibus attollunt, ut maligna deinde inſerentibus ſit pronior fides. Ergo et Seleniſſa ſuſpiciones ſecreto ornauerat, quae in Timocleam Regi allapſae ſunt; Hanc olim fauiſſe Lycogeni et adhuc incertam fide eſſe; tamen ab incauta Argenide armari. Rurſusque apud Argenidem eiusdem matronae laudes, et merita, miſcebat imagine periculi, quod in ea ſubuehenda timendum uidebatur. Et quoniam partim uera monebat, effectum eſt, ut uix melius ab Argenide Timocleae eſſet; niſi quod interdum, ut ſolebat, uenienti, familiarius ſe praebebat, augebatque recedentem aliquot donis, liberalitatis occaſione utique ſemper apte quaeſita.

CAP. II

ARGVMENTVM.

Poſt profectam cum Ibburrane Argenidem, Meleander quoque Epeircten ex conſtituto proficiſcitur. Eo dum ſe confert, equis in lacum demerſis, ingens, uitae periculum adit. Sed Archombrotum accepta paene Regis ueſte periclitantem e lacu detrahit. Regis aurigam uultu horrenti ad ripam tendentem Euriſthenes, tanquam Regem uindicaturus, improuiſo

uiſo ictu excipit: quod conſultioribus minime placuit. De regni negotiis, et reuocando Poliarcho, Rex concilium cogit.

Inter hos dies Argenis, ut erat imperatum, comitante Ibburrane, qui tunc forte negotiorum cauſſa in regia erat, Epeirćten profecta eſt. Nec multo poſt Meleander, quum in idem oppidum ſe conferret, ingens uitae periculum adiuit, ſiue ſuorum fraude, ſiue fatorum conſilio, gratiam et fauorem Archombroto quaerentium. Lacus erat paſſuum non plus mille in ambitu; placidis quidem et facilibus ripis, ſed aqua deinde praealta, et inſtabili fundo. Ad illum Regis auriga declinauit tanquam uia magis aprica ducturus. Frequentia curruum, qui illic quotidie agebantur, multis orbitis notabilis, ne quid timeretur, effecerat, quum ecce Regis equi ſeu ſponte conſternati, ſeu culicum paluſtrium ſtimulis acti, aut denique proditione ductoris, quaſſatis alte iubis, et periculoſe arrecti, uiam in lacum praecipitant; omnibus quidem, qui in comitatu erant pauidiſſima uociferatione certantibus: ſed pauci ferebant auxilium; ſiue intempeſtiuo metu ſibi cauebant, ſiue ſubiti atrocitas periculi uires torpentibus eripuit. Inter illos, qui ruentem per deuia currum cum fide ſequebantur, nemo Archombroti celeritatem aequauit. Nunc aurigam ille monere, ut acrius equis obſiſteret, nunc Regem, ut ab curru in aquas deſiliret, nondum hominis menſuram aequantes. Ferebatur interim currus, primasque iam rotas altior aqua ſuppreſſerat. Tum uero Archombrotus uirile facinus auſus, quia impeditus fluctibus equus tardius eum uehebat, ſe in lacum pedes miſit. Ad uicinum deinde currum praecipitans, uolentem Meleandrum arrepta pone ueſte tam mature detraxit; ut eodem ferme momento lacus ſubita uoragine deſidens, totos cum uehiculo equos abſorpſerit. Archombrotum

H Regis

Regis pondus in ſe e curru collabentis afflixerat; tum ex pingui argilla lubricum fundum, et ipſius aquae inſtabiles moles, quae perueniebat ad humeros. Nec minus Rex laborabat ſua ueſtigia obfirmare. Ita luctantibus ſimilimi inter ſe inuicem haerebant; quum iam prope cedentes incumbentibus undis celerrimi amicorum eripiunt.

Vbi ad ripam Meleander peruenit; tanti quod euaſerat periculi horridior imago, tum ſuo, tum ſuorum animo inſedit. Illud praecipue horrorem augebat, quod imperitus natandi certiſſime periiſſet, niſi Archombrotus, contemta ſalute, ueluti in ſe auertiſſet periculum; quem ubi et natandi rudem eſſe compertum eſt, coepere utique omnes impenſius mirari hunc in Regis diſcrimine, adeo uilem ſibi fuiſſe iuuenem externum; non beneficio, non lege obligatum; quum tot, proh pudor! gentiles et obnoxii ceſſaſſent. Praecipue Regem, ut debuit, hoc beneficium permouit. Cupide illum amplexus erubeſcentem ad ſuas laudes tenebat; et iam antea tanta indole ad amandum compulſus, gaudebat hoc caſu poteſtatem eſſe factam eum ſibi intima, nec inuidioſa familiaritate iungendi. Interim Regis auriga elapſus fluctibus uultu horrenti ad ripam tendebat, quum Eriſthenes diu ante uerbis in eum bacchatus, gladium ſtrinxit, et tanquam Regis periculum uindicaturus, improuiſo omnibus ictu excipit infelicem. Confoſſus ille ruit in aquas, magno quidem iuuentutis, quae aderat, plauſu. At non illa conſultioribus placuerunt. Si non enim haec aurigae culpa contigerant, cur miſer tam cruente mulctabatur? Sin noxam meruerat, cur non habita quaeſtione, non editis conſciis, facili morte eripiebatur ſuppliciis? An unus denique, Eriſthenes Regem amabat, tam properae ultionis miniſter? La-

pſi

pſi inde animi, ut auriga crederetur factione Lycogenis emtus Regis uitam hoc facinore petiiſſe, et quoniam ſceleri fata obſtiterant, ne coniurationem prodere cogeretur, ab Eriſthene, Lycogenis amico, eſſe ſublatum. Sed Eriſthenis potentia, nondumque maturum ad ultionem tempus, quamuis inuitum Meleandrum ad diſsimulandum coegit; uultu quidem ſic placido, ut nec ſe Eriſthenes ſenſerit eſſe ſuſpectum.

Vbi Epeircten peruentum eſt, frequens optimatibus oppidum fuit, de Regis ſalute gratantibus, Meleandro tegente, quid animi ſibi eſſet, et ad omnem hilaritatem ſe cogente. Erant in primis Lycogeni amici Oloodemus et Eriſthenes, per hunc ad ingentis potentiae gradum ſubuecti. Nam Eriſtheni ſummam aerarii Meleander crediderat; certus ſe has uires hoſti conferre; ſed ita tempora, et quam iniuerat ſimulatio, ferebant. Oloodemus, quidquid ad Pachynum promontorium iacet regendum acceperat. Hi facinus inter ſe partiti, diuerſa procurabant; et cum Lycogene Oloodemus corrumpendae Siciliae a regia aberat; Eriſthenes muneris ſui ſpecie incumbebat Regis conſiliis. In his tribus ſummam hoſtilium uirium eſſe conſtabat. Rex quamquam conſilii iam certus, tamen quid Cleobulo ſententiae eſſet, ſcite expetiit. Eurymedis quoque conſilio plurimum utebatur; Et Archombroti ſumma gratia erat. His tribus ſecreto conuocatis, Meleander Argenidem ſecum habens, ita primum locutus eſt, ut non oſtenderet ſuum ſenſum, ne praeiudicio illo periret libertas ſentire timentium Regi contraria, aut ſe fruſtra diſſuadere credentium. In quo rerum articulo Sicilia eſſet, oſtendit; importuniorem illam pacem priſtino bello; Haec ſe pridem auguratum Epeircten, in qua tunc arce erant, muniiſſe; ſcire ſe, ex paucis capitibus momenta tam atrocis ſeditionis

pendere. Iam rogare, quid auctores ſibi eſſent. Nemo in tantis rebus audebat loqui prior, donec in aetatis reuerentiam expertaeque prudentiae, Rex Cleobulum dicere iuſſit: Et ille, ſtrenue, inquit, agendum eſt, o Rex; aut expectandum tanquam uelatis capitibus maturum exitium. Mediocris uirtus pro uitio tibi erit: Nec aut famam, aut Deos, ſi de iſtis hoſtibus ulciſceris, laedere puta. Nam et primus Lycogenes peccauit in foedera; et ipſius ſupplicio, qui te contemnunt, uel odere, mutabuntur. Scimus ſollicitatas urbes, deſcriptos milites paene ſub ſignis eſſe. Quid moraris? An donec nihil amplius in Sicilia ſincerum ſit? Timesne turbare adhuc praecoces illorum apparatus; aut religioſe expectas, donec ferrum iubearis recipere? Eriſthenem hic habes; Lycogenem, et Oloodemum; tanquam ad conſilium in re ſubito oblata, accerſe. Si uenient, confeſtim maieſtatis damnatos conficias. Sin abnuent; hos tu uero contumaces, nec dum omnia inſtructos, iuſto celerique bello perſequere. His Cleobuli uerbis adiecit Eurymedes, ſpondere ſe, peditum ſex millia, equitesque quingentos, in fide et poteſtate fore. In praetorianis partim hos eſſe, partim in Epeirctes praeſidio. Alios Panormi, et in arce Epipolis diſtributos. Tantillam ueteranorum manum tironibus poſſe praeſtare, quoscunque delegiſſet Lycogenes. Et ubi regia uexilla fulſiſſent, haut dubie multos ſe melioribus partibus applicituros.

Inter haec, Archombrotus, illata armorum mentione hilarior, ratusque locum eſſe, aliquid pro Poliarcho audendi: Ego, inquit, et externus, et iuuenis, de ſumma rerum non diſputo. Sed ſi bellum uobis placet, cur auxilia ueſtra reſpuitis? cur ante diſcrimen

fran-

frangitis uires? Poliarchum Lycogenis inuidia pulſum, adhuc hodie nemo eſt militum, qui non optet reſtitui. Praeterquam quod bellicis artibus ualet, timendumque eſt hoſtibus nomen, ſcitote illius reditu conſpectuque tanquam ſalutis auſpicio, promtiores ad omnia exercitus fore. Equidem quaerendum cenſeo, excuſataque temporum neceſsitate, quae illum hinc abegit ad nouam lauream inuitandum.

Haec fidenter pro Poliarcho orantem Argenis intuebatur eo potiſsimum laeta, quod Rex illum auide audiebat. Itaque ne quis tam liquida et prolixa omnia turbaret, ipſa adiecit, in eadem, qua Poliarchus cauſſa, Arſidam eſſe; quem omnes ferunt, inquit, in Italia moras trahere, tanquam ſolum exilii cauſſa uertiſſet. Nec aliud ipſi crimen, quam abuexiſſe Poliarchum. De Arſidae fide, o Rex, non dubitas; et fortaſſe de nobis iſto facinore, quam de Poliarcho plus meruit. Quod ſi tamen deliquit, hunc donari mihi peto; licet quamdiu Poliarchus in damnatis aut inuiſis fuerit, non poſſit abſolui. Argenide in defenſionem Arſidae, quia cum ſalute Poliarchi cohaeberat, erecta, omnes in uirginis gratiam eadem cum ambitu ſenſerunt.

Tum Rex; Diis, inquit, res noſtas curae eſſe, uel ideo intellexi, quod mirabili animorum conſenſu, quae apud me conſtitueram, eadem ut facerem ſuaſiſtis. Sit igitur auſpicibus diis ratum in Lycogenem bellum, ſi abſque tumultu capi, et perduellionum ſupplicio tolli non poterit; Poliarchum autem, et Arſidam, pridem meo ſuffragio abſolui; Reſtat quaerere, qua ratione utrumque reconciliemus domum. Omnibus uiſum, notae fidei aliquem cum muneribus ad Poliarchum mitti debere, eumque orari, ut quum

primum coeptae erunt in Lycogenem turbae, remigret in inſulam. Sic conſtitutis rebus concilium Rex dimiſit, omnibus, quae ſciebant, ſenſerantue, diligenter premere iusſis. Sed Argenis de amantium more ſemper immodice exultans, aut moeſta, obiecta praeter ſpem laetitia aperte fruebatur; Ignarusque rei pater; Accipio, filia, inquit, omen: Ex quo in haec mala incidimus, nunc te primum hilarem, et porrectae frontis cerno.

CAP. III
ARGVMENTVM.

Archombrotus impotenti Argenidis amore torquetur. At Lycogenes nulla non arte nititur plebem demerere. Eum Hyperephaniis occulte uti, fama eſt. Qui ſint iſti Hyperephanii, et iſtius ſecta, quis auctor, Archombroto Ibburranes ediſſerit,

Veſpera appetebat, et in hortum regium Archombrotus, ut plerumque ſolebat, intrauit. Illic quum ſolus inter arborum ſpatia erraret, in noctis memoriam incidit, qua Timocleae hoſpitio cum Poliarcho erat uſus. Inter cetera ſubiit animum, frontis uociſque mutatio, quae illic Poliarchum de Argenide interrogatum confudit. Id enim Archombrotus in amoris indicium quum traxiſſet, deinde exciderat ſuperuenientium rerum mole, eo facilius quod non amorem mutuum, ſed iuuenilem in Poliarchio inſaniam eſſe coniecerat. Tunc uero diligentius omnia reuoluebat: bis ad Argenidis nomen Poliarchum obſtupuiſſe: bis de uirginis aetate et moribus rogatum, reſpondiſſe ſtrictim tantum, et ut ſcires incompoſiti ad hoc nomen animi eſſe. In illius rei memoria haerenti, ſuccurrit, Argenidem, dum Arſidam apud patrem tueretur, inter

ter ſeria uerba et preces, totam arſiſſe. Facinus autem Arſidae ad rem Poliarchi pertinebat. His utrinque penſatis, ſecretae inter illos neceſſitudinis facta eſt Archombroto ſuſpicio. Occurrerunt ilicet cogitanti uirtutes Poliarchi, et quidquid hunc ad ſpem tantam ſubuehere potuerat, aut ſolicitare Agenidem. Certe quod illius genus lateret, aliquid eximium poſſe ſubeſſe. Neque enim, inquiebat, ſolus ſum, cuius genus, aut fortunae ex illa quam ſubii diſſimulationis larua aeſtimari non debeant. Sed dum Argenidis ſpeciem, fortunamque, ad animum reuocat ſuum, felicemque hoc amore Poliarchum tacita gratulatione ingeminat, ea ipſa laudare incipit et mirari, quae antea intactus aſpexerat. Nam quid Argenide uenuſtius eſſe? cui unquam ad tantum habitum, tantosque parentes, tot uirtutes acceſſiſſe? Si non generis praerogatiua eſſet, ſed ex Siciliae uirginibus delectus haberetur, neminem ante Argenidem ad regnum adſciſcendam. Sapientiam, modeſtiam, uerba, ſuo ſexui praeſtare; ſpeciem ſupra mortalem eſſe. Poſt haec ad ſe redibat Archombrotus, nec indignam tanta ſpe nobilitatem ſuam, haut dubium nouis ignibus alimentum, reputabat. Et id primo non quaſi amaturus; ſed tantum ueluti otioſa, nec imparia tamen uota. Capi inde paullatim, oblectatione iam anxia ad earum rerum imagines teneri? ignarus, ſi uictor et liber eſſe uellet, fortitudine opus eſſe in haec ipſa amandi initia. Quantum charior fiebat Argenis, tantum de amicitia decebat, quae illum Poliarcho coniunxerat, primum inuidia, mox aemulationis malo graſſante. Ita aeger, et ad animi captiuitatem adactus, horto digreditur, quem paullo ante felix ſolutusque intrauerat. Acceſſio mali fuit, quod ad ſolatium in ea

tempeſtate ſolitudinem quaerens, ſolus coenauit. Nam quum tacitus ſecretusque, non aliud quam amorem audiret, paullatim illis curis ſe permiſit, quae intra paucisſimos dies efflictim amantem nondum expertis malis urſerunt.

Dum haec apud Regem aguntur, non ſolutiori cura cum ſuis Lycogenes meditatum facinus adornat. Is ad praecipua oppida non uno praetextu diuertens, magiſtratus exhibito conuiuio hilariores monebat, ne publicam libertatem ſinerent prodi. Pesſimis conſiliis infeſtari Siciliam; meminiſſent ſe in regno, non ſub tyrannide eſſe; nec in Regem quidquam addebat, niſi ita perplexe, ut id poſſet uel Meleandro excuſare. Quum his uerbis incitatos uidebat, quaſi familiarius agens, imperfectum aliquid inter ſupiria uel publice, uel praecipuis in aurem, loquebatur; ut pia ſollicitudine plura timere uideretur, quam quae auderet euulgare. Inde non pauci, in eum ut patriae columen aſpicere, curaque ſubtriſti Meleandrum faſtidire. Quum praeſertim iactaretur in populo, nunc contemtis popularibus ad publica negotia acciri peregrinos, nunc tributa et portoria augeri: caedes denique imminere a Principe ſuperioribus bellis infeſto. Praeter has artes, ſacrificuli pretio emti haut parum ualuere. Ominibus et auſpiciis ementitis omnia in religionem uertebant. Seu publice, ſeu priuatim mactata hoſtia erat, effictis prodigiis ſpectantes terrebantur; nunc caput deeſſe iecinori; nunc turbato ordine, fibras emicare extra ſedes; ſemperque noua fata inſtare et meliora praeteritis: Nihil autem quod tunc fieret diis placere. Contigerunt praeter has laruas, non falſa, aut fucata prodigia, quibus affirmabantur proximae clades. Nam et de coelo lapidatum eſt; et alicubi gemini ſoles micue-

cue-

cuerant. Sed pauca haec monſtra fictis innumeris fidem fecerunt: ut homines omnia temere crederent timerentque: quem miſerorum ſtatum quidam poëta, et ipſe publicae inſaniae non expers, deſcripſit.

Parcite Coeliolae; quid demere uincula rebus
Heu placet, et miſeras monſtris euertere terras?
Nunc coelo informis facies, nunc aerea foedi
Inceſtant Manes. Liuent per inane cometae,
Et nec friget hiems uector, nec floribus halat.
Phryxaeus, poſuitque ſuos canis aeſtifer ignes.
Qualiter ignoto, quum Sol nouus aere gyrum
Per modo naſcentis cunabula duceret orbis,
Expers ſaepe uiae, ſaepe alti pondere currus
Errauit dubius, totumque immiſcuit annum.
Cernis anhelaenti quam nigra uolumina tollat
Aetna iugo? cernis quanta uehat aequora mole
Auſter, et in noſtras ſpumantia degerat oras?
Ceu quondam Auſonio quum diſſociata receſſit
Litore frangentes exhorruit inſula nimbos.
Magna quidem portenta Deum; tamen omnia ſupra
Saeuit corde pauor. Vates ſibi quisque malorum
Et clades, et tela uidet, poenasque futuri
Praecipit. O ſiue haec nobis inſania creuit,
Seu ſuperi iuſſere nefas; quid longa moramur
Supplicia? Arma, uiri. Saeuo cadat hoſtia caelo
Quae meruit. Liceat luſtralia mittere tela,
Et ſatiare deos, et morte repoſcere uitam.

Inter haec ad Regem eſt relatum, intercedere Hyperephaniis cum Lycogene arcana conſilia; uerebanturque non nulli, ne eorum uſurus uiribus propediem a patriis ſacris abiret. Forte quum talia iactarentur, Archombrotus cum Iburrane erat, cui iam aliquo uſu, commendatione maxime Regis, coeperat familiaris eſſe. Ambo in regia porticu ſpatiabantur, nouusque in Siculis rebus Archombrotus, quum aliquoties Hyperephanios audiſſet nominari, rogauit quod diſcrimen

Inter illos ceteroſque Siciliae incolas eſſet; cur nomina, cur ſtudia, uireſque diuerſae. Tum Ibburranes docendi iuuenis ſtudio paullum in ſe ſeductus, ſic incepit: Hyperephaniis ex ſuae ſuperſtitionis genio nomen hoc fecimus. Eorum factio regnantibus grauis, quodam Vſinulca auctore hoc ſaeculo eſt exorta. Ille deorum cultu neglecto, qualis Sicilia ſemper uiguit, auſus eſt nouas religiones afferre, pacemque ſollicitare animorum, qui ſuperbia, uel nimia ſimplicitate, diripi poſſent. Quibusdam igitur ambitioſum fuit a ſenſu maiorum eo duce diſcedere; alios eloquentia fefellit, cui pietatis ſpecies erat intexta. Acceſsit impetus nouitatis, tanto furore excaecans animos, ut barbara Vſinulcae commenta inuenerint laudatores, non ex uaſtis et ultimis terris, ſed (quod mireris) ex alumnis Siciliae: quamquam nihil portentis deterius, quibus ſuam ille ſcholam foedauit; ut uel referre me pudeat contumelioſam numinibus ueſaniam. Negat ullum mortalium ulli ſceleri operam dare, niſi qui illi perpetrando ab adigentibus diis damnatus eſt. Vtcunque uero in uitia pugnes, in te ſis innocens, commodus hominibus, in deos liberalis, eiusmodi pietate effici non uult, ut amicior diis uiuas. Non haec enim omnia eſſe illam uirtutem, quae acceptos immortalibus homines facit, ſed illius tantummodo ſigna uirtutis. Praeterea non eſſe in delictis diſcrimina; ſed in hominibus, qui delinquunt; Si quidem a diis exoſos uel oleris furto mereri quidquid Furiae apud poetas faciunt. Ceteros uero non parricidio, non inceſtu, libare amicitiam, qua cum numinibus ſunt coniuncti. Ita ab uno ſcelerum coeno hos intactos, illos amiſſo decore excedere. Velut in aquas, ſi quid anſerini generis mergas, inde inuiolata ſiccitate eduxeris; quum ceterae aues, aquis

iiſdem, et minori ſaepe mora tenorem et uſum pennarum corrumpant. Parco ceteram Vſinulcae amentiam memorare. Nec habuiſſent haec monſtra longi aeui diſcipulos, niſi incidiſſent in Regum pueritiam, quibus temporibus ut plurimum turbulentis foeda omnia nec arceri, nec corrigi poſſunt. Auxit hunc morbum factionum atrocitas; et quidam optimates odio eorum, qui ſub pueris Principibus rerum potiebantur, praebuere tumultuantibus Hyperephaniis duces. Tum uero luctuoſisſimo ſidere percurrerunt domeſtica arma Siciliam; et ad Hyperephanios defecerunt, quotquot ſeditionum licentiam amabant; in ipſos auſi Reges ſigna attollere. Nihil illorum furori relictum eſt. Calcare aras deorum, euertere templa, foedare oppida incendiis, et ciuili ſanguine ſuam Furiis conſecrare nouitatem. Poſt tot annos adhuc ueluti truncas urbes excifis Numinum tholis aſpicias, in quibus ſaeuierunt. In illis tumultibus tanto diuortio a ceteris receſſere Siculis, ut tanquam aliam patriam, aliumque populum facerent, ne ictis quidem foederibus redierint bona fide in communionem reliquae gentis: discordique ingenio acti ſemper arma aut minentur, aut timeant.

Ita effectis animis, quid Regibus putes liberi in eos imperii eſſe? Vrbes, milites, portus, tantumque non totas inſederunt prouincias, ex quibus cum ſupercilio conſulunt, quid iuuari a ſe Regem aut ſperni expediat. Cui ſi bellis occupato, aut intera alia laboranti negotia, operam ſuam promittunt: tanquam digni, quibus gratiae habeantur, fidem hanc iactant; obliti a bonis ciuibus tunc eiuſmodi ſponſionem non exigi; nec fore, ut toties eam repeterent, ſi ſemel tuta eſſet. Sed ſociorum utique magis, quam ciuium more auxilia

lia praeſtant, Regisque aut ſequuntur, aut auerſantur conſilia. Sic Deorum Principumque arbitros agunt; quid utrisque ipſi debeant, non ex patrio ritu, ſed ex ſuis ingeniis metiri. Quantas clades hic morbus minetur Siciliae, uel nullo profitente, agnoueris. Nam ut peruicacisſima ſunt odia, quae ex diuerſarum religionum litibus feruent; iure timendum eſt, ne aliquando Hyperephanii, quod ſuis conſequi uiribus non posſunt, excidio patriae quaerant, peregrinis gentibus, aemulisque, non magis ad bellum, quam ad praedam, et ueluti Siciliae poſſesſionem accitis. Quod ſi iſta meliores dii auertent; at iam quanta ſunt, quae uidemus quaeque ſentimus? Si filii iraſcuntur parentibus, ſi Regi optimates, continuo in hanc ſectam, ueluti ad certisſimae manumisſionis genus, fucata profesſione ſecedunt: non ignari, quod ſibi praecipue noceant; ſed tanti eſt ſuo errore aemulos macerare. Quid de Veſtalibus dicam? quid de myſtis deorum? Vbi illos caſtitatis ſuae taedet, impune maledicunt religionibus, et inceſtarum mercede nuptiarum ſe Hyperephaniis dedunt. His exempli, illaque differendi et uiuendi licentia labefactatur uulgus; ut primum, qui dii aut qua ratione colendi ſint, dubitet; mox rudi aut impio faſtu nihil ſacrum habeat, nihil de Superis certum; Sic Numinum rebus indicta eſt iſto facinore calamitas, ſimulque in publicam pacem ſerpit, et aegrae Siciliae carpit uires; quae nunquam in priſtinum robur exurget, niſi prius Hypercephaniis ad ſaniora adactis uulnus hoc duxerit cicatricem.

Tum Archombrotus; Quid ergo Siculi ceſſant, ait, una mole obruere incendium? quidue grauantur iuſto ferro hanc tabem noxioſisſima contagione ſerpentem exſcindere? Equidem uel ego externus, manus meas

et

et ferrum ad hoc promitto; Neque me unquam gratioribus uictimis operaturum credam, quam ſi eorum ſanguinem diis dabo, uel meum adactis uulneribus ipſi libabunt. Haec de Meleandro dicere, Ibburranes, et ad haec bella eum urgere aequum fuit.

Hic Ibburranes; Laudo impetum tuum, inquit, egregio feruore ſuccenſum. Sed ſunt tamen, qui non ſine argumento contraria ſentiant; qua rerum ſucceſſu compertum eſt, ut quaedam animalia aluntur ueneno, ita hanc ſectam inualeſcere publicis malis, interque bella ad clades ſaginari. Alias igitur artes easque mitiores quaeſiuere, quibus maculam Sicilia eluat; crediderúntque Regum prudentia, absque ferro et ſanguine, morbi ſaeuitiem ponere poſſe. Si quid uero ipſe ſentiam quaeris; neque cum illis pacem, neque bellum ſimpliciter uolo. Nam ſi quietem poſſunt pati, non hos puto ullis motibus ſolicitandos; ſin in Regem, remque publicam ſeditioſis conſiliis ſponte inſurgent; ferendos non arbitror; ſed ui armisque premendam ueſaniam ſuperbe furentium. Pia tunc arma, tunc omni laude digna in eos ſeueritas. Totis regni uiribus enitendum, ne impune auferant abominandi in Reges exempli audaciam. Et eo quidem celerius uindicandum eſt facimus, quo ipſi ferocius ſolent graſſari in cunctantes: noſtramque patientiam pro imbecillitate contemtim accipere. Neque enim haec ſecta, ferendo, parendoue (ut ſolent meliores diſciplinae) quaerit ſibi incrementa; ſed iurgio, rixa, tumultu, ſua facinora aſſueuit aſſerere. Ferro igitur, et plus, quam aemula ferocitate, cenſeo in eos eſſe agendum, quoties ſuis iniuriis Regem ac patriam laceſſent. At ſi ſeditionibus, ſi rebellio abſtinebunt, patienturque mitius ſe haberi, tunc ego cum

illis

illis pacem malim. Iam enim in plures ſerpſit labes, quam ut ſinguli inter reos ſcribi poſſint, et citari a lictore. Ac praeterea iuuentute abundat Sicila, quam nunc leuitas, nunc egeſtas, nunc ipſa armorum cupido ſic uerſat, ut non iure aut pudore aeſtimato factioſis det nomina, et in militiam coeat quantumuis ſuperis mortalibusque auerſam. Ita multi, dum armis certatur, accedunt ſpe praedae ad iſtos Hyperephanios, qui eos in pace deuorent: et Reges bello illato plures de nouo reos faciunt, quam de ueteribus extinguunt. Praeterea ueluti fila per ſe tenuia ac ſoluta facile rumpas: at ſi ea inter ſe uiolento implicas nexu, quo fortius premis, eo ualidius ſtipantur, coeuntque denique in funem, cui frangendo nunquam ſuffeceris. Sic iſti per ſe forte negligentiores ſuarum partium, ubi intentatos iugulis uident enſes, qui coactam, id eſt, ut exiſtimant, pudendam poenitentiam extorqueant, interdum furioſo et quem aegre exſolueris nexu coniurant. Itaque pace, otio, regni felicitate (ſi ipſi importunis tumultibus ad arma Regem non cogent) debellandi ſunt; quo tempore nihil ex publicis latrociniis habent, quod incertis et ſeditioſis auxiliatoribus largiantur; neque incitati aduerſantium feruore, plurimum quoque de ſuo remittunt. Ex ipſorum deinde praecipuis multi ad Regem reſpiciunt; ex cuius amicitia in illo ſereno omnia pendent. Is autem, ſi non tam odio, quam contemtu proſequetur eorum diſciplinam, efficacius omni bello nobilium animos ad poenitentiam coget: Qui ſi malo pudore prohibebuntur ſuam ſectam eiurare, ſaltem liberis ſuis conſulent, magiſtriſque eos tradent, per quos erudiantur ex ueteri more, uiuantque in regia gratioſi. Nam qui coelo, argumentis, ueterumque praeceptis, unam pertina-

pertinaciam anteponunt, adhaerentque Vſinulcae; uincentur, mihi crede, hoc honorum aditu, et ſpe regiorum munerum cauté praecluſa: praeſertim ſi non hae poenae legibus publicé latis, in eos conſtituantur (nam id ipſum ſatis iratis eſſet ad queſtus, coniurationemque et contumacia arma) ſed lento quodam uſu Principisque ingenio; nequaquam in eos diuidentis rei publicae munera, quae conferri aliis poſſunt; neque ferentis, ut extra licentiam, quam leges faciunt, exerrent. Cetera ſit in eos manſuetus; et interdum familiaribus uerbis dignus ipſis uideatur, cui placeant. Multi enim inter illos, Archombrote, non ſuo, ſed ſectae et inſtitutionis uitio peccant, absque hac eſſet, recta indole, paresque maioribus futuri. Hos, quum licet, corrigi meherculae praeſtat, quam euerti, aut ad inſaniora adigi neceſſitate. Iſta uero utcunque lenta remedia, paullatim Hyperephaniis neruos exſcindent: et qui ſpecie altioris ſapientiae coaluerunt, tandem ſegni nec irritata uetuſtate, philoſophia quoque excuſſa atque contemta, quae exoriens tanti ſupercilii fuit, non aegre ſoluentur. Sed haec ſunt ſolidioris pacis conſilia; quam, o, huic regioni numina reſtituant, nec Hyperephanios patiantur auxilium Lycogeni ferre! Hunc certe, quidquid fama iactetur, ad eorum religiones acceſſurum non arbitror, nec ut illi factioni commendetur, id eſt, uix Siculorum quadrageſimae parti, ceterorum odia contracturum. Quum haec Ibburranes dixiſſet, Archombrotum ad coenam uocauit, monuitque familiariter, ut et ipſe Hyperephaniis perbenigne uteretur. Nam plus illos (ut res Siciliae erant) corrigi blanditiis, exemploque, et ſobria diſſertatione, quam profeſſo, ſemperque mutuo faſtidio, poſſe.

CAP.

CAPVT IIII
ARGVMENTVM.

Anguntur Eriſthenes et Archombrotus, hic amore in Argenidem, ille inuidia in Meleandrum, cui occultas ſed irritas molitur inſidias. Argenis uero duplici ſollicitudine icitur, dum et regno ſtudet, et Poliarcho abſenti munus (armillam) comparat. Haec deferenda traditur Timonidi; ſed Eriſthenes tam ueneno imbuit, Lycogenes ficta amicitia codicillos, quibus Regem ueneni arguit, ad Poliarchum ſcribit.

Iamque maturis apud Lycogenem rebus, dicta facinori dies erat, medio uere ad decimum menſis qui Thargelion uocabatur. Eriſthenes haut procul Epeircte praedium habebat, et ſaltum in eo, quem intactae diu ferae impleuerant. Is deſtinata inſidiis die illuc cum Argenide Meleandrum ad conuiuium uocare ſusceperat; ſi procederet fraus, Meleandrum atque Argenidem, tanquam ſignis tabuliſque ſpectandis in aedium penetralia cum paucis deductos adorturus, emiſſurusque per poſticum celerrime tradendos Lycogeni. Si reſtitiſſet Meleander, aut ad auxilium pertinacius prouocaſſet, eum interimi placuerat: Satis eſſe, ſi potirentur Argenide. Quod ſi Meleandrum eo die omnia, aut ualetudo, intra Epeircten tenuiſſet; tunc Lycogenes, ad eum opprimendum cum ſubito exercitu adeſſet. Hunc enim illo die Syracuſis eſſe uolebant; et ad eum ſuae factionis homines, tanquam procerum, urbiumque nomine, coire cum tumultu, ducemque dicere publicae cauſſae in Regem Superuenire debebat Oloodemus, cum manu ad hoc ipſum ante collecta, rei nouitatem ſuffragio aſſerturus, et uiribus. Descitura ab Rege pleraque arbitrabantur, tum prioris belli exemplo, cum praefectorem et magiſtratuum

Letho ut mergat ovem, nulli vulpecula parcit
Ingenio, at latitat vis inimica Lupi.

tuum fraude quorum multos ipſi ſubuexerant; denique ſponte animis ad ſeditionem ſpectantibus.

In hunc modum inſtitutis utrimque conſiliis, Lycogenem Meleander, et hic illum occupare decreuerat. Sed Argenis duplici ſollicitudine icta, quum et Poliarcho et regno ſtuderet, eximiae diligentiae erat in iis urgendis, quae apud Regem amici cenſuerant. Comparanda Poliarcho erant dona: Arſidas reuocandus; et qui haec curaret, fidum hominem res poſcebat. Nemo, extra unum Archombrotum, deprehendebat priuatas in uirgine curas. Sed illum amori aſſidue ſaeuienti paene iam imparem, et in Argenidis pro Poliarcho ſtudia haut uulgari aemulatione quaerentem, uix fallebant illa conſilia. Super omnia ſeipſum accuſabat, quod reducendi Poliarchi auctor regi fuiſſet; adeo ut interdum ſumeret impetum adeundi ſecreto Meleandrum, et contraria ſentiendi: Sed pudore coercitus, ſimulque reueritus Argenidis iram; tam peruicaci conſilio abſtinuit. Accidit forte, ut ad Meleandrum iret, ſuper Arſidae reditu cum filia colloquentem: Et tunc quidem ab recenti beneficio commendati apud Regem Poliarchi gratior Argenidi erat. Ergo ut ſuae cauſſae patronum hilariter intuita; eum quoque ſolito famil-liarius ſalutauit; ignarumque cur hae ad ſe blanditiae eſſent, ita affecit, ut ſubita confuſus laetitia, ubi primum licuit, ad colligendas uires in cubiculum rediret. Illic nimio nec ſecuro gaudio, multum animi incertus, ita denique ſibi loquutus eſt. Te autem eſſe felicem? te amori litauiſſe? Quid enim? Non frontem uirginis uidiſti? non oculos? quum ueniſti, non tota exiliit? Infelix, nimis inepte meam ſpem indulgeo! Nunquam dii tanta praemia tam faciles concedunt. Vulgares nuptias nulla tempeſtas, nulli caſus illuſtrant.

Eximiis uero amoribus fortuna intercedit, ut ipſo labore ſint praetioſi quaerentibus. O fallar; nec illa ſalutatione, illo Argenidis uultu, quo tantopere mihi nunc placeo, exitium ipſa portenderit! Hei mihi! quod uix cogitare ſuſtineo; num haec beneuolentiae ſigna Poliarchum petebant; et ideo blandior fuit, quod eum apud Regem ſententia mea iuui? An orantis ſpecies fuit, qua patrocinium rurſus meum pro illo depoſceret? Non eſt tanti, non per Argenidem, ullus amor. Nec uolo Argenidis in me beneuolentiam debere Poliarcho; nec mihi Poliarchum debebit Argenis. Egone alienae felicitatis miniſter in meam cladem pugnabo? Ego uilis abiectique animi paene ad ſeruilia officia amabor; et Argenidem alteri tradam? Erras tamen, Archombrote; ſi ui agendum putas: precibus, patientia, obſequio, impetrabilis amor eſt. Seruire, an imperare Argenidi paras? Aut quam haec inuerecunda eſſet oratio; nolo, ut ames Poliarchum? Vix auſterus aliquis pater ſic iuberet. Quae ametur, indigna eſt, uel praeſtantisſimum amabit, uirtute, gloria, fama in Poliarehum certandum eſt. Et tua quoque intereſt, huc eum reuocari. Semper enim de abſentibus tenerius, et quadam miſeratione ſentimus; praeſens autem, ut placere Argenidi poterit, ſic aut rixa aut faſtidio eſſe ingratus. Explorabis, cur ametur, aggredierisque eadem uirtute uirgini te probare. Quidquid aget, effectu ſuperabis: et ſi cetera feliciter non cedent, ferro deiicietur. Facilis erit ad iurgia pugnamque occaſio. Vt ſi uero fortisſimus, tamen fortior amor eſt, qui meam manum teget. Interim dum de reditu ipſius agimus, facilis ad colloquium erit Argenis. Me audire, mihi credere aſſueſcet. Saepe autem, ubi adoleuit beneuolentia, longe ad alias cauſſas ualet, quam propter quas eſſe incipit. Quum

Quum Archombrotus in hanc ſententiam coegiſſet reluctantem animum, ad Meleandrum redit; ibique ad nouae indigationis moerorem praeſentiori cauſſa deductus eſt. Perſuaſerat enim Regi Cleobulus, ut quae munera ferrentur Poliarcho, tanquam ab Argenide eſſent. Ipſa exors eſt facinoris, inquit, quod eum e Sicilia expulit. Regni autem ſecundum. Te curae ad illam pertinent. Sciet praeterea ſub eius precibus tuas latere: et qui fortaſſe durior nobis eſſet, certe non litigabit cum uirgine. Meleander, mirifice probata ſententia; Age, inquit, reſtat et munus, et hominem, qui ferat, deligere. Timonides ſtrenuus iuuenis erat, fideique in Poliarchum notae, quem mox, Argenide ſuggerente, huic furtiuae legationi Rex deſtinat. Hoc ita conſtituto, iam quod munus mitteretur, inter ſe penſabant. Forte mercator ex Syria Indicas et Arabicas merces, plerumque inutilem uanis gentibus luxum, aduexerat. Inter cetera erat armilla ex ſerico texto, quod totum uarii generis lapilli ſic implebant, per ſuos colores diſtributi, ut aliquot ferarum aut fugam figurarent aut iram, quas hic telis uenatores ſequebantur, hic excipiebant uenabulis. Pretium gemmis, et operi, ingens quippe quod talentis quinquaginta indicabatur. Multi Siculorum hanc uiderant, plures audierant celebratam non ignobilis poetae opera, quem ſuo fulgore ad hos uerſus rapuerat:

Dicite ſurgenti confinia litora Phoebo:
Quam nitidus ueſtris hic Deus exit aquis?
Quum tingit uirides hilari fulgore ſmaragdos;
Aut facit, o adamas, te ſibi luce parem.
Pallentemue onychem, uarium uel iaſpida miſcet,
Vel cui purpureo nomen ab igne uenit.
Caeruleasque notas et flammis impLet, et auro,
Ceu uariat curuas comtior iris aquas.

Hae tamen haud uno cuncta ſub litore gemmae
Naſcuntur: Nam cui gloria tanta ſolo?
His nitet immenſus Ganges, his flauus Hydaſpes;
Eſt et Erythraei lucida concha ſali.
Vna omnes armilla tenet; par omnibus una;
Omnis in haec oriens lucida texta coit.
DI ſuperi! pretium nitidae formamque corona!
Quam uolet amplecti tanta corona manum?
Vt natat in ſolidis lux alternata lapillis!
Oraque uenantum, quam bene gemma facit!
Diues en hic ceruus, quem ditia tela fatigant;
Et leo, quem pretio cerne tumere ſuo.
Lemnius? an nondum Telchines naufraga ſaxa,
Artifici gemmas ſic poſuere manu!
Digna quidem Iouis haec uibrare armilla lacerto,
Quum quatit imbrifera luce coruſcus humum.
Ipſa, licet diues, placata hoc munere Iuno,
Poneret offenſi iurgia ſaeua tori.
At te ſeu ueri, ſeu famae gloria tangit,
O quisquis tanta brachia dote coles!
Vince animo cenſum; ne hac optima ſaxa putentur,
Tuque genus Pyrrhae uilior eſſe lapis.

Eam armillam Poliarcho munus fore idoneum, Argenis atque Cleobulus cum Meleandro conſuerunt, quippe quod ſe ſua mole non proderet. Furto enim rem agi. Arma, aut equos, ſi mitterentur, conſpectum hoſtium non poſſe defugere. Praeterea hoc ornamentum in plerisque regionibus non feminarum magis eſſe, quam uirorum. Aptiſſimum itaque quod femina uiro donaret; Rex antea, quum illam mercator obtuliſſet, quia maiores curae inſtabant, paene uilem habuerat; Apud Eriſthenem tamen erat, utique praefectum aerario, iuſſumque inſpicere ex artificum fide, an in rem Principis emtio eſſet. Tunc uero ne quisquam miraretur confeſtim hanc emi. Rex talos popoſcit, et cum Argenide ludens, ac ſponte inferior; quaſi uictoriae

riae praemium armillam ſtatuiſſent, Eriſtheuem accerſit, imperatque quam poſſit, rectiſſime eam Argenidi conciliare. Eriſtheni ſiue ſua ſedulitas, ſiue fortuna nondum Meleandro propitia, iam ſuſpicionem fecerat legationem ad Poliarchum parari. Credidere a ſua coniuge ortum ſuſpicandi initium, quae cum Argenide et Seleniſſa frequens, ſaepe obliquos de Arſida ſermones iniecerat; callida mulier, et ex uiri ingenio ornata. Sed poſtquam Rex armillam, tali aerarii tempore, emi praecipit, adeo illi aucta ſuſpicio eſt, ut illico ad Lycogenem ſcriberet, uereri ſe, ne Poliarchi gratia hoc munere repeteretur. Is autem ad omnis flagitii atrocitatem celer, hortante etiam Oloodemo, (nam is forte tunc aderat,) in hunc maxime ſenſum reſcripſit; nihil conſultius, quam ut armillam quando quidem apud Eriſthenem erat, ueneno imbuerent. Si eam Poliarchus accepiſſet haut dubie lacerto circumdaturum et tabem per geſtantis calorem in uitalia peruaſuram. Sin Rex eam dediſſet Argenidi, rem tempore poſſe ſciri. Nam uenenum non ad tactum ſtatim nocere; admonituros autem ipſos praetextu aliquo, de peſte, quae latebat, laturosque ingentis fidei nomen, ſubſtituto in crimen mercatore. Toxicum domi Eriſthenis erat, quod noxioſiſſimum miſcuerat tollendis inimicis. Ephyraei ſeu miſcendis ueneno poculis, ſeu ſagittis imbuendis praecipui, dum illuc colonias uehunt, conduntque Syracuſas, hanc olim turpiſſimae calliditatis artem quibusdam Siculorum tradiderant. Es Meleander ea peſte tentatus, hactenus ſuorum cura euaſerat, cibum Regis et ueſtes, ambitioſa cura ſeruantium. Tanta autem ueneno acerbitas, ut non modo guſtatum ſaeuiret; ſed ex diutino contacto inſinuaret uirus in cutem, quam calor laxauiſſet. Eriſthenes ueneficio

perpetrando nullum adhibuit; ſed ipſe in dilutum toxicum interiorem armillae partem miſit; byſſino utique texto mollem, quia iungenda brachio erat; quumque crederet uim ſuccorum ſatis infuſam, eam in pyxide defert ad Regem, qui tanti ſceleris ignarus, omnibusque praeter Argenidem ſemotis, uocatum ſecreto Timonidem monet eam fidem exhibere, qua dignus cenſebatur. Oſtendit deinde, cui miniſterio ſit delectus, et litteras tradit ad Arſidam, ſua manu ita ſcriptas: Timonidem, quem uides, Arſida, ad te miſi, Ei ſic auſcultare te uolo, ut me loqui exiſtimes: quidquid dixerit, egeritue, ratum habebo. Scias tamen, quo celerius cum hoſpite adueneris, eo de futurum gratiorem. Vale. Tum Argenis ex compoſito de receſſu fluxae ueſtis pyxidem profert; et, hanc, inquit, armillam, Timonides, ad Poliarchum defer; eam meo nomine accipiat: una illi has litteras dabis, alterasque ad Arſidam. Tradit deinde codicillos, non quos Meleandro oſtenderat: frigidos enim, nec amicitiae ſuae cum Poliarcho pares obtulerat patri; et inter obligandum haud aegre mutauerat, aliis, quos ex mutua neceſſitudine ſcripſerat, praeparatis. Quia autem Timonidis in Italiam iter ignorari non poterat, ne augeretur diſſimulatione ſuſpicio, ſpargere apud ſuos Rege auctore coepit, ſe Italiam, Africamque uiſurum uacationem impetraſſe a regia. Iuuenis erat, et commodum accidit, quod pridem transmarinae peregrinationis ſtudio iſtus, aequalibus ſuis ea uota iactauerat.

Sed Eriſtheni ad inſidias inuigilanti, pleraque nota, et ſuſpecta omnia erant. Hunc igitur ad Poliarchum ire coniiciens, quo uerum erueret, ita fraudem commentus eſt. In ipſius clientibus iuuenis erat, quia nuper agros reliquerat, nondum notus in regia. Calli-

dum

dum autem, et ad ea, quae praeciperentur, impigrum eſſe cognouerat. Huic imperat abeuntem Timonidem concitato equo perſequi: Simulare deinde a Rege ſe miſſum, qui etiam atque etiam moneret, ne in Sicilia cuiquem mortalium indicium faceret de armilla. Dum loqueris autem, inquit, diligenter audientis uultum obſerua. Si annuerit, aut uiſus ſit dubitare, tanquam mandato ſatis functus, ab illo protinus abi; ſin, quid uelis, ignarus ſit, ut facile deprehendes; qui ipſe uocetur, tanquam dubius ſciſcitare. Vbi Timonidem dixerit, pete ignoſcat errori; alium nempe te quaerere; Et inde, ſi potes, ſic diſcede, ne ſciat, quam uiam inſtiteris. Si, quia ignotus es, haerebit, et qui ſis exquiret; ex Seleniſſae cognatis te ſimula recens transmiſſum ad regiam; nomen, quod primum occurrerit, tibi impone. Ille grauiter mandata exequutus, nec a ſollertia, nec a fortuna aberrauit. Namque Timonides, ubi audiuit de armilla, quod rem ſecretisſimam ſciret, hominem ſuſpectum non habuit: ire igitur iusſit, et Regi recunciare, eſſe omnia in ſecuro. Satis ſibi haec arcana eſſe mandata.

Sic eluſo Timonide, quum iam de conſilio Regis conſtaret, Eriſthenes omnia confeſtim praeſcribit Lycogenini ſiue Timonidem capi inſidiis, ſiue quid aliud uellet, tempore excluderetur. Diu incerto Lycogeni, quum Regem iam non ſegnem, ſed ex aduerſo ſtruentem conſilia timidius ſperneret, tandem nouo facinore uiſum eſt opus, quo inclinaret in Regem maleficii a ſe patrati inuidiam. Quod igitur nemo unquam putaſſet, ipſum ſolicitare ad foedera Poliarchum, eique ſcribere hoc exemplo inſtituit. Lycogenes ſalutem Poliarcho. Quam tu in amicorum hoſtiumue delectu erraueris, hic dies aperiet. Me tanquam inimicum inſectatus, Me-

leandro utinam non plus aequo tribuiſſes. Sed omitto praeterita. Nam neque iam te accuſari humanum eſt; neque in eo ſtatu ſum, ut anixe me excuſem. Malo te ex beneficiis meis ſcire, quam uerbis, uter noſtrum in priſtinis odiis peccauerit. Meleander ex tuo exilio te infenſum, et uindicem, quum timeret, ad nefarias artes confugit; factusque de Rege ueneficus, armillam infamibus illitam ſuccis, tanquam poenitentiae ſuae confesſionem, mercedemque iniuriae, tibi miſit. Hanc tu caue geſtaueris. Mortem enim circumegeris brachio, non armillam. Mihi quidem ante experimentum fidem eſſe non curo. Si igitur uel damnatus eſt ſeruus, uel humaniori conſilio iumentum aut canem uis perire, nudae illius cuti hoc munus compone. Niſi intra quatriduum morietur, ego, qui uiuam, indignus ſum. Si ſapis, illum iſtum peſtiferi doni latorem, illum Timonidem coges, ut mortem induat, quam tibi non inſcius porriget. Ego has inſidias, quas aegre detexi, te reſcire ex me potisſimum uolui; ne tantae indolis uir tam turpi exitu cadas; aut omnino ſub inuidia mea pereas. Nam quis ex hoſtibus, non te potius iactet a me, quam a Meleandro eſſe ſublatum? De cetero, ut uoles, gratias ages. Si infeſtus eſſe pergis; eſt, quod publice te ulciſar: Arma, conſilita, uires in expedito ſunt. Deos coeptorum auſpices habeo. Sin tibi detecta Meleandri perfidia, meliorem mentem dabit, uolesque coniunctis mecum uiribus uindicare iniuriam, ſpondeo, nec te fratris, et quoniam haec mea aetas eſt, nec patris gratiam me uiuo deſideraturum.

Tantae audaciae codicillos expertae fidei ſeruo cum his mandatis dedit, ut diſpenſato itinere ad Poliarchum perueniret octiduo poſt, quam eodem Timonidem

aduen-

Qui petit incautus volucrem, perit igne nitrato,
Sic aliis funus qui parat, ipse jacet.

aduentaſſe conſtaret. Neque rem eſſe difficilem. Meſſanae uel Rhegiſ, in portu aut urbe, tanquam aliud agentem, de aduentu Timonidis poſſe habere quaeſtionem. Haec autem improbae ſolertiae ratio erat, ut octo toti dies intereſſent, quibus noxium textum geſtare Poliarchus, eoque interimi poſſet. Nam ſi extincto ſuperuenirent hae litterae, quantae inuidiae in Meleandrum foret? Sin forte Poliarchus tamdiu armilla obſtinuiſſet, tum multum Lycogeni debiturum de periculo in poſterum monenti, tum in Meleandrum acriter exarſurum, quem tanti indicii fallax ſcena damnaret. Etiam Regem audebat contumelioſe appellare: quia hae litterae Poliarcho reddi uix poterant ante id tempus, in quod a coniuratis erat conſtituta defectio.

CAPVT V

ARGVMENTVM.

Dum fruſtra accitur a Rege Lycogenes, dum Oloodimus et Eriſthenes Regi traduntur, iam tenebat medium fretum Timonides ad Poliarchum miſſus. Occurrit recentis naufragii, ne factum nauigantibus ſpectaculum. Nauis erat obruta fluctibus, ex qua tamen eminebat adhuc malus, cui nauta naufragio ſuperſtes adhaerebat. Hunc in ſcapham accipit Timonides. Et quem uexiſſet, percontatur, ducitque ad Arſidam, qui, uiſo nauta, ſubito metu praeſaegia cladis haurit.

At Meleander, dimiſſo Timonide, totus in eo erat, ut cum Lycogene Oloodemum ad ſe pelliceret; utrumque igitur litteris aduocat. Lycogenes nondum maturis ad ſecedendum rebus, parere conſtituit, et aliquos paucos dies eſſe cum Rege. Sed Oloodemus, accepta Regis epiſtola, non prius ad Regiam quam ad

Lycogenem, contendit. Ibi, communicatis conſiliis, ſuſpectum illud fuit, quod utrumque Meleander acceſſeret. Si quid atrox parabat, liberius in ambos, quam in alterum, eſſe auſurum. Nihil ſecurius, quam ut Lycogenes ſimulatione ualetudinis abſentiam excuſaret, et Oloodemus explorandis conſiliis iter ad Rhegiam. Is ergo a Lycogene profectus, quum intraſſet Epeirctten, Meleandro protinus ſalutato, ea ueſpera ad coenam admiſſus eſt. Dedit quoque litteras Regi, excuſationem Lycogenis ferentes: Illi enim ſonticum morbum eſſe, nec aeris patientem. Rex haut dubius morbum fingi, tamen eadem, qua petebatur, ſimulatione, non pauca de genere inualetudinis quaeſiuit. Soluto deinde conuiuio, Cleobulum, Eurymedem, et Archombrotum acceſſit, rogatque quid Lycogene faciendum, qui uenire contemſiſſet; quid etiam Vloodemo et Eriſthene, qui pari fiducia, qua ille imperium ſpreuiſſet, adeſſe nocentes ſuſtinerent. Archombrotus, et Eurymedes nihil dum mouendum putabant: ſed Lycogenem adhuc alia fraude tentandum. Illo libero, fruſtra in caeteros fore ſaeuitiam. At Cleobulus; Ego uero arbitror, inquit, nihil de praeda, quam tenemus, amittendum. Putatis Lycogenem, niſi concepti ſceleris conſcius eſſet, tam uano aegritudinis mendacio Regi fuiſſe illuſurum? Dii dent meliora. Sed quantum coniectura et fidorum hominum nunciis aſſequor, et mox iſti furtim abſcedent, et non illum cum armis aſpiciemus. Videte, quid ſentiam. Rex hominem rurſus accerſat. Tergiuerſationem non uerebor pro defectione accipere. Oloodemum interim et Eriſthenem per homines ſic ſeruari intererit, ne teneri ſe ſentiant. Vbi compertum fuerit, non uenturum Lycogenem, lege in eos agendum eſt. Multum Lycogenis uiribus

dece-

decedet, ſi tantarum opum, et clientelarum duces peribunt. Hanc praeterea ſeueritatem, in multorum animis reuerentia aduerſus Principem, timorque ſupplicii, utiliſſima mutatione ſequetur. Viſus eſt optime dixiſſe Cleobulus; et ex illa ſententia Rex poſtridie ad Lycogenem ſcripſit, additoque ad blanditias imperio, ad ſe uenire imperauit. Ille magis ac magis ſuſpicionibus plenus, non modo non paruit; ſed et per nuncios monere Oloodemum, et Eriſthenem coepit, ut ab aula recederent. Beneuolentiam Regis inſidioſam eſſe. Ac praeterea aperta iam ui opus. Quippe ſtatutum bello tempus appetere. Neuter ſpreuit coniecturam Lycogenis. Sed neque Cleobuli diligentiam fefellere; ad quem duo de Eriſthenis familia diu ante pecunia promiſſisque ſollicitati, multa de domeſtici rebus per internuncios ſaepe retulerant. Illis tunc auctoribus ſciuit, praeparatos ſub Epeirctcn eſſe equos, quibus noctu Eriſthenes uteretur. Laetus Rex, quod eorum furtiua diſceſſio futura in criminis partem eſſet, imperauit Archombroto, ut ſub ipſo deprehenſos facinore ui ad ſe retraheret. Et ille haut remoratus imperium, ſedulo, quae in rem erant, maxime ex Eurymedis mente inſtruxit. Sat conſtabat cum paucis eruptuγos, ne tumultus proderet fugam. Non plures itaque Archombrotus decem militibus aſſumſit, iisque Hiſpanis, ne linguae commercio, aut contagione factionis, cum proceribus haererent, in quos tunc armabantur. Singuli extra arcem, ut Archombrotus conſtituit, ſine ſuſpicione elapſi ſunt. Ipſe deinde ſequutus eſt; accinctosque paullum a uia ſub ueteri et opportuno tecto continuit, qua neceſſarius a regia diſceſſurus tranſitus erat. Diu in ſtatione non haeſerat, quum Oloodemum atque Eriſthenem per Lunam agnoſcit, tribus omnino

ſer-

ſeruulis comitatos; celeriterque et demisſis capitibus euntes. Is ergo cum ſua militum decuria obuiam uenit; et quo te, inquit, Oloodeme, quo te Eriſthenes? Sontium per Iouem eſt iſta molitio. Cur noctu? cur ſimul? cur, inſcio Rege, abitis? Vnde iſta circa uos a ſeruis, ab amicis ſolitudo? Obſtupuere deprehenſi. Ille uero correptos, et ſubito malo horrentes reduxit. Treſuiris inde permisſi ſunt, qui noxios ſeruarent in carcere. Fugae erant manifeſta ueſtigia: Equi haut procul cum agaſonibus parati; et urbano ſub amictu ueſtis ad uiam expedita.

Summa omnium inde turbatio fuit; et poſtera luce; quum id renunciatum Ibburrani et Dunalbio eſſet (qui tunc forte ad Apollinis templum non procul Panormo profecti, ob Antenorium fani antiſtitem ſuauisſimae conſuetudinis uirum, illic diutius morabantur) citatis haut mora quadrigis ad Regem reuecti ſunt; qui amplexus uenientes, poſtquam rem ordine enarrauit; Si me dii amant, inquit, in ambobus his exempla facere uolo. Nunquam me ſaltem iſti inultum deſpexerint. Neque me impiorum contumacia mouet, ſparſis ſchedis minari audientium. Ecce enim quantae audaciae chartam cubiculariorum unus, in limine meo hoc mane offendit. Accepta charta Dunalbius, et Rege ad alios diuertente, horum uerſuum lectione cum Ibburrane inhorruit:

Redde uiros; quid ſaeua paras, et fraude tyrannus
Imbelli, haud ille deuictos Marte fatigas?
Hosne duces, hac Sicaniae decora inclyta terrae
Ferte ſitum, et foedo ſquallentem carcere noctem?
Redde uiros. Non Sidoniae reuerentia pallae,
Non quae ſceptro manu, non quae ſtant uinculo fronte,
Obſtiterint. Ruimus caeci, et te uindice ferro
Gens excita petit. Cuperent decernere montes,

Teque

Teque haurire ſolum. Sed noſtrae debitus irae
Talis eris, qualis ſub crimine decolor ipſo;
Ignotusque ſuis, Tyrii pro uertice montis
Horruit iratos Pentheus concurrere thyrſos,
Diuerſumque trahi pectus uulſosque per artus
Ire animam, et ſparſum campis ſpirare cadauer.
Et tua quod noſtris nondum penetralia flammis
In cineres collapſa ruunt; ne crede remiſſas
Irarum pauitare faces; ſed parcimus illis,
Quos, Rex, ſaeue tenes. Hi ſunt tua fata, nec ultra
Quam ſpirant, lux te alma manet. Meleagria non plus
Mater in ambuſto ſeruabat ſtipite natum.
Hos ſerua (ſi cura tui) ceu pignora uitae,
Incolumesque uelis. Vel ſi meliora monentem
DI te audire ſinunt, genti tam iuſta petenti
Redde duces, tantoque exora munere pacem.

In his motibus regia erat; quum Timonidem aliae in itinera turbae uerſarent. Viae ratio, et fortuna, haec fuit. A Rege dimiſſus triduum in ſuo praedio inuitus conſumſit omnium cauſſa, quae haruſpex minori ſpatio procurare non potuit. Inde Meſſanam ad Arſidae coniugem uenit. Inſana tempeſtas tunc maria exercebat, aquis ac uentis ſub ueris initium ſponte ſurgentibus. Quatriduo nemo ex portu ſoluere auſus. Interim quaſſabantur nauigia, undis mutuo cogentibus alliſa; uel eiecta in arenam procumbebant. Timonides, quod integerrimum ex ea peſte ſuperfuit, confeſtim inſtaurari praecepit, agique a litore, necdum ſatis conſtanti maris pace. Praeter ſuos nullum in naui uectorem recipi paſſus, iam tenebat medium freti; quum occurrit recentis naufragii nefaſtum nauigantibus ſpectaculum. Nauis erat receptis obruta fluctibus; ex qua tamen eminebat adhuc malus; quia non euerſa, ſed depreſſa, deſederat. Et quod omnium atrociſſimum fuit; ſtabat in antemnarum amplexibus nauta, ſuperſtes nau-

fra-

fragio, pallida et emorienti facie, niſi quod uento adurebatur: ille manu nutuque (fluctus enim intercipiebant fragore ſuo uocem) orabat eripi morti; et omnium miſericordiam non aegre elicuit. Aliquot igitur nautae deſcenderunt in ſcapham. Quumque ille ſe de malo deorſum duxiſſet, prope rigentem excipiunt, adducuntque Timonidi. Tum uero laxatis ſpiritibus; quos antea nimius timor intenderat, ſemianimis ſuper conſtratum nauis ſe diu explicuit; donec uini odore excitatus, iuſſusque a Timonide dicere, quis eſſet, quoue euntem tetigiſſet haec fortuna; Rhegium inquit, patriam habeo; cenſum ex nautica arte. Nunc in Galliam curſus erat; quo egregium uirum deferendum ſusceperam. Mare uidebam non a tempeſtatibus tutum. Coelum enim modico uento, ſed incerto, agebatur, et triſtior aer horrebat. Itaque a portu ſoluere non uolebam. Sed quum ſaepius iuſſus proceſſiſſem in altum; primum aurae inter ſe pugnantes nos alternis rapuerunt in aduerſos et contrarios curſus: deſtituerunt deinde ſimul omnes eluſum nauigium; Ego in tam ſubita pace acrius, ut oportuit, timens comites coepi hortari, ut remis eluctarentur pigritiam maris. Quippe illi ſereno proximum malum eſſe. In Siciliam igitur, quam uicinam fors dederat, ratem appellerent. At ille, qui nauigium conduxerat, negat ſibi placere Siciliam; ſtringitque demum enſem, reciſurus manus illius, qui in eam primus partem remum egiſſet. Inter has cunctationes dies abſumtus eſt: et mox luna igneis cornibus uentum exciuit. Tum uero non per gradus, ut ſolet, tempeſtas intumuit: Sed direptus ſubito aer ita miſcuit maria, ut iam a principio mihi artem eriperet. Verſabamur incerti, quid exigeret uentus, mediam nauem aduer-

ſis

ſis complexus turbinibus. In his malis quum exacta nox eſſet, dieſque afferret triſtiora, capillos deponimus nihil profutura religione. Ecce enim improuiſo exitio haeſimus deprehenſi in breuibus; tumulauerat arenam uis procellae, proramque tenebat. Iam tabulata ſoluebantur; et nos utcunque remis et contis tendebamus in puppim, quum ille, cui operam locaueram, cum ſuo liberto, duobusque qui proximi erant, nautis, in ſcapham deſcendit, et fune praeciſo, haut dubio naufragio ſe permiſit. Raptos per turbinem non licuit oculis ſequi. Obſtabant medii fluctus, quibus par ſcapha diu eſſe non potuit; nec pereuntibus nobis uacabat alienos caſus dolere. Feſſa quippe carina aperuit undis uiam, quae uictis compagibus properabant intrare. Numinum pietatem! ut uoces horruere! quam feralis pereuntium clamor, quum deſcendentem nauem mare contexit? Euado ego in arborem. Euado, heu miſer! mortem ſcilicet tantiſper dilaturus, donec merſa, carina in latus procumperet, et malus ſequeretur. Sed ſupra ſpem dii fauerunt; arenisque circumfallantibus adeo ueluti fundata ſtetit ratis, ut me incolumem illa arbor praeſtiterit; quae nunc non ſine utilitate extra aquas eminet, admonitura nauigantes, ut mature ab iſtis breuibus deflectant. Biduum iam eſt, ex quo triſti amplexu lacertos ad antemnam continui, deſperatione potiſſimum, et frigore exanguis. Nam nec ſomni, nec cibi memineram. Quum autem Deorum placita uis ueſtram opem monſtrauit, tantum non laxata brachia mittebam in mare.

Haec loquentem omnes audiebant cum lacrymis: Sed Timonidem altior cura ſubiit, ne ad Poliarchum pertineret calamitas. Nam quis uector toties a naufragio illo laudatus? Ab Italia ueniebat, fugiebat Sicili-

am;

am; utrumque conueniebat Poliarcho. Nautam igitur ſociorum fata deflentem; ut nataſſent, ut cautium eminentiora amplexos ſaeui fluctus auulſiſſent, turbatus interpellat; Et quod, inquit, uiro nomen, quem uehebas? Ciuis Rhegii erat, an hoſpes? Ille ſe nihil praeterea ſcire reſpondit, quam quod Arſidas Siculus, cui opima Rhegii praedia erant, conduxerat nauem, et proficiſcentem amicum ad portum produxerat: Obriguit Timonides, et, uelato capite, quo liberius posſet ingemere, deſcendit in ſecretam partem nauigii, iuſſis remigibus quamquam proſperum uentum omnibus uiribus iuuare. Haut multo poſt Rhegium applicuit: Nautamque ſeruatum ſequi ſe iubet, et ad Arſidam contendit. Ille tunc forte media luce in ſcimpodio cubabat, uariis cogitationibus miſcens animum proximi luctus ignarum. Sed quum de amici aduentu admonitus, proſiluiſſet ad amplexum, laeta uerba, et hoſpitalia ingerentem Timonides ſuſpirio proſequutus; quid, inquit, Poliarcho factum, mi Arſida? Nos miſeros! an et ego te ipſo plura ſcio? Inter haec dicta nautam admouit; quo uiſo, Arſidas ſubito metu praeſagia cladis hauſit; et iam Timonide quoque pallidior: Onus, inquit, o nauta, quod tibi tradideram, rite alicubi expoſuiſti? Nam deſtinata Gallia tantillo tempore teneri non potuit. At ille; Solum me naufragio ſuperſtitem uides. Nauem, ſocios, uectores, omnia, ſaeua tempeſtas tulit. His auditis Arſidas, multo gemitu planctuque turbatus, intra tectum moerentes recepit. Nec uacabat paene exſangui de ordine mali quaerere, ſed cum Timonide in cubiculo ſecretus, acerbiſſimum funus, et fata iniqua, terrasque indignas Poliarcho, aliaque in calido et furenti luctu conſueta, ingeminabat, Quumque poſt multum lacrymarum Timoni-

monides rogaret, equo illa Poliarchi profectio? aut unde exitiale nauigandi conſilium? retulit Arſidas, Rhegium ob Siciliae uiciniam ſuſpectum fuiſſe Poliarcho. Nam nec poterat (inquit) latere iſthic Lycogenem: et quam facile ab aduerſo litore mitterentur ſicarii? Galliam ergo petere ſtatuit, patriam, ut arbitror, ſuam; illinc et nos celeriter reuehendus. Sed fatorum ſcilicet inuidia fuit, ne hominum genus ſe tam uicino immortalibus uiro diutius iactaret.

Ad Timonides, de Meleandri in Poliarchum animo inter ſingultus agens, litteras Arſidae tradit, amillamque oſtendit de pyxide euolutam, inutile Argenidis munus. Sed artificium, gemnasque mirari, per dolorem non licebat. Eaque ueſpera luctibus data, ambo conſtituunt ad Meleandrum redire, ne aut ille de Poliarcho aliquid ſperaret, aut ipſi neceſſariis temporibus Regis abeſſent. Suſpicabantur iam armis infeſtam eſſe Siciliam. Circumegere itaque curſus, ut in Epeirctes potiſſimum portu terram ſubirent. Varia, ut ſub uere, et irrequieta flamina erant; ſeptimusque demum dies Epeircten aperuit. Sed quo propius admouebantur litori, eo crudelior miſeros luctus agebat. Recedere terras amaſſent modo omni remigio quaeſitas. Nam quo ore tantum facinus nunciaturi erant? aut quis deinde pro ominoſis non eos habiturus? Praecipue Arſidam non unus, aut Timonidi notus dolor, conficiebat; nec tam illum Meleander mouebat, quam Argenis. Poſſetne uidere morientem, et, quod eſt crudelius, illam triſti oratione occidere? Quod ſupercillio exprobraturam, quod a Timoclea inter hoſtes feliciter ſeruatum, ipſe ad naufragium dimiſerat? Cur ire, aut cur ſolum, paſſus eſſet tam enixe commendatum? Haec et ſimilia reuoluenti, minimum erat, quod fidei et operae prae-

mia ſibi perierant; Verebatur uirginis iram, ex illius oculis accepturus, an uiuere deberet. Nec ipſa poterat, aut eludi diſſimulatione, aut mora mulceri, Num enim, quod Meleandrum ſcire intererat, non ſtatim ad Argenidem perueniret? Ac ut ſilere ipſe uellet, nec Regi triſtem caſum nunciare: At quid Timonides, tam ſilentii, quam ſermonis per nimium dolorem impatiens? quid utriusque familiares, feſtinaturi tantae cladis nouitate ſibi percunctatores parare?

CAPVT VI

ARGVMENTVM.

Arſidas et Timonides concedunt ad regiam, ubi nullum prius, quam Gelanorum aſpiciunt. Adiunt, ut euerſae naui Poliarchus et Gelanorus in ſaxa deſiliunt, deinde ſupplices piraticum in lembum recipiuntur. Sed ubi piratae tanquam captiuis catenas iniicere audent, Poliarchus ſtricto ferro omnes iuſto furori immolat. Expliatum Reginae Mauritaniae theſaurum recipit, remotisque unius occiſi tibiarum inſtitis, exhorret ad deſtinatas ſibi a Lycogene litteras, quibus ueneni Meleander arguitur.

Inter hanc cogitationum caliginem, nauis crepidini portus applicita, turbatos reddit Siciliae. Primum omnium amicis ſeruulisque praecipiunt, ne quid in publicum efferant prius, quam ipſi Regem adierint. Superato mox calle, qui in oppidum ducit, euadunt in atrium Regis; et illic (o mixturam fatorum mirabilem!) neminem prius, quam Gelanorum aſpiciunt duobus Siculis medium, et temere laeto uultu ſpatiantem. Prior Arſidas uidit; et ad idem ſpectaculum Timonidem ueſte prehenſum rapiens, aliquamdiu impotens uocis, manu protenſa anhelauit. Mox reddita uoce; An monſtris deludimur! inquit, aut quae iſta rerum omni-

um

um mira confuſio? An non illic eſt Gelanorus, libertus Poliarchi, quem et naufragii fuiſſe comitem conſtat? quis hunc Mercurius reddidit miſcuitque uiuentibus? Horrebat Timonides; Nec reſponſo Arſidae dato ad Gelanorum cucurrit; qui et ipſe uiſis amicis ultro obuiam properabat. Sed hi muti ſtupentesque nihil, niſi hominem contuebantur. Tandemque cum gemitu Arſidas; ſaluum de uideo. Gelanore? an umbra es; tibique et naufrago domino ſaltem inanem tumulum quaeris? Gelanorus deponere iusſit hos metus? Viuere ſeruatum a fluctibus piratisque Poliarchum. Ab eo miſſum ad Regem, Epeircten proxima die ueniſſe. Auide illi rem omnem quaerere coeperant; qui caſus egiſſent, quae ſalus, aut fides, perdita naue in mari irato. Sed Meleander narrationem praeuertit, qui e feneſtra conſpectos praecepit aduocari, alterius ſcilicet prodigii ſuspenſus ambagibus, quas per eos ſolui poſſe ſperabat.

Nam ut nauis, qua Poliarchus Rhegio Galliam petebat fracta in uadis eſt, coepitque undarum pondere diduci, ipſe cum Gelanoro, nautisque duobus in ſcaphulam ſe recepit; Nec uento obluctabantur; niſi quod dispenſatis remorum ictibus negabant fluctibus latus ſcaphae. Ita proximum promontorium circumuectis extra conſpectum nauigii fuerunt, ex cuius ruina profugerant: Inde mitius urgentibus uentis quum adhuc per multa ſpacia errarent, alliſa eſt cautibus ſcapha, quam undae humiles celabant, uectoresque deſtituit. Exilire igitur in medium pontum, ſolidis, ſed imparibus ſaxis ita excepti, ut fluctus nemini infra poplitem eſſent, nec ullus ad umbilicum, tingeretur. Longe litora; nulla nauis in conſpectu et magnitudo cladis etiam uota damnauerat. Placebat Poliarcho

exire ferro miſerias. Gelanorus rapidos uortices in exitium malebat, et nautae non uitae ſpe, ſed horrore interitus, abiebant in illis rupibus expectandum naturae fortunaeue imperium. Sic de fato deliberantibus uiſa nauis eſt e longinquo iactari fluctibus, et ad ſe paullatim accedere. Piraticus lembus erat, qui habilis et in tempeſtates comparatus pertulerat maris ſaeuitiam; etiam remittentibus uentis, incipiebat ad gubernaculi inflexiones regi. Sciebat gubernator, ſaxa latere in ea regione, quorum uiciniam iam prodebat crebrior ſpuma, et fremitus in breuibus ſemper immanior. Detorquebat ergo nauigium; quum ſimul naufragae ſcaphae aliquot tabulas uidet, quae paullo ante uexerant Poliarchum: et ſupplices paſſis manibus apparent e proximis ſaxis inuocantes praeteruehentium opem. Dubitauere piratae, an excipiendi eſſent. Nam quod pretium auxilii; aut quid praedae ex naufragis erat? Humanitatem uero in illis pectoribus deleuerat artis ſuae crudelitas. Quia tamen plerumque uectores commeatuum pretioſiſſima ſuis ueſtibus recondunt, placuit ire ad praedam, expedieruntque ſubito ſcapham, minus acri iam pelago: Ac, ne in ſaxa inciderent, lenta, remigia agebant, ſubinde ſcrutati, quam alto aequore ueherentur. Admoniti quoque ſunt ſupplices, ut, quam proxime fieri poſſet, ad ſcapham per ſaxa ſolidasque arenas accederent. Tandem remi fuere pro ponte, quibus porrectis proximam rupem ſuae ſcaphae piratae commiſerunt. Sed obſtupuere ad Poliarchi et Gelanori uultus, ſimulque corporum, ſimul ueſtium pulchritudine capti, multa de praedae felicitate inter ſe muſſarunt.

Vbi autem e ſcapha in lembum recepti ſunt, tunc non diſſimulata perfidia ueluti captiuis catenas iniicere

re audent, ad hoc monſtrum ſtupente Poliarcho; qui ſtricto mox enſe; quid uos autem uiri? (inquit) quae odia? quae rixae? aut quid tam ſubito offendimus, modo digni, quos per ueſtra pericula fluctibus eriperetis? Neque ſegnius Gelanorus manu ferrum tenebat, uinculaque repulerat. Sed quum nihil Poliarchi ſermonibus fracti ſaeuius tumultuarentur, enſesque expedirent, non diſtulit Poliarchus armis uti, et catenas ſibi indere conantem ita multauit, ut in ima uiſcera ferro deſcenderet. Huic quum alium addidiſſet compari fato; uictor quoque unius Gelanorus ſeſe patrono applicuit. Tunc iuncto, ne circumuenirentur, tergo, utrimque hoſtibus frontem obiiciunt. Fractis etiam remis, qui forte iacebant in naui, raptas palmulas, inſtat clypeorum circumegere capitibus. Nautae uero, quos cum Poliarcho captos ceteris piratae onerabant, tanto erecti exemplo, et ipſi contis arreptis auſi ſunt repugnare. Captiui etiam aliquot erant loris conſtricti praeter eos, qui catenis alligabantur remigio; Illi laeti hoc certamen intuebantur; Videbatque oculos miſerorum Poliarchus ſibi propitios. Neque ratus inutile auxilium, lora aliquorum diſcidit ferro, prouocauitque ad ingenuam in ſceleratos pugnam. Et hi certatim ſociorum uincula ſoluerunt, ut iam paene hoſtium numerus aequaretur. Tredecim omnino piratae fuerant. Ex iis ceciderant ſub Poliarcho duo: unum Gelanorus abſtulerat. Nautae uero atque ſeruitia a Poliarcho liberata, in ſe quinque auerterant. Ita res cum aliis quinque Poliarcho et Gelanoro fuit. Sed nec inulti cadebant. Iam enim alterum nautarum Poliarchi in mare compulerant. Et unus clauam ſpinis ferreis horrentem in ceruicem Poliarchi ſimulans deſtinare, ſubita fraude, adegit ad latus. Niſi lorica obſtitiſſet, quam ma-

gnos Argenidi luctus haec claua faciebat! Sic quoque multis quidem, ſed non altis uulneribus intrauit. Accenditur uiolentius Poliarchus, nec cunctanter ſuo hoſti claua extorta cerebrum miſcet; magna atque intrepida uoce Gelanorum ad uictoriam hortatus; qui et ipſe iam in duorum ſanguine uictor haut ſegniter perculſus inſtabat.

Timidi, qui adhuc ex clade ſuperant, ſeſe in aliam receperunt certaminis partem, qua ſcilicet liberati uinculis captiui dimicabant. Sed et illis ſucceſſu partium geminata ferocia erat. Incluſi praedones hinc ab ipſis, inde a Poliarcho et Gelanoro ita mulctari coeperunt ut aegre inhibuerit Poliarchus, quin omnes caederentur. Eos enim capi malebat, maturisque ſuppliciis ſeruari. Tres igitur ad genua prouolutos in uincula conjici iuſſit. Et inter gratulationem miſerorum, qui eo duce in latronum poteſtate exierant; ſuauisſima conſolatione perfuſus eſt, quod publicae ſaluti uidebatur operatus. Certatim ingerebant, hunc tutelarem, hunc uindicem deum eſſe; ſupra mortale robur affixiſſe perduelles; denique unum dignum, ad quem toto ex orbe uota miſerorum confugerent. Sed in una omnium laetitia uox diſſona erat. Qui enim ſolis loris conſtricti fuerant, iamque ſentiebant libertatem, ſibi et patrono ſine exceptione gratulabantur. At remiges plenum beneficium uolentes, ſolui petebant; dimittique in ſtatum, a quo per ſeruitutem exciderant.

Poliarchus ne poenitendum beneficium daret, quis illius nauis dominus, quis gubernator, unde piratae; omnia ordine exegit. Proclamat de remigibus unus: Miſerere quisquis es, heros. Hanc ego meo cenſu ratem compegi; hanc et dominus et gubernator regebam; frequenti inter Africam Hiſpaniamque commer-

cio.

cio. Forte ad oſtia Baetis appulleram; depoſitoque onere, Ibericas merces parabam; quum iſti latrones, uectorum nomine, mihi cladem impoſuere. Ne numerus ſuſpicionem faceret, bini ad me aut ſinguli uenerunt. Neque eundem portum fingebant ſe petere. Hi Adrumetum nominabant, Clupeam illi, aut Vticam. De mercede conueniebat. Rudis ego impiae fraudis omnes excepti; qui, quo ſolertius fallerent, tanquam inter ſe ignoti egerunt, quamdiu in portu haeſimus, aut a uicinio litore erat auxillium. Aſtrubi procul terris uentus impulit ratem ſoporque in coelo ſecuro nautarum pluribus irrepſit; ſubito impetu irrunt in nos: me de gubernaculo deturbant: ſemiſopitos alios portant ad tranſtra, nexibusque deuinciunt; et piratico ſcelere iam pro uectoribus domini ſuo auſpicio ferri coepere. Nam nec deerat rei nauticae inter eos peritus: et pro ſarcinis catenas attulerant, quibus omnium crura impedierunt. Hinc in minora, ut occurrebant, nauigia, ſaepe graſſati comparauere arma, captiuos, opes. Nec in mari modo ſceleſti, exſcenſiones uarios in agros fecerunt: et bene praedatos ad noua ſcelera litoraque agebat haec nauis. Nuper quidem, quum plerique eorum triduo abfuiſſent, rediere ex Mauritania ad nauem, opibus graues; et, quantum ex eorum ſermonibus conieci, expilato per fraudem theſauro, quem Regina Mauritaniae habebat chariſſimum.

His auditis, Poliarchus e praedonibus unum, quem habebat in uinculis, rogauit, uerane eſſent, quae ex nauta audierat. Ille omnia ſilentio confitebatur. Sed de ultimo facinore intentius urgebat Poliarchus; Num de Reginae Mauritaniae theſauris praedam egiſſent; quae illis uia ad facinus; et qua parte nauigii recondidiſſent furtum. Ille, gemmarum famam ſibi cauſſam

audacis conſilii fuiſſe, reſpondit. Nocte concubia ſeptem ex ipſis armatos conſtituiſſe in platea; ut ex proximis compitis tanquam illic a Regina appoſiti, arcerent transeuntes; dum alii duo ferrum, quo feneſtrae ſpiſſiſſimo iungebantur, harpagine arreptum per ſecretas machinas flectunt. Ita, inquit, aditus nobis factus. Voto potiti ante lucem ad mare receſſimus; duratque inuiolata hactenus praeda; quia ab eo litore primum fuga, ac deinde tempeſtas nos tenuit: et ne tanta hereditas rixam faceret, placebat expectare, donec in tranquillo diuideretur. Subiuit igitur nauis conſtratum Poliarchus latrone praeeunte; arcaque recluſa, ingentes et plerumque muliebres ex Mauritania opes inſpexit.

Tum uero tanquam ad noua conſilia uocatus a fortuna ſe collegit. Profectionem in Galliam Dii turbare ac differre uidebantur. Per tempeſtatem curſu exciderat; nactus erat aſſuetam Africanis litoribus nauem; nec fuiſſet humanum, recuperatas opes non ſtatim Reginae nunciare. Et forſitan (ſecretus inquiebat) gloriam meam coelites curant. Quidquid ſpei priuato habitu in Sicilia exorſus ſum, nolunt me perſequi meae gentis fortitudine atque armis: Ne generi, ne opibus, ne exercitui, ſed mihi debeam, quidquid felicitatis contigerit. Sequar illa auſpicia. Ex Africa facillime res Siculas accipiam measque nunciabo Argenidi.

Vbi hoc placuit, ita praedoni loquutus eſt; Equidem et Reginae ſuas reddi diuitias aequiſſimum puto, et uos quoque (nefarii) dedi ad poenam. Nauigatio in Mauritoniam flectenda eſt; ne uindicta pereat atrocis audaciae, aut forſitan aliquot illic inſontes ueſtri facinoris infamia laborent. Neque mora dominum nauis, per quem de praedonibus cuncta cognouerat, eximi

uincu-

uinculis iubet, clauoque ſuccedere. Caeteros, qui erant in tranſtris, ſolui prohibuit. Nam et remigibus egebat, per quos in Africam ueheretur, et tot ignotos, ac fortaſſe uinculis ſuis dignos, nolebat poſſe in ſe peccare. Itaque diligenter quaeſitas tranſtrorum et compedum claues, cuſtodire Gelanorum imperauit. Et ne tamen nihil illi in ſua laeterentur uictoria; Adedum, remiges, inquit, in felicitatis, articulo ſtatis. Date modo Mauritaniae oram; ita me amet Dieſpiter, omnes ire liberos iubebo. Quid graue eſt, ſi in redemtionis pretium, breuem, ſed mihi neceſſariam uecturam repoſco? Si non fallit gubernator, bidui in Mauritaniam curſus eſt. Illa mihi nauigandi, uobis captiuitatis afferet finem!

Compoſiti in tantam ſpem remiges, ita iuſtos remorum ordines inſtaurant, tanquam non Africam, ſed ſuam domum, ſuas neceſſitudines quisque repeteret. Sed negebat gubernator genium pelagi ferre, ut cadauera in naui portarentur. Iraſci maris deos, et ſaepe uiuentibus periculi cauſſam fuiſſe eiusmodi pietatem in mortuos. Tres porro iacebant in lembi conſtrato a praedonibus inter pugnam peremti. Non auſus eſt Poliarchus intempeſtiua humanitate repugnare omini nauigantium. Igitur inferis diis religioſe excuſauit, quod inſepultos abiiceret; Vbi primum Africam dediſſent, ſe umbras in litore erectis tumulis collecturum. Facta igitur poteſtate, cadauera caeſorum corripiunt; At ne fruſtra quid periret, ſcrutari coeperunt, ſi quid in ueſtibus pretioſum lateret. Duorum ſpolia intra paucos nummos fuerunt: Tertius, tanquam delicatior, ambientibus inſtitis tibias et crura uelauerat; quas quum unus nautarum detraheret, tabellae ceci- dere, illic ut apparebat ad ſecretum repoſitae. Quumque iuſſiſſet Poliarchus eos codicillos ſibi tradi, linum-

que ſoluiſſet, uelut ad monſtrum exhorruit, deſtinatas ad ſe litteras, et a Lycogene quidem eſſe. Scribere ad Poliarchum Lycogenem: Ceram ad ſe per tot prodigia eſſe delatam? Cunctabatur oculis ſuis credere repetentibus hoc epiſtolae initium; Lycogenes ſalutem Poliarcho. Statim erigi cadauer imperauit, et curioſus inſpector diligentiam Gelanori adhibuit, ſi quo lineamento poſſent uultus nondum morte recenti confuſos agnoſcere. Sed ignobilem nuncium, et de ſeruitio Lycogeniis unum, facile fuit ab utroque ignorari. Vbi uero diligenter undiquaque inſpectum eſt, num et alias litteras aliaue prodigia haberet, exonerauere cadauere nauem; amicum an inſidiatorem crederent adhuc incerti. Erat is autem, quem Lycogenes ad Poliarchum miſerat. Dum Timonides in praedio ſuo haeret, occupauerat iter; interceptusque praedonibus, tunc in pugna ceciderat; tanquam dubitante fortuna, utrum tantae improbitatis litterae Poliarcho tradi deberent.

Poliarchus totius ſcenae ignarus ſeſe ad lembi malum applicuit; uultu deinde et animo perturbatus, ad omnia uerba exhorruit. Veneficii accuſabatur Meleander; delator Lycogenes erat. A Meleandro ſe ad mortem audiebat depoſci; Lycogenes amicitiam ſpondebat. Quae autem illa armilla; aut quo miſſus ad ſe Timonides? Non ſe litteras legere, aut ſatis uigilare arbitrabatur. Vbi mora deinde reſtituit mentem, et iterato totam ceram euoluit; Aliquid magnum, inquit, agitur, Gelanore. Nunquam Lycogenem magis timui, quam ex quo meae ſalutis curam agit. Si uixiſſet, qui epiſtolam ferebat, forſitan illi exidiſſent indicia, quae uiam nobis facerent in tanta caligine. Nunc quid cogitem, aut quibus argumentis ad uerum perueniam;

eſt

eſt incertum. Secum deinde agitabat, an credibile eſſet, uoluiſſe Meleandrum amicitiae ſpecie innocentem uiolare. Magis conueniebat moribus Lycogenis de Rege mentiri, quam Regi tam infanda ſollertia. Haec et ſimilia animo uerſanti abiit dies; et nox per inſana commenta animum diduxit. Varia agitanti conſultiſſimum uiſum, ſi Gelanorum in Siciliam mitteret, nullis ad Regem litteris, ſed eum hac ipſa Lycogenis epiſtola, quam redderet Meleandro. Non liquidius poſſe uerum deprehendi. Quippe ſiue in uero crimine, ſiue in falſo, doliturum maxime Regi, uel de infamia inutilis fruſtratique facinoris, uel de iniuſta ſuſpicione. Ex illius, et proximorum uultu, ac uocibus, Gelanorum intelligere poſſe, de hoc Lycogenis indicio quid credendum. Nec Lycogenem eo facto dubitabat offendere; cui, etiam ſi Meleander hoſtis eſſe mereretur, tamen amicus fieri nollet. Adiuuabat ea conſilia ingens cupiditas ſcribendi Argenidi; ad quam litteras, niſi Gelanoro, aut Arſidae, non credebat.

CAPVT VII

ARGVMENTVM.

Iacta ad Africa litus ancocra Poliarchum furtum reſerat Regina, quae ubi inuiolatam praedam explicat, latioribus lacrymis madens, ciſtellam maxime unam complexa, ſe denuo uiuere, ſe Reginam eſſe proclamat.

Iam non modo erat Africa in conſpectu; ſed et Lixa, tunc Mauritaniae caput, pulcherrimo ſitu ab cogitationum ſolitudine non nihil Poliarchum deduxerat, Fluuius, quem et Lixam appellant, non repugnandi pelago miſcebatur, ut in utriusque undae confinio, non fremitus diſcrimen faceret, non ſpuma, ſed color. Arbores quaecunque fluuiis gaudent, ab utraque parte

aluei,

aluei, cum cetera riparum imagine in aquis ludebant. Vrbs ingens, et mercatorum commercio grauis, ubi paullulum, eſſos a mari proueƈtus, uno duntaxat ſtadio receſſerat a flumine. In urbem ab litore euntibus dexter erat omnium, qui ſunt in Africa, pulcherrimis collis, et in eo Reginae ſuburbanum, quam dicebant dominae uillam. Illuc amabat Regina diuertere, curis feſſa, et ad negotiorum tumultum poſt alternam ſolitudinem reditura hilarior. Et tunc forte in ea uerſabatur. Quod ut ex obuiis lintribus percunƈtanti Poliarcho relatum eſt, in proxima ora iubet ancoram iaci; Et ne remiges quidquam, ſe abſente, turbarent, aut etiam a portu diſcederent; quaerit ex Afris, nemone cuſtos portus, aut cui magiſtratus delegaſſent fluminis curam. Praeſto liƈtores adfuere, et neſcio quis redemtor portorii; cui ſic Poliarchus, huius lembi cuſtodiam tibi trado, quem Africae intereſt, ſaluum eſſe; dum uero ad Reginam neceſſaria, quae ex me intelligat. Simul his praedones educens detraƈta pedibus uincula iubet addi ceruicibus, unumque licium ad omnium uincula pertinens ponit in manus gubernatori nauis, praemittitque uerſus collem.

Ipſe cum Gelanoro ſequebatur, loci formam curioſis oculis luſtrans, quem recens maris horror faciebat gratiorem. Non anxia arte quaeſitus erat decor. Plura naturae debebantur, cuius facilitas, atque ingenium, omnes artificum labores praeuertit. Ruſticus ad uillam aſcenſus (nec laeuigari Regina paſſa erat) obliquum colli latus ſic dederat, circumuenire montem potius uideretur, quam in illum eniti. Laeuam itineris tegebant denſi frutices, cerebrarumque ſtirpium inaequali uiriditate laetiſſimi. Tumuli illic leues, creſcente molliter campo, donec oblongum, et ſpiſſis opacum arboribus

ribus ſupercilium montis ſubito tumore conſurgeret. A dextra conualles uiſebantur, uinetis hortisque excultae; et in colllum radicibus, qui dimidiatum orbem ducebant, uberrima prata ſe eadem uiridatis hilaritate porrexerant. Sub ipſo montis iugo ſublimis et ſponte extenſa planities erat, in qua uillam condiderant. Ad fores quum ueniſſes, obleǱtabat oculos alia loci forma proſpectusque in remota liberior. Quippe ante ueſtibulum patebat hominum curruumque area capax, paucis, ſed ingentibus diſtincta arboribus, ad quarum umbram ſedilia, et lapideas menſas, milites cuſtodesque extulerant: At ut editus locus erat, errores fluuii in ualle monſtrabat; montes quoque ex aduerſo magnatum praediis diſtinctos. Viſebatur a dextro latere pars potisſima urbis, per ſuos colliculos et templorum faſtigia elatae. Si oculos longius mitteres, mons Atlas inculta hieme, et ſterilibus ſaxis, permultos uertices in nubibus fractus, delectabat animum mutatione conſpectus, et propinquam felicitatem blandius commendabat, aſperitatis imagine domus pro Regina non ingens. Sed debebat artifici, quod uenti, quicunque perflarent, admisſi omnem aeſtum temperabant; et triclinia lumen accipere poterant non obnoxium radiis ſolis. Hortus deinde modicus, et porrectus in longum, Muſis quidem erat dignus, et omnibus diis, quos cepit ſtirpium colendarum humanitas. A domo in illum, porticus ducebat, in qua ſolebat Regina conuiuare, aliquot ſignis et picturis exculta. Iam uero ſiniſtrum horti latus claudebat montis uertex, non illi utique tantum horto, ſed domui, ſaltuique perpetuo conriguus dorſo, et duntaxat parietis interiecto coercitus. Hunc partem fons amoenus decorabat, e marmorei elephantis proboſcide in teſtellati operis alueum decur-

decurrens. At dextra ad proſpectum uacua erat, exiguo muro in hoc tantum erecto, ut lapſus in abruptum caueretur; et in eum innixi fruerentur uiuari ſubiecti ſpectaculo. Nam mediocre ſtagnum coercebant latericii aggeres: Piſces in eo uariae ſenectutis, quos ab horto Regina amabat, praecipitato in aquam pane, inter ſe concitare ad certamen. Porta ex horto ducebat in exiguum ſaltum, quem facti manu calles, uirgultisque liberi, ſecabant: cerui in ea, et capreae, et cetera animalia in Africam importata; quae ea pars terrarum gignere neſcit: inciſique Numidico marmore iſti uerſus, qui lucum Dianae conſecrabant.

Alma ſoror Phoebi, quae nunc per confraga curſu
Praecipitas, uolucri mandas nunc uulnera ferro,
Seu damam fortuna dedit, ſeu fortius ira
Intumet et noſtri fugiunt tua tela leones;
Numen io nemorum: ſi te comitesque pudicas
Caſta domus, caſtaque iuuant pia iugera ſiluae;
Exaudi, mitisque tuos agnoſce, nec usquam
Hic, Dea, Siluicolis ſit foeda licentia Faunis.
Hos tibi ſacramus lucos, haec ſurget honori
Silua intacta tuo. Tu noſtris annue donis.
Et quum ſpumiferos iunctis in retia campis
Impellemus apros; et quum tibi ſacra feremus,
Non occulta ueni; Vel ſi inuidioſa precamur,
Huc ades, o, quo more licet, curſusque tuorum
Saepe canum et ſacris aures latratibus ure.
Hic Dyradum committe choros, et orcade multa
Cinge latus. Nunc uos nemorum, nunc fontis in umbra
Ludite, nunc magni, qua ſubter uiſcera montis
Antra per agreſtes, exudant frigida tophos.
Illic ſi calidas exoluet fibula ueſtes,
Non erit Ogygius ſecretis arbiter undis,
Cornua cui fingas; Non quem tibi uulnere paruo
Terra necet, campis tumidus ſe tollet Orion.
Nec phaeretram, uultusque tuos uenator habebit
Iuppiter, atque aliam coelo dabit improbus urſam.

Hunc

Hunc modo tu ſaltem Delo, Dictynna, ſonanti
Annumerare uelis, Lyciaeque niualibus aruis,
Nec magis Eurotae, nec ſis magis incola Pindi.
Tum quaecunque ſuos Nympharum exegerit annos,
In formas abitura nouas; quum frondea fiet
Arbor, et erectis attollet brachia ramis;
Seu quercus, ſeu laurus erit; fac, Delia, noſtras
Augebat haec ſiluas. Eriſichthonis impia clades
Hinc procul, et lucus nunquam ſciet iſte ſecurim.

Longum eſſet ſingula memorare: ut natura inaequalitate locorum luſerat, ut exiguo ſpatio retulerit omnes formas, quibus totae regiones uariantur; ut ſiluam ex aureis malis, rhododaphne, lauro, pinu, ſubere, paene totam, non mutarit innoxia hiems; et antra hic ſponte, hic manu aperta, dederint fontes, aut opacum ſubeuntibus frigus. Sed fons praecipue notabilis erat, de induſtria ſic ornatus, ut quae artificii erant, ſponte producta uiderentur. Quippe in arcum mons effoſſus modicam planitiem dabat, exiguis lapidibus quaſi temere ſtratam. At utrimque lateribus ſaxa ingentia, tanquam rupes ita natas, admouerant. Vbi is labor duodecim pedes in altum excreuerat, ſemitam fecerant, qua locus circumiri facile poſſet: Tum uero ſuper hanc molem in gyrum arbores ita ſcuerunt, ut inflexorum ſtipitum cacumina in ſubiectam aream uerterentur. Hae, ubi in procerum adoleuere, ſpeciem referebant iamiam cadentium ſtirpium, et ſuo pondere radices extra terram trahentium. Inter illius ruinae innoxias minas, peribat ſub frondibus calor Solis; et laterum aggere primum; mox curuatis in hunc modum arboribus, denique increſcentis collis mole, tegebatur ſimplex Reginae hilaritas, quae fontem illic per aliquot fiſtulas cadentem ſaepe inter ſuas uirgines laeto ocio celebrabat. Viris, praeter quam magiſtratum praecipuis,

cipuis, nefas domum intrare. Pauci cuſtodes in ueſtibulo erant: A quibus iuſſus ſiſtere gradum cum ſuis captiuis Poliarchus, quis aut unde ueniret, militari licenti a rogatur. Ille negauit, quae afferebat nuntiari, niſi Reginae, poſſe. Res ad praefectum cuſtodum delata eſt, qui et ipſe loquutus Poliarcho, Reginae ſignificat externum iuuenem eſſe, habitu uultuque egregium, qui captiuos aliquot trahens, ad colloquium quaerebat admitti. Regina in eo ſeceſſu tunc haerebat, non ad uacui animi uoluptatem; ſed ut in ſolitudine moerori liberius uacaret. Lacrymarum cauſſa erat, uiolatus a praedonibus locus, quo cum gemmis cetera quaeque arcana congeſſerat. Neque gemmae, aut direpta alia, quae uulgo iactabantur, illam mouebant. Vna ciſtula, nec ea quidem opulenta, quam ſimul latrones abſtulerant, illos gemitus, et paene fati conſilium ciebat. Hanc uita chariorem habuerat; illic filii fortunas ſciebat ineſſe; nec de diis mitius querebatur, quam ſi eum extuliſſet. Quum ergo nunciatum de Poliarcho eſſet, haut libenter accepit, adueniſſe, quem uultu compoſito deberet audire. Hunc tamen per Micipſam regio praefectum cubiculo adduci imperauit; ipſa inter adſtantes reſedit matronas in ſuggeſtu eburneo, quem argentei leones depresſis onere iubis ferebant.

Is uero, ut in conſpectu fuit, illam ab abſentis filii memoriam uocans (nam et iuuenis, et formoſisſimus erat) ſubito ſui fauore in cogitantem permulſit. Mox liberali ſalutatione perfunctus; Etſi (Regina) parum, inquit, animum tuum tangunt, quae pesſimi nuper fures a tuo abuexere ſacrario, tamen iuſtisſimae Principi gratisſimum duxi, ſi tantum facimus impune non auferrent. In eos, diis ducentibus, medio ponto offendi.

Plures

Plures in certamine perierunt. Tres adduxi ſuperſtites. Sunt ecce in limine, et fatum a tuo arbitrio expectant. Fidum autem hominem, o Regina, mecum allega. Huic, quae a te abſtulere, reſtituam, adhuc, ut ab ipſis audio, illibata. Ea iuſſi in proxima ripa apud nauem aſſeruari. Regina, at tanta et tam ſubita gaudia, muliebri ingenio impatiens, de ſede exiliit, et ignoti manum amplexa: O auſpicatiſſime, quotquot ſunt mortalium, aut potius, modo haec uera ſint, diis noſtris iungende; Duc protinus, inquit, ad nauem. Ipſa furtum, ipſa praedam recognoſcam. Neque auidam uoca. Arculam modo unam reſtitue. Cetera te condono. Sic effata miranti Poliarcho uiam praeit. Nec iungendo currui, nec attolendae lecticae ſpatium fuit. Sicut erat in cultu priuato, urgere coepit gradus, ſibi uni de re tanta creditura. Matronae, puellaeque, illius aſſuetae obſequio, nihil mutato ueſtitu, pedibus ibant. Fugae ſpeciem celeritatis tumultus impoſuit. Quum uero Poliarchus pro foribus praedones oſtenderet Reginae; Sine quaeſo, inquit illa prius, quam alios damno, ſcire an me fortuna abſoluerit. Nemo in regia fuit, qui non properantem ſequeretur. Ignari plerumque, quae res ageretur, ſtupebant, et aliis ſtuporis cauſſa erant. Statim in urbem rumor peruaſit; ſed incertus, ideoque audacior. Nunc Reginae filium aduentaſſe; nunc eius cadauer naui delatum. Veriora alii referebant, ad recuperatum theſaurum Reginam deſcendere. Ergo omnes ad amnem properabant, parata ſeu plaudendum, ſeu aggemendum, turba.

Regina, ut ad ripam peruenit, ponte ex tabulatis facto in lembum ſublata eſt. Ac, ut primum reſerata a Poliarcho ingens arca inuiolatam praedam explicuit, iam laetioribus lacrymis madens, ciſtulamque, quam

quaerebat, complexa, ſe denuo uiuere. Raginam rurſus eſſe, proclamabat; Nec quidquam iuſtius, quam ut Poliarcho diuini honores haberentur. Abnuebat Poliarchus riſu modeſto, et laudantem compeſcebat. Iamque lecticae, ut potuerunt Reginam ſequutae, ſtabant in ripa, carpenta etiam feminas ſubuectura; et ipſa et tantae laetitiae auſpicia anguſtam uillam rata, in urbem reditum edixit. Innitebatur Poliarcho (qui maximus apud Reginas gradus,) illoque ducente, in lecticam ſe recepit, quam mox octo paenulati ſuſtulerunt in collum. Poliarchus deinde praeparatum equum conſcendit; quem ipſi ex regiis ſtabulis admouerant, non ex more gentis nudum, ſed cum iis ornamentis, quibus Reges aſſueuerant in bello aut uenatu. Toto deinde itinere Regina, ſubmotis lecticae plagulis, cum ipſa loquuta eſt; denſis per uiam Afrorum agminibus, et in eum praecipue intentis. Poſtquam ad aulam peruentum eſt, magnates, ex Reginae praecepto, hoſpitem in deſtinata triclinia deducunt. Illic ingentis opulentiae cultu exceptus, mox ad familiariorem corporis curam, ſolus cum Gelanoro relictus eſt.

CAP. VIII
ARGVMENTVM.

Priſtinis redditus curis Poliarchus reſque Siciliae anxie agitans, pacta cum nautis duplicata remigibus mercede, Gelanoram ad Regem dimittit. Ipſe oblata in reparati theſauri gratiam dona Reginae innata comitate recuſat, Siciliamque dum cogitat, uehementi morbo arcetur. Interim ad Apollinis templum Gelanorus peruenit, ubi cum Antenorio ſacerdote colloquenti Hieroleander uelut ad condictum ſuperuenit, et catellae Aldinae obitum nuntiat.

Sed ubi paullulum reſpirauit a colloquentium laudantiumque tumultu, haut mora redditus priſtinis

curis,

curis, resque Siciliae anxie agitans conſtituit ea ueſpera Gelanorum in Siciliam dimittere: (Nam nec amor, nec perplexae a Lycogene litterae moram ferebant.) Ipſe Clupeae, maritimo Africae oppido, dum nuntius ab Argenide rediret, ſe tenere. Dum ergo Argenidi ſcribit, acciri nautam iubet, cuius remigio appulerat; quo ad ſe introducto; Nauigium tuum, inquit, non modo tibi reddo; ſed praeterea, quidquid ui praedonum detractum eſt, omne reſtituam; ea lege, ut hunc Gelanorum in Siciliam deferas; inde hunc rurſus in Africam, quo uolet portu ſiſtas. Quum redieritis, in promtu merces erit. Nunc neceſſaria ad uiam duntaxat repraeſento. Ex remigibus, captiuisque, quos noſti, quotque opus eſt, delige. Hos faxo laboris ne pigeat. Inter ceteros talentum diuidam: ne illis reditus in patriam, mendicitate deformis ſit. Nauta dominum et patronum appellando, de munerum magnitudine ſtupebat, operamque pollicitus ad parandum in illam noctem lembum dimiſſus eſt. Et remiges tam felicia nuntiantem, primo impetu gaudii, inter amplexus, non ſine discrimine, diripuerunt.

Veſpera appetebat, quum a Regina optimates ad Poliarchum intrant, nullo humanitatis genere hoſpiti defuturi. Is ab illis, inter ſermonum ambages, haec fere de Reginae rebus accepit; Eam Hyanisben appellari; Iubae fratri ante annos uiginti tres in ſceptrum ſucceſſiſſe. Priusquam regnaret, nuptam Syphaci fuisſe, uiro poſt Reges inter Mauros praecipuo; qui eodem tempore, quo Rex Iuba morbo extinctus; praegnantem reliquerat. Reginam paullo poſt uirilis ſexus prolem eſſe enixam, et Hiempſalem appellaſſe; qui fauentibus diis anteiuerat indole ciuium uota: Sed iam quaerenda apud exteros gloria, cultu priuato, et

praeterquam uni Reginae incertum in quas terras, abiiſſe. Haec Mauri referentes, et ipſi uicisſim, quis eſſet Poliarchus; unde, aut quo uiam haberet, obliqua ſubtilitate quaerebant. Sed ille perplexos ſciſcitatores, pari arte, quaſi non ſentiens, eludebat. Inuitatus deinde ad regiam coenam, haut modicum tempus conſumſit cum Regina, non multum abſimili omnium in ſe cultu, quam ſi in purpura ueniſſet. Perfecto conuiuio, quum tanquam poſtridie profecturus, iusſiſſet ualere Hyanisben, rediiſſetque in talamum, praeſto fuere, qui opulentioribus ferculis menſam integerent. Gemmae erant, hae torquibus, hae armillis, inauribusue compoſitae; magna uis unionum, et praeter unicam arculam, plura, quam a piratis extorſerat. Haec Regina, ſiue meriti pretium, ſiue pignus hoſpitii, donabat Poliarcho. Sed ipſe neque uendere beneficium aſſuetus, neque emi muneribus; multum laudata Reginae comitate, negauit tantillae operae debere inuidioſa praemia: ſed neque haec armatum decere: Referrent tot dona ad Reginam; ſimulque excuſationem, et gratias. Ne tamen peruicacis ſuperbiae haberetur, annulum, quo ſmaragdus includebatur, ſibi deſumſit; digitoque inſinuans, eum ſecum manu ſeruaturum ſpopondit; Ita enim donantem meruiſſe. Ferruminatus annulus erat, et in lapide Atlantem expreſſerant ſuſpecto Perſeo negantem hoſpitium: Simul Perſeus uidebatur Pegaſo inſidens, et ad Atlantis ora ſic Meduſam reuelans, ut auerteret ipſe uultum, ne et intra uiſcera ſaxum reciperet. Sed Atlantis habitus erat indignantis ſe mutari: Rigebant in ſiluarum primordia comae creſcentes; et in uultu figura ſerpebat, qualis nec iam hominis, et nondum montis eſſet.

Ade-

Aderat interim nauta, monebatque uentum operam dare. Si ueniret Gelanorus, Africam paucis horis longe relinqui poſſe. Hunc itaque Poliarchus arcanis praeceptis celeriter onerat; quae Meleandro ferret, quae nuntiaret Argenidi; Seleniſſa Archombrotus, ceterique amicorum, quid ſcire deberent. Etiam quid de ſupellectili ſua Rex conſtituiſſet: an illa publicata, et qui ſectores fuiſſent, cuncta ſolerter perdiſceret. Illinc enim, quid in ſe Meleandro animi eſſet, poſſe intelligi. Poſtquam in Sicilia mandatis eſſet functus, Clupeam, ubi eum operiri decreuerat, diligentisſima nauigatione repeteret.

Profecto Gelanoro, Mauriſque dimisſis, ſe ipſe ad quietem defeſſus comparabat. Sed poſtea, quam in torum ſeceſſit, remiſeruntque ſe ſpiritus, quos tenuerat uariarum rerum imago; tunc uulnera, quae lateri pirata inflixerat, non modo neglecta, ſed negotiis, et contentione animi incitata, ſubito horrore atque aeſtu exardere in febrim coeperunt. Ille caſus diſtulit praeparatum in poſterum diem iter, terruitque Reginam, haut ſecus quam ſi ipſi filius in morbo iacuiſſet. Nam praeter beneficium, quod a Poliarcho ingens acceperat, indolis ſpecimen, et incompoſitum nihil in uerbis; praeterea generis opinio, et impetus neſcio quid praeſagientis animi, eam ad uerae beneuolentiae affectus compulerat. Aegrum itaque primo mane inuiſit adhibuitque medicos ſuos. Et ſequuti Reginam optimates, anxios uultus ad moeſtitiam figurauerunt.

Horum omnium ignarus Gelanorus nauigabat in Siciliam proſperis uentis. Sed quamquam commodisſima tempeſtas Epeircten nautis dabat, ultro ab ea ſtatione abſtinuit; appulitque ad ignobilem portum eo conſilio, ne quis nautas, qui eum uexerant, noſſe,

aut de Poliarcho interrogare poſſet. Ipſe ad templum Apollinis iuit, quod non procul a litore, uerſus Panormum erat, ſacerdotis, quam ſui Dei fama nobilius, ſacerdos Antenorius uocabatur, in placidisſima ſenectute uacuus curis, et ad arbitrium felix. Nam quum iuuenis primos honores facile cepiſſet, et ſumma ei omnia deſtinaret amicorum opinio; plurimorum caſibus monitus, quam miſerum eſſet inter ambitioſa uota pendere, reſpexerat ad animi libertatem; et ſeceſſurus ad genium ſuum, elegerat Phoebi templum, in quo ſeneſceret. Quippe illi numini amabat operari, et inuocatum ſaepe receperat: adeo comparatus in caſus, ſeu ipſe, ſeu amici laborarent, ut omnium uictor conſtantisſima hilaritate diſcederet. Aderat litterarum copia ingens; acre acumen, et celere; quae omnia uitae integritas honeſtabat in iucundisſimo ſene. Ceterum amabat Poliarchum, audebatque laudare nondum publice reſtitutum. Nec ignarus Gelanorus candidisſimum eſſe a uia ad illum deflexit, inuenitque cubantem in ſui templi ueſtibulo (erat enim pedibus aeger) et, ut ſolebat, cum familiaribus inter libros ſapientisſime ridentem.

Adhuc in primis haerentes blanditiis nouo gaudio interpellauit Nicopompus. Amicisſimus Antenorio erat, et curis tumultuque aulae plenus, quaerebat inter ſuauisſimi ſenis colloquia turbatae rei publicae tantiſper obliuiſci. Eo uiſo, Antenorius urbane quaeſiuit, ad Phoebum, an ad ſe diuertiſſet; Ad utrumque, refert ille: Sed quis iſte Numinis conſultor? Ades ergo, Gelanore? et o Numina faxint, ut nec procul ſit Poliarchus. Quamquam praeter Antenorium, et Nicopompum nemo iam aderat (caeteri enim, Antenorio iubente, diſceſſerant) tamen Gelanoro non uiſum

con-

conſilia caſusque patroni ulli mortalium prius, quam Argenidi concredere. Eum ergo in Italia eſſe finxit, ſeque ab eo ad Regem ex Baiano portu dimiſſum.

Dum haec ita loquuntur, ecce tibi cumulante fortuna illius diei laetitiam, Hieroleander ueluti ad condictum alio itinere templum peruenit. Erat ille ab epiſtolis Argenidis, ſummus et ipſe uirtutibus, inter paucos imbutus litteris, nec patruo praeter fortunam, minor, qui ſacerdotii purpuram ex uirtute geſtauerat. Is ſaepe Antenorii cauſſa commeabat in id templum; et nunc exorando Apollini ab Argenide erat miſſus. Sed ut conſpicatus eſt Gelanorum, ſeque primum repetitis ſatiauit amplexibus; leuisſimae rei momento, nec cogitans, illi aditum fecit ad ea exploranda, quorum cauſſa in Siciliam aduenerat, obiiſſe Aldinam oculis ex dolore turgentibus querens. Siue excuſationem ſic parabat, quod eam omnino habuiſſet, ſiue quod infeliciter cuſtodiuiſſet. Audito Aldinae nomine, ictus aliquantum Gelanorus, in Hieroleandrum reſpexit. Fuerat illa uenuſtisſima catellarum; quae Poliarcho impenſe placuerat. Poliarcho ex Sicilia excedente; eam Hieroleander Argenidis iuſſu quaeſierat, aluerat que ſollicite; ipſa Argenide non auſa ſuccedere in id munus, ne aut aliquid de ſpoliis Poliarchi crudeliter habere uideretur, aut contraria ſuſpicione abſentis domini gratia canem amare. Ea tunc ex partu deceſſerat, magno quidem, ſed occulto dolore Argenidis. At Hieroleander catulae blanditiis aſſuetus impatientius mortem hanc tulerat; adeo ut in eius gratiam illa celebris eſſe in aula inciperet; maxime multorum poetarum carminibus, qui eum demerituri, omnes fides, omnes Parnasſi frondes, canino funeri adhibuerant. Tunc uero de illius interitu fieri mentionem

(quamquam uiuam maluiſſet) ſentiebat Gelanorus ſuis rebus conducere; quia ab eo exordio poterat quaeri, quod Poliarchus praeceperat: cuia nempe ipſius opes et ueluti ſpolia ceſſiſſent. Sed poſtquam intellexit innoxiae domui curatores a Rege adhibitos, qui eam domino ſuo ſeruarent; ſolamque Aldinam ab Hieroleandro captam quo delicatius haberetur; uiſa ſunt omnia ex uoto procedere. Nam quod Aldina ſaltem in Argenidis domo uixerat, rite coniecit; id datum memoriae Poliarchi. Quumque audiſſet, ne dolore quidem intactam in eius interitu fuiſſe Argenidem, ſatis quid hanc charitatem et dolorem faceret gnarus, Nicopompo aures praebuit, dum epitaphium recitaret, quod et ipſe Hieroleandri laudibus plenum demortuae catellae his uerſibus fecerat:

Occidit. Exequias pulchrae celebrate catellae;
Occidit ante ſuum pulchra catella diem.
Ipſe facem moeſto canis Ertgoneius imbre
Condat, et attonitis terreat aſtra Iouis.
Plangere ſcit; meminitque ſuae lacrymabile murmur
Erigones, patrias quum fletit ante rogos.
Dura Venus, quam non pariens Aldina gemendo
Flexit, et Aldinae ſic parientis herus!
An quia Phoebeis nemo eſt acceptior aris,
Inuidiam Veneris ſolis, alumne, luis;
Aldinamque tuam (ius in te haut magis habebat)
Vltrici rapuit diua ſeuera manu?
Plangite ſub tenero uulſae certamine chartae,
Quas aufert domino blanda catella ſuo.
Et toties paruo repetita cubilia curſu,
Dum quaerit uetitas illa, fugitque fores.
Plangite nunc mutae ſedes, nunc ſtrata focique
Et quidquid uiduum functa catella facit.
Vos ſolae gaudete niues. Nil uellere ueſtro
Candidius, poſt haec funera, portat humus.

Gela-

Gelanorus commendatis de more uerſiculis; ne quæ de domini ſupellectili, ipſaque Aldina, acceperat, animum tangere, et maiori omine implere uiderentur, ad alia ſermonem deflectit. Ac, gaudeo, inquit, (amici) eo loci eſſe res Siculas, ut de catella ſic dolere, aut ſcribere uacet. Et hinc otium uobis a priſtinis bellis, et ciuili inſania, eſſe coniicio. Immo, refert Nicopompus, hae ſunt uelut induciae, quibus publicos dolores interdum fraudamus; ut impoſita a fatis onera ſubeamus fortiores. Tum uero Gelanorus rogare prolixius; An duraret Lycogeni fides; aut interuerſa pace nouis ſceleribus recruduiſſet ſeditio. Referebant protinus illi, perplexa omnia eſſe; Eriſthenem et Oloodemum teneri uinculis; armari Lycogenem, et in mutuum exitium disſidere ciues a Principe. Tum Nicopompus, ſiue incitatior feruore aetatis, ſiue quia frequentior malorum conſpectus in regia indignantem impleuerat; non modo fortunam, ſed et Regem atque Lycogenem pluribus accuſare adorſus eſt. Quamdiu, inquit, pro ratione impetum habebimus? nec ex noſtris parentumue ſuccesſibus metiemur conſilia? Quanto ſatius fuerat (apud amicos prolixius loquor) Regem in ſuos maiores inſpicere, et malo cauere ex eorum ſiue conſiliis, ſiue erroribus; quam accepto uulnere in medicina laborare? Iſti autem perduelles in eum erecti, quem ſeditioni titulum, quodue nomen, iam non antea paribus turbis infame inuenient? Iactant licet nunc iri asſertum labantem rerum ſtatum; nunc ſe Deorum cultus Regibus uelle monſtrare. Non agnoſcunt irreligioſisſima arma dii toties neglecti; non utilitatem patria, multa ſtrage deformis; Quacunque ſpecie facinus tueri et ornare molientur, diu eſt, quod eandem alii rebelles maculauerunt. Neſcio, quo grandi tumultu dii ani-

 mum

mum meum implent: Abominari inquieta ingenia, pugnare in noxios, et uindictam occupare. Et ne hoc facinus ſupra meas uires putetis, eadem numina mihi arma litterarum praebuere, a quibus immiſſa uulnera, ſi modus et ueritas adſint, non uiribus arceri, non deleri ſaeculis poſſunt. Credam tandem impetui illi, ducemque libera manu ſtilum; quid Rex offenderit, deſcribam; et quam ancoram paene naufrago porrigat priorum ſaeculorum hiſtoria. Tum factioſis eripiam laruam, ne eos populos ignoret? quid ſperare, quid timere uideantur; qua ſe recipere ad uirtutem, qua contumaces obrui posſint. Non deinde tacebo apud populum ſuae credulitatis ineptiam; non, ſi ſuades, mi Antenori.

Immo, ſubiecit uates (ſimulque, celeri motu multoties nutans arriſit) ſi me audis, compeſces hoc oeſtrum. In quem uſum, aut quibus haec ſcripſeris? Regem ſcilicet hoc pacto monebis? Saltem ſi ſecretus hoc faceres. Nunc uero quam egregia ratio conſulendi, ut publice, quod illum peccaſſe credideris exſcribas; et ſi quid plus, quam populus in eius uita notaueris, inuidiae iam in illum nimiae aliquid addas? Quid acerbius Lycogenes iuſtituat? Immo quia amicus es, plus fidei inuenies, ſupraque hoſtes, nocebis. At factioſorum ſcilicet uitia, quae tegere laborant, perſona detracta, produces; Ex priorum ſucceſſu temporum ibis in eorum conſilia, exitumque praeſagies. Nempe, ut ad omnia, quae facies, timeant; et qui deos non curant, qui ſpe, ſcelere, armis turbati ſunt, ad tuam philoſophiam componantur. Parce uero labori, Nicocompe. Diu eſt, quod illud ſapientiae genus euiluit. Non ignorant ſe errare, nec moniti emendationem promittunt. Sed et finge te adeo efficacis prudentiae

docu-

documenta ſcripturum, ut poſſint legentium furorem mitigare, uelut quidam morbi ſunt, qui per tibicines curantur; quotusquiſque uacabit lectioni? Soli te legent, qui perpetuo liuore procaces, in eo eloquentiam ſtatuunt, ſi principes uiros iniquiori oratione perſtrinxeris. Vel humiles forte in ſcholis; ab negotiorum uſu ſemoti, et gerendae rei publicae praecepta tantum in libris aſſueti contemplari. Hisne tu ſcribes? apud hos ſumma laudis tibi erit, Nicopompe? Taceo libertatis periculum, quam uſurpas. Etiam qui uere moneri ſe ſentient, te oderint tanquam ſuae infamae auctorem.

CAPVT VIIII
ARGVMENTVM.

Nicopompus fabula aetatis ſuae prauos mores, et iniquas in omni conditione leges retecturum ad poſterorum exemplum promittit, iſtiusque commentitii argumenti conſilium aperit.

Subſtitit Nicopompus ad Antenorii haec praecepta; et, iuſtiſſimos metus faceres, inquit, diuiniſſime uatum; ſi maledicentiam haberem in animo, aut tumore intempeſtiuae cenſurae iam uulgarem plebeïamque uanitatem inflarem. Cui non ſit in oculis adhuc recens poetae impietas; quum Principem contumelioſiſſimo ſcelere laceſſiuit, quum facinoris pretium crucem tulit; famamque, quum flagitio quaerebat, inuenit ſupplicio? Ceteros omitto; quibus laeuius peccantibus, aut ineptam ſapientiam afferentibus, ſatis poenae eſt ex prudentum faſtidio. Longe ab illis conſilii mei ratio, mit Antenori. An neſcis, qua arte aegris pueris medicamina concilientur? Vbi medicum cum

poculo

poculo uident, faſtidiunt ualetudinem, quae tanti emenda eſt. Sed qui aetatem illam curant, uel mitibus ſuccis uim domant acerbi ſaporis, uel praemiis inuitant ad ſalutem, deceptisque pulchritudine poculi oculis, non uidere, non ſcire patiuntur, quid hauriendum ſit. Ita ego, non ſubito et aſpero queſtu, ueluti reos, citabo ad tribunal, illos, qui rem publicam turbant. Par odio non eſſem. Sed inſcios circumducam per ſuauisſimas ambages, ut etiam eos delectet ſub alienis nominibus accuſari. Erectus his uerbis Antenorius, ſimulque Hieroleander, cupere ſe dixerunt, audire lepidisſimi commenti rationem. Tum ille: Grandem fabulam hiſtoriae inſtar ornabo. In ea miros exitus circumuoluam; arma, coniugia, cruorem, laetitiam, inſperatis miſcebo ſuccesſibus. Oblectabit legentes inſita mortalibus uanitas; eoque ſtudioſiores inueniam, quod non quaſi docentem, ſeuerumque in manus accipient. Paſcam animos, contemplatione diuerſa, et ueluti pictura locorum. Tum periculorum imagine excitabo miſericordiam, metus, horrorem: ſuspenſos deinde ſubleuabo, ſerenusque diluam tempeſtates. Quos libebit, fatis eripiam, fatis dabo. Noui noſtrorum ingenia: Quia nugari me credent, omnes habebo. Amabunt tanquam theatri aut arenae ſpectaculum. Ita inſinuato amore potionis, addam ſalubres herbas. Vitia effingam uirtutesque; et praemia utrisque conuenient. Dum legent, dum tanquam alienis iraſcentur, aut fauebunt, occurrent ſibi ipſis, agnoſcentque obiecto ſpeculo ſpeciem ac meritum ſuae famae. Forte pudebit eas partes diutius agere in ſcena huius uitae, quas ſibi cognoſcent ex merito contigiſſe in fabula: Et ne traductos ſe querantur, neminis imago ſumpliciter extabit. Disſimulandis illis multa in-

uениam,

ueniam, quae notatis conuenire non poterunt. Mihi enim non ſub religione hiſtoriae ſcribenti libertas haec erit. Sic uitia, non homines laedentur; nec cuiquam licebit indignari, niſi qui uexata flagitia in ſe turpi confesſione recipiat. Praeterea et imaginaria pasſim nomina excitabo, tantum ad ſuſtinendas uitiorum uirtutumque perſonas; Vt tam erret, qui omnia, quam qui nihil in illa ſcriptione exiget ad rerum geſtarum ueritatem.

Excitauit Antenorium ſcribendi nouum genus; alacerque utramque perfricuit manum, et, da, inquit, hunc ſodec rei publicae laborem, Nicopompe. Si te, ſi ſaeculum reſpicis, prorſus hoc debes. Feret multam aetatem ille liber, et gloriae plenum auctorem deducet ad poſteros. Vtilitas autem eximia, artes malorum excutere, et in eas armare probitatem. Excepit Nicopompus; Et das beneficium, antiſtes, quod impetum meum probas. Faciam te auctore. Dum res eſt recens, dum animus calet, per tormenta poeſi ſimillima concitatum laxabo ingenium; fabulam pangam. Neque te, Gelanore, neque Poliarchum omiſerim. Sic effatus, ne periret is calor, quem dii eius animo ad ſcribendum ſubiiciebant, quum in diuerſorium ſeceſſiſſet, uix paſſus coenae moram, tabellas petiit; iamque tunc coepit uariae utilitatis fabulam exarare.

Non haec erant iniucunda Gelanoro. Quid enim niſi eximium de Poliarcho ſcriberet Nicopompus, olim ipſi amicus, et in Lycogenem grauis?

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

Poſtero die, Gelanoro comite, Hieroleander Epeirctem repetit. Gelanorus perductus ad Regem, litteras a Lycogene

gene ſcriptas Poliarcho tradit. Detectis conſilio Cleobuli dolis, Oloodemus et Eriſthenes ueneno necantur. Quae res Lycogenem ad arma impellit.

Poſtero die, quum egregie Hieroleander litaſſet, Nicopompum diutius cum Antenorio haeſurum reliquit in templo; Ipſe, Gelanoro comite, Epeircten profectus eſt. Quumque hilaris nuntiaſſet Argenidi Apollinem pulcherrimis extis laeta omnia portendere; addidit libertum Poliarchi in ueſtibulo templi obuiam ſibi factum iamque in urbe eſſe; ignarus quantos animo uirginis motis hoc nuntio cieret. Illa proſperis uictimis deos aduentum Gelanori comprobaſſe haut tarde coniiciens, trepido gaudio dubitare ſubito coepit; utrum ſine Poliarcho ueniſſet Gelanorus; an potius iſte lateret, uiam furtim ad colloquium affectans. Saltem ſe cogitabat a Gelanoro audituram, ubi is eſſet, ut ualeret, quid aut ſe facere iuberet, aut ipſe moliretur, Nihil minus Gelanorus conueniendae uirginis auidus erat: Sed quum caſu incidiſſet in Eurymedem, nec diſſimulare potuiſſet, quin ad Regem eſſet miſſus, confeſtim ad ipſum perductus, uultuque ut oportuit, nec fracto, nec ſuperbo, haec pauca loquutus eſt. Poliarchus ſaluere te maxime iubet, o Rex; et has litteras a Lycogene ſibi ſcriptas, ad te potiſſimum mittit, ne eum, aut neſcire, aut credere putes, quae de tuis in eum conſiliis referuntur. Simul his epiſtolam tradit; qua diligenter perlecta, Rex nouitate infamiae motus cum accerſito Gleobulo atque Eurymede litteras communicat; Neque illi aliud referebat, quam rem altam plenamque periculi eſſe. Nihil unquam perplexius uiſum; quum nec ipſe Gelanorus precibus ac deinde propemodum minis tentatus, quidquam afferret (neque poterat) quo Lycogenis deprehenderentur inſidiae.

diae. Inter occiſi ſpolia, ut res erat, aiebat, hos repertos codicillos; neque aliquid praeterea, aut ſe, aut Poliarchum ſcire. Et Rex ad illum; Neque ipſe, Gelanore, quidquam in hac caligine uideo. Armillam ad Poliarchum meo iuſſu miſit Argenis: et delegatus ad ferendam Timonides. Sed de ueneno nec ſcio; nec de armilla qui ſciuerit Lycogenes, poſſum coniicere. Tu rem apud te contine: ne quis ſciat, quid ad me detuleris. Diis, et mihi curae erit, ut arcana hoſtium ſcelera eruantur. Percunctanti deinde, ubi Poliarchum et Timonidem reliquiſſet; negabat Gelanorus aut Timonidem aut armillam ad Poliarchum perueniſſe, quem ab Rhegio profectum, in pelagi uarios ſinus illico tempeſtas compulerat.

Dimiſſus deinde a Regis colloquio, ad Seleniſſam iuit; et ubi commodum fuit, Argenidi litteras tradens, cetera quoque aperuit, quae Poliarchus mandauerat; In Africa eum eſſe, illicque haeſurum, donec ipſa ſtatuiſſet, quid potiſsimum res utriusque exigerent. Si opus armis ſit, iam non unum ſe, aut priuatum, in Siciliam eſſe uenturum: aut ſi quid commodius uirgini ſuccurriſſet, ne parceret, quae uidebantur praecipere; Foederumque memoriam nulla interim pateretur abſentia deleri. Pignus autem amoris non minimum fore, ſi nuntiet, num ipſe a Lycogene fideliter moneatur. Mota Argenis ad metus Poliarchi, et immeriti contumeliam patris, ſancte confirmat, nullum tale facinus profectum a parente: et paene peccare Poliarchum, quod poſſet ſuſpicari, ſi quid eiusmodi moliri Rex uellet, ſe ad ea exploranda, aut ei nuntianda, tardiorem Lycogene fore. Vbi uero Gelanorus de Poliarchi periculo egit; ut perdita rate, inter breuia inueniſſet ſalutem, ut propius quam in naufragio inter

ter opem praedonum periiſſet; illa tantam periculi ſpeciem non ferens, ſimulque reticere Gelanorum, ſimul loqui imperans, ad omnia uerba, pauebat, quaſi non abſens, aut exacta pericula audiret.

Iamque anxio Rege, armillamque et Lycogenem, et uenenum in oculis mentis habente, biduum quaeſtioni res fuerat, quum Arſidas atque Timonides in aulam pe ueniunt, de Poliarchi naufragio, quae credebant nu itiaturi. Ergo et rati extinctum cum Poliarcho Gelanorum, ad uiuentis conſpectum expauerant; et ſubito a Rege accerſiti ſunt, ut ſi quid ad has Lycogenis litteras haberent, audirentur. Aderat et Argenis, et cum Cleobulo Eurymedes. Illi dicere exorſi quid egiſſent, ante omnia pyxidem protulere, in eaque armillam, tot monſtrorum materiem: Aiebant diuertiſſe ab Arſida Poliarchum prius, quam adueniret Timonides; et idoneis argumentis eluſi, (inquiunt,) iam ut naufragum defleueramus; quum Gelanorus ſpem hic nobis reſtituens non uiuere modo patronum, ſed ualere aſſeruit. Poſt haec, litteras Lycogenis ab Poliarchum iis Rex tradit: ad quas illi quum ſtuperent, Cleobulus altiori genio omnia agitans; Videamus autem, ait, utrum ſincera armilla ſit, ſatiſque mendacium refutet innoxio texto; an medicamine infecta criminatione argumentum praebuerit. Dum hanc tractant, dum nexus euoluunt, protinus notant in byſſo, ad quam gemmae filis argenteis haerebant, diſparem colori reliquo tabem exiguis maculis paſſim uireſcere. Qua conſpecta; quid iſtud eſt, inquit Cleobulus, niſi uenenum, quod Lycogenes ſignificat? Sed uideamus, cuius crimine hoc munus funeſtum ſit. Nunquam mihi coniicienti fides ſit, o Rex, niſi ad Lycogenem, ſocioſque id facinus pertinet. Nam et Eriſthenes, quem

reum

reum in carcere habes, tuo aerario praefectus, apud ſe armillam hanc habuit. Et quidem exiſtimes, uel ſollertia ſua, uel proditione tuorum, hos ſciuiſſe id munus Poliarcho deſtinari, armillaque corrupta, huic uitam aut denique tibi famam, inuidiſſe nefarios? Sed deorum auſpicio bene cuncta ceſſerunt: Impii ſuo ſcelere obruentur. Oloodemum, et Eriſthenem, quos perire maxime intereſt, ocultis quidem criminibus ſontes habes; Sed aperto ſcelere, et apud populum ualituro, hactenus argui poſſe non contigit. Hos id facinoris ſi admiſiſſe conſtet, nemo erit, cuius ſuffragio non damnentur. Rex Cleobulum, quae ſollerter coniecerat, excutere iubet, et de reis habere quaeſtionem. Ille omnia ab Eurymede utilius perfici poſſe cauſſatus, quid agendum ſit, breuiter docet.

Nec detractans Eurymedes Regis imperium, ad cuſtodiam peruenit, in qua ſeruabatur Eriſthenes; et iam a limine (ut Cleobulus recte monſtrauerat) ſimulatis luctibus ardens; tandem, inquit, de Poliarcho triumphaſti, Eriſthenes. Periit armillae contactu, quam letalibus ſuccis imbueras. Num tu uero, quod Oloodemus facit, ultro in gloriam duces, quod operam facinori tanto praebueris? Ad haec Eriſthenes tanquam ſubito fluctu pereulſus, quid loqueretur, non habuit. Audiebat extinctum Poliarchum, a quo eius ſpes nequaquam diuertebat. Iam uero conſcientia pulſabatur ad crimen obiectum. Et quid praeterea diſſimularet, ſi Oloodemus (ita enim ſinxerat Eurymedes) iam confeſſus ueneficium erat? Nec prolixiori conſilio, aut recomponendo animo tempus dabatur. Ergo, ut in perditis rebus, reſtare putauit, ne languide cunctaretur; aut fruſtra negato facinore, uideretur cenſuiſſe pudendum, quod nollet confiteri. Vrgenti itaque Eu-

rymedi, bene eſt, retulit. De me quod placebit, fata deliberent. Satis eſt gaudii quod poſt Poliarchum Siciliae hoſtem uixi. Tum ſolerter Eurymedes, tanquam de re nota agens, ſeſe penetrabat in eorum conſilia. Ad extremum, Lycogenis perfidiam obiecit; qui litteris ad Poliarchum in ſui flagitii infamiam ſubſtituebat innoxium Regem; Et Eriſthene fallaciam leui riſu confitente, Eurimedes ad Regem ab eo digreditur; nec ſine horrore, quid ille ſit faſſus oſtendit; Reſtare, ut Oloodemus pari indicio ſe damnet.

Tam feliciter perueſtigato facinore exultans Meleander, laudatum Eurymedem ad Oloodemum mittit. Sed illi praeſentiori ingenio, auerſatus ueneficii nomen, tanquam de inaudito facinore, quum interrogaretur, ipſe plura quaerebat: quumque Eriſthenes iam flagitium confeſſus diceretur, ratus hanc eſſe fallaciam, nec ſe credere reſpondit turpiſſimum crimen in Eriſthenem cadere; nec, ſi maxime caderet, ſe conſcium eſſe. Ad extremum, expugnauit pertinaciam Eurymedes prudenti conſilio. Oloodemum in arcano loco ſiſtit; unde Eriſthenes poſſet audiri, quocum ipſe ante actos ſermones repetere coepit. Et Eriſthenes, tanquam in pignus conſtantiae, nec ſuum abnuebat, nec ſociorum crimen; donec adeo Oloodemi patientiam uicit, ut repente exclamaret; o te uel ſimplicem, Eriſthenes; uel tuorum proditorem! Stragulis deinde reiectis, communem ſuorum perniciem appellauit, et ſolum exitu dignum, quem pluribus comparauiſſet. Sero intellexit Eriſthenes ſe ab Eurymede eſſe deluſum; neque Oloodemum communis flagitii indicium feciſſe. Verbis ergo, quae tempus dolorque ferebant, errorem excuſare parabat Oloodemo. Sed ut ſatis explorata res, adhibitique idonei teſtes, in diuerſum abſtracti

con-

conduntur in carcerem, et poſtridie ad publicum iudicium trahuntur: ne ſi quaeſtio populo teſte non habita eſſet, clientelis et factionibus deinde reorum tanquam parum legitima inuidioſe traduceretur. Sed quamquam Epeirctanis ciuibus Rex fidebat; tamen ad reorum cuſtodiam, praetoriani cum armis in foro locati ſunt. Et ex eiusmodi loco dicenda cauſſa erat, unde facile, ſi tumultus exarſiſſet, recipi in arcem poſſent, et carceri reddi. Populus in forum per praeconem euocatus effuſe conuenerat; et ille, qui orare in publicis iudiciis regias cauſſas ſolebat, in hunc ſenſum loquutus eſt: Scire populum, quanta ipſius charitate Rex flagret, nec Regem uicisſim dubitare, quin ſit illi charisſimus. Itaque Eriſthenem Oloodemum, multorum in ſcelerum reos, quamquam poterat ſuo iure damnare, tamen diſtuliſſe ad publicos iudices; ut optimorum ciuium ſtudiis potisſimum uindicetur. Audiret populus pro ſe dicentes, et ipſis iudicibus ſua uoce praeiret, quid de illis ſtatuendum. Triginta tum iudices de rebus capitalibus quaerebant, ad quos Eriſthene et Oloodemo productis, accuſator multa eorum in Regem facinora, fidem ſaepe fruſtratam, habita cum inimicis conſilia ſtrictim explicuit. Acerbior oratio fuit, de ueneno, et parata in Regem infamia. Quumque uerba, quum teſtes, quum litteras portuliſſet, adeo Epeirctanum populum mouit, ut nihil expectato iudicio a plerisque lapidatio urgeretur. Sed deprecatus eſt actor impetum uulgi, donec iudices in ſuffragia iuiſſent. Plurimum intereſſe, ut rei publicae dicerent. Plus illos oratione ſua, et perculſae conſcientiae notis, quam accuſantis uoce laboraturos. Duplicem quoque aquam, ſi peterent, eis ad defenſionem a Rege concedi: ſimul his, reos prouocat ad dicendum. Sed

illi (ut coniecerat) cauſſae inopia marcebant. Nec deflecti crimen poterat, nec populus conciliari. Timidè ergo pauca; et illa plus in Regem, quam pro ſe loquuti ſunt. Dimiſere tunc iudices in urnam ſuffragia; quâ publice effuſa, fabae omnes atro colore noxios damnauerunt.

Rapti ſtatim in carcerem, ut ueneficii conuictos idoneo ſupplicio cicuta conficeret. Illic triſti et ultima libertate exercuere ius; quod ita pereuntibus leges indulſerant. Diras igitur dicere Regi; ultorem ciere Lycogenem; uenerari Deos manes, ut hoſtes ad peiora ſeruati hunc exitum ſibi inuideant. Inter haec ananeaeum poculum aderat; quod prius Oloodemus de carnificis manu rapiens; Age, inquit, propinemus Meleandro. Nos quidem eximus miſerias, prius hunc noſtro fato oppreſſuri, quam uiuentes ueluiſſe exiſtimat. His dictis non cunctanter totum hauſit. Denuo impletum quum Eriſtheni porrigeretur; ſupercilium ille duxit, et circumſpiciens, ecquis, ait, amicos meos monebit, Meleandro quid debeant? Epoto ueneno, ambo a carnifice monentur, ut quo facilius uirus conciperetur uenis, minorique cruciatu occumberent, quantum carceris ſpatia ſinebant, ambulationem urgerent; donec tibiis grauibus ſentirent iam ab imo calorem excedere. Quum paruiſſent, frigentibus mox pedibus procumbunt in lectum. Illic ueneni nebulis imitantibus ſomnum, languebant ſine ſenſu; donec coxis iam exanimatis, tanquam ſtimulo icti, prodidere letalem uim ipſa intrantem uitalia; nec multo poſt extincti ſunt. Vulgati mox uerſus celeritate poetarum; quorum alii uili audacia plus iuſto laceſſebant perculſos; alii tanquam adhuc poenitentia in integro eſſet extinctos monebant, et de obitu iam exacto ſero uaticina-

cinabantur. Minus haec carmina diſplicuerunt, quae prolixius ambitionem, quam ipſos reos notabant.

Debita funeſtis cecidit tibi uictima fatis,
Ambitio; Nunc pone minas, ſatiataque tanto
Sanguine, Sicaniis pacem concede colonis.
Heu quoties uictrix noſtri de cladibus orbis
Vmbrarum impleſti ſedes; dum uertere regna
Dulce tibi, et ſaeuas terris indicere pugnas!
Prima tuos ducunt periuria foeda maniplos,
Contemtusque deum, metasque in limite nullo
Spes uotis poſitura ſuis. Tunc impia captis
Mentibus illapſae uerſant incendia Dirae.
Non ſceptro iurata fides, non fama, piumque
Obſtat: Eunt ſontes, perque ipſa pericula caeci
In peiora ruunt. O dii! Tot feruere Martem
Caedibus, et ſaeuis fumare mapalia flammis,
Inſonteſque perire animas, ſexumque minorem
(Turpe nefas belli) dominos perferre nocentes!
Quid tantis petitur furiis? exoluere iuſto
Colla iugo, et ſteriles patriae calcare ruinas,
Inſanasque metu trepide transmittere noctes,
Nam ſceleri quae tuta quies? Mala praemia ueſtrae
Vt primum tetigere manus; ultricia ſontes
Fata uocant, ſubitisque dies intercidit umbris.

At Rex gnarus, quam grauis immineret Lycogenes; quo die de damnatis ſumebatur ſupplicium, Eurymedem dimiſit cum modico equitatu, qui eum ſubito furto tentaret. Quippe Lycogenes poſt Eriſthenem et Oloodemum captos nondum in bellum exarſerat; multo quidem armatorum praeſidio ſalutem tutatus; ſed reconciliationis ſpem ſubinde ſubiiciens; ut uel ſimulatione foederum captiuos extorqueret a Rege, uel quaſi implacabilem tyrannum differret maledictis. Ac ut efficacius crederetur bona fide pacem optare, Dunalbium litteris monuit, ut ab acerbis conſiliis Regem auerteret, abſolueret ille captiuos, et quidquid ſuſpicionis

aut odii erat, tranquillitati publicae daret. Dunalbius, his ſe litteris fidem habere dum ſimulat, uideturque quae erant mandata procurare apud Regem, ſua ipſius fraude Lycogenem luſit. Quippe ille fallendi ſpe, et amicos a uinculis recipiendi, tam lente cunctabatur, ut interim Regi liceret ſuis rebus conſulere. Tunc uero, quum ad eum comprehendendum Rex miſit, non defuerunt ex coniuratis quidam, qui aduentum Eurymedis occuparent, nuntiantes de amicorum pernicie, ipſiusque periculo. Coenae tunc tempus erat; et conuiuium militaribus uiris frequens. Ad quos ita Lycogenes. Ne fruſtra conueniſſe uos putetis, commilitones, ſepulcralem hanc coenam Eriſtheni, et Oloodemo edimus. Meleandri crudelitate peremti ſunt; et niſi quid opis in uobis eſt, eadem tempeſtate corripior. En, tyranni ſatellites, paene pro foribus, quibus mea pernicies mandata eſt! Quae ſors inde uos maneat, quae optimos ciues, neminem reor ambigere. Quum principum caedes ea audacia faciat, an modeſtius de ceteris decreturum coniicias? Non uos ad ſalutem meam ſollicito, commilitones, niſi cum ueſtra creditis eſſe coniunctam. Simul his de ſtrato exiliit. Ceteri proiectis quoque menſis ad arma diſcurrerunt. Omnis domus ſedulitate tot militum, ſibi ſimul ducique timentium, feruebat. Miſſi quidam, qui ex uicinis locis ampliorem manum accirent. Multi, duce Menoerito, lecti, qui obuiam irent Eurymedi; poſitiſque in commoda ualle inſidiis; incautum et itinere feſſum exciperent. Sed confuſa dimicatio fuit; quia prius, quam deliteſceret ad inſidias miles, Eurymedes uenit et ipſe imparatus ad certamen. Viriliter tamen utrimque pugnatum eſt: frendente praecipue Eurymede, capi admonitum Lycogenem non poſſe. Ceterum quamquam et in hoſtico

ſti co

ſtico et uiribus impar; (nam Lycogenes ſtrepitu pugnantium ad ſe illato ſuos omnes promouit in aciem) confeſſa tamen fuga non dilabi ſuſtinuit: Et ſenſim recedentem non ſequutus eſt Lycogenis miles: Seu fraudem ab hoſte, ſeu iam miſtum tenebris coelum pertimuit.

Periere non multi, nocturno diſcrimine: Sed uiciſſe uidebatur Lycogenes, qui ſuorum impetu laetus, amicos undique accerſit: praeparata concurrentibus arma diſtribuit: unoque exemplo ſcribit ciuitatum conciliis: ut ſe publicae auctorem libertatis uelint adiutum. Nec tarde deficiebant ab optimo Rege illi ipſi, qui ſub eius manſuetudine creuerant: Documentum mortalibus, quantumuis egregiam in Rege uirtutem, niſi fortitudinis opinio accedat, poſſe contemni: nec fidelius ullos Principes amari a populis, quam qui timeri meruerint. Triſte mortalibus ſpectaculum exhibebat Sicilia. Pulſa religio; iura neglecta. Inſidiae euntibus uiae; domus, uicique paſſim, rapinis, furore, incendio afflicti; Sola denique caſtra in ſqalentibus campis fulgentia. Nec populus primo furore ſentiebat, grauiora ſe pati ſub grege tyrannorum, quam quae tanquam a Meleandro illata uindicari uoluerat; Proditor ſui, et proditionis merces. Multos tamen ille fluctus non abſtulit. Quatuor praeter Epeircten urbes reuerentia maieſtatis continuit; Meſſanam, Panormum, Catanam, et in umbilico inſulae Ennam.

Iamque Lycogenes iura regni et inſignia uſurpans, ſoli nomini parcebat. Solium, quum accumberet menſae: ueſtis purpurea in caſtris, et ubique ſica ad latus. Blandus immodice, aut ſeuerus, ut teneret terretue contumaces. Nec ſegnior ad res ſuas Meleander ſubitis delectibus multum militum effecit. Epeircte commeatu

munimentis inſtructisſima, in arcem belli delecta eſt. Ex regiis triremibus quotquot in officio manſerant, in illum portum deductae. Ipſe et propria indole, et tunc anxiis rebus, erat in deorum curam intentior. Et quoniam rebellionis nefas inſtar morbi peruagabatur Siciliam, tanquam plus fati atque amentiae quam ſceleris eſſet, publice clauum fixit. Ita ſperabat poſſe componi mentes, quas furor rapuerat. Etiam ne in ſuos milites labes inſerperet, placuit luſtrari exercitum. Iuit ergo ad caſtrorum principia (nam ſub Epeirctes radicibus milites tendebant) et inde cum tribunis ducibus que, et deorum ſimulacris, procesſit ad campum, in quo facturus ſacerdos inſtruebat altaria. Omnis in armis, et ſub ſignis exercitus, ſibi, ad rem diuinam coronas texuerat. Haſtae quoque, et iacula, circumactis frondibus induebantur. Interim hoſtiae omni cultu mactatae, taurus, hircus, et aries inter legitimas preces ter a miniſtris alte praecinctis circummactae exercitui, ad aras ſiſtuntur. Tum rex et in orbem ipſe ſe egit, deos appellaturus: Adeſſent melioribus partibus, et ſi qui hactenus non fauiſſent, rite propitiati ad ſe transirent. Incolumis eſſet exercitus. Vires, animus, conſilium, hoſti exciderent. Quod ſi ope, ſalute, uictoria iuuiſſent, tum ſe Ioui Seruatori, Martique, et Mineruae, et Coelipotentibus diis, quotquot bellum aut pacem curant, templum de aduerſariorum manubiis extructurum. Annuos etiam ludos fore, in quorum praemiis haec in Siciliam deorum beneficia caelarentur. Inter haec uota hoſtiae cadunt; fibriſque ſpirantibus aruſpex admotus eſt. Is quum integerrimum iecur, ſed crasſioribus membranis pertinaciter obductum inſpiceret; exta quidem eſſe bona aſſeruit; et iis magnam felicitatem portendi, ſed lentam; et quae labore con-

ſtaret.

Res fatua eſt, hominum librare negocia cœlo,
Fortunæ faber eſt quilibet ipse suæ.

ſtaret. Poſt haec, milites geſtu inani, et haſtis ex arte aliquoties quaſſatis, tanquam ad hoſtem praeſentem ſucclamantes, edidere ſimulacrum coeuntis certaminis, et innoxie uelitati in caſtra redierunt.

CAPVT XI
ARGVMENTVM.

Archombrotus mathematicum iactabundum in regiam intromittit. Sed eius circa uentura ex ſiderum obſeruatione ſcientiam inaniſſimam coram Rege, quibus ſolet ſalibus Nicopompus explodit.

Sed Meleander, quod ſuperfuit lucis, haut multum diſpari curae dedit. Quidam enim ex Aſſyria hoſpes, ſpecie quaerendae in diuerſis gentibus ſapientiae errabat, re uera ut ſuam iactaret. Is tunc Sicilia erat, et in mathematicorum coelo uerſatus, uendebat ſuae artis ludibria; ſi quis ex ſideribus, quae naſcenti affuerant, uolebat de fortuna, quae uiuenti, quae morituro debebatur, uaniſſima credulitate cognoſcere. Nondum erat capitale in ipſos Principes quaerere ex eiusmodi ſiderum fide. Quum is ergo laudaret uix imparem diis ſcientiam; et de ſucceſſu apud multos mentiretur; quoties felicitatem aut mala non fruſtra promiſiſſet, quam multi nec riſiſſent impune haec fata, nec fruſtra timuiſſent; accidit, ut ad Archombrotum fama illius peruaderet; Ad quem accitus, quum prolixe eandem coeleſtis influxus uim commendaret; iuuenem amantemque ſic perpulit, ut de cupiditatum ſuarum exitu eam artem interrogari uellet. Chaldaeus, quidquid ſidera portenderent, ſe cum fide renuntiaturum promiſit. Sed cur priuatae duntaxat fortunae mortales ſollicitant (inquit) hanc uenturi ſcientiam? Quidni et imperat Meleander, inſpecto coelorum or-

dine deprehendi, ſuisne an hoſtium ſatis pugnetur? Mouit ea oratio Archombrotum; per quem et Rex in ſpem plus, quam oraculi Chaldaeum acciuit. Is mercedis ſpe plenus; iamque melius ſibi, quam Regi, ex ea negotiatione auguratus, uenit ad Regiam; Rogatusque qua diſciplina, quoque numine, oculos, poſſet in futurarum rerum caliginem mittere; ſic incepit: Non ille nos ſpiritus ad uaticinium (o Rex) agit, quem fati dici de hiatibus terrae eliciunt ad turbanda diuinitatis ſtimulis ingenia. Sed neque de more illorum, confuſis dubiisque oraculis ſciscitantes fruſtramur. Vnam coeli uim, unos ſiderum curſus ſcrutari, noſtrae genti eſt ſtudium. Primi deprehendimus metas Solis; primi liquidas, nec ueſtigiis notabiles, coeleſtium facum uias, nominibus menſuriſque diſtinximus: contemplatione libera in ſudo aere, et nebulis non infeſto. Aſſyriis enim raro pruinae, aut ſqualentes nubibus uenti, coelum eripiunt. Dum in ea contemplatione haeremus, experimento nobis compertum eſt, haec humana ad aſtrorum motus regi; nec alias eſſe Parcas, quae naſcentibus fata disponant. Quippe ex eorum inter ſe commercio, ſi uniuerſa tellus accipit uices, et ad ubertatem, aut frugum internecionem adigitur; ſi annos, ſi ſaecula, uis illa definit; quid miremur ſingula mortalium corpuſcula, inde uitam, cupiditates laeta, et triſtia ſortiri? Liceat modo ſcire momentum, quo te peperit mater. Effingam ego in tabula coeli imaginem, et quotquot ſideribus facimus domos; ea in illis conſtituam, quas, quum naſcereris, obtinuerunt. Iupiter, Solque, et Venus, optimi planetarum; deterrimusque cum Marte Saturnus; Mercuriusque et Luna, uarii ex ſorte locorum, quos inſidunt. Cuius illorum regnum fuerit, quum in orbem intraſti, quo gradu, quo

aſpe-

aſpectu, illum ceteri temperarint, uel urſerint. Illic ego, ne dubita, quidquid de te decretum eſt, legam.

Fiducia orantis, et promisſi magnitudo, tetigerat Meleandrum: maieſtas praeterea artis et tanquam ex abdito formulae audientibus ignotae, uenerationem addiderant. Sed dum omnes laudibus fremunt. Nicopompus (nam tunc forte inter paucisſimos aderat) intentus in Chaldaeum, riſu ſeuero: Euge, mi homo, inquit; Occupaſti deorum imperium. Scribe ſpei timorisque improbas leges, et ſi qui hic decipi amant, impone lubentibus. Impetus Meleandri, ceterorumque ad haec uerba ſubſtiterat. Auide ergo quaerere omnes, quid diceret, ſentiretue Nicopompus, ipſum ne Chaldaeum, an artem illius inceſſeret maledictis. Praecipue Meleander ſciſcitari, cur hoſpiti inclementer diceret. At ille, quidni hunc ueteratorem iurgio premam? (o Rex) qui in te ſibi plus iuris facit, quam ea ipſa, quae mendacio praefert, ſidera habeant? Quidquid enim mentiri uoluerit, labefactabitur asſidua expectatione ſucceſſus animi tui quies, aſtrorum nulli motus potuiſſent conuellere. Sic inde hic tyrannus ſub inſontis coeli inuidia regnabit, ac ceu Iouem ſe faciat, multum ſibi cenſebit te debere, ſi felicia fata exorabili ore praeſagiet. Quid denique ab eo credis audire? Ego absque mathematico ullo coelo, quidquid facturus ſit, dicam. Vbi ingentem chartam (non ſine ſuo riſu, ſi ſapit) multis lineis punctisque uexauerit, tandem exitus mites et fortuna tua dignos grauisſima uoce promitteret. Id enim ad gratiam et lucellum eſſe non dubitat. Sed inter haec, ad imitationem non mercenarii oris, ſupercilium ducet, perplexe cunctabitur, nunc in te, nunc in aſtra reſpiciet, addet denique formidoloſum quiddam; ambiguum tamen, et

quod

quod in uarios euentus facile trahas. Haec laboris tanti ſumma, haec reſponſa ille uendet, quae gratis nunc refero, Sed ceſſo hominem adoriri; quando hanc pugnam tum ſilentium tuum, Rex, tum ipſius in me obtutus efflagitat?

Ais ex aſtrorum poſitura, mathematice, ex ordine, ex ui, qua influunt ſubeuntibus lucem infantibus, uitae atque interitus rationem disponi; Sed fateris ea uertigine rapi coelum, ut paruo momento ſiderum ſtatus mutetur, Si igitur celeritas, quantam aegre cogitatione conceperis, coeleſtia corpora auehit; ex ſtatione porro diuerſa minae eorum aut promiſſa inflectuntur; cui hominum ſua fata certo retuleris, quum incertum ſit, quo ſiderum temperamento productus ſit? Niſi credis hanc eſſe obſtetricibus curam, ut continuo ſolaria conſulant, notent diſtricte diei articulum, et naſcenti ſuas ſtellas tanquam patrimonium ſeruent. Quoties matrum pericula curam hanc circumſtantibus adimunt? quoties nemo eſt, quem ſuperſtitio illa tangat? Finge tamen, eſſe continuo, qui id curent: At ſi diu naſcitur puer; ut ſaepe fit, manum exertam, aut capitis partem, reliquum corpus non ſequitur: quaenam aſtrorum collocatio fatalis illi erit? utrum quae adſtitit exeunti capiti; an quae denique productum afflauit? Praeterea quum frequenter exerrent ſolaria: et pleraeque machinarum, quae horas deſignant, ex ſiccitate aut humiditate aeris amittant tenorem; Vnde habebis uerum illud fuiſſe, et ex menſura coeli tempus, quod in ortu infantium homines curioſi, aut amici, notauerint.

Finge tamen in eo non errari; deprehendas utique ſtellas, quo ſitu, quo uigore fuerint, quum illi in quos inquiris, naſcerentur. At unde tantum ſideribus in

cor-

corpora noſtra, immò in mentes imperium? Ex iis ſcilicet expectabo felicitatem, ex iis uitae genus, et mortis arbitrium? Num ergo, qui praelium ſubeunt, ſimulque extinguuntur, omnes ſub eodem coeli ordine erant nati? Num ſi nauis peritura eſt, nullos uectores accipiet, niſi quos naſcentes aſtra naufragio demnauerint? Immo ſub ſidere omni producti, coeunt in aciem, nauigium onerant, et dispares ortus una morte coniungunt: Rurſusque non quotquot eodem nexu aſtrorum lucem aſpiciunt, uno fato aut uiuunt, aut pereunt. Regem hic uides. An omnibus illius aequalibus putas regnum contigiſſe: uel aliquas ſaltem opes, quae indices eſſent beatae et opulentae collocationis aſtrorum? immò, an omnes ſupereſſe ad hunc diem? Ecce Cleobulum, ecce te. An qui cum illo nati ſunt, cum illo quoque ſapiunt, Regibusque ſunt accepti; aut qui tecum, omnes (ne quid grauius dicam) mathematici ſunt? Qui autem, quum in praedonem quis incidit? Fatale erat, inquis, ut hunc praedo obtruncaret. Num ergo eadem aſtra, quae uiatorem, dum naſceretur, ferro praedonis mancipabant, ipſi quoque praedoni, diu fortaſſe, antea nato, mentem uimque dederunt, ut aliquando hunc uellet, et poſſet occidere? Certe enim non minus dicitis ex aſtris fieri, ut hic interficiat, quam ut iſte mactetur. Quum quis uero aedificii ruina obruitur; an, quia erat in aſtris, ut eum ſua domus ſepeliret, affiictus eſt murus? Immo mehercules quia afflictus eſt murus, hunc ſubiectum moles oppresſit. Eadem de dignitatibus ratio, ad quas per ſuffragia adſcenditur. An enim ſidera, quae alicui naſcenti adfuerunt, et (ut uultis) promiſerunt dignitatem; aliis mortalibus potuerunt imperaſſe, qui ſub iis nati non ſunt; et ex quorum tamen ſuffragiis deſtinatae dignitatis conſtat effectus? Hanc

Hanc ego uanitatem ineptia et ſtoliditate praecipuam dicerem, niſi ſupra haec nomina peccaret. Peſſimae ſuperſtitionis ingenium eſt. Quo libertas enim mortalium, ſi a praeſcripto ſiderum non poſſunt recedere? Curem ego ualetudinem, me honores ſollicitent; uitia abiicere cogitem; animum ad uirtutes appellere; ſi naſcenti dictum eſt, quid me eſſe oporteat? Iacturam humanae libertatis deploro? Etiam deorum munus perit. Amplius tura non perdo. Deos nec timeo, nec ambio; ſi non poſſunt, aut nolunt, quod de me eſt ſtatutum, inflectere. At pro naſcituris liberis ſcilicet orabimus, ut propitia aſtra habeant. Dicam, quod ego in Mergania uidi. Quendam haec ſuperſtitio afflauerat; ut nec uxoris cubiculum intraret, niſi exploratis antea aſtris. Si aut cauda draconis implicabat ſidera, aut ea ſcorpius in cinctu brachiorum corrumpebat; uel omnino quid monſtri minabatur in coelis, ſolus oppido dormiebat. Quid quaeris? nati ſunt ei liberi aliquot, et omnes inſani.

Dum Meleander, ceterique infelicem Mergani curam rident; Chaldaeus, quamquam inſperatisſima accuſatione turbatus, collegit animum, ſimilisque eam rixam contemnenti; Nihil detrahi Diis dixit, quorum iuſſu haec ipſa uis, quam praedicabat, ineſſet ſideribus; quique adeo non ſe abdicarunt poteſtate, ut res ſuperſint innumerae, quibus ſe uel propitios uel uindices prodant. Non denique adeo mathematicos delirare, ut omnibus, qui cum Rege nati ſunt, deberi regnum putent. Ad uenturi praeſagia multarum quoque rerum praeter aſtra habendam rationem; in quibus praecipua ſunt, ſaeculi genius, ſtirpisque conditio. Ceterum, ſi quis neget, aliquid coelum in hominibus poſſe, dignum eſſe cum ceritis piari; Quum omnibus

con-

conſtet aerem ex coeli conditione uel turbatum uel placidum, ſe ipſum inſinuare in mortalium corpora, ex quorum deinde afflatu incluſi animi inſpiratos affectus accipiunt. Ita modeſtiora loquentem interfatus Nicopompus; Nec omnia, inquit, mathematice, negamus ſideribus. Incitari hominem ad ſegnitiem, laboremue; callidam indolem, aut ad iracundam ſolitudinem declinare; in uitia denique, aut uirtutes, aliquo pondere et impetu ferri; Haec non nego ex coeli in iſta terrena imperio eſſe. Itaque non multum repugnem; ſi coniicias eos, qui ex mitibus aſtris hauſerunt lenitatem, uicturos fortuna ab iis diſpari, quos grauia et turbulenta ſidera in feruidiora ſtudia agunt; Vel quibus placidum coelum hilaritatem infuderit, gratiori conſuetudine placituros, quam homines receptum Saturnum acri et moleſta ſolitudine contemplantes. Eiuſmodi non certae quidem artis, ſed egregiae prudentiae praecepta non carpo. Alia ſunt, quae me tibi committunt; et haec praecipue quatuor. Primum, quod ſidera, contra quam ſentis, impellere credo, non cogere, ad rectas cupiditates aut impias. Tum ex ſiderum, uel cupiditatum contemplatione praenuntiari certo non poſſe, quid hominem in uita maneat, uel quem finem dii ſtatuerint. Tertio non ſatis intelligi, quae aſtra hos infantibus effectus ingenerent. Res denique liberas, res fortuitas; huic neceſſitati ſiderum uel inepte uel impie dari.

De iis ubertim dicerem: Sed uideo te fatigatum (Rex) ad Cleobulum reſpicere; a quo fateor, utiliora ſuper bello, quam a me, uel mathematico, accipies. Immo, inquit Rex; ſed ſtrictim de his ediſſere. Tum Ille; Non nos cogi ſideribus uel hinc conſtat, quod haut pauci impetum ab iis concitatum ratione domitamus;

mus; et nulla re magis noſtrum genus a belluis diſcrepat, quam hoc libertatis priuilegio; quae ſollicitari ſubiectis et flagrantibus motibus, ſed ad uitia aut uirtutem adigi inuita non poteſt. Hinc in philoſophorum ſcholis nihil uulgarius, quam ſapientis animum, expertem ſeruitutis, ipſis quoque imperare ſideribus. Hinc et quotidiana eorum praeconia, qui ſciunt moderari iracundiae, amori, ceterisque torrentibus; quibus haec caſtra in animos noſtros inundant. Quorum omnino nihil eſſet, niſi accepta aſtrorum imperia mens noſtra faſtidire aut recuſare poſſet. Praeterea ut Sol omnia, quae luce eadem et iisdem radiis corripit, non iisdem effectibus damnat (nam fouebit alia ſemina, alia enecabit; urentur, exiliores herbae, et defendet alias crasſior ſuccus:) Ita quum tot infantium, qui naſcuntur uelut ager diuertisſimis modis praeparatus ſit, ex uaria parentum indole, ualetudine, habitu; una illa uis, quae e coelo in plures ſimul manabit, non poterit idem in omnes: Si conſentientem ſibi infantis indolem inueniet, in ea regnabit; ſi repugnantem uix aliud, quam corriget; Adeo, ut de infantis moribus uitaque dicturus, non inſpicere modo coelum debeas, ſed parentes, ſed fortunam, quae grauidae matri fuit, ſed diuerſa alia, et plerumque tibi ignota. Et ex his quidem ſecundae, quam poſuimus, quaeſtionis ratio ipſa ſe aperit; ex aſtris ſcilicet non ſta tui certo poſſe, quid acturi paſſuriue mortales ſint. Nam quum moderari posſimus ingeneratis affectibus, quidni et ea declinare, quae illi affectus perpetiſſent, ſi fuiſſemus obnoxii? Quumque ex uariis cauſſis nunc leuius, nunc grauius naſcentis hominis animo incidat illa prementis coeli conditio; cur uno effectu in omnes ualiturum exiſtimes, quod non in omnes eadem poteſtate inualuit?

Adde-

Addebam, nec deprehendi ſatis poſſe, quaenam ſit connexio uel auerſio ſiderum, quae infantibus ſemina uenturarum cupiditatum ingenerat. Vos eam ſpectatis, quae ſuperſtat naſcenti. Quidni, et illam quae fuit, quum animaretur foetus in utero? quidni ceteras, ſub quibus tenerum corpus, et adhuc anima ſui ignara, in aluo materna inſtruebatur ad uiuendi patientiam? Equidem ex eorum ſiderum conditione, non minus, quam ex ipſis natalibus, pendere infantem exiſtimem.

Quod ultimum aſſerui, res liberas aut fortuitas huic ſiderum poteſtati ſine ſacrilegio non addici, urgerem uehementius; niſi timerem prolixitatis meae odio tibi Regem conciliare. Dicam tamen, et uos id uelle, et ſine ſcelere aut amentia uelle non poſſe. Quid liberius, quam uxorem ducere; hoc uel illud uitae genus inſiſtere? Aut quid magis fortuitum, quam ut homo pereat ferro, aquis ſoluatur, inimicitias ſuſcipiat, certo uitae anno aegrotet; principibus charus, dignitate uel contumelia inſignis ſit? De his tamen reſpondere, mathematici ſoletis? hic audacia, hic praeda eſt ueſtra. Nuper furtum a ſeruo erat factum; fugerat ille, et a domino quaerebatur. Nihil magis fortuitum, quam ut caperetur, aut abiret incolumis. Contigit ergo, ut ſoſpes euaderet, et continuo de ueſtris unus myſtis, ratus de praeteritis augur, retulit nobis, inultum latronem aufugiſſe; quia interceſſerat Luna Mercurio, ſcilicet furum patrono, eumque contexerat. Aegre mihi perſuaſit, ſe ſerio hanc fabulam nobis afferre. Non in deum ergo cura, non in domini diligentia, aut furis ipſius ſolertia fuit, ut ille caperetur, aut tuto lateret; ſed hoc totum ex aſtrorum imperio factum; a quibus, ſi haec humana ſic aguntur, fruſtra negotiis quiſque noſtris operam curamue impendimus. Fient enim uel ceſſan-

tibus nobis, quae ipſa praeſcripſere; et quaecunque uetuerint, nulla noſtra induſtria procedent. Vt cetera uero praeteream, quibus iſta refellatur, quam diis naturaeque inſertis, injuria; Quaero, Chaldaee, utrum illa uis, quae felicem naſcenti puta infanti uitam portendit, aut uiolentae mortis caſum, in triceſimum forte, aut amplius, uitae annum conſtituit; utrum, inquam, illa uis, quae hos caſus, illamque motura fortunam eſt, duret in coelo; et deſtinatum tempus expectet, quo terris illabens, cogat in neceſſarios effectus neceſſaria inſtrumenta; An uero inſeratur ipſi infanti; ut ueluti fora, et paullatim coaleſcens, iuſſo tempore erumpat, impleatque, quod aſtra mandauerint. Si dicis in coelo peritare; manifeſto es imprudens. Nam quum fortuna infantis, conſtet (ut uultis) ex modo, quo aſtra, dum is naſceretur, inter ſe erant nexa; poſtquam eum modum in coelo deleuerit eorundem ſiderum curſus, aliumque effecerit, forte priori contrarium; qua in arca, uel penu coeleſti, recondetur prior illa uis, quae poſt multos demum annos exerenda eſt, et in ſcenam mittenda? Sin putatis adhaerere ipſi infanti hoc fatum, quod in uirum deinde ualeat; adhuc peius nugamini. Scilicet in naufragio causſa eſt, cur uenti ſe tollant, cur ſui oblitus gubernator infigat uadis proram; aut colonus causſa eſt belli, quod eum pauperat: uel mitioris coeli, quo fruges abundant? et quos excidentium terrarum labes abſorbet, ſolidos illos naturæ ſinus frangunt fati ſui uiolentia, ut deſtinato a ſideribus obitu defungantur? Plura in pernicioſisſimam amentiam non dico, quae deos, hominesque una captiuitate damnat; quae ratione deſtituta, uanisque ſucceſſibus ſaepe eluſa, tamen inanes, ac interdum ſceleratas ſpes, ſubiicit conſultorum animis, aut inutili metu ſuspendit incautos.

Iactant

Iactant tamen quaedam ſuorum oracula, quibus euentus reſponderit. Ex iis conciliare fidem, tanquam non ſpernendae arti uolunt. Primum quidem, ſi quae talia extiterunt, nego neceſsitate fatorum contigiſſe, aſtrisue cogentibus. Facilius crediderim, aliquod eſſe numen, quod in uindictam impiae credulitatis non nunquam repraeſentet mortalibus ea ipſa, quae ſibi non a diis, ſed ſideribus metuerunt. Deinde ut inſomnia, quamquam ſine arte uel duce oberrantia, tamen interdum fortuitas rerum uenturarum ſpecies referunt: Et coecus, ſi uim lapidum ſpargit, aliquando imprudens tangit metam: Sic dum multum et paſsim Chaldaee mentimini, nihil mirum, ſi non nunquam fortuna ueſtram audaciam commendat; et miramini uos uera dixiſſe. Etiam pauca reſponſa, quae uulgo celebrantur, uanitatem artis proſcribunt. Nam quod luculentius ſignum, non ſolere nobiſcum uaritatem, quam inſtar prodigii iactari, ſi in illam interdum ueſter ludus incurrerit? ſed nec tantum tribuo famae, ut, quod ue uaticiniis ueſtris memorat, utique credam. Prodigia quum narrantur, excipi ſolent fauore mirantium; et quamquam non ad uerum exacta ſint, poſtquam ſemel ſcriptorem inuenerunt, pluribus placent, ueneratione creſcunt, uetuſtate commendantur. In hunc modum fabulas ueſtras inualuiſſe exiſtimem; niſi dicas impiae arti acceſsiſſe nefandorum geniorum commercia. Hi enim tranſacta inter homines, ſecretaque accurate explorant, et ſagaciter de futuro coniiciunt. Veſtros ergo Chaldaeos, ſi in pudendam eorum familiaritatem acciti fuerunt, nihil mirum ſuggerentibus ipſis atque monſtrantibus, quae ſupra mortalium ingenium erant, interdum claruiſſe. Nimis moror. Si quae Siciliae uentura ſunt noſti; quidni, mathematice, et tua ipſius

fata perſpicias? Cur neſciſti, me tibi hodie grauem fore? Cur non in experimentum artis monuiſti adeſſe, qui te turbaret? Denique ſi potes explorare, an Rex de hoſtibus triumphaturus ſit; illud primum explora, an ſit tibi crediturus. Tibi autem tantus Rex crediturus ſummis in rebus, eaque ex arte, quae uel ſi de leuibus ac quotidianis praedicere audet, inani euentu in omnium riſus ſolet incurrere? Nam ſerenos aut nubilos dies, uim imbrium, turbines, uentos, diſpenſari generi humano ex aſtrorum inter ſe commercio uos quoque proclamatis, et nos partim agnoſcimus. Adeo tamen frequenter erratis, quum ex inſpectione ſiderum aut ſolem promittitis, aut pluuias, ut in prouerbium abierit ueſtra illa ludendi fingendique licentia. Tu ipſe coelum explora: Sequere lunæ curſus; bella uel foedera coeleſtium ignium confer in tabulas. Inde, ſi putes, deſtina, ſudos dies, foedos oſtende. Si non erras, ſi te euentus non arguet, ego me tuae arti, quam laceſſo, dedi ad poenam non recuſo. Neque tamen in aerem, in nubes, in ſerenum, minus ſidera poſſe dices, quam in corpora fortunasque mortalium. Quum tu igitur illa ignores, cur te iſta exiſtimemus praenoſcere? Scies nempe ex aſtris, quo ceſſura ſint bella, et quae ſors Siculas mentes actura ſit; neſcies autem, quando hortulo tuo imbrem, quando pecori ſolem eadem aſtra annuerint? Immo fatendum ex hac ignoratione tempeſtatum, uel quid uelint ac iubeant ſidera, uos neſcire? Uel eſſe praeterea uim aliam, quam neſcitis, quae, ut lubet, haec ſiderum decreta atque imperia antiquet.

Quod ſi de publicis regiiſque negotiis adeo facilis tibi notitia; priuatam rem tuam cur eadem ſcientia non protinus auges? cur praeuiſis rerum euentibus mole-

moleſta omnia non declinas, felicitatem non ſequeris? Quum in Phrygia eſſem, erat anus quaeſtuoſa diuinationibus. Accidit, ut in opulenti ciuis domo intercideret furto paropſis pretioſa. Is, cui ſupellex credebatur, amico comite ad hanc uatem cum nummis pergebat, iam furem ſe tenere, iam recipere paropſidem, ſpe oppido uana praecipiens. Mane erat; et quum iſti aduentarent, primum anus fores ſoluebat, quae tunc forte iniecto ſterquilinio altisſime ſordebant. Neſcio quis uicinus per illam furtim iniuriam illuſerat mulierculae. Subſtitit ergo irata; et, ſi ſcirem, quis ganeo, inquit, ad hanc inſolentiam tenebris uſus ſit, regererem, per Apollinem, regererem in os impurum, quidquid meis liminibus ſordium dedit. His auditis, qui conſultum ueniebat, inſpexit in ſocium; et, quid pecuniam, inquit, profundimus? Scilicet anus ſciet, quis nos praedo uexauerit, quae rerum ſuarum ignara, et ſtercore paene in os ingeſto, adhuc neſcit, cui iraſci oporteat? Nec ſegnius, quam uenerat, diſcesſit a Sibylla. Rem epigrammate uulgauit neſcio quis poeta, quod adhuc haeret memoriae, et, quia breue eſt, ſi placet, recitabo:

O ſors, ſidera, Pythii receſſus,
Et fati bene praſciae uolucres,
Vos ſaeuis anus en uerenda rugis,
Vos illo uocat efferata cultu,
Quo lunam quatit Aemonis rubentem.
Quid Rex cogitet, aut dici minentur,
Quid ſub pectore deliteſcat omni,
Nouit ſcilicet, indicatque numo
Vnum dicite, quod miſella neſcit;
Ecquis ſtercore limen omne pauit?
Quae nunc auguria, o potens Apollo,
Quae lux, quae uia, ducet ad nocentem?
Fruſtra ſollicitas, Sibylla, diuos,
Sortes, ſidera, Pythios receſſus,

Et fati bene praeſcias uolucres.
Nam Phoebus pater, o uerenda Phaebas.
Haec oracula naribus reliquit.

CAPVT XII

ARGVMENTVM.

Dum Meleander indonatum Gelanorum et uerbis ſuis nouiſſimis exaſperatum dimittit, domita Enna Lycogenes triumphantes copias totis campis effundit. Rex in tanto inquietae mentis aeſtu torpentes oculos mittens in pelagus cladis ſuae primum, deinde mitioris fortunae auſpicium accipit. Nam praeco Radirobanis Sardiniae Regis, collatis teſſeris, de inſtantibus auxiliis Meleandrum monet.

Plura dicturum Nicopompum Rex Cleobulo innixus deſtituit. Reliqui inter iocos ſequuti ſunt. Sed Cleobulus Regem monebat, quamquam uanum hoſpitem, tamen periculoſum, non per iniuriam dimitti debere. Facile eſſe, ut laeſus pernicioſa aſtra fingat; non aegre ſuperſtitionibus militem laboraturum. Ergo iam moeſtum uocant, aguntque promiſſae operae gratias. Sed ne ea uterentur, obſtare tunc tempora. Neque enim uideri ex Regis maieſtate, ut tanquam uictoriae incertus anxie ad ſui natalis futa reſpiciat. Tamen oblatae beneuolentiae praemium fore. Nec morari, medium praeſtigatori talentum, redimendae, quam timebant, iniuriae, mittunt. Inde ad grauiora conuerſi ſunt: nouis ſubinde nuntiis de Lycogenis apparatu haud laeda ferentibus. Nam in exercitu Regis non amplius decem millia iuſtae armaturae pedites erant. Duo millia numerus equitum impleuerat, funditores et ſagittarii ter mille et quingenti dicebantur. Triginta falcati currus erant, decem naues cataphractae: aliorum nauigiorum ad bellicos uſus numerus duplex. Hyperephanii nullo publico conſilio defecerunt; ſed ut cuius-

Iſthinc ut coëat vinclum, diſrumpitur inde,
Sæpe novus veterem disſociavit amor.

cuiusque ferebant ſtudia, hi cum Rege, alii apud hoſtem militauere. Sed in Lycogenem rerum hominumque maiorem uim tempeſtas contulerat. Recenſitos haut procul Syracuſis ſub praefectis diſtribuit. Triginta peditum millia, equitumque ſex, nomina dederant. Et ne omen deeſſet, qui primus deſcriptus eſt. Nicon appellabatur; quod ſuperſtitio uulgi quaſi rem fortuitam, in auſpicium accepit. Certus erat Lycogenes non ſe diutius imperaturum, quam illi inſanirent. Dum res ergo feruebat, totius exercitus mole in Regem contendit. Rex contra promouit ad ignobilem riuum, qui humo per torrentes direpta ſub altioribus ripis fluebat. Infidum circa ſolum faciebat perceptus uenis humor, et aqua, quae extra alueum non pridem ſtagnauerat. Eo obice ſuſtinere Lycogenem uel pauciores potuiſſent; et ſtrenue ille aderat; conatumque circuire iniquitatem loci, quacunque tranſitum parabat, obiecti Reges milites prohibebant. At ille ne interim non tempore uteretur. Anaximandrum, ex ſorore nepotem, et fratrem Oloodemi, Menocritum, qui Ennam, qui Catanam obſiderent, cum aliquot cohortibus miſit. Ex ſuis autem caſtris, et regiis, muldi aſſidua uelitatione collati uariam in dies fortunam ad ſuos referebant. Nihil tamen ſummae rerum decebebat inter illa priuatorum certamina.

Quis putet in tam horridis motibus, et ſub ipſo diſcriminis ictu, aliarum rerum affectus durare potuiſſe? Atqui uehementius Archombrotum, atque Argenidem curae ſecretae, quam quae palam uidebantur, premebant. Illa in Poliarchi uirtutibus tota, conficiebat macie corpus, animi uiribus inter ſolitarios fletus conſumtis; praedicabatque confeſtim reuocandum ueterem Lycogenis hoſtem, et aſſuetum de eo triumphare.

 At

At diuerſa agitabant Archombrotum. Inquietatus miſerrima ſpei incertae dulcedine, nunc bellum deuouebat, quod inter caſtrenſia non promoueret de amore profitendo conſilia; nunc gaudebat prodendae fortitudinis copiam factam; et utraque de cauſa in hoſtem concitabatur. Saepe tamen ſe ipſe incuſabat, quod ſolus adeſſet tanto Meleandri Argenisque discrimini. Debuiſſe ſcilicet comparari exercitum, et magnitudine beneficii, ſimul amorem, ſimul natalium decus oſtendi. Et hercule nihil horum neglexiſſet. Sed res temporis multi erat, hunc Siciliae ſtatum nuntiare in patriam, cogi inde milites, traduci exercitum: Praeceps uero imminebat a Lycogene periculum, neque tam lenta exſpectaturum auxilia. Neque leuior de Poliarcho cura erat, quem ubique ſauciae menti per inſanam aemulationem oblatum, diſſimulato odio ita eleuabat apud Regem, ut uideretur ſibi ipſi nil agere. Ergo in contumaciam trahebat, quod ille quum mitteret Lycogenis epiſtolam, nihil litterarum ad Regem dediſſet. Sui, Regisque fuiſſe oblitum, in illa ſiue negligentia ſiue ſuperbia; Nec facturum ex maieſtate Regem, ſi ſcriberet prior. Sis malignis, et quotidianis uerborum inſidiis paullatim aſſueſcebant Regis aures; eo facilius, quod nihil eſſe Archombroto disſidii cum Poliarcho ſuſpicabatur. Gelanorum quoque non latuit aliud Archombroto animi eſſe, quam quod Poliarchus diſcedens reliquerat. Sed quod uideret in aula gratioſum, facile id ſupercilium in fortunam retulerat: quae priores neceſſitudines tanquam praeſenti faſtigio indignas, aut graues, ſaepe timet agnoſcere. Interim patroni familiam, (hanc enim a curatoribus, Rege iubente, receperat) ſic admonitu Argenidis inſtruxit, ut omnes propediem eum coniicerent eſſe uenturum.

Cete-

Ceterum properabat redire in Africam, diuque otioſa dilatione fruſtratus eſt. Tandem ex Archombroti ſermonibus inſtitutus Rex, indonatum, ac nec ſaltem blandius habitum, iubet renuntiare Poliarcho; Regem ſe, non ueneficum eſſe; Oloodemi, et Eriſthenis exitium peregiſſe ſuam cauſſam. Nec ſe facilius inuenire, cur ad ſe non ſcripſerit Poliarchus, quam cur ſcripſerit ad Poliarchum Lycogenes. Gelanorus inexſpectata acerbitate motus, uix tenuit iram. Memor tamen Regi ſe loqui, nec plus ſibi in expedito eſſe uerba, quam illi ultionem, haud aliud retulit, quam non modo ſcripturum Poliarchum, ſed impigre adfuturum; ut ſi quid errauerat, diſcuti poſſet. His uerbis Meleandrum, iam ſponte omnia metuentem, in diuerſas cogitationes diripiens, reliquit; nuntiauitque Argenidi, quam inclementer Rex dixiſſet Poliarcho. At illa, uix lacrymis temperans; Nihil dii reliquum fecerunt, Gelanore, quo mihi et Poliarcho noceretur. Diuiſi, ideoque miſerrimi, alter alterius dolore conficimur. Accedit ab Lycogene de regno mihi periculum, quoniam ei chara ſum, ipſi quoque triſtiſſimum. Quid proderit eum ſuperflua aegritudine onerari, ut et patris in ſe mei iram intelligat? quem, ut opinior, non mala mens, ſed calamitas mutauit. Si me fas eſt aliquid exorare; da mihi, illique, Gelanore, ut ipſe hoc neſciat. Ego curabo, ut delicti poenitentiam agat pater, ametque Poliarchum: et ſilentii praemium erit, quidquid tua conditio poteſt agnoſcere. Fruſtra autem ſperaueris, ſi de iſta re patrono indicium feceris, clam me futurum. Vt ſpondeat tutum fore ſecretum; at ſi illum mihi fata reddiderint, expugnabo taciturnitatis fidem, ſciamque, quam multum fefelleris. Apud eum, quid ualeam, nemo melius teipſo intelligit. Confirmante Gelanoro, ſe Arge-

 nidi

nidi pariturum, ipſa litteras ad Poliarchum tradit. Iis uehementer petebat; ut quam ocyſsime in Siciliam traiiceret. Si uinci Lycogenem fatum erat, ab eo potisſimum uinceretur. Sin dii parabant triſtior, tegeret fugientes. Cumulatum deinde muneribus dimittit ad nauem.

Iam ſecundus menſis erat, ex quo Ennam fatigabat obſidio; Defecerant alimenta, nec ſpes erat a Rege auxilii. Igitur conſumtis omnibus praeter fidem, legatos ad Lycogenem de deditione mittunt. Exhilaratas ille, quod uictoriae ſimulque clementiae exemplum hinc quaereret; Nihil ſe optare reſpondit, niſi ut felices eſſe uellent. Ad hoc tantum uim adhibuiſſe. Redirent ad Siciliae corpus, cuius in Meleandrum conſenſui imprudentes obſtiterant. Sed multi petiere, ut tuto liceret ad regia caſtra concedere. Quo permiſſo, plus pauoris militibus Meleandri, quam auxilii fuit; quum iſti Ennae miſerias, et obſidentium robur, in traditae urbis excuſationem augerent. Domita Enna licentius exultare Lycogenes, aditusque multiplici ratione tentare, quibus riuum, et paludes a Rege inſeſſas ſuperaret. Diffiſusque Meleander obtineri diutius locum poſſe, prima uigilia totis caſtris ignes accendit, ne hoſtis intelligeret deſeri ſtationem; nec ſigno tuba dato, militem reducit ad campum, qui Epeirctae ſubiacebat. Inſequutus poſtero die Lycogenes, triumphantes copias effudit totis campis, terribili ſpecie, militumque fiducia in barbaros clamores parum ciuiliter elata.

Et Rex quidem tot curis inſomnis, nunc praelio optabat decernere; nunc ſe urbis munimento tueri, interdum tanquam perditis rebus, de fuga cogitabat in Africam. Forte fuit, ut neglecta quiete, ſolitarius in hortum prima luce concederet. Sublimis erat locus,

maris-

mariſque ſubiecti proſpectu liberrimus. Agitantem quid in extremis eſſet honeſtius, nunc ſubibat non ignaua pugnandi mens; nunc ſenem, et patrem, filiae cura ad cautiora reuoluebat conſilia. Victorisne praeda eſſet haec uirgo? et quae in ſceptrum genita erat, a libertate excideret? Rurſus occurrebant fugiendi incommoda, rurſus numinum ira, et, quod in immerita calamitate triſtisſimum eſt, temporum exactorum felicitas. In hoc inquietae mentis aeſtu ſtupentes oculos mittit in pelagus. Sed nebulae, quae ex uicinis montibus incubuerant, altiori ſole diſcuſſae, aperuere paullatim faciem rerum perculſo horrentique mirabilem. Quippe nauigiis ſtratum mare, haut procul a portu, uexillis late uibrantibus, nouum bellum, nouos terrores, afferre uidebatur. Clasſis ingens et incitata ſublimibus uelis. Fulgor praeterea armorum, hominumque frequentia. Quumque non multo exterius, quam extra tormentorum iactum fuere nauigia, ſubito clamore nautarum demiſſae a puppibus ancorae totam claſſem ſtiterunt. Nec diu ſecum exegit Rex, qui homines, aut unde uenirent. Sed in deteriores metus ſponte iam uerſus, et aliquoties pedem terrae incutiens; Heu, inquit, ergo nec fugam mihi fata reliquerint. En, a Lycogene claſſem, en obſeruaturos portuum clauſtra exercitus. Sed neque hoc immerito accidit. Coget te iſte caſus, ſenex ignaue, ad iuſtam bellicamque uirtutem; et quid ſponte facere debueris, en hoſtis admonuit. Tantillam meam claſſem contra promoueam, fortuna, nauibus, copiis impar? An iis omisſis, quod eſt ſatius, uertar in Lycogenem terreſtri certamine, et ſaltem in Sicilia mea moriar? Turbatus, nec aliud, quam honeſte cadere, expetens, proximos aduocat. Iis monſtrat terribilem maris ſpeciem, dimittique ſpeculatorium naui-

gium

gium iubet, quod de ſuſpecta claſſe referret certiora. Archombrotus ad omnia pericula contumax, hanc ſibi depoſcebat non ſecurae quaeſtionis prouinciam. Sed annis et uirtute feruentem Rex iuſſit digniora diſcrimina expectare. Inter haec lembum uident ab claſſe aduerſa aliquot remigiis ad portum promoueri; et miſſus Timonides, qui uenientes exciperet, ſciſcitareturque, quae erant pernoſcenda, primus mitioris fortunae auſpicium accepit In lembo praeco erat; ac ne duriora nuntiaturus crederetur, baculum atque caput obliua circumdatus. Sed quis eſſet, quidue afferret, non faſſus Timonidi, quum Regis colloquium petiiſſet, illum protinus Meleander, iam intepeſcente metu, admiſit in conſpectum. At praeco; Radirobanes Sardiniae et Balearium Rex, (inquit) hanc tibi hoſpiti Meleandro Siciliae Regi teſſeram mittit. Si conferre uolueris, inuenies eſſe illam, quae mutua fuit tuis ſuisque parentibus. Simul dimidiatum annulum tradit; in cuius ſumma parte puſilla ex auro manus erat, quae ſi parti alteri iuncta eſſet, ſimili quoque manui, itemque porrectae, tanquam in foedus ocurreret. Rurſus praeco; Agnoſcisne, Rex, hoſpitium? ait. Et Rege fatente; quippe alteram annuli partem apud ſe ſeruari; Adeſt, inquit, in aequore tuo hoſpes Radirobanes cum praecipuis imperii uiribus, quas in claſſem coegit: et cogendi cauſſa fuit, quod te malorum ciuium defectione premi, quum fama retuliſſet, ſtatui hoc peſſimum in Reges exemplum, maxime hoſpes, ferre non potuit. Silebat Meleander, deorum tam ſubita beneficia prope non capiens. Sed ad conſtantiae ſpecimen erat, ne uultus mutaretur. Referes, inquit, tuo Regi, o praeco, iam me ignoſcere furori meorum; quos aliquis non inimicus deus concitauit ad facinus, ut tanti hoſpitis beneſi-

neſcio, et conſpectu frueremur. Subebat modo Siciliam, atque intelligat nihil nos fore in eo colendo ſegniores, quam in promerendo fuit.

Simul his, praeco ad curandum breuiter corpus abductus eſt; interimque Meleander, aduocato ſuorum conſilio, quaerere coepit ipſumne oporteret ad Radirobanem ire, an fidei maiora pignora per purpuratos experiri. Varia illi cenſebant; tantae fortunae nec diſſidere nec credere ſatis auſi. Nam cur Radirobanes illos ſumtus, laboresquae, alienae utilitati daret: praeſertim nec rogatus, nec hoſpitio antea uſus? Omnem nimiam gratiam ſuſpicioſam eſſe. Vix credibile hunc potius Meleandro, quam ſibi, eam claſſem adornaſſe. Nam et (inquit Rex) meo patri, multa, ut ſcitis, cum Radirobanis patre diſcrimina fuere; foedera inde, et imago hoſpitii, uerius bello laſſatis quam odia ponentibus. Nunc quid cenſeam, auxilium an inſidias aduenisse, adhuc incertum eſt: at Cleobulus nihil dubitandum aſſeruit, quin Regem oporteret ad Radirobanem ire. Nam ſi ille amicus accedebat, certe auxilium uenire in tempore; et nullam in ipſum humanitatem nimiam uideri. Sin aut ſponte Regem odiſſet, aut faueret Lycogeni, non poſſe Meleandrum terrae marique coniurato obſiſtere, et ex maieſtate Regis fore, ſi fidei ſimulatione deceptus potius uideretur, quam expugnatus ingratus. At unde (inquies) hic Radirobanis in Meleandrum amor? Fallor, aut Rex iuuenis, et, ut audio, in gloriae cupiditate immodicus, hanc occaſionem rapuit, qua praeter bellicam famam (Rex) nuptias filiae tuae, tanquam ex merito, ſibi conciliet. Pugnabit itaque, tanquam pro rebus ſuis; eo Siciliae amicitior, tuaeque reuerentior maieſtatis, quo propius ſperabit in tuam regiam adoptari.

CAPVT

CAPVT XIII

ARGVMENTVM.

Meleander adornata naui Sardiniae Regi ſit obuius. In amplexus ambo coeunt. Siculi inter haec auſpicia, metum in ſpem, luctus in laetitiam uertunt. Vnus Archombrotus inuidiae ſtimulo lancinatus, aemuli Radirobolnis aduentum aequo animo ferre neſcit.

Et Cleobulus quidem, ex uero diſputabat. Quippe Argenidis fama ſimulque Siculi regni, quod ad Uirginem ſpectabat, cupiditas hanc Radirobani mentem iniecerat. Naues ad expeditionem in Mauros, quam ſecreto moliebatur, inſtructas habuerat. Sed perlato Siculi belli rumore, distulit paulliſper Africam, et laudabiliori incepto ad Meleandrum nauigauit. Sed Archombrotus (nam tunc conſultanti Meleandro aderat) ipſo nomine nuptiarum Argenidis offenſus, adeo in Radirobanem Cleobulumque excanduit, ut uix mutatio animi tegeretur in oculis. Nihil tamen repugnare, aut omnino dicere auſus eſt. Cleobuli uero ſententia a Rege laudata; miſſi confeſtim ad portum ſunt, qui regiam ſcapham inſtruerent. Tranquillis rebus Rex tuta litora in eo circumuehi amabat. Mediocris erat; nec plures capiebat octo remigibus totidemque uectoribus. Sed aureis argenteisque picturis notabilis, totam in ambitu undam fulgore imaginum lubebat; et haut procul a puppi puſillis ex auro litteris hi uerſus erant ſcripti.

Haec te caeruleo natam, Cythereia ponto
Parua ratis, ſimulisque tuae, pulcherrima, concha
Tutelam numenque petit; non martia fortis
Tela peti, aduerſas ſi ſors Bellona carinas
Implicet, et tremulo ſuſpendat in aequore bellum.
Nec ſaeui patiens boreae, quum turbidus ille

Stri-

Striaet, et alternis medium ſeſe obruit undis.
Litoreis tantum apta uadis uicina ſiccabit
Aequora, quum pluuium deterget cantibus auſtrum
Cymothoe, et pectet uirides in rupe capillos.
Tunc leges extremos portus ratis iſta, potentem
Tunc dominum paucis audebit credere tonſis.
At tu, ſi meritos Eryci ſeruamus honores.
Ne leuibus, ne, diuae, notis permitte tyrannum.
Ipſa manu contos, paruae breuia arma carinae,
Ipſa tene, et placidam ſeſe criſpantibus undis
Sterne uiam. Tecum Oebalii duo ſidera fratres,
Et ſoror. O magnis uerſata potentia ſemper
Fluctibus, et ſemper uentoſum Regibus aequor!

Tunc uero purpureis tapetibus auxere ſedilia; et in puppi inſtar ſolii fuit, quod caperet duos. Eurymedes ad arcis cuſtodiam relictus eſt; Arſidas parua rate praemiſſus, qui Radirobani nuntiaret aduenire Meleandrum. Facile tota Epeircte ſe fama diffudit, adeſſe cum ualidiis auxiliis Sardos hoſpiti Siciliae opem laturos. Nec tarde credebatur. Subita ergo hilaritas, nec modo ſpes, ſed uictoriae fiducia, paullo ante deiectos mutauit. Toto foro concurrebant, manibusque, ut quisque aduenerat, plauſis, ſibi ſalutem gratulabantur. Nec temperantior eorum, qui muris ad cuſtodiam praeſidebant, laetitia. Quum uero Rex ad portum deſcendit, acclamationibus uulgi, tubisque mox, et omni concentu, quo tunc Martem acuebant, coelum implentibus, ſonus in hoſtium caſtra illatus eſt. Et quoniam militaris erat clangor, Lycogenes auſus eſt credere Regis exercitum, ſpe amiſſa, exarſiſſe in ultimos impetus; et in ſe inuehi morituros. Itaque ad proximos ita locutus fertur: Hic dies nobis laborum poſtremus eſt: modo copiam mortis iis fecerimus, quos uiuere non poſſe effecimus. Ite ad milites; et ad praedam uocate prope emeritos. Dii omnes, quo gratior eſſet uictoria, inſpe-

inſperatam maturauere. His dictis, dum ordines inſtruit, uultuque ac uoce omnibus fortitudinis auctor eſt; interim exploratores praemittit, qui certa de aduentu hoſtium referrent. Et illo toto itinere prouecti, poſtquam nihil hoſtile occurrebat, in caſtra reuerſi ſunt, nuntiantes, nullos quidem armatos in campis apparere; ceterum paene bacchantium tumultus audiri in moenibus, tubisque et tympanis perſonare totam circum regionem. Ictus ex merito Lycogenes fortunae recedentis praeſagiis, tamen in procinctu conſtituit aciem; aliosque non militari cultu, ſed tanquam ex proximis uillis agreſtes, ſubornat omnia tutius exploraturos.

Iamque Arſidas Radirobani colloquutus, promota ex portu nauigia, quibus Meleander cum ſuis uehebatur, oſtenderat. Quippe plurimi lembi Regem comitaturi, procedebant in altum; tumultuque et ſtudio uectorum, de more ſubitae laetitiae ſtrepebant. Praetoria Radirobanis, regii faſtigii opulentia inſignis, ſtabat religata ancoris tribus. Ab omnibus uelis inutiles; et ex ſolo luxu pendentes laciniae aura rapiente ludebant in aere. Cornua, et antemnae fluitantibus quoque uexillis incumbentem uentum temere ſequebantur; multiplices autem a tribus malis funes, religabantur ad latera nauis; ſpeciemque procul uiſentibus aut ampliſſimi retis, aut detecti tentorii praebebant. Puppem Helena cum fratribus illuſtrabat trium ſiderum auro. At nautae eo die non ſordidi, in caeruleis erant ueſtibus; et uel inſtabant officio, uel antemnis ac funibus, ad artis ſuae ſpecimen, tanquam alis ferebantur. Eadem remiges ueſtis in tranſtris onauerat. Milites armorum et ſagulorum pretioſiſſima erant induti, Rex quoque frequenti in Liguriam commercio,

clo, didicerat ab Hetruſcis decora maieſtatis, habebatque in prora lictores, uirga et faſcibus inſtructos, tanquam aquas ſubmouerent. Lignei gradus a latere nauis ad mare deſcendebant caeruleis ſtrati tapetibus, in quorum ſummo excepturus Meleandrum, Radirobanes ſtabat, ueſtem regiam indutus, quam ex auro et carbaſo textilis zona praecinxerat. Enſis ex ea pendebat, caelatae uaginae opera praecipuus. Ipſe capillitium promiſerat in humeros, paullo pretioſius delibutum, quam militarem decebat. Familiariſſimum habebat, ex Liguria ſenem; cui commiſſus puer fuerat; et adultus non tam illius conſilia ſequebatur, quam, quae facere decreuerat; ſcire ſinebat. Virtiganes dicebatur. Huic tunc et Arſidae loquens ſpectabat Siciliae oram, ſitumque, et ignota adhuc bona, ſuperflua humanitate commendabat.

Tandem ad nauem ſcapha Meleandri applicuit; qui in paratos gradus enixus eſt admoto ad fulcienda ueſtigia Archombroto; donec eo usque peruenit ut tradere Radirobanes manum poſſet. Tum uero tanquam olim familiares coiere amplexibus; et, gratias agente Meleandro, quod is ſe adiutum uoluiſſet, ille beneficium modeſtisſimis uerbis augebat. Pauca deinde inter ſe colloquuti, hic ad ſalutationem proceres Siciliae, ille Sardiniae, admiſit. Amicos, hoſpitesque appellabant. Mox et Radirobanes, nec rogatus deſcendit in Meleandri ſcapham, qui ſe in naui prior eius poteſtati tradiderat. Perſonabat toto litore, nauibusque ſymphonia; ſimulque militum et remigum clamor, celebrantium mutuam Regum fidem; Non ferro, non aggere, non cuſtodibus tutos, ſimplici pietate, atque iure hoſpitii, inter ſe iucunde uerſari. O miſeram ſaepe potentiam, in qua rare felicitatis eſt ad bona priuatorum, nec ſu-

O ſpecti

ſpecti commercii humanitatem, peruenire! Expoſitos in litore Reges rurſus amplexus rurſus blanditiae tenebant. Hinc Radirobanem, quum in prima arena adoraſſet deos Siciliae, Meleander illi exterior ad equos deduxit, qui haut procul utrumque exſpectabant. Inde amicis ſepti primum in urbem, deinde in arcem profecti ſunt. Purpuratis Meleandri curae fuit, ut Sardiniae optimatibus illa ueſpera bene eſſet. Praebuere certatum hoſpitia, adeo omnis generis officiis cumulata, ut uix belli, quod arduum inſtabat, meminiſſet hilaritas.

At non Archombroto laeta haec erant, ſibi aemulum aduenisse cogitanti, quem a Rege et Argenide non amari nefas eſſet. Ergo dum ceteri Radirobanis amicos excipiunt; ipſe ſpecie utilioris curae diſcedit ad moenia, quaſi excubitores per omnes ſpeculas Regis nomine aditurus; ne uigilias ſolueret auxiliorum fiducia; Saepe immatura gaudia aditum hoſtibus ad nocendum praebuiſſe. Atque ubi frequentiam euaſit multo ante moleſtam, coepit in longo et uacuo aggere ſpatiari, temere inclinatis ceruicibus, nexiſque lacertis, et ad pectus obnoxie adductis. Nunc amens ſtupebat, nunc ſimul uidebat innumera; incertus quid cogitare, aut unde dolere inciperet. Et, o deos, inquit, ultores! Tu enim Poliarchum odiſti, tu hominis, quem charisſimum habebas, reditum interuertiſti, ut aemulum grauiorum acciperes. Quam male Radirobanes ſucceſſit Poliarcho: cui me hoc pectus, hi lacerti, ſed maxime amor, parem feciſſet. At Radirobani quis me impetus, quaeue uirtus aequauerit? Non modo ſibi nixus, ſed tota regnorum ſuorum fortuna procedit in certamen uerius in me, quam pro Meleandro, aut in Lycogenem. Quod ſi Argenidem amo, iſtum (o dolor!) neceſſaria

feren-

ferentem auxilia non licet, auerſari. Tu ignauus amator neſciiſti mereri, quod optabas; ille inuenit, quo prius beneficium afferret, quam poſceret.

Sub haec ſui incertus et grandioribus ueſtigiis, ferociter obambulans, ſilentium aliquamdiu tenuit; donec iurgio cum fortuna reſtituto, inter acerbos riſus; En iam (inquit) tres in Argenide laboramus; tres in felicitatem, quae duntaxat unum capit, ſumus erecti, ego, Poliarchus, et Radiboranes: ut eos omittam, quos nihilo me eſſe ſaniores nondum intelligo. Miſer! Non uides quotidie plures in haec uota orituros? niſi forte aut illa amari indigna eſt, aut ſolus es oculatus. Sed ceteris amouendis tempora ſua erunt. Vide modo iſte a Radirobane fluctus ne nauem euertat. Incolumi Lycogene, intempeſtiua cum illo ſunt odia. Certe praemium non auferet ante uictoriam. At quot in armis uices ſunt? quantillo momento ſe fortuna in diuerſiſſimas retulit formas. Quid ſi fortitudinis oſtentator extinguetur in acie? Quid ſi Meleandro grauis erit, nimii beneficii conſcientia? Curandum eſt, ut haec in Lycogenem bella mihi apud Meleandrum honori ſint, et in Radirobanem rudimentum. Fraudandus interim animi impetus, ut, cum quo meditaris disſidium, placide uiuas. In hanc mentem utcunque compoſitus, ſucceſsit ad uigiles, monuitque, ne turbati laetitia ſtationum curam omitterent. Eadem Eurymedis cura; eadem praefectorum omnium fuit. Sed militum caſtigata ſecuritas, tamen pleromque inter uina et coronas uigilabat.

Poſtero mane de belli ratione cum ſuorum primoribus Reges egerunt. Radirobanis legiones erant adhuc in nauibus: Nec ille ignarus ſuſpicioſum fore, ſi cuperet ualidisſimas in urbem copias induci; ſubleuauit

his uerbis pudorem Meleandri, qui id ſe uereri liberaliter diſſimulabat. In hac claſſe, quae ſtat in ancoris, chariſſime hoſpes, octo millia grauis armaturae milites aduexi, funditores, et ſagittarios, ad millia quatuor. Equeſtris apud me iuuentus eſt; ſed pondere ſpatioque abſterritus, equos in nauibus paucos impoſui. Si plures dederitis, ſeſſores a nobis inuenient. Ceterum, ne Lycogeni diutius ſit impune, ſi placet, in terram exponemus exercitum. Et quoniam impeditum rupibus litus ſolam per urbis pomoerium uiam praebet, cohortes ſingulae recipiuntur in moenia. Hinc, ubi per aliam portam munimentis oppidi exceſſerint, caſtra, quae in montis radicibus ponemus, petiturae; rurſus aliae, aliaeque, a litore ad urbem conſcendent. Praeſidium ex tuis in utraque porta erit, tam qua copiae intrabunt, quam illa, quae receptos euoluet in campum. Meleander tanta ſollicitudine nihil eſſe opus reſpondit; nec quidquam a militibus timendum, qui fuiſſent ſub Radirobanis diſciplina. Cuſtodes in portis ſi Radirobanes uellet conſtitui, ex ſuis ſane apponeret. Nunquam ſeſe tutiorem, quam inter illius praeſidia arbitraturum. Tali utrimque colloquio prolixum de humanitate certamen Regibus fuit.

Sed ut Sardi, baleareſque, de claſſe in litus effuſi ſunt, ad ſpectandos, cohortandoſque milites ambo in equis ad forum proceſſere. Radirobanes, aurea arma purpurei ſaguli ambitu non tota contexerat; nudo capite, niſi qua faſcia ambiebat. Meleander, et ipſe armatus, longe conſtantiori maieſtate omnium oculos et ſtudia trahebat. Primi funditores urbem ingreſſi ſunt: Baleares hi erant, tribus quiſque fundis armati. Nulli tunc genti eiuſmodi habenarum maior peritia; quam ſcilicet unam colebant a puero. Dicebantur excipere

in

Si rugiunt, fugiunt; mitiad ſtant bruta Leoni,
Clemens devincit Rex ſibi corda gregis.

in aere aues, et in probris numerare, ſi quem ictus fefelliſſet. Sequebantur uexilla Sardorum, qui Punico more, ex gentis uicinia, armati, laeuigatis atque ingentibus clypeis tegebantur: gladii breuiores pendebant ex balteo, quo, conſumtis iaculis, uterentur; caſsides plerumque ex aere, uerticibus in urſarum leonumue rictus horrentibus. Tantum exercitum aegre illa dies transmiſit. Archombrotus atque Timonides in Meleandri caſtris erant, qui hoſpites ab urbe in praeparatum uallum deſcendentes exciderent. Nouum illi aggerem excitauerunt, ualloque, quod Meleandri milites praebuerunt, aucta caſtra cinxere. Largus fuit a Rege commeatus, iusſitque Siculi partim ad Sardorum coenam ire, partim in ſuis illos tentoriis prouocare ad epulas.

CAPVT XIIII

ARGVMENTVM.

Peruulgato Regis Sardiniae aduentu, Lycogeni exercitus pauore percelli incipit, Meleander rebellium animos ſollicitat. Primus Acegoras deditione audet Regis fidem experiri, et cum militibus non paucis ad caſtra Regis transfugere. Tum tumulum adſcendens Lycogenes poteſtatem facit, ſi qui abire uellent. Tanta libertas ducis militum pudorem excitat.

Longe alia facies in Lycogenis caſtris. Quippe, poſtquam de Radirobanis, et auxiliorum aduentu certa fide relatum eſt, plerisque metus inſaniam excusſit. Quid in Regem eſſent auſi, tum demum intuebantur. Subiiciebat pauentibus ſollicitudo, adeſſe iam deos uiolatae ultores maieſtatis: et conſternatio animi in omnibus, etiamque uulgaribus rebus, dira omnia inueniebat. Auxit hos metus alacritas Regum, quibus maxima

erat uirium ſuarum fiducia. Quippe puduit tanquam obſeſſos in urbe conſidere. Promouerunt itaque caſtra a radicibus montis propius hoſtem, ut, ſi praelium detrectaret, uel pellerent uallo, uel foſsis incingerent. Cauſſa, et imperatorum maieſtas, magna ſaepe in bellis momenta ſunt. Regis caſtra maiori auſpicio uenerationem inuenerant, Meleandri et Radirobanis tentoriis per ſummi imperii inſignia late ſurgentibus. Hinc eorum militibus ſpes acrior ſubiiciebatur; inde hoſtes ad ſuae militiae ignobilitatem iam laxatis animis reſpiciebant. Sciebat quoque Lycogenes nihil optabilius ſibi; quam praelio experiri prius, quam altius timor in ſuorum mentibus perciperetur; gaudebatque idipſum Reges uelle. Adhuc enim incerta lux erat, quum ex regiis caſtris educi ad pugnam exercitum, exploratores ad eum retulere. Ne itaque remoraretur uir acer, in tentorii culmine coccineam tunicam committendi praelii ſignum expoſuit. Per uaria deinde caſtrorum ferebatur; nunc militibus, nunc praefectis, ſpem et animum, fronte, uerbis, habituque ſufficiens; quid metuerent tot uictoriis clari? An Meleandrum ueluti ex fuga reprehenſum; an piraticam Sardorum inſaniam, qui non tam propitii Meleandro in Siciliam appulerant, quam ex bello praedam quaerentes? Si inclinabit uictoria ad nos, inquit, properabunt egregii auxiliatores Epeircten ſpoliare, et in ſuam inde claſſem relati, circumferentur ad alias fraudes. Ac etiam, ut illis fides ſit integra; at num putes pro ignotis et externis ſanguinem gnauiter daturos; quum praeſertim ſint a nobis, in quos pugnandum eſt, nulla rixa laceſſiti? Deſtituent ſua fuga Meleandrum, ſi uos ſenſerint uiros, ſi, quidquid minantur, experiri inceperint, denique ſi cogitabitis, in omnibus quidem bellis pericula

eſſe,

eſſe, at raro tantae laudis offerri materiam, ut duo ſimul Reges inter ſpolia aut captiuos posſint haberi.

His dictis, quum milites procesſiſſent extra uallum, caninum catulum de ritu Spartano (nam originis milites admonebat) Marti Enyalio immolauit; et eſſe litatum emtus aruſpex in manipulis ſparſit. Acies autem eo modo ordinabatur. Dexterum cornu frater Oloodemi Menocritus ducebat, partium ſtudiis; et priuato dolore Regi hoſtis. In laeuo, quod paludibus tegebatur, tirones, et mercenariorum ſuſpectos Lycogenes locauerat, Nabide duce; ut, intercepta fuga, animos ad uincendum acueret. At ipſe dilecto ſuorum robore, in medio erat, equo ſublimis, uultuque terribili, quem tot ſimul affectus in incerto ſceptri uel mortis incenderant. Exſpectabat, ut hoſtis copias, ut apparebat, inſtructas admoueret, quum ex Meleandri acie uiſus quidam in equo procederet, quem modico interuallo pauci milites tanquam ad praeſidium ſequuti ſunt. Is confecto plus medio campo, longe a ceteris ſtetit ſolus; et uario corporis motu uidebatur poſtulare colloquium. Miſit quoque Lycogenes haud imparem manum, unumque, qui praeiret, ſeu colloquendum eſſet, ſeu certandum, idoneum. Coniecerat ex iuuentute Meleandri aliquem eſſe, qui ſingulari certamine praelium partium praecepturus, parem ex hoſtibus ſuperbe flagitaret; quum ex illis, quos explorandae rei dimiſerat, unus redit, publiceque renuntiat, hunc a Meleandro cum caduceo, et infulis eſſe praeconem. Mira exſpectatione acies tota diriguit: quid hoſtis armatus nuntiaret; quae foedera, quae commercia iam telo erecto mutuas caedes ferentibus. At praeco, poſtquam habuit, qui audirent; Rex furoris praeteriti, inquit, gratiam facit, ſi qui defectionis poenitentes ante ueſperam in ipſius caſtra

tranſiuerint. Quidquid hactenus eſt delictum, nullum forum, nulla lex uindicabit. Hanc ueniam ſua fide publice ſancit. His dictis, ſchedia, in quibus eadem referebantur, pleniſſima manu ſpargit, uerſisque habenis ad ſuos, qui haut procul expectabant, reuertitur. Milites plus uiginti illas uoces acceperant, quibus ad ſuorum ordines reuerſis, ſtatim fremitus per cohortes increbuit interrogantium, proximisue narrantium, quid praeco attuliſſet. Et Lycogenes, quum praeter ſpem haec auide a multis audiri frenderet, diſſimulato metu; Meleandro, inquit, parendum, o milites. Ad illum, ſed armatis, eundum eſt: et accipio omen, quod ad ſua caſtra noſtros exercitus inuitat. Spes eſt, in iis nos hodie uictores accubituros. Inter talia, ſuorum cuneos adhortanti relatum eſt, Reges eo die poteſtatem pugnae non facere. Sed exercitus partem locauiſſe in tumulum, qui ante caſtra erat; excepturos, ſi qui ab ipſo deficirent. At ille; eliciam, inquit, ad pugnam, ſollicitatores fidei noſtrae, cogamque iam uiribus, non improba arte, decernere. Ite ſub ſuis quisque ſignis, ite milites, diis uolentibus, et iam ſua confeſſione impares uobis opprimite.

Sed aegrius miles imperata exſequebatur. Inter ſe muſſantes uidebat, et in pluribus impetum fractum; utique poſtquam primus Acegoras auſus eſt deditione experiri Regis fidem. Vir egregia fama, clientibus, et ſtirpe praecipuus, minus ſuo quam temporum uitio ſequebatur Lycogenem. Gnarus ergo ingentis gratiae locum patere occupanti, cum quadraginta fere militibus, et amicis aliquot erupit; emenſoque, qui interiacebat, campo, ad primam Meleandri ſtationem poſuit arma. Tum ad Regem deductus; deſertoris nomen, inquit, hoc facinore non metuo, o Rex. Abſcedo enim

ab

ab adulterina militia ad iuſtum imperium, errorisque in te mei ſolatium habeo; quod tarde cum factioſis coniunctus, ad officium redeo omnium primus. Rex paucis collaudatum, monitumque, quia uiam ceteris praeiuiſſet, praemia exſpectare, ad Archombrotum mittit. Mandatum huic erat, cauere, ne reconciliationis nomine peiora pararentur. Igitur in campum eductos, qui regiis caſtris erat obnoxius, fide interpoſita incolumes fore, inermes conſtituit. Acegorae tamen, duobusque praeterea, in honorem generis reddita arma; iidemque haut procul a Rege, adiuncti purpuratis.

Ceterum apud Lycogenem haud obſcure omnium ordinum fides nutabat. Multi per circuitus dilabebantur. Hi commilitones ſequebantur, illi trahebant. Tandem Lycogenes ex re capto conſilio, ſubitum de ceſpitibus tumulum conſcendens, edixit, ut ad concionem ſaltem ſilentium afferrent. Et mox; Nam quo uos, inquit, nomine appellem? commilitiones? an, quod abominor, hoſtes? Sed quocunque uos titulo cenſeri aequum eſt, ne quis infames, ne quis deſertores militiae dicat, miſſionem facio. Soluite cingulum; abite domum, ciues. Neque in mei gratiam ad bellum coiiſtis; ſed opera mea et conſilio uſuri. Iam uero remitto ſacramentum; deſino uobis incolumitatem praeſtare; quia inuitis beneficium facere, ſaepe pro tyrannide habetur, Vos incolumes, uos uictores eſſe uolueram; et iam prope eratis. Nunc turpi confeſſione ignauiae hoſti perculſo atque irato ceruices ſubiicitis. Quis Pan? quae furia animos lymphauit, o milites? Abſoluebat uos iuſtiſſima cauſſa, quos poenitentia nunc ſponte reos facit. Miſeret me fortis ueſtrae plus, quam pudet leuitatis. Ite ſane, ite inſtar uictimarum; ſiue Meleander ira recenti perire uos uolet, ſiue ad ſecuriorem

uindictam ſeruabit. Ego cum intactae fidei uiris rem publicam non deſeram; et Meleandri in uos perfidiam, immemor quid hodie meriti ſitis, ulciſcar. Et diis quidem gratias habeo, quod ante certamen ſecernere a fortibus uiris uoluerunt lubricam ueſtram fidem. Potuiſſetis in ipſo diſcrimine bonos milites permouere, quos iam abitu ueſtro luſtrabitis. Abſit enim, tam male Siciliae conſultum ſit, ut non plurimis reſtet integer animus. Hos iam ultu, hos alacritate ſecerno; uideoque plus indignatione ueſtri erroris, quam eiusmodi commilitonum iactura commoueri.

De ſuggeſtu inter haec deſcendens, poteſtatem iterum fecit, ſi qui uellent abire. Tanta libertas paullo ante chariſsimi ducis plurimorum pudorem excitauit. Itaque multi illius partes obſtinauere; maxime qui conſcii ſibi erant praeter ciuilis defectionis fas aliquid peccauiſſe; aut quorum egeſtas pro ſupplicio metuebat inopem pacem. Interim alii paſſim excedebant manipulis; et nunc uiarum anfractibus, nunc publice, et per compendia, ſigna Regis petebant. Non pauciores quidecim millibus ſui deditionem fecerunt, ſaepius aſſerente Meleandro, noluiſſe ſe tot ciuium morte uictoriam emtam, quot ſibi ille dies reddiderat. Tanta clade perculſus Lycogenes repetit caſtra, cum illis, quorum fidem probauerat, ceterorum defectio. At Reges, incruenta felicitate ſic potiti, uix gratulantibus ſufficiebant; dexteram, chlamydem, equum, ipſa ueſtigia, omnibus pro cuiusque ſorte tangentibus.

CAP. XV

ARGVMENTVM.

A praefecto Catanae nuntius ad Regem uenit, felicis auſpitii index. Nempe Catanam Regi fidiſsimam Anaximander

der

der Lycogenis nepos dum obſideret, Aetna ſubito aeſtuans igneos riuos euomuerat, et quaſi conducta opera in Anaximandri caſtra fluxerat, et obſidione laxata in eum Catanenſes eruperant. Capta hic anſa de Cyclopum genere aliisque antiquis Siciliae monumentis diſſeritur.

Redeuntes in caſtra omen etiam excepit, quod maxime uatibus placuerat. Quum enim tentorium Meleandri incommodo loco poſitum famuli in editiora transferrent, fierentque exiguae foſſae ſtatuendis ſtipitibus, quibus religatum tabernaculum niteretur, reperta ſunt aliquot oſſa, corporis quidem, ut uidebatur, humani, ceterum longe aſſuetam hominum illius ſaeculi menſuram uincentia. Nec dubium, quin alicuius de gente Cyclopum reliquiae eſſent. Continuo augures interpretati ſunt, omnes Siciliae uires ſubiici Meleandro; quum nihil in ea fuiſſe ualidius Cyclopibus memoretur, qui tabernaculo Regis ſubiecti, ſeipſos denique tradebant. Nondum intra aggerem Meleander et Radirobanes erant, quum haec illis immenſorum corporum fruſta gratantium uatum adulatio oſtendit. Plus inde ſtuporis Radirobani quam Meleandro fuit, tunc primum oſſa Cyclopum contemplanti. At Radirobanes, qui antea ipſam Cyclopum memoriam in fabulis habuerat, quum et oſſa contrectaret, et uideret, Meleandrum uix ad ſpectaculum, tanquam haud inſolens eſſet, moueri, ſciſcitari impenſius inſtitit, quae gens illa Cyclopum, quibus uel moribus; unde orta; quo modo periiſſet; et Meleander, qui, belli atque caſtrorum cura Eurymedi tradita, ad ſecuritatis regiam ſpeciem, uariis hilariter ſermonibus uacabat, Sardis maxime circumfuſus, laetusque de ſuae Siciliae monimentis interrogari, tum in caſtra procedunt, ſic orſus eſt: Cyclopum omne genus quidem, ferum fuiſſe, et ſilue-

ſilueſtre; alii non deorum modo cultores, ſed et ſanguinem, putant; Primos tenuiſſe has ſedes, ſimplicibus legibus uitam inter ſe agitauiſſe. Illud in confeſſo eſt, excesſiſſe humani corporis menſuram. Et hinc exteris forte error, ut quum iſthuc appellerent, in immanibus corporibus impias mentes latere crederent, aut neq colloquium auſi, in ipſo terrore ſpectaculi toto remigio abirent a litore. Praeter cetera, ne eorum moros damnem, facit uetus Graecorum religio; apud quos in iſthmo Corinthiaco ad ueterem aram Cyclopibus tanquam coeleſtibus fieri mos eſt. Vnde his ortus, quae leges, quaeue facinora, rudis aetas inuoluit, niſi quod maxime inſederunt Aetneos et Leontinos ſpecus; quodque genitos Neptuno iactatum eſt; quem plerumque immanibus uiris patrem noſtri maiores fecerunt. Nec mirere tam pauca durauiſſe ab intima uetuſtate eorum ueſtigia. Quippe et priores Saturno hic regnarunt, a quo ſunt tot aetates, ut Chamaſeni, quod praecipuum oppidum condidit, dudum ruinae exciderint. Sola de Cyclopibus ſepulcra ſuperſunt, ſed et illa plerumque in antris, quorum ora uel uoraginibus mutata, uel cumulis ruinarum celata ſunt. Saepe tamen in illa imprudentes incidimus. Quantae illae cadauerum moles? quis in extinctis frontibus uigor? ac quam denique ora fabulis ſuis digna! Haut procul Syracuſis uenatum exiueram, quum in campo, quem Gereatem dicunt, canis ſagax, tanquam feram indageret, ad incognitae ſpeluncae ora ſe penetrat. Pertinaci latratu quum nos illuc traxiſſet, uideo antri intactum horrorem, ad quem ueluti ſacrum exhorrui. Subiit inde animus ulterius explorandi, id, quod dii obtulerant; ſentibusque utcunque dimotis, circumſpicio a limine quidquid lux tenuis, et eo tantum aditu accepta aperiebat. Lo-

cus

eus deſederat in profundum, ducebántque in imum ſaxei gradus. Illatis igitur facibus, cum exiguo comitatu ſubeo terram, frigore, et ſolitudine, graue aliquid inſpirantem. Anguſto progreſſi ueſtibulo, tandem in patentiora ſucceſſimus. Pandebatur late ſpecus. Tophi ſublimes, laterumque exudantium curuatura nitebat pellucida cruſta; et criſpatam gelu aquam imitante. Ingens erat in medio ſaxum, quod illic, ut ex radicibus conſtabat, natura poſuerat: id uero terribili prodigio onerabatur. Timeo proloqui, mi hoſpes. Nam quid ſperem apud te fidem, qui hiſce oculis et manibus uix credo? Dicam tamen, ut uel mihi perſuadeam ipſe, quod uidi. Iacebat ſupra ſaxum terribilis moles ad membrorum humanorum diſtincta figuram Sola manitudo uetabat pro cadauere id haberi. Tarde igitur acceſſimus; diuque, ſiue monſtrum hoc eſſet; ſiue deorum aliquid, manus non admouebamus. Caput adhuc non inuiolatus modo crines, ſed et uultus ſeruabat. Ferox barba procumbebat in pectus, et a genis utrinque cum pari miſcebatur caeſarie, Quid crura? quid laerti? quid metarum inſtar pedes? Signum probe effictum (cogitabam) ſi hoc artifex figurauit; ſin naturae opus eſt; unde iam imbecilli, unde homunciones a magnitudine illa excidimus? Mox ſtupore, ut ſolet, dilabante, primus iniecta manu, auſus ſum quid hoc eſſet experiri. Sed quodcunque ad contactum peruenit, uideo in puluerem reſidere. Et hinc facta cunctantibus fides, uerum eſſe corpus humanum. Ac ne periret menſura prius, quam inter attrectantes ſolueretur, cadauer quam longum eſſet exigimus. Conuenit inter omnes ad uiginti cubitos peruenire. Tanquam heroi ſacrum fieri uolebam, et inuiolatum relinqui. Sed dum haec cogito, ſub meorum manibus, momento in cineres defluxit.

xit. Reſtabat occiput ſolum; arcusque coſtarum, et crura omnino paria moli, quam fulſerant. Ea meo iuſſu ſeruata, chariſsime hoſpes, et pro Neptuni foribus Syracuſis appenſa miraberis. Ex Cyclopibus fuiſſe non ambigo; maxime quum ad hanc paene menſuram aut interdum agreſtes reperiant tota in antris cadauera. aut oſſa inter egeſtam humum effodiant. Sed malui, quibus ipſe interfui, apud te memorare. Neque Siculi mei, ut forte exiſtimas, quae modo effoderunt utcunque grandia oſſa, ad nos ideo detulere, quod neſcirent ſaepe mihi maiora diuerſis caſibus fuiſſe oblata: ſed quia uiſum eſt aruſpicibus laetiſsimum monſtrum, ea in ſolo eſſe reperta, quod meo tabernaculo deſtinabatur.

Inter illos ſermones ad locum peruenerunt, unde haec oſſa foſſores eruerant. Coenauit ea nocte apud Meleandrum Radirobanes: adhibitique conuiuio fuere praecipui utrimque amicorum. Ecce autem, dum poenitentiam tot ciuium, qui redierant ad Regem, omnemque illius diei fortunam ſermonibus celebrant, intrat cum litteris ad Meleandrum miles. A praefecto Catanae ueniebat inuſitatae felicitatis index. Quippe Catanam Regi fidiſsimam Anaximander Lycogenis nepos obſederat. Sed quum extrema imminuerent, Aetna ſubito furore exaeſtuans, praeter ingentem uim lapidum, et cinerum moles, tres ex liquidiſsima flamma riuos euomuit; qui tanquam conducta opera in Anaximandri caſtra fluxerunt. Nocturna haec ſtrages fuit. Iacebant homines, pecudesque, machinae, tentoria, arma, quidquid in curſu ignis torrens offenderat. Ea peſte trecenti milites conſumti ſunt. Anaximander, et ipſe malo afflatus, poſtero die, amiſsis, quae ad inceptum neceſſaria erant, obſidionem laxauit; quumque lectica ad Lycogenem referretur, erupere Catanenſes, caeſisque

que quotquot repugnare auſi ſunt, ipſum quoque ceperunt. Iam regem conſulebant; quid fieri eo uellet. Hoc nuntio ſemel iterumque audito, in tantum repente gaudium tam conuiuae, quam qui miniſtrabant, effuſi ſunt, ut non uoci, non plauſui temperaretur; ſecutique licentiam, qui ad fores in ſtatione erant, ſerpente laetitia, tota caſtra impleuerunt. Non iam ferro, non uiribus opus; ipſos deos, ipſa pro Regibus elementa pugnare. Coronae inde paſſim deorum ſignis datae; congeſtique in utrumque Regem flores; et promiſcuo impetu auſi militum multi, non praetorium modo, ſed et triclinium intrare.

Sedatis deinde gaudiis, Radirobanes curioſa ſedulitate a Meleandro quaeſiuit; Vnde illud Aetna in Anaximandrum auxilium; an credibile eſſet a ſolido monte poſſe tantam uim ignium efflari; quis in uiſceribus ardor, quis genius, quae ſoli natura. Hic paucis docere Meleander, longe altiſſimum eſſe illum Sicilia tota montem, qui natiuo ſulphure, receptoque in uiſceribus uento exaeſtuans, impatientem cuſtodiae flammam per hiantis ruinas cacuminis attollit. Neque uero quotidianis ignibus (inquit) feruet hic apex. Saepiſſime ater fumus eſt, per longa uolumina coelum inficiens; fauillas interdum aſpicias huic miſtas caligini. Rarius denique ſe ipſe citatior turbo proruentibus flammis, uicinam regionem foede peruaſtat. Quippe ſpiſſiſſimus ignis a ſummo emanans cacumine, torrentibus ueluti riuis deorſum exigitur, in perniciem trahens quidquid occurrerit. Tunc uero grauiora, quam e coelo tonitrua; et populis terror, ne quanta eſt Aetna, ſe ſoluat, obruatque Siciliam. Nec minore, quam pro tumultu, prodigio, ſaxa ingentia ex montis uiſceribus hoc tormento in campos mittuntur. Adhuc fuligine plena ſunt, totoque

colore

colore indicant ab incendio ſe uenire; Cinerum deinde tanta uis ab igneo iugo; ut ad multa millia impetu primum ſuo, mox uento, circumlati, obruant alte campos, et deprehenſas ſegetes enecent, ſolumue corrumpant ad ſementem deinde inutile. Ita ſaxis, cineribus, et maxime flammis, non tantum armenta hauriuntur, uel caſae paſtorum: ſiluam omnem haec peſtis quacunque inciderit, necat. Tota oppida ſic interdum periere. Catana uix multi operis aggere ſe tutatur; urbs inter montem et mare; opportunis ſedibus, ſi haec pericula abſint. A Lycogenis militibus obſidebatur. Sed ut audis nuntiari, dii hoc ignes ex Aetna ſupplicia antea noſtra nunc beneficium ſuum fecere.

Poſtquam deſiit Meleander, ipſa res, conuiuiique alacritas, ſermones prouexit in diuerſa. Quidquid in Sicilia dignum, quod noſſent externi, memorabatur, fabularum inde uoluptas hiſtoriam abegit. Qui canes latratibus Scyllam ambirent: quae Charybdi proluuies, quaeue ora inexpleta naufragiis. Acis inde infelix amator de calido uulnere prouoluebat frigidisſimam aquam; fugiebat Galatea ſaxa Cyclopis, non ſine aliquo metu narrantium. Ab Elide alter amator ſubibat maria incorruptus, et Arethuſae pernicitatem proſequebatur. Cadebat ſub Hercule Eryx, et maledicebat caeſtibus Venus. Religioſa etiam repetebant, facili in deos inter conuiuia pietate; qua inſulae parte erupiſſet ad connubium Pluto; quae horridi currus ſigna; quae dimotae ad exeuntis impetum rupes: Vbi rapta Proſerpina, ubi ſerta, ubi zona illi exciderit; in quem ceſpitem primum ſeſe Cyane fluere ſit mirata: fruſtra uſurpare Eleuſinios aliena monimenta; nec prope Cephiſſum, ſed a Sicilia fuiſſe Diti uiam, qua dotalibus umbris ſponſam inueheret. Terrores inde Cereris referebantur, et no-

ſturna

Multi Summa petunt, veniunt ad culmina rari;
Victor hic evadit, ſternitur ille solo.

Digitized by Google

ɛturna religio, quae taedas planctuſque ſecretos initiatis credit. Primam noctis uigiliam inter illos ſermones coena conſumſerat, quod ex-tuba ut conſtitit, imperauit Meleander ultimam menſam tolli. Sed de conuiuio conſurrecturos, iamque libantes Mercurio, ſubito ferox clamor, unoque per castra tumultu terribilis, longe alio motu compleuit.

IOANNIS BARCLAII

ARGENIS.

LIBER TERTIVS

CAPVT I

ARGVMENTVM

Lycogenes prouecta nocte, agmine bipartito Meleandri ſtationes adoritur. Ad Reges conuiuantes fama mali perlata, Radirobanes armis cingitur: Meleander inſignia ſuo capiti cauendi Archombroto tradit. Is receptum intra caſtra Lycogenem ſuſtinet. Sed ultima auſurus Meleander in aciem redit, et ſupra aetatem fortis hoſtiles copias includere tentat. Archombrotus ſubito amplexu ligatum aemulum in terram affligit, et breui pugione illius latus haurit.

Quum in caſtra iam pro militibus laxa perturbatus Lycogenes intraſſet, ferox mali inſania, et mox neceſſitatis ingenio, ultimis conſiliis aperire animum coepit; Inclinatam rem, niſi ſtatim erigeretur, ſiſti non poſſe. Noctem ſi ſuis ad cogitandum dediſſet, forſitan tutiores ſequuturos. Quid uero, ſi nec ſimplici defectione contenti ex ſui ducis captiuitate praemia apud Meleandrum quaererent? Infelicibus inimicos omnes eſſe. Sed nec noua auxilia iam ſperari; nec aperta ui ſe Regibus parem fore. Belli furto igitur opus, dum reſtabant, quibus adhuc imperaret, et recenti gaudio cuncta in Meleandri caſtri feruebant. Oppreſſurum

ſorte incautos; et in partibus eſſe noctem, illatos tumultus geminaturam. Celere ſaltem exitium pro beneficio fore peiora metuenti. His ſecum exactis, primores amicorum aduocat; oſtendit hoſtium caſtra. Et quid agere iam creditis, ait, immerito ſuo uictores? Gaudio marcent; et inter ſuas infulas tanquam uictimae opprimi poſſunt. Age modo; et transfugarum noſtrorum beneficio utamur. Laxauerunt ſuo aduentu, tanquam bello iam confecto, quidquid neruorum erat in hoſtibus. Supetueniemus ergo incautis; et quo plures ſunt, eo magis confuſo exitu ſeipſi onerabunt. Nemo fuit, cui non uideretur ſolertisſime dicere. Ad ſuos igitur quisque digresſi, monent, ut ſufficere modo uelint diis uocantibus. Offerri uictoriam contra felicitatis impotentes. In ſolutos, uinoque depoſitos, eſſe eundum. Iram deinde acuebant; Et uero ferendam ab iis omnem cladem, quam non priores intuliſſent. Tenebrae, et dulcedo fallendi, ad alacritatem plurimum erant; multisque magnitudine criminum a ſpe ueniae excluſis; ſtrenue aut mori aut uincere placebat.

Quum igitur profecta nox eſſet, bipartito agmine, quo latiori terrore hoſtem obruerent, iter ingresſi ſunt. Via erat per patentes facilis campos, et ad ipſa hoſtium ducebat praetoria. Per eam Lycogeni placuit ire. Anguſta alia, ſed propior, dumis plurimum tegebatur. Hanc iniit cum parte copiarum Menocritus, lentisſime progredi iuſſus, nec aliquid ante mouere, quam praeliantem cum ſtatione Lycogenem ex tumultu cognoſceret: Tunc et ipſi multo clamore in uallum niterentur; quippe dilapſis in Lycogenem illarum ſtationum militibus, nudum latus ſubito occupaturi, uel auerſuri ſaltem ab eo aliquam belli partem. Plus duodecim armatorum millibus hoc biuio in Meleandrum ibant, haud impar

par ad ſpem uictoriae exercitus; maxime in neceſſaria fortitudine ferocior. Et ſilentio quidem iuere, donec in uigiles ſubito curſu irruerent. Tum uero, quidquid ad horrorem ualet, impigre cumulauerunt. Tubas et tympana ex compoſito plura, quam pro uſu, portauerant. Acceſſit inconditus clamor ſe mutuo ad uictoriam inuitantium.

Iamque pellebantur ſtationes: quum, qui proximi in tabernaculis erant, ſubito metu attoniti ſurgunt ad arma. Sed accenſo per tentoria tumultu, maxime a ſomno, aut uino uenientes, ſeipſi incondite premebant. Territi, ſemiermes, ſine imperio aut conſilio palantes. Quae tam ſubita clades? Quis in caſtris graſſaretur? An externa haec peſtis, an domeſticum proditionis nefas? Multi arma, fugam plures meditabantur. Neque ſatis ad ſigna poterant conuocari, miſti tumultu, et inter tenebras licentius metuentes. Conuiuantibus Regibus famam mali ſimul clamor, ſimul nuntii attulere. Nec quid certi nuntiabatur, niſi ad portas caſtrorum pugnari. Radirobanes a ſuis in tentorium raptus, cingitur armis. Eadem circa Meleandruuı cura erat, cui ad ſecretum uocato Archombrotus toto ore interritus; Si pateris, o Rex, ego hac nocte tuo periculo defungar Quid iuuat tenebris te committi, et pugnae, quae unde ſit, aut ubi, adhuc neſcimus; Subduc tuam ſenectutem, ex qua tot mortalium ſalus pendet, ſiue hoc praelium eſt, ſiue fortaſſe inſidiae. Si placet, auſpicium tuum ſubibo, meaque fortuna, ſi quid in tuum corpus paratur, excipiam: arma tua, et chlamydem concede. Tu per portam, quae ab hoſte auerſa eſt, egreſſus, cum delectis aliquot militum, ad neceſſaria pericula te ſeruabis. Placuit fraus illa Meleandro, fidemque miratus per propria diſcrimina capiti regio cauentis, tradit iuueni ſua

inſignia. Ipſe in ignototis armis ad portam cum pauciſſimis elabitur. Apice ergo et purpura inſignis Archombrotus, cum iis, qui conſcii fraudis erant, tabernaculo egreſſus ferebatur, qua pugnantium clamor uocabat. Praecipitatio, et quod intra caſsidem uox incluſa ſuum genium non ſeruat, uetuere, ne, qui loquentem audiebant, intelligerent non eſſe Meleandrum. Vbi uero ruit in pugnam, omnes non tam in hoſtem, quam pro Rege accenſi, ad ſubſidium properauere. Lycogenes, uallo reciſo, occupauerat turrim; neque paucos ſuorum in eam receptos ulterius effuderat. Iamque in primis uiarum anguſtiis per caſtra pugnabatur, quum ferro Archombroti tres continuis ictibus ceciderunt. Qui circa illum erant, Regem ſenem in hoc robur ualuiſſe credebant, et aemulis per laetitiam uiribus pugnantem ſequebantur. Eo impetu territus hoſtis pedem uerſus aggerem referre coeperat; quum ex alia caſtrorum parte auditus eſt Menocritus, et ipſe cum ſuis ingenti ululatu noctis et belli pauores ingeminans. Dubio et multiplici malo territus miles, regi aegre iam poterat; quum Radirobanes ſtrenue ad illam periculi partem conuerſus eſt. Occurrit ergo Menocrito, repellitque cum eo irruentes. Sed illi non periculis, non uulneribus tardati, ſola morte ſiſtebantur: Nunc in propugnantes erecti, nunc alternis tecti clypeis, et pertinaci teſtudine ſuccedentes ad aggerem. Atrox facies rerum. Hinc Archombrotus iam receptum intra caſtra Lycogenem ſuſtinebat; illinc Radirobanes arcebat Menocritum. Vtrimque infeſta nox, incertis per tenebras, quid oppugnare potiſſimum oporteret, uel tueri; donec Lycogenes in proximum tabernaculum facem emiſit, ſuis admonitis, ut paſſim caſtra incenderent. Hoſtem, cum ſuis ſarcinis conflagrantem, ſibi ad

uicto-

uictoriam lucem daturum. Contra regius miles confeſtim diruere uicina incendio tentoria, ne ulterius diffunderetur incendium. Adiuuitque ſolicitos imber, qui impetu fuſus, malum compeſcuit. Sed et lubrica inde terra fallebat ſubinde militum pedes, neque certos ictus eſſe patiebatur. Nocte inter muruas caedes exacta, tot corpora, quae iacebant, tantum ſanguinis fuſum, et omnia ſtrage immania, calidos furentesque erexerunt in rabiem. Tanquam primum ad certamen coiiſſent, toto impetu implicabatur, uidebaturque ſingulorum potius odiorum crudelitas, quam publicarum partium eſſe certamen.

Iamque non diutius ſuſtinebat Meleander abeſſe a ſuorum diſcrimine. Ergo ultima auſurus, iuſſit Archombroto nuntiari ſe eſſe in procinctu: At ille Eurymedi; Si Rex cum ſuis aduenerit, inquit, laborabimus multitudine, o Eurymedes! Caſtrorum anguſtiae tot propugnatores non capiunt. Praeſtabit ex his ipſis, quos nobiscum habemus educere, qui improuiſo circuitu terga hoſtium caedant. Nam quid equitatus noſter ceſſat? quid arcus inter tentoria iſta compreſſi? Facile Eurymedes aſſentitur Archombroto: delatusque ad Regem, quid e re praeſenti ſit, monſtrat; ſimul partem copiarum per auerſa caſtra deducens, cum ipſo ad includendum hoſtem conuertitur.

Lycogenes intellecto periculo (iam enim ultimam ſuam aciem circumuenire audierat) tamen ab hoſtibus, quos habebat a fronte, in Meleandrum auerti non uoluit, ne ſpecies fugae eſſet; ſed ad Menocritum mandata dimiſit, ut quam ocysſime illuc ſuos inueheret. Quum ille pareret, Radirobanes recendentem inſequntus, partem ſecum exercitus eduxit. Multa planicies, et explicandis militibus apta erat: illic ergo

Menocritus in Meleandri et Radirobanes medio deprehenſus, et utrimque in arctum compulſus eſt; balearicis ſapittariis et Siculo equitatu in aperta demum pugna ualentibus. Hi curſu effuſo, illi contentis arcubus, prope ſimul longeque turbabant. Tunc uero Lycogenes, gnarus ſi cum copiis deleretur Menocritus, de partibus eſſe actum, frendens, et animi impos, eo uexilla omnia ad ferendam opem egit, obliquo tamen curſu, ut et latus infeſtaret Meleandri, neque terga inſequuturo Archombroto praeberet. Nec ſegnius Archombrotus laxata caſſide uultus exeruit. 'Et ſum, inquit, ſum Archombrotus commilitones. Dii bene, quod Patroclo felicior ſub maioribus armis feſelli. Regis iuſſu, quos uidetis, cultus ſumſi, ne fruſtra nocturna diſcrimina ſubiret. Si ſaluum hunc uultis, bis uincendus eſt Lycogenes. Iam enim in Regem contendit, non tam quod uictoriam illic ſperet, quam quod hic uictus eſt. Tamen a furentis et morituri impetu Regem eripite.

Poſt haec dicta, qua direptum a Lycogene uallum erat, porupit; et acies acclamationibus exultans, ducentem ſequuta eſt. Nihil uero illo certamine crudelius. Alternis cohortes fugiebant, et ſequebantur; confuſa late ſigna: non frons, non terga acici, non latera aut cornua erant. Surgebant acerui cadauerum, per ipſa mortuorum uulnera uiui pugnabant. Meleander ſuper aetatem fortis inter militarem audaciam ducis oblitus uidebatur. Circa illum Eurymedes et Arſidas, eximia uirtute ſimul intenti ad certamen et Regi metuentes. At Radirobanes propria ferocia, praemioque, quod ſperebat, accenſus, omnia audebat. Nunc hoſtium turbabat ordines, nunc uulgaribus non contentus periculis, quacunque rem perplexam aſpiceret,

ceret, impauidus effundebatur. Sed non idcirco hoſtes cedebant. Rabies, et quid de Rege meriti eſſent, nihil fallens conſcientia multum ipſis commendabat nobiliorem in acie mortem. Eminebat Lycogenes nobiſſimis armis, et per ſuorum ordines ferebatur, collaudans milites increpansque, prout cuiusque exigebant facinora; ſtrenueque, ſi qua labab ant, hoſtium caede reſtituens. Tandem Archombrotus, inter ipſum pugnae ardorem, animum ſumſit ad facinus ſupra omnia, quae in acie edebantur, eximium. Vrebant iuuenem et Radirobanes aemulus, et hoſtis Lycogenes. Itaque uicino Timonidi curam dedit eorum, quos ducebat. Ipſe cum ſuorum aliquot auide ruit, qua pugnabat Lycogenes. Et ille, ſe quaeri indignatus, ultro in uenientes prorupit. Prior Archombrotus haſtili in pectus impreſſo, quum fruſtra illius clypeum tentauiſſet, haut mora grandi ab eo bipennis ictu ſine ſucceſſu excipitur. Vterque dexterae iratus, telisque; absque uulnere redeuntibus, fatali quodam aeſtu efferbuit. Ac dum repetunt ictus, dum armorum aditus ueſtigant, Archombrotus more impatiens, quam proxime equum admouet, ſubitoque amplexu Lycogenem ligans, ſimul ab ipſo adſtringitur. Inter hos nexus mutuo pondere ad terram ducuntur. Eoque in lapſu, uirtute et induſtria Archombroti euenit, ut Lycogeni incideret. Plurimi militum uno turbine luctantes oppreſſere; hi Archombrotum, alii Lycogenem ſubleuaturi. Verſabat ſe in arena Lycogenes obligatus tibiarum et lacertorum hoſtilium articulis. Sed Archombrotus, quamquam multum inter turbam et ictus anhelabat, non paſſus attolli iacentem, breui pugione repetiit uulnera, qua lorica deſinebat, donec eum conſtaret exſpirauiſſe.

CAPVT II

ARGVMENTVM.

Archombrotus deciſum Lycogenis caput arrepto capillitio alte concutiens, ad pedes Meleandri proiicit. Huic Radirobanes et Argenis palmam inuident; ille propter ſuam ſpem, haec propter Poliarchum. Meleander caeſis militum ſuorum corporibus iuſta perſoluit.

Vbi uero exſtinctum Lycogenem utrique uiderunt, longus clamor diſſonusque exortus eſt, his de uictoria exultantibus, illis horridum eiulatum in proximorum funerum confeſſionem tollentibus. Incumbit attonitis acrior cum ſuo milite Archombrotus, terroremque per illorum aciem late circumfert, utique poſtquam deciſum Lycogenis caput arrepto capillitio alte concutiens, de clade dubitare non paſſus eſt. Sat deinde quaſſatum ad Meleandri pedes proiiciens; En, inquit, iam tranquillum Lycogenem et cui fidere, o Rex, poſſis. Pari exitio ceteri hoſtes quotquot clementiam tuam nollent, deorum ſeueritatem experiantur. Meleander Lycogenis caput aſſeruari praecipiens, in trepidos, et dilabentes inuectus eſt. Iam enim totis campis non certamen, ſed ſtrages uidebatur. Nemo ferebat ora uictoris, aut reuocantem audiebat Menocritum. Quidam montes ad fugam petiere; alii locorum periti, in proxima antra; plerique, qua metus et fortuna ferebat, improuidi errabant. Non nulli curſu exanimes procumbebant in terram, mox foede inſequentium equorum ungulis protriti. Nullis in miſeros caſibus ruina pepercit. Radirobanes fugienti inſtans Menocrito, ex armis et galeae apice cognitum, capi praeceperat. Nec ille, iam fuga praerepta, ignauiter certabat, donec capto, ſubitisque aſtricto uinculis, non modo non in hoſtem, ſed nec in ſe ſaeuiendi copia fuit.

Ve-

Veſpera erat, prius, quam ſe ad Meleandrum omnes ex perſequendo hoſte reciperent. Et Rex, quamquam peracto iam bello, in caſtris per tot mala corruptis pernoctauit; Sed prioris noctis furiae inquieta gaudia ſuſpenderunt, appoſitis undiquaque uigilibus, ne qua bellum reſurgeret.

Nicopompus licet de praelio erat laſſus, tamen neſcio qua hilaritate compulſus ad carmen eſt: Laetitiae impetu ad eum furorem ſponte uergente, qui rapta uatum ingenia diis miſcet. Ergo ſiue quod maturius gratularetur ſuo Regi, ſiue, ut ex celeritate aeſtimaretur induſtria; forte etiam ut ineptos poetas terreret, haut dubie niſi ſtatim arcerentur uerboſe cruciaturos uictoriam; paucis horis condidit iſtud carmen, tradiditque filio. adhuc ſcilicet praetextato, qui id Regi primo mane tanquam ſuos labores porrigeret.

Vicimus: o magnis tandem exaudita piorum
Vota diis. Nunc alma ſalus, nunc ſaecula curat
Iuppiter. Omnis io Superum domus, omnis honores
Ara ferat, nullaque uacent a fronte coronae.
Viderat infidos late ſaeuire maniplos
Armipotens, Siculasque rapi uertigine mentes;
Quamquam ſaeuus amat ferrum, quamquam arduo multo
Sanguine tela madent; ſemperque ad frana tumultus,
Et furor, et fracta uaſtis in mortibus haſtae;
Has tamen inuitus ſtrages, haec funera uidit;
Tunc primum iratus bellis, ex quo improba coelum
Terra giganteae tetigit formidine pugnae,
Et Pallenaeis Superi ſudaſtis in aruis.
Ergo animis, ultuque calens, et grandior ira,
Terribilem dextra pinum, laeuaque frementes
Exhortatur equos. Vix Thracia liquerat arua
Phryxaeosque ſinus, et iam noſtri ulta Pachyni
Toruus inaſpecto pulſabat litora curru.
Tempus erat, quo miſtae acies, infenſaque ſigna
Certabant, Regisne forent, hominumque deumque,

Iura Ioui, an noſtris Erebus regnaret in oris.
Iam partes, Meleandre, tuas, iam numine toto
Acturus uolucri Mauors ſe nube tegebat;
Quum medio obſtupuit curſu, librataque tela.
Continuit; Rapidi uix audiuere iugales
Imperium, et prono non ſat ſtetit orbita coelo.
Tum ſic ore loqui: Quaenam haec ſpectacula belli?
Inuideam, laeterne magis? Nil Marte fauenti,
Nil opus eſt. Vincent, ſed non heu munere noſtro,
Quos uiciſſe uelim. Virtus haec fata peregit;
Indulſitque ſuis. Quaenam haec ſub caſside ſancta
Canicies? Tune his animis annisque uerendus,
Tu pugnas Meleandre; et nondum deficit hoſtis?
Talis ſiderea quondam Saturnus ab arce,
Aſſertor ſi ſtare ſui, ſi bella ſubire
Noſſet, adhucque recens dextra terrere periculum;
Non latio celandus erat, non aurea noſtro
Sub Ioue, mutatis liuerent ſaecla metallis.

Quinam autem (o animos! noſtram aequantia ſortem
Pectora! et emiſſae plus, quam mortalibus haſtae!)
Quinam illi mediis uictores hoſtibus ardent,
Impelluntque acies? Parili quam fulgure caſſis
Emicat et geminos mors effera ſurgit in enſes!
Nempe ambo externum Siculis genus; ambo triumphos
Approperant, Meleandre, tibi. Sardoa ueretur
Hunc dominum tellus, Libycis hic uenit ab oris,
Macte animi gens ambo deum; uos omnia famae
Saecula manent, donec ueſtris ſeruata lacertis
Inſulae ſpumantes circum teret altior undas.
Quid reliqui, quid deinde duces? quid ſidera miles
Promeritus? Vade o celeri uictoria greſſu,
Sudantemque tua lauro deterge laborem;
Vade lubens meritoque para ſubuecta triumpho,
Te ſimul, et magno populis oſtendere Reges.

Dixerat armipotens; Et iam fuga de uia coetus
Fregerat hoſtiles; diri ducis impia ceruix
Iam ſumma Libyci ſtabat uictoris in haſta;
Quum fragor humano maior ſcidit aetera uaſtum,
Et plauſu Superum, et furiis ululantibus hoſti.

Iſta

Iſta loquebatur Phoebus mihi, et iſte tumultus
Eripuit, noſter dixit quae cetera Phoebus.

Rex quamquam occupatus, dum mane induitur, totum carmen perlegit; cum Nicopompo iocatus, quod adhuc rudem filium ſubſtituebat in gloriam ſuam? Miſit deinde ad Radirobanem, qui referrent, an iam adiri poſſet: Nec multo poſt cum procerum caetu ad illius tentorium contendit. Ille quamquam auxilii, quod Siciliae praeſtiterat, editaeque fortitudinis, plus iuſto erat memor, inter hunc tamen ſuperbae laetitiae tumorem aegritudine macerabatur, quam ingerebat Archombroti de Lycogene uictoria. Tanto inuidiae ſupplicio incubantem adiuit Meleander, humaniſſime acceptum beneficium commendans. Sardisque imputans momentum armorum. Victoria noſtra (inquit), o hoſpes, tui operis eſt. Ergo reſtitutis a te rebus quum utar, ſaepius meminero haec a te accepta, quam cogitabis te dediſſe. Fruere interim bonis auxilio tuo partis, et ex laetitia populi intelligas, quantum nobis praeſtiteris. Radirobanes, quamquam nimium ratus uere haec dici, publice uetat Regem, ipſius uerecundiam onerare. Cauſſae enim, et felicitati Meleandri omnia deberi: Se quoque beneficium accepiſſe, cui ſanctiſſimis armis miſceri licuerit.

Sic inter ſe loquentibus nuntiatur, Argenidem ad caſtra perueniſſe: Illa pridie in Epeirctes moenibus, unde pugna poterat proſpici, non lacrimis magis pepercerat, quam ſanguini miles. Decolor; et nunquam felicius habens, quam quum timor ſenſus extinxerat; nunc concedebat doloribus, nunc redibat in ſpem ac uires, nuntiis identidem miſſis, qui ſtatum pugnantium referrent, nunquam tamen Poliarchus animo excidebat. Hunc intra ſe nunc deiecta, nunc cum iurgio alloquebatur.

batur. Malim ego, chariſsime, hos fletus, haec incertae mentis mala te ſcire, an, ut facis, ignorare? peri-res mecaſtor ad dolorum meorum memoriam. Quod ſi audies captam, aut ex hoſtili ludibrio, ſua manu, ſuo uulnere ereptam Argenidem; o facinus! o amor infelix! nondum ſemel morte defuncta, iam nunc iterum tuo exitu conficior. Abes autem Poliarche? Tene, an inimicum aliquem deorum reum agam, quod tam lentus es? Quae obliuio? quae te in Africa lotos a reditu arcet? Non te genius tuus, quid hic rerum gereretur, admonuit? Aut plus apud te odium patris, quam noſtrae familiaritatis iura poſſunt? et qui ceſſare non potes, an, proh ſcelus! gratiora pericula inueniſti? Adeſſes, Poliarche; pugnares in hoſtem: certa eſſem uictoriae: Deberet Siciliam, et me ipſam, genitor tibi; quae nunc aut perire pateris, aut ſaltem alienam gloriam eſſe. Nam ſi uelles, non elementa, non caſus, non natura obſtarent redeunti. Poſt illam obiurgationem, tanquam ſacrilegio confuſa, quod Poliarcho iraſci eſſet auſa, in contraria animum rapiebat. Satis ſibi dolorum et curae, quod in ea acie genitor uerſabatur. Si Poliarchus in idem periculum miſſus eſſet, non ſe ſuffecturam ſollicitudini. Bene, inquit, fata conſuluiſtis, quod in tantarum rerum diſcrimine, ſaltem de Poliarcho non timeo. Donec uiuet, donec erit incolumis, quid me calamitoſam exiſtimem? Aut quid tantopere formido? quaſi ille in fidem, uel dii in illum, ut aequi ſunt, peccare unquam posſint.

Haec et talia inter lacrimas expendentem, quae paulliſper peplo ſummiſſo tegebantur, nuntiata hoſtium fuga, quam et ipſa utcunque cernebat, in ſolatia erexit. Tunc paſſa alloquentem Seleniſſam, et gratulationem ceterarum, quae proxime conſtiterant. Populus quo-

que

que in palatium ſequutus redeuntem, ſuo more intemperanter laetabatur. Poſtera luce, quum maxima ciuium parte ad caſtra ſe contulit. Sed ne integra illi gaudia eſſent, crebra in populo fama effecerat, pactum ipſius cum Radirobane coniugium ita credente, ut etiam tanquam uotis uirgini gratis rem palam celebraret. Rex inter ſuauiſſimi amoris lacrimas uenientem amplexus eſt; Et te, gnata mea, iam heredem Siciliae teneo, inquit. Periere, qui gentium iure peruerſo ad ſe regnum trahebant. In Radirobanem deinde intuens; Hic eſt, mea Argenis, inter coeleſtes Siciliae tutelas numerandus. Deum uirtute, illiusque, ut hodie regnemus, effectum eſt. Archombrotum praeterea eximie commendans, ad minores quoque duces, et praecipue exteros, laudatione aptiſſima deſcendit. Argenis conuenientibus uerbis unumquemque proſequuta, uiciſſim audiebat gratulantes; et a ſolius Radirobanis, quem timebat, blanditiis, ut licuit, potuitque, auerſa eſt.

CAP. III

ARGVMENTVM.

Sumto de captiuis crudeli ſupplicio, in caſtrum Epeirocten Rex uictor reditum maturat. Lauro miles caput ſuum cingit. In currum inſignibus maieſtatis et uictoria ſpectabilem ſola Argenis attollitur. Praeit Archombrotus laeua fraenum temperans, dextra opimum ſpolium geſtans Lycogenis caput. In fanum Iouis proceditur, peractisque ſacris, ad arcem. Hic Argenis et Poliarchus acrius angi, uellet hunc per Archombrotum reduci. Sed ubi Radirobani conſtitit Argenidem ad Archombrotum iuiſſe: Exarſit illico ſuſpicio, et frendens Radirobanes cum Virtigane ſecedit, qui accenſum demulcet ſuadetque affinitatis conſilium aperire.

Meleandro Epeircten redituro ſolum obſtabat, quod perſoluenda caeſorum corporibus iuſta erant.

Iam

Iam enim et ſponte,et monitu uatum, diſperſus ad opus exercitus poſtremae in mortuos pietatis officia urgebat. Hi caedere arbores, aduehere alii, toros ceteri multo gramine apparere. Sedulitate tam uaria extiterunt ſubito pyrae; et funera in quamlibet digeſta iacuerunt, maximeque uulgaria. Nam praecipuorum cadauerum multa, quo pretioſius cremarentur, pietas propinquorum lecticis abuexerat. Rogos ergo militari pompa ſubornant deuictorum exuuiis, ut inter omnis generis tela et arma trophaeorum inſtar eſſet. Qui priuatus neceſſitudines inuenerunt, purgatis lympha uulneribus, unctique, aut ut cuiusque opes erant ornati, exſpectabant ignium munus. Omnium uero capitibus corona data ex apio, uictoribus et mortuis quippe conueniens; Nam et tumulis eam herbam amabant inferre, et Graecia plerorumque certaminum uictores coronabat hoc praemio. Feminarum multitudo, puerorumque conuenerat; planctuque et iactura comarum, ultro incipiebat exſequias celebrare, ut appareret non conductas lacrimas eſſe. Siue propinquos deflebant, ſiue moeſtitia ſpectaculi, aut eiulantium tot exempla, non ingratum lugendi impetum uulgo admouerant.

Compoſitis cadaueribus, pullatus Meleander procedit ex caſtris. Sequebatur Regem exercitus, uerſis telis, et in terram negligenter pendentibus. In hunc modum funebrem campum aliquoties ambiere; iuſſis per uices clamoribus, rurſusque non minus atroci horridoque ſilentio. Rex denique ad maximam pyram uenit, facemque accenſam manu ſuſtinuit, donec ſocios iam arſuros miles conclamauiſſet. His tertio uocatis, uultu operto, auerſusque, ignem ſubiecit. Idem Radirobanes ad alium rogum fecit; archombrotus ad alium. Ceteros ſubito amicorum officio flamma corripuit.

puit. Sed atrociſſimum fuit de captiuis inter concitatos furenteſque ſupplicium, et parcebatur quidem gentilibus; ſed qui externi ſub Lycogene meruerant, producebantur uincti ad rogos, et multipliciter confoſsi fundebant ſanguinem, quo ignis ſpargebatur. Inuocabat miles uictor ad tam dira ſolatia manes ſodalium; donec Rex abominatus crudeles inferias, captiuos, qui ſupererant, ſeruari tanquam ad alia ſupplicia praecepit. Ad cadauera autem hoſtilia, ne per infeſti aeris tractus, in morte etiam nocerent, publice lictores eum uncis ſunt dimiſsi, qui in proximos gurgites foueaſque inſepultos prouoluerent.

Mox tumultu intepeſcente, et pyrarum labentibus flammis, Meleander conſcendit in ſuggeſtum. Illic breuiter, ut Regem oportebat, eos laudauit, quibus ſepulturae honorem habuerant; Victores appellabat; et in morte felices, qui inter ipſam uirtutem defuncti, non periclitarentur ſuas laudes ullo facinore, ullane fortuna corrumpere. Pulcherrima hos praemia breuis doloris ferre, diis manibus charos, futuroſque in terris fama ſuperſtites, donec ulli ſiticines canerent. Conuerſus deinde ad circumſtantium praeconia, nauatae operae, fideique ſeruatae, gratias egit. Deos quidem, uirtutemque, et conſciam recte mentem, grataeque poſteritatis memoriam, uiris fortibus mercedem ſummam eſſe: Sibi tamen praeterea curae fore, ut beneficium in memoriam Regem, bene collatum cognoſcerent. Luctu depoſito, ſe in urbem, ſequerentur laetioribus ſacris operaturi. Aderant ex compoſito familiares, qui ad haec uerba (nam et ſacerdos aquam luſtralem ſpargebat) detraherent eius humeris funebrem ueſtem, palmatamque reponerent. Alii paeanem exorſi ſunt; ex

felici

felici omni gramine aut arbore decerpentes, quod temporibus manuque geſtarent.

Iamque omnibus praeparatis, Rex cum ſuis Epeirĉten redire maturabat. Nec uiſum eſt triumphare; quia de ciuibus uictoria erat. Proximus tamen triumpho reditus fuit. Nam et milites lauro, et qui pompam procurabant, olea caput incinxerant: Antecedebat cum ſignis exercitus, et uario cantu ad ſpectaculum inuocabat laetitiae deos. Currum omnibus maieſtatis et uictoriae inſignibus ſpectabilem, Meleandro admouerant: Ad quem ille quum Radirobanem inuitaret, longa fuit humanitatis contentio. Radirobanes hunc Argenidi locum aſſerebat conuenire: Sederet cum patre Princeps uirgo. Ambo conſpicui populo eſſent, ambo omnia plauſuſque exciperent: illis deos, illis fortunam pugnauiſſe. . Se ſane, ſi ipſi paterentur, equum funalem inceſſurum; Si nollent, currum proxime ſequuturum. Palam erat a iuuene ambitioſiſſimo haec amori tribui, et ſpei nuptiarum; Cui quum non perſuaderet Meleander in currum conſcendere, aut exſpectare, dum alius ornaretur; ipſo quoque uehi non uoluit. Denique non principum modo conſenſu, ſed et uotis acclamantium militum, ſola in eum Argenis collocatur. Currum Reges in equis, et ipſis laureatis, praecedebant. Ante illos Archombrotus in candido equo ibat, laeua temperans fraenum, dextera optimum ſpolium geſtans, Lycogenis caput; in quod alacer populus intuebatur, gnarus illic ſummam eſſe uictoriae. Arborem armis Lycogenis indutam, miles quidam praeferebat Archombroto chariſſimus. Neque procul Menocritus grauis catenis uiſebatur. Praetoriani autem, militumque praecipui, tam curtui, quo Argenis uehebatur, quam Regibus circumfuſi, in uirginis quidem honorem licentiam

trium-

triumphalem, ſalesque praetextatos omiſerant; ſed nuptiales pasſim deos, Hymenaeumque et Iunonem, et Erycinam uocabant, nunc in Argenidem, nunc in Radirobanem intenti. Ortum a Sardis hunc ludum credidere, et quum Siculi conueniſſe de nuptiis inter Reges arbitrarentur, lubentes futuri Principis animum per hoc iocos lacesſiſſe. At non Argenis haec patiens audiebat, indignata uictoriae, ſi eo pretio emeretur, iamque prope Radirobani inimica.

Interim populus, fores ornatas impedierat lucernis atque lauro. Quisquis maiores ex cera in atriis habebat, apertis armariis ſimul genus oſtentabat, et mortuorum imagines citabat ad gaudium. Ciuium quoque diſtincti ordines, obuiam Meleandro proceſſerunt. Primus erat puerorum, inpexa et candida ueſte chorus, rudi paeane plusquam iubebantur clamantium. Mox quotquot in urbe muſicam excolebant; hi uoce, illi plectro ac fidibus Regi canentes. Succedebant artificum collegia; quos ſtatim magiſtratus ſequebantur quisque cum infulis dignitatis. Hi Regem longisſima gratulatione morati, locum miniſtris deorum permiſere, qui ultimi in honorem ueniebant. Signa quidam ex iis, et inculti operis ueteres deos, coronas alii, omnes ignem praeferebant; tuto, nec ſine prudentium riſu, deorum omnia ingerentes, praenuntiatumque Lycogenis exitium ab auibus, fulminibusque, et extorum prodigiis. Inter hanc pompam Rex ad portam urbis peruenit; in cuius limine ſublimem ſtatuerant Pacis imaginem, cuius dexterae Mars oliuam inſerebat, et adulatione immatura, quaſi pacatae res Sicilia tota eſſent, ſubiecta imagini tabula Meleandrum affabatur his uerſibus:

Victor ades, tecumque redux (Pater optime gentis
Sicaniae) feſto pax cingitur aurea cultu;
Et coelo niueis pietas demittitur alis:
Aſpices, quam facili redeunt tibi Numina curſu:
Aſpice, quam ſubitas mutat concordia terras.
Alma quies, diuesque labor, ſe numine miſto
Indulgent late campis: Hic flore comanti,
Hic culmis ſtipatur ager. Se blandius ulmus
Porrigit, et lapſae repetunt connubia uites.
Bella procul, ſcelerumque minae, ferrique licentis
Nunquam tuta fides. Solio ſublimis auito
Tu, Pater, et tantum lex tecum armata ſedebit.

Rex a porta proceſſit in editum Iouis fanum. Inde Menocritus in carcerem miſſus, et cum eo Anaximander, quem paullo ante Catanenſes uinctum adduxerant (ſed ille ex uulneribus intra quatriduum, alter non multo poſt aegritudine animi deceſſit.) Fractae quoque Lycogenis imagines; edictumque ne ſeruari priuatim, aut in ſuorum deinde gentilium ſiue honoribus ſiue funeribus has aſpici uel ferri liceret. Peractis inde ſacris, ad arcem Meleander digreditur. Feſſus erat pridiano certamine, curisque, et mox ipſa laetitia. In cubiculum itaque ſecedit, ſumtaque leuiter inter domeſticos coena, componitur ad quietem. Neque minus imitatione ſoporis, ſolitudinem quaeſiuerunt in grauiſſimis curis, Radirobanes, Archombrotus, et Argenis. Singulos ſuus dolor urebat. Radirobanes quamquam plenus temeraria ſui fiducia, grauiter tamen acceperat uirtutem ſucceſſumque Archombroti; et populi uoces, et uultus in eum Meleandri. Sed ut imparem contemnebat: Niſi quod omnia magnus amor formidat. Verſus igitur in contemplationem ſui, quantum auxilio, quantum uiribus praeſtitiſſet, ſuaui ſopore et per felices praelii imaginem ludente, eſt obrutus. Altius ictus erat Archombrotus; expertus nihil eſſe crudelius

quam

quam quod homines appellant ſuauiſſimum amorem. Nec tam ſibi nocere fortunam arbitrabatur, quam ſilentium ſuum. Se enim haberi in priuatis, dum genus atque opes patitur ignorari. Nihil eſſe conſultius, quam ut ſuas fortunas atque uota apud Meleandrum profiteretur. Haec ita decernenti occurrebant parentis mandata, adhibitique iure iurando dii, ſe in Sicilia ſui generis indicium non eſſe facturum. An ergo ſcribere ad parentem, an ipſum illuc ire fatius eſſet, iurisiurandi gratiam petiturum? Tardum utrumque uidebatur. Minus tamen ſcribendi diſplicebat conſilium. Nam ab Sicilia tamdiu abeſſe, hominis eſſe credebat non ex merito amantis Argenidem In hac animi tempeſtate inquieto ſtrato negligenter iactatus, mentis mala transire ad corpus non ſatis ſentiebat.

At Argenis multiplici malo confuſa ad ſolatium adhibuerat Seleniſſam. Simul ambae de Poliarcho et Radirobane querebantur. Quum ille abeſſet, aut heu miſerae iſtum uiderent? O grauem (mater) uictoriam! inquit Argenis. Quid intereſt Lycogenes an Radirobanes uicerit? niſi forte, quod ereptus a Lycogenis telo pater iam parricidio meo concidet. Nam ſi me Radirobani tradet, ego effugium in morte inueniam, et mei uulneris dolore conficiam patrem ſenem. Ergo uel in praedam nata ſum; uel in ſpolium, mercedemque uictoriae? Ergo fatum mihi in exitium deſtinauit, quae praecipua dabat, regnum et formam; et ideo tantum praeueni in Poliarchi notitiam, ut ſcirem me indignam, quae tantae uirtuti coniungeret? Quid hunc autem ceſſare exiſtimas, Seleniſſa? An experimentum capturus conſtantiae meae, haeret alicubi diſſimulatus, et in inſula forſitan iſta? An inſidiis aemulorum petitus eſt uir fortis, ideoque non ſuſpicioſus? Cui iam uero fidere

poſſim? quem exploratorem ſuae ſalutis, quem miſeriarum mearum nuntium mittere? Sub haec in lacrymas lapſa audiebat. Seleniſſam, maiora ſolatia, quam quae ipſa capiebat, credebatue, ingerentem: Donec reſumto loquendi impetu; Non prima, inquit, ſum, o Seleniſſa, quae infeliciter amauerit. Quid fortunae manus damus? Mors ultimum remedium erit, et quod nunquam effugiet. Poſſim, cultu mutato ire ipſa, et inueſtigare Poliarchum? hei! quod non ſufficio illi audaciae, rudis fraudum, nec fronte ad mendacium obducta; forte etiam (ſed hoc leuiſſimum eſſet) inter labores expiratura. Praeterea neque me ſequi poſſes, et in crimen ſubſtituereris, ſi, Rege ignaro, elaberet. Audi, quid potiſſimum probem. Archombrotus eſt, ut intelligis, amiciſſimus Poliarcho. Cauſſam abſentis pridem egit apud Regem, auctor maxime ut reuocaretur. Facile efficiam, ut Poliarchum quaerat, reddatque Siciliae. Neſciat tamen, quae me illius uidendi cauſa ſollicitet. Aliquid poterit fingi; nec carebit ueri ſpecie mendacium, quod ad credulitatem exegerimus ambae.

Laudauit ingenium Seleniſſa; ſiue fraus illi placebat, ſiue defeſſa, ſibe et Argenidi quaerebat ab eo luctu quietem in reliquas noctis horas; quibus ab inſomni Argenide conſumtis, praefectum cubiculi uocat, et de Lycogene occiſo pauca quaedam locuta, palam iubet ab Archombroto ſciſcitari, ſatisne a uulneribus (nam leuia, ſed pleraque acceperat) ea nocte ualuiſſet. Meditabatur enim blanditias, grauia demerito iuueni imperatura. Archombrotus, tanquam in coelum raptus, et prope non dubius ſe amari, praefecto reſpondit, ſi Meleander et Argenis ualerent, quoniam ab eorum ſalute pendebat, ſe ſatis eſſe incolumem. O mortalium mentes, plerumque

rumque timentium gaudia ſua et calamitates amantium! Laetus iuuenis, ignarusque conſilii, quod Argenis inierat, fatigabat ſuperuacuis cogitationibus animum, et in limine uirginis ſtabat, ut egredientem ſalutaret. Nec ingratus aduenit; totoque itinere, dum ipſa ad Meleandrum procedit, cum eo colloquuta, nihil dum tamen de Poliarcho dixit; Nondum enim matura res erat; et ſermonibus illis ſolitudo debebatur. Ecce autem nouos errores. Radirobanes, ab amore non ſanus, habebat pecunia emtos, qui de Argenide, et Meleandro aſsidue referrent. Ergo adhuc in cubiculo haerenti nuntiatur. Argenidem primo mane ad Archombrotum miſiſſe. Illum ſtatim adfuiſſe; et oppido quam familiariter uirginem illi loquutam. Exarſit illico ſuſpicio, et ut in litigioſa felicitate, non ſecus animum ad amandum, quam antea ad bellum compoſuit. Frendens cum Virtigane ſeceſsit; qua arte, quoue praetextu Archombrotus tolli poſſet: aut quid indignius, quam ab aemulatione ignoti priuatique Regem tantum metuere? Mulcebat accenſum Virtiganes, eleuando Archombrotum; ſuadebatque eo die aperire Meleandro (cui ad prandium promiſerat) ineundae affinitatis conſilium. In expedito rem fore; deſpectumque Archombrotum inſaniae poenas ad ſatietatem daturum; cui ſi magis anxie aut publice uellet Radirobenes iraſci, nimia ſupplicii ſolatia forent, tantum Regem aemulatione uſsiſſe.

CAPVT IIII

ARGVMENTVM.

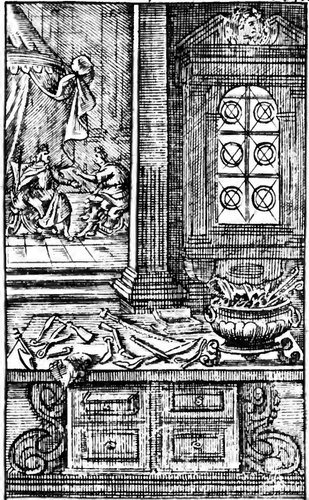
Cleobulus Meleandro cauſſas, effectus, et remedia deſertionis recenſet. Cauſſas *eſſe, docet, opes nimias, quas Regum beneficio accumularunt.* 2. *Honorum ac praefectura-*

 rum

rum ſamem inſatiabilem. 3. Reuerentiam, quam ſibi conciliaturos putant. Effectus. *Pereunt urbanae et ruſticae opes. Latrociniis magis quam conſtantia creſcit miles.* Remedia. *Factioſorum uires non ſimul, ſed per partes accidantur. Non praefecturae uel arces iis committantur, aut ab illis erigantur. Non acie Rex, nedum foederibus cum perduellibus coeat.*

His curis amotis, uacuus Meleander, maiora procurabat. Belli enim non temnendae reliquiae erant, Siracuſae, Lilybaeum, Agrigentum, et quae ceterae urbes a Lycogene ſteterant. Illis ſimul opprimendis an diuidi praeſtaret exercitum, an in ſingulas totis uiribus niti, conſulebat Cleobulum. Is nihil dubitabat de deditione oppidorum; quia nemo factioni ſupererat, quem ducem dignarentur. Satis eſt, inquit, o Rex, ſi minari perſeueres, oſtentesque paulliſper armatum exercitum; tantum, ut timor poenitentiam ciuitatum acceleret; a quibus propediem uidebis hic legatos. Nam praeter ingenium lymphatae, amabunt redire in naturam, quam uidebatur excusſiſſe defectio. Ne time bello iſto defunctus es: Sed nec illius uere cauſſa in ciuitatibus fuit; et ſi dehinc ſecuritatem amas, longe alii ſunt malorum fontes, quos obſtruas. Meleander tot recentium malorum cruda imagine ſollicitus de futuro; Curandum eſt, inquit, ut diurna ſit haec regni reſtituta ualetudo. Nec unquam certius, quam cicatricibus adhuc nouis, deprehendimus uim telorum, et formam; quibus paullo ante ſaucii, rurſus peti poſſumus a fortuna. Quod ſi inter atrocitatem periculi obieciſſes, quae antea a me peccata ſunt, non tam monere, quam exprobrare uiſus eſſes. Nunc autem in tuto, ſi, quod ſentis, ediſſeres, in futurum cautio erit, ne eadem peccemus Cleobule. Ille ueritus, quamquam uolentem Principem contumaci libertate irritare, amoliebatur

omnem

Urit membra, ſecat Medicus, ſervet ut ægra;
Vult ſervare bonos Rex, feriendo malos.

Digitized by Google

omnem ab eo culpam. Temporum enim, hoſtiumque et fatorum eſſe crimen. Et poſtquam ea modeſtia, conſiliis, quae parabat, obnoxium Meleandri animum fecit. Quamdiu, inquit, lenitas in uirtutibus erit, non diceris ullo uitio impuliſſe labentem in clades Siciliam. Lenitate, inquam, tua malignitas fatorum in tuas et patriae clades abuſa eſt. Illa facilitas, illa indulgentia in magnates, illa tua tuorumque maiorum incauta in eos profuſio, prodidit praecipuas imperii uires, aperuitque iniuriis deſpectam dignitatem. Iam quidem perculſi ſunt; iam ſilebunt defeſſae factiones. Aſt ubi reſpirarint, exſpecta alios fluctus, niſi uentos plus quam Aeolico utre tenueris. Pugnabunt erumpere; et quamdiu nimis poterunt illi, nunquam ſatis Reges poteritis. Nec in tyrannidem te adorno. Ipſis quoque conſules, o Rex, ſi efficies, ut timore, aut faſtidio culpae, paullatim inquietos mores dediſcant. Tum Meleander; ſcio, inquit, ex his nubibus feruere pleraſque procellarum. Sed uires eorum hominum adultae ſunt, et ipſo tempore ac patientia Regum iam prope legitimae. Has itaque accipendo uel iniuriam facere credar, quia natam ante me potentiam percellam; uel nimio in conatu regias uires iam ſaepe delibatas, et quarum infirmitatem celari intereſt, inconſulto experiar. De ſucceſſu (reponit Cleobulus) melius ominare; dum ordine, et per partes euellas eam ſegetem, qua iſti luxuriant. Sed nec crede iniquam fore cauſſam, et quam dii hominesque non probent, ſi pugnabis pro regia dignitate, et Siciliam a parricidio prohibebis, quo ipſa ſe furiis mactat. Quinam illi ſint, uide; unde proceſſerint; quae illos machinae faſtigio ſuo admouerint. Vtcunque ſe iactent; maiorum tuorum beneficio, opes comparauere, in praefecturas miſſi ſunt, regiaeque amicitiae indul-

gentia hoc culmen condiderunt, ex quo hodie, ſiue ipſi, ſiue eorum poſteri, certant in Reges. Tua ſunt ergo tela, quibus laceſſeris; tua acies tot mucrorum, caeca discordiae manu infelicitatem ſui auctoris uouentium. Si merentur, ſi ferre felicitatem ſuam non poſſunt, ab iis duntaxat recipe, quod a uobis acceperunt. Nudos medius fidius relinques, cogesque obliuiſci ſpirituum, quibus nunc intumeſcunt, ueſtras apud ſe mirati diuitias, ſuae uero ſortis ignari. Ac quo maturius conſulas ſceptro, uide, quam multum coaleſcat illorum in uos imperium; quam publice, quam periculoſo conſenſu haec ueluti iura peccandi nunc afferant. Inter ſe aemuli, inimici; tamen uix libenter accipiunt a Rege ullum premi. Quisquis ergo rebellat, ceteri adſunt uel publice, uel priuatis affectibus. Nunc cauſſae ſe addunt, nunc tempore utuntur iam ſatis occupato, quo alio iurgandi praetextu diſtrahant Regem. Alii tuum latus, tua caſtra non deſerunt. Sed lento, et per ambages fracto regiorum conſiliorum aut militum uſu, diu uolunt rebellium contumaciam conferri uiribus ſceptri, ne uideatur indignum Regibus aut impar eſſe periculum, aſſueſcatque populus uereri hos motus et pati. Ita ſibi ipſis et exemplum faciunt, et exitum ornant, ſi iraſci in Regem contigerit. Hanc coniurationem niſi anteuertis conſiliis, quantum aberis a Merganiae fato. Regio erat ſub uno formidanda, nunc ſegnitie uel patientia imperantium, adeo in uarios Principes lapſa, ut domino tota exciderit.

Quamquam recenti memoria tenes, Rex, quid hae poſſint factiones; permittis hic tamen earum cunabula, et ingenium percenſeri. Nam et accendi te uolo, uel parari ad patientiam haut dubiae cladis. Igitur ſi quos amas, ſi quos attollis, praeter ueterum optimarum libidinem,

dinem, tanquam de eorum bonis ſit, quod largiris, excedunt ab aula, querentur ſe contemtos, in arces, in praeſidia, quae iis credidiſti, confugiunt. Fortunas populi deflent; exanimati regni ſanguine paucas hirudines repleri; non ferendam eorum ſuperbiam, qui faſcinato Principi illudunt, ueteresque et emeritas ſtirpes inexperto recentis potentiae gaudio calcant. Frequens haec quidem (ut noſti) disſidendi eſt ratio, proruendique ad ciuilia arma. Sed et aliae praeterea cauſſae illis ingeniis faciunt defectionis audaciam. Diu ipſis largitus, ceſſes utcunque: magiſtratus, praefecturas, iam plenis, necdum tamen ſatiatis negaueris: Iis arcana omnia non credas; habeas alios fideliores tibi: Non acceſſeris odiis, quibus aemulos deuouent? Illico indigne haberi ſe putant; frendentque, tanquam contumelia uiolati. Alii, ut reuerentiam ſibi concilient, et, quid posſint, Regem admoneant; quaerunt offenſionis materiem, et gratis ineunt conſilia in publicam pacem. Ceterum quaecunque illos occaſio tollant in rixam, uiribus, quas uos Reges tribuiſtis, ſuccincti, mox clientes armatosque inueniunt, eo prolixius, quod haec ſecedendi facinora ſemper inulta ſunt, et plerumque praemia habent. Sic erecti, ſic ueluti in ſuo regno collecti, opimiora ad conciliandam pacem a uobis Regibus extorquent, quam ſi ipſis obſequium et fides manſisſet; Veſtro interim auro, ueſtrisque ſtipendiis (quis ferat?) militant acies, quas in uos educunt. Aerario ueſtro feroces, aut rationem imperii depoſcunt a uobis, aut regnandi modum praeſcribunt. Veſtri coloni ſunt, ueſtri ciues, qui plus quam externis tumultibus per haec bella eruuntur. Quid deinde? Emittis pacem, (Reges:) His prodeſt peccauiſſe. Vos in regno nunquam bona fide pacato, expectatis ſolliciti, ex quo cinere ſe

flamma refundat; cui placeat gloria nouae litis, quae foederum tabulae iam plenisſimis libris addendae ſint. Minimum putem, quod haec bella, hae paces, exterarum gentium ludibriis euileſcunt; quodque minor, quam pelago fides eſt, ſiue quietem agimus, ſiue tumeſcimus. Maiora ſunt uulnera, quibus uiſcera patriae lancinant illi mores. Robur enim maximae gentis, et cui, ſi haec abſint incommoda, nulla non ceſſerit, hic aſſiduus et peſtilens uentus affligit. Pereunt urbanae, et ruſticae opes, quaſcunque prouincias turbo afflauerit. Conſumitur impetus animorum; et prudentum, quos multos habemus, ſolertia, digna orbi imminere, his domi pacandis tota uix ſufficit. Inſtituuntur praeterea animi iuuentutis ad audaciam, et contemtum maieſtatis, infandamque dulcedinem belli ciuilis, in quo furor et auiditas, ſubitas pugnas et praeſentia praemia habet. Ita domeſtico facinore marceſcit, quidquid ad terrorem exterorum Dii Siciliae noſtrae tribuerant. Neque putes haec eſſe rudimenta flagrantium animorum, qui, caſtrenſi diſciplina eruditi, aeſtus inter ſe conceptos mox in peregrinum hoſtem ualidius effundant. Vtinam haec ſolatia ſaltem eſſent ciuilis inſaniae! Sed ne iſthic tirocinium ad fortitudinem aut militiam credas; cogita, quam ſaepe plus uanitatis et minarum hi turbines habeant, quam iuſti laboris in caſtris. Conueniunt illae cohortes in arcibus,urbibusque obnoxiis; facilem ciuem, aut imperatos agreſtes diripiunt. Haec plerumque fortitudinis ſumma. Acies rarae; nulla, aut ſubita diſcrimina; quia obnoxie placantur, et ante fortunam armorum ab facinore donatos dimittitis. Sed etiam, ut bella haec durent, ut ſaeuiant mutuae turbae; at interim miles optimae patriae ſpoliis ſaginatur, et in bonis miſerorum ciuium bello, quam pace delicatior,

latro-

latrociniis magis, quam conſtantia, robore, arte, imbuitur; ut ad diſciplinam deinde ueri et ſobrii Martis, et in externis regionibus interdum infoecundi, frangatur enerui faſtidio, doceatque diuerſiſſimos eſſe labores, praedatoris et militis.

Temnimur interim, o Rex; et ſi quid in uicinos minaris, roberi minus ſuo, quam malis noſtris fiſci, tuos conatus deſpiciunt. Largitione tantilla facile credunt excitare de Siculis, qui ciuili ſeditione te implicent. Sic tradunt te iis debellandum, per quos tuis auſpiciis debuerunt euerti. Nobiliſſimae genti infamiam an perniciem haec plus creent, ipſe exiſtima. Vis denique, quod tui ciues queri poſſunt, hic audire? Componendis his fluctibus olim populus ad regiam poteſtatem reſpexit. Ne collideret optimates ambitio, ne unam gentem factiones diuiderent, eſſetque timendum a ciuibus, quod hoſtes ſolent minari, tranſtulere in Regem purpuram, ſolium, ferrum. Quod ſi adhuc in regno uexantur reipublicae malis, quid pretii illis erit traditi ſui iuris, exutique imperii? Aut illos in libertatem reſtitue, aut domeſticam praeſta quietem, propter quam libertatem reliquerunt.

Meleander ad haec uerba ingenti ſuſpirio pectus concuſſit; et facilius argui morbum poſſe reſpondit, quam expelli medicina. Iam ſe Eriſthenem et Oloodemum ferro ultum, Lycogenem occubuiſſe. Si ad illud exemplum quotidie ſeueritatem, res exigunt, ſibi ipſi in odium uenturam poteſtatem, quae ſanguine optimatum alenda ſit. Summa in illis indoles, (inquit) animi uigor, multae uirtutes. Scilicet extinguam, aut premam haec ſidera? Omnia autem? Sed illud inhumanum; et fortaſſe ſupra regias uires. Quaenam igitur? Nempe ſuſpecta. At uero et ſolae ſuſpicionis poe-

nas

nas luere eſt indignum; et praeterea ſaepe nullum eſt ante tumultus ſuſpicionis ueſtigium. Impetus in uiuidis mentibus praeceps haut raro ſimul cogitat, ſimul excit hos motus. An omnes habebo mea rigiditate auerſos? Viuamne ferae inſtar in ſolitudine; an potius nouis hominibus regiam implebo? Acerbius mehercule ipſo malo remedium. Deos et fata ſpero, poſtquam ſumus emoliti acerrimam tempeſtatem, pro habena reuerentiam noſtri fore, expertis, quid poſſimus. Saltem, Cleobule, quam mitisſima conſilia habes, exprome.

Tum Cleobulus. Faueo tibi, o Rex: Id eſt, proceres, quantum licet, tecum excuſo. Laeti in illis et ingentes ſunt animi; et haec ipſa, quae arguimus, magnae indolis notae ſunt; et, ſi legum habenis teneretur, rebus publicis ſalutaris: Nunc quia illam paſſi eſtis laſciuire, eorum, quae cogitat, quaeque audet, inclino in uos Reges inuidiam. Ceterum quum uirtutes ac uitia non plus ex merito aeſtimentur, quam ex populari iudicio; nihil mirum, ſi conſuetudo et peccantium claritas, atque ſucceſſus, nobilitauerit hanc culpam: Quam ſi premi et eripi cupis, reuocanda eſt paullatim ad ſuorum natalium uilitatem. Hoc autem efficies, primum nominis ueri dedecore, ut apud te perduellio, coniuratio, perfidia, nominetur; Non, ut ſolet, magnitudo animi, prudentia, ſocietas, publici boni cura. Deinde, ut, qui a te ſeceſſerint, ſaltem efflagitatae ueniae humilitate frangantur; cum nunc (miro gentibus ritu) damnare te ſoleas, publicis profeſſus codicillis hos eſſe innocentes. Nam ſi rei non fuerunt ſumtis armis, certe tu reus, in quem illa ſumſerunt. Triſte dictu. Si haec poſtrema exceperis arma, in quibus ſimpliciter uictor es; uide ſub te, et patre tuo turbas. Omnes ea cautione dimiſſae ſunt, ut terras populatas, conſcriptos milites,

lites, caetera defectionis facinora, nimia ſimulatione, et prodente captiuitatem imperii, imputaretis uobis. Iuſſu haec ueſtro, aut ueſtri gratia, eſſe patrata, publicis chartis, ſuſtinuiſtis inſcribere.

Sed durum eſt, premere illas ſtellas. Enim nec obrui illas. Luceant, o Rex, dum meminerint, cui Soli lumen hoc debeant, nec caliginem faciant tuo orbi. Fere neceſſe uidebatur alicuius ſanguine lui hoc crimen. Extorſit atrocitatem remedii a tua bonitate cum Oloodemo Eriſthenes; et infelix uindex Lycogenes ceterorum animos aliquandiu ſui memoria tenebit. Quisquis autem temporum iſtorum oblitus, in hunc ludum primus deſcendet, ocyus hominem preme, non tardis, non incerta conſultatione libratis conatibus. Ipſe tibi expeditionem deſume, ne tuorum ducum praeuaricatio illam causſam inutili mora conficiat. Si audebis, ſi non cunctaberis, multi maieſtatis reuerentia capti tuum auſpicium ſequentur; qui dubitare incipient de ſuo officio, ſi et uideberis deliberare, an impune poſſis offendi. Tunc nitendum, ne timida remisſione ſpirituum uidearis iſtorum temporum oblitus, aut ueniam petere extincti Eriſthenis. Conſentias cum impetu iſto, ut tuus eſſe potius uideatur, quam fortunae. Foedera, leges, pacta, cum armato rebelli, nec audi. Vnum ſit poenitenti remedium, ſi ſupplices, ſi ſupercilium ponat, ſi ſe et causſam damnet. Lenitatis tuae erit ſic compoſito indulgere; niſi nimis pernicioſe errauerit, aut in neceſſitatem diſtulerit poenitentiae laruam. Sed ignoſce ea lege, ut aliquid ipſi in mulctam decedat. Si prouinciam a te habet, partem ex ea deliba, quam alteri tradas, ſi arces aut ſuas aut regias, unam ex iis futurae fidei pignus cape. Timebunt alii ſpolia dare ad regiam gazam, qui nunc contrario uoto aes, faſces, praeſidia

audent

audent in pretium pacis exigere. Caue autem dare hos reos precibus cognatorum, qui apud te in illos militarint. Nam uix ulla uulgarior fraus eſt, quam iſtorum optimatum, non ſtudio, non uero affectu, ſed ueluti ſortibus, ſe in aduerſa diuidentium caſtra. Fratres, affines, patrueles, hic pro te, ille cum factioſis ſtabit; ut uictoria aut fauore in utramlibet fortunam ſecuri ſint. Hos te maxime ſuſpectos habere aequum eſt, o Rex; et ſi anxie pro cognatis ſuis orant, propemodum hoſtes.

De ducibus factionum haec ſentiam. Sed quid illi absque militum manu? Hi ſunt ſanguis, hi nerui tumultuum; Nec in eos impune ſeueritatem omiſeris. Quos igitur placidis rebus ſeu praeſidiarios milites, ſeu praetorianos conſcripſeris, ſi defectione oborta praefectos forſitan ſuos in Regem ſequentur, iis infamis ſit miſſio. Cingulum ponant. Nullus poenitentium clamor, nullae procerum preces te moueant. Diſcant non tam praefectos uenerari, quam te in illis. Quippe hos ſecum a te ali, a te pendere. Ita exercitus, quos comparas, quos in pace educas, ſincere erunt tui; nec te magnates creditarum fiducia copiarum deſpicient. Si qui autem concitato tumultu, nullis ſtipendiis tibi deuincti, ad factionem acceſſerint, his mitiora imperari non abnuam. Simplicis defectionis rei ſunt. In eos, ſi lubet, manſuetudinis obtine famam; modo ueniam te dediſſe, non ſe in gratiis uſurpaſſe, intelligant.

Sed de ſuppliciis ſcilicet, mulctiſque iam agimus: Atqui ante uincendi; aut, quod eſt humanius, flectendi, ne aut uinci mereantur, aut plecti. Duo ſunt, o Rex, quibus proceres in te armantur, ſollicitanturque ad ambitum. Has tu uires ſi ſollerti ratione ſubduces, te, an illos, plus iuueris, nondum intelligo. Sed nunc ea non licet memorare. Video enim ad te uenire Sardiniae

hiae Regem. Reſpexit Meleander; et Radirobanes iam aulam intrauerat. Ergo quamquam inuitus, dilatis arcanorum ſermonibus, proceſſit ad hoſpitem, et hilariter colloquutus ad conuiuii locum deduxit.

CAPVT V

ARGVMENTVM.

Tempore conuiuii, quo Radirobanem Meleander excipit, illo mentionem de foederibus cum Argenide incundis iniicienti, ſollertior hic reſpondet. Eurymedes ludorum tempus eſſe monet, in Orcheſtram proceditur. Verum dolis, non ludis intentus eſt Radirobanis animus. Perpendentique quosnam Argenidi familiares donis corrumperet, uiſum eſt, ſi de Seleniſſa bene meritus esſet, facilem de Argenide fore uictoriam. Misſi pretioſi muneris fulgore anus concutitur.

Ampliſsima Regiae ſedes erat, foribusque laxatis populum ad ſpectandum admitti placuerat. Illo iam aeuo mos erat Siculis accumbere in conuiuiis, ueſcique ex lectulis. Sed uetuſti ſaepe mores occulta ueneratione afferunt rebus auſpicium; quas Reges publice obeunt, aut ſacerdotes procurant. In illum itaque diem Meleander maiorum conſuetudinem reuocauit, ut conuiuae ſederent. Inuitauerat optimatum praecipuos. Ipſa Argenis aderat cum delectis matronarum; ingens aemulis procis ad odium et ueſaniam incitamentum. Furebat in Radirobanem Archombrotus, impetu uix ſe premente. Nec integrior Radirobanes furtim intuebatur; ſi quid ille in Argenidem inſpiceret, aut ab ea aliquo nutu dignatus exultaret. Vterque furioſo timore plurima fingens, improuiſos aſpectus, aut geſtus, in ſuam trahebat iniuriam.

Peracto conuiuio, Radirobanes amoris odiique impatiens, Meleandro ſignificauit, ſi ocium eſſet, ſe ſecreto

colloqui uelle. Statim Rex cum eo ſecedit in porticum; et Radirobanes: Si apud alium agerem (inquit) eius animum meis uotis pararem, optime hoſpes, referendo me Sardiniae, et Corſicae eſſe Regem; Baleares inſulas meas eſſe; occupari a meis plures portus hinc in Africa, inde in ora Liguriae; Terras illas populo et opibus graues: Claſſem ingentem, et formidoloſam mari, quodcunque ſe ab oceano ad nos diffundit. Adderem ſeriem Regum, quorum antiquisſimos ferunt a diis generatos. Sed apud te alia oratio habenda. Ego hoſpes cum hoſpite quaero arctiora foedera inire. Liceat meam fortunam miſcere cum tua; aut, ut ſimplicius loquar, nomen patris, et auſpicium in me ſume. Tua ſint, quaecunque posſideo. Filiam tuam mihi deſponde. Nec ſcio, utrum has nuptias auidius expetam, ut te ſocerum, an ut uxorem hanc habeam. Sic loquutus nullam intulit de allato auxilio mentionem; quod maxime apud ſenem ualiturum ſperabat.

Meleander, praefatus a ſe omnia Radirobani deberi; Conditionem, inquit, affers, charisſime hoſpes, non accipi modo, ſed anxie quaeri dignisſimam. Nam quis Radirobanis, quis Sardiniae affinitatem non optet? Et tu, fortisſime iuuenis, minore patrimonio, et Sardinia non tanto ſub Rege, maiora, quam quae poſtulas, ſperare potuiſti. Sed ſcis coniugia plus animorum, quam corporum foedere eſſe ſuauia. Liberae hominum mentes ſunt, nec ullis legibus cogi poſſunt uelle, quod nolint. Maxime ſors regalis, in quam gnata mea eſt edita, eam captiuitatem non fert. Ego habeo a maioribus ſceptrum; illa a me exſpectat; liberum ipſi deinde eſſe debet, in quem uelit ſuae fortunam Siciliae transferre. Haec non ita accipias, dulcisſime hoſpes, tanquam quae tu uis omnia, et praeſertim hoc ipſum, non uelim. Sed

mi-

mirari te nolo, ſi filiae meae ſuas uices relinquo. Quidquid poſſum, ego polliceor. Tu apud illam fac, digna ſit a te amari. Nam nec tibi expedirent coacti Hymenaei. Denique finge, te filium meum eſſe; quantumcunque tu ames, quamlibet magnas dotes in ea tibi fingas; nollem mihi eſſe nurum, niſi te maritum exoptaret.

His uerborum ambagibus quaerebat Meleander, et Radirobani placere, et habere paratas negotio tanto moras; quod filiae mentem ab illis nuptiis ſciret auerſam. Quippe antea eius ſenſum explorauerat, non dubius in hanc ſpem Radirobanem ueniſſe. At ille rem urgere, ſenem ambire, dicere ſuam uitam in eo eſſe ſitam, ut gener appelletur. Tanto in aeſtu non uerba, non mentem capiebat Meleandri; ita ſpem oblique oſtendentis, ut prudenti, et quem amor non turbaret, ſat negatum uideretur. Iamque Eurymedes utrumque monuerat ludorum tempus eſſe; quos ſubitos, et tantum ut populus in Regis uictoria laetaretur in regiae ueſtibulo inſtruxerant. Proceſſere itaque ad orcheſtram in qua multa ex regiae penetrali curatores ludorum conſpicienda locauerant, antiquiſſima ſigna praeſertim; et heroum imagines, non modo quibus artifex pedes et manus indulſerat; ſed et plurimae ante Daedalum factae ſolo uertice de ſui ſaxi impolitia exibant. Poſtquam Reges conſederunt, ſtatim cum Seleniſſa et miniſtrarum grege intrauit Argenis, haut mediocre Radirobanis Archombrotique ſupplicium. Non igitur illi in perſonas ſatis inſpicere, non in ueteres Siculorum Regum opes. Ac ne uirginem quidem multum intuebantur, alterno inter ſe conſpectu agitati. Inter haec Radirobani uidebatur Argenis, blandius ſaepiusque in

R Ar-

Archombrotum uultus aduertere. Quod ut miſerrime credidit, ita ſecum loquutus eſt; Furioſum eſſe amorem non proderit; ſollertia opus eſt nobis. Nam ſi Archombrotum ſuſtulero, peius erepti memoria apud Argenidem me perdet. Num autem non et bellum eſt amor? Atqui in bello, quas hoſtibus urbes munimenta eripiunt, proditio ſaepe aperuit. Tentandi ſunt muneribus, quorum gratia apud Argenidem ualet. Laudationes eorum aſſiduae me chariorem ipſi efficient. Sumus omnes incauti ac faciles ad ea imbuenda, quae ſaepe, et ueluti non ex arte, familiares inſinuant. Iisdem machinis nihil me praeteribit arcanorum, quae huic cum illa intercedent. Perpendenti deinde, quosnam ex familia Argenidis aggrederetur muneribus; nihil difficilius aut utilius uiſum eſt, quam ad Seleniſſam hoc iter habere. Quippe oris conſtantiam illi matronae eſſe, quae ad perfidiam uocantes terreret; ſed ſi in poteſtatem redigeretur, facilem de Argenide fore uictoriam. Erat ingenioſus; praeſertim quum impetus naturam acuerat. Audendum eſt, inquit; Facile erit apud anum ita loqui, ut, ſi integra eſt, meae largitionis, fraudem non capiat; ſin uendere fidem poteſt, intelligat emtorem adueniſſe. Haec gnauiter agitantem non arena, non ſcena (nam utriusque ſpectaculum dabatur) poterat delectare; quamuis hinc in certamen producti, qui Erycis artem caeſtu iactarent; inde autem Catanenſes ex ſui Andronis diſciplina ſaltarent ad tibiam. Sed in auſpicium traxit, quod largitioni intentus, non abſimilem uictoriam aſpexit in theatro; in quod Argiam et Eriphylen poeta produxerat; hanc diuino monili mercantem crudele ſuffragium, illam munere uictam, et coniugis fata prodentem. Inter cetera, iſtos uerſus, quibus Eriphyle accepto proditionis pretio exultabat,

ſic

ſic laudauit, ut confeſtim ad ſe praeciperet afferri; et aliquoties tacito uoto perlegeret:

Abſiſte tandem; cura. Sat ſterili uigil
Marcore cecidit uultus. O grates, Dii,
Fauiſtis omnes. Teneon, armillam manu;
Meamque teneo? Vota cecidiſtis bene
Nunc tuta, nunc excelſa, nunc coelo fruor.
His ſe decora ſueuerat gemmis Venus
Ornare Marti. Tyrius has ſtupuit gener
Ardere collo coniugis. Quis hic decor?
Quis radiat ipſo non minor Phoebo dies?
Quo pergis amens? Dii, fides, lares, amor;
In pretia depoſcuntur. Heu nimio tibi
Armillae ſtabit. Poteris infelix tuum
Damnare bello coniugem? Bellum uetant
Sagae uolucres; Delphicos pater uetat;
Et omne ſacris exta quod praebet pecus.
Funeſta merces! Vidua, ſi tantum potes;
Sic eſſe felix; melius ab pietas! malos
Omitte cultus. Trahitur in dubia uice
Inſtabile pectus; ſic ut incertam ratem
Non unus atro uentus inuoluit freto.
Sic nempe ſimplex! ſorte nunc dubitas frui,
Quam fata praebent? Quid times uanas aues
Ne bella fiant, reddere armillam uoles?
Haec ipſa bellum faciat; haec regnum eſt mihi,
Meliusque Thebis. Augur infelix redit.
Inuiſa pietas, mensque non credit ſibi.
Quid agimus? O ſors dura, quum timet miſer;
Quod optat animus! Digna coeleſti tamen
Si uiuis, auro; ſacra ſi tuos decet
Armilla uultus: uindica hoc ingens tibi
Munus deorum. Coniugi ſi fors tuo
Et uilis, aude, quod times; in te colit,
Opibusque ſummas optat exaeques deas;
Tibi ipſe cupiat ſanguine hoc emtum ſuo.

Laetus Radirobanes huius exempli augurio, poſtquam finitis ludis in aulae interiora receſſum eſt, Argenidi in

conclaui ipſo patris, eadem narrauit, quae antea Regi Orabat, ut in munus placerent Sardiniae opes; ceteraque haud inconcinnus amator addebat, quae utriusque fortunam decebant. Argenis non modeſtia tantum, ſed occultisſima ira erubuit; Non alia retulit tamen, quam quae Radirobanes hoc primo congreſſu expectabat: Nec eam ſcilicet uirgine curam eſſe debere, nec filiae familias poteſtatem. Habere interim gratias, quod ille tanti faceret amicitiam patris. Radirobanes aliquantum cum ea cunctatus, ad inſidiarum ſuarum initia digreditur: Proceres, matronasque, huc illuc toto triclinio obibat, ſimul maieſtate regia, et iuuenili comitate. Tandem in Seleniſſam incidit, ut optabat; et uulgaria quaedam effatus, laudare deinde ipſius filium coepit, qui in aula uiuebat: quaerere deinde, pluresne genuisſet, quid ex ſtirpe reſtaret? et quaecunque mulierculae gratisſima erant. Et hinc ſponte ad ſe deflexus; Optimae matris meae multa, inquit, lineamenta in te agnoſco: Iam ſaepius dulci memoria illius amiſſae, quum ad te reſpicerem, perculſus ſum: Et hodie efficiam, ut ſcias, quam multum de uultu illius tibi fata communicauerint. Superuenit loquentibus Meleander; a quo Radirobanes ſub noctem digreſſus, Seleniſſae filium accerſit: Demades nomen erat; cui poſtquam multae familiaritatis ſpecie impoſuit; Vade, inquit, et hanc matris meae imaginem ad Seleniſſam defer; ſi ſceptrum et corona abfuerint, ab ore ſuo non disparem. Erat autem breuis imago, aetatis conditione a Seleniſſa non abhorrens. Anum enim Reginam, et rugis obſitam, referebat. Sed inſigni artificio, gemmae, olim talentis uiginti Radirobani emtae, faciebant imagini thecam, ex qua unio praegrandis pendebat.

Sele-

Seleniſſa, ubi cum munere Demadem uidit, tam pretioſo fulgure concuſſa, dubitauit, an conſcia eſſe Argenis huius felicitatis deberet. Verebatur in ſuſpicionem uenire fidei proſtitutae; At ne remittere donatori iuberetur hoc plus, quam ſimplicis liberalitatis pignus; ſi crudum nec praeparatum puellae animum illa nouitate pulſaſſet. Haec exigens ſecum, adhucque deliberans, filium rogat, pluresne adſuiſſent, quum Radirobanes id ſibi perferendum tradiderat. Immo, inquit, ſe uocabit me ad ſecretum, ne quis arbiter eſſet. Et tu igitur, retulit Seleniſſa apud te, filii, rem contine. Id agitur, quod ignoras; neque mihi, ut exiſtimas, et apud te Radirobanes finxit, hoc mittitur. Sed commodius, et ubi fas erit, plura intelliges. Vnum iam memento, ut ſileas. His dictis ad Argenidem redit; Adhuc quidem illi fida; ſed iam deſierat Radirobanem odiſſe. Tum uerſare animo coepit, quanto ſuo et Argenidis periculo Poliarchus amaretur. Nam quoties reprehenſam a coepto moriendi Argenidem? aut quem ſpondere poſſe, non illam aliquando anteuerſuram furioſo impetu uitae conſilia? Denique ſibi quemque debere conſulere. Nam quid de me (inquebat) meritus Poliarchus? Radirobanem poſt pauculos dies, quam limina haec attigit utiliorem mihi ſenſi, quam illum, plus anno familiarem Argenidi. Quid, ſi de ſe mentitus eſt, ignotus ac externus? At iſtum prius auxilio Siciliae Regem ſenſit, quam alto nuptiarum et regium uoto. Si propitiam Argenidem illi effecero, quantum mihi ſperandum eſt; quum iam praemia uſurpem, quae paene ad praeſtitam operam ſatis eſſent? Abeſt denique Poliarchus; Num uiuat, incertum eſt; num ſi redeat, impetratura ſit publice hunc a patre uirum Argenis; an uero clam diſceſſu dedecori me quoque fruſtratura. Ra-

dirobanem autem non dimittere poſſumus, niſi iratum; neque parem conditionem (ſi iſta abiuerit) neglecta fortuna mihi et Argenidi curabit reducere.

CAPVT VI
ARGVMENTVM.

Deprecaturi Regis in ſe iram legati paſſim ab urbibus confluunt. Rex paucis incuſatos in meliorem ſpem purpuratis relinquit. Negat ſe priuato nomine Hyperephanios in fidem ſuam recepturum. Cleobulus ſermonem auerſus factiones ante inſtitutum exſequitur.

Inter hos dies (quod Cleobulus ante coniecerat) legationes paſſim ab urbibus ueniebant ad Regem, ſedebantque in deorum liminibus, ramos ſupplici lana obductos cum gemitu aut ſilentio tenentes. Multa oppida, et ex inſignioribus ciuium multi, Ibburrane et Dunalbio deprecatoribus uſi ſunt; quorum ea apud Regem gratia erat, ut nihil negaretur pedentibus. Igitur Meleander uirilem in deiectos et obnoxios ciues clementiam ſequutus, ſolo maieſtatis conſpectu ultus eſt poenitentes, legatis inter armatos cuſtodes intromiſſis in curiam; in qua ipſe regio cultu ad formidinem ſupplicum ſedebat. Quumque illi de ſaeculi genio quaereretur, qui populi mentem auertiſſet in tumultus; Ipſe paucis incuſatos in mitiorem ſpem purpuratis relinquebat; iubebatque abſcedens ab iis arbitrium ſuum audire. Leuia autem imperabantur; paucae in mulctam penſiones, et peruicaciſſimorum exilium. Nacti igitur expectatione mitiora, amore uictoris ſuas urbes impleuerunt. Hyperephanii ſcorſum legationem uolebant ornare, ſuas gratulationes et uota, nouaſque fidei ſponſiones laturam. Sed interceſſere conſilio, qui id Regi ingratum fore cognouerant. Quippe Rex, quum audiſſet, hos eos cogitare; Peto, inquit, an Hyperephanii plus mi-

nusue

nusue Siculos eſſe ſe ſentiant, quam caeteros ciues. Nam quid ab reliquis uota ſecernunt? Cur non prouinciarum, non urbium, ſed partium nomine me affantur? quas o ſciant ſemper inuidioſas eſſe Principibus; ſed tunc maxime quum uideri, et ueluti prodire in publicum, iactatione ſuarum uirium uolunt. Quum uero aliae aliaeque prouinciae redirent ad reuerentiam maieſtatis, legati Syracuſarum intromiſſi in ſenatum deiectis diu luminibus, ſignificauerunt eſſe, quod promere non auderent, niſi dicere iuberentur. Sciſcitanti Cleobulo quid afferrent, ſupplices libellos obtulere, quibus continebantur ciuium uota. Addiderunt, ſaepe contingere, ut uexatus malorum hominum iniuriis populus ſtulte in Regem aut patriam ſuos dolores uindicet: Velut quidam ex aegritudine inſani, urgentibus morbi ſtimulis in proximos furunt. Nec ſe priorena excuſare amentiam; ſed ſcire, ex illis, quae Syracuſii deprecabantur incommodis eam incitatam fuiſſe; et plurimum ad ſanitatem mentium fore, ſi eadem in poſterum arcerentur.

Cleobulus hos libellos ſe Regi traditurum recepit, iusſitque propediem legatos reſponſum operiri; Tum ſuluto optimatum ſenatu iuit ad Regem, tunc forte de ipſius Cleobuli prudentia multa ſecum uoluentem, qui redituras ad officium urbes haut uane coniecerat; memorque eius monita nuper Radirobanis interuentu ſuppreſſa, hunc ad illos ſermones reuocauit (Syracuſiorum codicillis, quia longiori conſultatione egebant, in aliud tempus dilatis:) Aiebas, ſi memini, eſſe duo, Cleobule, quae in ſinceram in Sicilia pacem efficiant, et in procerum manu ponant, in bello an ocio degamus. Sed dicentis orationem tunc Rex Sardiniae interuertit: quam hic pacatius exequi potes. Quaenam ergo illa duo ſunt

uincula aut uerius fata, quae Siciliam proceribus obnoxiam permittant? Ea ipſa (retulit Cleobulus) quae, ſapientisſime Rex, ſaepe dequeſtus es. Primum, munitionum, arcium, praeſidiorum, in Sicilia numerus ingens. Mos deinde conſtituendi rectores prouinciarum in eam legem, ut non ante magiſtratu, quam uita, decedant.

Tot equidem arces, ſi non incommodae eſſent, ſed duntaxat inutiles, tamen euerti conſulerem. Nunc quum ad earum cuſtodiam et ſumtus, et pericula, et plerumque pernicies accedat, quid ad noſtra utique damna miſere obſtinati, illas diutius ſeruamus aut in quos denique hoſtes arbitramur ualituras? In externos, an uero populares? Atqui externi iis ſatis excluduntur, quas in finibus regni portubusque ſubſtruximus; harum utilitatem nihil ſollicito. Satis uirium illic nobis, ſatis morae externis eſt; qui deinde, ſi qua per obices illos perrumpent, noſtris exercitibus excipientur, oppidisque pasſim obiectis, quae crebra, nec adeo inualida habemus, ut primo hoſtium impetu diripi posſint. In uim peregrinam illa ſuffecerint. Domi autem, quos timemus? Num populum, et incolas ciuitatum? an non potius magnatum ambitum, inquieto utique genio ſtrictum ſemper ad audacis nouitatis pericula? Raro populo tuo mens eſt in Reges conſurgere. Veſania, qua nuper intumuit, prope ſine exemplo eſt; ſed nec illa, ut expertus es, tot arcium cautione, de quibus iam diſceptamus, aut praeuerti potuit, aut ſaltem cohiberi; Vt inde has munitiones intelligas non tibi (Rex) aſſerere oppida, in quorum ſtant ceruicibus, ſed ea praeſidiariorum praefectis tradere in certisſimam ſeruitutem, qui ſaepius ciues inuitos ſtare in Regem coegerunt, quam rebellos aut dubios traxerunt ad Regem; adeo ut, quo-

ties

ties ſibi poſtulant arcem credi, uideatur haec eorum tacita eſſe oratio: Trade compedes, o Rex, quibus obnoxium arci oppidum mihi deuinciam. Captiuos habeam ciues; Quidquid repugnes, et quantumcunque hi nolint, ſeruiant imperiis meis. Sub munitionibus iſtis tremat circum prouincia. Iſthic recipi, hinc effundi poſſint armati. Regnum denique minus in ampliori tuo mihi conſtitue.

Referes te fidiſſimorum hominum delectu exarmaturum tantae poteſtatis licentiam. Faceres, quod nemo antehac Siciliae Regum. Quod enim aut ciuile bellum fuit, aut ab externis illatum eſt, in quo non iſtarum arcium plurimi rectores a ſceptro defecerint? Aut quis omnino in noſtra gente motus, niſi his clauſtris erumpens, aut in illa receptus? Ne id quidem diſſimulant, qui poſt factiones ad foedera tecum deſcendunt. Arces in ſalutis pignus efflagitant: Nempe ut iis incolumes te inuito eſſe poſſint, et recrudeſcente armorum libidine, rurſus in te ſecura contumacia ſaeuire. Vide, quam ſit iniqua conditio. In praeteritae defectionis ueniam tua ſponſione non contenti arma arces, milites ſibi poſcunt: Te porro in poenitentiae, quam ſaepe ſimulant, pignus, eam fidem uerbis ſuis cogunt habere, quam detrahunt tuis. At his munitionibus e regno ſublatis, in tua ſuaque fide, o Rex, ſtatuent ſibi praeſidium, et in creditis urbibus, obſequium duntaxat inuenient, quamdiu uoles; nec inuitabit ad peccandum tot aggeribus totque foſſis ſibi placens rebellandi ſecuritas.

Sed utique non damnanda eſt, dices, maiorum diſciplina, a quibus aut hae conditae arces, aut condendarum exemplum eſt. Ne uero illa aetas tantum ſibi, Rex, placeat. Maiores noſtri res ſuas ad ſaeculi, quale tunc erat, genium curauere; nobis pro diuerſitate tempo-

rum, in quae incidimus, interdum pro ſalute eſt a mente eorum et conſiliis abire; ut et profanae ſuperbiae putem ubique negligere auitam prudentiam; et abſurdum reuerentiae genus eſſe, quod nos perpetuo illorum inſtitutis uelit addicere. Et has igitur arces, quae iam nobis moleſtae ſunt, ipſi rectis, ut arbitror, conſiliis eduxere; et nos non minori ſolertia deiiciemus. Olim enim aut nondum Sicilia in unum coierat, aut ſingulae ſaltem prouinciae Principes ſuos habebant, paruo duntaxat aere, uel tenui obſequii imagine, Regi obnoxios. Non mirum ſibi tunc quemque praeſidia ſtatuiſſe; quibus aut uicinos repellerent, aut, ſi a Rege uis fieret, non excuterentur a patria. Nunc omnia bello, haereditate, foederibus, in te dii retulerunt; ea felicitate, ut neminem uideas, cui charius non ſit commune Siciliae nomen, quam anguſtum prouinciae, in qua eſt natus. Quid igitur memoriam priſtinorum diſcriminum limitumque ſeruamus in caſtellis, iam utilitate abolita? Ne parce locorum nominibus, ſeu illa conditor, ſeu uetuſtas nobilitauerit. Ruat cum aggeribus ſuis ambitio. Pauciſſimas de tot arcibus ſerua, neceſſariis locis; unam praecipue Syracuſis, non tam quae regere tantum populum queat, quam interdum morari inſanientem. Haec ſat erunt tutando imperio: Sed eo quidem, omine, ne procerum ſummis credantur. Tale ſit praeſidum genus, quod nec egenum, nec opibus impotens, ſperare a te plurima debeat, et nil poſſit extorquere. Relinque illis Regibus hunc crebrarum arcium morem, qui peregrino, ideoque inuidioſo imperio, premunt diſſitas gentes; quae nec moribus coaleſcunt, nec fidem tuta amicitia obſeruant; quaeque ubi reſpexere in maiorum ſuorum hiſtoriam, erubeſcunt ſe alieno additicias ſceptro eſſe: nec domino tantum abſenti, ſed et genti, in qua

domi-

dominus uiuit, ſeruire. Sed tua Sicilia gens una eſt, unus ſanguis, eadem illi iura; gloriae, Principis, famae, ſincera communio: Quamuis illam maiorum tuorum bonitas iterum in diuerſa ſtudia tantum non ſparſerit, perpetuo ſingulis regionibus rectore attributo; ſub quo poſſent meminiſſe, et olim apud ſe regnatum.

Id ipſum alterum erat, quo monebam infeſtari tuam pacem, et in te proceres accingi; hic mos, inquam, in tam longum et ſtabile imperium permittendi prouincias, quae, ut a te Rectorem accipiunt, hunc illico uenerantur, ei aſſueſcunt, tam conſtanter hunc eſſe praefectum, quam te Regem intelligunt. Immo et propius ille ciuibus incumbit, propius urget affectus; contumaces aut amantes propius damnat uel colit. Maxime nobilium ſtirpes adeo eiusmodi prouinciarum rectoribus accedunt, ſpe, conuictu, manſuetudine captae, ut deinde uel in Regem promiſſam fidem exerceant. Haec munera, ſi paucorum annorum faceres, o Rex; non illis coaleſceret inueterata uis; nec ciues breuisſimo defuncturos imperio, praeter fas amarent aut timerent. Diu eſt (inquit Rex) ex quo mecum haec omnia exegi. Sed iis, quibus ueteri ritu prouincias olim attribui, quo nunc ore meum donum posſim adimere? Quid egregie de me meriti duces? quid illi, quibus hanc uictoriam debeo? Auferam ſcilicet praemia a probatis, quae adhuc dubiis, aut inexpertis conceſſi? Facilis ratio (refert Cleobulus.) Noli tanta nouitate ſollicitare patientiam optimatum. Sint illis tua munera in ſecuro. Sed ut quisque decedet, nouis legibus ſucceſſorem conſtitue. Triennii ut plurimum poteſtas ſit; nec prorogatione faſcium ſpem illis facies plus nomina, quam imperia eſſe mutata. Breuiores magiſtratus non timebit Sicilia; et quamtumuis anguſti temporis honores cupide

com-

commendabit ambitio. Tu quoque in plures liberalitatem diuides, uacuis ſaepe prouinciis, in quas alios atque alios, pro meritis temporibusque ſufficies.

His artibus, ſi eripies purpuratis deficiendi conſilia atque uires, tibi multum debebunt. Nam et defungentur periculis, quae eos ſub auſtero uel perfidioſo Rege poſſunt obruere; et clarisſimae indolis torrens ab iis erroribus in iuſtum alueum coactus, in conſilia quidem non minus fortia, aut militaria rapietur, ſed multo aequiora, et quae in uirtutem nullam pugnent. Reſpice ab aduerſo litore diffuſam regionem, et aemulam ſaepe Siciliae. Illa quoque caſtellorum turriumque frequenti ſupercilio tumebat: Erant praeterea optimates tanti factione et uiribus, ut quod plerumque infelix potentiae genus eſt, Reges terrerent. Qui tunc in ea motus? quibus nunquam grauiores concuſſere Siciliam. Deiecti nunc Reges, nunc proceres; donec arcibus praeter unam euerſis, magnatum quoque robur multiplici regnantium arte ſuppreſſum eſt. Hi bello periere, hi carcere; hos lictores immolauerunt publicae paci. Dii melius, quam noſtrorum patriciorum ſanguinem ita fatis uilem eſſe. Hoc tu auertes, ſi et quietos illos, et teſerio Regem eſſe uolueris. Sic enim ille coniurandi mos, atque a te deficiendi, paullatim excedet ab uſu; et in pari omnium iugo nemini grauis erit iuſta modeſtia. Sed quamdiu id cuiquam erit impune, in contumeliam ceteri trahent uirtutis neceſsitatem: Vt uel omnes pari lege a tua maieſtate ſubigendos, uel neminem in officio futurum, intelligas.

Quod ſi unquam redibunt ad tumultus; iam nunc conſule, quid illis facturus ſis; in te, inquam, conſilii ſummam conſtitue; nec in amicis expecta libertatem ad fidem, qua modo extra periculum diſputamus. For-

ſitan

Inſidiis furis favet offa objecta moloſſo:
Neglecto officio munera captat Anus.

ſitan et ego molliora cenſuiſſem, niſi quod uenturi ignarus, neſcio qui ſint, in quos nunc dixi. Scilicet illi prudentes, quorum conſilio in rebus dubiis uteris, non ſic auſpicantur publicas curas, ut priuatam ſuae ſalutis ſollicitudinem deponant. Itaque ubi in factioſos et armatos proceres conſuluntur, eorum offenſam ueriti ſaepe remiſſas ſententias dicunt, et propemodum tuo ſcepto indignas; ne ſi quid acrius ſtatuerint, illi ipſi, in quos dicunt, poſtquam (ut mos eſt) in aulam reconciliati florebunt apud te, in ultionem ſeruent animos, ac denique ruina immerentum exſatient. Eo metu multis tuorum ſenatorum libertas eripitur, fidis quidem, ſed dum impune licet, et ſibi ante, quam tibi. Haec ipſa nec coram collegiis dicerem; nec tibi omnino; niſi inter regias tuas dotes inſigne eſſe ſcirem, et ſimillimum obliuioni, ſilentium.

CAPVT VII

ARGVMENTVM.

Radirobanes munere data Seleniſſa iam familiarior ſecretiora Argenidis arcana docetur: non quidquam de Lycogenis ad rapiendam uirginem conſilia anus disſimulat; nihil de ſtudiis Meleandri, ut eam a praedonis furore conſeruet.

Dum his conſiliis ſecretus Meleander imbuitur, interim Radirobanes machinas pergit in Argenidem adornare. Iamque munere dato familiarior, auide quaerebat cum Seleniſſa conuenire; Et eo forte die ſic caſus conſilium adiuuit. Miſerat ille, qui nuntiarent Argenidi, ſi commodum eſſet, eam uelle ſe uiſere. Spatiabatur in horto Argenis, cumque illa uirginum paucae. Sed Seleniſſa in illius triclinio haeſerat, neſcio quibus codicillis impedita, et hanc occaſionem nacta colloquendi tam magnifico largitori (nam idipſum anxie optabat)

renun-

renuntiari Radirobani iubet, uacare Argenidi; eamque; ſi ipſe ueniret, confeſtim ab horto adfuturam. Geminata mox fraude; miniſtrarum fidisſimam cum hisce mandatis ad Argenidem ipſa mittit; aduentare ad gynaeceum Radirobanem; cuius colloquio ſi cuperet defungi, properaret deſcendere ab horti ſpatiis in ſubiecti ſaltus umbras, hoſpitemque incommodum ſua illic cunctatione eluderet. Interim Radirobanem Argenidis limen intrantem ipſa excepit; excuſans, quod domina abeſſet; illico, ut fingebat, reditura; quumque ſecretum fuit iis, qui ſequuti Regem erant, remotius in eius honorem adſtantibus; tunc anus; gaudeo, inquit, o Rex, locum hic eſſe obiurgandi liberalitatem tuam. Nimio pretioſius quam ipſa natura me ad uultus charisſimae tuae matris admouiſti. Et Rex; parua haec, inquit, exiſtima, Seleniſſa; et pignora fortunae maioris. Ne uero tuam ſortem meamque disſimulem, accipere maiora a te poſſum, quam tradere. Tu lux mihi, tu uerae matris loco, tu aliquid conciliare mihi potes uita felicius. Neque a te expeto opem, niſi quam tibi tuaeque alumnae utilisſimam putabis. Nam quid illa Archombroti amicitia tenetur? Quam indignum Siciliae rebus, ignotum, priuatumque in illas ſpes niti? Equidem ueneficio factum puto; et mehercoles, ſi uirginis frater eſſem, aut pater, tormentis uerum exigerem; eoque uel caeſo, uel pulſo, exonerarem puellam curis inanibus. Permitte te matrem appellem. Tu mater, et medere alumnae in deteriora conſilia uergenti, et aſſere me in coelum, id eſt, fac ut patiatur ſe amari. Quid illi in genere meo, quid in fortunis diſplicuit? Quantum Sardiniae, quantum Corſicae uires posſint, certe feci, ne neſciret. Nec adeo inauſpicatus uiuo, ut in totum purpuram meam dedeceam. An deos expectat;

et

et in Archombroto fingit numen, quae Reges ſic faſtidit? Ceterum in me ſimul, et illam; nolo te ſine pretio piam eſſe. Si receptus in optata foedera ero, ſpondeo praefecturam Sardoi et Siculi maris (qui honos a Regibus ſecundus eſt) tranſituram in filium tuum. Si plura deſiderabis, intelliges, te mihi parentis loco eſſe.

Labantem iam accepto munere anum, tantae ſpei, quae offerebatur, moles afflixit. Excaecata, nec aliquid praeter Radirobanem iam uidens; Nollem, inquit, haec a te audiuiſſe. Lentiorem hinc habebis diligentiam meam. Nam quae tibi et Argenidi properabam efficere, nunc timeo, ne uidear emto et uili ſtudio moliri. Sed eſt altius, quam ſuſpicaris, in Argenide uulnus. Quid tu mihi de Archombroto, Rex? Erras, optime, erras. Haec dicens, uultuque demiſſo occulos tollens, breuiter riſit. Ille auidus ſciſcitari, et iam prope mercenarium urgere. Sed negabat Seleniſſa tantillo colloquii momento rem poſſe expediri. Ac ne initia quidem, inquit, ſine creberrima tui meique oris mutatione retulerim; Et hic tui optimates in utriusque uultus intenti ſunt. Praeſtabit deſcendere in hortum, tanquam obuiam Argenidi eamus. Ego te per errores in ſpatia ducam, a quibus hanc abeſſe coniicio. Confuſus expectatione Radirobanes tantae rei, quantam matrona uidebatur afferre, illiusque manum tenens; ad uiridarium uolentem inuitauit; ſimulatione coram ſuis proceribus uſus, uelut ad Argenidem iret. Sed poſtquam in auiam horti partem, et uix notam Argenidi, deducti ſunt; fallor, ait Seleniſſa, aut hic dominam maturato habebimus. Redeunti plurimum placet haec uia. Illic igitur ſuos ſiſti Radirobanes imperans, ipſe cum anu in conſitam arboribus ſemitam ſe coniecit.

Tum

Tum uero Seleniſſa aegrius loqui, et ueluti in repugnantis animi rixa quaerere diu uerba; ſeu re uera exhorruit in exeundae fidei articulo, ſeu ſimulatae perturbationis magnitudine, proditionis beneficium apud Radirobanem commendabat; eique miranti; quidni, inquit, expalleam, quae primum hodie diſco loqui; quod nolit Argenis? Sed tanti eſt uel inuitam ſanari. Et tu unicus ad hunc morbum Aeſculapius, o Rex. Vide tamen, ne exitio meo fiat, quod te et illam hac prolatione ſecreti demereor. Exiguum deinde ſpatium fuit, quum ſic exorſa eſt. Dii tibi uirilis ſexus prolem dent; ne malis Sardinia infeſta ſit, quae Siciliam exercuerunt. Nam quod Rex Meleander tantum femininam genuit, auſus eſt Lycogenes tempeſtatem excire, quam modo placauiſti. Noli mirari, quod tam altis principiis auſpicor. Iſthinc rei, quam uis audire, repetenda eſt ſeries. Lycogenes ſua nobilitate, et Regis patientia elatus, ſibi deſtinauit Argenidis nuptias: et aſpernante Meleandro cum ciue atque impare foedus, ille amicis et gentilibus clarus uim inferre cogitauit. Ea Regi nuntiabantur. Sed is Siciliae erat ſtatus, aut, ut uerius dicam, tanta iam Regis in timida ſenectute cunctatio, ut ſubducere raptui uirginem mallet, quam graſſatorem opprimere. Arx eſt in exiguo colle uiginti ab Syracuſis millibus, antiquorum Regum ſedes, inſigni munimento. Praeruptus eſt collis, qua maria ſpectat, laeuam partem aſſiduo fluctu pulſantia. Alabus fluuius ſupremo in curſu dexterum latus cingit. Omnia moeniorum et turrium altitudo firmauerat. Rex Argenidem ſuam cum uirginibus matroniſque omnino uiginti illic includens, uoluit religionis ſpecie ſui conſilii rationem ſanciri. Aiebat frequentibus ſomniis ſe moneri, imminere piaculum, niſi conſpectum hominum Argenis defugiſſet. Ita

prae-

praeterea aſtra, ita oracula urgere. Sed tam grandis ſuperſtitionis originem quis e uulgo eiuſmodi temporibus neſciret? Mihi quidem, ſub qua Argenis habuiſſet infantiam, adhuc Rex illam cuſtodiam commendauit: Et lex publice omnibus dicta; ſi quis uir pedem latum in arcem extra unum Regem penetrauiſſet, ſacrum hunc fore: Tum ſi qua de noſtris mulieribus meo iniuſſu ex arce diſceſſiſſet, ſcaphae impoſita, ſic commeatu, uel gubernaculo, ageretur a litore; uni mihi, cui praecipua fides, datum ut idibus exirem. Erant enim peragenda familiae meae ſacra. Circa arcem iuſſus miles tetendit. Tria ad praeſidium millia erant; et per uices uigilabant.

Si mihi credis (Rex) non prorſus haec erat iniucunda ſolitudo; maxime inter initia, dum fatigatos urbano tumultu animos ocio illo componimus. Simplex aetas Argenidis in iocis uerſabatur, quos delectae puellarum facies admouebant; ut et ſaepe ſolutae mentis felicitatem mirarer, et de temporum peruerſitate ingemerem, quod Siciliae haeres uix tantillum ſpatii tuto incoleret. Sed compendium apud te faciant. Ne ſcias, inquit ille, o Mater. Nam etſi nondum intelligo, ad me iſta quid faciant, iuuat tamen audire conſilia Meleandri, moresque et fortunam Argenidis. Tum Seleniſſa: Ita horas diuiſeramus, ne quod taedium admoneret ſuae captiuitatis Argenidem. In comtu non multa, lucum amabat, quem amoenum in arce habebamus: Illic facili arcu lacertos fatigabat, prouocata aemulatione ſuarum, quae longius ſagittis progrederetur, quae certius metam feriret. Ingens plaudentium riſus in molli exſonabat uictoria. Curſus quoque praemia erant: Rurſus myſtae omnes ſimul, omnes ad ambitum loquebantur. Amabam haec in alumna, ſimul uires creſcenti ſuffectura, ſimul

S ani-

animum prohibitura ab inutili dolore praeſentium rerum. Hinc digreſſa maiorum monumentis implicabatur; Neque auidiorem uidi, quam prolatis hiſtoriarum auctoribus. Reliquum diem inter artificia degebat, tunc etiam referendis audiendisue fabulis incitata. Habes indolem tuae Argenidis, o Rex. His ſtudiis exigebat adoleſcentiam prius, quam innoxiam animi pacem curae libaſſent.

CAP. VIII

ARGVMENTVM.

Declarat Seleniſſa Radirobani, uti ex arce in Iunonis templum digreſſa, uenuſtisſimae uirgini occurrit, ſed uultu in triſtioris fortunae ſpecimen deiecto. Allapſam genibus ſubleuat. Illa litteras matris proferre, quibus perlectis, ſciſcitanti refert, patriam eſſe Galliam, nomen Theocrinen, opulenti Principis filiam. Vt poſt obitum patris ſublato patrui dolis fratre ipſa fuga beneficio caput periculo ſubduxerit. Calamitate et lacrymis mota Seleniſſa Theocrimen adiungit Argenidi. Tum Lycogenes ſicarios mittit, qui puellam et Regem ad ſe perducant. Sed Theocrine furioſis ferrum extorquens omnes ſolo aequat.

Caeterum ex arce Syracuſas digreſſa in Iunonis templo eram (Memini diem; adhuc uideor aris adſtare, adhuc tura iniicere; ita caſus memoriam adauxit.) Eram, inquam, inter ſacra, et Argenidis coram diis miſerebar, quum uenuſtisſimae formae puella teſtudinem templi intrat; grandis erat nobilique inceſſu; ſed uultus in triſtioris fortunae ſpecimen deiectus. Ego potisſimum mirabar, quod unus uir in comitatu eſſet. Is operto capite ſequebatur, ut in eum uix inſpici liceret. Subitum muſſantium murmur fuit, quae eſſet, aut unde ueniret; nam ignota erat facies, nec ueſtis uſitata Siciliae. Gradiebatur ipſa, ſed tanta maieſtate, tamque concinna,

Rex;

Rex; rurſusque ea moeſtitiae ſpecie, ut in illius contemplatione mihi omnia uota exciderint. Illa non multum deam morata, nec ſpeculum numini tenuit, nec ornauit munere aram; ſed adſtitit meo lateri; et mox repugnantis genibus allapſa; plus tibi, inquit, hic dies, o matrona, quam putas in promenda bonitate licere uult. Si placet miſereri, et diis exemplum praeire uis, quos tam anxie oras, arcanum mihi locum concede, quo uotorum ſummam edam. Ego gementem ſubleuaui; et quia uidebam non placere ſpectatores, templo maturius digreſſa, in ſororis illam domum, quo et ego diuertebam, eodem mecum uehiculo perduco. Nacta ſecretum, primum peto in Siciliam, unde adueniat. Graece enim loquebatur, ut barbaram tamen ſcires. Oſcam ego putaſſem; et magnae Graeciae uicinia noſtrae linguæ commertio imbutam: Sed nimium ab hac gente oris pulchritudo diuerterat. At illa; ut intelligas, inquit, nihil, me de genere mentiri, neque opem incommodam ferenti optare; cerne matrona, cerne patriae fortunae reliquias, ſi fata in patria ſaeuire non deſinunt, mihi ubique terrarum ſuffecturas. His dictis gemmarum uim ex pyxide eruit, reductaque ſimul palla aliquot ad interiorem ueſtem receſſus oſtendit, eadem opulentia tumentes. Priuatae mulieris diuitiae non erant. Igitur rurſus frontem, et caeteras indolis notas, leui uiſu percurrens, altius contremui, et, quae eſſet, dicere iuſſi. Miſera, inquit, ſum, et cui in auxilii maxima parte erit a multis ignorari. Ac ne uagam exiſtimes, aut temere iſthuc allatam, en litteras mulieris tibi quidem ignotae, magnae tamen, et quae opinione tuae uirtutis, cui fidit, maxime meruit a te iuuari. Ea eſt mater mea, Litteras ſimul tradit, quas hic uides, Rex. Has enim ex ſecretisſima ciſtula heri depromſi, ut te coram perlegerem. Nunc, quid ſcri-

ptum ſit, audi. Alcaea ſalutem Seleniſſae. Si quaeris, cur me ignores, et ego te nouerim; ſcias, hoc uirtutis maximum praemium eſſe, quod latere ſuos non ſinit. Non eſſes a Siciliae Rege ad formandos filiae annos delecta, ſi praeſtantiorem inueniſſet. Ego inter obſcuras fama gentes (nam et barbaros appellatis) famam nominis tui excipere potui; et tam meo, quam patriae uitio non merui a te cognoſci. Sed tamen miſerere. Vtcunque ſim exterae gentis, et infelix, at mulier, et, ſi quid hoc ualet, Graecae quoque originis ſum. Excipe hoc pignus chariſſimum, excipe unicam gnatam meam, ſi quid mihi credis, clariſſimo ſanguine ortam. Fati iniurias, meique neceſſitatem conſilii, tibi illa melius expromet, quae feliciter calamitoſa fuerit, ſi non modo eam ſeruabis, ſed et tuis moribus imbuetur. Vale.

Perlectis codicillis, quaecunque uirgini mandata a parente ad me eſſent, peto audire. At illa; patria mihi, inquit, in Gallia, qua Rhodanus flumen de ingenti lacu ſe explicat. Theocrine mihi eſt nomen. Pater fuit non modo inter ſuos inſignis, ſed, ut modica interdum regna ſunt, agri etiam ſui princeps. Treutacommilcondorus uocabatur. Is decedens me quidem iam adultam, filium autem uix cunas egreſſum reliquit; et iam fato uicinus fratrem ſuum (Icciobates appellatur) per ſuperos, quos relinquebat, deos, per inferos, quos adibat, per foedera deinde naturae, et unius patris memoriam orauit, ut ageret noſtri curam; neu pueritiam fratris mei deſereret, neu imbecillitatem meam, aut uiduam maxime matrem, et illo inter fictas lacrymas iurante, pater meus exſtinctus eſt. Felices uidebamur patrui fide; Ita patrimonium curabat, ita nos, ita matrem ſolabatur. Sed ſceleſta diligentiae cauſſa erat, ne quid illi de hereditate periret, in quam fratre meque ſublatis

tis haut dubie ueniebat. Veneno itaque (ignotum Gallicis moribus nefas) utrumque adortus eſt; ſed euentu nec digno, nec aequali. Me enim extingui ſatius erat, me obiecta tabe peruri, quam te, frater dulcisſime; quem, o dii, mea clade ſeruaſſent ultorem futurum perfidiae, et patrium nomen laeta ſobole reparaturum. Facinus inter extreamas epulas corruptis bellariis mandatum eſt; quae frater utique auidius patruo admonente, atque urgente, ſumſit. Mihi ſubitus horror obiectus eſt; ſiue genii mei cura haec fuit; ſiue patrui ſollicitudinem ſuſpiciebam ad hos cibos fratrem hortantis, a quibus illius aetatis nimiam cupiditatem abducimus. Redii deinde ad matrem; quumque frater ſub noctem aegrotaret, timide quid ſuſpicarer explicui. Haec antea aliis ſuſpicionibus tacta, quas heu nimis mali praeſentis atrocitas afferebat, feruentibus lacrymis filium perfudit, ſubita morbi mole iam prope exanimem; et nunc una, nunc alia corporis parte captum, donec puer infelix inter medicos exſpirauit. Proh nefas! ſuſtinuit adeſſe morienti ille ueneficus, uultu quoque moeſtitiam adumbrans. Et ne ueneni indiciis membra liuerent, inclamabat praecipitandum funus, cauſſamque fingebat, ne diutius in extincti pueri adſpectu mea mater conficeretur. Neque ipſa repugnauit, ſceleris quidem haut dubia; ſed uolebat poſſe uideri facinus ignorare, ne patruus in detecto parricidio inuerecundior, quod in me reſtabat, exſequeretur audacius. Iamque unctum cadauer erat in ſagulo, foresque ſpectabat; iam ad planctum mulieres ſignum petebant; quum me mater in ſolum conclaue ducit, comisque diuulſis; facis, o miſera, inquit, ut neſciam, quid potisſimum gemam; illumne, quem iam flammae corripient, filium meum; illam teneram aetatem, quae domeſticum praedonem non nouit;

an te magis, quem aequali, aut peiori forſitan feritate idem latro a noſtris complexibus rapiet. Frater tuus iam exiuit mortalitatis ſenſus, tu reſtas in ſupplicia. Illum denique nullae artes reuocabunt; tu, ſi ſolers fueris, poteris forte non perdi. Coniunge conſilia, gnata mea prius, quam nos hoſtium crudelitas inuadit.

Sic lugentibus nobis; ſuperuenit uir fidisſimus Praxetas, patruo quidem meo, non illo Icciobate, ſed alio pridem defuncto genitus, at impari matre. Ille, metu turbulento, differre lacrymas, inquit, et dum licet, aliquod uobis inuenire effugium. Immo o optime, retulit mater, tu potius conſule, nimia clade ſtupentibus. Si permittis (ait ille) loqui, quae ſentio; non poteſt, Theocrine, niſi beneficio fugae eſſe incolumis. Praeſentarium exitium; nec fortaſſe in biduum uiuis. Ne in uicinis quidem regionibus ſecura conſtiteris. Auro, ueneno, inſidiis, peraget uir callidisſimus, quidquid exorſus eſt. Dum itaque fratris tui funus ardebit (nam ut ſcitis in hanc noctem apparatur:) tu ueluti oeſtro mota inter tenebras diſcurre licentius, tandemque frequentiae ſubducta, ad poſticum meae domus te recipe. Adero ſine lumine ſolus, et in latebris; interim dum maturius conſilium inimus, te ſeruabo. Tu uero, Alcaea, amiſſam filiam eſſe ſolerter aſsimula. Lacrymas ſatis dabunt filii tui interitus, iſtiusque periculum. Imperauit mihi mater, ut parerem monenti. Neque fraude differebam; ſed ſemel iterumque apud rogum fratris uiſa, elabor inter gementium turbam, et tenebris freta ad Praxetae domum peruenio. Ille me condidit in ſecretisſimam partem aedium; et mater (ut audio) ex arte ſcenam impleuit, undique me filiam ſuam quaerens, niſi qua eſſe cognouerat. Supplicauit etiam Icciobati, ut exploratoribus late per uiciniam dimisſis ſibi me redderet,

ret. Vereri, ne ob fratris interitum uiolenta in meam uitam conſilia inirem. Nec ille omiſit quaeſtionem. Multum enim ſcire intereat, an ſatis periiſſem.

Sed quum aliquot dies quaererer fruſtra; materque uacuos rogos, ut extinctae poſuiſſet, tandem cum Praxeta conſtituit amouere me a tyranni poteſtate, dum ipſa deligat ex uicina iuuentute, qui par uindicandae hereditati me uxorem accipiat. Neque ſecurius mitti me poſſe, quam quo nulla antea nobis intercesſiſſet familiaritas. Ita enim omnem patrui mei in quaerendo ſolertiam poſſe eludi. Et tu ſupra ceteras meae matri placuiſti, o matrona. Ita concupiit auſpicari tecum hoſpitium, ut acciperes unicam gnatam, ſi aliter non uis, et certe in ſeruitutem tuam. His ita decretis, quo tutior fallacia eſſet, mater ad Icciobatem digreditur, et ſuper meo caſu conſuli deos petit; nec alium certiora reſponſurum, quam Delphorum praeſidem deum: Se enim auitam in eum pietatem obtinere. (Nam et Phocenſium colonia ſumus, olim Maſſilia in interiorem Galliam deducti.) Si Icciobati placeret, ſe Praxetam eo miſſurum. Prolixe Icciobates conſilium probauit. Nam et ipſe mei fati incertus, deorum miniſterio, ubi eſſem, aut quo modo occidiſſem, intelligere cupiebat. Nec ſuſpectus Praxetas illi erat. Dona etiam ferenda deo tradit, Praxetamque multo auro ſolicitat, ut editum oraculum nulli prius, quam ſibi, enunciet. At ille promiſſam nobis fidem non mutans, tanquam Delphos profecturus, me pro ſarcina imponit paruo nauigio, quod ſecundo flumine ad mare ferebatur. Nactus inde ex Edidamno nauem, quae a Rhodani oſtiis ſoluebat in patriam; quum uectores omnes ac nautas peregrinos eſſe ſciret, faſciis in hoſpitio dictuctis me ſororem appellauit, impoſuitque nauigio; locauere operam naturae, ut nos applica-

rert Siciliae: Quibus fidem ſeruantibus, ecce me, Seleniſſa, iam non memorem libertatis, et aliquid exigenti e patria Icciobati debituram, ſi me tuam famulam eſſe permittes. Praxetas ille mihi ex concubina patruelis, is eſt, qui, ut altius fallat, in ſeruili ueſte me ſequitur. Noſtros errores, et quae modo ſtrictim expoſui, potes ab eo, matrona, diligentiori narratione accipere.

Quum haec diceret, tanta modeſtia ſermonem commendabat, tam concinne leniterque moerebat, ut in eosdem cum illa affectus ſentirem me mutari. Et ego per deum fidium (interpellat Radirobanes) iamdudum exſpecto, quid de illa ſtatueris. Si in me incidiſſet, non contentus hanc timida pietate obtegere, reuulſiſſem Icciobatem a praeda, cui forte nunc incubat, uinctumque, et ultimis ceremoniis mactatum, uirgini immolauiſſem. Subriſit Seleniſſa, et Radirobanis pietatem laudauit. Anxia, inquit, eram. Nam neque tanta ſupplex, et quae oris habitum, pretioque tot gemmarum ambigere non ſinebat, quin uera afferet negligi poterat; rurſusque Argenis obſtabat officio, cui eram addicta, et ad quam nefas erat, praeter aſſuetas, ullam admittere. Igitur, potuiſſes, inquam, uirgo, deflectere ad alias, quae utilioris in te pietatis fuiſſent; ad neminem autem, cui tua calamitas plus doleat. Sed quod oras, praeſtare non poſſum. In ſecreta enim arce cum filia Regis ago. Succedet officio mea ſoror; quae, ſpondeo, res tuas ſic curabit, ac ſi ex ea nata eſſes. Confuſa uidebatur; et uerecundia oculos in humum traxerat; ac, quam bene ſecreta ea domo tegerer, inquit, ſi in ea per te liceret ſtirpi regiae famulari. Concutiebat animum meum tam indigna calamitas. Iubeo itaque bene ſperare; eamque cum ſuo Praxeta Sorori meae trado, interim dum ego ad Regem, qui tunc erat Syracuſis, omnia refero. Rurſus

ſuis interpellat Radirobanes. Quis autem Meleandri ſenſus fuit? Aduolauit ad ſolatia adhibenda; an potius ſuam aliis pietatem mandauit? Iamdudum excrucior, quod tam lente miſeram adiuuiſtis. Et quidem expectabam, ut uiam ad exitum mearum curarum expedires; tu in alias ſolicitudines coniicis. Sed tanti eſt obliuiſci parumper aegritudinis meae, dum miſerrimae Theocrines caſus accipio, tu modo omnia nec praecipitanter exſequere. Tum Seleniſſa; ne me uero exiſtimes fruſtra in hos ſermones delapſam; ſcies tandem, quam haec ad te pertineant. Meleander non minori indignatione, quam tu modo, hanc hoſpitis calamitatem, accepit. Et quid, o Seleniſſa, ſi miſeram uiſo? Ne feceris, inquam, Rex. Proderet ſupplicem tua humanitas. Quis enim optimatum, aut ſaltem matronarum, ſalutare deinde aduenam non uolet? Et in tanta celebritate periret arcanum, quod apud nos ſic quaerit. Si permittis in arcem ad Argenidem duci, commodius eas uiſes. Volo, inquit, mea Seleniſſa, tibi curae ſit, ut bene habeatur. Quod ſi a domeſticis turbis quietem dii dabunt, faxo patruus non in illam impune peccauerit. Nunc demum mihi places (exclamat Radirobanes) nunc dignus es Meleander, qui Argenidem genueris. Ad quae uerba anus hilarior; uide, inquit, ut hunc animum in Theocrinen ſerues. Eget enim hodieque beneficio tuo. Sed eſt multo facilius extra periculum miſericordem eſſe, quam quum, praeter contemplationis pietatem, opera praeſens exigitur. Nunc uero ſine me cetera memorare.

Poſtquam hanc licuit adiungi Argenidi, laeta regredior ad ſororem, bonitatemque Meleandri, et omnia, quae uolebamus impetrata renuntio. Et nunc, inquam, Theocrine, mihi in ſecundam curam es. Pari cum Argenide cultu te iuſſa ſum obſeruare. At iſta magnopere

orabat, ne quid de ſe decerneretur illuſtrius, quam de ceteris, quae in Argenidis uiuebant familia. In hoc enim ordine poſſe ſe extra famam latere. Longiſsimum mihi erat, quod non eam e ueſtigio ad arcem ducebam, haut dubie amaturam Argenidem oblatum a diis egregiae adoleſcentis conſortium. Sed inſtabat ſacrificium meae familiae anniuerſarium, quod recte fieri me abſente non poterat. Poſtridie uero quam per ſacra licebat, Praxetam Delphos uerſus dimiſimus. Nam aiebat aliqua reſcire Icciobatem poſſe, ſi nuncupatis uotis perfungi neglexiſſet. Sed deo conſulto ſe Syracuſas rediturum ad ſororem; ut inter nos fingere poſſemus, quae tyranno referret tanquam ab Apolline oracula.

Illo profecto, impoſui meo carpento Theocrinen: Nec ſatiabar colloquendi dulcedine, ut itinere inter uaria conſumto, prius ad arcem peruenirim, quam me ſciſcera digreſſam Syracuſis. Poſtquam uirginem Argenis conſpexit, aliquo ſtupore perculſa eſt, non ſemel per omnia eius lineamenta mentem et oculos ducens. Ego coram ceteris de Theocrine modeſte locuta ſum; uirginem eſſe externam, quae Africam petitura, ad nos naufragio perueniſſet. Secreto deinde Argenidi rem committo; quae, omnibus praeter me remotis; ſi mihi, inquit, o hoſpita, ſororis ſuauiſsimum nomen concedis, ſi dignum eo nomine affectum indulges, me dehinc unicam patri meo non putabo. Vtinam uelles, quid genere tuo dignum ſit, comites meas ſcire! ſed hinc ſcias, apud nos te regnare, quod locum ac gradum tibi arbitrio tuo conſtitues, et quae arcana eſſe uolueris, ego et Seleniſſa ſilebimus. Non ſe tenebat Radirobanes; ſed loquentem interfatus, o, inquit, fortunatam Theocrinen! ultro ab Argenide amari, ſic audire, ſic reponere, abſque aemulo ueſci ſic poſſe! numero dicis haec, reponit Sele-

niſſa,

niſſa, prae quam ſi deinde coniunctiſsimas mentes, et ſtudia nulla a ſimultate interpolata adſpiceres. Erras tamen, quod aemulationem abfuiſſe exiſtimas. Deperibam Theocrinen; et utra plus ea amaretur, mihi cum Argenide contentio erat. Accedebat noſtrum amorem modeſtia ſua. Neque ulla erat in arce, quam non idoneo officio demereretur. Error etiam linguae, diuertentis a genio Graeciae, augebat dicentis gratiam naeuorum uenuſtate. Studia illi eadem, quae Argenidi eſſe uidebat; ea autem prudentia, ut ſaepisſime uicta diſcederet; et ne quid calliditati lepidisſimae deeſſet, indignatione mox ficta incitabat uincentis laetitiam. Sed lanificii erat rudis; non acum, non colum tractare aſſueta. Venationi in ſua gente deditas aiebat, quae ex primis ſtirpibus erant ortae. Facillime tamen indolem cum regione exuerat. Monſtrari ſibi uolebat eas artes, non indiligenter obſeruans, quaecunque monebatur. Nihil tamen uehementius mirabar, quam cultisſimam amoenitatem ingenii. Semper inſontes ioci, aut feſtiua narratio; uiuidi quoque uerſus, et maſculi plus, quam qui fidibus canerentur. Nam ſcribendi uitia ſeu Graece ſeu Italice conaretur, non perinde ac loquendi illi erant.

In illis remisſionibus eramus, quum interrupit ocium noſtrum flagitioſa proditione Lycogenes. Impatiens artis; qua Rex Argenidem ſeruabat, utrique exitium deſtinat. Operoſum, et fortaſſe inuium facinus, ſi illud pietas imperauiſſet; ſed nihil eſt ſupra improbitatis ingenium. Igitur duorum conſcientiam tentat, qui ad omnia promiſerant ferrum, fidemque iam ad flagitia exhibuerant. His arcem oſtendit, illic praedam; ſi modo uiri eſſent, eximiam latere. Vbi Rex ad inuiſendam filiam ſeceſsit, noctu euadendum in moenia. Quippe non ſatellites, non amicos, non ſeruulos intra ea limina admitti,

mitti. Nudum, et ſenem, etiamque conſopitum, quam facile opprimi poſſe? Sed et comprehendendam eſſe Argenidem: (Ea enim ad nuptias adacta, uſurum ſe deinde cogitabat Regis uita, ut in tanto rerum motu fortuna monſtrauiſſet.) Ipſa ſceleris in ſolentia excitabat latrones, ut ſe memorabili flagitio celebrarent. Sed quis, aiebant, nos in arcem recipiet? aut quis euntes non notabit? utique tam frequenti ſedulaque uigilium ſtatione, ut paene in numerato ſint aues, quae armatos praeteruolant. Quum diu diſceptaſſent, tandem commodiſſima ea pars uiſa, quae cingitur mari. Nam uiribus naturae fiſum Regem eo latere omiſiſſe cuſtodiam; Poſſe appelli leuem ſcapham, et undarum fremitu neceſſarios tumultus latere. Rurſus tamen cogitabant illic collem per praecipitia deſidere ſcalis omnibus altiora; ſed ſicariorum unus, cuius confeſſione poſtea de ſceleris modo reſcitum eſt; permittite mihi negotium, inquit. Inueniam rationem, quae nos in arcem tollat. Socius tamen mihi unus non ſatius eſt. Quid enim, ſi quaerendus Rex in uaſta domo erit? aut ſi ultimus terror uires illi ſufficiet? Quid? quod anteuertenda Argenidis fuga erit, ſi intellecto periculo latebit, aut excubantem ad fores cuſtodiam petet? Non pauciores octo ſuffecerint. Hos ſi deligere mauis, ocius nobis coniunge; ſin in tanta re nobis fidis, notos habemus, qui omnia perfecta tibi reddant. Lycogenes ſe ſuamque fortunam tradere illis profeſſus; cras, inquit, ſe in laqueos dabit praeda. Audio enim Meleandrum ad Argenidem iturum. Maturate, dum adhuc recens eſt impetus; nec ſinite conſcientiam eorum, quos ſecreto adhibebimus, nimia mora in proditionem deflectere. Ego in praedio meo ero, quod quincto ab arce milliari ad litus eſt. Vos illuc communem praedam adducite.

Sic inter nefarios conſtitutam rem uiſa eſt fortuna promouere. Venit enim ad arcem Meleander; noxque imbribus foeda, et exeunte menſe illunis, intercẽperat quam oculorum tam aurium uſum. Solebat Rex, quum ad filiam ueniret, proceres a limine arcis dimittere, ut ad proxima militum caſtra, aut uicinorum oppidorum cultiora diuerterent. Nos autem neceſſaria omnia ei exhibebamus. Hoc remisſisſimum tempus erat optimo ſeni. Quaſi relinqueret curas in foribus, ipſamque maieſtatem, inter nos uerisſima quiete ſoluebatur. Ea ueſpera, quae deſtinata erat inſidiis, non modo ignarus periculi, ſed et forte hilarior, quum omnes coenauiſſemus, quaerere coepit, quibus ludis hybernum et madidum diem puellae tranſegiſſent; et ego, fabulis, inquam, Rex, quas impendio depereunt. Immo tu (ait) hoc ſtudio iis concedere non debes, Seleniſſa, quae eſſe iam anus et fabula incepiſti. Sed referre ſingulas uolo, quo ſymbolo iuuerint hunc ſenatum. Quum omnes rideremus, et ille imperioſius inſtaret, auſae ſunt, quae proxime ſtabant, ſuas ineptias memorare. Inter illos ſermones Rex paullatim inſinuato ſopore ſe dimiſit, reclinisque in eundem, quem coenando preſſerat, torum ſtertere coepit. Et quoniam expergefactus aegre ſoporem reuocabat, compoſitis ueſtibus opertum, appoſitoque haut procul lumine, ſine ſtrepitu omnes relinquimus.

Iamque in cellas digreſſae mulieres ſomnum perebant; adhuc tamen Argenidi et Theocrinae colloquebar (lectuli enim mihi et Theocrinae in Argenidis cubiculo erant.) Quum audimus, praeter morem, grauius murmur, uocesque atque ueſtigia ſeſe cum feſtinatione prementia. Nec quid primo grauius ſuſpicabar, quam eſſe puellarum tumultum licentius inter ſe ludentium. Sed uiciniori mox clade, uirilem ſonum eſſe intelligo,

atque

atque auribus meis incognitum. Dum dubito, dum timore deprehenſa non loquor, ualidiſsimis ictibus cubiculi fores afflictae ſunt. Ne mirere, ſi ad illius noctis memoriam confundor: Adeo ſpectaculi atrocitas prope uitam ſubmouit. Dirum facinus! Video armatos nudo ferro intra limen prorumpere; ac, quod unum licuit, grauiſsime cum Argenide exclamo. At uero Theocrine (accipe rem indignam, quae poſteritati erepta, inter nos ſic pereat) Theocrine, inquam, noſtra ſe de toro praecipitat, nec mitius, quam ſi recepto deo fureret, inuecta eſt in latrones. Dumque illi ad uirginis inexpectatam audaciam, incerti, quid aut uellet ipſa, uel poſſet paulliſper obſtupeſcunt, Theocrine eum adorta, qui primus intrauerat, non modo armati ſiſtit ueſtigia, aut occupat ictum, ſed inuolat in enſem, ſubitoque extorquet. Eadem celeritate, o Rex (citius enim, quam haec loquor, hoſtilibus armis potita eſt) clypeum a uicto detractum ſuae laeuae inſeruit. Circumſpiciebam ego non periculi magis, quam auxilii nouitate attonita; quum illa unius ceruicem ita ferro praecidit, ut ad me atque Argenidem cruor de efflante trunco pertingeret. Strenue deinde hunc clypeo pulſatum, hunc mucrone, hunc capulo turbat. Tum uero graſſatores, qui primum inſolentia certaminis turbati gradum retulerant, tanquam in iuſto diſcrimine uiolentius inſurgunt; ut neque iam puderet plures in unam, et puellam decernere. Exſonabant anguſta in ſede arma quaſſata; ſimulque miſerabilis clamor mulierum, (iam hae enim ad nos concurrerant) ſpeciem captae urbis maiori, quam pro loco aut numero, tumultu retulerat.

CAP.

CAPVT XIIII

ARGVMENTVM.

Colloquia Radirobanis et Seleniſſa Argenis interuertit. Nec eam anus perfidia latuit, quam ſecretorum ſuorum poſt hac extorrem facit. Interim Poliarchus Siciliam cogitans, extremo remedio quartanam, qua dudum laborabat, ſtatim excutit.

Haec narrante Seleniſſa, non ſe regebat Radirobanis animus, tam prodigioſi certaminis expectatione ſuſpenſus. Sed ecce, colloquentibus modum impoſuit, tunc primum iniucunda Radirobani Argenis. Forte redibat per illam horti ſemitam, cui antea minus conſueuerat. Eaque conſpecta, nihil Radirobani et Seleniſſae inter ſe addere licuit, niſi ut poſtero die in idem horti ſpatium, paullo poſt Solem exortum, tanquam ambulantes, conuenirent. Nec gauiſa Argenis eſt, Radirobane uiſo: ſoli enim Seleniſſae colloqui properabat, multo hilarior, quam quum exceſſerat e cubiculo. Quum is tamen uenienti obuiam iſſet, non ſeuere exceptus eſt; uirgine per alia gaudia minus illum tunc exoſa; quae etiam, ut animum tegeret ſercis laetitia perturbatum, deflexit ad leuia, chartamque uerſibus plenam oſtendit paullo antea a poeta non ignobili oblatam. Iis ille felicitatem regii luci celebrauerat, in quem Argenis ſiue leuando aeſtu, ſiue ad primae noctis pulchritudinem, ſolebat concedere. Ipſa quidem explicatam manu chartam tenebat, quam ſic porrexit Seleniſſae, ut Radirobanem quodammodo inuitaret ad iſtorum carminum lectionem.

Fortunata nimis, ſoleſque habitura ſerenos,
O quacunque tuos diffuſo uertice ramos
Pandis, et in ſpatiis nutae regalibus arbor!
Te neque Chaoniis uocaliis ſilua columbis.
Nyſaeumue nemus, ſummiſque habitata deorum
Ida, uel intonſi ſuperent faſtigia Pindi.

Quis

Quis parui ingentes nemoris, quis carmine digno
Aequet opes, formamque loci, Nymphasque deosque?
Populus hic, trepidisque alnus prope candidae ramis;
Fraxineumque decus, platanique, ornique minantes
Sideribus, ſaeuoque illaeſae fulmine quercus,
Et fagi ueteres, et amicior ulmus Iaccho.
Fronde placent uaria; non eſt color omnibus unus;
Non parili ſe ſtirpe leuant. Hic multa cupreſſus
Tollitur in metas, gracilique umbone ſuperbit,
Hic et Apollineae laurus, piceaeque liquentes,
Et Phrygia pinus et glauca dona Mineruae.
At lentae ſubtus coryli, ſoecundaeque puro
Fonte arbuſtae tepent. Tum floribus alma ſuperbes
Veſtit terra ſinus; quales non blanda fauentis
Aura creat zephyri, Stygio nuptura marito
Quos legat Ennaëis ſimplex Proſerpina campis.
Nec diros haec ſilua lupos, nec ſentit adunca
Spumea roſtra ſuis; uel formidabile murmur
Accipit, abſentes ſi qua leo deuouet agnas,
Rauca que uicinum terrent ieiunia campum:

Inſontes capreas, placidoque examine ceruos
Cerne magis, pigras laetus acclinare per umbras;
Vel parua trepidare fuga, ſi plauſibus aura
Infremit, aut dubios uenti mouere tumultus.
Vos quoque, praeſagae cantuque aliſque uolucres
Non iſthic auido retinet circumlita uiſco
Arbor; ad humentes nec fraus ſedet improba fontes,
Heu ueſtros prenſura pedes. Iuuat aethere toto
Nunc tranare polos, nunc tutis ſidere terris.
Quam bene nocturno gentilia praelia cantu
Cenſerit, et Thracem narrat Philomela tyrannum!
Quam bene, quum roſcos nox ultima pallet ad ignes,
Innumeras dat lucus aues, et picta ſalutat
Turba diem, tantiſque ſonant concentibus aurae!
Parua loquor. Totas Dryadum nemora iſtae cateruas
Incoluiſſe iuuat. Procul, o procul, impia cedant
Lumina; nec ſanctam laedant contagia ſiluam.

Vnde tamen luco tantum decus, unde frequentes
Numinibus ſedes, ipſae uos dicite Diuae.

Scili-

Scilicet huc caſtos magni quod filia Regis
Ferre gradus, paruoque ingens producere luco
Virgineos aſſueta choros; ſe laeta beato
Indulſit natura ſolo; Nymphaeque decoras
Aucturae comites i hos impleuere receſſus.
O Virgo, o Princeps, Siculorum o cura Deorum,
I, cupidas ſpecta nemora inter conſita diuas;
I, gratum dignare nemus. Veſtigia campus
Signabit, raptis ſubitus quae floribus auſter
Impleat; et ſeruent metitae in corticae Nymphâ:
Nec nemus hoc tantum. Siculi te ſentiet omnis
Ora ſoli, faciesque deos ſatis una fauentes.
Tu ſi, qua Lybicis exaeſtuat annus arenis,
Ire uoles, aut qua emoriens natura pruinis
Deficit, et gelid a ſitiunt ſtatione Triones,
Miteſcent ſteriles aurae; tum floribus omnis
Creſcet ager, fatoque diem meliore nouabis.

Radirobanes in cubiculum deductam Argenidem, quia aduentabat ueſpera, relinquit, et ad Meleandrum digreditur. Tum uero ad Seleniſſam Argenis; iamdiu eſt, mater, quod te habere ſolam quaero. Et te quoque multum exiſtimem proci illius taedio nauſeaſſe: quid enim tamdiu tecum haeſit? Hic Seleniſſa mollius loqui, et praeter quam Argenis exſpectabat. Se enim neſciuiſſe tantae humanitatis, totque leporum hominem eſſe; ſuauisſime loquendo iunxiſſe diem nocti, niſi quod identidem referebat ſe ex amore miſerrimum. Non probauit ſagax Argenis de inuiſo homine praeconium. Sed diligentius quaeſitura; quid autem facturus eſt? ait; aut quando ſoluturus in patriam? Mitte has ſpes, inquit, anus. Niſi bello deuictus non abibit. Nam et affictim te deperit; et is furor niſi magna ruina premi non poteſt. Vtinam ſaltem adeſſet Poliarchus; utinam illius fortitudine tegeremur. Ac mecaſtor ingratitudinis famam timeo, ſi pugnandum in hunc erit, cuius auxilio ſumus incolumes. Quid ſi leui ſpe indulgeremus inſanienti? Di-

latione fruſtratus, poteſt in Sardiniam remitti, quaſi rebus maturis reuocandus. Haec non illius, ſed tua et Regis cauſſa dico. Dolebis Hymenaei tui face Siciliam adhuc ciuilia excutientem incendia rurſus ardere.

Argenidem ſiue indoles ſua, ſiue induſtria amoris, facile Seleniſſam eſſe mutatam admonuit. Sed indignatione in aliud tempus ſubmota, mollius hanc de Radirobanis amore mentionem reiecit; ſcilicet maius opus adorſa, illam anum, illam uerſutisſimi ingenii laruam alia fraude peruertere. Igitur quum aliquandiu ſilentium tenuiſſet; mihi quoque aegre eſt, Seleniſſa, bene meritum Regem in ſpes incubuiſſe, quibus illi indulgeri non liceat. Sed de iſtis deinde uiderimus. Laeta matrona, tanquam iuuantibus diis, fallere incepiſſet, uirginem ſolam reliquit; quae mox in feneſtram reclinis, lacertoque mentum excipiens, coepit furioſe dolere, arcanorum omnium ſibi conſortem timeri meruiſſe. In quam enim iam curas partiretur? quis in gaudiorum arbitrium poſſet iam recipi? Tandem riſus imitatione perſtricta, cogitauit nunquam ſine mixtura, aut propitios aut triſtes deos eſſe. Satis autem eam lucem habuiſſe fortunae. Ferendum, ſi quid graue deinde accidiſſet. Hoc ipſum pro numinum munere habendum, quod non de more, quae ſibi contigerant, quaeque inſtabant, extemplo prodidiſſet Seleniſſae. Ea autem ſic erant. Spatianti in luco nunciauerat Arſidas, Poliarchum eſſe in urbe, et latere in Nicopompi domo; conueneratque inter eos, ut ſub noctem per poſticum duceretur ad regiam. Ergo puella, laetitiam, quam ſola non capiebat, properans in Seleniſſam effundere, maturius domum redierat. Sed ſub ipſa loquendi exordia, defeciſſe ad Radirobanem anum expauit, ſiluitque de aduentu Poliarchi; quem impetus iuuenilis, ad noua latendi pericula rurſus adegerat.

Quum

Quum enim rediiſſet in Africam Gelanorus, nec ut conuenerat Clupeae, habuiſſet Poliarchum, ad regiam Hyanisbes profectus, illic ex febre adhuc aegrum offenderat. Litteras ergo et mandata Argenidis ferens, afflictae praeterea Siciliae ſtatum expoſuit, et quo in diſcrimine uirgo eſſet ſub Lycogenis prope certa uictoria. Nec quidquam dicere omiſit, niſi quod Argenis uetuerat, nempe iniquiorem animum Meleandri. De Archombroto uero non ſiluit; neſcio, inquit, quo ſe faſtu Archombrotus ſuſtulerit; nos iam illi uiles ſumus. Nec quid grauius, aut acerbius, quam eum amicitiae oblitum credebat Gelanorus. Sed nihil eſt ſuſpicioſo amore ſollertius. Statim Poliarcho ſuſpicio incidit, Archombrotum, Argenidis forma captum, et a ſe tanquam aemulo diſſidere. Nam quid prohibet, inquit, eum aliqua exploraſſe, a me quoque amari Argenidem? Nihil agimus, Gelanore, niſi in Siciliam mature tranſmittimus. Scilicet Argenidem, dum hic ignauus ceſſo, mihi illic inter bella aliorum uirtus ſeruet? aut uerius, ſinam alios eſſe, quibus ipſa ſe debeat? Anxio animo Gelanorus hanc domini mentem accepit. Nam infeſtum Poliarcho Meleandrum metuebat, et praerepta ab Argenide erat libertas admonendi. Fidem denique utrique ſic ſeruauit, ut de Meleandri auerſione nil referens, ſubinde tamen oſtenderet, maxime intutum Poliarcho prouocatae fortunae caput obiicere inter tot hoſtes, et in ipſa belli licentia. Praeſtare in patriam nauigare, collectiſque militibus, Siciliam, nihil iam diſſimulata maieſtate, repetere. Faciam, retulit Poliarchus. Sed ſcis paene per ipſa Siciliae litora uiam eſſe ad patriam. Ego autem ut in ſalutata Argenide terram illam praeteream? Pigeret me exhauſti periculi diceret ipſa, niſi in nouum ſuccederem. Vbi litus attigero, mihi crede, commenti ali-

cuius ratio me ad illam commode perducet. Atqui, ait Gelanorus, prius exequar mortem, quam te in haec pericula reducem uideam; niſi ſaltem hoc impetro, te, ubi in Siciliam perueneris, nulli ſalutem niſi Arſidae commiſſurum prius, quam colloquaris Argenidi. Communi deinde, quod capietis, conſilio te permitto.

Fidi hominis ſollicitudinem non aſpernatus Poliarchus, conditionem accepit. Sed deſtituebat animi impetum corpus, acri quartana pertinaciter concuſſum; quam etiam nouorum conſiliorum magnitudo et anxietas ita auxit, ut, quae nox ſequuta eſt remisſius quidem inhorrens, longiori quam antea aeſtu ſaeuierit. Neque prorſus Gelanero ingrata mali uis erat, certiora pericula differentis. At Poliarchus medicinae impatiens, quae uiribus per ieiunia ſubductis, morbum iubebat domitari; eorumque exemplis ad memoriam reuocatis, quos audiuerat a ſe febrim depuliſſe inſolenti uini potu, idem genus remedii experiri conſtituit. Nihil mirum eſt, inquit, ſi, me ex praecepto medicorum exhauſto et moriente, febris ſimul peribit. Adhuc dum uires ſunt, malo cum ea decernere, et curari meo ductu. Ambiguum in perniciem ſalutemue erit hoc facinus. Sed ſatis eſt, quod non lente repraeſentabit, quidquid de me fata decreuerint. Nam hic ſtatus eſt rerum, ut ſit acerbius aegrotare, quam extingui. Ita obfirmatam mentem, non preces, non lacrymae Gelanori hoc diſcrimen abominantis flexerunt; non inuocata Argenis, non matris amicorumque memoria. Ipſa denique Regina Hyanisbe fruſtra orauit. Ego conſiliis ſuis relictus, quum poſt triduum febris ex conſtituto iam rediret, foco admotus tremorem membrorum frigentium excepit ueterrimi uini hauſtu; quod multo uiolentius ſuum ignem fundebat in ſobriis uenis, et mero non aſſuetis. Negauere medici

dici adeſſe ſe poſſe admouenti (ut aiebant) ſibi mortem. At ſubridens Poliarchus, ſi illi abirent, ſaltem medicum Bacchum (uti cum ſaepe uates Pythia appellat) ad futurum reſpondit. Simul in febris rigorem pugnare multo uino pergebat, donec ſanguine calefacto, paullo alius, quam qui ex morbo feruor eſt, trementia membra compoſuit. Hinc quum diu conſudaſſet, diligenter deterſus eſt. Iamque ſibi ualidior uidebatur. Mirum dictu; quum iterum hac ſe lucta in morbum comparauiſſet, iuuentus, atque felicitas, et quae plurimum medicorum incerte conſilia fortuna nobilitat, exegere incommodam febrim.

CAPVT X

ARGVMENTVM.

Reparata ualetudine, Poliarchus in Siciliam traiicit. Percepto Archombroti uictoriae rumore, quaſi fulmine atteritur. Arſidas Poliarchum ſpe ſua deſtitutum reuocat. Monetque Argenidem in Nicopompi domo hunc latere. Illa Arſidam cum hoſpite uenire iubet.

Hyanisbe, ut temeritatem remedii habuerat in doloris maximi cauſſam, ita poſtquam conſpexit incolumem, nullum laetitiae modum adhibuit, donec alia aegritudine uis gaudendi ſuppreſſa eſt. Ferre enim non poterat diſceſſum Poliarchi, praeſertim, quum in uultu adhuc reſtarent uixdum ſubmoti morbi ueſtigia. Nam ille paucisſimis diebus ad confirmandam ualetudinem conſumtis, diſceſſum pertinacisſime ornauit. Et Regina (ut amoris in eum paene materni erat) lacrymis ominibusque ad limen proſequuta abeuntem, nihil amplius orauit, quam ut hoſpito litore uti promitteret, ſi quis in uiciniam caſus nauigantem retuliſſet.

Sed poſteaquam intrauit conductam a Gelanoro nauem, deductusque in altum eſt, ſollicitare remiges, ac urgere non ceſſauit; tempus quoque deſtinans, quo ſi

terram Siciliam monſtraſſent, merces eorum geminaretur. Lucelli ſpes ſegniciem abegit, uotoque damnatus Poliarchus illis monſtrantibus inſulam agnouit. Tunc porro diuerſisſimarum rerum contemplatione inhorruit. Quae mala, quae gaudia illa tellus haberet! Illic ſibi felicitatem eſſe, uel exitium. Quo periculo inde euaſerat! Quid ſi iterum eadem tempeſtas inſurgeret? Mox diſcrimina omnia ſpeciesque fortunae terribiles, ubi Argenidem cogitatio obtulerat, laetiori audacia diluebantur. Modicus portus erat, et praeterquam piſcatoriis caſis in celebris, duodecim millibus ab Epeircte. Illic applicato nauigio in arenam deſcendit; humilique diuerſorio, tanquam ſali iactatione aeger, celari inſtituit, donec miſiſſet ad Arſidam. Quum uero ſtabularium, ad quem diuerterat, inter cetera rogaſſet, ubinam ageret Meleander; nondum, retulit ille, discesſit ab Epeircte, ex quo Lycogenes uictus eſt. Tanquam auguſtiori ob uictoriam loco, excipit ciuitatum oratores, quae certatim ad eum de poenitentia ſua mittunt. Victus ergo et Lycogenes; ſubiicit Poliarchus. Omnino, inquit caupo. Dedit poenas meritisſima morte; caputque ab ſumma aliquandiu arce ad ſpectaculum pependit. Sed iam fertur Rex Syracuſas commigraturus, quo Sardiniae Regem per praecipua Siciliae ornamenta circumducat. Quaerente Poliarcho, unde in Siciliam aduenisſet Rex Sardiniae; neſcis ergo, ait ille, Sardiniae Regem cum exercitu ſuppetias tuliſſe Meleandro; et eius fortitudine reſtitutam pacem Siciliae? Obticuit Poliarchus, mutata Siciliae ſorte, omnia ſibi perplexa auguratus. Aduentabat poſt diſcrimen; alii, et peregrini, iuuerant Meleandrum; et quod incolumis eſſet Argenis, beneficium Sardiniae erat.

Re-

Relicto igitur caupone, o Gelanore, inquit, fac, ut ſciam, quis hic terrarum orbis ſit; id eſt, an ſalus adhuc mea cum hac rerum mutatione conueniat. Adhuc habebat capillamenta, quibus olim dolo Timocleae mutauerat uultum. Horum unum Gelanoro cum ruſtica ueſte tradit, iubetque ſub noctem Epeircten intrare, et monere Arſidam, ſe in pelegi ora fortunae, uarietate laſſatum in utramlibet ſortem ultima expectare. Dum iret Gelanorus, quidam ex uicinis oppidis in uia oblati ſunt, qui et ipſi Epeircten petebant. Quamquam concinnam induerat laruam, tamen illorum conſortium fugiſſet, ne quis fraudem deprehenderet; ſed in anguſta uia diuertere non licebat: et illi priores ſalutauerant. Ergo neceſſaria audacia, tanquam aduena ignarusque Siciliae, de proximo bello quaerit, et uictoriae ratione. Il omnia ambitu referabant, quo ſolemus in proſperis res noſtras apud exteros commendare. Duos potisſimum celebrabant, Radirobanem, et Archombrotum. Nam Archombrotum in Lycogenis capite praecidiſſe, quidquid in aegra Sicilia ex morbo tumebat; Radirobani autem hoſpitalis auxilii et fortitudinis praemium fore Argenidem. Ita enim rumor tulerat, quodque iſti credebant, bona fide apud Gelanorum, profitebantur. Ille, ubi potuit, ab iis diuerſus, inter acerrimi doloris ſuſpiria agitabat, an res eſſet domino referenda. Verebatur, ne ſub tali nuntio uita deficeret; rurſusque ſperabat nondum coalita mala, ſi mature nuntiarentur, illius genio et felicitate poſſe reſcindi. Sed ante omnia conueniendus Arſidas erat. Iamque Epeircten habebat in conſpectu, quum puerum uidet maculis oneratum, lorisque uenaticos duos canes ducentem. Et agnouit de Arſidae familia eſſe. Ah utinam dii, inquit, huius uenationis beneficio Arſidam mihi darent! Quod ſi occurreret, tamen

nec ſolus ueniet,nec temere erit coram aliis compellandus. Se itaque comparabat, ut, ſi quid tale accideret, fortuna uteretur. Ecce autem commento uixdum commode inſtituto, aliae plagae, et alii canes, neque procul cum aliquot ex Sardiniae proceribus Arſidas uenit. Gelanorus frontem omnium contemplatus, quia omnes ignotos ſibi uidit, uicisſimque ſperauit illos ſui incurioſos fore, ſe audacius admouit Arſidae; et ad te commodum ibam, inquit. Ab Rhegio hoſpes ſum; ſalutemque et quaedam praeterea affero, quae ad te ſocer commiſit diſcedenti. Tum ad aurem ſe ſponte demittentis obiter admotus; ſum, inquit, Gelanorus; ſed tantiſper me noſſe disſimula, dum habeas ſolum. Turbatus Arſidas occurſu inſperato, Sardos placide praeire hortatus eſt; cupere ſe paulliſper percunctari de neceſſitudinibus fuit. Sub hac larua ſecreto, ſed breuiter, cum Gelanoro loquutus eſt. Colloquii ſumma fuit, ſe ubi incaluiſſet uenatio, procul omnibus aberraturum in nemore, et ad Poliarchum iturum. Neque mora ad Sardos lente praegreſſos contendit, quos, iubente Meleandro, uenatu oblectabat. Ipſe autem Gelanorus, tanquam Epeirčten pergeret, ubi potuit Arſidae comitatum latere, flexit iter per notos pridem calles, et ad diuerſorium rediit.

Eo uero adhuc cubiculum intrante, Poliarchus morae impatiens; quid, inquit, fers tandem, Gelanore? Aduentum Arſidae, refert ille. Venationem ineunti ſecreto loquutus ſum, et ut diei tempus eſt confeſtim adfuturum coniicio. Nihil ultra Gelanorus memorabat, Arſidam quippe, quam ſe, malebat triſtia nuntiare. Sed inquieto erat uultu, neque ſatis ſubmouebat ſuſpiria. Tandem ſaepius urgenti Poliarcho, minisque iam aſpero, quae in uia audierat referat; Pactam Redirobani eſſe Argenidem. Non dolit Poliarchus, non ſuccenſuit,

hor-

horruitque ad nuntium acerbiſſimae rei. Maior erat is motus affectibus, quibus nomen inuenimus. Dumque iam non amplius triſtis, aut cui adhuc poſſet nocere fortuna, in aemulorum ruina decernit perire; Arſidas caſam intrat, imponitque ſtabulario, quaſi feram ſequutus et uiarum imperitia illo delapſus. Poſtquam autem ſecreti fuere, rigentemque Poliarchum conſpexit, nec exertis oculis imperantem; Heu! quid aſpicio, egregie iuuenis? inquit; aut quid tantum dolere incolumi Argenibe potes? At Poliarchus; valeo, Arſida; valeo, inquit; et me uiuere Radirobanes ueſter cum ſua nupta ſaxo intelligat. Senſit Arſidas errare Poliarchum; ueriusque cuncta expediens Meleandri et Argenidis uota longe eſſe alia monſtrauit, quam quae optabat Radirobanes, populusue iactauerat. Ita paullatim factus Poliarcho finis erroris eſt, coepitque in ſpem reſtitutus placide audire de ſtatu Siciliae differentem. Ceterum iubebat Arſidas Poliarchum, ſimulatione omiſſa, ad Regem accedere. Fractos hoſtes memorabat, legationem ad eum Timonidis, et praeter beneuolentiam Meleandri curam quoque Argenidis, et tot in ſe ſtudia ueterum amicorum. Quid ille fomidaret inter tanta praeſidia? aut cur ſimulationi mallet, quam apertae uirtuti uir militaris confidere? Sed obſtabat Gelanorus, dominum ſubinde admonens fidei in Africa datae, nulli ſe prius, quam Arſidae ac deinde Argenidi locuturum. Ipſe quoque Poliarchus ſe poſſe negabat incolumi dignitate prodire in publicum. Nauigandum prius in patriam ad recipiendum cultum, in quo uellet a Meleandro cerni. Vnam eſſe Argenidem, quam, iuuente Arſida, optaret conuenire. At ſaltem, retulit Arſidas, conſcientiam Nicopompi ſuſpectam non habebis. Nam quid fidem illius hommis praedicem? In te ornando totus eſt, et

fidiſsimo affectu exultat, quum laudaris. Apud eum nunc hoſpitor: nec fidelius potes, quam illius laribus tegi. Haud aegre Poliarchus, nec repugnante Gelanoro; aſſenſus eſt; Igitur quum obiter quieuiſſent, iter nocte concubia ingreſſi, ſub auroram Epeirćten perueniunt, admiſſique ad Nicopompum, compulerunt hoſpitem ad gratantium lacrymarum laetitiam. Et Arſidas, ubi prouectior fuit dies, ad Argenidem iuit; ſed occupatam cum parente, et deinde cum Cleobulo, habere ſecretam ante non potuit, quam illa Radirobanem fugiens ad lucum diuertit.

Vbi autem aduenifſe Poliarchum, referente Arſida, ſciuit, oblita tot malorum, nec aeſtimato utriusque periculo, plusquam pro incerta et breui felicitate exultauit. Sed utcunque feſtinanti expectanda ueſpera erat, ut is extra diſcrimen duci poſſet ad regiam. Ero, inquit Argenis, in illa porticu mea unde ad hortum eſt aditus. Erit una Seleniſſa, quae tibi et Poliarcho aperiat. Vade, mi Arſida, et tempori adſis. Hinc gaudio turgens ad Seleniſſam pergebat, tanquam compari ſecretorum largitura felicitatis partem. Sed labefactatam fidem agnouit, Radirobane ab ipſa commendato. Quum igitur hanc quoque eluſiſſet, facta ſpe mitigati in Radirobanem animi; nixa feneſtrae eſt, quae in hortum patebat. Tum uero duo grauiſſima, occurrebant, aduentus Poliarchi, et Seleniſſae perfidia. Ita mens iracundia et gaudio uariata nihil ſatis conſulebat. Sed maturato opus erat, ne Seleniſſa Poliarchum deprehenderet ad conſtitutum uenientem. Ea nocte ad ficta negotia anus ablegari non poterat: Nec conſultius quidquam fuit, quam Arſidae per ſeruulum nuntiare, ne picturis inſpectandis, quas ſub ueſperam afferri praeceperat, uacare non poſſe. Veniret ad regiam Arſidas primo mane, ſed

non

non cum illo artifice. Facile Arſidas intellexit, interueniſſe quae morarentur uirginis cum Poliarcho colloquium; idque palam non auſam nuntiare, hoc de picturis, deque artifice eſſe commentam.

Verſus ergo ad ſolandum Poliarchum, quem haec mora conficiebat, etiam Nicopompum adhibuit. Laeta ſermonum et mutabili ſerie, mulcebant, nunc ſuas, nunc Argenidis uirtutes non aegre audientem; aut ſi quid ludicrum Radirobani ſiniſtrumue contigerat. Sed huic officio haerentes turbauit aduentus amicorum. Quippe ea ueſpera praeceperat Dunalbius ſibi coenam in Nicopompi aedibus coqui. Antenor ſuo e templo in urbem delatus, et Hieroleander, eum comitabantur: Quibus fores intrantibus, quum doleret Nicopompus a Poliarcho ſe auelli; ac ne Arſidam quidem cum tanto hoſpite perſeuerare poſſe (nam et illum Dunalbius ad coenam quaerebat) Poliarchus utrumque ſolatus eſt. Irent ſedulo, nec perfunctorie coenarent, ne ſubolere Dunalbio poſſet, aliquid eſſe arcani, quod hilaritatem moraretur, Ipſe, ducente Nicopompo, ſubſtitit in conclaui ad triclinii latus, unde conuiuarum ſermones excipi poſſent. Coenantibus uarii ſermones fuere, ſed plerumque uulgares, et quos a familia, quae conuiuis ad obſequia aderat, notari non obeſſet. Vbi uero, ſublatis epulis, ſoli fuerunt. Nicopompus mentionem Poliarchi ex compoſito iniecit; ut ille in proximo latens, de ſua fama rectisſime iudicaret; quum iſti de eo ſimpliciter dicerent, quem abeſſe arbitrabantur. Non parcebat tantum iuuenem laudare Dunalbius. Omnes eius uirtutes meminerat; et Antenore atque Hieroleandro ſuas loquendi uices implentibus, nunc illius fortitudo, nunc comitas referebatur; tum in hilari ac iuuenili animo uis matura ingenii, et cetera bona, propter quae ſene-

ctute m

ctutem laudamus. Arſidas uerò, quia compererat aemulationem Poliarchi in Radirobanem, ſeriem colloquendi deduxit ad ciuile in Lycogenem bellum, cuius initia Poliarchus proſperrima Regi pugnando effecerat. Inde paullatim ad Sardos, et Radirobanem uenit, coepitque familiariter de eius ineptiis ridere. Nam et ille Rex ſuperbisſimae erat inter ſuos confuetudinis, multaque pasſim exciderant, quibus deprehenderetur uanum ingenium, fictaeque uirtutes.

CAPVT XI
ARGVMENTVM.

Atulatoria poetarum poemata, et aulicorum lenocinia, quibus optima et ad magna aſſurgenti Principum indoli illudunt, acerrime perſtringuntur, Artibus aulae familiaribus, multuisque dolis Argenis Seleniſſa inter ſe certant.

Dumque Dunalbius, Antenor, Nicopompus, uel faſtidio auerſantur recordationem inſulſae ſuperbiae, uel indignari audent, quod eiusmodi auxiliatori Sicilia gratias deberet; Subridens Hieroleander; Quid ſi, inquit, hominem hoc mane uidiſſetis? Impia adulatione elatus, carmina quaedam de ſe conſcripta apud ſuos laudabat, quae poeta non condidiſſet, niſi aut alio, quam Apollinis furore, inſanus, aut utique illum, cui ſcribebat, ſciuiſſet inſanire. Finem poematis deſcripſi. Ex eo de toto coniicite,

Tu ſi terribiles in proelia ſaeua iugales
Exigis, Odryſios confuſo pectore Mauors
Damnat equo, dextramque ſuam. Si terga ſubibis
Quadrupedis, cupiet ſpreto tua Cyllarus Aſtro
Imperia, et Sardis uolitare ſuperbior agris.
Et cum lentato uolucres aptare ſagittas
Inſtituis neruo, cedunt Phoebusque dolensque
Amphitryoniades. Quod ni te uelle putaret
Arte ſua uinci, tibi cederet ipſe Cupido

At

At Maia genitus, quum tu roſea ora reſoluis,
Aſtupes, atque omnes ſubicit iam frigidus alas.
Cedit et ingenio Pallas, formamque Lyaeus,
Iura triumphatis quum ſobria diuidit Indis
Pulcher, et intenſos diſtinguunt ſerta capillos.
Quid domito quod fraena mari tu claſſibus unus
Imponis, ſceptroque tuo Neptunia ſceptra
Summiſere apices? O nobis aurea rurſus
Saecula, ſi tantum pronus tibi fulmina credat
Iuppiter, et cunctus unum ſtes numen in aris!

Omnes de ſacrilega poetae ſolertia praeda his carminicus auſpicantis riſerunt. Quamquam Nicopompus, et ipſe poeta hanc non nihil inuidiam leuabat, Quippe ita eſſe poeſeos genium, ut ad aurium uoluptatem exerret extra uerum, eo quidem licentius, quod quum ſciat ſibi non credi, quidquid fingit, innocentis potius ludi, quam inuerecundi mendacii res eſt. Praeterea et ſaeculum ita ferre, ut immodicis apud Reges laudibus iam omnes poetae ſint. Nam nec ſolum Radirobanem eſſe, cui hae larua illuſerit. Ipſum quoque (oculis nutuque abſentem Meleandrum ſignificans) quam ſaepe his falli blanditiis? denique omnes eo fato Principes uiros naſci, ut aliquid ſaltem pennarum ad hunc uiſcum relinquant. At Dunalbius publicae rei ſtudio motus; ita uero, improuidi ciues, inquit, dum uilitate laudandi unusquisque Regum uitia ad amicitiam ſolicitatis, uos ſimul et illos miſerrimos fieri non ſentitis. Quanto enim incommodo ueſtro imperantes ſic fingitis, ne quid eos pudeat; ſed licentisſime aſſueſcant ſeipſos amare et mirari, utique poſtquam diu omnes eorum affectus adulatione et praeconiis conſecrauiſtis? illos autem, quantumcunque ſibi felices ſint, ego lacrymis dignisſimos puto; niſi ſupereſſent his domeſticorum inſidiis, et ea colere ac probare ſolerter inſtituant, non quae in

ipſis

ipſis alii laudant, ſed quae ipſi in aliis. Ceteros enim adeo ſua purpura occaecauit, ut neſciant, quod nemo praeter hos ignorat; qui mores, quae ſtudia, quisue modus, inter homines famam, aut ueniam, uel denique odium ferat. Proh facinus! opulentisſimae uenationis genus eſt explorare intimos Regum motus, quo eos natura, quo cupiditas uocet; mox non diis, non hominibus aeſtimatis, quidquid amant aut uolunt, impenſe commendare; uel ut ſimilitudine morum, atque ſermonum, iis placeas; uel ut ſoluas eorum uerecundiam, et gratias tibi debeant, quod mollиueris uiae ſpeciem, quam ad uitia ducentem, obſitamque infamia, pudor prohibebat experiri. Quid miremur Principes uiolenta adulationis procella inclinatos, quo ſponte iam uolunt, iis uocibus credere, quas ſolas accipiunt? Praeſertim nemine ruinam ſuſtinente, ad quam tanta uis impellit. Nam illi ſapientes, quos negotiis adhibent, ſeu uerentur fruſtra monere, ſeu medicamentum quamuis infundat ſalubritatem, tamen ingratum eſſe ſciunt; his uulneribus non adhibent manum; aut certe uitia diſtinguunt, quibus ſeipſum Rex maculat, ab iis quibus perdit rempublica. Et contenti utcunque mederi publicis, non reſtituunt Principi oculos, quibus ipſe ſuam ſortem et blandientium fallaciam damnet. Quis familiarium ſapienter Reges admonuit, ſi auiditate aeris infames ſunt, ſi nimio uenationum ſtudio amittunt reipublicae curam; aut quum libidinis exemplis inficiunt ſaeculum, uel inconſultis amicitiis publicam inuidiam concitant? Laboramus etiam uirtutum nomina his cupiditatibus foedare. Cura futuri, laborum aſſuetudo, comitas, liberalitas appellantur. Ne uitia illa tantum, ſed etiam leuiora, in his adoleſcunt mendaciis. Immo quum recte quid ſapiunt adeo fictos inueniunt et nimios plauſus,

ſus, ut ſaepe (credite amici) pudore, qui caeteris aberat, onerati oculi multum mihi tremuerint. Videbam, neque pudere iſtos effuſiſſimae fraudis, neque Principes indignari, quod ſibi tam procaciter illuderetur. Quantum a comoedia diſtat hic ludus; quum utrobique in os laudes, quos apud te proteruo contemtu, tanquam uanos aut pueriliter captos, derides? Quod niſi maiorem Regibus genium, quam qui populum informat, dii dediſſent, quotusquisque ex his plagis euaderet; quae uel ipſa conſuetudine placent, quia naſcentiam cunas circumdant, nec eas meminerunt ſibi poni? Sed neque his periculis ſoli Reges infeſti ſunt. Plerique regiis malis in priuata fortuna laboramus. Reges ſumus ſupplicibus; rurſusque Rex nobis in cuius eſt manu, quod petimus. Hunc tentamus blanditiis, hunc illa uanitate conficimus; ultro amantem tela, quibus percelli Reges ſolent. Quod eſt autem ad Radirobanem, a cuius ſuperba credulitate initium queſtibus iſtis fuit, cetera leuitate meruit, ne qua in eo peccata excuſemus. Et, o uos, Siculi, miſeros, ſi illius coniugio Argenidem damnatis.

Adeo Poliarchum haec oratio affecit, ut uix ſibi temperaret. Optabat Dunalbium amplecti ob hoc de Radirobane augurium; deſtinabatque iam praemia, quibus ſaepe ab illo eiusmodi candoris praecepta eliceret. Omnes denique illos inſtituit commendare Argenidi, eorumque uti fide in iis, quae inſtabant. Dilapſis hoſpitibus, Nicopompus et Arſidas ad ipſum redeunt. Deductumque ad torum non ante deſtituunt, quam ille amicorum quieti conſulens, et cum ſolis praeterea curis melius loquuturus, domitum ſopore ſe fingeret.

Noctem illam Seleniſſa et Argenis (quis mortalitatis ludibria ſatis aeſtimet?) in eiusdem calliditatis mutuo dolo ducebant; qua ſcilicet ratione, ubi dies rediiſſet

una

una alterius oculos fugere poſſet. Nam et Seleniſſa locum quaerebat, quo remota Argenide Radirobani loqueretur; et Argenis optabat amouere Seleniſſam, ne ſciret aduenisse Poliarchum. Prior Seleniſſa nunquam ſe peccaturam tectius rata, quam in umbra libertatis, ultro de Radirobane mentionem iniecit; aiebat enixe ab eo ſe oratam, ut in iisdem arborum ſpatiis poſtero die eſſet; cupere illum quaedam haut uulgaria cum ea communicare, et inde ad Argenidis colloquium deduci. Occupauit Argenis; uade, vbi commodum erit, mater. Sed mihi ad ea digerenda ſpatium relinque, quae cum una colloquemur, et, ut ſolet, orabit, reponam. Volo itaque, ut mature cum illo ſis, protractoque ſermone hominem teneas, donec omnibus cogitatis ipſa in hortum deſcendam. Nihil poſſe reperiri prudentius, iterabat Seleniſſa, tacita improbitate deridens, quod ſui prodendi rationem ac tempus ipſa Argenis aptauerat. Sed et ignara erat ſe quoque deludi, et amolitam a conſpectu non tam mitti ad Radirobanem, quam auerti a Poliarcho. Mane erat, et multi ſolis aeſtum ambulatione praecipiebant. Iamque illius uoluptatis ſimulatione Radirobanes operiebatur matronam in horto; uix tunc ob Argenidem magis, quam Theocrinen ſollicitus. Nec ſegnior anus, quum maturius de toro ſurrexiſſet; Pergo, inquit, ad Sardiniae Regem. Si uera de amore ſuo retulit, diu eſt, quod inambulat ſommi impatiens. At nos aeuo defectae (addebat ſubridens) poenas illius aetatis luimus, quae nec ſuos labores agnoſcit, nec aeſtimat alienos. Hic iterum monere Argenis, ne ante diſcederet a Radirobane, quam ad uiridarium ipſa procederet. Malle ſe illic, quam intra limina Radirobani loqui. Ea Seleniſſae fuere laetisſima, credenti, Argenidem hoc breuisſimum tempus petere ad re-

ceptum

ceptum prioris amoris, quem ante omitti oportebat, quam poſſet Radirobani placari.

CAPVT XII
ARGVMENTVM.

Accitus Poliarchus ad Argenidem uenit, ſed ſub crine adoptitio, et mentito habitu mercatoris latens: Vtrimque ſingultus, quibus, poſtquam ſatis parentatum eſt, agitatum, quid opus facto eſſet, ab inuicem diſtrahuntur.

Vix egreſſa limen erat, quum Argenis ad Arſidam mittit, iubetque confeſtim uenire cum hoſpite. Nec diſtulit ille; et Poliarchum ſub crine adoptitio latentem, cum exiguis aliquot picturis, mercatoris ſpecie ſecum duxit. Tremebat Poliarchus, et illud animi robur, quod nulla diſcrimina, nulli hoſtes permouerant, deſtituebat cogitantem, ſe ad Argenidem ire. Sanguinem etiam in illa expectatione uirgo amiſerat; notaueratque intercidi a ſe uerba, ſi cui loquebatur. Secreta erat porticus, in quam ad cogitationum curarumque ſolitariam libertatem ſolebat ſecedere. Illuc poſtquam cum Arſida Poliarchus admiſſus eſt, manumque protenſam, tanquam numen ueneraretur, ad os retulit, ſubiti utrinque ſingultus multo rubore uultus ſparſerunt. Mox direpta ille larua, ſuos uultus reddidit ſibi; et quum Arſida publicae humanitatis uerbis ſalutauit Argenidem. Sed Arſidas tanquam aliud agens ſenſim ad murum receſſit; fecitque ambobus poteſtatem liberius colloquendi. Hic rurſus erepta turbulentis affectibus uerba diſtulere attonitos, donec fuſis lacrymis expedita Argenis; uideo te, chariſſime? inquit; an expreſſere tuos uultus inſomnia; et imitationem laetitiae ad Argenidem tuam ferunt? Vides, retulit ille, domina, nouo nunc ſenſu mala exacta ſentientem, et tuo conſpe-

ctu admonitum, quam calamitoſum fuerit, tamdiu abfuiſſe. Quod niſi graue eſt meminiſſe; quid ſenſus tibi fuit, quid uirium, in meis periculis? Quam multum doluiſti; quam ſaepe accuſauiſti abſentiam meam? At illa; nimis heu potes ex tuis doloribus aeſtimare, quam ſollicitos, te abſente, dies exegerim! Eo quoque miſerior, Poliarche, ſum, quod non te ſequi licet, quod ſcio, te per pericula errare; denique quod ſperare alii audent me poſſe mutari. Dic iterum; tu is es Poliarchus? tu in Siciliam rediiſti? tu es incolumis? praeſentem te conſpicor? Ah num et maciei, quam in tuo uultu cerno, ego cauſſa ſum, Poliarche? Sed an eadem querenda rurſus erunt? an tibi iteranda exilia? et timide ſemper amabimus? Ille errores ſuos in compendium miſit; Vt naufragus fuiſſet, ut de praedonibus uictor, et in Numidiae aula aeger. At Argenis (quod potius in rem erat) paucis expoſuit Radirobanis cupiditatem. Et quidem timere ſe, ne bene meritum hominem Meleander generum uelit accipere; quod facinus, inquit, niſi tu illi obſtas, anteuertam mea caede. Quam autem miſerum putas, ſub ictu quotidie mortis ſtare, quae non longius abeſt, quam foedera illa, quae Sardi fortiſſime urgent? Accedit ſolitudo. Neminis ſolatium adeſt, cui curas committam. Timeo armatum Radirobanem; patrem uereor: Ipſa (pro facinus!) Seleniſſa ad hoſtes defecit. Et iamdudum (ſubiicit Poliarchus) hanc oculis quaerebam. Tibi enim hodie primum, illa abſente, loquor. Ego, ait, Argenis, ſi uiuo, eam miſerrimam habebo. Studet Regi Sardiniae. Nec, cur aut quo modo mutata ſit, ſcio. Sed ne de flagitio dubites, quum ſecretae eſſemus, Radirobanem laudauit. Parum id erat; niſi me, ut ſaltem ſimulata amicitia facilis illi eſſem, ſuſtinuiſſet hortari; id eſt, ut quaſi reciprocanti aeſtu, ſenſim a te recede-

çederem. Nunc quoque, ne adeſſe te ſciret, paſſa ſum ad illum hanc exire. Ambo in uiridario de meis fatis agunt. Sed non impune peccauerit. Peribit, ſi unquam felix ero, indignatus iuuenis; quum proditionis iniuriam impatienter ferret, ad periculum quoque exhorruit, quod tam potens in Argenidis familia Radirobanes eſſet; et uel ſi ceſſaret Argenis, ultorem iniuriae ſe promiſit.

Poſt haec anxia deliberatione uerſantibus quid ſibi capiendum conſilii, ipſa incertitudine animi nihil, quod occurreret, placebat. Iret ad Meleandrum Poliarchus, ſe Regem praedicaret, numeraret beneficia, ſibi uxorem optaret Argenidem: Ipſa quoque Argenis ſe ſponſam Poliarchi (quod res erat) apud patrem profiteretur. Iuſtum quidem, et praeſentis, ſi ſuccederet, utilitatis in ea malis remedium. Sed timebat Argenis iniquiorem Poliarcho Meleandrum; quo diſſimulato, armatum Radirobanem monſtrabat. Non aequam fore cauſſam Poliarchi, ſe in regium culmen ſubito aſſerentis, et illius, cuius cognitae opes erant, et qui etiamnum exercitu implebat Siciliam. Timere ſe inſidias et ſcelera, quae amor, et regni cupiditas atrocia inueniunt. Vera haec eſſe ſentiebat Poliarchus; addebatque metuendam Archombroti gratiam apud Regem; quem uereor, inquit, ne et in ſpem tuarum nuptiarum erectus ſit. Cohorruit Argenis ad hanc uocem; neque tarde per omnes Archombroti actus, perque omnia uerba, redeunte memoria, in eandem ſuſpicionem delapſa eſt. Igitur conſilium adeundi tunc publice Regem, tanquam praeceps, et ſaeuum periculis, omittunt.

Diutius haeſere in alia; ut, quando fortuna Siciliam negabat, irent in patriam Poliarchi. Vltro redire in gratiam Meleander optaret: et eluſus Radirobanes, ſi

quid moueret, excipi poſſet armis. Nihil Seleniſſam, nihil Archombrotum nocituros. Quid mirum, ſi uirgo ad ſponſi domum ibat? Pro flammeo uelum fore, quo celaretur diſcedens: faces autem multo plures, quam quinque, ſub noctem ipſa aſtra abeunti praeſtitura. In hanc fugam conſentiens Argenis, reluctantem animum, et damnantem hunc impetum, non bene domabat. Vellebaturque media intentio inter abeundi et manendi conſilia. Hinc cauſſam, quae utique optima erat, reſpiciebat; hinc famam; quam non integro tantum, ſed et ſapienti pudore oportet habere propitiam. In ea ſeditione animi tamen ſequebatur Poliarchum; non tam, quod illud optimum putaret, quam ne quid eſſet, quod ei negare uideretur. Sed ipſe hoc furto non admodum laetus; quia ſciebat, peruulgatum hoc eſſe remedium; et nullam amantium fabulam paene conſtare, in qua uirgo cum ſponſo non fugiat; quum praetera uim notaſſet, quam Argenis fugae laudandae ſibi ipſa inferebat: Digni ſumus, o domina, inquit, qui non latronum more tenebras, atque ſilentium, quaeramus in uota. Quid, ſi deprehenſis non erit ſub irato patre defenſio? Quid ſi abſtrahemur, nunquam redituri ad conſpectum? Fruſtra praeſidium ab aequitate expectamus, niſi ipſi aequitati paramus ante praeſidium. Si placet, credisque inter mala iam familiaria tres adhuc menſes durare nos poſſe; ego a patria reuertar cum milite, ut non ſine dignitatis inſignibus te Regum Principumque ſpem ac ſtirpem accipiam. Quod ſi adhuc repugnabunt noſtri hoſtes, extorquebo idoneis uiribus a Sicilia meam ſimul et tuam felicitatem. Sponde modo, tamdiu te uicturam. Ego ſtrenue adero, niſi mors interim obtinget; quae ſi tam celeri fato imminet, at tanti ſaltem erit te a funebri abfuiſſe ſpectaculo. Quum haec uerba ſuſpirio finiret, obrue-

obruerunt Argenidem largiſſimi fletus; reputansque quam is igitur procul, quam ſubito abiret, non minus ſub amore, quam antea ſub uerecundia, uapulauit. Sed conſuetudine dolendi, tres facilius menſes deſtinari ad miſerias ſinebat; modo intra id temporis rediret Poliarchus, uel inermis; quem tunc ipſa ſequeretur, ſpe alia omni damnata.

Vbi in illam ſententiam conceſſum eſt, uterque plurima monere et hortari; quaerere etiam Poliarchus, quid interim Radirobani, quid parenti, uirgo diceret. Illa autem, ne promiſſo tempore deſtitueret amantem, uerbis et lacrymis, et, quod efficacius erat, mentione deſtinati, ſi falleret, interitus monebat. Plurima, inquit, Poliarche, in te amaui; ſed praecipue fidem, et plerisque uirorum ignotam modeſtiam. Diu eſt, quod, non ſpreto quidem patris imperio, ſed omiſſo, te ſponſum appellaui. Nunc iterum opes meas, fortunam, amicitiam, qua licet, tibi trado; et per utriusque fata obteſtor, nulla uis ad hoc ſacramento me abſoluet. Nullius unquam, niſi Poliarchi, erit Argenis. Si dii ſinent, ut felicibus hymenaeis iungamur, tum plenum beneficium fatis debebimus; ſin malignior fortuna conatus euerterit noſtros, ego tamen incorrupta in tumulum ſuccedam, et ſaltem animorum inter nos matrimonium erit. Poſt haec uerba rubore ſuffuſa eſt, pronusque in gratias, Poliarchus, non minora de Argenidis in ſe uictoria loquutus eſt.

Timebat uterque, ne forte a Radirobane rediret Seleniſſa, cui poſtquam ambo maledixerunt, ſuaſit tamen Poliarchus, ne illam tot ſecretorum arbitram a ſe temere Argenis amitteret. Sin neceſſitatem diuortii ſuo ſcelere faceret anus, tunc uirgo meminiſſet Timocleae, prudentisſimae matronae, et illo loco dignae a quo iſta ex-

cideret. Satis erat commendata Argenidi Timoclea, ſeruatrix Poliarchi, timuitque ſubito uirgo peccaſſe; tenuibus adhuc donis parum in eam liberalis. Quippe Seleniſſa effecerat, ne in gynaeceum reciperetur; nec de charitate quidem, ſed de conſtitutis muneribus multa dehortando reciderat. Quum uero narraret Poliarchus beneuolentiam in ſe Dunalbii, adderetque non leuius Antenorem, et Hieroleandrum in ſe affectos, ſibi uirgo gratulabatur, hos eximios uiros eſſe, quorum tuta opera uti in arcanis liceret. Statuerunt igitur beneficiis omnes excolere. Quanquam Dunalbius eo ſacerdotii proceſſerant, ut uix quidquam poſſet addi faſtigio; tamen aiebat referendae gratiae locum nunquam Regibus de eſſe. Hieroleandro autem (inquit Argenis) magnus erit ad publicos honores aditus, ſi eum patris epiſtolis ego praefecero. Sed Antenori quae praemia erunt? Mittam ſaepe Apollini, et ſacerdoti donaria; et, ſi tibi uidetur, Poliarche, chariſſimam Timocleam, ubi res noſtrae ſucceſſerint, magna cum dote, quam uterque ei dicemus, uxorem accipiet.

Iam tempus urgebat; uiciſſimque exſpectabant miſſionem, neutro tam acerbum ſermonem incipiente. Ergo ſilebant triſti aſpectu; donec conatus Poliarchus bene precari, et abire, in uocis primordio defecit. Vt tamen neceſſaria fortitudine dolores finiret, qui in diſcedendi confinio creſcebant, demiſſis ceruicibus ueneratus Argenidem, inter ſilentium abſceſſit. At uirgo ſaepe repreſſis lacrymis tandem uicta, ſubito impetu ſemouit ſe a conſpectu. Amens plangebat pectus immeritum, plus mala Poliarchi, quam ſua, aut ſentiens, aut ſentire ſe rata. Sic tunc confuſa in ſecretum cubiculum irrupit; et ille haut certis ueſtigiis, oculiſque uix egreſſum a porticu uidebat. Arſidas quoque perturbatione cognita,

et frigidus ipſe, nec dicere quidquam auſus, cum muto, nec ſatis ſui conſcio, redit ad Nicopompum, illincque ſub ueſperam ad mare cupientem deducit.

CAPVT XIII

ARGVMENTVM

Radirobaui in hortum iterum conueniente Seleniſſa proſequitur, ut fuſis praedonibus Theocrine nihil mortem uerita, alios, qui Regem comprehenderant; eadem uirtute parique ſucceſſu adorta ſit: deinde talamum repetens genus, ac nomen ſuum Argenidi ſignificarit. Tum per tenebras ex arce declinarit.

Interim motibus longe diuerſis Radirobanes agebatur, differente Seleniſſa de Theocrines diſcrimine. Nam ut anum in uiridarium uenientem eſt amplexus; ut pugnat, ut uincit, Theocrine? o mater; certe in ipſius imagine anxiam noctem duxi. Nam fieri iniquo numero, ſi meminiſti, pugnantem reliquimus. Sed, quod praecipue me ſollicitum habet, an Argenis noſtra ualet? et quid tractabilem fore exiſtimas? Tum Seleniſſa; diis litauiſti, Rex; niſi me eloquentem faciam, imputemque meae arti, quod incipit agnoſcere Argenis ſe tibi praeter meritum duram eſſe. Quid enim amplius exſpectes? Illam ad poenitentiam adegi meis uerbis. Mitigato in te animo huc promiſit ſe uenturam. Sed dum cultui ſuo uacat, ſine nos incoepta euoluere. Magnopere enim expedit, ne ignores Theocrinen. Pugnabat, ut retuli ſpoliiſque animoſa hoſtilibus circumferebat ſimul clypeum, ſimul ferrum. Diceres hanc bellis aſſuetam, illos in gynaeceo adoleuiſſe. Duo de praedonibus iam ſtrati; totidem reliqui erant. Nemo integer a uulneribus reſtabat. Nam et in fronte Theocrines, dum ipſa alterum petit, mucro alterius leuiter ſedit. Illico emicuit ſanguis, et purpura per candidiſſimos uul-

tus errante toruos oculos ſtrinxit; caputque et arma quaſſando, quum minaciter proclamaſſet (adhuc timeo, Rex) aliquid ſupra mortalem fuit. Vix ſauciam uideramus; iamque illam, qua uiolata erat, manum ferro deiecerat. Neque mora, auerſos praedones, cum uulneribus multis inualidi fugerent, nihil noctem, nihil inſidias uerita, extra triclinium ſequuta eſt.

Sed dum per tenebras et hi latent impunius, et irata exerrat Theocrine, nouus clamor illius animum percuſsit. Nam altera pars latronum quum aliquandiu cubile Meleandri quaeſiſſent, tandem lumen ſequuti, quod haut procul regio toro in cuſtodiam uigilabat, fores effringunt, et, promiſſum Lycogeni donum, Regem uinculis adoriuntur. Excitatus tumultu Rex, ubi uiros (haud aſſuetum illi domui facinus) aſpexit, et quidem armatos; quamquam ſomno et rerum inſolentia turbatus, tamen enſem, qui ad puluinum pendebat, corripiens, ſimul ueſtigium ad pugnam feſtinauit componere. Sed prius, quam excuſſum, toro corpus iuſto gradu conſiſteret, ira et horrore titubantem latrones circumſiſtunt. Non ſacra illa membra, non proximum diis nomen reueriti, captiuum reclinant in lectum; ferroque extorto, quod tenebat auſus unus eſt, ſimulans caſum; (ſed opinor ſacrilegae audaciae famam et uoluptatem captans) in illius uultum capulo impingere. Iam manus inſtititis tenebantur, et quaſi damnatum operto capite ducentes, ſuperbi querebantur, nondum ſocios, qui ad comprehendendam Argenidem diuerterant, adeſſe cum praeda; quum Theocrine ſucceſſu exultans, proelioque et uulnere accenſa, ad Regem peruenit; captiuumque intuita, furioſo clamore graſſatores increpuit; o quotquot ſunt parricidarum deterrimi; ſubite calentem ueſtrorum ſociorum ſanguine enſem: heu mea manu non

digni!

digni! ſed non omnes ita peribitis. Supererunt, qui ſeruiliter necentur. Nec leuius, quam pro atrocitate minarum, coepit in eos deſaeuire. In illo tumultu excidit ueſtis, qua caput Meleandri praedones condiderant. Hac prolapſa, uidet auxilium ſuum, uidet parem tot graſſatoribus, Theocrinen, quae iam fato unius ceteros admonuerat, illi ſceleri abeſſet fortunam. Mireris Theocrinen; tot obuerſantibus circa mucronibus, tot mortibus clypeo ſolo depulſis, Regis uincula non patienter aſpexiſſe. Sed, o Rex ſanctiſſime, inquit, quamdiu captiuum te uidebo? Simul nodum inſtitarum, qui non arcte coiuerat, ſoluit, et arma uiriliter quaerentem obiectu corporis tutatur, donec gladium inueniret.

Hic Radirobanes, aegre ſeruatum ſilentium denique ſoluens, o, inquit, ſimillima fabulis monſtra! Quid huic par antiquitas uidit? Vnde uirgini ille ſanguis? Vnde fati charitas tanta in Regem, ut pateretur imminere exitum, quo ſanctius, et felicitatis nouae exemplo, eſſet incolumis? O Seleniſſa! Sed an uera haec autumas? Parce per tot miracula confuſo. Tum anus; tu ita me (o Rex) atque ita te iuuet Argenis, ut haec non minus uera ſunt, quam me uiuere, quam tibi me loqui, quam denique te amare. Perge igitur, ſubiicit Radirobanes, implere me tam inſignis noctis prodigiis. Et illa; exſolutus uinculis Meleander, non ſuam ſalutem, non Theocrines pericula deſtituit. Ita ualide pugnando effectum eſt, ut ex tribus, qui ſupereant, unus caderet, aliusque fugeret, et poſtremum Theocrine amplexu occuparet, cuius poſtquam lacertos in tergum reduxit, uinctum obnoxie committit Meleandro; et, ſerua hunc, ait; dumque redeo, ſi ſalutem tuam, Rex, amas, intra hanc ſedem te contine. Illum, qui aufugit, non oportet elabi: praeterea explorabo de inſidiis, quid ſuperſit.

 Sub

Sub haec uerba limen egreſſa, redit ad talamum Argenidis, in quo noſtrae mulieres timidiſſimo coetu conuenerant. Collige animum tuum. Nam quae a me, Rex, audies, niſi eſſes conſtantiſſimus, te repente per praecipites motus abriperent Theocrine praelio calens, oculisque iam alia, et propemodum toto uultu nobis ignota, manu Argenidem prehendit et praeterea ſequi me iubet. Poſtquam conſtitimus, unde ceterae loquentem non audirent; Diis gratias habeo, inquit, quod amoris mei induſtriam per non inutiles dolos in hanc ueſtem et domum coegerunt. Tibi, domina, patrique, ſaluti haec fraus fuit, quos propitiis fatis praedonibus eripui. Hoc euentu aequum eſt mihi ignoſci. Nam quid amplius diſſimulem, quum iſta me praelia probauerint uirum eſſe? Fefelli; audacius quam uoluiſſetis, amaui, et quo minime licebat ſub muliebris ſexus fauore admiſſus ſum. Sed excuſationis multum eſt, quod inter uos tamdiu uerſatas, mores et ſpeciem puellae ſic retuli, ut nulla immodeſtia ſexum arguerit, quantum autem in feminas potuerim, ſi abfuiſſet uerecundia, nunc demum in uiros oſtendi. Nec quaero has uires aut condinentiam laudare. Satis erit; ſi apud te (uirgo) me abſoluent. Scias enim. Ego nec genere, nec fortuna regiis nuptiis impar, ab externo litore tuam famam ſequutus ſum; et quaſi admonentibus diis, ut de uiderem, fruererque moribus tuis, feminam ſimulaui. Crudelitatem patrui, miſerias matris, omnia commentus ſum. Abſcedo nunc aegrior, quam quum intraui. Nam quantillum tuarum uirtutum eſt, quod fama acceperam? et me tamen rapuerant.

Radirobanes atrociter his uerbis uulneratus; perii, Seleniſſa, perii, inquit. Quis hic ergo ſub palla degeneri Achilles? aut quae Thetis fraudem ornauerat?

Nul-

Nullus ſum. An ille eſt, quem nunc amat Argenis? Ille eſt, ſubiicit anus: et ne putes uulgare hoc eſſe ſecretum, id adhuc ignorat Meleander. Ceterum morari ſe diutius poſſe negabat, ne Regi ſuſpecta fortitudo ſenſim fraudem detegeret. Rediturum ſe breui ad regiam, ſed cultu militari, mihique, uel Syracuſis, uel in aula, praeſto futurum, quoties ab arce digrederer. Sibi nomen Poliarcho; neque uero diutius uicturum, quam placeret Argenidi. Ex animo tuo perpende, Rex, quales ambae fuerimus. Si te narratio uirum mouet, quid exiſtimas in re praeſenti feminas obſtupuiſſe? Pauca deinde in aurem Argenidi narrauit. Credo, genus et patriam referebat, obteſtatusque uirginem, ut ſecreta ea eſſent, fidem inuenit. Vnum hoc enim arcanum eſt, quod non auribus meis Argenis commiſerit. Arcis claues apud me de more ſeruabantur: quas ille corripiens; ite ad Meleandrum, ait; ego, ne maiores ſubſint inſidiae, praedorianos et uigiles acceſſam. Spiſſiſſimae tunc nubes omnia aſtra eripuerant. Et dimotis ille clauſtris, quum facem teneret; ab ipſo arcis limine exclamauit, perrupſiſſe ad Regem graſſatores; properaret ad auxilium a ſtationibus miles, inſtare, adeſſe periculum; facinus prope peractum eſſe. Haec quum uehementius aliquoties proclamaſſet, ipſe quidem longe a uia declinauit per tenebras; ceterum exarſere improuiſo tumultu, qui arcem proxime obſeruabant. Quo habitu quisque erant, procurrunt ad praeſtandam celeriter fidem; nam et multi ſeminudi, ne componendis ueſtibus tardi eſſent, propemodum ſola arma attulerunt. Iam occupauerant moenia, iam feruebat ueſtibulum atriumque confuſis cohortibus: quumque per uarios ignes fruſtra hoſtis quaereretur, coepere ueteri; ne aut laruae improuidos luſiſſent, aut aliquo do-

lo

lo de ſtationibus eſſent exciti. Praecipui uero duces, et in illis Eurymedes, cum delectis militum ad cubiculum Regis peruadit, in quo ego cum Argenide eram. Noſtra uociferatio, et in uultu Regis horror, maximeque duo cadauera, quae ante pedes iacebant, non contemnendae rei indicia fuerunt. Circumſtetere igitur Regem; ac quod incolumem uidebant, defunctumque periculo, manum amplexi, miſtis uocibus multa ac uaria uolentes, ideo nihil exſequebantur. Hi quaerebant, qui ſicarii fuiſſent: alii, quis eos refelliſſet in inermi et muliebri domo; plurimi accenſis facibus ſcrutabantur, ne qua hoſtis lateret. Etiam tumultuaria quaeſtio de captiuo habebatur, his genas uellicantibus, aliis in pectus intentantibus ferrum. Meleander intereſſe arbitratus, ne praecox uindicta de eo ſumeretur, tradit ſeruandum Eurymedi.

Iamque ſecurus, et praeſidio ſuorum medius ad Argenidis talamum uenit, quo et referentibus nobis audierat etiam domitos eſſe a Theocrine ſicarios. Poſtquam et illic duo cadauera conſpexere, et plagas plus, quam ad mortem opus erat adactas enixius rogauere Regis amici, quinam mortalium huic fortitudini ſuffeciſſent. Vbi uero retulimus, manu puellae patratum hoc facinus, taciti (nam admiratio uerba ſuppreſſerat) circumlatis oculis uictricem requirebant. Rex quoque aduocari illam iuſſit; et quia monebamus duos ex latronibus fugiſſe, ipſeque meminerat, unum quoque cubiculo ſuo elapſum, tota domo diſtribui exploratores iuſſit, qui repertos adducerent. Sed ſiue per portam, qua receptum praeſidium erat, effugerant; ſiue per muros erant delapſi; Regi tandem relatum eſt, neque illos, neque Theocrinen comparere. Minor cura Meleandro de praedonibus fuit; ſed Theocrinen abeſſe

eſſe non ferebat; iterumque delectis, qui omnia ueſtigarent. Theocrines nomine tota domus exſonuit. Sciebamus ego, atque Argenis, uocantibus reſpondere non poſſe, qui beneficio noctis uſurus iam forſitan multum uiae proceſſiſſet; Primumque indicium mihi fuit amare Argenidem, quod adeo diſſimulabat, quidquid utraque noueramus, ut et prope me falleret.

In illis tumultibus reliquum noctis abſumtum eſt. Prima luce Cleobulus, ceterique, quorum conſiliis Rex praecipue fidit, per curſores admoniti, quid Regi contigiſſet, ſtrenue adfuerunt; quibus ad quaeſtionem de captiuo habendam dimiſſis, Rex ita circumſtantes affatus eſt; quamquam in me deosque ingens piaculum admiſere nefarii, detegique et uindicari ſontes debent; ego tamen non me magis ultum cupio, quam illam uidere, cuius uirtute ſeruatus ſum. Vbicunque Theocrine eſt, ego felicem abnuo eſſe, quamdiu ignoro, an ille ſit in tranquillo, Dii boni! Ne in latronum inſidias nimia uirtute deuenerit. Sic loquenti, querentique, iterum exploratores renuntiant, nulla Theocrines ueſtigia nec in arce, nec in proximis campis extare. Si quid duri contigiſſet, aut ſauciam, aut nefas, interemtam potuiſſe reperiri.

CAP. XIIII

ARGVMENTVM.

Theocrine nusquam reperta, ope Palladis factum credidit Meleander, quod in ſe filiamque ſuam inſidia exitum nullum habuiſſent; Quocirca eam pater, donec in matrimonium detur, Deae aris praefecit. Harum inſidiarum auctor Lycogenes Regem non latuit. At Poliarchus, remota larua, in regiam uenit, et furtiuis cum Argenide foederibus contrahit.

Hae-

Haeſit aliquantum Rex, ut ex fronte coniiciebamus, in ſubitas cogitationes delapſus. Tandem uerſus ad ſignum maximi Iouis, quod non procul in domeſtica ara ſtabat: Summe Iupiter, inquit, ſi, ut coniicio, res eſt, firma, tuo nomine meam fidem. Coeleſti munere factum eſt, quod eſt telis impiorum elapſus ſum. O Theocrine, ſi fas eſt adhuc eo nomine te cenſeri, quod tibi inter nos induiſti. Non tu uirgo mortalis, nec de numinum uulgo. Tu ſanctisſima Pallas, tu praeſes armorum, tu, quae ſoli Ioui debes, quod nata es. Veneror de dearum fortisſima, ne Siculos patiaris ignorare beneficium tuum. Me enim arctisſima religione tibi deuotum exemiſti inimicis, ſeu patris imperium, ſeu pietatem tuam ſequuta. O te felicem, mea Argenis, ſi tuas fortunas licuiſſet agnoſcere; ſciuiſſesque Palladem tibi loqui, tibi adeſſe; quae, quo ſollertius diuinitatem celaret; tibi clientis ſpecie uoluit eſſe obnoxia! Quibus argumentis hoc credam, ſi poſtulas. Primum, memini uultus; et eodem numine, quo deam uetabar deprehendere, nunc ſero immortalia ora cognoſco. Quis uigor? quod in oculis iubar? Omnia lineamenta in memoriam redeant; ſcies quod, ut fingebat mortalem, ita nec deam in totum ſuppreſſerat. Sed quis de accepto beneficio dubitet poſt certamen Pallade una dignum? Adeone ad diuina opera caligemus, ut uirguncunlae manu putemus tot homines fuſos, et non potius lacertis coeleſtibus gratias habeamus, qui hanc pugnam ediderunt? Nunc uero, quae praeſens tegebatur, abſentia ſua ſe nobis aperuit. In coelum abſcesſit; aut fortaſſe noſtris oculis erepta, tamen inter nos uerſatur, expertura, an ſimus ingrati.

Ita diſſerente Meleandro, fremitus ingens inter audientes exortus eſt. Scis hominum animos, ac prae-

ſer-

ſertim multitudinis, facile grandibus et inſuetis rebus deos auctores facere; et ſuperſtitionem quodam impetu infundi. Glorioſum praeterea Siciliae erat, deos ipſos pugnaſſe pro Regibus. Itaque orationem Regis excipit militum clamor, Mineruam Tritonidem per omnia nomina inuocantium, quae illi artes ſuae aut deditae ſedes fecerunt. Hi ſuperſtitione animi; alii, quo Regi placerent; ceteri effuſe gaudendi licentiam amantes. Vt putas inter hos errantium motus riſu furtiuo mecum Argenidem luſiſſe? Nec indelectara quidem hac fabula; mirabar, quod Rex tam facile deam feciſſet. Sed non hactenus ſtetit ludibrium. Quidam miles, ſiue adulatione, ſiue inſania, motus; quae autem illa ſpecies, inquit, quam in ſumma arce uidi, quum ex caſtris exciti primum ſumus? Fulgebat per noctem candidisſimus ignis, quem haerere tectis putabam, et nos compeſcendo incendio acciri. Mox in radios diſtingui coepit fulgor; et haec pompa longo ordine creuit in coelum. Rei autem admirationem tunc quidem mihi excusſit nuntiatum, Rex, tuae maieſtatis periculum, quam non ſine uenerationis ſenſu nunc repeto. Quid ſi ille Palladis ſplendor erat, ſeſe poſt te aſſertum recipientis ad ſidera? Vix miles finierat, quum plerique eadem ueſania, quod is finxerat, ſomnioue conceperat, uidiſſe ſe confirmant. Ita multis auctoribus fabula inualuit; et certatim conſecratione Theocrines argumentis, ueneratione, aſſenſu iuuerunt. Quum uero gratularentur Argenidi, quod tamdiu habuiſſet domeſticum numen, illa abiectis modeſtiae ſpecie luminibus, anteuertebat riſum; donec ſatis adorata Minerua, Rex ad conſilium ſuper atrocitate ſceleris, cum delectis ſecesſit; et ego atque Argenis de Poliarcho loquuturae in pe[illegible]rale conuenimus. Dicebat Argenis,

non

non indolis ad tempus repreſſae, ſed ueriſſimae fuiſſe uirtutis; quod is apud ſe tot dies modeſtiam tenuiſſet. Quid illius ingenio candidius, qui paene lentior inter mulieres fuiſſet, quam fortior inter uiros? Iam beneficium memorabat, quod, Meleandro teſte, dignum erat magnitudine deorum, et Palladis manu. Iam etiam, ſed illud uerecunde, monſtrabat, quantum ille amaſſet, periculoſiſſimo dolo auſus et ſexum diſſimulare, et ſe ſuppliciis, quae deprehenſo certa erant, obiicere. Fateor, o Rex; ſubleuabam uirginis pudorem; ea ipſa commendando, quae intelligebam illi eſſe gratiſſima; et quia nondum te noueram, nihil credebam praeſtabilius Poliarcho.

Interim exegerat a captiuo Cleobulus ſceleris auctorem atque modum. Ille tormentis impar, cuncta de Lycogene confeſſus; uiam, aiebat, ſe ad arcem inueniſſe, qua mari alluitur; neſcio qua harpagine in murum coniecta, quae ilicet ſaxis haeſit; praeligatumque funiculum, per quem in altum ſcandi poſſet, librato pondere immota ſuſtinuit. Hinc largiter a Rege eſſe peccatum conſultiores putant. Nam quum Lycogenem ſubito opprimi oporteret; maluit ad illius uillam mitti, qui hominem tantum accerſerent. Seu iam eum ad arma comparatum crediderat; ut nec capi facile poſſet; ſeu ſperabat ad omnia audacem, contemto indicii periculo, uenturum. At ille cum clientum fortiſſimis, quos pridie in rei euentum plerumque ignaros coegerat, uenationis ſpecie longius profectus, uenit ad arcem, quam in Leontino agro habebat, eximiam. Hinc per litteras Regi ſignificat, nec ſe tuto inter tot inimicos ad iudicium ire poſſe, nec debere inauditum damnari. Non denique oportere ſubornatos in ſuam perniciem ſicarios fidem habere. Interim factione et uiribus adoleuerat;

ut

ut quod nimiae lenitatis conſilium fuerat Regi, tunc neceſſarium eſſet, disſimulare facinus, et tanquam ad innocentem reſcribere: Praecipue, monente Cleobulo, ut, ſi iniuriam fortiter exequi nollet, ſaltem non tam ignoſcere uideretur, quam fidem accuſatione non habere. Ad hoc conſilium fuit, ut captiuus ille index, morte in carcere oblata, tanquam caſu occideret. Neque tamen Lycogenes, quid meritus ipſe, aut Meleander, quid ille auſus eſſet, oblitus eſt. Alter ergo in alterius poteſtatem aut fidem redire cauebant; et ſuſpicionibus odia fouebantur, bello, quod deinde ſequutum eſt, propemodum deteriora.

Interim Meleander, damnata arcis fide, quae ſicariorum furori patuerat, nouo conſilio Syracuſas Argenidum abducit; non tam iratus Lycogeni, quam Palladi gratus. Aduentabant quinque dierum ſolemnia, quibus ferias illius deae naſcentis ſolemus reſidere. His ergo expectatis, Rex ad templum progreditur, conuocatoque ad concionem populo, in hunc ſenſum loquutus eſt: Scire iam eos, quidquid ipſe de Palladis in ſe meritis dicere poſſet: Reptere tamen deam in mercedem auxillii, ut quam ſaepisſime amet de ea re loqui. Tunc in ſe atque Argenidem inſidias commemorat; ſceleris tamen auctores premens; neque in Lycogenem contumelioſa uox excidit. Palladem autem mortali ſpecie, et Theocrines nomine tectam, adfuiſſe periclitanti. Ipſam, ipſam genio manuque diuinam, abſtuliſſe ſucceſſum euntibus in ſe telis; et praedones tanto numine oppreſſos periiſſe. Quid autem, o ciues, erga deam pignus erit, nos praeſtiti auxilii memores eſſe, niſi quod pretioſisſimum mihi ſeruauit, Argenidem, inquam, meam, ego eius cultui mancipo? Hanc igitur, conſciis omnibus diis, in publica Siculorum concione, tanquam,

pontifex ſacerdotem capio; hanc ſacris Palladis iubeo operari, templisque praeeſſe, donec Iunonis numine abducetur ad nuptias.

Poſtquam Rex dicere ceſſauit, Argenis ex compoſito ad patrem proceſſit. Circa, augures erant. Et Rex candidam ueſtem tenens, omnibus hiſtoriis diſtinctam, quae Palladis maieſtatem populo exhibent, procumbentis collo iniecit. Quod ſi, inquit, deae eſſe non potes, niſi e patria poteſtate exiueris, ego te hactenus imperio meo ſoluo, ſolae nuptiae a Palladis religione te eximent. Sacra omnibus nundinis peragentem noſtri ciues aſpicient. Ad haec Meleandri uerba lacrymas, plauſus, uota, popularis ſuperſtitio effudit. Redeuntes deinde in regiam tota ciuitas comitata, mox per ſingulas domos temulento peruigilio nouitatem ſacrorum ſanciuit.

Accenſus Radirobanes aemulatione ſaeuiſſima interfatur; dic autem, Seleniſſa; eo usque decipi patrem tulit Argenis; non repugnauit infulas iniicienti? Non exonerauit Regis animum abſurda pietate? Tulit denique ſe Palladis nomine initiari Poliarcho? Tunc anus; equidem indignabar eo proceſſiſſe fortunae ludibrium. Sed non impune ſtudiis alumnae repugnaſſem; quae profeſſo apud me affectu Poliarcho iam fauebat. Ingratum praeterea fuiſſet Meleandro, ab errore reuocari. Quantum enim hoc erat, habuiſſe in auxillio deam? Praeterea gnatam ſacerdotio deſtinabat, non pietatis tantum officio, ſed ut populus uirginem, proximam ſceptro, uidere aſſueſceret, et mirari. Ita uolebat fauore frequentiae eſſe ſecuram, quae in ſolitudine prope perierat. Nec ſordida ſacra aut indigna ſceptro erant, quibus manus admoliebatur. Veſtis auro ſignisque conſpicua; caput ornatum, ut potius deae quam antiſtitis crede-

crederes. Satis erat innoxio ictu libare uictimas prius, quam caederentur. Thura inde Palladi dare, moxque fluentem populum ad rami oſculum, quem ipſa tenebat, in aurata ſede excipere.

Inter hos dies Poliarchus, ut promiſerat, militari ad aulam cultu uenit. Vnus ille cum ipſo, qui patruelem antea ſimulauerat. Tunc quum ſorte et nomine mutato appellabat Gelanorum, habebatque pro liberto. Primum ad Eurymedem uenit, ſtatimque indole, et arcano inter praeſtantes uiros genio, ei conciliatus eſt. Mox per illum admiſſus ad Regem, ſignificauit a remotiſſima regione ſe uenire, inter ſuae felicitatis titulos numeraturum, ſi in tanti Principis aula liceret ad uirtutem erudiri. Rex, qui ſaepe Theocrinen non uiderat, iam ſermone et ueſtibus alium, adeo ignorauit, ut tanquam incognito et tunc primum in Siciliam appulſo loqueretur. Suſpiciebat tamen uultus; et omnia in hoſpite ſpectabilia, uiam ad futurae familiaritatis magnitudinem faciebant.

Dies erat, quo, redeuntibus nundinis, oportebat Argenidem ire ad templum, quum ambae ſciuimus Poliarchum eſſe in regia. Trepidabamus ergo: Illa quidem laetitia immodico ſenſu; ego autem horrore dubia, ne quid ipſa moribus ſuis, et monitis meis, indignum patraret. Sed rem in melius utriusque amantis uirtus explicuit. Ignoſce, (Rex), ſi coram te Poliarchum breuiter laudo. Certe enim nec Argenidem oporteret a te amari, ſi impari aut degeneri amori paruiſſet; nec deberes mihi multum, niſi te praeferrem illi uiro, quem praeter te uincere nemo poteſt. Tunc quidem, hoc accepto nuntio, ſolemnium oblita Argenis, non ſacerdotii regium cultum, quo cingebatur, uidebat, non ſalutantium coetum, non matronas uirginesque aſſuetas obſequio:

Occupata in Poliarcho,nec commode loqui poterat,nec audire; donec ego in morbum deſpiciens, familiariter rogaui, ut ſe colligeret: Et illa, non antea merita ſic moneri, uerecunde erubuit. Proceſsimus ergo ad templum: Iamque hoſtiae tangebantur, quum in Argenidem intenta, rurſus uideo eam diriguiſſe. Nec dubia faſcinum eſſe, quo inuicem miſeri amatores perdunt, circumſpexi, unde hoc telum ueniret. Haut procul Poliarchum aſpicio. Sed uir erat, maiorque uidebatur, nec facile Theocrinen agnoui; ut non mirum, ſi Meleander falli potuerit. Adeo quidquid muliebre, quidquid timidum uideram, cum ueſte poſuerat. Supercilium grauius fuit, uultus erecti, lumenque modeſta, ſed uirili licentia uagum. Frontem quoque et tempora negligenti decore comis aſperſerat. Inter haec Theocrinen animo repetebam. An illa eſt? inquiebam: ea eſt: dii deaeque. Tot lepores, tam habilis ad omnia animus, et hae manus penſa trahebant? Ignoui itaque ad hoc ſpectaculum raptae Argenidi: quam tamen reuocatura ad praeſentis ſacri officium,(nam prope ſtupebat) ſimulaui fluere praeter modum uirginis pallam,eamque dum colligere uideor; Memineris, domina, inquam, nec Poliarchum probaturum, ut tibi hic deſis. Euigilaſſe diceres ad hanc uocem. Concepit ergo preces, quas praeibat pontifex, et Poliarcho,qui deae nomine colebatur, libentisſime habuit hos honores. At ille (o quanto plus eſt ſuo quemque, quam alieno iudicio eſſe felicem?) quaerebat ſupplicare facientibus ſacra, inquieto animo in me ſubinde atque Argenidem reſpiciens.

Redimus ad regiam. Ne quaere, quid tunc ego, et Argenis, colloquutae. Vnicus erat de Poliarcho ſermo. Ad extremum; quid, o mater, peccabimus, ait Argenis, ſi meum, patriſque ſeruatorem, ſanctius chariusque habe-

habebimus, quam qui illum ignorant? O ſi ſaltem colloqui huic liceret; unaque ſacerdotii mei uanitatem ridere! Faciam, inquam (Domina) ut liceat. Mea opera ſiſtet hunc tibi. Et hoc quidem ſpondebam prolixius, ne illa (nam ſanitatis uix ſpes erat) morbum ſuum periculoſa modeſtia a ſenſu meo eriperet, neue, ſi nihil indulſiſſem, aliis artibus plura pararet. Quum ab Argenide exirem, uideo in ueſtibulo Poliarchum, cum meo filio ſpatiantem. Quippe ad me aditum ſuſpicione carentem quaerebat. Ego tanquam ad filium irem, etiam hoſpitem ſalutaui; ſtrictimque admonui, ut in eundem locum ſub noctem ſe referret. Quid moror? Secreto ad Argenidem adductus, ea gratia et modeſtia fuit, ut hunc crederem rurſus eſſe Theocrinen. Nihil illis colloquii (nam ſaepiuſcule redibat) cui non intereſſem. Nullum crimen, nulla in iuuene et amante temeritas; niſi quod ſemel in hanc ſententiam auſus eſt loqui; ſe Regibus ortum, neque in ſtatu priuato futurum diutius, quam ſuus in Argenidem amor iusſiſſet; ab ea recipi in ſponſi charitatem et foedera optare. Vt prius in orcum recipiatur (inquit Radirobanes,) O ueſanam ſemiuiri temeritatem! non credebam ait anus, ſuperfuturum uirgini ad iſta ſermonem, et tanquam debitas mihi partes pro alumna parabam ſufficere; quum ipſa, ne, ut in re improuiſa, cunctata quidem multum, auſa ſic loqui; teſtes dii, quos omnes, Poliarche, propitios tibi credo, ſi te fratrem habuiſſem, nullas in taedas conſenſuram me fuiſſe, ne quis eſſet, quem ſupra te amandum iura mihi oſtenderent. Virtus tua, et libertas, quam depulſis praedonibus dediſti, faciunt, ne certiora fidei pignora poſſim exigere. Sint ergo conſcii dii, et tu quoque Seleniſſa, me hactenus ad haec pacta deſcendere, ut ſpondeam, nulli me, niſi Poliarcho, nupturam. Nec paren-

tis in me imperio in totum detraho. Illo iubente, nulli nubam; at alteri, nunquam. Expalluit Radirobanes; et faſcinum profecto ualuiſſe in uirginem; ueneficum Poliarchum fuiſſe: Addebat et alia quae recens indignatio in felicem aemulum inueniebat. At Seleniſſa; ego, ait, tunc confuſa, ne tamen nihil profuturo iurgio me illis committerem; dii, inquam, adſpirent cogitationibus magnis. Audax tamen conſilium, et celere initis. Et, ſi quid rogare uos poſſum; quid intereſt, Poliarche, haec potius agi ſecreto, quam profeſſo ad Meleandrum uoto? Si, ut ais, et arbitror, priuatae ſortis non es; quum iam beneficium dederis, quum ab Argenide ameris; nihil cauſſae, cur affinitas Regi non placeat. Tum iſte; ſi ignoſcis, matrona; quod iuuenilis impetus me auidum uidendi Argenidem a patria abſtulit, ſine comitatu, aut caeteris meae fortunae indiciis: caetera facile excuſabo. Ignotus, et propemodum ſolus, uereor, ut meam cauſſam, et opes, Regi probem. Sufficere autem uita non poſſet inter amoris mala, ſi in incerto uotorum iuberet a patria accire meae ſortis et dignitatis inſignia. Itaque me, o uirgo, ab interitu reuocaſti, quem deſtinatum habebam, ſi te duram praebuiſſes. Tu uero, matrona, deſine haec foedera habere ſuſpecta; nam quae modeſtia fuit amanti, durabit adhuc ſponſo. Satis eſt me amari, ſatis eſt ſpem eſſe ſecuram. In hoc mihi uotorum nunc ſumma eſt. Nec furtiuae nuptiae mihi placent. Iam patientior omnis morae, tempeſtiuis conſiliis ambiam Regem, donec in oculis Siciliae mihi tua alumna, ipſo iubente, nubat.

Ita tunc ille; et modeſtiam, quam ſermone praetulerant, moribus aequauit; ſummo pudore, quem hoſpes attulerat, etiam poſt ſecretae fidei pignora illibato. Viuebat in aula. Seruos aliquot emit. Equi, quos amabat,

domi-

domitare, ſtabula impleuerant: ut eſſe opulentum conſtaret: genio praeterea ſtudiiſque, et, quoties licebat, experimento fortitudinis, plurimorum animos tenebat; per has artes nihil minus Regi charus, quam nunc uides Archombrotum. Vnus tamen omnium conſcius Gelanorus: Caeteri familiares, utique ex Siculis collecti, dominum ignorabant. Saepe ergo ad Argenidis familiam nihil ſuſpicioſa humanitate diuertebant; ſaepe incautis omnibus; nunquam tamen, niſi me duce, cum Argenide erat. Dixiſſes ſororem cum germano ſub me matre luſitare. Praecipua mihi eius imago eſt uenientis ad ſacra, quae in ſuarum uirtutum praemium immerita Pallas ferebat; quum Antiſtita Argenis Palladem diceret, et Poliarchum cogitaret; et a numinis ſigno in eum, tanquam temere obuerſa, deflecteret preces; ille autem fabulae non ignarus, aut fingeret maieſtatem, aut aliquo nutu oranti annueret. Haec ſaepiſſime inter nos conſcium riſum ciebant, neque ſatis caſtigabam improbitatem per hos iocos errantium. Non tenuit Radirobanes iram; ſed, ſi, inquit, iuſta Pallas fuiſſet, hanc mimicam deam, hanc diuinos honores uſurpantem, multo pluribus laqueis ſuſpendiſſet, quam ſeipſam Arachne uerberata.

CAPVT XV
ARGVMENTVM.

Seruus Seleniſſae uerbis Argenidi nuntiat, ſi uideretur, ad eam ſe Sardiniae Regem perducturam. Is in porticum ubi peruenit ſpe tumens, quam fecerat anus, ſuum amorem commendat uirgini, qua praeter opinionem rigida ille expallet. Quaeritur deſtitutam ſuam ſpem. At Seleniſſa cogi uelle Argenidem. Ex illo Radirobanes ad raptum mentem appellit, Choreamque adornat.

Sic loquentes turbauit ab Argenide ſeruus, qui dominae uerbis nuntiauit Seleniſſae, ut rediret, ſecum-

que, ſi uideretur, Radirobanem duceret. Vade, retulit illa, et dominae nuntia, nos confeſtim adfuturos. Quum ſeruus abiiſſet; exſpectaris ab Argenide, inquit, o Rex. Neſcio, quid eius conſilium interuertit huc ad nos ueniendi. Dum autem imus ad illam, patere breuiter, quae ſuperſunt, ediſſeri. Strictim ergo expoſuit, dum Poliarchus in ea felicitate eſſet, ortum in Sicilia bellum. Lycogene, poſtquam ſatisfactione inualuit, acriter in Meleandrum prouecto; ſtrenuum conſilio manuque Poliarchum, non minus ipſo Rege exoſum hoſtibus fuiſſe; quos etiam primo certamine ita ultus eſt, ut uictoriam Regi tribuerit. Addidit calamitatem illius, uiolatis Lycogenis legatis, qui de pace acturi ueniebant. Et tunc quidem pulſum eſſe Sicilia; ſed in dies ab Argenide exſpectari. Ille eſt, o Rex, (ne immerito Archombrotum inſimules) qui uirginem hactenus difficilem tibi fecit. Tum Radirobanes; putas uero matrona, illo incolumi me fore ſecurum? Quid, ſi mutabitur Argenis? quid, ſi repetet prioris amicitiae ſacramentum? Ipſum, quod iam (ut ais) me amat, deſerto Poliarcho, documento eſt, me quoque, niſi aliquod mihi conſilium praeoccupo, deſeri poſſe. Ne dubita, (refert anus) ubi ſemel matrem familias Argenidem habueris, nihil eam a fide connubii deducet. Cenſeo itaque maturandos hymenaeos. Si uero Poliarchum inter haec redire contigerit, ego incautum, et omnia mihi credentem, qua iubebis, in inſidias deducam. Tollendus enim erit. Nec arduum facinus, inermem ſolumque opprimere.

Radirobanes obſtupuit ad mulieris ſcelus: Probato tamen conſilio, in Argenidis porticum peruenit, in qua ipſa, dimiſſo Poliarcho, ambulabat uultu ſeuero; utique recenti dolore incitata. Obuiam tamen Radirobani perrexit;

Vulpina exuitur, rabido lupus eminet ore;
Robore tentandum est, quod fieri arte nequit.

rexit; iusſitque conſidere; ipſa in ſella alia acquieuit. Is uero, ſpe quam anus fecerat tumens, ſua uota, ſuum amorem uirgini commendauit; omniaque addidit, quae uerus effictusque amandi impetus eadem habet Argenis praeter exſpectationem rigida, nihil ad eius mentem reſpondit. Idque ille eo acerbius tulit, quo propius ſpem uenerat expugnatum uirginis animum eſſe. Expalluit etiam Seleniſſa; quum ſuo promiſſo fraudatus Rex inſpiceret in illam; uerita quoque, ne amor deceptus in apertae indignationis uerba mitteret inſanientem.

Poſtquam ille porticu exceſſit, auſa eſt anus incuſare Argenidem. Quid enim eius animum in contraria rurſus egiſſet? aut cur fefelliſſet ſpem, quam pridie ipſa fecerat? Cur non ſaltem ageret curam patriae, cuius intererat Radirobanem non iraſci; Sed puella, indignationis uix potens: Deſine, inquit, in peius ominari. Diis curae Sicilia erit; quorum numine perduelles, ut uidiſti, nuper extincti ſunt. Dubiis uerbis, nec ſat certum an in ſe directis, anus uerberata contremuit. Hae primae flagitii furiae erant inſidentes meritum pectus. Sed nouerat ſolis ſceleribus ſua ſcelera poſſe defendi. Trepida ergo rerum ſuarum, anxie agitabat, quibus modis Radirobanem ad uim incenderet, traderetque ipſa Argenidem. Cui ne ſuſpecta interim eſſet, paullatim ſimulauit a Radirobanis patrocinio abire: et interdum imitatione doloris querebatur abeſſe Poliarchum. At non dubia Argenis ſimulationem hanc eſſe, peius frontem ab animo diſſidentem exoſa eſt.

At Radirobanes uitio utcunque hactenus preſſa eo effrenatius ſoluere coepit, quo diutius uires diſſimulatione collegerant. Nullum praemium par eſſe auxilio, quo Meleandrum iuuerat arbitratus, ita agebat, tan-

quam hoſpitalibus armis, plus iuſto Siciliam et Argenidem emiſſet. Itaque immodeſtius Regem ſuper gnatae foederibus adibat; grauisque inceperat omnibus Siculis eſſe. Potentiorum praecipue offenſam immodeſtam ambitione contraxerat. At Meleandrum perplexae cogitationes ſubiere, uerentem ne is amor in iurgia deſineret, feſſusque et imparatus ſenex noua ad bella reuocaretur. Filiam ergo uocat, petitque quid tantum in Radirobane ei displiceat. Priuatorum eſt, (inquit) eligere matrimonia ex amicitiae affectu, uel morum concordia. Nobis illa ſuauitas exuenda. Regum enim fortuna eſt, ut nunc indignos et exoſos per ſanctisſima foedera ſibi coniungant, nunc omnium nexuum iura, omnisque ſanguinis charitatem, inhumana neceſſitas negligat. Charisſimus eſſe ſolet, qui utilitate praecipue potentiam noſtram alit; et affinitates pulcherrimae cenſentur, quaecunque regnum ſtabiliunt. Si plures genuiſſem, poſſes credere non me hic tui habere rationem, ſed mei. Scio enim a Regibus ſaepe filias aut ſorores, ſpargi in eos, quos fallere amicitiae ſpecie uolunt, uel ad tempus placare; nihilque deinde ſui ſanguinis pignoribus, nihil nominum, quae mutuo inierunt, reuerentia motos, pacem et bella ex temporum et fortunae aeſtimare ingenio. At tu mihi ſola es; in te unam affectum patris et Regis, natura et ſucceſſio coniunxit. Aut ipſa tibi conſule; aut me patiaris conſulere. Hic Argenis; eſt, domine, quod rationem uirgo reddat, ſi quem ſibi optat in ſponſum, non ſi cui dura eſſe inſtituit, ſiue ratio eſt, ſiue etiam pudor, cuius eſſet uel omnes auerſari. Hunc autem Radirobanem forſitan poſſem non odiſſe, ſi me potius amaret, quam crederet, debitam ſibi. Tam inconditam ſuperbiam non fero. Tu ipſe, optime pater, caeterea cogita, quae

in

in homine non probas. His quoque adducta ſum, ne hoc affine, te, et Siciliam, et me denique perditam uelim. Ita obſtinatam Rex dimiſit, certus ipſi, ut ſolebat, indulgere.

Radirobanes, quamquam iratus Seleniſſae, quia promiſſa non proceſſerant, eam tamen optabat audire. Nam et ſolertem ſciebat, et poſt ſecreta alumnae prodita, ſuam eſſe. Ceterum uni ipſe Virtigani expugnatam illius conſcientiam detexerat; leuabatque furorem liberrimis apud eum queſtibus, multisque in Meleandrum, interdumque Argenidem, minis. Timeo, mi Virtiganes, inquit, ſuſpicionem fraudis, ſi toties cum Seleniſſa ago. Tu in uices meas tuto ſucceſſeris. Quum ibo ad Argenidem, facile ad anum peruenies, et hunc feres codicillum, quo queror deſtitutam ſpem, quam habere me iuſſerat, in Argenidis recidiſſe ludibrium. Scribo praeterea, ut omnia tibi credat, ſi quae in rem tam arduam forſitan habet. Te enim mearum rerum arbitrum, te ut in ceteris rebus, ſic in iſta conſilium praecipue mihi eſſe. Suscepto negotio, ut primum Radirobanes Argenidem inuiſit. Virtiganes clam Seleniſſae in manus litteras dedit; quas non nihil ſemota quum legiſſet, rediit ad Ligurem haud ignora niſi procederent hae nuptiae, ſe utrimque perituram; et, nuntia, inquit, Regi, nihil eorum deeſſe, quae promiſeram. Sed lentum amatorem iſta tempora non quaerunt. Rex eſt; armatus eſt; habet claſſem; et ex raptu dii quoque ſibi uxores inuenerunt. Violenta conſilia amor excuſat, et mariti ſanctum nomen delet iniurias. Nec in alumnam crudelis ſum. Cogi optat Argenis. Et hoc quidem, ut fidem exſoluat Poliarcho, cui promiſit nunquam ſponte conſentire in alium. Seruat igitur iſtam frontis uerborumque conſtantiam, ne iratos deos habeat, quorum nu-

mini-

minibus uocatis, Poliarcho ſe addixit. Sed me deinde iurgio premit. Nam cur, inquit, Radirobanem amare ſic memoras? aut ſi amat, quamdiu ceſſat? Acceſſit imperium Meleandri hanc auſteritatem praeſcribentis. Nam ille eum Radirobane affinitatem non uult; et inuidiam repulſae transfert in filiam. Ne erres. Tuo Regi non diu licebit eſſe forti. Clam enim milites accerſuntur; et ubi Meleandro ſuae uires placebunt, cum ſupercilio iſtum negliget, cui nunc affinitatem timide negat.

Multum miratus Virtiganes tantae audaciae uerba, ad dominum, qui de more iratior a uirgine abibat, rem defert. Et ille nouitatem conſilii haut parum miratus, faciamus igitur, inquit, ut nulla ſua culpa Argenis eiuret Poliarchum; et ei liceat nos amare. Ego per Iouem, quacunque haec fide Seleniſſa tibi mandauerit, omnia diligentisſima ratione curabo; nec a Meleandro ſperni me patiar. Sed ne anus nos deferat, accuſetque conatus, ad quos ipſa iam impellit; neſciat hanc mihi rationem placere; ipſa quoque, ſi noſtrarum eſt partium, ſe cum Argenide ex improuiſo capi laetabitur. Non audebat Virtiganes diſſuadere; quamquam pericula uidebat, et hoſpitii uiolati infamiam. Ita fraude et ſcelere Seleniſſae, uis funeſta Argenidi, et quod miſerius erat, tanquam optanti apparabatur. Conducebat huic fraudi, habere facilem, nec ſuſpicioſum Meleandrum. Rurſus ergo cohibere Radirobanes animum coepit; illum ſine ſatellitio ambiuit, ſine armis iniit apud illum conuiuia; ut neque is dubitaret ſe eius fidei deinde concredere. Exercitum quoque in Sardiniam remiſit, ne ſuſpectus nimiis uiribus eſſet. Familia tamen, et procerum, quos habebat, comitatus, corporiſque cuſtodia plus, quam ſexcentorum hominum erant; praeter triremium quin-

que

que (tot enim ſibi ſeruauerat) remiges atque nautas, quos ex omni claſſe delegerat.

Satis hoc uirium ad fraudem raptumque exiſtimans, diu ſecum exigit, quo ſecurius modo praedam hanc ageret. Multa uoluenti talis potiſſimum dolus ſedit. Praetorium eius nauigium, quum in Epeirctes portum ſuccederet, pertinax gubernator obnoxie in ignoto ſaxo alliſerat. Ita quaſſatum eſt latus, et quidquid ſub prora ſcopulo ictum dedit. Fluctibus tamen ereptum eſt, contis, atque remigio, funibusque ab antecedentibus ſcaphis, et proximo litoris aggere, perniciter actis. Ereptum periculo, in ipſo terrae confinio fundatur ancoris, et deinde ingentium trabium uelut ponte incuruam craticulam imitante ſubnixum eſt. Sic utrimque effultum in priſtinum robur componebant artifices. Neque modo placebat ſublapſa reſtitui; ſed quae plurimarum aedium urbiumque fortuna eſt, praeſtantius uolebant ex ruina reſurgere. Namque Corinthii, apud quos primae triremes ſunt conditae, rei nauticae eximium uſum ad colonos pertulerant. Et hinc Corcyra ſtatim, hinc ualidae maritimis copiis Syracuſae. Pulcherrimum erat Meleandro nauigium ad eam artem exactum; ex quo exemplum capere ſuos artifices Radirobanes iusſit et triremem reparare propemodum a carina. Nec Radirobanes tantum, ſed et ſaepe Meleander, opus uiſebat. Hunc ergo inſidiis ordinem ille conſtituit. Abſolutam triremem dicauit Argenidi, illius ſtatua ad proram defixa, et in puppis ambitu per uarios ornatus repetita imagine. Opportune inſtabat natalis Argenidis, quem et uelle ſe praedicabat renaſcenti nauigio eſſe natalem; in eam igitur diem inuitauit ad litus cum gnata Meleandrum; quippe locato in arena tentorio prandium utrique daturus; quo in multum diei protracto, triremis

remis deinde nomini Argenidis ſacra, inter tubas atque ſymphoniam, aequori permitteretur; moxque tenebris excipientibus lucem, medicati ex ſulphure ignes, et ſub undis uicturi (noua tunc erat uoluptas, atque rara) ex eodem litore emicarent. Inter illud uero ſpectaculum, Siculis improuiſis, et ut extra periculum plerumque exermibus, ſtatuerat ui correptam cum patre Argenidem in proximas naues deferre. Ac ut longa hilaritate, mentes omnium a cura et ſuſpicione auerteret; noctem quoque quae Argenidis natalem praecedebat, regio tripudio, et propemodum mimo, celebrare inſtituit; undecim ex primis ſuorum iuuenum electis, qui ſecum laruati ſaltarent. Placebat ea ſcena referre trium deorum fabulam, pulſo patre Saturno, naturae hereditatem ſorte ducentium; quum ſidera Ioui ceſſerunt; horruere maria ſub Neptuno; et triſtitia ferox Pluto ad populoſiora regna demiſſus eſt.

Hos ſplendidioris regii ludos, a Radirobane parari Meleander laetus accepit; illum utique diem honore praecipuo culturus. Nam et quae Syracuſiorum, caeterarumque urbium legati paullo ante petierant, inter hanc pompam, tanquam in honorem Argenidis donare decreuerat: Ea uero maxime erant; Ne redemtoribus portoriorum, aut uectigalium, liceret ab iis quidquam exigere, quos non uitio ſuo egenos, et colendae terrae utiles eſſe, magiſtratus cenſuiſſet; praeterea ne quis ex proletariis, aut capite cenſis, imitarii diuitum ocium poſſet, ceſſando, faſtidiendo artificia, et unum ferrum ſic ad latus geſtando, tanquam in pace militaret: Sed quos de ſuo non uiuere poſſe conſtaret, uel ſponte, quod profiterentur, eligerent, uel ad publica opera diſtriburentur; quippe illos ignaua triſtique ſuperbia in pace marcentes, priuata ſcelera exſequi; aut quo

ſuam

ſuam egeſtatem publicis malis paſcant, operam ultro ad ſeditionem motusque ciuiles commodare. Illud quoque petiere: ne imi quaeſtores exigendis a populo tributis praeeſſent; et nec ipſi priuatorum limina circumirent, nec miſsis lictoribus pignora caperent, diuexarentque oppidanos. Ipſorum conuiuium eſſet hoc munus; qui ex ſuo corpore eligerent, per quos ea pecunia cogeretur humanius; hanc ſingula oppida ad praetorem ſuum ferrent; inde uel praefecto prouinciae numeraretur, uel, ſi Regi placeret, Syracuſis inferretur aerario. Siquis enim priuatus detrectet, aut moretur; per ſuos hunc ciues, per aſſuetos magiſtratus, notosque lictores, praeſtare ad ſolutionem adigi, quam inhumano faſtu quaeſtorum, qui cum exactoribus ſuis, breuem moram egenis interdum crudeliter uendunt;meliusque praedatum nunquam eunt,quam quum in uexatis laribus, et in quibus uix tantum eſt,quod tributo ſufficiat, ſibi quoque ſpolia illato terrore inueniunt. Miſertus ſuorum Rex, Cleobulo curam dedit, ut leges conciperet, quae haec a populo incommoda arcerent. Difficilius fuit, quo iidem legati petierant, malis occurrere, quibus litium frequentia, iudicum morae, et cauſſarum patronorum iniquitas agros urbesque populauerant.

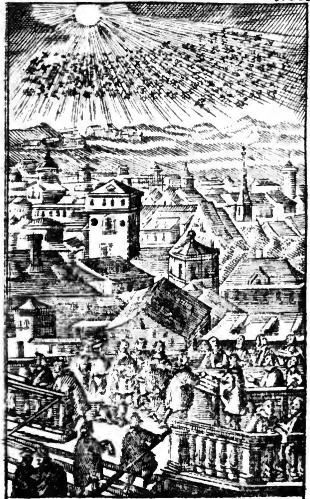
CAP. XVI
ARGVMENTVM.

Quanta in regnum incommoda ex frequenti iudicum, patronorum, rabularum numero, et longa litium prolatione reſultent: quibus remediis tanto morbo ſuccurratur, Ibburranes tot malorum impatiens ſubtili ſermone Meleandrum docet.

Iburranes et ſuapte magnitudine, commendatione Argenidis Regi charus, conuerſari frequentius ſolebat

lebat in regia. Hunc adierant Syracuſii, recipique ambierant in tantae gratiae clientelam. Ferret ipſe ad Regem iuſtisſima uota, precesque Siculorum, eumque iam ſponte mitigatum, prolixius ſuo pondere ad populi commoda inclinaret. Praeter ceteras uirtutes, ſumma erat in Iburrane facilitas, ſi quis opem, aut iuſtam ſuffragii commendationem petebat, ut eum diceres beneficium accipere, quoties dabat. Is igitur et ſaepe Syracuſanos commendauerat Regi; et tunc maxime ſuper his fori et iudiciorum malis, de quibus populus querebatur; ita locutus eſt: Ne putes leuia haec eſſe, Rex, quibus leuari Sicilia exoptat: neſcio an turbae ciuiles, quas modo ſedauiſti, furioſius ſaeuierint; aut ne dubites, quam ampla factione minentur haec mala; non plures cum Lycogene coierant. Iſti, inquam, aduocati, patroni, ſcriptores, lictoresque (nam iudices, quia eos conſtituis, uereor nominare) adeo numerum ſuperant, ut pauciores ſint agricolae, pauciores, qui in mercatura uertuntur, regnumue cuſtodiunt. Vnde uero tanta illa gens uiuit, niſi ex iniuria populi, ex clade et ſanguine miſerorum? Eo quidem maiori rei publicae detrimento; quod ſi inter pauciores, ſed ſpectati candoris, aduocationum munus eſſet, tot illa ingenia, quae noxia calliditate ſe corrumpunt, melioribus ſtudiis ornarent patriam; diſciplinas et artes, aut proderent nouas, aut inuentas excolerent. Ita haec peſtis non modo malorum eſt res, quae infert, ſed bonorum praeterea; quae adimit. At excuſabis multitudinem comitialium hominum (permitte ſi uocari hos iurgiorum praeceptores) ex litigantium numero; quibus omnia fora aegre ſufficiunt. Per pauciores enim agi tot cauſſas, tot explicari negotia non poſſe. Immo uero ex iudicum et patronorum numero, creſcunt lites, aut

ſub-

Denſa intercipiunt muſcarum examina ſolem:
Cauſidicum nubes ſplendida quæ premunt.

ſubſident. Adde noua tribunalia, non deerunt, quibus placeat reuens equuleus; quod ſi de ueteribus adimes, ita cadet pars litium; ac de morbo decedat, ſi de hodierna medicina ſubtraxeris. Forenſis huius aeſtus causſa eſt; quia iudices (ne infrequentia causſarum, lucello ſublato, etiam deſpectam dignitatem faciat in ſummo iure ſemper inueniunt, quos ſubmittant faſcibus ſuis? Nec rabulae deſunt, et bis quoque deterius genus, homines quidam ſcientes formularum, omniſque ad litigandum articuli; qui uel alios inter ſe committant, uel ipſi reperta litigandi materia huius ludi ignaros exerceant. Ex tuis prouinciis una fuit expers eorum, qui ſe in litibus doctos iactitant. Quietem oppida agebant; quidquid diſcordiae inter ciues exarſerat, rudis, ſed beata aequitas, compeſcebat per arbitros. Ignari ſalutis; paſſi deinde ſunt ex illis hominibus apud ſe unum uiuere. Illico ortae cauſſae; contentiones ualidae; et diſſidia aetatem tulerunt. Adeo iſti in foro exerciti ſaepius lites excudunt, quam inueniunt aut placant.

Sed utcunque numeroſi, et aliqua contagione uicina omnia turbantes; ſaltem ſi breui ſupplicio contenti mulctatos dimitterent. Nunc aeterna ſunt iurgia; ut, ſi cum ſumtibus ſit moleſtiarum ratio, grauius putes ſic uincere, quam confeſtim damnari. Illud eſt potisſimum, quod exigit tuam curam. Amputa has ambages; conſtitue ſpacium, ultra quod nullis litibus fas ſit ſeneſcere. Nam et modum et numerum praegreſſae ſunt artes ac nomina, quibus miſerrimos clientes patroni et iudices fruſtrantur. Articulatim et lente hos diſcerpunt, qui ſemel perire potuerant. Saepe igitur ad iudices, cauſſa narratur, aliquot anni abeunt, necdum conteſtatio litis, ut uocant, audita eſt. Iudicibus hic non uacat; hic omiſſo, quod litem facit, negotio, haerent patroni in

cauſsis minoribus, quae nunc ſponte, nunc eorum ſtudio naſcuntur é prima. Haec praeludia adornant, his proclamant inauditis iter ad uerum iudicibus eſſe non posſe. Sic dubia ex dubiis ſeruntur. Sic immani dilationes pereunt litigantes, magna, o Rex, in inſontes inopesque iniuria. Nam qui in diuitem inimicum pauper inciderit, tam longo, et ſumtuoſo itinere conficitur; procumbitque denique laſſus, nec recuperato iure inultus, aemulo minus ſuo, quam huic prolixae aequitati iraſcitur. Ne quaere, cum tamdiu iudicibus placeat et patronis, ad ſe delatos cruciari. Nempe ex mora et tempore, ſua opera aeſtimatur: Sic patronis, inquam, creſcit ſic iudicibus merces. Multa ſcripſiſſe, multa audiſſe (quamquam ea praeſtabat compendio fieri acerrime uendunt; eo peiores quod, quae peccant, ipſi iuſtitiae imputant. Praeterea conſuetudine uidendi miſeros, et deinde faciendi, exuunt huminitatis ſenſum; aut potius miſerum eſſe non credunt, litigare. Ita duri ad queſtus, parum ſupplicibus mouentur, et ab iis tantum culti, ſaltem amant longiora in ipſos exercere imperia.

Cetera, quae quotidie peccant, taceo. Nam haec omnia queſtos eſſe oportuit, qui emendandi fori tibi mentem dederunt. Praeſtat de remediis in eam cladem uidere: quao fortaſſe ab eiusmodi ſanctione non incommode incipies; ut ſiſtantur iudicibus illi ipſi, qui inter ſe diſſentiunt, ne ab ſola aduocatorum fide res pendeat. Ex eorum ſimplicitate, uel aſtu, ſaepe integrius ad ingenium cauſſae diſceptatores peruenient, quam callidae eloquentiae fuco. Vbi cauſſam adhuc nudam inſpexerint, duorum aut trium iudicum arbitrium erit, an ad ſententiam ſal liqueat. Neque iuris teneantur apicibus. Aequi bonique iudicium eſto. Aliter

ter

ter exordiri ne fas ſit, ſiue in minoribus iudiciis, ſiue ad quae prouocatur. Sin impeditius iurgium uenit, teſtisque, et inſpectionem et leges deſiderat; tum ad quos patronos deferetur, ii Numini repetant ſacramentum, quo ſemel deuincti ſunt, nullam ſe cauſſam, quoad ſciant, iniquam oraturos. Quos ſi hanc fidem fefelliſſe conſtiterit, aut clientem praeuaricatione ceſiſſe, praeter infamiam genus ſupplicii excipiat, cuius timor apud paria auſuros plus, quam omnes dii posſint. Illud praeterea utilisſima lege caueudum eſt, ne quid a clientibus patroni accipiant prius, quam lis finem ſortita ſit. Qui uincetur, aut nihil, aut non multo amplius, quod et lege definies, patrono debebit; et iam inde ab litis principio accedet tantillae ſolutionis fiedeiuſſor, ne operae merces alia lite quaerenda ſit. Is uero, cui ſucceſſerit, aduocationis diligentiam rependat tanto auro, quantum Iudices ipſi in laboris mercedem accipiunt. Sed ſanctum ſit, ne quis dum adhuc litigatur, intempeſtiuis muneribus peccet in legem. Causſa, ſi quis cliens dederit, cadit: accipienti patrono imperetur a foro exilium. Delatori ea ſint praemia, quae uel domeſticorum fidem ſollicitent. Faxo patroni moras oderint; et contentiores ad metam, dum ſibi ſic ſtudebunt, aliis proſint.

Parum eſt, niſi praeterea edices (ſed hoc grauiter, nec ut ſolemus, terroris mox euaneſcentis imagine) ne ulla lis ultra ſex menſes apud iudices haereat; niſi ſi teſtes extra prouinciam arceſſendi ſunt; Tunc enim uel tempus geminari non abnuam. Non ferent hanc uocem asſueti lentisſima propinare remedia, et indignatione plenisſimi negabunt tot cauſſarum aceruos ſemeſtri iurisdictione digeri poſſe. Ab iis igitur quaeram, utrum in años cumulus litium creſcat in foro; an uero de ueteribus abſoluant paene ad ſcaturientium numerum. Si creſcunt;

quid iis tandem fiet; quo ſatis oſtio euoluemus tot annorum incrementa; Abiiciendae mehercule erunt, aut uno agmine non ex aequo finiendae, ſed ſortibus. Sin paene ad naſcentium numerum iam adultas emittunt; nihil magis exigimus; conuenimus de numero; ſatis, inquam, ut quod annus feret lites, tot audiantur iudicia. Sin obiicient religioſam difficultatem ueri quaerendi, quae aliquot interdum annis indigeat; nihilo erit excuſatio illa felicior. Nam implicatae ſcilicet cauſſae ſunt; uos ipſi, uos iudices eas implicuiſtis. Reſpicite in maiores. Celeriora quam praeſcribimus, iudicia erant: Et tamen aequiſsimos fuiſſe non abnuas, quum ab illis conditas leges ut plurimum colamus. Labentibus ſaeculis, ſpecie aequis, in reorum auxilium inuenta ſunt ea quibus denique ſimplicitas legum occubuit. Fruſtrationes, reſcripta, et quae ſemel conſtituti poterant, uelut religioſo ordine in uarios dies dilata. Haec uero, quia iudicibus et patronis ad lucrum ſunt, iam neglecto reorum commodo, tam ſancte obſeruatur; quaſi iudiciis ciues, non haec illis inuenta ſunt. Ex iſtis reſecate, quod iuſti temporis menſuram exceſſerit. Nam et ſex menſium ſtudium ac diligentiam nulla cauſſa effugiet: Et ſi, exacto ſpatio, adhuc deliberabitis? ac tanti eſt a tribunali diſcedere. Nec ſcrupuloſitas nimii iuris cunctationem iniiciat. Ex animi ueſtri ſententia, quod tunc liquebit, decernite. Quando quidem, et ſaepe poſt annos et luſtra, haut minus turbide uel inique ſtatutis. Adeo non tempore, ſed diligentia, ueritas conſtat.

Meleander dicentis manum corripuit; et hilari uultu; quo te, inquit, hic aeſtus, magne antiſtes, qui abſentibus loquaris? Niſi me forte iudicum numerum referſ; aut ſub aliena inuidia me mones. Audio enim et quibus res in aula eſt, queri lenta illic eſſe conſilia; excuſa-

cuſauit Ibburranes dicendi feruorem, cura publici commodi concitatum. Sed fortaſſe iudices (inquit) transferre in cauſſarum patronos inuidiam uolent. Siquidem illos eſſe, qui cunctantur, nunc directa, nunc ex obliquo mora et animos quaeſitorum diuerſiſſima ambage impediunt. Quaſi uero, qui aduocationis munere funguntur, ita peccare, niſi ex conſenſu iudicum poſſunt. Hi rem poſtulant differri. Iſti annuunt. Vtrorum maius eſt uitium? Equidem cenſeo eſſe illorum, qui quum poſſint haec mala prohibere non faciunt. Neque enim ſic tergiuerſari, remque differre, et in ſuperfluis morari auderet patronus, qui neſciret eiusmodi artem quotidianam eſſe, et aſſenſu iudicum ratam. Neget praetor inducias; omnes litis articulos intra ſex menſium ſpatia includat; imparatos habeat pro conuictis; iam cauſidici deſinent ab hac fraude, neque iura clientium improba dilatione conficì ferent.

Si haec tamen omnia iudicum animos non mouebunt, ſi mihi reclamabunt, ſi fidem, et labores, et diſciplinam ſuam iactantes, hac paucorum menſium breuitate ſe ultra fas premi querentur; te miſericordem eſſe non ueto. Iube, quidquid negotii oneratis ſuperfluet, diuidant in peritos. Sunt in cauſſarum patronis conſultiſſimi multi; ad hos litigantium, quos placebit reiiciant. Seu per ſe, ſeu per alios iudicent, e republica facturos; modo praeter imperatum ſpatium clientes non pendeant. Videbis illico refactas illis uires. Non committent, ut lucri et poteſtatis pars in alios emanet. Plura tunc negotia ingere; ſoli iſti, modo tam delicate de laboribus feſſi, ſufficient; praeſertim ſi, ut oportet, hanc legem grandi mulcta ſanciueris.

Sed quid, inquies, ueteribus cauſſis fiet, quae in tribunalibus multos annos iam perennant? certe enim his

 ſimul,

ſimul, et ceteris, quae in dies deferuntur, hic annus non ſufficit. In hanc rem illi, qui iudicia exercent etiam ingratiis collegas accipiant, quot purgando foro ſat erunt. Non ultra ſex menſes poteſtas ſit. Vacua deinde ab ſitu antiquo tribunalia, non plus anno ultionem noxiorum differant, queſtumue laeſorum.

CAPVT XVII

ARGVMENTVM.

Ad natalitiorum Argenidis anniuerſarium diem ex tota Sicilia concurritur. Ad hunc commendandum Radirobanes, certius dicam, ad finem ſuum aſſequendum regia pompa dignis impenſis non parcit. Tripudio argumentum dabit erciſcundum Saeturni imperium.

Aequa ſentire Ibburranes uidebatur. Quia tamen aegra corpore nimio medicamenti conatu percelli, exitiale interdum eſt; Rex tantae ſalutis nouitatem diſtulit, donec poſſent uocari magiſtratus, et tanquam conſentientibus leges dici. Nam nec illis oportebat reuerentiam ad populum perire; quod utique metuendum, ſi in tumultuaria ſanctione magis poenae et uindictae, quam futurae utilitatis ſpecies fuiſſet. Cetera igitur, quae populus petierat, repraeſentari confluentibus ad natalem Argenidis iuſſit; ſolam iudiciorum ordinationem promitti; et cura concipiendi ſanctiones data Cleobulo.

Iamque non ex ciuitatibus modo oratores conuenerant, ſed adeo omnis generis mortales implebant Epeircten; ut Radirobanes cogitari ſceleris curis incubans, interdum uereretur, ne inter tot Siculos rapi Argenis non poſſet; interdum in confuſo et incondito uulgo cogitaret Meleandri comitatum, aegrius ad opem coiturum. Non operae interim, non pecuniae parcebatur,

quo

quo inſtitutam ſaltationem exornaret. Nam et ſibi conciliare elegantiae famam quaerebat et offenſae, quam moliebatur, atrocitatem eiusmodi apud populum fauore minuere. Pridie ergo natalis Argenidis deſtinato ſpectaculo aula fuit apud Meleandrum ampliſſima coena mature exhibita, illuc ex Sardis Siculisque frequentes conueniunt. Non lictores, non armati, ad fores aditusque diſpoſiti, ſatis ſubmouebant immodicos, ut in pompae regiae parte eſſet ipſe tumultus, laeſorumque, et repellentium clamor. Ipſe Meleander ad fores proceſſit, quando cuſtodum et lictorum poteſtas non ualebat, orauitque regio uultu, ne confuſum ſpectaculum, ſeque offenſum uellent. Archombrotus lateri proximus erat; cui abſcedens mandauit, ut admiſſis, qui ſpectare commode poſſent, ceteros ſui reuerentia arceret. At ille Radirobani quaqua nocere pium exiſtimans, turbare tripudii mimum aggreſſus eſt, quem is tantopere curabat; et tanquam populi imperium non ferens, prodidit fores, ſubita multitudine obrutas, ut ſtipatis corporibus nec ipſi ſe caperent; quumque excandeſceret Meleander, tamen a calentibus non audiebatur, donec populum ipſa libertate mitigatum ſui putuit: Maxime, poſtquam indignatus Rex per portam ſolio proximam uiſus eſt ſeſe proripere. At Eurymedes atrocia ingerebat paullatim ſtupentibus; Archombroto tacite ſibi plaudente, quod ferretur Radirobanes eo tumultu adeo accenſus, ut, proiectis ornamentis, iuberet diripi machinas, quae pendebant choream dimiſſurae ab aere.

Tandem Eurymedis opera liber a populo locus Meleandrum cum Argenide recipit; et in exordium ſcenae, quotuor Satyri aulaeo digreſſi, quum breuiter et incondite ſaltaſſent, eiusmodi epigramma, tanquam argumentum ſpectaculi, ad Regem at-

que Argenidem delatum, mox ſparſerunt in populo.

Qua bene Saturno ſteterat natura ſub uno,
Spargitur in partes, exactaque robora luget
In plures, heu! lapſae deos. Hinc Iuppiter inſtat;
Germanos hinc ira tenet. Qua pugna? quis ardor!
Sic fratres certare decet? Sic regna petuntur;
Ah potius reuocate ſenem, ſceptrumque parenti
Reddite. Priuatos melior concordia iunget.
Sed pacem Fortuna dabit. Venit illa, globoque
Fluctuat, alternans dubia ueſtigia mente.
Haec in ſideream mittit te Iuppiter aulam,
Et tibi caeruleae dat regna, Tridentifer, unda;
Plutoni tenebras, et opacum manibus, orbem.
Hae leges placuere diis: hoc foedere mundus
Gaudet: en, ut feruent laetantum miſta deorum
Agmina, et incertam fidibus rixere choream;
Di Superi, Di caeruleo, qui piſce per undas
Pone natant, et quos nigris humus abdidit umbris.
Hos inter nullae tantarum ad gaudia rerum
Huc uenere deae; ſiue illa lucida ſeruant
Sidera, ſiue alios exercent litibus orbes.
At uos Sicaniae paullum ſuccedite Nympha,
Atque exultantum choream miſcete deorum.
Praecipue Siculis tu Virgo debita ſceptris,
Iunge Ioui dextram, pedibusque ad carmina pulſis,
Fac, ſciat eſſe aliquid melius Ioue. Praeferat illa
Sicaniam coelo, teque, o Regina, ſorori,

Interim praeludentibus tubis, flamma imitatione fulguris per effictarum nubium uolumina ibat. Tum coeli effigies, quam ſummo tabulato admouerant, coepit moueri, ſenſimque delapſa eſt; et tria clauſtra aperuit, in quibus cryſtallinae ſtellae per ſuppoſitas faces micabant, aurumque et purpuram incendebant ſuo fulgore. In trium cellarum media ſedebat Iupiter; aliae Neptunum et Plutonem ferebant. Circa illos, tanquam miniſtrorum turba, multi Cupidines; quibus cincinni cri-

nes,

nes, breuiſque perſona: pendebat ab humero arcus; et dextra uibrante, duo diuerſae cuſpidis et effectus tela geſtabant. Hi cum dominis habili ſaltu in pauimentum tapetibus ſtratum delati, percurrerunt aream ſaltatione leuisſima. Iupiter interim ducente modulorum tenore ad fratres accedebat. Mox tanquam non conueniret disceptantibus, ſimul nutu ſaltuque idoneo ferebantur in diuerſa. Quum hoc iterum, tertioque feciſſent, ſubito dea Fortuna comparuit; globo inſidens, quem etiam ad cantum mouebat, et regnorum inſignia, de quibus dii certabant, in ſuccincta ueſte occulens; uenire illos iusſit. Illi fidibus pedes regentibus parebant. Manus ergo ad ſortum domiſere. Iupiter in eo Fortunae ſinu fulmen inuenit triſulcum ex auro, tridentem Neptunus, Pluto ad cuſpidem inferorum contabuit. Subito alia nubes, Ioui, tanquam Regi Superorum, eminentisſimos deorum coeleſtium deuexit, Martem, Apollinem, Mercurium. Neque mora, feruebat in medio disparibus fluctibus mare, quod de muſco et conchis ſcopulum habebat; unte Proteus, Triton, et Glaucus, ad ſuum Neptunum deſiluere; coetu interim muſico ita tremulas et patulas uoces adgubernante, ut ad murmur pelagi quadam imitatione deſcenderent. Vix Neptunus illos agnouerat; quum ab alia parte obſcura amoenitas (nam referebat Elyſios campos) Minoem, Aacum, Rhadamanthum, nouae luci attonitos dedit. Quorum admonitu opulentisſimus Pluto, non diutius ſui imperii uires deſpexit. Veſtis coeleſtibus diis ex purpura, Maritimis coerulea erat; et Inferos ferrugo uenerabili horrore incinxerat. Suus præterea cuique ornatus. Radii circum Apollinem micabant: Mars in purpura intexuerat belli imagines, et ferrum habebat in manu. Pileus, et alae in talis deſignabant

Mercurium, caduceusque, et ſoporis potens uirga. At Triton buccinam tortilem lateri ſuſpenderat; Proteo duplex, et diſſimilis uultus, arguebat mutationis ingenium; Glaucusque talem barbam promiſerat, in quali eum efficax gramen prope Anthedonem deprehendit. Minos in palla numerabat centum urbes. Veſtem Aeaci quercus implebat, atque formicae; hae iam uultibus humanis erectae; aliae nondum crura poſuerant. Rhadamanthus ſuae Lyciae Chimaeram uiuis coloribus gerebat expreſſam; utque probaret ſe monſtris et uitiis iratum, eam Bellerophon Pegaſo a Minerua domito inſidens debellabat.

In hoc quisque amictu conuenientibus modis ſaltauit, dii quidem coeleſtes hilarius, proceres maris paullo agreſtius promouebantur, et deſcendentem ab inguine piſcem interdum colligebant, rurſusque iubebant in ſolo palpitare ad numeros. At umbrarum Numinibus ueſtigia erant non abhorrentia a frontium rugis. Inter indignantium et iratorum ſeueras ſpecies, tamen ſaltabant. Tam dispar diuerſiſſimorum deorum diſciplina, eodem muſices concentu regebatur. Nunc ſecernebant agmina; nunc mixtura, et illa uariante, implicabantur; ſaepe in orbem flexi, ſaepe aream recto curſu ſecantes. Nunc choream manibus nexam aſpiceres, nunc ſolos, nunc in paria diſtinctos totius corporis feſtinante obſequio ad fidium praeſcriptum mutari. Tandem conſumto ſchemate omni, Radirobanes, quem Iouis tegebat effigies, ad Argenidem uenit. Illa ſequuta inuitantem uenuſta maieſtate ſe intulit in choream. Quum deinde praecipue matronarum uirginumque ſaltauiſſent, duodecim dii nouo tripudio epilogum dedere. Poſt haec abſcedunt in diuerſa. Ferebatur in coelum Iupiter, fluctibus Neptunus ſe abdidit;

Plu-

Pluto in campos retro non peruios, facibus uiam monſtrantibus deſcendit. Simul his, tenuiſſimus imber tota aula conſpergebat mirantes, odoratis undique ſuccis per nubium, quae illic pendebant, uellera ſenſim manantibus.

CAPVT XVIII

ARGVMENTVM

Mimicam choream medicati ſulphure ignes, ſub ipſis aquis uiuentes ſequentur. Radirobanis imperio, armis nemo non ſuccinctus adeſt. Iamque raptui filiae atque patris Radirobanes proximus eſt, quum doli exploduntur.

Laudauere plerique ingenium regiae et ſumtuoſae uoluptatis; attollebant alii Radirobanis opes, alii comitatem; at ille auiditate flagitii, quod parabat, quietis impatiens, male exacta nocte, ſub auroram ad portum deſcendit, inſpexitque triremem, cuius in altum prouehendae ſpecie, Regem atque Argenidem trahebat ad litus. Inde in eam arenae partem diuertit; qua regium prandium ipſo iubente parabatur. Ingentia tentoria iunxerant, defoſſis ſtipitibus uinculisque firmata, et nexili ſtramento opertum ſabulum latebat. Addiderant cultus agreſtes, caeſis arborum ramis, et edera per coronas, nomenque Argenidis, et uaria hominum ferarumque ſimulacra, induente utrumque triclinii latus; Supraque lectulum, ex quo pranſura uirgo erat, laureata tabula iſtos uerſus ferebat:

O Dea, cui prima ceſſiſſet fidere formae,
Et Venus, et coniux non indignata Tonantis,
Quaeque ſuae ramis galeam ueſtiuit oliuae;
Has paulum dignare domos, haec ſrondea mitias
Siluarum ſimulacra ſubi. Sic Delia poſtquam
Egit inauratos fraterno lumine currus,
Mox nemorum ſecreta petit; Sic Marte peracto,
Pallas, ubi emeritam caſtis uocat hoſtia menſis;

Dis-

Diſſimilat facilis numen dea, ſeque precanti
Addit, et arcanis cumulat conuiuia donis.
Nympha ueni, glaucosque tui de litore ponti
Vre deos. Placidis medium te tollet ab undis
Caeruleus genitor: Mox et ſuſpiria laeſus
Ducet, et ingentem poteris contemnere Tethym.

Meleander illo mane poſtea, quam diis fecit, delectos ciuitatum aduocans, quantum iis indulſiſſet, oſtendit; figique in foro, et per oppida dimitti praecepit ea edicta, quae Cleobulus deſcripſerat; curam quoque de litibus, quae confeſtim caſtigari non poterant, ſibi praecipuam fore aſſeruit. Quibus ſubito euulgatis, populus et ſua et diei laetitia feruens, euntes ad Radirobanis tentoria principes ingente acclamatione ſequutus eſt. Radirobanes uenientem Argenidem tanquam certisſimam praedam aſpiciens, aliaque quam credebatur laetitia exultans, longum prandii ordinem quaeſitisſima comitate explicuit. Quatuor ad noctem horae reſtabant, quum, remotis epulis, ſurgunt ad nauis ſpectaculum. Tubae pasſim ac tympana exaudiebantur in litore; et in trium malorum uerricibus ex uerſicolore carbaſo taeniae pendebant, omnibus uentis commoda leuitate obnoxiae. Tabulatum nautis et militibus plenum; ac ſi triumpho uel praelio ſubueheretur. Populum non capiebat arena, non ſcaphae, diuerſisſimo clamore frementum, quoties procedere opus tubae monuerant.

Ex compoſito factum, ut tardisſime nauis portu emitteretur. Sed adhuc Radirobanes tenebat Meleandrum, expectatione ignium, quos non procul a litore promittebat tribus in ſcaphis, totaque circum unda. Recens inuentum, quia nondum emanauerat ad multos, trahebat ſui nouitate audientes. In hanc ergo ſpem ipſe reducit in tentorium ſuum Meleandrum atque Argenidem;

dem; et quid uiſuri ſint, pluribus docet; piſcium in aquis ſpecies promturas de faucibus flammam, quam demiſſa in aquam capita non obruerent. Obſeſſas hisce piſcibus ſcaphas iri protectum ab igneis ſimulacris, quorum conti nunquam feruidius arderent, quam ſub unda. Haec narrantem interdum uicini facinoris cura trahebat, relictoque Meleandro, Virtiganem, et caeteros ex conſciis monebat, ne aut ſegni aut praecipiti opera ſuam ſpem fruſtrarentur. Centum lampades erant, toto tentorio diſpoſitae, ex quo Reges ſpectaturi conſederant. Has ſimul ſigno dato extingui conuenerat (nam ex paucisſimis pendebant funalibus) et Argenidem atque Regem corripi, deferrique in ſcapham. Proceres Sardi ac milites, quamquam plerunque ignari conſilii, ſenſim acciti illic erant et ſecreto iusſi obire, quidquid Virtiganes mandauiſſet. Ille quamquam inuitus cum duobus conſciis purpuratis creditum ſibi ſcelus curabat.

Tam propinquo exitio paene fidem ſuperat eripi potuiſſe Siciliam. Sed ſaepe diuinitatis opera haec ſunt, ut furias in ipſo iam ſucceſſu ſecuras ſubita ultio excipiat: ne uel unquam improbis timor, uel ſpes abſit calamitoſae uirtuti. Forte Archombrotus, quum caeteri triremem in undas eundem contemplarentur, hoc ſpectaculum non dignatus, haut procul ſpatiabatur in arena. Erat Sardorum linguae non expers, quamquam in eum diem disſimulauerat. Miles quidam ex ſatellitibus Radirobanis, a Virtigane recens digreſſus, obuium contubernalem quum uidiſſet ſine armis uagari in litore: An tibi ſoli, commilito, inquit, licet, ſine lancea gladioque hodie conſpici? Quumque ille negaret, ſe ullum de armis praeceptum accepiſſe; ambo occurrentibus aliis miſti ~hil deinde loquuti ſunt, quod Ar-

chom-

chombrotus capere poſſet. Sed miratus, quid opus, hos Sardos in pace et inter conuiuia armari, tanquam obambulans ſpeculatus eſt omnium habitum;nec quemquam in iis inuenit exermem. Hi praeter gladium, haſtam, illi iacula habebant, multi pilis Italicis onerbantur. Paucis tamen, et tanquam ex regiae cuſtodiae ſtatione, aut galea erat, aut clypeus; ne nimio apparatu proderentur inſidiae. Suſpecta haec erant et formidoloſa Archombroto iam ſponde a Sardis auerſo. Nec ſine numine fuit,quod grauius quam pro tantillo indicio expauit. Nam haec arma apud incurioſum aliquem militaris conſuetudo excuſauiſſet. At ipſe, ſeu quia amabat Argenidem, ſeu, quod optabat Radirobanem peccaſſe; hei mihi, inquit: an toties repudiatus amator uim parat? et Meleandrum auehere cogitant, ſcilicet Argenide non contenti? Nam cur tanto ambitu ad maris litus deducti ſunt? Cur hic noctem rogantur expectare? Subito horrore concuſſus, aptiora coniurationis indicia capturum ſe non putauit, quam ex Virtiganis fratre. Morbo paene confectus dies iam complusculos iacebat. Nec ueriſimile erat, ſi quid Sardi moliebantur, hunc in oppido relictum, et in captiuitatem proditum eſſe. Sudans ergo Epeircten conſcendit; quumque obiret palatii partem deſtinatam hoſpitibus commodum Radirobanis libellorum aſpexit, qui cubiculi regii cuſtodiam habebat, Libachanes appellabatur. Hunc ergo diſceſſurum et clauibus oſtium iungentem, ſubito conſilio Archombrotus interpellat. Cupere ſe quiddam in illo cubiculo, ſi liberto uacaret, inſpicere. Ille et Archombroti dignitatem reueritus; et quod de patroni ſcelere nihil ſciebat, non dubitauit reſerare cubiculum. Meminerat Archombrotus, quum bis Meleandrum ad Radirobanem comitaretur, uidiſſe ſe non longe a puluino

ſupra

ſupra admotam menſam, pulcherrimi operis thecam, ex ebeno uariatam et ebore; uermiculati quoque argenti laminis, in articulis et oris caelatam. Illic pretioſiſſima gemmarum audierat recondi, et quidquid litterarum tutiori ſecreto indigebat. Ergo, tanquam aliud agens, contemplatur uacuam menſam, fruſtraque toto cubiculo oculis thecam ueſtigat. Quod ne facere uideretur, facili commento libertum deludit. Gemina ad aulaeum tabula pendebat, utraque Radirobani eximia. In una, Radirobanis patri aquila, tanquam de ſideribus labens, coronam imponebat. Alia Apollinis erat liqueſcentem iam Marſyam ulciſcentis. In iis, ac ſi ueniſſet inſpecturus, auide haeſit. Nam et relictae illic erant; nec quidquam ex penu aut ſpecie, praeter thecam, cubiculum amiſerat.

Igitur augurio animi, et ſuſpicione creſcente, Archombrotus Libachanem reliquit, et ad Virtiganem tendens, non habuit, qui aperiret; ut ſatis ex ſolitudine conſtaret, aegrum ipſius fratrem abeſſe. Et hunc quidem, tanquam conſulentibus medicis peteret ex ſali iactatione remedium primo mane ad naues lectica detulerant. Timuit Archombrotus, ne religioſe omnia explorantem nox et inſidiae praeuerterent. Duos itaque centuriones uocat ex iis, qui in praeſidio arcis erant (nam caeterorum ſparſos milites, quae tam ſubito diligentia collegiſſet) ſimulanſque a Meleandro miſſum; ite, inquit, ad milites ueſtros: confeſtimque, nec tumultuarie tamen, eos ad litus educite. Manipulatim dimiſſi conueniant prope tentorium Radirobanis. Enſis iis, et haſta ſuffecerint, ne ſi grauius armati conſpiciantur, ſermonibus materiam praebeant. Prior adero in arena; et obiter, quidquid Rex iuſſerit, ad uos feram. Ite uero, et diligentem operam Regi praeſtate.

CAP.

CAPVT XVIIII

ARGVMENTVM.

Apertis dolis, Archombrotus et Eurymedes Regem Meleandrum admonent, et de ui declinanda cum eo decernunt. Argenis in primis morbum ſubito obtendens reditum maturandum cenſet. Obnititur Radirobanes: et technas ſuas deprehenſas intelligens uiolentus ſurit.

His ocyus iuſſa digreſsis, redibat ad litus Archombrotus, quum non procul tentorio Radirobanis in Eurymedem incidit; uultuque turbato; quam uereor, ait, ne in Lycogenem alium nos fortuna retulerit. Tum ſtrictim enumerat coniurationis indicia, in quae inciderat; pretioſisſima abuecta ex priuato Radirobanis inſtrumento; uirtiganis fratrem, quamquam aegrum, abiiſſe; neminem Sardorum conſpici ſine armis. Neque Eurymedes eum omnia proloqui paſſus, gaudere ſe retulit, quod Archombrotus eadem ſecum ſentiret. Iamdiu ſe illa ſuſpicione prehenſum, perculſumque ad conſpectum Sardorum, qui per cuneos non ſine conſilio circa tentorium errabant. Poſt haec uero, quae Archombrotus detulerat, nihil ſe dubitare de ſcelere. Quis iſte Pirithous nobis? aut quis huic Theſeus rapiendi nuptias fecit audaciam? Sed arte utendum eſt, ut ſe eripi patiatur Meleander ab hac peſte. Adeo cauet Radirobanem offendere, ut uilis ſit ſibi. Vade prior, Archombrote. Quum illum moueris magnitudine periculi, adero ſtrenue, indiciumque, et terrores geminabo. Milites interim, qui proxima nocte excubituri ſunt, non hinc procul in procinctu conſtituam. Forte fuit, ut, quum Archombrotus peruenit ad Reges, Argenidi loqueretur Radirobanes, uacaretque Meleander; ad quem ille demiſſe; uultum, inquit, fingo, Rex, diſparem rebus, qua affero: ſcilicet ne illi, qui te circumſtant,

Ne perimat, latitans capiatur Scorpio cautè:
Contra. Hostis fraudes utere Conſilio.

ſtant, parricidae ſentiant te moneri. Ceterum omnis haec pompa tibi, tanquam uictimae, ornata eſt; quem una cum filia auehere, Radirobani conſtitutum intelligo. Eo conſilio promiſſa ſpectacula trahit in ſerum; donec ueſpera ſe tumultui furtoque aptauerit. Quum referret in eam rem argumenta, ſuperuenit Eurymedes; adeoque compleuit formidine Regem, ut, labentibus articulis incertus, illos rogaret, ad tam ſubitum malum, quid conſilii haberent. Conſtabat, nihil aliud ſupereſſe, quam aut ſtatim fugere nondum maturas inſidias, aut ſe illic ſubſidio armatorum tueri. Sed omnino potior fuga erat. Neque enim ſubito milites cogi ſine profesſione ſuſpicionis poterant; ut magis incipere iniuriam timendo uiderentur, quam repellere. Quid praeterea in periculum mitteretur Meleander, quid Argenis? quum praeſertim flagitii ſeries atque modus adhuc lateret; et Sardi fortaſſe aliqua ſolertia nocturnum facinus ita ordinauiſſent, ut non poſſet tumultuario certamine refelli. Placide, inquit Rex, et tanquam obambulans tentorio digrediar: Sequi Radirobanem hortabor ſimulque Argenidem; quam tu in uia, Eurymedes, mone, ut, quum inter noſtros fuerimus, ſarcem morbum ſubito fingat. Excuſabilis erit diſcedentis occaſio, et aegram tanquam ſolicitus comitabor. Sub haec uerba in Radirobanem et Argenidem inſpexit, et, optimam ueſperam perdimus, ait. Ire ſatius ad liberum coelum, et iam ſole dimiſſo intepeſcentem. Sat deinde quum ſpectaculum mox edetur, iſthic ceſſabimus. Simul his, tentorii fores petebat; omneſque ſequebantur. In hac turba Meleander Radirobani loqui coepit, ut, eo remoto, facilius Eurymedes uirgini inſinuaret, quod ipſe mandauerat. Et illa repentinis cogitationibus concuſſa, quamquam nemo aperuerat paterni conſilii cauſſam, (nam di-

centem Eurymedem turbauit adueniens Virtiganes) tamen haut multum a uero timidisſima cogitatione errauit.

Interim Archombrotus, in quemcunque familiarium Regis offenderat, hortabatur non deſtituere domini latus. Iamque et militum decuriae, ab ipſo atque Eurymede accitae, ſparſim in campis erant; quum Argenis ex praeſcripto cadentem ſponte uultum colligit manu, ſeque ad Seleniſſam excipiens, uoce demiſſa, peſſime mihi, inquit, eſt, mater. Siſtitque illico gradum. Radirobanes, ſubito caſu conterritus, in remedia aquam, merum, odores, flagitatione non perfunctoria popoſcit. Statim circa iacentum creuit immodice concurrentium globus. Et Meleander, qui paulliſper praeceſſerat, inter fictos terrores regreſſus eſt. At Argenis; ecquis lecticarios prouocat? ait. Nec de morbo rogata quidquam certi referebat, niſi linquente corde, hebeſcere oculos, et caput errare. At Radirobanes nihil opus lectica proclamabat; celerius hemicyclo in uicinum poſſe tentorium referri. Sed cauſſatus Meleander commodius oppidum eſſe, ſeu medicinae, ſeu ſimul urgebat, qui ad lecticam decurrerent, ſimul gratias Radirobani agebat, tanquam humanitate nimia ſeſe oneranti alienis doloribus. Isque iam non de Argenide tantum, ſed de ſui ſceleris ſucceſſu ſolicitus, negabat ſe paſſurum, ut mille totos paſſus (tot enim ad Epeircten aberant) iactaretur uirgo inualida, et in hoc primo morbi impetu, nec fortaſſe duraturo melius in proximo tentorio acquietura.

Haec adhuc omnia ueluti mutuae neceſſitudinis charitate iactabantur, quum Virtiganes Radirobanem clam monuit, non ſic in illum diem ſitam eſſe conſilii ſui fortunam, ut redire non poſſet ſperata felicitas. Pateretur abire Argenidem; et ipſe cum ea peteret Epeircten;

di-

dilato promiſſorum ignium ſpectaculo, donec conualuiſſet ipſa, paterque iterata ſimplicitate rapiendam ad litus reduxiſſet. Coeperat perſuadere; quum Radirobanis medicus, quem aliqui accerſitum procurrerant, uenit. Is pollice uirginis propemodum repugnantis tentato, notatis praeterea oculis, ſpirandique menſura, mirari primum coepit, moxque negare ullum ſibi aegritudinis ueſtigium liquere. Ergo ad Meleandrum conuerſus: bona fide rogabat, ut poneret metus: Leuiſſimum eſſe, quodcunque Argenidem turbauerat. Sed Radirobanes atroci percuſſus coniectura, tunc denique ſenſit inualetudinem ſimulari in fugae praetextum. Miratus quis ſuas deprehendiſſet inſidias, quis ad Meleandrum detuliſſet, ſenſim ferebatur in rabiem; et ad moliendam uim ferociter intentus, quaerebat oculis ſuos, dextramque ferebat ad capulum; quum Sardos pauciores quam Siculos circa ſe uidet; ut neque, ſi uiribus eſſet agendum, ſatis poſſet uictoriam ſperare. Interim aderat et medicus Meleandri; qui ab Eurymede monitus, quid deberet ſimulare, longe alia, quam quae Radirobanis ſeruus, de Argenidis ualetudine dixit; grauem, et ſonticum morbum eſſe: properant deferre ad regiam; quidquid morarentur, nocere Argenidi. Ira loquentem prior medicus iurgio adortus eſt, non paſſus ſuam artem contemni: Ecquod enim mali indicium uideret? quid uultus? quid labellorum color? num ſudor in frigida fronte? num a ſe diſſentiret arteria? Neque minus peruicaciter Siculis ſuas partes implebat: prorſus egregio de incertitudine medicinae ſpectaculo, ſi tumultus, et rei, quae agebatur, magnitudo huic uoluptati locum feciſſet.

Dum hi collatis uerbis certant, lecticarii ſublimem Argenidem tollunt: Et Radirobanes non redituram ul-

timo conatu proſequutus non ſibi temperauit. Iniecit lecticae manum; et manere Argenidem iam plus, quam precabatur. Iurgium quoque inter Sardos Siculosque proceſſerat; ibatque Archombrotus, lecticam ſub Radirobane laborantem ui explicaturus. Sed medium Meleander ſe obtulit. Litet Siciliae illius diei fortunae. Quantum praeclari ſanguinis fuſum ibat ſeditio; capax labes abſorbere Siciliam, et quanquam abſentem conſummare Poliarchum. Sed mitioribus fatis miniſtrauit Meleandri prudentia. Adhuc ſibi tanquam hoſpiti loquentem uiolare erubuit Sardorum Rex; et utcunque finito tumultu, digreſſaque Argenide, ipſe quoque Meleander lectica ſublimis, et agmine ſuorum uallatus, in oppidum ſe recepit.

IOANNIS BARCLAII
ARGENIS.
LIBER QVARTVS
CAPVT I
ARGVMENTVM.

Radirobanes diſcordi tumultu raptus in diuerſa, conſilium init, per litteras proſcindendi Argenidis famam, et, quae a Seleniſſa acceperat, ſecretae temeraudi.

Nemo interim Sardorum audebat Radirobani loqui. Furebat uiolentus, et diſcordiae tumultu raptum animum ſpargebat in diuerſa. Nunc pudore, nunc infelicitate coeptorum agitabatur. Quam bene proceſsiſſent initia! Vt diu poſſeſſa cum Meleandro Argenis in tentorio haeſiſſet! Geniusne deinde, an mortalis prodidiſſet conſilia? Subeundem ergo dedecus, nulla mercede, nullis ſceleris praemiis lenitum. Poſt aſſertam Siciliam, pollutam uictoriae laude, non tantum ut hoſti,

ſed

Ut ſtridore fero virus vomit anguis ab ore:
Fundere ſic iræ lingua venena ſolet.

ſed praedoni abeundum. Sub haec frendens, toto litore ferebatur, adeo inutili ad cetera ſenſu, ut nec ruere noctem ſentiret. Auſus tandem Virtiganes accedere: et quidem, quo ab inſano audiretur pacatius, primum eoſdem affectus ſimulauit: quumque hac arte locum monendi ſibi aperuiſſet; iam nox eſt, inquit, et hic tamen (o Rex) moraris fortitudine tua nimis ſecurus. Circumſtant te multi. Nec opus eſt omnes ſcire, quo in ſtatu ſit animus tuus. Quo autem ſuccedere nocte hac paras? Vocat in oppidum Meleander. Sed quis putet te ſecure cum illo reconciliare gratiam poſſe? Chariores tibi ſumus, quam ut nos conficias tanti tui periculi metu. Claſſis tua te melius excipiet. Abominare hanc terram, tot curarum tibi cauſſam. Vbi cum paucis ſecretus in praetoria naui eris, liberius iraſceris, et, quod in rem uidebitur eſſe, conſtitues. Radirobanes tanquam Virtiganem non audiſſet, uultu immoto, tamen ad praeparatam ſcapham ſe contulit; ſiue magnitudine irae, ſiue conſilio uocem premens, donec in regiam triremem delatus eſt.

Aſt ubi cum procerum non amplius tribus in praetorio puppi proximo reſedit, euoluitque caliginem multa ſimul et confuſa animo ingerentem; primum Argenidis imaginem, quam geſtabat gemmis incluſam, de collo diripuit? Nam odio et iracundiae ceterae cupiditates iam ceſſerant; deinde ſublato ad Virtiganem uultu; faciam, inquit, ut hic dies triſtior Meleandro quam mihi illuxerit. Peius ab ſua Argenide quam a me diuertet. Occupabo Furiarum officium: Seni quietem, et puellae famam eripiam. Spectabo deinde otioſus hos ludos, fruarque hoſtium malis; aut ſi in rem meam commodum erit, bello quoque cumulabo. Ocyus ceram ſtilumque porrigite. Neque mora, litteras ſua manu in hunc mo-

dum exorſus eſt. Radirobanes Meleandro. Neſciebam, quum inimicos tuos ſuſtuli, te amicis adeo eſſe indignum. Veniam ab Siculis exoro, quos ab tua ſecedentes tyrannide, armis meis domui, reddidique ſaeuitiae tuae. Ceterum ſi moleſtum tibi erat, quotidie me uidere, cuius manu et opibus Rex es; at humanius dimitti poteram, quam ſub inſidiatoris inuidia. Cui enim non conſtare uoluiſti, te grauiter a me metuere, quum modo tua Argenis morbum finxit, teque ipſe ex tentorio meo turbare proripuiſti in oppidum? Ita offenſionis ſpecie delere ſperauiſti, quidquid mihi debebas. Sed nemini potes imponere. Cur te enim uiolari uoluerim; qui, ne uiolareris, uitam meam obtuli in diſcrimen? At filiae tuae nuptias concupiui ſcilicet; et quum affinitatem non probares, hanc praedam ſtatui occupare. Ne tibi amplius tantum placeas Argenide tua. Neſcit regius Sardiniae ſanguis ullum thalami probrum pati. Quo oculo cernerem ſuper limina caſtisſimae domus attolli, non caeſto, non illa ſimplici uitta dignam, non ceteris uirginitatis inſignibus; denique neſcio cuius Poliarchi contubernio aſſuetam? Quid te inexpectata uox ferit; et in pudendae rei nuntio amittis ſpiritum? Ita eſt, Meleander. Nimis cautus in amicos, diſce nunc, quos timere debueris. Illa, quam Palladem putaſti, Theocrine, tuae domus contaminatrix fuit; ac, ut ſimplicius dicam, ſub eo nomine Poliarchus tibi illuſit. Argenide fraudem iuuante, in gynaeceum pro uirgine, mox in templis pro Pallade eſt admiſſus. An integram exiſtimes, quae correpta amore adoleſcentis, celauit temeratorem arcis, quam mulieribus ſacraueras? quae cum amatore diutius fuit? quae denique patrem decepit? Omitte igitur ſuſpicionem? mea ſorte et animo indignam, quaſi, his a me deprehenſis, illius nuptias expetierim,

tierim, in qua nihil ſincerum eſt. Mihi quidem, quum ad uos appuli, adhuc ex hac laſciuia ignotam placuiſſe confiteor. Sed dii Sardiniam iuuerunt: quod, quum poſſes hanc petenti pulchre conciliare, neglexeris. Vbi autem de ſecreta turpitudine reſciui, adhuc faſtidium meum ſimulatione amandi ſic texi, ut contentus mihi cauere, merentem non laederem. Habe tibi filiam tuam. Habe et regnum meo auxilio reſtitutum. Sed ne ingratitudini usque quaque ſit praemium, aut facilitatem meam traducas: nolo Sardiniae aerarium poenas ueſtrorum furorum luere. Iam hoc nimis, quod ſanguinem multorum ex meis conſumſiſti. Nam ſileo meos labores, quos utique non uendo. At ſumtuum partem redde; quibus totis te fungi oportebat. Eos enim, ut uiueres, regnaresque, feci in claſſe, militumque ſtipendiis. Trecentis talentis rem patiar aeſtimari. Quanto plura pro te impenderim, ex publicis meorum quaeſtorum rationibus facile ſcias. Sed tantillum hoc repone, niſi mauis extorqueri. Hoſpitium renuntiare eſſet ſuperfluum, quum prior idipſum illatione iniuriae feceris. Ex his tamen, quae detuli, cognoſces fidem meam. Te enim, niſi coactus, miſerum eſſe non uolui; et quam diutisſime paſſus ſum, ut Argenidem amares.

Haec, ut ſcripſit, cogitati ſceleris induſtria ſuperbius, uocat ſuorum fidisſimos, oſtenditque epiſtolam in alienae aegritudinis ſpe propemodum ſuae oblitus. Horruere ſcilicet ad ſceleris noutatem; ſed crudelisſimo ſeruitutis genere, quod intra ſe abominabantur, palam laudabant. Quaerebatur deinde, quis litteras ad Meleandrum ferret. Nam intuta uidebatur, et capitalis audacia. Sed Radirobanes in ſuos quoque ſaeuus; neſciat praeco, inquit, periculum ſuum. Ibit intrepidus, et meo auſpicio ſecurus. Quod ſi illum Meleander mul-

ſtabit; at mihi tanti erit hanc nouam querendi iurgandique materiam uili ſanguine comparauiſſe. Igitur quum aliquandiu inter ſe contuliſſent, quidam miles, diu ante Virtigani inuiſus, ad hoc deſtinatur officium; ipſo Virtigane hominem commendante. Et ille maligno inimici ſuffragio beatus, ut credebat, infuliſque praeconis ornatus, primo mane ad portam exigua lintre deuectus eſt. Statim relatum eſt Meleandro, nuntium a Radirobane adeſſe. Ille animo aeger, et de hoſpitis disſidio ſollicitus, tunc forte ſuorum charisſimos acciuerat. Praeter manſuetudinem in illo paene ad uitium prolixam, beneficium a Radirobane acceptum effecerat, ut illi paullo magis, quam ſibi, faueret. Incertum eſt, (inquit) utrum nocere uoluerit; certum autem nos ab illo tanquam inſidiatore refugiſſe. Conciliandus utcunque eſt; et ſi cetera abeſſent, timenda certe fama. Nunquam uidebatur iuſte expulſus, quem neceſſariis temporibus tanquam deorum munus ſuſceperamus. Poſt haec uerba altum ſilentium fuit. Nam plerisque iniucunda haec erat Meleandri ſollicitudo. Inter ceteros Archombrotus, atque Eurymedes perſtringi ſe rati, quia Regi auctores fuerant, ut a Radirobane caueret, haud obſcure audiebant indignari. Adeo ut impetus iuuenilis in haec uerba Archombrotum abſtulerit; ſentio, o Rex, me ſimul et Radirobanem non poſſe excuſari. Si te ad iniuſtas inimicitias compuli, quid cunctaris noxae me dedere? At ſi mea et Eurymedis ſedulitate hodie es liber, noli incertitudine animi turbare felicisſimum diem, et adhuc dubitare, an malis Radirobanem eſſe offenſum, an captiuam Argenidem apud illum teneri. Haec libertas Archombroti gratisſima omnibus fuit, praeſertimque Argenidi, quae in lucro numerabat, ſiue iure, ſiue iniuria, a Radirobane disſidere Siciliam. Ipſe

Rex ſuos metus excuſauit Archombroto; ſe tantum de populi uoce eſſe ſollicitum? Curandum, ne imponere Radirobanes poſſit externis ignariſque negotii. Mittam ad illum, qui me dolere ſignificet, quod ad claſſem potius quam ad me ſeceſſerit; orare, ut in portum redeat, nec Siciliae tam uicinus, incertos fluẞus malit. Simul largos commeatus iubeo ad illum lembis pluribus promoueri, diſtribuamque munera in amicos. Nemini deinde credar ingratus in hoſpitem, quem per officia illa coluerim.

CAP. II

ARGVMENTVM.

Meleander acceptis litteris nil quietum ſuſpicatus, ad proximum cubiculum pergit. Sequitur filia patrem, qui ad eam epiſtolae partem deſcendit, ubi Argenidis atque Poliarchi fama proſcribitur. Tunc urgere patrem filia, ut per miniſtrum anus accerſatur, ſed illa uerbis ſollertiſſimo fuco adornatis ex utriusque oculis ſe eripiens, in thalamum ſe recipit.

Minus diſplicuerat illa ſententia. Iamque Timonidem illic legatum Rex dixerat, quum Radirobanis praeco aduentare nuntiatus, uaria exſpectationem omnium animos ſuspendit. Rex intromitti eum iuſſit; quumque ille litteras traderet, ecquid hoſpes Radirobanes ualeret aut faceret, blande, ut ſolebat, quaeſiuit: Praeco, ueluti erat iuſſus omnia intellecturum Meleandrum ex codicillis, quos attulerat, refert; ſimulque aliquantulum in latus ſecedit. Meleander nihil quietum ſuſpicatus, ad proximum cubiculum pergit, ne praeco legentis oculis motibusque curioſe immineret. Sequitur patrem Argenis: et purpuratorum praecipui. At ille poſtquam ceram explicuit, in omnibus uerbis haerens, et contumeliis excitatus, tandem ad eam partem

deſcendit, ubi Argenidis et Poliarchi fama proſcribebatur. Arſere illico uultus; iterumque pallore mutati uno cum incertis manibus horrore tremuerunt. Refectis mox uiribus, ira terribili, in quos tamen adhuc incertus, erigitur. Argenidem Radirobanem, Poliarchum; offerebat noua rabies, et ſub primum impetum nulla prudentia conſilioue tractabilis.

Nemo audebat interrogare tam acriter aeſtuantem. Sed ipſe quantum licuit ſemotis perturbationis indiciis, ad proximum conclaue ſe proripit, unaque uenire iubet Argenidem; cui non aliud loquutus, quam ut has litteras legeret: conſedit in lectulo; et illius uultibus intentus, ſuſpiranti, frementique medius haeſit. Argenis lectione conterrita, non quidem tanquam ad iuſtam accuſationem expauit; ſed iniuriae impatiens flagrantibus oculis totaque oris ſpecie, proclamauit ad uindictam. Vrgebat tamen attonitam maximus dolor, ſuam cum Poliarcho familiaritatem innotuiſſe: Et quod tamdiu eam amicitiam occultam habuiſſet, uerebatur, ne accuſationi eſſet iuſtior ſpecies, et patre difficiliori uteretur. Statimque perpendenti quomodo fides tam religioſa ſecreto periiſſet, occurrit Seleniſſae cum Sardiniae Rege commercium. Sed diu deliberare, aut tacere, non licebat. Itaque prouoluta ad genua patris, intercluſamque anhelitu uocem, non ſine artificio laxans; ne expectes, domine, ut crimen obiectum anxie diluam. Non enim dabo contumelioſisſimo hoſti hoc gaudium, ut credam pudicitiae meae aliam rationem eſſe reddendam, quam quod hactenus tibi optimo et ſollertisſimo parenti placui. Vnum habeo excuſandum; quod Poliarcho per ſalutem, quam tibi mihique attulerat oranti ne ſcires, quantum pro tua incolumitate praeſtitiſſet, fortaſſe fidelior, quam uoluiſſes, fui.

Nunc

Nunc quoniam alieno indicio factum eſt, ut hominem poſſim laudare; ille eſt, domine, quem Theocrinem uocabamus. Mei uidendi cupidus, hanc ſimulationem ſexus iniit, quo in arcem reciperetur. Sed tantae licentiae conſilium emendauit modeſtia. Nam ſic potius mihi quam Radirobani credas, ut uirum eſſe neſciuimus prius, quam te atque me a nocturnis praedonibus uindicaret, ea fortitudiue, quae apud te diuinitatis fidem inuenit. Tunc uero ex arce abiturus, mihi atque Seleniſſae, quis eſſet, ea lege aperuit, ut illius audaciam et uirtutem apud te taceremus. Regreſſus deinde ad regiam, quantum ceteris praeſtiterit, tua in illum charitate probatum eſt. Quod ſi reprehendis ſilentium meum; cogita, non potuiſſe mercedem breuiorem concedi, quam ut paterer eum iuſtis apud te honoribus carere. Sin autem ſubuereris altiora; quia uirgo illius conſilia regere ſuſtinui; prouoco ad inimiciſſimum mihi caput. Seleniſſam intelligo; quae ſola, tanti arcani conſcia, rem omnem Radirobani palam fecit. Niſi ſceleſtisſima eſſet, fureretque perſidiae inſania, et odio mei, non poluiſſet ſilentii fidem; nec, quod te ipſum celabat, detuliſſet ad exteros: Teſtem hanc tamen non uerebitur appellare innocentia mea. Si merui odium tuum, et propitiam famam arcana turpitudine fefelli, ego te et pudicitiam manu mea uindicabo, reddamque ſanguinem indignum, qui te prouenerit.

Inter haec patris genua amplexa, nunc dexteram oſculabatur, nunc ea arte in ſenem reſpiciebat, ut iam facillimi patris iudicio innocens eſſet. Illum tamen plurima turbabant: Neceſſariae in Radirobanem inimicitiae, de accuſata Argenide uulgi ſuſpicio; et quod utcunque caſta eſſet, tamen credibile erat Poliarchum feciſſe, ne ipſi Radirobanes placeret. Vrgente deinde

filia,

filia, ut Seleniſſa accerſeretur, ipſe per miniſtrum, qui fores ſeruabat, imperauit anum uocari: Nemo procerum ſciebat, quae res tam ſecreta ageretur: niſi quod maximum eſſe credebant, quo filiam unam Rex communicaret. Varia itaque coniiciebant expectabantque ſolliciti. Seleniſſa nihil minus, quam quod aderat animo fingens, intrat Regis cubiculum; in quo ipſa ſolitudo, uultus quoque Meleandri, et uis genii mala plerumque inſtantia occulto horrore inſinuanris, nec cogitantem turbauit. Statimque ad illam, inſolita acie Argenis accenſa, ſeu permittente patre, ſeu moram non ferente iracundia; per ego te Radirobanem, mater, oro: (nam quid tibi magis dulce aut uerendum obiiciam!) ut hic coram tuo meoque Rege dicas, quid commercii, uirgine indigni mihi cum Poliarcho extiterit. Nec uices tuas cura, quod hactenus, quidquid eſt, tacuiſti: Ego ſalutem tuam pacta ſum, modo iam libere indicium profitearis. Cohorruit anus; tenebriſque lucem miſcentibus, tamen ut ſolertiſſima erat, animum ſnbito reuocauit: ut hic motus potius uideretur innocentiae eſſe ſuſpiciones abominantis, quam deprehenſi ſceleris notae. Et quem prius alloquar? inquit; quum apud utrumque perfidiae inſimuler? aut quae haec tam confuſa accuſatio eſt? Nec Radirobanis mecum foedera ſcio; Nec Poliarchi tecum, o domina. Quod autem ſacrilegium, ut putes, ulla ſuſpicione poſſe uirtutem tuam pulſari? Immo, refert Argenis, omitte hanc frontem. En Radirobanis ad Regem codicillos quibus te arguit de Poliarcho in Theocrinen Palladamque mutato, omnia effutiiſſe. Et neſcias; nihil eſt horum, quod non patri confeſſa ſim. Sed et probris innocentiam meam agreſſus eſt. Neſcio an te auctore. Ad hoc unum uocata es. Dic libere, ita te dii ament; dic prius,

quam

quam per tormenta uerum quaeratur, an maculaui familiae meae decus?

Non indelectatus Meleander hac ferocitate Argenidis, quae utique in ſe dicturam non exſtimulaſſet, niſi innocentiae fiſa; nolo, ait, turbate haec exigi. Sed nec feram, Seleniſſa, niſi maiore fide, quae de Poliarcho noſti exponas, quam antea ſiluiſti. Victa anus conſcientiae labe, accidensque ad pedes Meleandri; Summa, inquit, eorum eſt, quae dicere poſſum (Rex) nihil mea alumna ſanctius et integrius eſſe; nihilque perfidioſius Rege Sardiniae. Si pateris me ad cubiculum redire, facile te abſoluam certisſimis ſignis, et quibusdam maxime litteris, quarum fides efficiet, ne amplius tuam mentem eiusmodi ſuſpiciones ſollicitent. Neq deinde miraberis, curante te Radirobanes iſta reſciuerit. Breuis eſt mora: Dum hic inutiliter iurgamur, redire iam potui. Tanta pollicitatione ſuſpenſus Rex, propere ergo imperat ire; nec ſe in eo negotio ludificari; omnia tamen ſic agere, ne hae lites ad ullum procerum emanent. Neque prohibebat Argenis, uerita ne moram iniicere uederetur, aliqua in ſe certius prolaturae.

Sed anus, ubi primum ex utriusque oculis euaſit, inaſſuetae celeritatis uestigiis ad conclaue ſe recepit; adductoque oſtiolo; nunc iterum mei iuris ſum, inquit, nunc in me decernere ipſa poſſum, nec ab aliis exſpectare, quod merui. O infelicisſima mulier! ergo tamdiu uixi, ne innocens morerer? Quod autem mihi fatum mentem eripuit, ut non cogitarem proditionis mercedem nunquam eſſe ſecuram? ut á moribus meis abirem? ut leuisſimo iuueni fiderem, et per plurima uitia mihi ſuſpecto? Huius promisſis; huius donis, ego tot annis, tot rebus exercita, manus dedi, fidemque,

et

et chariſsimae alumnae beneuolentiam? Sero haec reputas, Seleniſſa. Virtus ſuiſſet animum a ſcelere cohibere; nunc quia feliciter non peccaſti, latronum eſt poenitentia iſta, qua eiulas. Ergo me perdere Radirobanes inuidioſisſima delatione ſuſtinuit? qui in me, quo offenderetur, non habuit: niſi quod ut ceterarum rerum, ita animae beneuolentiae faſtidium eſt! Proh nefas! quem audebo contueri? ad quem confugere? aut quis me denique feret de proditione querentem, cuius exemplum feci? Nec properó me a lucis conſpectu liberare? Nec ſaltem primis uirtutibas dignum exitum quaerens, medium ſcelus excuſo? Quid exſpectem ulterius? Odit me Argenis; perfidiam excuſare non poſſum; forſitan et Rex praetextu alio explebit animum, merito meo et filiae queſtibus acrem. Necdum, ut intelligere potui, palam eſt, quod maxime deliqui, Radirobanes meis conſiliis ad raptum incitatus. Hoc ubi emanauerit (quid iam enim exiſtimem fore ſecretum?) quae mora, quiue dii, ex dominorum meorum mentibus exturbent tantae culpae memoriam? Vt hos mitisſimos faciam, at iubebunt abire a conſpectu. Recedam inuiſa omnibus; iratam Principem timens; nec ſola, nec publice tuta. Vigilabo in atrox ſupplicium, ex meo ſcelere ſingulorum cogitationes de me aeſtimans. Adhuc peiori infamia digna es Seleniſſa, niſi illam morte anteuenis.

CAPVT III

ARGVMENTVM.

Seleniſſa neci, quam ſibi ipſa molitur, iam proxima, ſtilo aram exarat illibati alumnae ſuae pudoris obſidem. Deinde ſatis ſortem ſuam queſta, mucrone ſe ſibi eripit. Meleander tot luris obrutus, et quid praecone faciundum incertus, tan-

Seq; aliosq; necat Baſiliscus toxica ſpirans:
Noxia ſic animo perfidus ora gerit.

tandem ad Radirobanem referre iubet, furioſo reſponaeri non poſſe.

Rapit ad haec uerba tabellas, in quibus non ſatis conſtantibus litteris haec exarat. Meleandro et Argenidi optimis Principibus. Si eſſet aliquid ultra mortem, id mihi in ſupplicium popoſciſſem, Nunc accipite ſanguinem, non adeo ſuo crimine maculatum, ut non poſſit diis libari: Neque ex ſupplicii atrocitate, quod in me conſtituto, facinus meum potius, quam poenitentiam aeſtimate. Hanc illo maiorem credetis uos ipſi, quos laeſi. Siue enim urgentibus fatis, ſiue ueneficio aliquo attonitam; temerauiſſe me fateor ſecretum hoc ingens, de fraude et uirtute Poliarchi. In tuam autem famam (charisſima alumna) ſi addidi quidquam, aut addere potui, opto ego deos manes mihi tam ſaeuos, quam infida uobis fui. Credite morienti; et uitae diutisſime probatae unam hanc noxiam; aut, ſi nimis eſt, huic ferro, quod uos ulciſcitur, date. Praeligatam deinde epiſtolam uni ſeruorum tradens; Vade, inquit, et atrienſi intimas Regis fores ſeruanti meo nomine impera, ut hos ſtatim codicillos ferat ad dominum. Iusſit Rex, eos ad ſe properanter transmitterem.

Dimiſſo nuntio, iam furioſius morti intenta, ſimul properabat, et haerebat; nunc inſanos fremitus auſa, nunc mollioribus ſuſpiriis laceſſens conſtantiam ſuam. Excipiebat forte omnia uerba quaedam ancilla, e proxima cella, cui ab eo cubiculo aditus erat. Hanc neque uiderat Seleniſſa; et uerecundia, quod ſecretis dominae interueniſſet, non ſinebat uel loqui, uel abire. Nam neque credebat deſperationis plenisſimas uoces furioſum exitum habituras; expectabatque donec domina exeunte et ipſa ſe ſecreto proriperet. At Seleniſſa haut dubio omnem deſtinatae mortis laudem in praecipita-

tione

tione eſſe, et affore ſtatim a Rege, qui conantem tenerent, aperit ciſtulam, in qua breuis gladius iacebat, quem olim filio primum pueritiam ingreſſo dederat pater; et ipſa deinde ſeruauerat, die filii nuptiali Iunoni Lucinae cum crepundiis ſacrandum. Ita tulerat fatum, ut paucos ante dies, detergendae rubigini eſſet in acumen renouatus. Nec aliud ferrum in muliebri cubiculo erat pectori aperiendo commodius. Illum uero ut ſuſtulit, ſimul coniugis, quem amiſerat, filiique quem ignarum deſtituebat, memor, tot res tamque diuerſas uno mentis obtutu aſpiciens, funebri capulo osculum dedit, illique loquuta aliquandiu opperientem mortem fruſtrata eſt; donec ancilla, quae timere coeperat, ne haec uera tragoedia eſſet, extorquendo ferro erupit, ſimulque exſonuere accurrentium ex Regis praecepto ueſtigia. Tunc anus prohibentium feruore incitata, et manibus adhuc liberis uſa, mucronem tam alte uiſceribus impreſſit, ut labentes ſubito uires ſoluerent dextram, et pectore in humum porrecto ipſe capulus non multum emineret ex uulnere. Exclamauit ancilla, et amplexa morientem ſaeuiſſimo ululatu perterruit iam ſponte confuſos. Quippe, deiectis foribus, intrauerant Archombrotus, et Eurymedes, multique eos ſequuti; urgente Meleandro, ubi primum ferales litteras accepit, ut properarent ad miſeram, cogerentque non perire. Eurymedes utcunque dimota ancilla amplexus iam rigentibus luminibus toruam; Quod hoc nefas, o matrona? Cur te tuosque perditum uadis? Nihil illa, niſi quod flexa ceruice ſupremos oculos uerſans, ſanguinem et animam efflauit.

Omnibus ſilentium ingens, fremitus rurſus; et dimanante mox fama, atrocitas rei multos procerum ad ſpectaculum coegit. Mox de obſcura facinoris cauſſa

uariae, et interdum periculoſae coniecturae. Rex quidem caede audita uehementer exhorruit. At Argenidem nulla ſigna uel miſericordiae uel odii mutauerunt. Seu credidit de Seleniſſa ſatis ſupplici nondum habere, ſeu potius excandeſcens animus mirabatur magnitudine poenitentiae ſe placari, et in confinio utriusque affectus ſtupebat. Rurſus tamen intuebatur, quidquid ſibi in morte Seleniſſe nocuerat. Quid Sicilia? quid cum ſuis Radirobanes loqueretur? Illam anum tam inſigni de ſe uindicta multo magis, quam ipſo proditionis crimine euulgaſſe hoc de Theocrino ſecretum. Praeterea quando eo loci res erat, Regem ab Seleniſſa auditurum ſperauerat, pactum cum Poliarcho coniugium: quod quidem arcanum nec ipſa ſuſtinebat dicere patri; et ſtrenue cogitabat defendere. Caeterum prohiberi multitudinem Rex iuſſit. Sepultumque deinde cadauer eſt nulla pompa; et poſtquam caedis cauſſa publice eſt comperta, neſcio quis poeta hoc illi epitaphium fecit;

Buſta uides, ſaeuique, hoſpes monimenta doloris.
Bis moritur, quae ſe eſt iudice digna mori,
Non effare tamen ſeu uerba grauantia manes,
Seu placida faciant quae leue pondus humo.
Huic tumulo pacemque nefas, ſtimuloſque precari.
Dic tantum; ut merita es, ſit, precor, umbra tibi.
Nempe Seleniſſa eſt. Dubium furioſa magisne
Laeſerit, an laeſam ſit magis ulta fidem.

Meleander tot recentibus obrutus curis; et quid Radirobane, quid praecone, quid litteris faciendum, adhuc incertus, uocat ſuorum praecipuos; his oſtendit res ſuas in anxio ſitas eſſe: quippe ſuam dignitatem a Radirobane incitari contumeliis; qui praeterea talenta trecenta in praeſtiti auxilii ſtipendium non tam petat, quam imperet. Armis ſe exſequi debere, iniurias; niſi et ſuas uires domeſticis furiis Sicilia exhauſiſſet, et be-

nefactis Radirobanis donari deberet ſaltem locus ad poenitentiam. Fuere enim ſui immemorem, et heſternas ſuſpiciones imprudenti ira firmare. Haec quum fuſe exponeret, ſedulo tamen cauebat indicare laceſſitam ab hoſte famam Argenidis. Non quod omnia neſciret emanatura: ſed et pudorem praeſentis filiae reuerebatur; et ſilentio ſuo omnes monebat, ne quis deinde tam inuiſae accuſationis mentione illum uexaret. Ne tamen ignorarent, ſuper quanta re conſulerentur, aiebat Seleniſſam improba fide auſam quaedam arcana ad Regem pertinentia Radirobani credere; quae per ſe innoxia, ille flagitioſiſſima interpretatione corruperat. Allatis ab eo codicillis, ſe ultimis probris differri; Seleniſſam, ſi ad Radirobanem ſpectes, fuiſſe innocentem; quae tamen ſola morte, quod peccauerat, expiari poſſe crediderit. Omnes certatim cenſuere, ut pro publico Siciliae hoſte Radirobanem haberet. Quidquid auxilio iuuerat, non beneuolentia aliqua factum, ſed tanquam ad inſidias conſediſſe praedonem in inſula, et uoluiſſe Lycogenem tolli, ut quaecunque ille cogitauerat, ipſe efficeret. De praecone perplexior quaeſtio fuit; his cruci ſuffigendum decernentibus; aliis per diuerſa ſupplicia truncum ad Radirobanem remittendum. Vicit tamen Cleobuli ſententia, declinandam uiolati praeconis inuidiam; quem fortaſſe interfici magno emeret hoſtis. Superbiſſimum Regem plus deſpectu, quam eiuſmodi ultione iri offenſum. Quod poſtquam Rex probauit, Eurymedes uocatum ad ſe praeconem (nam eum ad Meleandri conſpectum reduci non placuit) ita ex praeſcripto affatus eſt. Si ab Rege ſui compote ueniſſes tam proteruae epiſtolae lator, totum hunc diem homo non eſſes. Nunc ignoſcimus amentiae Radirobanis, cui Regis uerbis dices, furioſo reſponderi non

poſſe.

poſſe. E re quoque ſua facturum, ſi Regibus ſeribere exſpectet, donec inſanire deſierit.

Poſtquam praeco diſceſſit, ſtatim praeſidium militum ingens Arſidae datum eſt, quod ad portum conſideret. Timonides claſſiarios coegit in naues; ut, ſi Radirobanes ultra uerba furere uellet, iuſta acie exciperetur. Nec in regia tantum, ſed paſſim in oppido, tanqnam redintegrato bello, quies excuſſa eſt. Iamque Radirobanes timere inceperat, non modo, ne inuerecundiam ſuarum litterarum praeco capite luiſſet, ſed ne in ſuam quoque claſſem armaretur Sicilia; intepuerat ira; occurrebantque belli incommoda, quae nimius antea ardor ſuppreſſerat. Totius Siciliae uiribus impar ſibi exercitus; Litus tenebatur praeſidiis. Deerant in mari commeatus: Si tamen laceſſebatur, erat indecora cunctatio, maxime quum prior prouocauiſſet. Dum haec agitat, reſpicitque ad litus, uidet ſcapham a portu recedere. Ea erat, quae praeconem reuehebat. Is adhuc plenus metu, quae ab Eurymede acceperat, refert; multum quoque exaggerata uiolentia loquentis, et tumultu regiae, cuius cauſſam neſciebat. Quum enim occubuiſſet Seleniſſa, murmurque et ſtrepitus ingens eſſet, Cleobulus praeconi cuſtodes appoſuit, ne qua reſcire hunc caſum, et interrogare obuios poſſet. Radirobanes, tot rerum ſollicitudine grauis, prius abire conſtituit, quam decernere cogeretur, aut fugere. Nam quid immaturis conatibus in ſe uerius, quam in hoſtem, ſaeuiret. Iam plus iuſto indultum praecipiti iracundiae. Reducendum potius ad Calaris litus exercitum; (ea ciuitas iam tum Sardiniae princeps erat), uiribusque refectis, mox ſubita claſſe repetendam Siciliam. Sed neque confeſtim uiſum abſcedere. Nam et maritimas copias ſciebat, quas in portu habebat Meleander, modicas eſſe; et tempore

opus prius, quam Lilybaeo et Panormo maior in eum claſsis poſſet acciri. Reliquum ergo diem in ſtatione perſeuerat. Sub ueſperam, quum ſe benignius uentus intenderet, anchoras tolli iubet; prorasque in Sardiniam ſuam uerti. Ac ne timida uideretur aut furtiua discesſio, praecepit iuſtos nautarum clamores geminari, ſiue eruendis gemerent ancoris, ſiue mutuae exhortationis officio caetera armamenta componerent. Militum quoque uoces patriam appellantium adhuc abſentem, aut pelagi deos orantium, ferebantur ad litora. Meleander pugnam inſtare exiſtimans, iusſit accingi claſsiarios ſuos, portumque et proxima litora propugnatoribus compleri. Nam prouehi ad certamen ſuas naues extra portum uetuerat; ut ille terreſtribus copiis, quibus abundabat, tegerentur; et gemino exercitu Sardi perirent. Noctis tamen uicinia perturbationem metumque adauxerat. Sed hoſtes propitiis uentis in altum ablati, primum audiri, et deinde uideri deſierunt. Nam et nebulae primam noctem denſauerant. Ne tamen is discesſus fingeretur, mox redituris in incautos remigibus; plerique non militum modo, ſed procerum, circa portum excubauere. In iis Nicopompus, quum nocte concubia rarior fremitus eſſet, ſilentio uigiliaque uſus eſt; et, iuuantibus tenebris, liberos animi motus ad carmen, ita Sardos tempeſtatibus deuouit.

Ite truces: Cuncti rapiant caua lintea uenti.
Ite rates. Sic aura fidem, ſic aequora praeſtent,
Vt ueſtri meruere duces. Simul ibit Enyo,
Stridebitque comis, facibusque in concita misſis
Nubila, Tartareum deducet in aequora fulmen.
Ite rates. Mediis ultor deus asſidet undis,
Vix aequus mitisque bonis. Sunt undique uenti;
Sunt cautes; rapidis ſeruent noſtra aquora monſtris.
Inde repercuſſas terret latratibus undas

Scylla

Scylla minax, hinc torua riget, fremituque Charybdis,
Gaudet inexhauſtas aptare in pabula fauces.
O illuc uos turbo uehat; uel dira reuulſam
Tempeſtas medio uobis ferat aequore rupem!
Qualis erat dubiis nondum Latonia Delos
Fluctibus, aut quales nigri ſuper oſtia ponti
Cyaneas arcto nautae timuere profundo.
O ſceptris indigne tuis, et ſidere laeuo
Edite Sardois infelix rector habenis!
Cerne, agedum quam parua tuam discrimina uitam
Ac cupidis prohibent undis. Non arma ferocem,
Nou uis ulla iuuat. Timidos fortesque ſeuera
Torquet hiems; Totus fati, totusque deorum es.
Mox ubi disparibus pendebit puppis in undis,
Alternas ſubitura uices, et hiantia late
Aequora terrifico pandent ſua uiſcera fundo;
Quam poſces miſerandus opem? qua numina primum
Mens inſueta petet; tunc uani prodigia uoti?
Non falles Superos; nec te timor ille piabit.
Obruet unda preces ſonitu uindexque per auras
Ventus aget. Nota tangunt pia ſidera uoces.

CAPVT IIII

ARGVMENTVM.

Eurymedas optima media Regi ſuggerit, quibus quum ciuilium, tum externorum bellorum aeſtus propulſetur. Collingendus exercitus pace ac bello, terra marique asſiduus, qui naſcentes factiones nullo negotio extinguat; ac terrorem exteris ingerat, quum ſcient non tironum, ſed ueteranorum eſſe delectum. Annuit Meleander, ſed ne moleſtae ciuibus ſuis ſint iſtae copiae, ſuo aere ſuſtentari cupit, pro libito duces mutare, ſi peccauerint, ſeuere in eos animaduertere, neque alium praeter ſe ipſum militiae, prouinciisue praeficere.

Nondum plane reſpirabat Meleander, ueritus adhuc, ne Radirobanes claſſem infeſtam alicubi incuſtoditis litoribus inſinuaret. Sed exacto uix biduo, dimisſi ſpeculatores retulerunt omnino peti Sardiniam. Tunc

uero non tanquam exacto, ſed dilato ſaltem periculo, ad conſilia menten applicuit, quibus tueri Siciliam, et hoſtem haut dubie rediturum poſſet ulciſci. Diu erat, quod Eurymedes, utpote ſtrenuae fortitudinis uir, amansque militiae, monuerat Regem, ſecuri imperii non aliud certius eſſe pignus, quam paratum et ſemper in caſtris exercitum; et tunc quaſi ſui conſilii utilitatem promouente fortuna, quum Meleander ipſi et Dunalbio medius ſpatiaretur, ageretque de praeſidiis per opportuna litora in Sardos diuidendis, ita locutus eſt. Si feciſſes, quod initio motuum in Lycogenem cenſueram, nunc aut iſte Radirobanes non te laceſſeret, aut haberes, quod illi confeſtim obiiceres; ſin etiam nunc ceſſas, illo depulſo, alios fortuna inueniet, qui te nec ſuſpiciones diu ponere, nec arma patiantur. Collige, inquam, exercitum, quem hoſtes formident, qui ſit pace belloque asſiduus. Continebit hic terror ciues in fide; amicitias, et hoſpitia externorum tam uetera firmabit, quam noua inueniet. Ciuiles enim motus, aut ambitu et coniuratione paucorum optimatum inſerpunt; aut, quod eſt rarius, uno conſenſu furentis uulgi conſtant. Nihil uero in utrumque hunc reip. morbum ſalubrius aut efficacius eſt eiusmodi armis. Sunt enim nobilium factiones in initiis, ac ueluti cunis, timidae debilesque; ut ſi in promtu, et ſub pellibus miles ſit, opprimi cum dignitate posſit malum; et mehercule, ita impetu tanquam ſitienti fulgure hi fontes exhauriri, qui, ſi pateris, mox neſcient ripas. Sin uero populari tumultu praecipitata inſania (quod quia interdum aeuo maiorum contigit, prudentibus ſemper timendum eſt) innumeras manus armabit in Regem; nihil in hoc incendium remedii, niſi firmas legiones et aſſuetas diſciplinae, monſtro illi obiicias. Plebs enim impetu ſolo ualens, quantumcunque

mul-

multiplicatis cohortibus impleat campos, par illis nunquam erit, qui ſciunt furentes eludere, ſeruare ordines, obſequi duci, locum caſtris et pugnae eligere. Ita in omnem partem tutandae regioni, et uel anteuertendis uel premendis furoribus, utiliſsimus miles eſt, qui non quaerendus, non formandus, ſed hoſtem inter ſtipendia exſpectat. Illae copiae et quocunque perrexeris ſecurum te praeſtabunt; et ſi populi motu, uel defectione nobilium ex munitis ciuitatibus, arcibusue, ulla a te ſeceſſerit; inde recentem, et adhuc dubiam proditionem confeſtim excutient.

Gentibus autem externis quanta aduerſus te reuerentiae cauſſa hae ſuccinctae et ad nutum legiones? Suam pacem ex te pendere intelligent; non inultum laedi poſſe, non deſpici; ſedere te ueluti fortunae ceterorum Regum arbitrum, in quorum cuſtodiam paria arma non fulgeant. Gentem noſtram fama celebrari compertum eſt, tanquam indole ſua pronam ſimul et utilem bello. Quanto magis, ſi ad naturam inſtitutio accedet; ſcientque tui hoſtes non tironum apud te, ſed ueteranorum eſſe delectum? Neque hoc tantum ad famam eſt. Ipſo ſucceſſu experientur, qui te laceſſent, longe, aliud eſſe conſcriptum nuper militem in aciem ſtatuere, aliud egregios uiros, et qui annos non plus ex faſtis, quam ſtipendiis ſuis numerent.

Num denique ea fide, eo ardore, recens adacti ad ſacramentum pugnabunt, quo illi, qui inueterato affectu, non plus militum, quam familiarium inſtar tuentur Principem aſſuetum alimenta et ueluti ſpiritum dare; et cui non hoc tantum illos bellum, ſed uitae totius fortuna coniunxerit? Haud omiſerim, ut corpora omnia, ita militiam ex ſuorum, ueluti artuum uigore et officiis conſtare; et ſolo experimento deprehendi, num quis ad

hanc diſciplinam natus ſit. Non nullos ualetudo, alios animus deficit; quae uitia habitus corporis, et ſpecies frontis ſic obtegit, ne praeter experientiam quidquam, ſit, quo argui poſſint. Igitur in perpetuae militiae tirocinio, utque ſic dicam, in pace caſtrenſi, mature, nec periculoſo tempore, ſe hae labes aperiunt; ſtatimque de corpore exercitus eluuntur, uel correctis diſciplina uitiis, uel miſſione denique mulctatis. At in repentinis armis, quum implendae cohortes ſunt, quum inexpertis et obuiis cingulum datur, ſaepe neſcias uirum, an ſtatuam adornes; ut nouum exercitum ab explorato differre exiſtimem, quod nauem, quae probatis trabibus eſt compacta, ab ea, quam intempeſtiue exciſae arbores, et omnia non penſatis uitiis ligna componunt.

At ſumtuum ratio eſt habenda: graue tot centuriones, tot milites ex alienis laboribus uiuere. Scilicet egregia cura timemus, ne non hoſtis, quum ſaeuiet, plenas domos et opulentas inueniat. Repetamus memoria uaſtitates, peculatus, exitia, quibus ciuiles diſcordiae arſerunt. Quot annorum ſtipendia, quae aluiſſent obſtiturum his malis exercitum, paucorum menſium furor conſumſit? Adde uim corporibus factam, ſubiectos tectis ignes, et cetera, quae in eiusmodi turbis impune ſunt. Vili medius fidius has iniurias populus redimit, ſi perennium legionum praeſidio ſe tuetur.

Dunalbius ciuilium rerum ſcientiſſimus erat, natura et inſtitutione factus ad gerendam rem publicam. Is igitur ita differente Eurymede, ſaepe frontem, et oculos mutabat, nunc quodam aſſenſu, nunc modeſtis repugnantis animi ſignis; gaudebatque Meleander ſibi ex diuerſa ſapientia licere, quod utrimque optimum eſſet colligere. Quum uix ergo finiſſet Eurymedes, ita Dunalbius, Rege admonente, exorſus eſt: Niſi Eurymedes ex

ſua

ſua fide ceteros aeſtimaret, nunquam tantum tribuiſſet militibus, ut non modo in uſu eorum, ſed in ipſa caſtrorum ueluti umbra, Principibus patriaeque incolumitatem ſtatueret. Ego quamquam infulis atque aris a militiae muneribus excluſus; quia tamen hic agitur, non quid nocere arma mortalibus, ſed ecquod ipſi paci praeſidium posſint afferre, non uerebor dare, quid ſentiam. Tibi uero non tam repugnabo, Eurymedes, quam de iis, quae ignoro uel dubito, interrogabo prudentiam tuam. Nunquam mihi placuerunt, qui in futuros morbos firmo corpori medicamenta infundunt; ſolicitantque ſopitas aegritudinis cauſſas, nec tempore ullo peius, quam inter eiusmodi luctam ſuccenſas. Quot mala, quot funera uidimus hominum per eiusmodi medicamina incitantium reſides, et ueluti oblitos nocere humores? Atqui illis paene ſimiles puto, qui placidis rebus quaerunt in futuras tempeſtates formidoloſa remedia, quaeque ambiguo exitu poſſunt rei publicae ualetudinem tam perdere, quam ſeruare. In dubiis autem illis plerisque periculi remediis, maxime armatorum frequentiam pono. Nam ſi armis milites concrepabunt, ſi ſuperbia, uel furor, obſequium excutiet, longe illis pacis conſilia, longe mens ducum, qui eos tumultibus arcendis coegerant.

Turmae, cohortes, ſub centurionibus atque tribunis, ſcis quam ualidum corpus efficiunt: uix tamen aut poſſunt ſuas uires agnoſcere, aut in ſuperbiam, quam illa contemplatio inſinuat labi, dum hoſtis ſubmouet otium, habentque, quos laceſſant aut timeant. Aſt ubi ſuis uiribus pacem fecerunt, nemoque nouo diſcrimine interpellat uictoriae memoriam; tunc ceu Regi aut patriae exprobrent operam ſuam, ſecum expendunt, quantum pugnando effecerint; unos ſe ſuis ciuibus ſalutares? In

ſe translatum rerum arbitrium, patriae quoque et Principis fata. Hae non ſtatim, et uno agmine cogitationes obueniunt; ſed paullatim, tempore, contubernio, uſu; quaſi aliam a ceteris rem publicam faciant, in ſeſe coguntur: otio deinde laſciuiunt, quod quantum fortitudini adimit, tantum addit proteruiae; mox ſi iuſtis praemiis non putant ſe excoli, ſi continuo obſequiis non placantur; feruent animis, intumeſcunt, indignantur ſua arma non timeri. Quid quum a ſuis ducibus, quum a factioſis ſollicitantur; cum cupidis mentibus ingeruntur maiora ſtipendia, praeda, tumultus, peccandi licentia? Dii hoſtibus tam enorme exitium! Nam non putem, quod dicebas, Eurymedes, ideo Regem iis eſſe chariſſimum, quia ab eius aerario ſtipendia habent. Multo illis potiores praefecti: tum quod ab illis ad militiam delecti ſunt; (tanquam ideo ſtipendium non Regis, ſed eorum ſit gratia:) tum quod illos de ſuo corpore duces, et militaris potentiae uindices amant; ſed maxime, quia plerumque ſub illis licentior militia, quam ſub Rege proponitur. Sed et omnibus copiis in media pace ſemper amatis, an praeficies uicarium unum, an per partes iure aequali legatos miles accipiet? Si plurium munus hoc facies, non ſibi conſtabit diſciplina; contendent inter ſe aemuli duces, et per iurgia ducum infeſtus laborabit exercitus. Sin poteſtatem uni credes; quis ille, cui tantum ius in te concedes? In eius manu erit, ut regnes, ut pereas. Ille uim imperii, ille neruos poteſtatis quum tenere ſe cernet, an par ſtimulis erit ſollicitantibus integritatem ſuam, et quid poſſit ſuperbe monentibus? Vtinam ſaltem huic tuo Eurymedi ſimiles ſemper ſint, quibus Reges ſuas fortunas tradent! Quamquam nec illum uelle exiſtimem tantae inuidiae poteſtatem ſubire. Scis, quibus olim Regibus haud abſimilis

con-

conſuetudo ſceptrum abſtulerit; qui dum praefectis palatii caſtra committunt, ſenſim omni in ciues et milites iure exuti ſunt. Iis, qui prudenter condere regna aut ſtabilire ſtudent, haec duo uidentur praecipua: primum, ne populus in Principem facile poſſit inſurgere; deinde, ne ſi obſequii uincula emolietur, habeat duces idoneos, qui uagam, et inconditam inſaniam certiori auſpicio, et militiae uinculis firment. Vtramque cautionem interuertimus hoc ſtatae perennisque militiae conſilio. Quantum enim diſtabunt a populo tot illae cohortes, tot omnis fortunae homines, quibus tela ultro concedimus? Quicunque in populum cadere poſſunt motus, ualebunt in iſtos; ſed eo procliuius, quod irati nihil prius uidebunt, quam datura fiduciam arma. Iam uero praeſentiorem inquietis ſtudiis ducem nulla fortuna obtulerit, quam hunc ipſum, cui iuſſeris imperium eſſe in caſtris. Cui enim, tot ad defectionem urgentibus rebus, animus ad fidem ſupererit? Mens potentiae conſcia, et regii faſtigii dulcedinem delibans, adulantium uota, cinctum fortibus uiris latus, multa obtegendae culpae occaſio; et ſi ſecus uota ceciderint, at excuſabilis in multitudinis peccato audacia; nec ruina partium exſpectata, prope ex aequo conditiones cum Rege adhuc de uictoria dubitante. Fac tamen praefectum hunc ſummum, ſeu natura, ſeu uirtute abominari motus, fortemque in uitia, nunquam a ſui ſtatione recedere. Quid tot ſub illo duces? Nullus ex iis tumidus, praeceps, uanus? nemo fortitudinis fama, et audaciae ingenio militibus charus? Mitte inanes ſpes. Nunquam illis cladibus perit, qui ſignum attollat.

Sed haec ſcilicet, quae praeſagio incommoda, demum timenda ſunt, ſi in iisdem habitet caſtris omnis exercitus. Tu uero occurres tempeſtati, ſpargesque in

uarias ſedes uaſtum hoc corpus; ut nec ſub uno aſpectu poſiti ſe ipſos mirentur, nec furoris contagione deſaeuiant. Quo igitur diuiſos dimittes? Nempe in arces, aut oppida distribuentur. Vide porro utrobique, quam commode. Arces quidem, ut iuſto praeſidio obtineri conſultum eſt; ita illae multitudinem armatorum ſaepe non capiunt; deſinuntque praeterea eſſe ſecurae, poſtquam tot oculorum tantaeque frequentiae commercio ſunt uulgatae. Num enim tanquam in carcere tot illic milites conditos habebis? Num ad illos amici non ibunt? quid coniuges? quid neceſsitudines? quid lixae, et calones? At in oppida potius tanquam ad perpetua hiberna copias tuas mittes. Neſcis quippe, quam male militibus ceteroque populo conueniat. Quod eſt exermibus ciuibus, et ad ſua opera intentis, in bello aegerrimum, id in pace continuo faſtidio ingeres, ut alienos, ut armatos ſuae domi adſpiciant, ut militaribus moribus templa et fora ſtrepant, ipſi denique lares placidos mores mutent? Querentur omnes de onere, mentes a te diſſentient: et quum uolent deficere, quantillum ſibi ad incommoda putabunt acceſſurum iam moleſtiſsima ferentibus, tributum atque praeſidium? Sed nec ita reuulſo diuiſoque exercitu conſtabit utilitas, quam monſtrabat Eurymedes. Nam intra oppida nec ſeruari poterit caſtrenſis diſciplina, nec tirones eo in otio probari, et ad Martem inſtituti. Ipſi quoque ueterani languore et deſidia confecti in urbibus iacebunt, et praeter militare officium mollientur in curis et conſuetudine familiae ſuae; aſſueti deinde extra laborem ferre ſtipendium: multo aegrius a ſua quiete auellentur ad pericula, quam ſi recentes conſcribas, et qui ſciant de Regis aerario ſe niſi in opere et militia non uicturos.

Quum

Quum his Dunalbii argumentis reſpondiſſet Eurymedes: et ille uiciſſim pro ſe pugnaſſet; Meleander ſic commiſſos conciliauit, et probando, quae uterque in aduerſa laudabat ſententia; immodicos exercitus noxios eſſe. Vltra praeſidia tamen, quae in neceſſariis excubant arcibus, curandum eſſe claſſem; et uiginti triremibus obtinendam Siciliae oram; quarum aliquae ſint in mari, aliae in praecipuis portubus exſpectent imperium. Ad haec plures deligi praetorianos oportere; partim ex egregia iuuentute, partim ex illis, qui diu ſub ſignis fuerunt. Hos poſſe ad octo millia conſcribi. Dimidiatae copiae ſemper Regem comitentur; ut miles ſex menſibus domi, reliquum annum degat in caſtris. Ita enim, nec disiunctis ad ualidam ſeditionem uires fore; nec longa et ſuperuacua in penutibus mora, abituros a militia. Ipſi, qui aderunt Regi, non confuſis caſtris habitent. Milleni ſeorſim uel caſtra, uel oppidi regiones ſortiantur, in quo Rex erit. Nam ciuibus illis, qui commodis ab regia apud ſe familia et comitatu ſuperfluent, aere eſſe non debere, ſi ueluti in contubernium praetorianos excipient. Larga illis et nunquam dilata ſtipendia; rigidior quoque parendi lex. Proteruiam, furta, laſciuiam, grauiter luant. Et ne in otio deteriores ſint, militari labore incitentur; nunc coram ducibus ad praemium, haſtam aut iaculum mittendo; nunc cum armis iter ingredi iuſſi; ne expeditionem in hoſtes tanquam laborioſiora imperaturam formident. Nemo in illis centurio, nemo tribunus, nemo, qui ordines ducat, niſi quem Rex ipſe delegerit. Bis mille ſint equites; Ceteris iacula, pila, ſariſſae, diuidantur ex militiae uſu. Hac manu et ſubitos motus opprimi poſſe dicebant; et ſi maiores copias res deſideraret, tirones erudiri. Neque Eurymedes ſe plura cen-

ſuiſſe

fuiſſe aſſeruit; aut pauciora Dunalbius; niſi, quod ſub imminente a Sardinia bello, addi aliquid militum numero omnibus uiſum.

CAP. V
ARGVMENTVM.

Rex generum nepotesque cogitans, dum coniugem deſtinat filia Archombrotum, quem ut uirtutibus regiis, ſic regia ſtirpe clarum eſſe nouit, illa tot incitata malis, uix ſui compos aut conſiliorum parentis patiens eſſe poteſt. Iuuat tamen bimeſtre interuallum poſtulare, quo Poliarchum ex Gallia reducem fore confidit.

Meleander hac parte curarum in Eurymedem translata, ad alia animum adiicit. Supra omnia de Argenide ſollicitus erat. Haec inſons, et in qua, praeter inuidioſas dotes, nihil nimium eſſet, tamen cauſſam tot fluctibus dederat. Vt uxorem illam haberet, auſus Lycogenes omnem perfidiam non ſtatim, neque incruento bello perierat, Radirobanes ſucceſſerat furoribus, adhuc incerto exitu. Nec deinde defuturos putabat, quos uirgo eximia, et dotale ſceptrum accenderet; niſi in unum collata felicitas compeneret ceteeorum cupiditatem. Neque parum exſtincta Seleniſſa, et Theocrine tamdiu latens, occupabant anxiam mentem. Tandem penitus ſedit animo, filiam in matrimonium collocare. Pacandis tot motibus, id reſtare remedium. Iamque non generum modo, ſed et nepotes cogitans, ipſa oblectatione incidabatur ad dulciſſimum uotum. Sed quem illi fortunae deligeret? Nemo in uicinis gentibus regii gradus erat, cuius aetas nuptiis conueniret. An autem opus eſt; inquit, inuenire ad haec foedera ſolium et purpuram; tanquam regna, non homines copulentur hymenaeis aut filiae meae ſceptrum aliud quaeram non uirum? Immo noſtri maiores ſapientiſſimo

Jamiam abitura ſedet fugitura pericla columba
Nemo cavere ſatis damna futura poteſt.

me lege cauerunt, ne qui, quaeue Siciliae imperabit, ſibi nuptiis regnum adiungat, quod Siculo ſceptro ſit fortius atque ſplendidius; ne relicta a Regibus patria, in illius potentioris prouinciam mutetur. Satis eſt ſibi Sicilia, ut Principes ſuos alat; et filiae meae conſuluero, ſi illum in eiusmodi matrimonium dem, in quo ei coniux ſuus felicitatem debeat. Thracum eſt uxores emere. Nobilitas, indoles, uirtus, ſponſo inſit; ſatis opum in mea Argenide erit.

Haec pronius ſibi perſuadebat, diu iam in hoc conſilium imminente affectu, ut chariſſimum Archombrotum eo matrimonio ſibi heredem adſpiceret. Nec credebat obſtituram Argenidem; ſed ſi tamen faſtidiret, patrio iure ad obſequium redigeretur. Reliquum erat de illius ſtirpe reſcire; nam utcunque inſigni uirtutibus, tamen nouo homini filiam non erat daturus. Satis omnibus agitatis, conclaue Argenidis petit, mediusque inter patrem et Regem, quo facilius, quae uolebat, impetraret; ſcio, gnata, non minus de noſtrorum conſiliorum mora Siciliam, quam nos de illius motibus queri. Auiditas enim regnandi, et tuarum nuptiarum ſpes, Lycogenem et Radirobanem ad has, quas ſenſimus, furias adegit, quae omnia praeuertere potuimus tibi mature uirum legendo. Quid ceſſamus tot malorum fontem obſtruere? Mihi quidem decretum eſt, tibi ſalutem et meae ſenectuti columen parare. Nec dubito; quod iure meo poſſum, quin et tua uoluntate facturus ſim. Nonne patenti tuo permittis tibi ſponſum eligere, Argenis? Priuato, et publico iure mihi hoc licet: nec repugnare modeſtiae tuae eſſet, quum anxia uirgo ſe deliberaturam referret; deliberabis autem, inquit Rex, an factura ſis officium tuum? Satis morarum fuit. Iterum quaero, gnata, an in poteſtate futura ſis. Ita pro imperio loquentem Arge-

nis

nis reuerita, ſe uero futuram ficto ore profeſſa eſt. Laudauit pietatem Meleander, et oſculo dato, ſcis, ait, te mihi charisſimam. Vitam colere amplius non amo, quam ut conſulam tibi. Bene facis, quae et patri credis et ſeni.

Poſtero die, ut forte in horto ſpatiabatur, ſeuocat Archombrotum; et, o iuuenis, ait, ſi te hoſtis, aut ignotus, rogarem, quo ſanguine ortus ſis, curioſam quaeſtionem habere poſſes ſuſpectam. Sed amicus quum tulerim diu tuum genus ignorare, et ſcire nunc expetam; quidni me putes id non mea magis cauſſa, quam tua praeſtare? Magna ſunt, et opinor, non tibi iniucunda, de quibus tecum agerem, niſi exquirenda haec prius natalium ratio eſſet. Tibi externo quantam fidem habuerim, intelligis. Secreta imperii penes te fuerunt. Nec aetas, nec peregrinitas obſtitit, quin omnia tibi concrederem. Et haec quidem merito tuo. Nam, ut cetera omittam; meum caput aquis ereptum, quas pro me propemodum ſubiiſti, et occiſum Lycogenem non poſſum obliuiſci. Poſt mutua beneficia, quid grauaris me ad tui generis notitiam admittere? quod etiam, ita me amet dieſpiter, tui honoris et utilitatis cauſſa nunc quaero. Perculere iuuenis mentem hae preces Meleandri. Quae cauſſa, ut enixe poſtularet id ſcire, quod tamdiu celari haud aegre habuerat? aut quod beneficii genus, quod ſibi ignoto conferri minus poſſet? Argenidis nuptiae, quia ea cogitatione plenus erat ſtatim mentis oculis oberrauerunt, egregiae felicitatis imagine. Rurſus illam ſpem, tanquam uanam et improbam, conatus excutere, uerbisque plus, quam animo compoſitus; hactenus, inquit, geminaſti beneficia tua, Rex; paſſus ab eo te coli, cuius genus neſcires; nec iam ſcio, quid conferat tuis rebus me impium fieri, id eſt, a parentis imperio recedere, quo mihi ſuper ſtirpe ſilentium

indi-

indictum eſt. Ne me tamen peruicacis animi accuſes; qua fas erit, cuncta, ſuppresſis regionis parentumque nominibus, euoluam. Regium mihi genus eſt, resque pacatae. Neque ui aut ingratiis iſthuc ueni, ſed ex parentis iuſſu; tuos in mores, tuasque uirtutes iubentis inſpicere.

Ita loquentem Rex nouo gaudio commotus amplectitur: Et quid tibi hactenus, inquit, uiſa Sicilia: quid regia mea? aut ut animum, qualis tuus eſt, uerius tangam; quid tibi ſenectus mea placuit; aut filiae mores; quum ille iam propiori ſpe, haec omnia ſe diceret adorare; atqui (inquit Rex) non leuiori pretio te mihi emtum uolo. Omitto occiſum Lycogenem, meque ſeruatum. Adhuc aliquid ualidius fuit, quo animum meum caperes; facti mores ad uirtutem, conſuetudo leniſſima, et potisſimum quod me amaſti. Non patiar a te unquam ſeiungi. Si, ut memoras, et auguror, Regum ſanguis es; tibi Argenidem tanto multorum ambitu quaeſitam ultro deſpondeo. Quantumcunque magnis parentibus natus ſis, non pudenda nurus erit. Supereſt, ut tuas mihi fortunas familiarius iam prodas, ſpondeasque, te nunquam meos canos deſtiturum. Tremebat nimio ictus gaudio Archombrotus; et quae toto ſanguine quaeſiſſet ſponte oblata ſuſpiciens, incertum an Deos, an Regem ueneraretur, ad Meleandri pedes ſe abiecit, tenuitque reluctantis ueſtigium. Quumque gratiis finem non faceret, hilarior Meleander, et illius quoque laetitiam gaudens, in ſubiecti collum incubuit. Mirum omnibus erat, qui in conſpectu ſtabant, quae haec mutua eſſet gratulantium charitas. Archombroto autem praecepit Rex, ne eo die rem uulgaret; rediensque ad comites; et ſolito diffuſior uatio colloquio tempus modicum abſumſit. Inde egreſſus in regiam, Archombroto

iam ſibi propius haerenti; quamdiu, inquit, te ſines ignorari, et gaudia differes noſtra? De hac ipſa re, ſubiicit ille, te, Domine, cogitabam compellare. Duorum menſium ſpatium peto, intra quos felicitatis meae nuntius parenti eſſe poſſim, illincque digno cultu, et profeſſo genere, huc reuerti. Meleandrum nomen ipſum disceſſus offenderat: Et, non patiar, inquit, te a nobis auelli, Archombrote; niſi forte foedera noſtra deſpicis, aut uiles ſumus tibi, quia priores amauimus. Si conditiones placent, ſcribe in patriam. Nam te ipſum non nunc mari fatisque crediderim Archombrotus tanta beneuolentia ſenis admonitus quid facere deberet, et quantum amare,regiam manum oſculo ſtringens; quidquid ille iuberet, nihil ſe a praeſcripto receſſurum aſſeruit.

Nondum Rex Argenidem monuerat, quem illi coniugem deſtinaret. Quum ergo disceſſiſſet Archombrotus eam ad ſe acciuit, repetitisque, quae de neceſſitate matrimonii prius edixerat,addidit,ſe generum elegiſſe, quo non poſſet praeſtantior optari; regio ortu,paribusque uirtutibus, deinde eum eſſe Archombrotum, cui in omen tantorum foederum, ſeruati Regis laudem curru in fluctibus errante, et de Lycogenis capite uictoriam fata tribuerant. Haec non ſine ſupercilio Meleander; propiusque uim, et imperium, quam conſilium oratio erat. Comparauerat ſe ad ſimulationem Argenis, et quamquam indignata, ſe ignoto, ſe ingratiis promitti, tamen ueluti conſilio patris accederet; nihil, inquit, uerendum hic magis, quam ne ſubitae nuptiae, neminique tuorum praeuiſae aut creditae, in maledicentiam pateant; dicaturque Radirobanes per iniuriam depulſus, quo faueres Archombroto. Tempore aliquo eſt opus, quo tanta nouitas mitigetur, priusque Archombrotus

brotus audiatur procus eſſe quam ſponſus. Non temnenda Meleandro uidebatur haec ratio; ueritus tamen, ne turbando nuptiarum conſilio iſtas moras uirgo iniiceret, ita in experimentum loquutus eſt. Neque nihil ſpatii concedendum eſt famae: neque fortunae nimis. Ex tui animi ſententia, Argenis, quid temporis arbitraris conuenire? Recuſabat illa loqui non hoc ſuum, ſed Regis arbitrium eſſe cauſſata; quumque pater ſaepius inſtaret; tandem aegrius, et quaſi ſpatium ſuae uitae definiens; ut rem uideo eſſe, ait, duo forſitan menſes ſuffecerint. Tum Rex paene non dubius, quin filia omne id tempus ſibi potius, quam famae poſtularet, tamen ne per omnia eſſet durus; atqui promittis, inquit, ſublapſo hoc tempore, nihil de nuptiarum omini repugnaturam? Facio, refert illa; neque ii dii adiuuant, te quidquam in uerbis aut mea uita offenderit. Et id prolixius pollicebatur; quia interim adfuturum Poliarhum ſperabat, qui utriusque uitam aſſereret; quod ſi ille non ueniret, finito uiuendi conſilio reſpiciebat ad mortis libertatem. At laetiora Rex cogitans, illius uerba acceperat, uelut ſub paterno imperio domantis affectus, qui antea ſolutam mentem inceſſerant. Blande itaque compellatam, tanquam uictor, et ſecurus dimiſit.

CAPVT VI
ARGVMENTVM

Argenis per Arſidam fidum in paucis Poliarcho ſcribit, niſi intra breue tempus redierit, ultro ſe uita defuncturam. Ergo dum Archombrotus in magnam ſpem asſurgit, Arſidas obicem poſiturus eius conſiliis, ad prolixum iter ſe accingit.

Sed illa tot malis incitata, nunquam ſe infeliciorem cogitabat, quam in publica felicitate. Nam, Lycogene uicto, Radirobanem nuptias ſuas, id eſt, mortem optauiſſe;

uiſſe; uix deceſſiſſe eam curam, et reſpirante Sicilia ſibi iam praeſentiores inſtare ab Archombroto metus; qui adeo felici ad nocendum ſucceſſu proueẞus ſit, ut uel Radirobanis deſiderium faciat. Ergo, inquit, ſemper meam, aut patriae uicem dolebo? Ergo non molliori conditione cum Siciliae miſeriis transigunt fata; quam ut omnium cladem meo capite redimam? Haec pompa, hi cultus, haec frontis decora, mactationes erunt, quibus patriae diis uoueor? An Macaria Herculis, an Agamemnonis Iphigenia ero; et tranquillitas innocenti ſanguine emenda eſt? Sed non diu me fortuna ludibrio habebit. Decumanus hic fluctus, aut tempeſtatem conſummabit, aut uictam nauem deducet. Teſtis dii, quam libenter nunc mortem uſurpem; niſi et reuerer, Poliarche, et Seleniſſa ſuo exitu docuiſſet id etiam in ſcelera eſſe remedium. Penſare deinde ſolicite coepit, an operiretur aduentum Poliarchi, an eum litteris maturaret. Plus uno menſe erat, ex quo ille abierat in tertii menſis finem reditu deſtinato; et cogitabat eſſe amantis (qualem Poliarchum ſciebat) praeuertere potius diem, quam totum expectare. Conſtituit tamen ſcribere, et recenti impetu uerba ſe ultro ingerentia ita explicuit. Quamquam abſum, Poliarche, forte plus tamen ipſo te ſcio, quid ualeas. Nam ut ſis illic incolumis, certe perire hic incipis fato meo: quod mihi de uita quantillum reliquerit, ex litteris iſtis intelliges. Radirobanes, praeter regium decus, et fas hoſpitii, turpiſſimum facinus auſus, quia ei placari non poteram, mei rapiendi conſilium iniit. Neſcio, quae ſpectacula commentus, quae ad litus praeberentur, me illuc cum parente pertraxerat. Tantum non auehebamur, quum, patefacto flagitio, nos in oppidum refugimus, ille in ſuam claſſem ſeceſſit. Verſus inde ad furias, auſus eſt meam famam ſcriptis ad

patrem

patrem literis uiolare; quaſi te liberius, quam decet, amauerim. Quippe noſtram familiaritatem Seleniſſa prodiderat; et hinc impio iuueni fuit ad contumelias argumentum. Sed pater pro me ac uero ſtetit. Et Seleniſſa quidem ſponte ferro expiauit perfidiam. Ille autem malo omine, ſi dii quidem boni ſunt, in Sardiniam abiit. Eo diſceſſu felix eram, quum me pater: (Timeo loqui, ne eum odiſſe incipias. Fata ſunt, quae nos urgent: his potius indignare, Poliarche) Pater, inquam, me iubet amare Archombrotum. Regibus ortum dixit; mores, indolem, ſpeciem, placere; ſibi hunc denique generum fore. Ego intempeſtiua pertinacia timui accendere obſtinatum. Satis fuit, praetextu alio ſpatium impetrare, quo tu uenire poſsis; uel ſi ceſſas, arbitrio meo liceat mori. Duo menſes probandis nuptiis dati ſunt. Intra illos armatus ſi aduenis, accedam ad partes; ſin inermis, omne furtum tentabimus. Quod ſi me deſtituis, tunc cum nuptiae ornabuntur, omnes cultus mihi patiar adhiberi; et ubi dexteram pater poſcet, quam tradat Archombroto, dicam, diis manibus ſacram eſſe; ſimulque breui ſica, quae ſub ueſte abdita erit; miſerrimum pectus ſoluam. Haec ſi ita contingent, audi iam nunc, Poliarche, ultima uota; cogita tibi haec dici ab Argenide in ſuo ſanguine uolutata. Parenti meo ignoſce. Satis ſupplicii fuerit, quod illicito meae mortis ſpectaculo uultus illius funeſtos efficiam. De Archombroto, quod placebit, conſtituas. At Radirobanem inultum uiuere ſi ſines, redibo ab inferis te admonitura officii. Exige a perfido turpiſsimi flagitii ultionem; luat poenas praedator, quoad potuit, famae meae, et ex iracundia tua intelligat, quantum deliquerit. Hanc uindictam, hunc laborem anxie mando; huic te teſtamento meo damno. Vltione perfunctus, iube in patrio

tuo ſepulcro incidi meum nomen, et caſus utriusque referri marmoribus, in quibus noſtram fidem poſteri probent, damnentque fortunam. Huius autem inſulae conſpectum, mi Poliarche, defugias; niſi meos cineres amabis, et ſponſae tuae urnam admouere pectori uoles, aut etiam (quod dii faxint) cum manibus maiorum tuorum recondere. Iſta mala, ſi potes, anteuerte reditu tuo, nam diſcrimen cunctationem non recipit. Si non potes, cura mandatum morientis, et, ut me ames, uiue.

Obſignatis litteris, diu ſecum expendit, cuius fidei legationem hanc crederet. Neminem habebat, cuius conſilio uteretur. Quippe Timocleam biduo ante in locum Seleniſſae ſuffectam, in tantae rei ſecretum admitti non maturum uidebatur. Arſidam autem unum toties adhiberi his furtis non probabat; ne ille tot periculis laſſatus; Meleandrum timere inciperet: Illius praeterea diſceſſus ab inſula ignorari non poterat. Nemo tamen commodior ſuppetebat; maxime, quia omnium foederum erat conſcius, quibus ſibi Poliarchum ipſa deuinxerat. Ergo ad ſe uocatum ita alloquitur. Si timerem, ne me quoque deſereres, Arſida, ingererem tuae menti Seleniſſae memoriam, quam proditionis ſtimulos ipſa morte grauiores duxiſſe ideo arbitror, quia eam in remedium propoſcit. Scias enim (quod utcunque ego et pater celamus) illam anum, mea cum Poliarcho ſecreta ad Radirobanem detuliſſe, moxque conſcientiae terrore afflictam, ſuo iudicio manuque periiſſe, ut uidiſtis. Sed tibi fidisſimo uiro, ſi uiuemus, plus a nobis praemii erit, quam huic a proditione ſupplicii. Spectat ad finem negotium. Exſpecta maiora a nobis, quam quae tua modeſtia poſsit concipere. Caeterum litteras habeo ſumma fide, et diligentia tradendas Poliarcho. Tu fidum hominem delige, cui illas committamus. Sed da,

ſi

ſi potes, eiusmodi, cuius tibi in arduis fides perſpecta ſit. Haut cunctatus eſt Arſidas; et fideliorem, inquit, me ipſo, domina, neminem noui. Quid tam cito das mihi miſſionem, nondum iuſtam, ac nec puto ignominioſam promerito? Exſequar, quidquid mandaueris; neque Poliarchus, quacunque orbis parte nunc degat, diligentiam meam fallet.

Bene laeta hac pollicitatione Argenis rogabat, ecquid ficturus eſſet cauſſae nauigandi ab inſula. Pars eſt Italiae, ſubiicit Arſidas, quam Latium appellant. In eo litore Antium prominet, oppidum templo Fortunae celebre, quod illic multae religionis eſt. Fingam uotum ad Deam; carebit ſuſpicione haec pietas. Vbi autem Sicilia exceſſero, quam multa longioris uiae commenta ſunt? negotia, curioſus animus, alia denique uota. Iube tantum, et ſi potes, quo iter inſtituendum ſit, mone. Si tibi certum eſt, (inquit Argenis) hanc habere gratiam; moneo, mi Arſida, ut pro reliqua tua ſedulitate, quantum poteſt approperes. Poliarchum habebis uel in patria ſua, uel huc ad nos uenientem. Plus hodie audies ex me, quam tot annis Seleniſſa. In Gallia amnis eſt, quem Ararim dicunt; is alteri, cui Rhodanus nomen, committitur. Vtriusque fluminis tractum, qua a fontibus ad mare pertingunt, paternum Poliarchi imperium eſt; hoc parentes iam habent; hoc ipſe deinde unicus gnatus exſpectat. Vide, quanto homini benefacias. Si igitur, ut coniicio, in patria eſt, ne metue errorem. Muti quoque te muri ducent ad Principem. Tu modo, quod his litteris facio, hortare, ut quam primum promiſſo ſe exſoluat; redeatque non priuata modo uirtute, ſed uiribus regni tutus. Antianam uero Fortunam (nam per hoc litus uia eſt) meo nomine ſaluta; et de tuo itinere, meaque exſpectatione conſule deam.

Caeterum gemmam hanc accipias, quam quoties in tuo digito uidebis, meam et Gallici Principis ſalutem ex celeritate tua pendere memineris. Sub haec uerba ingentis pretii annulum tradit, ſimulque ad Poliarchum codicillos. Ille, audita Poliarchi dignitate hilarior, mirari tamen coepit, quod per tot ambages, tanquam impares nuptiae procurarentur; donec, admonente Argenide, lex Siciliae in memoriam rediit, quae uetabat potentiori ſceptro Siculos Reges nuptiis coniungi. Sat uero conſtabat, Meleandrum non modo ad patriarum legum reuerentiam obſtinatum, ſed ſolitum hanc ipſam ſanctionem inter caeteras mire attollere. Tunc uero et uirginis ſapientiam Arſidas probauit, quae hactenus nec patri, nec Siculis aperuiſſet interdicta conſilia; et neceſſarium a Gallia exercitum eſſe cognouit: qui, ueluti in Archombrotum comparatus, hanc legem antiquaret.

Igitur et ſuapte uirtute; et Seleniſſae defectione, ad fidem incitatus, poſtero die iter, quod dii bene uerterent, exorſus eſt. Placidi uenti tum in Italiam pelagus praeſtitere. Illic mutata naui, ne Siculis notisque remigibus in ſecreto uteretur negotio; magnae Graeciae litora celeriter obiuit; oſcisque ſuperatis Antium uenit.

CAPVT VII

ARGVMENTVM.

Arſidas ad templum Antianum ex praeſcripto Argenidis Fortunae litaturus appellit. Sacris peractis, ſacerdos inter conuiuandum inſinuato ſermone Arſidam docet, non aliam Fortunam, Fatumque aut eſſe, aut coli, praeter prouidam circa inferiora numinis ſapientiam.

Vetuſtisſimae religionis templum in litore erat, quod Fortunae maiores ſacrauerant. Id ubi monſtrantibus accolis Arſidas conſpexit, tacitis plenus uotis iam tum numen ſalutauit, procubuitque in arenam. Procedenti

denti deinde ad limina aedis praeſto ſacerdos fuit in candida ueſte, cui limbus erat ex purpura. Multam caniciem ſparſerat humeris, redimito laurea uertice, manuque baculum coronatum tenebat. Ille Arſidam, adhuc ut de uia praecinctum, ubi uidit intra fanum pergentem, ita comiter affatus eſt: Siue exoraturus aliquid uenis: hoſpes, ſiue ab iis, quae timebas, iam te noſtra de explicuit, afferſque animum noua beneficia promeriturum, ſubi humaniſſimi numinis uultus; illoſque uel licito ſanguine, uel, ſi mauis, thure propitia. Tum Arſidas: Quia iſte cultus, pater, te antiſtitem oſtendit prius, quam deam, ut mihi fauens ſit, ueneror, ne quid in religione peccem, mone, quo ritu me ablui, et quam hoſtiam dare ſacra haec uelint; an praeterea in peregrino hoc habitu Fortuna ſupplices agnoſcat. Nam et deae facere uolo; et longam cunctationem nauigatio opportuna non patitur. Sacerdos illico fontem monſtrauit, qui in ueſtibulo manabat: eo ter oculos manusque ablueret; togam ſe et coronam illi interea prompturum. Victimas in Deae atrio puras eſſe, quae emtores exſpectarent, ſeu quis maioribus facere, ſeu minoribus uellet. Vade, inquit Arſidas, o pater, et ipſe ex hoſtiis delige, quas ſcis, Fortunae gratiſſimas; ſimul dexteram porrigentis nummis aureis impleuit. Dumque ille utilem ſibi pietatem officioſiſſime exſequitur, Arſidas hauſtis de fonte aquis, cum omnibus ſuis ablutus eſt. Valuas deinde templi, et uiliora donaria, quae paſſim pendebant, breuiter contemplatus, haeſit in priſco marmore, quod non longe a limine hos uerſus ſubeuntibus templum monſtrabat.

Eſte procul ſontes, ſacroque abſiſtite templo,
Queis fixum ſtat corde nefas, aut uulnere diro
Liuor edax uarios ducit per uiſcera morſus;

Aut quibus exhauſti non exſaturabile pectus
Crudeſcit uulgi ſpoliis; queis longa ſenectus
Viſa patrum, thalamiue quies pulſata pudici,
Non iuuat, heu caeci, non limina uerrere uultu,
Non uotiua tholo, non aris ponere uittas;
Ni primum eluitur mens fletibus. Ite profanae,
Ite preces, et dona ſuus quae polluit auctor.
Non fibris pecudum, uel parui ſanguinis hauſtu
Numen eget. Solo finxit Deus omnia uutu,
Aptaque caeruleis ſiuuauit corpora uenis,
Quae miſta paſcant animas. Haec extulit alis,
Haec finxit grauiore ſolo, quae rura, domosque,
Et uaſtas colerent ſiluas; Aurisque carentem
Ipſe etiam uitam ſub caecis condidit undis.
Quiu et Idumaeo ſudant quae balſama coelo,
Cinnaemaque, et ſiluis ſpirantia thura Sabaeis,
Idem auctor rerum, nariis adoleſcere ſuccis
Iusſit, et aethereos ramis infudit odores.
Quid tua, ceu largus Superis, nunc munera iactes,
Siue boues aris, calamos ſeu ſternis Eoos?
Aut plena fers aera manu? Sua thura ſuasque
Ah ueſanus opes, tanti ne uendere ſummo
Quare Ioui, et paruo culpas obtendere fumo.

Iamque cum uictimis ſacerdos proceſſerat, et Arſidas corona redimitus, in candida ueſte ante deae ſignum procumbens ferebat ſua uota, quaeque praeterea Argenis mandauerat. Lactans uitula agnique gemelli in uictimas ſacerdoti placuerant; haec non operoſa ſecuri procubuit; illos, ne capita conuiuio perirent, leuiori ex fato culter confecit. Exta optima eſſeclamauit ſacerdos; datisque mox ſortibus, Fortunam, quaecunque Arſidas poſtulauiſſet, cuncta annuere. Sibi deinde, quae Numini immolauerant, coxerunt; ſecundisque ſub menſis, dum caeteri acrius biberent, coepit Arſidas cum ſacerdote diſputare de fatis, et ſortibus, Fortunaeque in orbem imperio; quia eſſe philoſophum de uario ſermone

mone cognouerat. Et ille, ubi Arſidam ſapere uidit, dignumque altiori religionum commercio; ita dicere orſus eſt: Quid ſit, quod Fortunae nomine colimus (hoſpes) adeo uulgus ignorat, ut myſterii ſanctitatem propemodum contraria interpretatione corruperit. Fortunam appellant, quidquid incertum eſt; uolunt autem eſſe incertum, quidquid habet euentus humanis mentibus incognitos. Ideo leuem deam, ideo caecam fingunt, et plus uitii numini, quod colunt, imputant, quam ferrent in homine; ut nec certum ſit; ſaepius iſta dea ab inſanis probra ferat an ſacra. Si quid peccant, ſi quid exſpectationem fefellit, continuo Fortuna uapulat. Exprobrant, quod malos euexerit, quod difficilis bonis, cauere uideatur, ne probe quid iudicet. Nec miſeri uident, eiusmodi Fortunam non diuinum aliquid eſſe; ſed ſuperſtitioſi animi ludibrium, qui ſua ipſe commenta per ſuperfluas curas timet, aut placat. Nam illud, quod ſibi fingunt, numen, omnia, quae mortalibus accidunt, et fortuita appellamus regere, et ex orantium uotis diſponere aut poteſt, aut non poteſt. Si non poteſt; quid igitur facit? aut quo haec inutilis dea, cui in ſuo regno nullum imperium? An praeſidere humanis caſibus illam dicas, quae non eos praecipitare poſſit, non tenere, aut mutare? Niſi forte non ſatis fluere poſſent rerum hae uices, et ueluti naturae temeritas, abſque otioſa hac dea, cui, praeter nomen atque inuidiam, nihil relinquunt. Cur denique aras illi ſtatuimus? ſorteſque in hoc templo conſulimus, prius nobis multo uictimarum ſumtu deuinctas? Infelix ſuperſtitio eſt, ſi illic conſumitur, unde nihil metuas aut exſpectes. Sin putas ab ea ordinari caſus humanos, qui alioquin errarent, et ex ſupplicum pietate diſtribui, iam Fortuna certe non eſt; modo hoc nomine cum uulgo intelligas numen, quod res humanas

non

non conſilio, ſed imprudentia ſinat euolui. Vt te paucis abſoluam. Veniſti Fortunam exoraturus; illi feciſti; denique litauiſti. An res tuas exiſtimas commodius eſſe caſuras, quam ſi deam neglexiſſes? Si exiſtimas; ergo Fortuna temeraria non eſt, quae nouit, quibus indulgeri oporteat; nec inconſulte, ſed ex merito ſaeuit aut fauet; id eſt, non eſt illa Fortuna, quam populus facit. Sin inutilia credis haec ſacra, cur ſuperuacuo labore nihil pro futuram pietatem his templis impendimus? At (inquies) non uenimus eam ſortem mutaturi, quae noſtris rebus decreta eſt; ſed tantum, quae ſit ea ſors accepturi oraculo. Si ſic cenſes, certe fateris, iam fortunam ergo ſcire, quid te dii mulctaturi ſint, quid etiam adiuturi. Cui conſequitur, nihil in orbe temere, diisque improuiſum aut neglectum contigere; quod nec conuenit cum populari illa fortuna.

Vides, ut Fortunam ſustuli, hoſpes, non illam quidem, quam colo, ſed quam imperiti conſtituunt, et quae cum ſumma illa mente conuenire non poteſt, quae omnia ſuo arbitrio conſtituit, quae naturam condidit, quae rebus cauſſas dedit, easque perpetuo abditiſſima ratione propagat. Neque enim, ſi ignorant in tempeſtate media nautae, quis finis fluctibus, quis exitus uento; ideo Ioui certum non eſt, ſolui ratem an ſeruari ſtatuerit. At nec dicas, fruſtra nos igitur ſupplicare coelitibus; et, ſi iam olim Numini certa ſunt omnia, quae nobis eueniant, uanam fore, id quod futurum eſt, deprecantis orationem. Abſit haec in deos contumelia, quos irrito aut ingrato lepore nemo ſibi conciliat. Quippe Iupiter, quum orbi initium, et naturae leges daret, quum ſeriem rerum, cauſſasque, et euentus inter ſe connecteret, haut neſciuit, quid eſſes aliquando tua in eum pietate meriturus. Non ſunt illi nouae hae preces,

quas

quas hodie fundis, ſed iam tum cognitae, quum de orbe, de humano genere, de te ipſo ſtatueret. Tua igitur pietate, tuisque uirtutibus, miteſcunt decreta; quae tunc in te ſcripſiſſet, absque his uotis foret, quorum in animo tuo religionem praeuidit; eadem ratione, nec ſecura credat impietas nihil ſe ſaeuitiae extorquere a diis iratis. Nam haec tela, quae facinoroſis imminent, non paraſſet ultor Deus; niſi quod nunc ſcelus patratur, iam tum futura a turpitudine coegiſſet ad has iras illius aequitatem.

Ea uis autem et ſcientia Iouis, quae uentura omnia, et quidquid ignoramus, in conſpectu liquida habet; eſt hoc, quod Fortunae nomine philoſophi colimus; quia res illae uidentur noſtrae caecitati fortuitae; licet Deo innumerato ſint, ſua noſtraque uoluntate praecognita. Vt igitur ſapientiam Iouis Palladem dicimus; ut ſerenus, aut pluuius uaria nomina habet; ita rerum illarum adminiſtrationem, quae nobis arcanae ſunt, et ſuſpenſos animos tenent, Fortunam appellamus. Huic templum, huic ſignum ſtatuimus, ut nos futura edoceat, molliatque rerum euentus, et in ſalutem noſtram uota admittat: quae, ſi rite a nobis funduntur, iam olim ualuere, nosque iuuerunt, quum natura rerum omnium cauſſarumque ſemina atque legem acciperet. Hanc te (hoſpes) Fortunam, uenerari, huic gratias habere aequisſimum; Maximum, inquam, Ioui, qui conſiliorum exitus tibi hactenus incertos, extorum et ſortium ſignis, promiſit pulcherrimos. Nam, ſi qua mihi fides eſt, litaſti egregie. Vade ſecurus; uade Fortuna, id eſt, deorum ſummo, fretus.

CAP.

CAPVT VIII

ARGVMENTVM.

Arſidas e portu Antiano ſoluit. Et Hetruſco mari ſuperato, numeroſa claſſi factus obuius in deditionem ac fidem ducis, Gobryas erat, accipitur. Mox data dextera iſte Arſidam de Sicilia rebus ac ſoli genio dicere rogat: uicisſim Arſidas a Gobrya, principis, cuius claſſis erat, nomen quaerit.

Prolixam philoſophiam bis nauta interpellauerat Arſidam monens intempeſtiue ceſſare remigia. Is itaque ſacerdoti et operae et ſapientiae gratias agens, adhuc numos prodegit, quibus uictima alia emeretur, craſtino ſacrificio ſe ſuosque Fortunae commendatura; et ducente ad litus antiſtite, intrauit triremem. Commodis igitur uentis Latium ſuperat; mox Etruſcum ſtringit mare, coenoſis et inſalubribus uadis ad litora effuſum. Ligures inde erant, quorum ſinus ſulcabatur; quum haut pauca nauigia, adhuc tanquam nubeculae, aut extantia procul ſaxa, in conſpectum uenerunt. Poſtquam propius acceſſere, monuit gubernator militarem ſpeciem ſibi uideri; niſi forte peiratica claſſis erat illam oram populatura. Nihil tutius, quam ad terram, quamuis ignotam, nauigare. Sed praerupti in litore montes obſtabant; ad quos inter breuia non poſſet ratis accedere; neque ſi acceſſiſſes, uiam, qua eniteretis, per praerupta offenderes. Dum ergo dubitant nautae, haerentque in utriusque contemplatione periculi, iam eos emiſſae triremes incluſerant. Non deerat Arſidae animus ſeipſum uindicandi; ſed nauigantium legem huic ſubinde timidi nautae monſtrabant; imminere in defenſione exitium. At demiſſis antemnis, ſi dederent nauem mitioris exitus ſpem offerri. Quippe ſi a legitimi exercitus militibus capiebantur, parum damni deditos

ma-

manere; ſin praedones illi erant, ſpoliis certe et facilitate eſſe placandos. Haec nautae remigesque Arſidae memorabant, qui quum tardius deditionem annueret, ipſi ſuo auſpicio antemnas deducunt, ſublatis quoque remis opperientes uenientium arbitrium. Vbi autem aduerſae triremes obnoxiam ratem ſibi harpagine iunxerunt, placide coeperunt explorare, qui homines, aut unde nauigarent. Omnia nautae ſimpliciter retulerunt, ſe ex Magna Graecia nauigare Maſſiliam, ab externo homine conductos; Arſidamque monſtrabant. At ille interrogatus, quum perplexius reſponderet, ſcilicet, quibus loqueretur ignarus, ſuſpicionem hoſtilis animi fecit. Captus ergo, et in aliam nauim delatus eſt, iusſitque, qui eum uexerant, cum nauigio ſuo ſequi. Nihil tamen ultra nocebant; idipſum humaniter excuſantes, quod eum ueherent ad ſui praefecti colloquium. Haut procul praetoria nauis extra remigium operam uelis tumentibus ueniebat; in quam producto Arſidae dux militum occurrit, dataque dextra Graecis uerbis uetuit, ne quid durum exſpectaret; ſed ita eſt, inquit, ratio belli: Excutienda ſunt omnia. Neque occupandi tantum hoſtes, ſed plerumque etiam ex amicis ignotisue informamus conſilia. Quod ſi ipſe ad tuam nauem iuiſſem, illic habita quaeſtione, nulla per me fuiſſet, ſi quo properas, mora. Arſidas in tantae humanitatis ſermone confidentiam quum ſumſiſſet, qua licuit, cuncta profeſſus eſt: ſe Siculum eſſe; et in Galliam ad amicum ire dixit; ſperabatque ſe confeſtim dimittendum. Sed praefectus, audito Siciliae nomine, haeſit intentius ſciſcitatusque quid illi in Gallia commercii eſſet; nolim, inquit, tibi durum uideri, ſi hodie tibi coenam, hoſpes, exhibeo. In praetorio meo dormies, quanto omnes poterimus officio cultus. Magni Regis miniſter

ſum,

ſum, qui cum exercitus roboro haut procul inſequitur. Huic ego cras te ſiſtam. Nam amabit uidere ex Sicilia uenientem. Et forſitan erunt, quae ex te cognoſcat: Humanisſimum autem Principem uidiſſe, etiam in fortunae beneficiis numerabis. Nouerat Arſidas non conducere negotio ſuo, ut fruſtra repugnaret. Hinc enim et ſuſpectior eſſe poterat, et duriorem habere cuſtodiam. Ergo lubenti ſimillimus, omne ius ſui penes praefectum eſſe reſpondit. Captum hominem, et maxime innocentem, nullius conſpectum oportere defugere.

Poſt haec utrimque uerba; per uarios ſermones in hilaritatis ſpeciem uultus et animos coegerunt: hic, ne Arſidas timeret; ille, ne uideretur auerſari eiusmodi captiuitatem. Multa igitur audiebant inuicem, rogabantque; et beneuolentia, quae ſimulationis fuerat, paullatim ſincerius uera colloquendi uoluptate utrumque perſtrinxit: ſic natura mortalium inſtituta, ut liberalibus ingeniis ſit facilis conciliatio. Et Arſidas quidem, licet captus, atque a ſuo curſu tardatus, tamen quod in alio feciſſet, in ſe factum haud aegre ignoſcebat; praeſertim in cuſtodia humanisſima non amplius unam noctem morari propemodum rogatus; ipſe uero præfectus homini innocenti indulgebat, ut deinde amicus poſſet dimitti. Quum igitur ambo ſederent in puppi, et aliqua de mari, uentisque, et triremium generibus eſſent loquuti, tandem Gobryas (ita praefectus appellabatur) blande de Siciliae rebus, et ſoli genio Arſidam percunctatur. Ille ciuilia ſtrictim bella recenſuit, armatum, occiſumque Lycogenem, ſenectutem Meleandri, et quaecunque absque Poliarchi mentione, poterant dici. Nam ſolerter abſtinebat hoc nomine, ne de eo cogeretur apud ignotum loqui. Delectatus Gobryas non ignobili narratione, et aequisſimo exitu belli; quum deinde

Arſi-

Arſidas rogaret nomen Regis, cuius conſpectui ſeruabatur, etiam cui regioni imperaret, et quid ſibi uellet claſsis armata; paullum in ſe cogitatione ſeductus eſt; nam et rependere hoſpiti uicem, et ſuae etiam gentis caſus referre geſtiebat. Itaque, licet rara ſunt, inquit, inter nos commercia, quae nempe ſoli mercatores faciunt; de ciuilibus tamen malis, quae Siciliam uexauere, pleraque audiueramus. Sed mercium nulla celerius, quam ueritas nauigatione corrumpitur. Multa incerta, multa illis contraria, quae nunc a te accepi, nobis fama attulerat. Neque uiciſsim dubito, quin et ad uos noſtrae gentis diſcrimina, et ueluti fata, aliquo rumore peruenerint; ſed uel audacia narrantium, uel ignoratione libata. Quod niſi te uererer longiori ſermone conficere; non haec modo, quae rogas, exſequerer; ſed repetitis altius rebus, mei Regis cunabula, dignam hiſtoriis materiam exponerem. Solicitauit Arſidam inſignis narrationis materia; et ſi Gobryae uacaret, haec ſe auidiſsime accepturum reſpondit. Et Gobryas; audies ergo rem dignam ueſtrorum Graecorum ingeniis. Multa enim inter nos fortium hominum facta ſunt, haud illis imparia, quibus nobilitantur penates, quae litteris ipſae ſe celebrant. Sed ſola ſunt Druidum carmina, quibus rerum fortuna noſtrarum perennet: Neque illa, ſeu lignis, ſeu ceris, impreſſa ſunt. Memoriae iuuentutis commendantur; et ex cantantium ore uirtutes maiorum agnoſcimus. Sed ne queſtibus onerem noſtros mores; praeſtat (hoſpes) quando ſic iubes, promiſſam narrationem nunc aggredi.

CAPVT VIIII

ARGVMENTVM.

Declarat Gobyras, ut imperante Britomande, qui Timandram uxorem duxerat, Commindoris inter magnates

 poten-

potentiſſimus Regis uiros populis leges dabat. At Timandra proli timens deſtinatae prius ad mortem, quam ingreſſa uitam eſſet, obſtetricem matronarumque ſibi faemiliarium duas ambire inſtituit, ut ſi marem peperiſſet, alieno foetu ſuppoſito legitimum furto ſubducerent. Timandra marem enixa eſt, quam fraus mulieṛcularum puella commutauit. Infans uero colono alendus traditus eſt.

Regnabat apud nos Britomandes, adhuc gratum gentibus noſtris nomen; bello optimus, et artibus pacis. Interfatus Arſidas loquentem; mihi Regem memoras prius, inquit, quam cui regioni imperauerit. Quamquam ex tuorum ſermonibus uos Gallos eſſe coniicio. Recte mones, ſubiicit Gobryas. Maximam Gallici litoris oram, quae inter Alpes Pyrenaeosque montes mari alluitur, tenemus: Mediterranea uerſus, porrecti in longum, qua Rhodanus, et ſupra hunc Araris, nobiles amnes, pinguisſimos campos interſecant, pars eſt Galliarum eximia. Laetus frugibus ager, et ualidisſimo populo grauis. Obſtupuit Arſidas ad Araris et Rhodani nomina, quae gentilia Poliarcho flumina eſſe, Argenide docente, cognouerat. Sed ut illum Gobryas uidit ſuſpenſo ſupercilio haerentem; forſitan, inquit, iam quid parem intelligis, et haec fruſtra apud ſcientem narrauero. Dic enim; ecquid in Sicilia auditum de regiae noſtrae rebus? Tum Arſidas; immo, inquit, et plures in Galliis Reges eſſe accepimus; et ſi quid de iis affertur, inſtar aurae uel nubeculae eſt, quae non aegre ignaros praeterlabitur. Quippe antea pauci ultro citroque mercatores commeabant; et hos ipſos noſtrarum ſeditionum atrocitas exigit. Segnitia autem noſtra eſt, quotquot Graecis ingeniis uiuimus, ne diligentes uulgo ſimus in gentium factis, quae ad ſeptentrionem uergunt; niſi quando cum exercitu finibus ueſtris uos egredi fama eſt, et timetur publicae libertati. Ne dubita igitur hoc, quid-

Lambunt et catulos urſæ, dat & ubera Tygris,
[illegible] tori pignora mater amet :

Digitized by Google

quidquid eſt, ignaro et cupido memorare. Et haec ille dicebat; non omnino Gallicarum inſcius rerum; ſed ne Gobryas quid is ſciret neſciretue interrogando, a narrandi tenore deflecteret. Iam enim, auditis Rhodani Ararisque nominibus, illam Galliarum hiſtoriam auidius, et tanquam rem ſuam agens, quaerebat excipere.

Tanto igitur populo (inquit Gobryas) iure paterno Britomandes imperabat; cui filius erat, et ipſe Britomandes appellatus; ſed poſtquam euaſit in uirum, tot morbis conflictatus, ut animi uires continuus dolor abſumeret. Duxit tamen uxorem ex cognatis feminis unam, cui ſatis haut dixerim plus ornamenti pudor muliebris dederit, an pietas, an digna fortiori ſexu prudentia. Timandra appellatur. Britomande patre elato, tanquam iisdem fatis noſtra felicitas occubuiſſet, omnia in peius ſublapſa ſunt. Nouo in Rege nihil paternum agnoſcebamus, praeter pietatem et nomen. Et inter proceres potentisſimus Commindorix, nobilitate et opibus ſupra priuatum; denique qualem modo narrabas fuiſſe Lycogenem. Is ſub ſene Britomande utcunque tanti Regis terrore coercitus fuerat. Apud filium uero prudentiae et fortitudinis opinione adeo omnia potuit, ut illius nomine ipſe regnaret, multum Timandra indignante; quae ad patrios auitosque animos uirum non ceſſabat impellere. Sed ille imbecilla lenitate ingenii, omnia uxoris conſilia mox ſubdole exploranti Commindorigi credebat. Nos a proſpera ſorte deiecti, cui ſenior Britomandes regionem aſſuefecerat, ad buſtum illius, tanquam herois, conueniebamus frequentes; ſpecie pietatis; re autem, de gentis noſtrae more, illic captaturi oracula; ſi qua ſors, ſi qui dii uiam monſtrarent ad Commindorigis perniciem. Hunc enim odiſſe in pietatis parte plurimis erat; maxime poſtquam

 regnan-

regnandi cupiditate ardens natum ex Timandra puerum (proh facinus!) nutricis opera dictus eſt confeciſſe. Cur non eodem exitu rapta Regina ſit, haut facile ſcias. An ueneum, atque inſidias, ſuſpicioſa diligentia ipſa uitauerit, an ille infra curam habueris mulieris uitam. Supra omnia Deum cura id factum exiſtimo; qui tyrannos ſaepisſime excaecant, ut anxia et ſuperſtitioſa ſaeuitia ſecuritatem quaerentes uera et certa pericula non cognoſcant, aut timeant.

Quum ſecundo Timandra uentrem ferret, miſerae proli timens deſtinatae prius ad mortem, quam ingreſſa uitam eſſet, obſtetricem, et matronarum ſibi familiarium duas (quarum alteram haut pridem, eadem Regina conciliante; habebam uxorem) mature ambire inſtituit. Ab his Regina flagitabat, ut ſi marem peperiſſet, alieno foetu ſuppoſito, legitimum furto ſubducerent. Illae quandam ex agris matremfamilias, meae uxori notisſimam, in concilium allegant, quae puerum alere poſſet; Sicambre appellatur. Ea cum uiro (nam et ipſius opera neceſſaria erat) diis omnibus deuincta rem habere ſecretam, a mea uxore, dum Regina pareret, in aulam deducta eſt. Nullae niſi ex conſciis in cubiculum admiſſae. Et Dii fauerunt. Timandra marem enixa eſt; puellamque regiis cunis fraus muliercularum impoſuit. Quem Reginae tunc fuiſſe ſenſum exiſtimas? Pariendi anguſtiae erant; foetum, quem tot doloribus matres emunt, pro munere ducebat eripi ſibi: et ſaepe audiui ab ipſa nihil formidoloſius animum tetigiſſe, quam ne infantium uagitu, aut timiditate mulierum, proderentur conſilia. Quamquam tamen et curis, et morbo aegerrima erat, Sicambrem, cui infantis inter tumultum asporrandi prouincia erat, ſubmiſſa uoce affata eſt: Per patrios deos ſine te exorari, ut mihi fidelis ſis; ne dum alios fallere

ſtu-

ſtudeo, ipſa interuertar prole mea. Nam quemcunque uolueris hunc me pro meo oportebit agnoſcere. Ad haec mulier, Dii, Regina, quos inuocas effecere, ne in cuiusquam poteſtate ſit, tibi hac fraude, quam times, illudere. Adeo corpus infantis haut uulgari aut mutabili nota inſigne eſt. Simul obtulit nudum; oſtenditque paullo infra ceruicis exitum tanquam ſpicae figuram ardenti purpura expreſſam. Eadem ſpecies in crure dextero rubebat. Et cauſſam felicium macularum dederat ipſa mater, forte quum pedes in agro ſpatiaretur, ſubito timore perterrita ad turbinis ſonum, qui ingentis campi meſſem cedentibus ſpicis percurrerat. Timandra ſuauisſimo pignori poſtquam osculum tulit; fuge, inquit, mi pupe, regiae paternae periculum. Fuge, mi Aſtioriſtes, (ita enim de ataui nomine appellari te uolo.) Dii faxint hos maturus ulciſcaris, qui non ſinunt tuam infantiam inter mea ubera eſſe ſecuram. Iterum repetito osculo fleuit; ſtatimque receptum infantem. Sicambre obuoluit faſciis; et poſtico ad id ante praeparato, ſe ab aula proripuit. Tum uero in humum collocata eſt illa, quam in regii ſanguinis fortunam adoptabant, puellula; et uocatus ad ſobolem agnoſcendam Britomandes. Cum Commindorige intrauit, ſuſtulitque alienam prolem in ſinum, affectu decepto; quam ubi commendauit nutricibus, ſolatusque puerperam eſt; diis gratias habiturus ad templum discesſit; illis quidem maiori beneficio, quam credebat, obnoxius.

Sicambre, cui gnati fortunam Regina crediderat, mediocris ſortis mulier erat; quia neque apud illuſtres ſatis infans latuiſſet, neque tenerrimo corpori in egena familia ſatis potuiſſet ſperari ſubſidii. Illa conſcium maritum adduxerat (Cerouiſtus nomen eſt) cui haut procul regia tradit ſanctisſimum pignus, et portare molli-

ter rogauit. Huic miſericordia, et ſpei magnitudo, ſatis alumnum commendabant. Igitur diuerſus ab uxore, ne quid familia ſuſpicaretur, ad praedium ſuum iuit. Agrum enim ſatis amplum colebat ad Rhodani ripas, nulli oppido contiguum; et ſanctitatem familiae ruſtica ſimplicitate ſeruauerat. Vbi domum peruenit, mentitus abiectum ſe infantem in ſiluae uicinia ſuſtuliſſe; redeunti haut multo poſt uxori occurrit, coramque ſuis rogat, ut miſerrimis labellis uelit ubera admouere, nondum ſcilicet a filio ablactato arentia. At mulier, tanquam ignara fabulae, cuncta anxie rogabat, qui parentes infanti, quod miſero fatum, aut cur proiectus eſſet uultu tam lepido, nihilque in eo a ratione humani corporis errante natura. Is nihil ſe praeterea ſcire finxit, quam quod in biuio ſiluae, ſolis paſtoribus, aut uenatorum ſtudiis cognito, acuerat uel inhumana uel miſera poſitus manu. Suſcepit inter haec Sicambre uagientem; queſtusque et lacrymas dato lacte compoſuit.

Ita cunas regius foetus, pro claritudine quidem generis exiguas, ſed ut tempora erant, feliciter nactus, ubi ingredi potuit atque fari, coepit in aliam ſpeciem creſcere, quam quae ſolet in eiusmodi patrum familias domibus uideri. Viuax indoles erat, nec uenuſtisſimo corpori impar; praecipue Cerouiſtus, et Sicambre conſcientiae et charitatis ſtimulis cuncta in eo mirabantur; impoſitoque a Regina nomine, quod multorum Principum fuerat, appellabant Aſtioriſten. Sed Reginae uix haec tuto poterant nunciari; quam ut plurimum ſemel in menſe Sicambre ad coniugem meam ueniens furtiui colloquii laetitia reficiebat. Nam homines ruri aſſueti ſaepius in regia cerni timebant; a conſciis quoque matronis identidem admoniti, ut quam maxime ſuſpiciones uitarent.

CAPVT X
ARGVMENTVM.

Septimus annus uertebatur, Timandra filii deſiderio marcebat. Gobryas, quem illa ſecreti ſui conſcium fecerat, inuiſit puerum, et inter coaetaneos ludentem, ad maieſtatem frontis agnoſcit. Ad Reginam, quae in praediim occulte diuerterat, furtim abducit. Qui complexus, ſed o inſtabiles Fortunae uices! Aliquanto poſt tempore, quum puerum armatorum uiolentia depraedaſſet, irritis ſtudiis quaeſitus eſt, Attamen narrationis ſeriem Druydae carmen interrumpit.

Vertebatur ſeptimus annus, quum Regina tenendi filii deſiderio uicta, me, quem ſuae domui praefectum fecerat, his uerbis compellauit; non meruiſti, Gobrya, ut tuam fidem muliebri leuiorem exiſtimem. Coniugem tuam, diu eſt, quod ſummi arcani arbitram habeo, et ſilentio, quod praeſtitit meis rebus, primam hanc gratiam referam, quod conſcientiae etiam tuae deponam meas curas, aperiamque pulcherrimum facinus; in quo tegendo, mea, et Galliarum ſalus ſtat. Sciſne, Gobrya, quid te iam uelim? Nihilne te uxor rerum noſtrarum edocuit? Ego praeterquam, quod rei exſpectatione eram tactus, adhuc ſimplicius uultum fingebam, ut integram accepti ſecreti gratiam ſibi Regina habere me crederet; et praeterea, ut fidem uxoris commendarem; quae utique neque rem ad me detulerat, neque tamen in totum fefellerat coniicientem aliquid magnum agi. Tunc uero Regina non liberius modo, ſed et ſuauius rem totam effata eſt; qua audita, nihil tam grande ſuſpicatus contremui; et paullatim per narrationis ſeriem redeunre animo, laudaui maternam pietatem, aſtumque utilem regno, cui tyrannus imminebat. At illa; nunc tenes; quo loco ſit felicitas mea. Tot opibus, tot honoribus culta, ſolatium, quod priuatae ma-

tres habent, adhuc neſcio. Seruemus, diis uolentibus, Gobrya, hoc ſenectuti noſtrae praeſidium, hanc parricidae Commindorigi perniciem. Tantum Superi uelint, ut creſcet auo, quam patri ſimilior. Intelligo nihil auſpicatius eius moribus eſſe. Vultum quidem aliquoties uidi; dum eum ſua alumna in templis ex compoſito producit. Quam autem miſerum credis uix conſpectum unicae prolis tuto poſſe uſurpare; et penitus colloquia eſſe ſublata? Tu ſodes ad domum, in qua alitur, proficiſcere. Nam facile aliquid in uiae cauſſam effinxeris. Voluptatem mihi debitam tibi credo; eam ad me pro parte perueniſſe arbitratura, ſi te mandata ſuauitate expleueris. Mihi deinde bona ſide referes de indole pueri quod licebit, coniicere. Forte etiam cum Sicambre aliquid comminiſceris, quo eum ſine ſuſpicione poſſim perfunctorie ſaltem amplecti.

His a Regina dictis gratias, ut oportebat, egi, quod in tantis arcanis mea praecipue opera uti uellet. Sponte eram a Commindorige auerſus; et hac tantae factionis dulcedine, facile pericula contemſi, quae illa ſpes, conſcientia, afferebat. Igitur poſtero mane egredior in agros, monſtratamque a ruſticis uiam tenens, ad uillam peruenio; cuius ambitum poſtquam intraui; in area, qua ruſtica armamenta cum aratris iacebant, uideo puerorum aliquot chorum, inter ſe ſimplici temeritate ludentium. Propius ego acceſſi; ſi in illo forte coetu itineris mei cauſſam offenderem. O hoſpes! non auctore, non indice illic opus. Tot heroum ſcilicet ſtirpem ſatis efficax natura monſtrauit. Alii ruſtico uel puerili metu diffugiunt; aut timide pectore toto auerſi, me reflexis intuentur ceruicibus. Reſtitit ille, nihil territus inaſſueti hominis uultu. Arcum habebat aetati et uiribus parem; cui in terram ſtatuto innixus me operiebatur. Firmus,

mus, et liberalis totius corporis geſtus. Sufflaua caeſaries, et ipſa negligentiae opinione melior. Sparſa enim non ceruicibus tantum, ſed per incenſam ludendi impetu frontem iacebat, oculos inter iubentis mulcentisque aciem; os, ſupercillium, genae, qualia in Cupidinis ſignis aſpicimus. Ego ſubita ueneratione exhorrui, et breuiter deos precatus, ut ſuis donis fauerent, timui tanquam puero priuatae ſortis loqui. Sed ne ſcenam turbarem, ex equo tantum deſilui, rogauique, quid parentes agerent, aut ipſe ualeret; ille patrem cum familia ruri opus facere reſpondit; matrem uero domi eſſe; eamque ſe, ſi iuberem, prouocaturum. Facies uero, inquam, ſuauisſime, puer; et, niſi moleſtum eſt, ego te quoque ad fores comitabor. Ducere ergo coepit, rogatusque per iocum, in quas feras ſuo arcu uteretur; prorſus innocenti ingenio; nondum, inquit, mihi lupos inſectari cum noſtro Sticho et Ambirino, pater conceſſit; in annum adhuc unum diſtulit operam meam; et multum tibi debebo, quisquis es hoſpes, ſi numerum dierum mihi referas, qui annum conſtituunt. Iam enim aliquoties ſenſi me, quia puer ſum, nec ſpatia temporum noui, eiusmodi promisſis eſſe fruſtratum. Riſu ego plenisſimus; fruſtra, inquam, hoc rogas. Nam nec memoria tibi ſufficiet tanto tempori obſeruando, quantum a me deſtinari efflagitas. Immo (refert) mihi dari calculos uellem numero dierum pares. Reponam in abdito; eximamque quotidie ſingulos, ut cum anno finiantur. Amplectebar animo puerilem ſolertiam: Veſtigia autem ex compoſito premebam, ut diutius lepidisſima contemplatione perfruer. Sed Sicambre, neſcio unde admonita, eſſe aliquem, qui ſuo filio colloqueretur, foras exiluit; et, ut tanto depoſito timebat, uultu ſolicitudinario ad nos delata eſt.

Vt uero me agnouit; dubia adhuc an ſcirem, cuius ſtirpis puero loquerer, aut quae omnino fortuna mihi ad ſe uiam praeiiſſet, me recepit ſub tecta, perplexe de cauſſa itineris rogando, et quid mea coniux ualeret. Sed poſtquam conſedimus, riſu inter dubia uerba pendente; multum eſt, inquam, quod de uxore mea querar, niſi in te recipis crimen, fateriſque te magiſtra eam didiciſſe, quam alta taciturnitate ſimulatio obeunda ſit. Neutri quidem, quod iam dudum iſtum noui, habeo gratiam, quae peruicaciter ſiluiſtis; ſed ipſi Reginae, cuius iuſſu uos inuiſo; tecum quoque exacturus, qua commodisſime ratione ipſa implere auidum pectus eodem ſolatio posſit. Nam quod aliquando in templis eum uidet, parum eſt ad deſiderium matris. Vult amplecti, uult loqui, mentem denique ſaltem ſemel ſatiare propiori dulcedine. Sicambrae facile fuit excuſare ſilentium: gratulata deinde eſt, quod, Regina profitente, ad hoc ſecretum perueniſſem. Denique haud unicam uiam monſtrabat, qua Aſtioriſtes ad matrem duceretur: Sed omnia ſuſpicioſa erant, nec placebant ipſi auctori. Diu cunctati, nihil tutius habuimus, quam ut Sicambre, utpote ſaepe apud coniugem meam uiſa, in agrum, qui ſub urbe mihi eſt, ueniret cum puero; et Regina in campis ſpatiata, umbram, quae in praedio meo laeta eſt, optare ſe diceret; moxque in ſecreto conclaui non turbatos, non ſuſpicionibus obnoxios amplexus, daret Aſtioriſtae ſuo.

Tempore igitur cum Sicambre conſtituto, quo ad praedium meum ueniret, rurſus cum puero iocatus ſum, uarium ſpecimen futurae mentis eliciens: Vlnis denique implicui meis tam graui imperio (modo dii aequo fauerent) debitum Regem. Secundum haec, a uilla in proximum oppidum disceſſi. Illic, exacta nocte, redeo ad regiam. Timandrae, quum ſingula referrem, ſolum

hoc

hoc graue erat, bidui adhuc moram promiſſae felicitati interceſſuram eſſe: quo elapſo, quum omnia proceſsiſſent, ueniſſetque Sicambre cum alumno, adfuit et Regina tam exiguo, quam fas erat comitatu; et paulliſper in hortis ſpatiata uelle ſe in conclaui acquieſcere uxori meae dixit. Ducitur ergo in thalamum ſecreto, quod agebatur, aptiſsimum, unde loquentis uox non excipi poſſet. Tum omnibus, praeter conſcios, tanquam Regina ſomnum peteret, dilapſis; intromittitur ex uicino cubiculo fidiſsima Sicambre, applicatumque Reginae genibus filium tradit. Conceſſerat Regina, ut adeſſem; ſed quae uidi, quaeque audiui, nullis uerbis, nulla diligentia, digne retulerim. Adeo laetitia, pietas, dolor, flendique, et amandi ſuauitas, omnem modum in Regina exceſſerat. Longo ſingultu uocem, et caeterorum affectuum impetum premens, tandem in puerum inuadit; et paene ad utriusque pectoris liuorem ligat amplexibus. Nec in uno habitu durans, nunc illum paulliſper ſubmouebat, quo uultum, oculosque et totius corporis ſtatum liberiori obtutu ſuſpiceret; nunc ſubita ui amoris repetebat brachiorum uincula, et tot bonis, quae in puero mirabatur, oſculum dabat. Quaſi ſua eſſent haec ipſa, quae cernebat in prole, iam tumidior uidebatur; iam, opinor, ultorem hunc deſtinans, incipiebat Commindorigem praecipiti uoto deſpicere. Rurſus amor, ipſo furto incitatus, feſtinanter ſua felicitate fruebatur; ſimulque cogitatio receſſuri mox gaudii inſanientem cogebat in lamenta. Quid multis? Nemo noſtrum tam altae et miſerandae pietatis ſpectaculo non lacrymas dedit. Sed intererat neſcire puerum, quantus eſſet. Nam nec ſilentii fidem promittebat haec aetas, et ſi illa immature emerſiſſent, certa erat a tyranno pernicies. Itaque inter blanditias, quas gnato Timandra ingerebat, nulla

 uer-

uerba adhibuit, quibus is ſciret, uel Reginam eam eſſe, uel matrem. Sed perculſus ſpecie exultantis gementisque mulieris, inaſſuetis praeterea oſculis fatigatus, quum denique illacrymari omnes uideret, aliquantulum fleuit: et neſcius, cuius in amplexibus eſſet, eam tamen ueluti, iubente natura, breuibus ulnis cinxit. Sed illorum ſimplicitas annorum, longae curae aut prudentiae exors, facile ab ea intentione ſe ſubduxit; cultusque Reginae, quales ante non uiderat, coepit puerili contemplatione luſtrare. Lectuli praeterea, et ſtragula, tum quidquid ornatus in cubiculo erat, omnia oculis illis noua, per ſingula euntem morabantur: ut nos quoque tam innocenti ludo in amorem et pietatem rapti, illius oculos atque geſtus dulciſsima imitatione ſequeremur.

Dum his rebus abripimur, interim hora effluxerat, neque oportebat Reginae comitatum aliquid noſtra mora ſuſpicari. At illa non auelli ſuſtinebat a filio, donec ſpe rediturae laetitiae ſibi impoſuit, et ingenti ſuſpirio concuſſa auertit ſe a puero, eumque abduci imperauit. Spes autem ea erat. Volebat me cum comitibus aliquot, mei tamen conſilii ignaris, ad domum Sicambres peruenire, ſeu uenationis ſpecie, ſeu quid aliud uideretur commodius, illicque Aſtioriſtae indolem atque formam impenſe laudare; eum denique a parentibus palam petere, quem domi alerem inter urbanas diſciplinas. Non enim eum agris uideri aut ſolitudini natum. Oportebat deinde reluctatam aliquandiu cum uiro Sicambren conſentire. Poſt haec puer adducendus in urbem tradendusque coniugi meae erat, tanquam ad miniſteria illam aetatem decentia. Sic illius moribus eramus praefuturi; et ille non tumultuario aut breui conſpectu Reginam expleturus.

Sed

Sed illa, mi hoſpes, conſilia, atrocior fortuna peruertit. Vix enim ab eo colloquio triduum erat, quum Cerouiſtus ille Sicambres uir intrauit noſtrum limen ueſtibus ſciſsis, omnibusque ſummi doloris indicijs funeſtus: Vtque me uidit, nihil diſsimulato planctu uerberans utraque manu pectus. Dii, inquit, nos perditos, o Gobrya, uoluere. Aſtioriſtes nocturnis graſſatoribus praeda, an, aut ubi uiuat, incertum eſt. Abuexit hunc proxima nocte armatorum uiolentia, qui ſpoliatis penatibus meis ſubiecere denique ignem. Neque noſtra tantum tecta haec peſtis conſumſit. Acta eſt praeda ex uicino omni agro; et ego illi turbini ſuperſtes, non potui ueſtigia ſeruare impiorum; quia celeriter trans Rhodanum aliquot ſcaphis delati ſunt. Quid uero me facere, quoue conferre, nunc auctor es?

Haec narrante Gobrya, penitus Arſidas, tanquam in cladis et iacturae parte eſſet, expalluit; indignum fuiſſe facinus proclamans, ſubindeque interrogans, an ſic puer periiſſet. Quippe maiora de eo exſpectabat; nec a negotiis, quae tunc curabat, aliena. At Gobryas; multo, inquit, frigidior ad nuntium illud fui, quam te nunc, hoſpes, uideo eſſe. Segnem tamen eſſe non ſiuit tumultuarii mali praecipitanda curatio. Itaque homini imperaui, ut inutilem gemitum paulliſper ſupprimeret, mihi quidquid contigerat prolixius memoraturus. Auditis omnibus, uaria animo uerſabam; unde praedones eſſent; conſultone incidiſſent in puerum; qua celeritate, qua manu perſequendi; denique, an deferri ad Reginam haec clades deberet. Sed haec poſtea commodius narrauero. Video enim ad coenam tempus eſſe, quam corrumpi iam aliquoties miniſtri monuerunt. Atqui, refert Arſidas; hilarem conuiuam non habebis, niſi me ab hac ſolicitudine abſoluis; quo ſucceſſu dolueris,

quod-

quodue Reginae ſupplicium de praedonibus datum. Paruit Gobryas flagitanti; raptimque edocuit, nihil ſe aut Reginam ad luctum aut diligentiam reliquiſſe: quamuis et ſecreto gemebant, et praetextu alio quaerebant in latrones. Ceterum rapto puero nihil in iis fuiſſe auxilii. Nam neque repertos, qui eum abuexerant, neque ſuperfuiſſe ueſtigia, quibus ipſe ulterius quaereretur. Ergo Reginam hoc quoque tunc facinus adſcripſiſſe Commindorigi; ita meritis, qui per ſcelera uiuunt, ut non ſuorum modo facinorum, ſed et interdum alienorum infamia laborent. Poſtea liquidius eſſe reſcitum, praedones in Allobrogum montibus, quo minore inuidia in alieno ſolo, quam in patria peccarent, facta manu Rhodanum transiuiſſe; ſpoliis deinde onuſtos, poſtquam in ſuam ripam relati ſunt, diuerſis manubiis agmen ſoluiſſe, ne multitudine proderentur. Ita periit ſcitiſſimus puer, inquit; et propemodum in amiſſi deſiderio mater.

Adhuc confuſior Arſidas; uideor, inquit, magni aedificii apparatum ſomnio conſpexiſſe; quod, poſtquam artificum manibus creuit, marmoribus et picturis inſigne, uno hominum me a ſomno excitantium plauſu, perierit. Sic poſteaquam puerum ſeruauiſti; poſtquam perduxiſti ad annos, quibus promitteret ſe non fruſtra ſeruatum, ſubito eximis nobis. Sub haec uerba, aſperius intra ſe indignatus, ridebat tacite imprudentiam Gobryae, qui tot uerbis tantam ſcenam apparaſſet, in qua nihil deinde agerentur. Nec Gobryam latuit hominem eſſe commotum. Itaque ut hoſpiti uultum reſtitueret; ſi hilariter, inquit, coenas, reducam deinde puerum, matrique ſiſtam incolumem. Mutatus ad haec uerba eſt Arſidas, qui altiori ſpe, quam Gobryas credebat, rei exitum felicem optauerat. Quum uero ſe ad menſam compone-

ponerent, excuſauit hoſpiti Gobryas, quod in medio lectulo accumbere iuberet ex Druidis unum. Ita Gallorum religionem ferre, ut hoc hominum genus ſiue in ſcenis, ſiue in conuiuiis honoratisſima occupet. Supra hunc uatem Arſidas, infimo Gobryas loco accubuit. Coenantibus multus ſermo de Druidis fuit; dubitante Gobrya utrum plus Arſidas ſcire, an narrare uates uellet. Qui ubi ſe non in Gallicis modo ſacris regnare, ſed disceptatores litium eſſe, totamque ab ſuis praeceptis iuuentutem pendere memorauit, magnam quoque apud ſe poëſeos, tanquam diuinisſimae artis curam eſſe, lentis et grandibus uerbis monſtrauit; in eo ſermone diutius haerens, ut aliquid rogaretur recitare. Quod, ut Arſidas ſenſit, coegitque uolentem, retulit ille uerſus, a ſe non pridem, ut aiebat, conſtructos; quibus deorum aequitas celebratur, qui diu laedi ſe pasſi, tandem ex dignitate deſaeuiunt.

O ſontes animae, quarum ueſana laceſſunt
Facta diu Superos; lentum ne ſpernite Numen,
Ne miſerae, tardoque graues examine poenas.
Sera licet ſint tela Ioui, nec protinus omne
Ad ſcelus armato turbet ſua ſidera nimbo;
At uigili ſtat mente memor; poenasque merentum
Annumerat Nemeſi iuſta Themis ardua cura.
Hinc leti innumerae facies, et funere peior
Mens aegra, atque altae diuulſo in pectore dirae.
Hinc nullae fluuiis ripae; et uictricibus undis
Spumeus in medias Triton uenit altior urbes.
Quid memorem uerſis exutos mesſibus agros,
Ventorum ſeu uulſit hiems, ſiue agmine foedo
Denſus aper ſtrictis effodit pabula roſtris?
Quid quum ſaeua lues circum tabentibus auris
Inſpirat celeres per membra furentia mortes?
Aut pater armipotens mediis incendia fundit
Gentibus, et ſaturas reſtinguit ſanguine flammas?

His

His Superum uindicta modis (ne tarda queramur
Supplicia et faciles uiolari crimine diuos)
In meritas ſaeuit gentes, et ſaecula cunctis
Exhaurit ſatis. At nos miſerabile uulgus,
Ignari, quae tela ſonent, cur turbidus aether
Aeſtuet, unde anni fragiles, et rara ſenectus,
Naturam, et caſſi damnamus corporis artus,
Fortunaeque uices. Nihil heu natura, nec artes
Peccauere deum. Sed nos cunctantia fata
Vrſimus, et caecas peccando accendimus iras.

CAPVT XI

ARGVMENTVM

Reſumens Gobryas narrat, ut ardente inter Allobroges bello, tres in acie Reges fuſi ſunt; inter quos fama atque dignitate praecipuus Aneroëſtus. Huius in tentorium dum uictores praedabundi irrumpunt, miles in ueſtibulo adoleſcentem conſpicatus, caetera praeda neglecta, ad hunc conuertitur. His obuius factus Gobryas, tum intentius in pueri contemplatione haeret, regii ſanguinis notas reperit, emtumque puerum ſtupenti prae gaudio Timandra reponit, fruſtra reclamante Aneroëſte, qui bello ciuili iterum profligatur.

Coena, ut bellum et maria ferebant, eleganter exhibita; tempus eſt, ait Arſidas, ſcrutari omnia trans Rhodanum; et ex latebris Principem ueſtrum eximere. Tum Gobryas; ſtrenue factum a nobis; et tunc omnia fruſtra ceſſerunt. Quatuor totos annos amiſſum defleuimus. Quincto anno neceſſarium in Allobrogas bellum fuit; quod de finibus disceptarent, imminerentque felici uiciniae. Parum intereſt illius belli caſus te ſcire; praeſertim quae tumultuariis et obſcuris manibus geſſimus. Vna fuit acies iuſta, qua profligati Allobroges caſtris quoque exuti ſunt. Noſter exercitus diues praeda, uix captiuos capiebat, uix ſpolia; torquibus armillisque ex auro (ut mos Gallorum eſt) in illa ſtrage innumeris.

Tres

Prædoni accipitri mater gallina reſiſtit;
Propria qui curat, neminis arma timet.

Tres fuerant Allobrogum Reges praelio illo fuſi: Inter quos fama et dignitate praecipuus Aneroeſtus appellabatur: Cuius tentorium dum uictores deſpoliant, quidam miles in illius ueſtibulo adoleſcentulum egregiae uenuſtatis conſpicatus, cetera praeda neglecta, eum habere concupiit. Is maioribus quam pro aetate ſpiritibus gaeſa quaſſabat, abnuebatque ſe uiuum capi poſſe. Nec uiolare tenerum corpus miles ſuſtinuit; ſed ſodale aduocato circuiuit pugnacis pueri terga. Ita uix demum lacertis occupatis, a frendentis manibus tela excuſſa ſunt. Videbantur indignae uinculis manus, et fraus ab liberali indole timeri uix poterat. Si itaque promitteret non fugere, pollicentur nullis ſeruitutis notis adſtrictum, comiti quam captiuo ſimiliorem ſecum iturum. Is uultu tanta clade non deiecto, haut ſe diis repugnaturum dixit, quibus ſua captiuitas placuiſſet; nec ſecius fidem, quam antea libertatem culturum.

Non ſine numine deum fuit, quod tantopere militibus puer placuit. Aduexere iam uolentem; et inuidiam timentes, non a multis eum conſpici paſſi, iam non procul urbe regia aberant, quum in me inciderunt: Si qua fides, ſtupui in adoleſcentuli uultu; illosque auidiſſime percunctatus (nam nec mihi erant ignoti) unde haec praeda, et an uenalis eſſet. Retulere hunc ſe inter captiuos eximium, Commindorigi donum ſeruare. Credo ueritos, ne illum mihi depoſcerem, obieciſſe Commindorigis nomen. Scis Gallorum ſagula totum corpus non tegere. Itaque dum intentius in eius contemplatione haereo, et dii neſcio quid animo meo grande magis magisque ſubiiciunt, forte flexit ille ceruicem, meque momento temporis nimio gaudio imparem propemodum confecit. Nam quid loquar felicitate illa dignum? Prodidit, mi hoſpes, regii ſanguinis notas, illam, in-

quam, naturalis purpurae ſpicam, quam, in Reginae filio, ut antea monui, fata expreſſerant. Loqui non poteram in impetu exundantis laetitiae. Sudor quoque et ſubita ueſtigiorum infirmitas, adhuc dubia et anxia uota pulſabat. Tum praeſides gentis deos tacite ueneratus, ut adeſſent ſpei tantae; egregium, mehercule, munus, inquam, Commindorigi inueniſtis. Sed uidete, commilitones, num Reginae non aptius tradi poſſit. Adhuc aetas eſt non turpis gynaeceo; memorque aliquando per quos dominae fuerit traditus, fortaſſe deinde uos prouehet. Nam et Commindorigi hunc ſi datis, tamen ad Reginam perueniet. Commindorige hanc muneris gratiam apud illam occupante, quae iam ueſtra, ſi ſapitis, erit. Milites, pauca inter ſe colloquuti, agunt gratias, quod eos conſilio iuuiſſem: cupere quoque ſe mea opera intromitti ad Reginam. At ego non id tantum in me recipio; ſed chariſſimae praedae timens, auidus quoque certiora cognoſcendi ex puero, eos ad coenam uoco.

Poſtquam domum peruenimus, leniter adoleſcentulum coepit affari, et rogare, quod ei nomen eſſet. At ille, ſe Scordanem in prima captiuitate appellatum; in iſta ſecunda adhuc neſcire, quod ſibi domini nomen imponerent. Tu igitur, inquam, iam antea ſemel captus? Certe; ſubiicit ille. Vnde autem, mi puer? et quod tibi primum nomen? Ex aedibus patris (ait) obſcure memini me adhuc imbecillem armatorum uiolentia fuiſſe direptum. Nec quid ultra memini, niſi nos ruri habitauiſſe, et me Aſtioriſten a matre nuncupatum. Sed Rex Aneroëſtus dono eorum, qui me rapuerant, deinde habuit, inter cuius liberos paene haut diſpari cultu, uel gratia, pulcherrime aliquot annos egi. Voluit quoque in rudimentum militiae, ut bellum hoc uiderem; in quo, heu!

heu! et quid illo actum ſit, neſcio, et ego iam alia fata, ac, ut opinor, uiliora exorſus ſum. Sub haec uerba dolore animi turbatus eſt. Sed ego iam certus negotii, adoratis numinibus, in quae potius, quam fortunam, referebam rerum ſeriem: Nihil, inquam, o puer, in te dii peccauere: neque fatis ingratus ſis, quae te in Reginae familiam aſſerere tot caſibus laborauerunt. Magnae felicitati ſeruatus es, puer.

Impotens laetitiae eram; et nocte inter maximae ſpei, omniumque bonorum inquietas imagines ducta, militibus ſignifico me ad Reginam ire, illis aditum impetratum. Cultum ſolito nitidiorem aſſumſeram, coronamque habebam, tanquam ſacra diis facturus; uultus praeterea erat inter gaudii ſenſum porrectior; quae omnia recentis uictoriae excuſabat hilaritas. In hoc habitu quum Reginam ſalutaſſem, paullulum fallere conſtitui, nec a principio laetitiam totam dare. Igitur; ne mirere, Domina, inquam, hanc animi inſolentem laetitiam: Dii arcana ui ſomnii ita me impulere. Forſitan ſuperſtitioſum appellabis. Sed adeo certa fuit, quae dormientem egit imago, ut nec ſomniis illam annumerem. Ne amplius disſimulem, uices tuas iam gaudeo. Ita tibi felicem hunc diem portendi monſtrauit Mercurius credo, aut ſi quis eſt alius deorum nuntius, qui uenturarum ſpecie rerum ſomnos mortalium erudiat. Tum Regina; quinam autem, Gobrya, hi gaudii montes? aut uerius quid inſanis? Videbam (ſubiicio) ſub auroram, quum purioribus ſomniis tempus eſt, honeſtisſimae puerum frontis, his me uerbis compellantem; uade ad Reginam, Gobrya. Nuntiabis me ad illam aduentare. Tamdiu expetitum hodie ſecurisſima ratione conſpiciet. Quis tu autem es? inquam. Nam, neque uultu iſto ac genio, inter te et ullam deorum prolem diſconuenit. At

Ille iratior; adeone Aſtioriſtem ignoras, ut nomenclatore opus ſit? Non nouiſti Timandrae filium, Principem tuum? Illico loquentem agnoui; quumque uano conatu niterer ad amplexus, excitauit animi impetur membra, et per ingratisſimam uigiliam puerum amiſi. Diuinum fuiſſe praeſagium, Domina, illinc intelliges, quod, tanquam cogentibus Superis, de euentu nec ambigo. Te- nebis hodie Aſtioriſtem tuum. Regina his auditis, demiſit in pectus anxium uultum, rurſusque ſe erigens, adeo nihil laetum oſtendit, ut iam poeniteret me fabulae. Quid tu me, inquit, rapis in dolorum memoriam? Aut haec fortuiti ſoporis delira ſpecies fuit; aut ſi quid ſimplicius dii ſignificant, uita hodie defungar, amplectarque inter manes filii umbram. Immo, Domina, inquam, niſi mea promiſſa proceſſerint, uel mutato exilio, uel quod omnium ultimum, odiſſe me uelis. Ibo ad templum, agamque cum Superis, ut promiſſa repraeſentent.

Tanta alacritate coëgi, ut ſperaret; protinusque digreſſus, pro templo ac diis, meam domum habui, unde felicitatem expromerem. Milites ergo eum munere ſuo in ueſtibulo regiae conſtituto; per praefectum regiae cuſtodiae, familiarem quidem meum, ceterum rei, quae agebatur, ignarum, paullo poſt introducendos ad Reginam; ad quam interim redeo; teneoque ſilentium; ſi quid forte ipſa prior inciperet. Conſtabat eſſe commotam. Nam interdum ambulabat praeter ſolitam ueſtigiorum menſuram; interdum reſidentem acerrimae cogitationes figebant; in me denique ſaepisſime intuebatur; quum, ecce, praetorianorum dux, ut rogatus a me erat, intrauit, monuitque adoleſcentulum de praeda uenuſtisſimum adeſſe, quem duo milites munus Reginae adduxerant. Perturbatus Timandrae animus, nondum fata, quamquam ſeſe iam explicantia, capiebat. Nec quid

maius

maius ſuſpicata, milites iuſsit admitti. At uero ubi cum munere fuerunt in conſpectu, ſuauisſime hoſpes; ſtupore et affectu creſcente per gradus, ut correpta, ut poſſeſſa diriguit! Spes, quam feceram, uix paſſa eſt, ut audiret ſuum munus commendantes; ſed ultro, periculoſo et temerario impetu, inſpexit in pueri ceruicem, agnitoque natalium ſigno, ut confuſam mentem tegeret, aliquamdiu pallam in uultum duxit; quaſi oculis male eſſet. Obfirmata deinde, os retexit. Tandemque militibus poſt promiſſa, et gratias dimisſis: mihi ſecreto his uerbis blandita eſt: O praeſtigiator! uigilans ſcilicet ſomniaueras! et quae uera ſciebas, quo differres gaudia mea, referebas in ſoporis uanitatem? Scis, quo modo te ulſciſcar? Tardiora praemia erunt; quae, fateor, debeo tibi ſumma. Referes poſtea, qua ratione in puerum incideris. Nunc illum accipe; et tanquam ad noſtra obſequia inſtituendum ale. Diſciplinis tenerum imbuemus, quae ſummam ſortem debent. Sine ſuſpicione interim illius aſpectu et colloquiis fruar.

Poſt arcana haec uerba, mihi publice puerum tradit, quem Scordanem appellabamus. Ipſa, quo ſolutius laetaretur, in ſecretum ſecedit. Militibus autem praemia cum fide perſoluimus; regia quidem, ſed non tamen inuidioſa, aut paria dono. Ecce autem in illo ſereno non temnendam uim ſubitae tempeſtatis. Rex Aneroëſtus misſis ad nos praeconibus, nunciabat; ſi quis ſuauisſimum puerum, ſibique inter filios numeratum, reddere uellet, tantilli capitis pretium talenta centum fore. Pertimuimus ad illius importunam benignitatem. Nam qua inuidia aut ſuſpicione hunc Regina ſeruaret, quem tam chari ſuus patronus licitabatur? Saltem barbarae crudelitatis uideretur, et hoc gaudium ſeni, et tot bona puero inuidere. An ceſſaturus denique eſſet ipſe Scor-

 danes,

danes, ſi ad uires fugiendi adoleuiſſet; aut aliis centum talenta quaeſituris non ſe quoque ad furtum praebiturus? Dum haec timemus, et nec placet cum Aneroëſto paciſci, nec honeſte retineri puer poteſt; fortuna Aneroëſto infeſta illico nobis fauit. In eum ſiquidem ſui ciues inſurgunt. Subitum bellum fuit; exituque cruento in acie ceciderunt filii Aneroëſti, quos duos ſpei eximiae habebat. Ipſum (quanquam non repertum cadauer eſt) illa ſtrage occubuiſſe crediderim. Et tum quidem, qui eum deiecerant, regnum illius tyrannico ambitu ad ſe traxere. Vix tantam Aneroëſti cladem Scordanes uiuus tulit. Tanta illi pietatis, ſuaeque iacturae ſupra aetatem cognitio erat. Tamen mora, et (quis puerum crederet?) argumentis demulſimus.

CAP. XII

ARGVMENTVM.

Inter artes regio nomine dignas, in Gobryae domo creſcebat puer, eum ultra bonorum patientiam ſaeuiente Commindorige, filium Timandro Regi ſiſtit. Is gaudio caeteriſque affectibus amens, tota mittit urbe praecones, qui populum ad concionem urgeant.

Ita redditus ſibi, nobiſque ſeruatus, exſpectatione celerius, omnem ſui admiratione ordinem, omnem aetatem, in regia compleuit. Seu equitandum, ſeu tela mittenda, ſeu ductus in pariete orbis ſagittas exſpectabat, ſtatim aequalibus maior, tantus denique erat, cui poſſent magiſtri inuidere. Nec ſuperba, aut peruicax naturae felicitas. Amabant omnes uinci, quia prius neminem ulla arte, quam humanitate et obſequio ſuperabat. Nihil in colloquendo urbanius. Cunctis cedere; ambire uniuerſos: foecundisſimus ſalibus, quos, ne laederentur ceteri, in ſe primum experiebatur. Adoleſcebant

bant

bant praeterea uires; quas durabat lucta, et palo; curſu quoque et uenatu, domandisque iugalibus; multa praeterea inſomnia; parco uictu; et tempeſtatibus anni totius, ipſo uſu, ualetudini ſuae conciliatis. Aui denique ſui (quod ego et Regina praecipue apud nos gaudebamus) exhibebat non indolem tantum, ſed uocem et geſtus.

Haut multo plus ſedecim annis uixerat, quum animum illi ac uires maturaſſe uiſa ſunt fata, ne omnes periremus. Quippe Commindorigem ex nimia copia faſtidium cœperat noſtri obſequii. Vltra bonorum patientiam ſaeuiebat, ſcelere diuturno audacior, expertusque quam inulte Britomandes deſpici poſſet. Ad extremum nomen regium haud obſcure optabat, clientum ſuorum uocibus in hac ambitione frequentibus; ut dicerent, langueſcens ſub Britomande imperium, a ſtrenuo homine excitandum. Plus regnum Commindorigi debiturum, quam Commindorigem regno, ſi id ei placeret auſpicari. Parum intereſſe Britomandis ad regia munia inepti, ac praeterea uirili prole carentis, quo nomine appelletur. Commindorigem non ſolum ex prima nobilitate, ſed praeterea uirum eſſe. Iamque haut procul ab exitu erant furioſa conſilia. Dicebatur tyrannus agitare, quo tutisſime munimento Rex cum ſua Timandra teneretur; quae ad eorum uictum uectigalia relinquenda, quis utrique comitatus, quaeue cuſtodia. Adeo denique deſpexerat iacentem Britomandem, ut perplexe auderet ſciſcitari, an relinquere ultro poſſet tam graue et moleſtum negotiis regium nomen. Quippe ratus multum ſibi deceſſurum inuidiae, ſi id a uolente impetraſſet. Laceſſitus indignisſima uoce Rex, tunc quidem tenuit iram; ſed deflere deinde apud Timandram fortunas ſuas coepit. Illas nihil cunctandum exiſtimans, et, ſi fata

 obſta-

obſtabant, ſaltem fortiter pereundem; habeo, inquit, quo te ab impio hoſte uindicem, charisſime coniux. Sed timeo, ne me felicitate tua deſtituas, deteſtisque apud inimicos machinis, mecum quoque te obruas. At Rex, Diis ſuperis manibusque inuocatis,confirmat ſe non tantum ſilentio, ſed etiam auctoritate acceſſurum Timandrae conſiliis. Agnoſcere miſeram mentem, quantum ante peccauerit; ſed ui iniuriae, cladisque, quae inſtabat, iam fortiorem eſſe.

Timandra his uerbis laetisſima; ſi fidem ſeruas, ait, die craſtino uel uictores dignitatem aſſeremus, uel Reges moriemur. Ceterum nemini ipſa in illam noctem communicauit conſilium; niſi quod fidisſimos aliquot admonuit, ut ad ſe ſub auroram conuenirent: mihi autem non tantum adeſſe, ſed alumnum adducere praecepit, uultu adeo extra aegritudinem ficto, ut nihil inſolens aut turbulentum coniicerem. Tunc Commindorix uenationi operam dabat, tertio ab urbe milliari; ante biduum profectus in regiam domum, ubi ſaltus, et ferae ſolis Principibus ſeruatae ſunt. Prima igitur luce coimus ad regiam, ut erat imperatum. Sedecim non amplius eramus; quos ipſa ante Regem conſtituit, omnes ex numero optimatum, et Commindorigi uel publice, uel priuatim inimicos. Quumque alumnum meum propius iusſiſſet accedere, ita ad Regem loquuta eſt. Adhuc incerta ſum, Domine, an tuo iudicio crimen ſit, quod tanquam egregium facinus profeſſura aduenio. Celaui te enim felicitatem tuam, ut ea ſecurior tibi eſſet. Nam hoſtes creſcentem ſuſtuliſſet, quae matura nunc eosdem peruertet. Ignoſce igitur, quod tamdiu ſilentio meo factum eſt, ut neſcires, quantum diis debeamus. Et, ut rem paucis aperiam, deſine, iſto adoleſcente uiuo, te liberis orbum credere, qui patrio ritu in ſceptrum ſuccedant.

dant. Nam per deos deasque, quotquot appellari fas a me eſt; hic eſt filius tuus; hunc ignaro tibi peperi, mentita puellam ex me natam, quam paucis menſibus, quibus uixit, de meo nomine Timandram appellauiſti. Simulandi cauſſa fuit, ne in illum Commindorigis impietas aliqua arte ſaeuiret. Ceterum quamquam graue eſt praeſentem laudare; dicam tamen, quod non poteſt ſileri, aſſurrexiſſe eum in indolem dignam maioribus et deos ſua cura prolixius, quam optare auſa eſſem, meum conſilium aſſeruiſſe. Quippe naſcenti, penates ruſtici quidem, ſed fidi, contigerunt. Ita infans deliteſcere atque ali commodisſime potuit. Creſcentem ſeu praedonum uis, ſeu potius benignorum mens Coelitum, deduxit ad externi Principis aulam, in qua ſine ſuſpicione aſſueuit elementis negotioſae et exercitae uitae. Hinc a diis ſpecie praedae nobis redditus, ita conſummauit pueritiam, ita uiriles annos exorſus eſt, ut utilis eſſe poſſe incipiat nunc, quum tolerabilis Commindorix deſiit eſſe; qui premendus eſt, o Rex, aut accipiendus in dominum. Quantum enim a captiuitate abes? Quid aliud exſpectamus, quam uincula; age potius, charisſime coniux, ulciſcere una hora tot annorum audaciam. Quod ſi te patientiae conſuetudine deſpicis; at regnum auitum huic ſoboli tuae ſerua; procerum etiam miſerere, quos hic uides. Nemo enim illorum eſt, qui, quoniam pro maieſtate tua ſtetit, non debeat aut mortem, aut ea contumeliam grauiorem, exſpectare a tyranno. Noli tuam dignitatem, coniugem, prolem, et tot fidisſimorum ſalutem nunc prodere. Nec de mea fide dubites; quaſi nouandis rebus hunc falſo ſanguini regio adſcribam. En collo, en cruri extremo certisſimas notas, tanquam fatorum ſigilla, quibus uario diſcrimine amisſus repertusque, me et illos, qui conſcii mecum erant,

non feſellit. Sed praeterea eiuſmodi ſunt tempora, ut etiamſi haec commenta a me eſſent, debeas commoda fraude uti. Interuerte tuum hoſtem nullis facilius artibus, quam hac nouitate domabilem. Parta pace, de huius natalibus maturius habebis quaeſtionem. Nunc ſi quod eſt, eſſe non credis; at tua intereſt, ut credere fingas. Verſa deinde ad filium; o mi Aſtioriſtes, inquit, ita enim naſcentem appellauimus, liceat nunc te tandem bona fide amplecti. Mi gnate, tot mihi lacrymarum, tot uotorum materia. Da frontem, da ora, ad oſculum. Nunc primum et te naſci, et me matrem eſſe exiſtimo.

Sic, loquente Regina, omnes praeter me obſtupuerant. Solus enim ſciebam uera eſſe, quae illa referebat. Sed nec in totum ab admiratione aberam, quod adeo improuiſo mihi conſilio rem ad Regem detuliſſet. Ceterum ex omnium ore conſtabat, quam hoc nouum mentibus eſſet. Rapta uoce, uultuumque conſtantia in ſe mutuo intuebantur. Deinde hi deos uocabant, alii mittebant lacrymas, aut, ſublatis in altum manibus, taciti mirabantur fortunae ingenium. Ita enim Regina uixerat, ne quis fraudem ab ea metueret. Nemo altius tamen ipſo Rege, et Aſtioriſte, mutatus eſt. Rex gaudio, caeteriſque affectibus amens, non loqui, non moueri. Inſpiciebat nunc in coniugem, cui longae fidei experientia credebat, nunc in filium, et ipſum non minima perturbatione attonitum; quum enim in illius collum Regina inuaderet, non auſus negare amplexus, non offerre, incertus contremuit. Sed Regina lacrymis in coniugis uultu uiſis audacior; patiaris, chariſsime coniux, inquit, hunc recipi ad genua tua, aut, ſi iam te patrem ſentis, prior quoque porrige manum. At Rex; non me adeo, fidisſima coniux, inimici dii agunt, ut hanc ſtirpem repudiem; uirtutibus mehercule atque fama, quantumcunque

que regio generi ingens decus allaturam. Equidem ſanctitate, et prudentia tua fretus, non dubito, quin ex me ſit genitus. Quod ſi tamen ipſa deciperis, ſi, quod non eſt, eſſe exiſtimas; nihil minus hunc filium mihi uolo, ut, ſi non uincula naturae intercedunt, ſaltem adoptione me faciat patrem. Simul in procumbentem toto pectore ſe dimiſit.

CAPVT XIII
ARGVMENTVM.

Accitis ad concionem per praecones ciuibus, Rex filium reſtitutum exhibet. Quam diuerſae in plebe mentes! Sub hos motus Commindorix in uenatico habitu praecipitatione et iracundia calens conſcendit ad Regem. Expallere omnes, uno Aſtioriſte impauido, qui Tyrannum ad Regem modeſtius ire iubet. Mox uentum ad manus. Sed percuſſus uictrici Aſtioriſtis manu Commindorix debito fato ſcelerum poenam luit.

Clariſſimus iuuenis, et omni uirtutis experimento notabilis, pridem omnium corda ſibi deuinxerat. Igitur eorum, qui aderant, fauorem nulla tantae felicitatis inuidia corrupit. Iam tanquam dominum intuebantur. Iam oſculum manui ueſtique ferebant; etiam ſeniores reuocabant ad auum Britomandem memoriam; et tum uere, tum illudente oculos pietate, plurima ex uultu illius naturam in nepotem tranſtuliſſe monſtrabant. Rex denique ab uxore quaerere coepit omnem deorum rationem, qua ſeruatus filius ſibi eſſet. Sed Timandra; minus occupatae laetitiae (inquit) erit illa narratio. Nunc a iugulis noſtris depellamus perniciem. Quamdiu Commindorix uiuet, nec Reges eſſe nos, nec propemodum homines credam. Quo animo putas ſuperbiſſimum hominem accepturum hoc tuae familiae incrementum? Sed fruſtra, ſi me audis, ſaeuierit. Populi

puli et militum animos, ſubita nec difficili arte occupa. O ſi te ſineret ualetudo ad illos procedere; ſi coram, facere tantis rebus auſpicium! at ille; poſſum ire, domina, poſſum; et niſi aliud conſulitis, placet populum in regiae ueſtibulum ad concionem uocari. Hoc erat, inquit Regina, quod optabam. Praecipitanda ſunt omnia prius, quam aliquid admonitus Commindorix turbet.

Praecones igitur tota urbe celeriter dimittit, qui populum ad concionem urgerent, quam Rex eſſet habiturus. Omnibus illi uidebantur inſanire. Nam quis crederet Regem, qui tot annis publico abſtinuerat, repente prodire ad populum, ac etiam orare? Quid inſolens, quid ſubitum contigiſſet? Monſtra haec ſingulis erant, mutuoqne ignari, ut incertis fit, rogabant docebantque. Sustinuere aliqui dicere, abdicaturum in ipſa concione maieſtatem, hoc ultimum munus regiae poteſtatis uſurpare. Erecta omnium ſtudia erant, feruebantque coëuntium turbae. Praetoriani milites, et ipſi acciti, per centurias et ſigna conſtiterant. Sublimem inter haec locum, inſtar ſcenae, diligentisſime excitamus; ad quem poſtquam Britomandes proceribus medius eſt progreſſus, et reſedit cum Timandra in ſuggeſtu, ſibique proximum ſtatuit Aſtioriſtem; uariae in populo uoces fuerunt. Hi ad Regis conſpectum lacrymabantur; quaerebant alii, quid ſubitae dignitatis apud Regem externo iuueni acceſsiſſet. Saepe denique imperato ſilentio Britomandes dicere exorſus eſt; diis gratias habere, tam a ſe, quam populo aequum eſſe, quod ſibi filium, regnoque heredem reddidiſſent. Hunc iuuenem, quem prope ſe collocatum cernerent, Reginae partum eſſe. Sed hoſtium metu, quum natus eſt, eſſe celatum, eductumque, ut priuatae ſortis infantem; deinde diuerſitate fatorum amiſſum ac receptum. Se ille primum die agno-

uiſſe

uiſſe eam ſtirpem, nec quidquam distuliſſe, quin gaudium populo daret, quod eſſe publicum oportebat. Ac ut gemina omnibus laetitia eſſet, ſe militibus quidem donatiuum promittere; oppida uero et portus triente tributorum et uectigalium leuare. Fidem modo exhiberent uiris dignam, adeſſentque. Coelitum coeptis, qui tam eximie Galliae fauerant. Aſtioriſtes deinde, Rege iubente, populo militibusque loquutus eſt. Gratus antea omnibus fuerat; et tunc auſpicatiſsimae formae ſublimius aliquid accesſiſſe uidebatur. Is iterum donatiuo in craſtinum promiſſo milites ſuos fecit; populo, quem uectigalium minuendorum pollicitatio iam mulcebat (ea enim atrociter Commindorix, et ſub inuidia Regis intenderat) adhuc congiarium et epulum promiſit.

Tam nouis et arduis rebus, ad trahendas uulgi mentes magno momento fuere optimates, qui cum Rege et Aſtioriſte conſtiterant; hi firmiorum prouinciarum rectores, alii praefecti militiae; propemodum autem clariſsimis ſtirpibus nati. Itaque multitudo coelum acclamationibus impleuit; miles armis concrepuit; facilique et ſubito impetu, ut uulgi ſunt ſtudia, uniuerſa concio conſenſit huic fortunae. Soli Commindorigis clientes, tanquam in patroni exitio marcebant; aut illius freti potentia, tacite minabantur haec omnia, eo abſente, audientibus. Sed multitudini impares erant; quae tunc quidem extra periculum fortis, mox ſubito terrore deiecta eſt. Quippe Commindorix ſub hos motus urbem intrauit, ad quid inſolens agi per ſuorum quosdam admonitus, qui ad eum decurrerunt, ubi primum uulgatum eſt, concionem a Rege prouocari. Is ut in uenatico habitu erat, praecipitatione et iracundia calens, poſtquam uidit populum coiiſſe, et eminere in ſolio Britomandem, nondum gnarus, quid ageretur, ſed tanquam ſupercilio

lio ſatis omnia compreſſurus, conſcendit ad Regem. Nemo eunti obſtabat, diuturna tyrannide non in odium magis, quam reuerentiam et metum creſcente. Ergo per cuneos populi, iam muti timentiſque peccaſſe, ultro exceptus eſt. Manu uenabulum tenebat, ferrum erat ad latus. Pauci ex domeſticis, ut feſtinatio fuerat, comitabantur, noſtris ſparis maxime armati. Iamque ad ſublimem contabulationem peruenerat, in qua Regem pauci proceres circumſtabant. Illiusque gradibus tumultuarie ſuperatis; quae, inquit, haec inſolentia rerum eſt? aut quis Regi et reipublicae, me abſente, per ſeditioſos conuentus illuſit? Expalluerant omnes ipſa parendi timendique conſuetudine. Et parum uidebatur in Rege opis eſſe. Solus Aſtioriſtes intrepidus ſtetit, proceſſitque mox obuiam, et leuiter manu repulſum, ponere tela iuſſit, et ad Regem, quem in ſolo conſpiciebat, ire modeſtius. Commindorix aliquem id contra ſe auſum, acerrima indignatione permotus eſt: celerique conſilio, ne impune hoc eſſet, contorſit in Aſtioriſtae ora uenabulum, quod ipſius declinatione uitatum, delatumque ad praetorianorum phalangem, peccauit in milite. Enſem deinde ex uagina uterque diripuit.

Memorabilius forte ſpectaculum, hoſpes, noſtra aetas non edidit; quod ut te nunc etiam oblectet, finge animo rerum ſpeciem, qualis haec erat. Quidquid ſpatii circa regiam fuit, milites, populusque (et ipſe de Gallicorum conuentuum more armatus) late ſtipauerat. Scenam illam, quae Regis ſolium ferebat, accerſiti a Timandra optimates conſcenderant. Rex altior cum Coniuge ſedebat in ſuggeſtu. Nemo tamen, ubi Aſtioriſtae et Commindorigis enſes fulſerunt, aut accendere pugnam, aut prohibere ſuſtinuit. Tanquam aliquo fatali torpore omnes inhorruiſſent, undique ſilentium fuit, ocu-

oculis mentibusque in hoc unum certamen compoſitis. Ex illius enim euentu ſuam quisque fortunam exſpectabat; et ceu ſuus fundaretur illis enſibus ſanguis, ſic quisque dolebant, aut uouebant. Deos etiam arbitros pugnae plerisque adeſſe cogitabant. Iudicarent illi de lite, id eſt; de Aſtioriſtae natalibus. Si non fabuloſae uanitatis mendacio aſſerebatur in ſceptrum, non commiſſuros Coelites, ut per tanta ſeruatus prodigia in debitae felicitatis limine caderet. Ipſa quoque pugnantium ſpecies intimos affectus ciebat, et multorum animos trahebat in partes. Nam Commindorix menſuram mortalium prope exceſſerat: ualidisſimi erant artus, et proceritati non impares; trux uultus, integra adhuc aetas; uirium, animorum, militarisque et athleticae artis ingens opinio. Contra in Aſtioriſte uiuida quidem, ſed tenera adhuc aetas, non altius quam ad hoſtis ſui humeros ſtaturam promouerat! Vultus, quamquam tunc minis aſper, qui uirginis eſſe poſſet; liberale ueſtigium; nec quidquam in eo timeri dignius, quam amari. Et hinc miſericordia apud bonos, apud cum experto, et toties uictore progrederetur. Ceterum paria arma erant, enſis utrique. Nec dubitauerat Commindorix ipſo impetu iuuenem proteri poſſe. Itaque ſpernenti uicinior tanquam ad facilem ruebat uictoriam. Sed poſtquam aduerſo mucrone depulſus eſt ictus, quem alte parauerat, et Aſtioriſtae gladium aegre a iugulo remouit; tunc uero diligentius in illum coepit inſpicere, et ut in iuſto diſcrimine ſe tueri. Iamque enſis utriusque uanos in ictus bis terque ceciderat, quum tandem Aſtioriſtes prior uulnus accepit in capite, qua in ſupremam frontem capillitium excurrit. Tum uero ſudore ac cruore formoſior impatienter excanduit. Circuire, accedere, relinquere hoſtem, artisque et ingenii mutatione laſſare.

Vrge-

Vrgebat nobiliſſimam mentem uictoriae decus, et praemium; gnarus illius mercedem certaminis Gallicum eſſe imperium. Sed omnium maxime pietas inſtabat; ut repertos parentes in dignitatem aſſereret. Ita hoſtem obſidenti tandem dedit ſe fortuna. Vt apud nos, de ueteri more, caeſim pugnatur, deſtinauerat forte ictum in caput inimici, quem ceruicis deflexio non in totum fruſtrata eſt. Incidit enim enſis in aurem, quam cum modica genae parte deiecit in terram. Mouit tyrannus caeſariem; horridusque indignatione et minis infremuit. Furum poenam ac dedecus ille caſus inflixerat. Manabat et plurimus ſanguis; adauxitque hoc ipſum inſaniam, quod Aſtioriſtes, (tanquam hoſte contemto, ſatis iocis uacaret) dati uulneris dolorem cumulauit ludibrio. Recruduit itaque pugna; donec uiſus eſt Aſtioriſtes indignari tanto tempore conſtare uictoriam. Felix ictus, et Galliae ſalutaris, qui Commindorigi lacertum eripuit; quo prolapſo, inſtitit uictor, recluſitque adhuc mori dubitantis uitalia.

CAP. XIIII
ARGVMENTVM.

Vbi ſub paternis auſpiciis Aſtioriſtes regnare incipit, Aneroëſti manes tum cenotaphio, tum hoſtili ſanguine placat. Deinde remotisſimis diis uotum fingit. Arcano huic itineri unus placet Gelanorus, ipſe mentito nomine, ut habitu, in Sicilia Poliarchus uoluit appellari. Atque hunc ſe quaerere ſtupens Arſidas profitetur.

Exultauit Arſidas intellecta uictoria; quaſi cadentem in arena gladiatorem ſuo plauſu ſequeretur; neque mora; uideor, inquit, in Aſtioriſtem ueſtrum inſpicere, Gobrya; qualis, hoſte confecto, labore periculoque iam grandior, ſe parenti atque uobis exhibuit; ut laetitia, ut ſucceſſu, magnifice intumuit; quamdiu nudum ferrum;

rum, aſperumque hoſtili cruore, praetulit manu. Iuuat, o Gobrya, in tam dulci cogitatione haerere. Sed quid mentis militibus populoque Commindorige caeſo fuit? Talem populum Aſtioriſtem habuit, (ſubiicit Gobryas) qualem optares. Voce,plauſu, omni gratulatione efferbuit. Miles extemplo de iuſſu Britomandis, nouo ſe iureiurando Principi obſtrinxit. Nocte deinde feſtos ignes ciues coronati,choreis cinxere.Nihil aliud audiebatur in compitis, quam contumeliae in tyrannum, aut Aſtioriſtae praeconia; quorum pars uulgaria erant, moxque caſura; alia, quae conſtabant numeris, quoniam canebantur, diuturniora habuimus. Noſter hic inter caeteros uates (ſimulque Druidam oculis deſignat) non abſtinuit carminibus in communi argumento; quae, ut adhuc tanquam recenti uictoria laetemur, ſi hoſpes iubebis, ut eſt humanisſimus, recitabit. His auditis, Arſidas, magis ne Druidae ingenium temnere uideretur, quam quod amaret narrationem eiusmodi interpolari carminibus; apertisſimo uultu inſpexit in poëtam. Nec multum abnuentem exorauit,ut addito paene cantu,hos paucos uerſus daret.

Nam quem de Superis colemus omnes?
Cui plus ſloribus intumeſcet ara?
Hic honos Superis ſit magis omnibus.
Non uno potuit Gallia numine
Exui uinclis meritoque felix
Plaudere Regi.

Diuorum cecidit manu tyrannus.
Hunc Tirynthius, hunc Diana telis,
Pallas monſtrifica perculit aegide;
Haſtis Bellipotens, fulmine Iuppiter;
Hunc et infeſtis petiit ſagittis
Certus Apollo

Illi ſcilicet adfuere Diui,
Et ſuas tibi credidere uires:

O heros, miſerae flebile uinculum
Dum rumpis patriae. Gallica Perſeum
Terra te ſenſit. Tibi liberata
Nupſerit uni.

O lux, o bona, nec premenda nocte!
Saeuum paene puer giganta ſpernis,
Deſpexitque tuas ille ferox genas;
Qualis tela diu tergore reppulit,
Auſus imberbem maculoſus hoſtem
Spernere Python.

Te te delicias, ocellulumque
Naturae iuuenem! Ah pios nepotes,
Ah dona cupidis chare parentibus!
Tithonus thalamo ſeu tibi ceſſerit;
Seu vehet curru, facietque laetum
Cynthia patrem.

Laudatis carminibus Arſidas uultum Gobryae repetit. At ille; non te ſuperflua narratione conficiam, quae Druidum, quae equitum, decreta in Principes; quot dierum ſupplicatio, quae ad omnia fana populi turba; ut denique omnes in pacem (quae in tanta Comindorigis factione ſperari uix poterat) ſponte aut metu conſenſerint. Quia nox prouecta eſt, hoſpes, et te dicendo fatigauimus; paucis ad haec tempora noſtrum Aſtioriſtem perducam, qui experimentum potentiae ſuae cepit, non uoluptatibus aut inſuetae dignitatis ſuperbia, ſed liberaliſſima pietate. Cerouiſtum et Sicambrem, ſub quibus uixerat infans, acciuit in regiam; ipſique Cerouiſto negotiis ſcilicet aſſueto, quae patres familias decent, ſuae domus praefecturam attribuit. Sicambrem tradidit matri; mox aequatam matronarum praecipuis. Cum eorum filio, qui et Cerouiſtus appellatur, puer aſſueuerat luſitare, et tunc, renouato commercio, habuit inter familiares eximium. Adhuc illuſtrioris fuit in Regis Aueroëſti memoriam pietatis. Huius in ſe amo-

rem meminerat; centum illa talenta, pro puero et captiuo promiſſa, mouebant gratisſimum pectus; gaudebatque Timandra Regis illius caſibus palam filium ingemiſcere; conſcia ex meritis ſuis ipſa quanto magis amaretur. Itaque et honorarium tumulum excitauimus Aneroëſto, bellumque tyrannis, qui eius regnum tenebant, indiximus. Vtilis regno haec Aſtioriſtae in alumnum deuotio fuit. Nam, domitis hoſtibus, terrae nobis et gentes ceſſerunt olim Aneroëſto regnatae. Ipſe Aſtioriſtes bellum hoc geſsit; intraque ſex menſes ualidisſimas arces in Alpibus, et quidquid in illis gentibus roboris fuit, ſic quaeſiit ſuo patri, ut nulla fidelior deinceps prouincia nobis extiterit. Vbi tyrannos Aneroëſti ſpoliis incubantes partem in acie, partem ſuppliciis cecidit, ad parentes inſigni triumpho reuectus eſt.

In ea felicitate triennium a Commindorigis morte regnauit ſub paternis auſpiciis. Ratum eſſe uolebat Britomandes, quidquid ille iuſſiſſet. Hinc magiſtratus hinc milites edicta accepere; ab eo prouehi optimates; aut, ſi merebantur, premi. In eo acquieſcebat Timandra, ſibique domi et foris uidebatur fortunata. Ter illa omnino peperat. Primum natu Commindorix per nutrices ſuſtulerat. Aſtioriſtes, ſecundo editus partu, effecerat, ut ſoſpes eſſet familia; tertius labor, filia fuit, ſexennio Aſtioriſte minor. Hanc dii uolunt, incolumem; ſpecie ac moribus inclyta uiuit. Cyrthaeam appellamus. His ſe duobus liberis Timandra oblectabat; omnesque iam ceperat elapſae calamitatis obliuio; quum mutandis ipſe rebus magno, ut exiſtimo, fato Aſtioriſtes incubuit. Cupiditate ſciendi, quae tellus, quiue homines extra Galliam eſſent, ſine cultu, ſine comitibus nauigare inſtituit. Herculem, Theſeumque referebat, et ex ultimo oriente tot heroas quaeſiiſſe ſibi laudem eiusmodi

periculis atque uita. Addebat in tanta poteſtate, qua aulam regebat, ſe iniquis uideri non tam aſſeruiſſe parentem in regnum, quam alia ſeruitute presſiſſe. Sed alia, ut opinor, et ſecretiora ſuberant, quae hanc illi peregrinationem commendarent.

Conuocatis ergo proceribus, conſiliique nouitatem mirantibus: his ſe parentes dixit, regnumque tuendum paullisper relinquere. Nuncupaſſe olim uota remotisſimis a Gallia diis, quae in eorum templis exſoluere deberet. Ne uero hanc ipſius mentem triſtes acciperent, aut luctibus abeunti omen facerent. Rediturum enim incolumem et patriorum deorum numine, et religione eorum, quos petebat. Quum uero acriter repugnaremus; et ad preces gemitus quoque et lacrymae pasſim accederent; ille, ut ſpe data mollioris ſententiae, non adeo timide aut enixe rogaremus, ſponte quidem uiſus eſt flecti, ſed eadem ſubito nocte ſe ab aula proripuit. Tam arcano et periculoſo itineri unus omnino placuit comes, filius ille Cerouiſti et Sicambres, quem ludorum ſeriorumque conſortem diu habuerat. Quo profecti, ubi uixerint, quid illis periculi, quidue uirtutis, quamquam nuper redierint, adhuc fere incognitum. Adeo ſuos errores egregia fide tegunt. Tunc uero, ut timore, ut dolore ſtupuimus? Qui populi, qui procerum uultus, poſtquam Aſtioriſtem abiiſſe compertum eſt! Lymphati homines ibant, uiasque ſcrutabantur et flumina; ſi qua poſſent habere, et morari diſcedentem. Sola denique nos Timandra a deſperatione prohibuit, poſt aliquot dies litteras ab incolumi filio habere profeſſa. Neque tunc modo, ſed deinceps ſe frequentes accipere referebat, ſeu uere, ſeu neceſſario ſolatio aegras mentes refectura.

Haut

Haut multo plus anno Aſtioriſtes abfuerat, quum Britomandes morbo ſolutus eſt. Omnes de iuuene querebantur,qui obſcura peregrinatione deſtituiſſet regnum, ut, quum Britomandes efferretur, paene regio funere lugubrius eſſet uoces audire eum ad patriae ſalutem uocantium. Sed interim capeſſenda negotia erant, et Timandra uiuere filium, ac ualere aſſerebat; ſibique, dum ille rediret, rei publicae ſummam eſſe tradendam. Soli illi obſtabant, quorum intererat Aſtioriſtem non uiuere. Ab his uulgo mortuus iactabatur: Reginam; aiebant non ferendam, quae uirile aucuparetur imperium. Sic in partes facile itum eſt. Plurimi cum Regina ſentiebant. Alios ducebat Commindorigis patruelis. Incaluerant factiones, adeo, ut iam terra marique praeſidia eſſent; claſsis praecipue curabatur; quia a Maſſilia Timandram excutere pro uictoria hoſtes ducebant; et illa in portus urbisque tutelam nautas triremesque contraxerat; quum ecce, in tempore Aſtioriſtes redit. Auidi ſtatim, noſtraque minores laetitia, uix diis, uix fortunae, uix oculis credebamus. Iuuabat contrectare uenientem, aſpectumque repetere. Omnis aetas, atque ordo, ſeſe domibus oppidisque effuderat; non ingentis belli uictorem ueriora gaudia excepiſſent. Neque mora, ex ſeditioſis manibus tela excuſſa ſunt. Rex ab omnibus ſalutatur. Et ne cruenta eſſent regnandi auſpicia, ſe omnibus, quidquid in eum diem reliquiſſent, remittere edixit: eo quoque laetisſimus, quod contractae in armis copiae eſſent. Hoc non temere factum aiebat, aut maligno fato in Galliam; ſed auſpices deos hunc illi exercitum ad ea, quae deſtinauerat, comparauiſſe. Corona igitur patrio more ſumta, Timandram tantiſper, dum ipſe bellum gerit, praeficit rebus. Sibi enim in Graecia hoſtes eſſe. His ſe confeſtim perſequendis operam

 dare.

dare. Tum fortiſsimos militum imponit nauibus, interimque, dum a litore ſoluit, praecedere me iubet cum exigua parte claſsis, et ſcrutari maria, praecipue quae intercedunt Liguriae atque Sardiniae. Functus officio, omnibusque exploratis, iam lentius ago remigia, certus ipſum uenientem operiri. Ex illius conſpectu atque colloquio, ſcies, hoſpes, me parce tantum Regem laudauiſſe. Sed quando a Graecis pleraque Siciliae incoluntur, et ille maxime Graecas urbes obiuit; dic uero, num ipſe de uultu aut fama Aſtioriſtem nouiſti?

Iam magis ſuae ſpei Arſidas credens, obtutuque in terram defixus, poſtquam diu ſecum omnia exegit; Aſtioriſtem, ait, neminem noui, forte de alio nomine; ſi praeterea aliquod habet, agnoſcerem. Subito Gobryas; et uero aliud, ut ab ipſo audiui, ſibi fecit, ut ſecurior eſſet humilioris, quam fingebat, fortunae ſimulatio. Poliarchum aiebat ſe illic uocitari. Comitem quoque, qui nobis de nomine patris Cerouiſtus eſt, ſi memini, appellauit Gelanorum. Exciderunt ad haec nomina Arſidae uires: Quem ut Gobryas attonitum, hilarique affectu diuulſum uidit, coepit quoque exſpectatione laetitiae confundi; donec ille; quis Deus tam propitiae captiuitatis auctor tibi me tradidit? Erraſſem me hercule per litora ueſtra, dum Rex interim nauigat; et inutili uoto, apud ignaros pro Aſtioriſte Poliarchum flagitauiſſem. Poliarchus eſt ille, quem quaero; ea nuntiaturus, quae ſoſpes non poteſt ignorare. Et, o uos, tanto Rege fortunatos! o candidos Galliae dies! Quos non afflabit nominis ueſtri terror! quanti ambitus Regibus exteris ac gentibus erit in amicis aut hoſpitibus ueſtris cenſeri! Id ipſum me beat, quod uideo uos cum exercitu nauigare. Quamquam ſcio non pugnam, non aciem, ſed triumphi ſpeciem fore. Nam uidere, non experiri haec arma ae-

muli

muli ueſtri uolunt; ſed propere Rege conuento mihi opus eſt: cuius priuatim etiam hoſpes ſum. Gobryas, his auditis,profuſius Arſidam ueneratus, haud ambigue percunctabatur, quid afferret, aut a quo ueniret. Sed Arſidas poſt incautum ſubiti gaudii impetum, prudentius ſermonem tenens, magnopere dolebat, quod Gobrya ſolerter reticente, in Siciliam uehi exercitum,ipſe ſe totius negotii gnarum eſſe temere prodidiſſet. Eluſis igitur quaeſtionibus,quibus eum Gobryas deinde urgebat, coepit multum flagitare, ut celeri nauigio ad Poliarchum mitteretur. Et Gobryas; inhibebimus, inquit, noſtrarum nauium curſum,hoſpes, non deductis tantum uelis, ſed ancorarum iactu, ſi haec maria ferunt. Ita haut dubie regia claſſis, quam ſcio non ſegniter nauigare, iſta nocte ad nos perueniet. Quod ſi prima lux nobis illum non coniungit, triremem ſtatim dabo, et robuſtiſſimos remigum,qui te uehant.Interim acquieſce in hac puppi, nec ſecius, quam inter familiares tuos impera. Poſt haec uerba ſtrato admotum reliquit, prociditque in uicino ipſe lecto: quamquam uix ſomnum laetitia capiebat, et Arſidas inter cetera mirabatur, cur non monuiſſet Argenis. Poliarcho uerum nomen Aſtioriſtem eſſe; quod a ſe obliuione omiſſum quoties et ipſa uirgo meminerat, ut acris cupiditas facillime turbatur, etiam erraturum Arſidam, uano metu audebat ominari.

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

Nox media uertebatur, quum uentus exoritur, qui adductis nubibus coelum eripit. Tandem in oram Siciliae procella iactantur. Neque claſſi Poliarchi tempeſtas parcit: quare in Mauritaniam appellere cogitur. Inopino tumultu excipitur. Qui tamen deſiſtit, poſtquam amicum ſe ad Reginam uenire teſtatur. Cauſſa tumultus repetita res a Radirobane, propter quas bellum iudixerat.

Iamque non duces tantum aut milites, ſed et remigum multi quiete leuabantur. Vnus erat nauis praetoriae gubernator, cui ſuſpectum erat coelum, montiumque natura, quos a latere attollit Liguria; expertus ſolitos eſſe, qua ſe dimittunt, rurſusque eriguntur, per anguſta diuerſorum cacuminum ſpatia, procellas ſubitis flatibus in mare praecipitare. Nautas itaque uigilare hortabatur, et ad omnes ſolicitus auras, iam certius exſpectabat triſtiora. Nox media uertebatur, quum montibus uentus exortus eſt, qui inter nauium funes erectos ad malum, primum quidem ſibilo ludens, mox ſuſpenſum mare extulit: adductisque nubibus abſtulit coelum. Turbabantur ſubita feſtinatione nautarum officia, ſimul inter ſe clamore ſublato, ſimul undis fracto ſtrepitu, nondum uacuas aures repetentibus. Excitatus Gobryas erat, et ex gubernatoris uultu admonebatur non uulgare eſſe periculum. Quisque ergo monere audebat, quisque praecipere; ut paene tumultus ignarorum nauticae artis non minori periculo creſceret, quam tempeſtatis feruor. Atri fluctus, aut eruto liuentes ſabulo, inter noctis horrorem cerni non poterant, niſi cum ingenti fragore alliſi uelut accenſam mutuo uerbere aquam inſtar ſcintillarum mittebant in altum rurſusque ſorbebant. Solus ille ſpumae attritus micabat in tenebris, qui ſaepe ominoſo impetu ſuperans, obiecta latera in medio fulgebat nauigio. Intuta ancorarum mora erat; quia ſpatium nauibus negabant, quo aliquid indulgerent incumbentibus uentis. Alius deinde timor urgebat, ne, ſi uincula deeſſent, inter ſe implicatae triremes frangerentur. Tandem omne nautarum conſilium tempeſtas peruertit. Nam nec corrigi curſus poterat, nec ſiſti nauigia. Ferri coeperunt, qua uentus iubebat; aliquid ſcilicet ueli relinquentes ad antemnam, quo

naues

Non niſi preſſa dabit vitis generoſa falernum:
Non niſi res multo parta labore venit.

Digitized by Google

naues per diſpares fluctus librantibus uentis ſtarent.

Nocte exacta, nihilo laetior dies fuit, triſtis imbre, et circumſtantis mortis imagine. Noctem quoque ſecundam uis eadem uenti obtinuit. Orta deinde luce, ardor quidem tempeſtatis intepuit; ſed non plagam agnoſcebant, non maria, numeratisque nauibus paullo minus media parte abeſſe aut periiſſe querebantur. Vbi uero cura ſalutis iam propemodum aſſertae, paſſa eſt ad alias ſollicitudines deſcendere, loqui coepere de periculo Poliarchi. Quando enim illum haberent, aut quo quaererent, forſitan in aduerſa aut ignora litora expulſum! Vbi denique ipſi eſſent, quosue portus intrarent, affectis nauibus, ſiluaque, et pice, et litore tuto egentibus? Arſidas omnium immanisſime fortunae maledicebat, quod deiectus a tanta ſpe, neſciret undis, an terra eſſent errores repetendi. Non amplius Galliam, non Rhodanum deſtinari; ſed uago, et quas maxime terras uellet ignaro, pererrandos omnes ſinus, quoscunque tempeſtas potuit aperire Poliarcho. Vnde illi Phaeacia eſſet nauis, quae ſine gubernatoris opera in deſtinatos curſus ultro ſe flecteret? Numerare Argenidem dies; ad quam ſi uacuus rediret, quantum abeſſet a parricida? Quamquam enim monuerat Gobryas in Siciliam Poliarcho eſſe iter; metuebat, ne de tempeſtate laſſus conſideret in portu, aut ſegnius nauigaret, dum interim effluit tempus, quo ſe ab Argenide exſpectari uoluerat.

Haec uoluenti, et, qui mos infelicium, paene cum Gobrya iurganti, quod ſe in curſu ad Poliarchum tenuiſſet, nuntiant nautae inſtar nubeculae aut caliginis procul uideri; id ſe terram opinari. Quaecunque illa eſſet, eo tendere Gobryas iubet. Quum ſumma ui remigaſſent, medio paene die quidam in exiguis lembis ex-

cepti ſunt,qui,finita tempeſtate,maria legebant, exploraturi ſi quid ad eos naufragia tuliſſent. Per hos eſt cognitum, illam Africae plagam eſſe; ceterum arenis infidam, quas breuia huc et illuc tegebant; non procul abeſſe Numidiam. Deſertus haut longe erat portus, nec certum, an ſatis hoſpitalis. Sed neceſsitas ſubigebat omnia uentis et pelago arbitrari tutiora. Ad terram igitur duces ipſi fuere, qui de regione indicauerant; reliſtique pauci cum lembo, qui ſocios, ſi qui in proximo errabant, colligerent, magno deum fauore omne, quod a Gobryae claſſe aberat, intra noctem receperunt. Ita, ut in malis rebus, optime erat; omnes incolumes, nulla funditus nauis perierat; incolae praeterea ſiccis piſcibus, caeteriſque, quibus paupertatem ſuſtentabant, alimentis exhibebant inſolitae humanitatis officia.

Sed nec claſsi, quam ducebat Poliarchus, tempeſtas pepercerat. De Sicilia, de uindicta, de nuptiis cogitantem, haud iniuſte impleuerat ſui fiducia. Quando in regio habitu erat, tot opibus, tanto exercitu ſublimis, cur generum aſpernaretur Meleander? Radirobanem, Archombrotum, et ſi qui praeterea aemuli erant,ſeu priuatis ſeu publicis armis decernere uellent, audebat deſpicere. Ad extremum,legem Siciliae, quae potentiora matrimonia abnuebat, uel ſe ferro reciſurum credebat, uel interpretatione remoturum; ne Sicilia nempe Gallico ſceptro diceretur accedere; ſed legibus antiquis uiueret; et ſi plures peperiſſet Argenis, eſſet ſecundae prolis hereditas. Inter haec ſtudia uidebatur nauigium non ſatis ferri uentis, aut agi remigibus. Ibat ergo per tranſtra tonſaſque laſſabat;quum illa tempeſtas incubuit, et a curſu, quem inſtituerant, ſubmouit. Ipſe quamquam intrepido animo erat, tamen, quum aſsilientes pertinaciter undas uidit, et ueluti ſuum caput

put uouentes, matri et ſponſae dedit, ut mori timeret. Torpentes itaque magnitudine mali admonuit, ne artem proiicerent, neue ultima timerent; nobiliora ſibi fata deberi, quam ut ea aetate undis obrueretur. Ea ſpe quamquam habuit ad officia ſtrenuos; parum tamen potuere in acerrimos fluctus, donec, claſſe compulſa ad externae et ignotae regionis proſpectum, ſponte mare detumuit. Tunc uero nec remigibus uires ad nouum laborem ſuperant, nec debilia nauium latera, et pondere tot undarum, quae in illas arietauerant, laxa, diutius nauigationem ferebant. Aegerrimum id erat Poliarcho omnes dies, qui ipſi extra Siciliam lucebant, ſibi et Argenidi capitales credenti. Vicit tamen nautarum conſenſus, timorque naufragii. Nam et ſibi propter Argenidem charus eſſe inceperat. Petere igitur proximum litus iubet, ſi quam nauibus ſtationem reperiebant.

Adhuc incerti erant, qui homines aut quae tellus; ſed amoenam plagam eſſe multae arbores monſtrabant, modicique colles ad mare. Varia quoque nauigia, ad piſcationem, aut merces paſſim ſtabant in ancoris. Praemiſerant igitur nautas in expedito lembo, ſciſcitaturos, quae pars terrarum eſſet; quibus mox ad Poliarchum referentibus, Mauritaniam eſſe, ipſe locorum ſpeciem a ſummo contemplatus tabulato; o Gelanore, inquit, noſti fluuium? noſti oppidum Lixam? noſti procul in hoc colle dominae uillam? Haec illa eſt Mauritania nobis amica; illud optimae Reginae Hyanisbes imperium. Non nos fata in totum auerſantur, quae fractos ac neſcios impulerunt ad foederatum litus. Sed ne ſubito claſſis aduentu terreamus imprudentes; uade prior ad Reginam. Qui me caſus egerint mone; ora placidum nauibus meis portum. Interim aduerſo remigio naues circa hos fluctus ſiſtemus. Statim rumor inter claſſiarios,

nau-

nautaſque uulgatus eſt, hoſpitalem ſuo Regi eſſe terram, quam cernerent; nihil ſecius quam in patriae ſinu tam uectoribus fore, quam ratibus. Haut tarde, quod uehementiſsime optabant, alacres crediderunt; laetoque celeuſmate rates impulſas, ubi deinde imperatum eſt, pariter a curſu obliquis ſuſtinuerunt remigiis. Nam ad portum prius, quam indulſiſſet Regina, accedere non placebat.

At uero Gelanoro, ubi primum in expedita rate ſubiit flumen, inopini tumultus atrocitas illam prolixam ſecuritatem eripuit. Quippe undae concitatis ſeruabant nauigiis; multoque terrore, totas ripas tela compleuerant. Cauſſa ſubiti motus fuerat, uiſus procul in mari cum exercitu Poliarchus. Nam hoſtilem claſſem audiuerant (nec fama fallebat) in eos nauigare. Illam eſſe tunc rati, formidoloſe decurrerant ad arma. Pauci adhuc milites lecti; uix aliquae naues armatae; (nam haut pridem denuntiatum eret uenturi belli periculum.) Ciuium ut plurimum iſte concurſus fuit, qui tumultu inſani circumſtetere denſis ſcaphis uenientem Gelanorum; quia praeconem ab hoſte iam uicino, et ſub eo nomine exploratorem, credebant. Ille quamquam perturbatus, tamen identidem repetebat, ſe amicum et foederibus tutum, non meruiſſe aut timeri, aut diripi; denique a Poliarcho ad Reginam nuntium aduenire. Forte adfuit, qui hoſpitem agnoſceret; ex eodem litore paucisſimos ante menſes cum domino Poliarcho ſummo fauore Hyanisbes digreſſum. Mutatis igitur uulgi affectibus, coeperunt de claſſe rogare, quam cernebant. Ille non exercitum Africae inimicum, ſed Poliarchum adeſſe cum ſuis copiis confirmauit. Sic in terram egreſſus, perductusque eſt ad Reginam, quam belli praeſentis opinione attonitam, ita refecit, ut non tam cum militibus Poliarchum,

chum, quam praeſides Africae deos aduenifſe arbitraretur. Protinus ex purpuratis miſſi, qui Poliarchum inuitarent ad terram. Ipſa pluribus interrogare Gelanorum, quas imperio gentes obtineret Poliarchus in quos arma deſtinauiſſet, quoue conſilio ſub ueſte priuata antea ſuppresſiſſet maieſtatem Gelanorus, quae praemenda aut referenda eſſent haut neſcius, Reginae animum dulcisſimis alleuabat ſermonibus; ut uix eum ad dominum redire pateretur de hoſpitii humanitate nunciaturum.

CAPVT XVI
ARGVMENTVM.

Quanquam Hyaniſbe duplici ſollicitudine angitur, tum inſtantis belli, tum litterarum, quas a filio Archombroto de foederibus cum Argenide ineundis acceperat, purpuratos tamen mittit, qui ad hoſpitalitios lares Poliarchum ſollicitent.

Quinctus iam dies erat, ex quo cibum ipſa Regina uix ſumſerat, occultis et publicis curis grauis. Namque ut Radirobanes inuerecundo in Argenidem ſcelere foedus, Calarim rediit, penſato coeptorum dedecore, timuit, ne leuiorem ſuorum reuerentiam deinde experiretur; haut dubius ita uulgi, ita militum animos eſſe, ut Principes ex ſuccesſibus aeſtiment. Dari enim uirtuti felicibus, quod fortunae eſt; et fruſtratos impetus contemtu uindicari. Ne itaque otio ſermones ſererentur, utque praeterea implacidam mentem nouorum motuum guſtu reficeret, in belli conſilia rurſus incubuit, ſed in Siciliam confeſtim redire non placebat. Quia ſe illic exſpectari non dubius omnia feruere partibus augurabatur. Inueniendos potius eſſe, in quos interim uerteret impetum, dum et noui milites ad arma iurarentur; et deinde ex mora remittentibus Siculis

curam,

curam, improuiſus in Meleandrum inuaderet. Nec defuit cupienti noui belli occaſio. Diu erat, quod Mauritaniam inuadere meditabatur. Et haec cauſa fuerat claſſis ornandae, quam deinde Argenidis et Siciliae potiundae iniecta ſpes, ad iuſtiora in Lycogenem bella prouexerat. Tunc uero et antiquae mouendi in Mauritaniam cauſſae redibant in animum; et ad illas praeterea uiſae ſunt recentes accedere. Forte enim Mauri peiratae, non magis externis quam popularibus graues, ex aliquot mercatoribus Sardis praedam egerant; et ipſe ex Sicilia rediens ſpoliatorum quaeſtus laetus accepit. Neque mora, tanquam publico Maurorum conſilio illata haec fuiſſet iniuria, ad Hyanisben miſit, non modo qui repeterent, ſed iuberent de noxiis dari ſibi ſupplicium. Illa, neque res ſuo raptas auſpicio, neque ſontes in ſua poteſtate eſſe, reſpondit, aut illos ſe pro ciuibus habere. Vindicarent ſe Sardi, ubicunque noxios deprehenderent: Se quoque ultione, qua poſſet, acceſſuram Radirobanes, reſponſo Reginae in deterius apud Sardos de induſtria uulgato, finxit acrius iram: Sardiniam a Mauris ſperni, et ideo neglectos eſſe queſtus, quia minae abfuerant.

Itaque tanquam ſatis uiolatis foederibus, non modo ulciſci mercatores, ſed et repetere maiorum ſuorum iurgia cum Mauritaniae Regina conſtituit. Nam ueteres Sardiniae Reges ſibi deberi Mauritaniae ſceptrum contenderant frequentibus bellis. Poſtea ſaepe has lites aut induciae, aut nomen pacis ſuppreſſerat, quae mox (ubi alterutri Regi placebat) ueluti a ſomno receptae, ſpecie aequitatis libidinem armorum tegebant. Tunc uero Radirobani uiſum, ſic exercitu uti, quem a Sicilia ferocem reduxerat. Et quod mulier in Mauritania imperabat, facilior promittebatur uictoria. Vt haec tamen

armo-

armorum et uiolentiae libido ad imaginem iuris accederet; adornauere illico fecialem, qui auſpicaretur bellum, dum ſubitis in Sardinia delectibus reparantur legiones. Et ille ubi Lixam peruenit, ad Hyanisben intromiſſus, eam, niſi ſceptro decederet, niſi Mauritaniam Radirobani traderet, ſtrenue adfuturos cum exercitu Sardos, qui ius ſuum perſequerentur, audacter pro ſui muneris inuiolabili ſanctitate admonuit. Regina improuiſo territa malo, non tamen cunctanter reſpondit; uile eſſe Radirobanis coeptum, quo mulierem cogitabat peruertere, forte robur non auſus in uiros experiri. Annorum plurium pacem, nihil laeſum, nullo in populis motu, corrumpere, in perfidiae uicinia eſſe. Non poſſe falli deos; ſed nec abeſſe humana praeſidia; neque unam eſſe Tomyrim, quae ſanguinem ſitientibus ſciret dare. Ab ea digreſſus fecialis, ubi ſtetit in litore, dextera haſtam tenens: Quod, inquit, rem Sardorum publicam Mauri uiolant, nec moniti emendant contumaciam; quoque Rex et populus Sardorum Reginae et populo Mauro bellum iuſſit; ob eam rem ego Rexque et populus Sardiniae, Reginae et populo Mauritaniae bellum dico facioque. His ſollenniter dictis, telum emiſit in hoſtico, et receptus in nauem uiam ad Radirobanem relegit.

Audebant Hyanisbem proximi amicorum incuſare, quod abeſſe filium eſſet paſſa, in quem debuerant belli curae incumbere. Se enim ideo ad contumeliam faciliores Radirobani uiſos; uenire quaſi ad uacuum regnum hoſtem; illamque aciem deſpicere, in qua uirilis purpura non fulgeret. At illa fortunam plus, quam ſe peccaſſe referebat; quae rerum placidiſſimum curſum inopina tempeſtate turbaſſet. Sed et filium non procul abeſſe: et impigre rediturum, acceptis litteris, quas

ad

ad eum cogitabat. Interim milites legerentur, nec quidquam ſedulitati deeſſet, quam illa tempora quaerebant. Vix biduum inde proceſſerat, quum de rebus, quae inſtabant, inter proceres agitanti nunciatur, alterum ex filii ſeruis (duos enim omnino abuexerat) perueniſſe ad Regiam. Stupuere ſcilicet omnes, uidebaturque non impar fabularum uanitati felicitas; in ipſo temporis articulo adueniſſe, qui certo de Principis ualetudine referret, moneretque unde eſſet arceſſendus. Seruuli autem ad Reginam mittendi cauſſa haec fuerat. Archombrotus poſtquam ad nuptias Argenidis nihil deeſſe ſibi uidit praeter auctoritatem matris; ne ſibi morae eſſet in laetisſimis rebus, ad eam famulum dimiſit cum eiusmodi litteris, quas iuuenis, et amator, et inter illos impetus tamen maternae poteſtatis haud oblitus, ſcribere poterat. Porro mater erat ipſa Hyanisbe. Is uero inter ſuos Hyempſal dicebatur; ſed ex matris imperio ad Graecos nauigans, genusque disſimulans, conueniens illi genti nomen aſſumſerat. In iis litteris magnopere ſuae in matrem reuerentiae imputabat, quod ex iuſſu ipſius generis ſui fortunam fideliter tacuiſſet. Ceterum felicitatem offerri, quae ſuperaret omnia uota: Affinitatem cum opulentisſimo Rege, poſſesſionem Siciliae, uirginemque, in qua animi dotes tantae hereditati praeſtarent. Orabat, ut Regi, cui tantopere ignotus placuisſet, ſuorum natalium decus liceret aperire. Etiam ipſa ad filii hymenaeos optimatum praecipuos dimitteret, pecuniamque, et opes, quae Mauritaniam commendarent, Siculis in illius auſpicium tranſituris.

Reginae non tantum non iucunda epiſtola fuit, ſed ad illius lectionem conterrita ſic expauit, ut, qui aderant, nihil laetum de Principis ualetudine ſuſpicati, percunctarentur a ſeruo, quid dignum attuliſſet eo Reginae

uultu,

uultu, quem cernerent. At ille Hyempſalem non modo ualere,ſed et apud exteros egregie florere confirmabat. Hyanisbe quoque non dubia,ex ſua conſternatione alios timuiſſe, uultum collegit; deumque auxilio incolumem filium dixit breui rediturum in patriam. Sed ubi ſecreta fuit cum famulo, qui litteras attulerat; puto, inquit, ſatis tibi a filio imperatum, ne hic ulli enunties, apud quam gentem uerſetur. Tu ſodes, diligenter fidem ſerua. Neminem enim meorum ſcire hoc uolo. Oportet praeterea, ut ſtrenue redeas. Primo mane abibis hinc ad illum. Fides tua effecit, ne te praemiorum admoneam, quae utrimque te exſpectant. Haec effata, ſeceſsit in gynecaei penetrale, non magis de Radirobanis iniuriis, quam de filii uoto ſollicita. Tantamne uim negotiorum mihi ſubito eſſe obiectam? Hinc Siciliae affinitatem timeam, illinc arma Sardiniae? Tune chariſsime, ut Meleandri gener fias? Ut te imprudens in eam regionem miſerim, quae te, et nobiliſsimam uirginem una ruina perdat? Auertant Coelites, quod meo errore merui. Quid heu ſemel, et Radirobanes mihi regnum, et Argenis filium tollit? Sic plena terroris ſumſit ceram, in qua eiusmodi uerba poſuit: quantum cogitationes tuae a rerum noſtrarum fortuna abhorreant, mi gnate, hinc ſcias; quod uix ab oculis meis abſceſſerat fecialis Sardiniae, nobis a Radirobane denunciator belli, quum litteras tuas accepi, quae te intempeſtiuo hymenaeo inſtare docuerunt. Fortunae gratulor, et uirtutibus tuis, per quas effectum eſt, ut adhuc de genere et opibus ignotum, Meleander ſua affinitate dignum exiſtimet. Sed maculabis tuam famam, ſi amori indulgens, matrem et patriam ſines turbulentiſsimi Radirobanis praedam eſſe. Noli Siciliam, ut cunque dotalem, maternae Africae praeferre; quam incolumem uix habebis, niſi confe-

ſtim huc properas. Scis, quanto facilius res ſeruari, quam perditae posſint recipi. Poſt matrem aſſertam, poſt triumphos. et fortisſimae pietatis decora, ibis maior ad foedera, et dignior peti. Sed neque in Radirobanem ſolum, aut bellum, moras retuleris, quas nuptias illis iure materno iniicio. Periiſti, mi gnate, niſi prius loqueris mihi, quam ducas Argenidem. Redi confeſtim ad charisſimam matrem. Gaudebis aedepol, et grandem pietatis mercedem eſſe intelliges, hoc ipſum, quod mihi parueris. Nam ut meam mentem ſcias, adeo intereſt ante coniugii ſacra, a me ipſa te moneri de rebus arcanis, quae non litteris, non nuntiis credi poſſunt; ut, ſi poſtuertas officio, me tibi matrem negem. Accedam ad Radirobanis partes, ne hereditate et ueluti ſpoliis meis exultes, quam moerore confeceris. Iam hoc ſatis imperatum tibi puto. Indolem noui, quam non potes ulla fortuna, aut peregrinatione exuiſſe. Ceterum, ne me tuis peruicaciter uocis putes auerſam, nihil abnuo, quin Siciliae Regi indices, te filium meum eſſe. Qui ſi te generum optat, ſi tibi cum filia Siciliam uouet, tecum idoneam mittat manum, qua irruentibus Sardis obſtes. Faxo in Siciliam illico redeas, poſtquam te hic filium ſenſero, et Radirobanes hoſtem. Vale. Conſcriptam in hunc ſenſum epiſtolam, ſeruo quum traderet, adiecit, ut filium hortaretur, nullibi moras ducere prius, quam perueniſſet in Africam; et haec pie curare, quae ipſa his litteris mandabat. Seruus omnir pollicitus, ut decebat, tamen biduo ob tempeſtatis uim mari excluſus uix denique a portu ſoluerat, quum adeſſe Poliarchum Gelanorus nuntiauit.

CAP.

CAPVT XVII
ARGVMENTVM.

Hyaniſbe regio cultu Poliarchum in arena excipit, et ad coeleſtis Deae templum prouocat. Reliquum diem belli cura abſumit.

Tunc uero Hyanisbe,non ſine deum numine adueniſſe uires amicas praefata. Poliarchum in arena cultu regio curat excipi. Ipſa, quum Aulam intraret, obuia fuit. Et exacti memoria beneficii, et praeſentis operae, quam ab eo ſperabat, necesſitas, humanitatis officia geminabat. Tanquam cum filio loquuta eſt; niſi quod reuerentia accedebat blanditiis. Nec deerat ille laudibus ſuis, tam ſubmiſſus in Reginam; tam concinna modeſtia ſe inferens, ut plerique ſucclamantes, tanquam matrem et filium, uno ad deos uoto coniungerent. Diſpoſiti in litore erant, qui duces illius militesque exciperent. Publice omnibus hoſpitium praebebatur. Maurorum una uox erat, gentem externam nullo Mauritaniae iuncta commercio, nulla ſtipendia quaerentem, adeſſe, quae ſuo ſanguine periclitantes tutaretur. Ergo amplecti uenientes,et pro ſe quisque bene hoſpitibus precari; in liminibus quoque uina coronasque ſtatuere; Vt mirum eſſetGallis adhuc ignaris,quod Afri beneficium petebant,alicubi terrarum melius peregrinis quam inGallia ſua eſſe. At Regina non morata diutius, quam dum a ueſtibulo Poliarchum ad aulam deduceret, ita loquuta eſt; ecce, te Regem, uir fortiſſime, non nunc primum cognoſcimus. Nuper ſub priuato habitu quum hic eſſes, ſuſpeximus tuas dotes, quas diligenter explorantibus nulla minoris ſortis ſimulatio eripuit. Tunc quidem me mihi reddidiſti,quum animam prope meam latrones abſtuliſſent in ciſtula. Iam uero ut afferas tuum munus,

ſiue tuo ſiue coelitum conſilio huc cum armis appuliſti. Quippe improuidam, et pace nimiam deceptam, Rex Sardiniae Radirobanes bello aggreditur. Exſpectamus quotidie claſſem, noſtris litoribus infeſtam. Nec contrahi uires tantillo momento potuerunt. Mulier ſum. Filius abeſt. Tu patrocinium ſuſcipe; et gloriae tuae tribue, ne Reginam, et iniuriis petitam, uidearis deſpexiſſe. Equidem ſummam tibi rerum permitto. Tantum aliquos dies ad praeſidium morare; ut nemo de Radirobanis furore ſine mentione tuae uirtutis loqui posſit. Quantumcunque, et quocunque feſtines, legitima erit haec mora.

Haec dicentem non modo maieſtas, ſed et moeſtitia ac paene lacrymae commendabant; pudebatque Poliarchum extremam oranti opem tarde annuere. Sed rurſus amoris ſacramentum, et quod ſupplex etiam ac miſera erat Argenis, ſubmouebat ſtimulos praeſentis pietatis; donec uehementer miratus Radirobanem ab Afris timeri, quem credebat in Sicilia eſſe, percunctatus eſt, ubi ergo terrarum is degeret. Quem, poſtquam intellexit a Sicilia abscesſiſſe, et uel eſſe in Sardinia, uel aduerſus Africam nauigare, acerrimo metu cohorruit, ne rapta aut tradita Argenide receſſiſſet in patriam. Nec distulit quaeſtionem; et ecquid audiſtis, ait, illum Siculi Regis generum eſſe? Hyanisbe, quae ex Archombroti litteris certa erat, innuptam eſſe Argenidem, (breuiter quidem mirata, quid hoc ad Poliarchum) negauit eiusmodi quidquam factum. At ille ignarus, quis hanc ſibi operam dediſſet; qua depulſus rrtione Radirobanes, quoue auctore eſſet; cogitauit, nihil tunc igitur cauſſae eſſe, ut tam praeceps Siciliam cum exercitu peteret. Nam quid praeter Radirobanem urgeret Argenidem? At uero apud omnes pro flagitii infamia fore, ſi deſereret

reret

reret Hyanisben, et ueluti traderet hoſti. Mittendum ex fidis hominibus aliquem, qui interim Argenidem ſolaretur, et negotii admoneret, quod neceſſarium fortuna obiecerat. Quod ſi non impetú hoc bellum ueniret, ſed tempore traheretur; tunc ſe pace Reginae, relicto in Mauritania praeſidio, cum copiarum parte diſceſſurum ex Africa. Neque paruum manendi incitamentum erat Radirobanes, uelut fatalis hoſtis ubique obiectus; ulturum enim ſe, ſpecie uindicandi Hyanisbem, dolores, quibus ille Argenidem cruciauerat. His paulliſper penſatis, Reginae in hunc modum reſpondit. Quod ſilentio meo ſuſpenſam te habui; ne crede, Regina, me ambigua conſultatione uerſaſſe, an eſſes relinquenda; id eſt, an paullo nequior ipſo Radirobane eſſe poſſem. Sed me praedonis, non nunc primum apud me damnati ſcelus mouit, rurſusque meae ſortis felicitas, quae meos errores propitia huc aduertit. Nam ſeu te, Regina, ſeu cauſſam, ſeu beneuolentiam in me reſpicio, tanta uerecundia tibi deuinctus ſum, ut negare nil liceat. Quando igitur ita res tuae ſunt, omnia mihi poſthabeo; utere regni mei uiribus; ſciasque in te colendà nihil me tuo filio ceſſurum; neque impune, me uiuo, futurum Radirobani, quod tuam ueluti orbitatem prouocauit.

Adeo haec laeta uox Hyanisbae et proceribus fuit, ut in coeleſtis ſuae aedem plerique decurrerent, omni ſuffitu gratias habituri de aduentu Poliarchi. Nec religionem popularem auerſata Hyanisbe, etiam Poliarchum prouocauit ad templum. Concitata iuueni erat ex maritimo periculo pietas: ut nec inuitus ad numinis Afri limen accederet. Vidit ergo, et amoris ſui uota illi coeleſti commendauit; quam, ſeu Venerem, ſeu Iunonem exiſtimes, uirginis ſpecie factam leo uehebat, oculis in altum erectis, pectore quopue et primis pedibus in ſub-

 lime

ſime ita uerſis, ut in coelum eniti uidetur. Coeleſtem Venerem, Parcarum natu maximam, primi Aſſyrii coluere. Hinc non longe ad Tyrios potuit commeare religio, et ab iis inter Carthaginis auſpicia Africae tradi. Tunc quidem in honore praecipuo Mauris erat: et ſub ſigno iſtos uerſus marmori inciderant, quibus non modo illa dea; ſed et Africa celebrabatur.

Ne, coelum, ne, diua, tu ſubuecta Leone
Irrupiſſe velit. Magis hic tua limina ſerua,
Limina, quae uotis meritoque impleuimus auro.
Tu, ſi diua faues, Libycis non finibus illa
Praeſtet humus, cui Sidonii de litore ponti
Virgo tulit nomen falſo ſubuecta iuueneo;
Aut molles Aſia tractus, qua Martia multum
Frangitur, et blando laſciuit ſidere uirtus.
Adſpice, quam laetis iactat ſeſe Africa faetis.
Illam ingens curuis Nereus amplectitur ulnis,
Ceu cuſtos totamque uidet: Ni faucibus obſtet
Vna Pharos, geminumque ſolo discriminet aequor.
Ridet cultus ager; facili ſata credita ſurgunt
Foenore: magnanimi celebrant deſerta leones;
Et dites ſtrident ebora inter candida ſiluae.
Heſperidum haec fuluos genuit terra aure aramos;
Heſperidumque Atlanta patrem, qui uertice magno
Arduus in miſeras coelum deſcendere gentes
Non ſinit, aut tactis ſordeſcere ſidera terris.
Hic tepidus lauit naſcentem Pallada Triton.
Hic et fatidicus mediis in Syrtibus Ammon
Haut ſitit, et multa uelat ſua cornua ſilua.
Not pater Armipotens, nos et Iunonia ſeruant
Numina, nec montes ſpernit deus ales auitos.
Tu quotquot, Coeleſtis, Genitrix tu maxima rerum,
O adſis; Libycas et qui iam dicere dotes
Certabunt, ſeu Muſathelym, ſeu ſumet Apollo,
Te, dea, te primam, et tecum tua munera narrent.

Nuncupatis apud Coeleſtem uotis, reliquum diem belli cura abſumſit. Quinquaginta uarii generis nauigia erant

rant Poliarchum comitata. In iis ultra duodecim armatorii millia ferebantur. Pars claſsis tempeſtate debilis in arenam ſubducta, alia, pelagi fluminisque obſeruatura confinium, cum Mauritaniæ triremibus in ſtationes diuiſa ſunt. Trabes, remos, et cum funibus uela, omniadenique armamenta, ingens feſtinatio conferebat. Inter mare et urbem delectus caſtris locus; et additi Gallis Mauri, uexilla in eodem fixere principio; induti more gentis ferarum ingentium pelles, et elephantorum terga curuantes in uſum clypeorum: paucos tamen hos eſſe Poliarchus dolebat. Nam uix ad tria millia ſcripti milites erant; ciues autem, caſtris inepta multitudo, intra Lixam cum armis ad moenia aggeresque ſeruandos continebantur. Neque ille dubitabat, quin cum Gallicis, quas aduexerat, copiis poſſet debellare Radirobanem. Sed ſi bello, non praelio opus erat; quid faceret in Siciliam iturus? Solusne proficiſceretur? an ſuos milites ſecum abueheret, quos Hanisbe propemodum ſolos habebat? Huic curae intentus, conſtituit hortari Hyanisbem, ut gentilem aciem ampliori delectu adoruaret; non quaſi Radirobanis metu, ſuiue diſceſſus mentione iniecta; ſed ueluti transferendo in Sardiniam bello, ſi forte, timidioribus mutatus conſiliis, hoſtis ceſſaret.

CAPVT XVIII

ARGVMENTVM

Quod exigi tributa nulla debeant, Hyanisbe Poliarchum ad ea impellentem arguit. Nam ad naturam accedit, ut quisque opibus fruatur induſtria ſua partis; et ciuili rationi commodum eſt, ut, quid ſuum eſt, quid alienum intelligat. At enim ære multo ad quotidianos regiae praeſidiorumque ſumtus opus eſt. Eſto: ſunt patrimonia Regum et praetoria quae ſufficiunt, ſi ea gratioſi non prodigunt aut non negligunt.

gunt. Fit enim plerumque, ut Reges innocentiſſimum uitae genus, uiuendo de ſuo neclìgali omittant, aliudque inſtituant praedae proximum.

Igitur poſtera luce, de belli ratione quum ageret, ſuaſit, ut tributum in belli apparatus Mauris omnibus imperaretur; quo Regina pluribus cohortibus, atque turmis, gereret bellum; Numidas quoque, qui in uicinia erant, mercede conduceret. Vtiliſſimum conſilium (retulitHyanisbe,)et quod meae etiam menti ſuccurrerat. Sed quis locus conuocando nunc ex tota gente concilio, cuius neceſſaria eſt tributis indicendis auctoritas? Stupuit Poliarchus, liberis regnis aſſuetus, Non ergo ius regium,non regionis diſcrimina ſatis populum cogere ad tributa; niſi ipſe per hominesa ſe legatos conſentiat? Scilicet neruos imperii, id eſt,aerarium, in poteſtate populi eſſe; Hunc arbitrum rerum, et ſuorum Regum Regem uno hoc iure publicis omnibus coeptis, cônſiliis, uiribus, moderari? Certe non regnandi ueras legas hoc pati; non cum ſummi imperii nomine conuenire. Coepit deinde hortari Hyanisbem, ut excutere anniteretur peſſimi moris iugum,quo ſceptrorum libertatem Mauri adſtrinxerant. Et tentandi, an id populus pati poſſet,tunc commodiſſimum tempus eſſe,quum externo pauidi bello crederent penſione, quam Regina imperaſſet, ſe ſalutem redimere; Videbaris, inquit,non nouandis quidem rebus intendere uim regiam; ſed ſub diſcriminis articulo extra ordinem quidem, ſed neceſſaria ratione id aeris impetrare a ciuibus, quod ſi ſucceſſerit, praeiudicio utique erit, ut in caeteris periculis, nihil rogato populo, idem neceſſitatis terror ad tributa ſufficiat. Et, ut quamuis auerſae, aut faſtiditae rerum ſpecies ipſo uſu nobis cociliantur, paullatim aſſueti patientur ex uno Regis ſuffragio rem pendere;

magno

Ora laborantis bovis haud connectere fas est;
Non omni privat Lex bonus ære ſuos.

magno quidem ipſius populi commodo, cui ſaepe libertatis umbra illuſit.

Scio, retulit Hyanisbe, multum mihi, prolique acceſſurum, ſi hanc nobis poteſtatem pararem. Sed nec unquam absque diſcrimine ea nouitas proferetur in populum; et nunc omnium minime, quum in hoſtem concitandi ſunt animi; iamque ſatis externi eſt mali, absque ciuili diſcordia. Aedepol efficacius Radirobani pugnarem, quam ille omni exercitu, quem parat. Nam et Maurorum contra me ſtudia accenderem, et illi placerem. Dii praeterea obſtant, ne hunc morem uiolare aggrediar, quem omnino exiſtimo ſanctisſimae aequitatis plenisſimum. Quem autem? ſubiicit Poliarchus. Ne, inquit Hyanisbe, inconſulto populo aut inuito, ulla tributa Rex imperet. Placetne Reginae perſonam nunc exuam; quaeque ſaepe in hanc rem audiui, aut ipſa cogitaui, recenſeam; Vel, ut mecum ſentias, uel, ut errore me liberes? Placet, inquit, Poliarchus. Patrocinare illis, qui nec perdii niſi propriae poteſtatis licentia posſunt; nec ſeruari, niſi ad obſequii reuerentiam adacti. Simul ſe ad audiendum compoſuit, iuuenili animo indignatus id, quod tantopere ſentiebat, oppugnari; Neque ratus Hyanisbem tam ex animi ſententia loqui, quam ſubductae poteſtatis pudorem ſpecie aequitasis tegere uelle; quaſi ſubleuaturam ſuas anguſtias, ſi ad ſortem, ad quam ipſa adigebarur, alios Reges damnaret.

At illa; principatus conditos ſcimus, ut ui ſublata, quae omnia ad potentiores trahebat, ex natura et rationis imperio agantur res humanae. Quid autem ad naturam magis putes accedere, quam, ut quisque opibus induſtria ſua partis fruatur; aut rationi ciuili commodius, quam, ut intelligamus, quid noſtrum, quidue alienum apud nos ſit? Atqui de medio utrumque tollimus,

ſi, quae ciues ſua diligentia peperere, uindicamus, ut lubet, aerario, facimusque, ne ſciant, quantum ex domeſticis opibus Regi, quantum ſibi iura attribuant. Qui enim id ſciant: quum non hoc ſuum, ac ne legis quidem arbitrium ſit, ſed Principis duntaxat unius; quumque tributo ſemel exacto, adhuc ipſi ſimpliciter ſuis bonis non gaudeant, quae aliis ſcilicet Regis edictis poſſunt delibari? Miſtae haereditatis atque confuſae quot mala ſint, ſi ignoras, reſpice feruentia litibus fora. Hanc communionem, hoc chaos, non amici, non fratres diu ferunt. Ipſae denique uxores ſcire uolunt, ſuis ex bonis quid in maritum transferant, quidque ſibi recipiant. Quis igitur diuturnam et publicam pacem ſperet, ſi quae Rex adimit ciuibus, facit ſua; quae relinquit, adhuc habeat cum illis communia?

At uero ubi tollendi tradendique fines ſunt, ea aequitas a natura praeſcripta cuique familiae limites ſuos, iura, officia, deſignat. Spes deinde placendi, et aliquid utrimque uel impetrandi, mutuam necesſitudinem inſinuat inter Regem ac populum. Quippe populus, ne Princeps commiſſum ſibi ferrum ſummo iure ſtringere amet, ne temere ineat bella uel paces, ne imperitis aut leuibus publica munia diuidat, fonte regiam gazam de ſuo implebit. Erunt haec praemia, quibus Principis uirtutes donabit; ſimulque praeteritis beneficiis gratiam referet, et futura merebitur. Rexque uicisſim non committet, ut ciues ſaeuis aut externis moribus laedat, nihil quoque, ſi durius cum illis agetur, de ſuo conceſſuros. Hae ſanctisſimae ſunt habenae, quae Regem populumque iungentes, utrimque ab iniuriis et ſuperbia arcent luxuriaturam poteſtatem.

Sed opus eſt ſcilicet aere ad quotidianos Regiae ſumtus; et ex magnificentia Regum de uiribus et opulentia

tia regionis exteri iudicant. Quid praeſidia? (inquies) quid claſsis? Vix ullum profundius mare, quod ingeſtas opes abſorbeat. Equidem uera haec eſſe, experimento quoque comperimus. Sed nec ullis Regibus tam anguſte a populo legem dictam exiſtimo, quibus ad haec regni munera atque inſignia non opes ſufficiant. Ingentia illis patrimonia, et, ſi probe curentur, ſatis dignitatem allertura. Portoria quoque non pauca, licitatoribus magno redepta; his pleraque praeterea iura et in aliis gentibus aliisque diuerſa ſunt. Haec gaza, hae opes, Regi ad ſplendorem ſufficient, ſi regnare ſolus uolet, nec prodigis animis, quos inſane aut ſeruiliter amat, pæne in purpurae communionem adſciſcere. Aſt ubi tam perdendi, quam rapiendi auiditas illum inuaſit; ut nec aſſuetae et legitimae opes, ita nec ulla tributorum acerbitas tantam uoraginem explebit. Subeat imperia populus, ſuam operam ſuosque labores in aerarium conferat; at is Princeps (ut de Eriſichthonis fame pueris narramus) ſemper uacuus, et erectis in futurum uotis, egebit. Eo quoque profuſior, quo facilius credet rediturum ſanguinem confecto aerario. An ergo miraris abſtinere populum nihil profuturo obſequio, et negare proceribus paucis, qui Regem circumſident, opes ſibi et liberis paratas; quas tamen et Regi donabunt; ubi illas iam non ex prodigiae mentis morbo, ſed eſſlagitantibus patriae rebus expoſcet?

Audio quoque in gentibus, qua patientisſimae tributorum ſunt, minus illo obſequio Regibus agi, quam creditur: quia patrios fundos, et quidquid Regibus in domeſticis haereditate eſt, paullatim haec facilior popularis pecuniae ratio atque fiducia euertit. Negligi enim patrimonia illa Regum, tonquam anguſta, aut laborioſa, aut denique ad priuatorum ſortem accedentia, incipi-

unt;

unt; mox in gratioſos homines diuidi, pignori dari, ueraque aut ſimulata emtione excidere. Ita Reges innocentisſimum uiuendi genus omittunt, de ſuo uectigali; aliudque inſtituunt proximum praedae: nec tam auctis quam mutatis opibus, tamen ueluti uictores ferociunt.

An denique legitima regna a ſaeuitia tyrannorum diſtinxeris; ſi utrobique res ſuas precario ciues posſident? miſerorumque hominum tota interdum cum ſuis laribus ſupellex, de exhauſtis domibus rapta, ſub haſta et praeconibus proſtat? Nec inuidiam facio uani ſpectaculi mentione; ſi uera retulere, qui in regionibus fuerunt, in eam ſortem Regi obnoxiis. Quod enim uiritim imperatur, ut leue ſit opulentis; at ruſticos, at colonorum tenuiores ſaepe ſic praemit, ut non penum, aut ſtratum relinquat, in quo ſaltem perculſi conquieſcant. Quid hoſte uictore exſpectarent acerbius?

Tetigit Poliarchum de agricolis inuidioſa narratio. Itaque non paſſus plura dicere Hyanisbem, ita orſus eſt. Nollem iſti (Regina) per quos haec crudelium, ut memoras, tributorum fama ad te allapſa eſt, maligno compendio tradidiſſent rem obſcuram: ſed aperta rei ſerie eſſent uſi; quae tam Reges, quam ipſum uectigalium morem abſolueret. Nunquam enim Regibus animus haec edi crudelitatis exempla, quae memoras. Si uero quaeſtores ac iudices forte interdum atrocius, quae iuſſa ſunt, extorquent; aut, qui uiritim indicunt, quid de tributo exſoluere quemque oporteat, iniqui in non nullos extiterint: An ideo Regibus tributisque tam ſaeuiter iraſcendum? etiamque ſoluendi in totum publicae rei nerui, qui ex eiusmodi uectigalibus conſtant? Eſto enim. Pone eos errare, qui diuidendis in ſingulos oneribus ſunt delecti: Adde in capiendis pignoribus prae-

ter

termodum ſaeuire lictores: facias quoque, ſi placet, in crimine eſſe Reges, ſub quibus hi mores rigebunt; at nihilo iniquior erit ipſa poteſtas Regum; ius, inquam, de quo agimus, indicendi uectigalis. Niſi forte iuſtae res non ſunt, aut leges, aut iura, niſi quum iis iuſte utimur; exunntque naruram ad uirtutem eorum, aut uitium, quibus commiſſa ſunt. Quid ſi populus iuſſerit tributum tibi conferri; Nihil magis legitimum, inquies. Sed in eo colligendo, ſi, ut ſaepe fit, iniuſtius duriusue cum ciuium aliquot agetur; an poſt hanc iniuriam legitimum eſſe deſinet, quod conſenſu populi ratum fuit? Nemo uerorum Regum eſt, cui inconſulto populo belli indicendi pacisue firmantae non ſumma poteſtas ſit. At ſi temere eo iure utentur, hoſtemque intempeſtiue facient, aut laceſſent; quanto id populo damnoſius erit, quam ulla tributorum auiditas? Neque tamen, o Regina, hanc ideo armorum poteſtatem negabis eſſe iuſtisſimam, quod eam, ut conſtat, poſſumus iniquisſime uſurpare. Vt inde intelligas ex ingenio aut ſcelere hominum non aeſtimandum eſſe rectitudinem legum ipſarum.

Aiebas, daturos operam Principes modeſtiae, caeterisque officiis, ut in ſuarum uirtutum praemium ferant ſponte a ciuibus tributa. Neſcis enim, quibus maxime Regibus apud populum ſit ueneratio; quam ſaepe rectas artes deſpiciat; ſalſisque uirtutibus, aut ſplendidis uitiis decipi amet; ut denique eius ſtudia a ſaluta publica diuertant. Immo adulandum plebeculae erit, et ex illius libidine capeſſenda negotia, ut deſerti officii mercedem Principibus conſtituat. Fraenum pretio remouebit; pretio laſciuiet, et peribit. Male agitur cum rebus humanis, ſi non bonis, ſed plurimis placere Reges uolent.

Salu-

Salubriores fieri aquas putant, ubi ex puteis aſsidue hauris, quae, ſi ceſſas, aliquo ueterno emoriuntur; Haut disparis fati uires et animi uulgi ſunt. Ipſa laboris aſsiduitate crudeſcunt, et ignauiam odere. Otio corrumpuntur. Num igitur utilisſimos neges ſtimulos eſſe, qui ad diligentiam omnium uirtutum foecundisſimam eos adigunt; et ad negligentiae torporem non ſinunt conniuere? Atqui nulli ad eam rem acriores, quam hae Regibus penſitandae pecuniae. Quippe ſi ſocordiae amore, uiuere parce, et negligere corporis cultum maluerint, quam labore opulentiam parare: non ideo in remisſionem ſolui licebit: ſed a ſui cura abeuntibus, praeſto erit hic Regibus, aut uerius patriae debitus labor, quo penſionem parent haut dubie a lentis etiam aut inuitis exigendam. Ita dum coguntur ad alienae utilitatis operam, pro ſe quoque aſſueſcunt laborare. Mox illos plus, quam pro ſe aut pro Rege tenebit ipſa laboris et induſtriae conſuetudo. Hinc artificiis cultus, hinc corporibus et animis uigor; et in pari omnium aſsiduitate, regionibus opulentia non mollis atque luxurians, ſed uirilis et robuſta. Eadem opera rudis plebs atque incondita, ſparſique in agris ad paſcua aut aratra homines, domiti labore, ſenſuque ſortis ſuae monentur ſe obſequio, non imperio genitos eſſe: Qui, ubi non in uſu aut poteſtate Regum ſunt illa tributa ſolertiam ſollicitatura, ſaepe feroces, nec magiſtratibus tractabiles, ſtolide aut periculoſe ſuperbiunt. Nempe ingenia, quae uirtutibus non impleueris, uitiis uacant; ueluti, ceſſante cultu, ager, quem meſsibus onerare timueris, ſe inutilibus herbis ſponte exhauriet.

Finge tamen eſſe leges, quae negligentiae et otio mulctam dicant, ſuoque ſatis ingenio uulgus acui ad laborem. Demus praeterea, populum iudicio non carere,

et

et, Principe iuſtam utique opem petente, ſuas impigre opes collaturum in publicum. Quid uero ſi occurrunt, quae et ſubito peragi debent, et niſi publicis ſumtibus non poſſunt expediri? Dum monetur populus, dum delecti uocantur, aliquot menſium labor eſt, et religioſum hunc ordinem non exſpectant negotia; effluitque inter moras rei gerendae occaſio; aut ingruit malum, quod praeſentibus repuliſſes ſtipendiis. Quid dubitas, Regina, uel ex ſtatu praeſenti agnoſcere, quam iuſte de moribus illis querar? Inſtat hoſtis externus: bella non auro minus, quam ferro geri ſolent. Quia tamen citius aderit hoſtis, quam populus conueniat, deerunt tibi publicae opes, quibus alas exercitum, et ex uicinis gentibus auxilia contrahas.

At nec ſubita modo Regibus occurrunt; ſed ſaepe ſecreta, quae et intereſt non uulgari; et inter hanc tamen quarendae pecuniae rationem tegi uix poſſunt. Voles inuadere in hoſtem imparatum, aut, quae olim tua rapuit, inopinato recipere: Intereſt, ne ille, aut omnino uicinia conſilium intelligat. In hanc rem igitut dum neceſſarias opes quaeris a populo, indicisque concilium, an proferes in publicum tuae mentis arcana? at ſimul tuorum conatuum uel animam inuentum effuderis. Sin uero (ut oportet) habebis hanc molitionem tibi ſecretam; quid cauſſae ad populum afferes rogandi tributi? quid ſi lentus eſt, impellendi? An praeterea aemulas circum gentes, aut illos omnino, quorum intereſt te eſſe quietum, incurioſos fore uel ſegnes exiſtimas? Quos utcunque fefelliſſes, conſueta, nec ſtrepitu publicisque rumoribus notata, poteſtate exigendi tributi; hos ipſa conuentus celebritas, quem ex omnibus prouinciis cogis, quique ignorari non poteſt, ad ſuſpiciones, et ſui curam erexerit.

Si

Si uero (quod ſaepe fit) non ciubus cum Rege conueniet; ſi contemtu uel odio eum laedere amabunt, illiusque conſilia quamquam recta deſpicient; quid rebus tandem fiet? Vt ſi, qui imperiti dum hoſtem ferire ſtatuunt, ſeipſos obuerſo telo transuerberent; Ita populus ſuo et patriae iugulo imprimet uulnera Regi inuiſo deſtinata; negatis ſtidendiis, quae reipublicae tempus efflagitat.

Quid denique regiam poteſtatem, quam omnium potiſsimam uel ipſi fatentur, qui nolunt experiri, ea debiliorem ſtatuimus, qua alicubi optimates potiuntur? Certe enim in gentibus, in quibus ſenatui ſumma poteſtas eſt, non conſuli, non rogari populus ſolet, uelitne ac iubeat rempublicam ſuo aere eſſe adiutam. Decernunt ipſi patres, ſanciunt, imperant; et populum nolunt ad tantae poteſtatis guſtum attolli; quae, ſi recte ſentimus, prope ſumma in ciuilium rerum momentis eſt. Cur autem id illis iuris ſit et ad Reges non pertingat? Si, inquam, legum condendarum Regibus ius eſt, non minus, quam in eiusmodi republica optimatum concilio; ſi non in ciues anguſtius mortis ac uitae arbitrium; ſi par denunciandi belli, aut foederum iciendorum auctoritas, (quae apud homines grauisſima cenſentur) cur tantum una haec impar indicendi tributi poteſtas ſit? quae leges? quis populus ita iusſit? unde origo diſcriminis, aut cur Reges agnoſcant populi faſces, quos opimates premunt?

Poterunt tamen auidi aut negligentes aeris Principes peccare in populum. Certe enim, et in ceteris etiam rebus, quas non ideo iuri eorum detrahimus. Vbi candidus ille, ubi innocens enſis, quem in immeritum uulnus non posſit geſtantis temeritas urgere? At regionem exhaurient contracto undique auro. Rara haec (ſi contin-

tinget) et breuis iniuria; quum ſub Regibus ſolis ſint, qui in aerario exſtruere inutiles cumulos amant; adeoque a Principum genio id uitium diſſentiat, ut uix duos ſerie iunctos adhuc infecerit. Sub his uero, qui ſunt in exigendo largiendoque immodici, quamquam iniquisſima libidine plurimos laedunt, hoc ſaltem publicarum iniuriarum lenimen eſt, quod, ut oceanus exceptas fluminum aquas, nebulis imbribusque reddit terrae; ita illi per proceres, quibus indulgent, ſubinde remittunt in uulgus, quidquid exſuxerant. Quamquam porro ad publicam pacem eſt, ne ciuium in ſe fidem Princeps immodicis uectigalibus laceſſat; tamen, ſi calculum ponis, rarius gentes ſeditionibus arſiſſe reperies, quibus ad tributa ferenda ſatis eſt Regum nutus, quam quae ſe ipſas ad illam patientiam non comparauerunt. Adeo ſaepius in publicam peccat pacem uulgi ſagina, et quaedam imago nimiae libertatis, quam uel duriorum Principum laeua ſeueritas.

Pudebat Hyanisbem fateri, ſe tam ſubito eſſe mutatam. Quippe haud aegre perſuaſerat Poliarchus iura illa Regibus deberi. Ergo molliori ſermoni, et perfunctorie, quae audiuerat, refutando, paullatim in eandem ſententiam conceſſit; et, hortante Poliarcho, ſtatim occultam iniit uiam parandae poteſtatis. Praecipuos ſuae Lixae magiſtratus iusſit acciri, breuiterque memorato bellorum, quae inſtabant, diſcrimine, petiit, ut ſibi confeſtim talenta centum magna, ex ciuium aere conficerent. Illico paruere; ſatis periculi imagine ad omne obſequium compulſi; et felicisſimae celeritatis fuit, quod intra biduum comportata pecunia tanto exemplo reliqua oppida impulit ad eiusdem officii curam. Liberalitatis etiam et munerum cauſſa ob natalem Hyanisbes geminabatur, qui opportune tunc incidit. Is dies quam-

quam tanto in motu; omni remiſsione cultus fuit, qua pacis otia celebramus. Commeſſabundi in urbe et caſtris, ſeque et pocula coronauerant, adeo, ut ſub noctem Gelanorus, cui credita erant caſtra, Poliarcho nuntiaret, eam licentiam ſiſti non poſſe. Ille ad uallum properauit, haud ignarus in bellis nullum fortunae tempus dandum, quo ipſa, ſubitis caſibus utique gaudens, poſſit improuidos merentesque percellere. Sed, plerisque iam domitis, mero ſomnus irrepſerat. Iacebant inter uina; aut accipiendo inepti imperio cantabant; nec Mauri quidem tantum, ſed et Gallorum uulgus. Poliarchus Gelanoro, ceterisque, qui compotes ſui erant, caſtra atque uigilias, et ebriorum hanc turbam impenſe commenuauit; utque erat feſtiuiſsimi ingenii, quum in urbem rediiſſet, libens uerſus adſpexit, quibus unus ſuorum Druidarum in temulentos ſic luſit.

Venit iö numen; feſto deus ecce tumultu,
Ecce deus. Laeti Bacchum aduexere furores
Pampineo inſignem curru, quem tigride multa
Axis agit, coeli ſpoliis armatus Eöi,
Aera ſonent campis, omnique a fronte Corymbus
Nutet, et attonitam rumpant caua tympana noctem.
Venit iö numen. Nimius quatit omnia Bacchus.
Hic trepidi poſtes pulſaque tecta recedunt.
Hic hederae, hic picto ſaliunt monſtra ebria coelo,
Et quidquid timidis Mineidas induit alis.
Non magis Odryſias quum nox Trieterica matres
Impulit, aut Tyriam ſtimularunt Orgia Dircen,
Arua fremunt, ſpumat multa cratere uocatum
Numen, et imbelles ardent concurrere thyrſi.

N*on tamen hic caedes, fata aut Pentheia Bacchus*
Attulit, erranti truncum uel falce Lycurgum;
Sed trepidos greſſus, blandoque papauera ſomno,
Forſitan et timidas ignota audacia mentes
Implet, et expulſae mirantur cedere curae.
Ecce, iacent nullo perfuſae ſanguine turbae.

Vi-

Lubrica ſubducit manibus ſe anguilla tenentis;
Jam compreſſa manu lubrica pugna fugit.

Victoremque ſuum perſlant; Saecula maiorum
Fortunaque cohors. O, captis nnmeu amicum
Gentibus, et tanto felix inſania lucro,
Ni breuis, et primos exſpiratura ſub ortus!

CAP. XVIIII

ARGVMENTVM.

Ob natalem Reginae omnibus in urbe et caſtris comeſſabundis, aut uino ſomnoque obrutis Radirobanes eum numeroſa claſſe ſuperuenit, oppreſſisque cuſtodibus caſtris potitur. Obnititur Gelanorus. Poſtera luce Poliarchus inſidens equo ſpe uincendi ordines implet. Vbi ſignn canunt, acerrime acies coëunt. Radirobanes abreptus equo inter turmas hoſtiles, inimicae ciuitatis moenia intrat, mox, abjectis faſciis, immenſum lacum, traiicit ſuiſque anxiis redditur.

Sed nec remiges, militesque tota claſſe minor laetitia, ac deinde ſopor inuaſerat, adeo, ut aegre deinde proprio periculo, et paene uulneribus, ponerent ſomnum. Ipſa enim illa nocte aduentans Radirobanes, ferociter a mari in capacem fluuium egit nauigia, ſtrenueque oppresſis, qui pauci ad cuſtodiam uigilabant, totum litus ripamque obtinuit. Praeſidiarii, relictis nauibus, ad caſtra confugiunt, aut amentes terrore, ad portas ciuitatis tam tunc ſibi quam hoſtibus clauſas: alii triremes in altum impulere, qua hoſtem abeſſe, ſilentium monſtrabat. Radirobanes ſuorum plurimis confeſtim expoſitis, imparem quoque dato terrori ciuitatem fore exiſtimans, milites diſtribuit, qui in litore conſiſterent, quique ſcalis niterentur per moenia. At non Gallis, Afris, qui in terra conſederant, formido eadem, aut fortuna, quae clasſiariis fuit. Gelanorus, audito tumultu in litore, iubet pasſim excitari dormientes. Multis ſomnus mentem reddiderat, aliisque periculum. Ipſe diſpoſitis per uallum cuſtodiis, et Micipſae commendatis (dux ille Maurorum militum erat,) cum parte ſuorum, hoſtem

iam ueluti uictoria ſecurum aggreſſus eſt. Radirobanes poſteaquam intellexit adhuc eſſe, qui ſua defenderent, haut neſcius locorum iniquitatem ignaris et aduenis intempeſta nocte timendam; reuocari ſuos iuſſit; ſatis egiſſe uiſus, quod aequore uictor ſtatuere primo impetu poſſet in arenam tentoria. Facilem quoque in craſtrinum uictoriam augurabatur, ignarus cum Poliarcho decernendum, et Gallicis turmis. Contentus etiam Gelanorus, a caſtris et urbe prohibuiſſe hoſtem, non perrupit ad eorum ſtationes; praelioque nocturno, praeſertim, abſente et in conſulto Rege, abſtinuit.

Prima deinde luce Poliarchus, qui apud ſe non erat, ex cladis nocturnae dedecore, ſuos, ac Mauros, ad concionem uocat. Ibi queſtus militare flagitium eſſe admiſſum ab iis, qui ſeruauerant maria, adeſſe exermes iuſſit, quotquot ex Gallis a claſſe aufugerant, eosque in fortuitam ſeriem digeſtos decimi cuiusque expiari ſupplicio. Eadem Reginae ſeueritas in ſuos Mauros erat. Sed quum iam numerati ducerentur ad poenam; illa pro Gallis, ipſo pro Mauris, orauit. Ita leuiori infamia, et in delictis militum aſſueta, (nam inultum facinus non eſſe intererat) quibusdam aliquid ſanguinis de lacerto miſſum eſt, foſſam alii ſeminudi ducere iuſſi; alii pari cultu ſtare in foro, ſui ſpectaculum ciuibus praebituri. Et quamquam id tempus egebat militibus, relicti ſunt tamen eo die ad dedecus, ut ceteros animaduerſionis timor acueret.

Iamque ipſe Poliarchus coccinea inſignis chlamyde eminebat in Numida equo, nudumque uerticem huc illuc oſtentans. ſui reuerentia et ſpe uincendi omnes ordines implebat. Relictis deinde, qui regiam, qui moenia, qui clauſtra portarum tuerentur, ad caſtra cum ceteris proceſſit; militibus ex imperio Gelanori iam in

or-

ordines paſſim euntibus. Quippe et leuiter armati iuſtae pugnae initia utrimque liberauerant, et Radirobanes totam aciem inſtruebat longe animo uultuque commotior, ex quo a captiuis audiuerat illic unum es Gallicis Regibus eſſe; et Poliarchum appellari. (Nam eo nomine ille cenſeri uolebat, quo apud exteros ſe celebrauerat in tenuiori fortuna.) Statim Radirobani occurrit, ita iuuenem uocari, cuius amore capta Argenis ſua foedera deſpexerat. Sed, an is ipſe eſſet, haut immerito ambigebat; quia et multis idem nomen poterat conuenire, nec de eo Soleniſſa, ut de Rege meminerat. Ac ut maxime Rex eſſet; unde tunc ille in Africa? quis deus hoc aemulorum par compoſuiſſet ad certamen? aut, quod rixarum ingenium, ut idem occupato Argenidis animo interuertiſſet ſuas ſpes in Sicilia, et nunc ueluti ex compacto aduerſaturus conſiliis in Mauritaniam ueniſſet?

Sed imminens praelium dilatam tot cogitationum ſeriem uertit in iram: Planicies modica erat a loco, quem caſtris Radirobanes inſederat, ad uallum Poliarchi. Haec ad pugnam deſinata, armis undique et ſignis fulgebat. Vterque Rex dexterum cornu ſuorum tuebatur. Laeuum Sardorum regebat Virtiganes; et honori Maurorum Poliarchus dederat, ut iu laeuo ſenex Micipſa, magni in illa gente nominis, imperaret; huic tamen additus Gelanorus; ut uigore aetatis ſufficeret ad ea, quae aetas in Micipſa detraxerat. Annotatum eſt ad uictoriae ingententem fiduciam, Gallorum Maurorumque paucisſimos in procinctu nuncupaſſe teſtamentum. Adeo non uincere modo, ſed et frui uictoria ſperabant. Vbi ſigna cecinere, initium pugnae a ſagittariis fuit. Sed feruidius, quam ex imperatorum praeceptis campo decurſu, totae acies ad pugnam coierunt. Sic ademtum

ſpatium ſagittis fundisque eſt. Vix locus ad haſtas phalangibus; uix ſatis uertebantur equi in turmis. Ita omnibus primo adore concitatis, nemo tamen aut uires Poliarchi, aut animum aequabat; quamuis et Radirobanes aemulatione terribilis memorabilem pugnam ederet, et multi ſuis ducibus digni laudarentur uel ſua uel hoſtium morte. Luebant plerique inſontes paucorum inſaniam, et quod triſtisſimum bellorum nefas eſt, non ex offenſa, uel odio, ſed paritione fortunae habebant, quibus uitam eriperent.

Iam ſanguinis multum erat; quum fatis adhuc plurima necem properantibus uiſi ſunt dii intercedere. Quippe ea nubium caligo condidit diem, ut ueluti ad intempeſtiuam noctem plerique horreſcerent. Fulminum deinde ſtrepitus, et decurrentium fulgurum minae, ad religionem metumque furorem in alternis caedibus bacchantium conuertit. Sed adhuc implicitos, dubitantesque diis parere, acti in ueſaniam elephanti diuiſerunt; quos Hyanisbe iuſſerat cum frontalibus, criſtisque et turribus promoueri in aciem. Plerique eorum nuper in uenatione capti, et adhuc propemodum rudes, nondum libertatis et ferociae erant obliti. Adhuc uero Europae incognita erat haec ſpecies. Immenſum et informe animal; paene omnibus membris una mole confuſis. Merſum caput inter humeros, nec a globo multum diſpar, niſi qua proboſcis in terram deſcendit, foede promiſſa a naribus, et, ſi color abſit, inſtar longi et tumidi anguis, neruorum circulis ita articulatim nexa, ut contrahi laxarique, flecti etiam posſit, et eſſe pro manui. Patulae aures utrumque tempus regunt. Oculi exiguo orbe ſub tumida fronte reconditi. Ebur, quo pretioſisſimi ſunt, longe ex ore eminet, paene inſtar lituorum, niſi quod debiliori parte inflectitur.

Ad

Ad hanc formam non obſtupuerant modo Sardi, in quos beſtiae agebantur; ſed et Galli ſua illa auxilia haud intrepidi uidebant. Poſtquam uero ſubitis tenebris coelum inhorruit. Elephanti tam pauere faciles, quam iraſci tumultuque inſolito, qui edebatur in nubibus attoniti, iam coeperant difficiliores eſſe regentibus; quum ingens, et paene in oculos fulgur impactum adeo eorum ualentisſimum turbauit, ut repente uerteretur in rabiem, immemorque diſciplinæ, ſeſe in curſum, qua impetus erat, effunderet. Prorumpunt et caeteri, disiectis rectoribus, eumque ſequuntur. Mox acrius concepta amentia, omiſſoque gubernatorum imperio, iam non alteri modo parti, ſed omnibus hoſtes eſſe uidebantur; decurrebantque per aciem inter arma et tumultum feruentes rabie; et quia exitum per tot cuneos non uidebant, tanquam maculis induti quaerebant libertatem, Plerique Gallorum ordines laxauere; neque Sardis militia conſtantior fuit; utique poſtquam obuii furentium beſtiarum oppresſi ueſtigiis iacuere; quidam etiam proboſcidum nexu ligati, proiectique ſublimes in aërem. Moles illarum, et nouitas, et horribile uitium experimentum turbatis militibus mentem eripuit. Aduenisſe deum iram, uel facta tunc primum ad dirimendam aciem monſtra, audebant coniicere. Multis uidiſſe furentes belluas ſatis erat ad fugam. Longius remotos terror ſociorum in ueſaniam abſtulit. Equi maxime conſternati, nec ferentes odoris inſolentiam, dominos plerumque indignantes per loca praecipitiis intuta aut hoſtibus egerunt.

Tandem aciem a tredecim belluis (nam omnino tot erant) fuſam eſſe, fortunae ludibrium fuit; quo probatum eſt, non plus corporum uires in praeliis ualere, quam affectus animorum, nec multitudinem magis fer-

tio praelii, ut impunius ducem et militem agere poſſet, omiſerat regia inſignia, purpureum ſagulum, casſidemque uittatam, et ea cuidam Megaloſtheni tradiderat. Ita cum trecentis Poliarchi equitibus intrauit inimicae ciuitatis munimenta, hactenus quidem fraude idonea; ſed, quo deinde ſuccederet? Militibus omnibus hoſpitia aut tentoria ſua erant. Si alicui manipulo ſe adderet, non lateret in paucis, qui plures, et armis occultus, fefellerat; ſin omnium conſortia fugiebat, quid erat aliud, quam ſolitudine ſuſpicioſa ſe prodere?

Quamdiu igitur paucae hae turmae circa forum ſteterunt, (illuc enim conuenerant, accepturae ducum imperia) haud aegre multitudinis beneficio tutus fuit. Sed non multo poſt a Poliarcho nuntius uenit, qui iuberet illa equitum agmina, quae urbem intrauerant, ad hoſpitia ſua diuertere et Reginae intra urbem ea nocte praeſidio eſſe. Hanc uocem Radirobanes paene exanimis accepit. Sparſim enim equites turmas laxabant; quisque occupabat notas domos. Hoſpites, calonesque expediebant officia. Ipſe, tanquam domum quaereret, unus circuibat omnes uicos, neſcius, quos potisſimum fugeret, niſi quod obuii quique formidoloſisſimi erant. Omnibus inuiſus, et, ſi caperetur, ſolo redemtionis ſuae pretio forte ſeruandus, magis magisque auctam cum ira formidinem uix tenebat; aliquoties impetu ſumto, ut hoſtem confeſſus, et aut moriturus ſtrenue, aut ſalutem in praemium audaciae laturus, prorumperet per portae cuſtodiam. Vna quippe tantum erat in illo tumultu, quae curribus et equis pateret, magnis quoque copiis obſeruata. Nemo in uia accedebat propius fraenum, aut intuebatur in euntem, quem non tanquam in ſe intentum nouo horrore refugeret.

Quum pererrata urbe non modicum tempus conſumſiſſet in illo timendi ſupplicio, nec differri amplius poſſet aliquod conſilium; occurrerunt agaſones cum equis dominorum, quos ad aquam ducebant. Eos Radirobanes ſequi inſtituit, ſi qua eorum ductu poſſet ad flumen peruenire. Vrbis autem ſitus hic erat. Altero a munimentis ſtadio fluebat amnis, ea parte, qua itur ad mare; qua et hoſtes caſtra locauerant. At quo latere urbs erat Sardis maxime auerſa, ad ipſa moenia pertingebat lacus ingens, ſex, ut minimum ſtadia latus, duodecim in longum protenſus. Nec erat praeter hunc lacum, quo equi lauarentur aut biberent. Illic autem nullum ab hoſte periculum; ciuitate per tot aquas, niſi nauigiis, non peruia. Exiguam ergo portam, quae ad crepidinem lacus patebat, aliquot militum ſtatione firmauerant, aperiebantque bis de die, animalibus adaquandis, et ad ceteros ciuium uſus. Ad illam tunc calones proceſſere; Quibus Radirobanes miſtus, poſtquam ſpatia undarum uidit tam ingenti campo porrecta, uix ſpem enatandi eſſe ratus, tamen ueluti ultimo horrore uires collegit, et ſic per uota (ut deinde ſuis narrauit) Neptunum affatus eſt. O potentiſſime illorum deorum, qui eadem cum hominibus elementa incolunt, cuius dona ſunt fluuii, fontes, lacusque, has undas, quas ſalutis incertus nunc ineo, mitiga; o bone. Ferant me; et in deſtinates ripas placide agant. Iſti praeterea equo (nam et illi generi praees, equumque excuſſiſti a uerberata humo) iſti, inquam, qui mihi deſtituto pro cymba et uectore eſt, ſuffice uires, ut quem impetu ſuo hoſtibus tradidit; eodem eripiat. Tum ego de Afrorum manubiis expreſſam in aere tui beneficii, meique periculi memoriam, in Calaritano litore conſtituam; qua tibi fanum et nemus mei patres ſacrauerunt. His uotis tacite obligatus, primum

liba-

libauit aquas,in uadi commoditatem leniter deſinentes; equum deinde potu refectum paullo egit ulterius, fruſtra admonentibus, qui cum eo erant in lacu, uaſtam in proximo altitudinem latere. Ille autem contemplatus ad quam breuisſime ripam ſinus undarum ferrent, utrimque calcaribus impulit equum, qui, iuba ferociter concuſſa, dedit ſe protinus in undas, ſoloque eminens uertice incumbentem dominum ferre coepit, qua iuſſut eſt. Exclamant ex crepidine,et primis undisMauri, errorem aut caſum arbitrati, et monent, qua commodius parte habenas reflectat. Sed paullatim procedebat in altum, omnibus,qui id uidebant, ut in miro et ſubito caſu, diuerſa de eo iactantibus, nec dubitantibus, quin periret. Iamque illum non uiuere, ſed cadauer deferri fluctibus credebant; utique poſtquam longe receſſerat, et tantum ex colore adhuc aliquid ſupra aquam eminere noſcitabatur.

At Radirobani, ut timorem late circumſtans periculum, ita ſpem dabat ualidisſimus equus,quem uoce,motisque interdum habenis,reuocabat ad uirium memoriam. Praeſtabant et facilem curſum aquae in neutram partem obnoxiae; nam nec aliquo fluebant, et tunc ſolito placidiores erant,ceſſantibus uentis. Coepit tamen aegrius equus emoliri aquas ſpiritu, uidebaturque deficere; quum in mediis fluctibus arena ſublimis, neque cedens ueſtigio, natandi necesſitatem opportune intermiſit. Stetit ergo difflandis feſſus aquis,totoque pectore altior, tanquam laborem miraretur, ſe anhelitu leuabat. Sed Rex ueritus,ne exerciti nimio motu nerui poſt quietem rigerent, breues inducias ad reſpirandum fecit; adhucque calidas ſuffragines motis calcaribus egit in lacum. Suffecit animoſo equo concitum corpus, undisque et intentione natandi differentibus mortem, ad

ſu-

ſupremam ripam uexit. Tunc, liquente ſpiritu, uix moratus, dum dominus ſine lapſu deſcenderet, ſe in arena explicuit. Ad Radirobanes ad exhauſti magnitudinem periculi horrens; quod in ciuitatem hoſtium intraſſet, quod per immenſum inde lacum, et paene grauiora ipſa morte pericula, effugiſſet captiuitatem; nouo metu excitabatur; timebatque aut terra aut lacu uenturos, qui uincula, uel, ſi recuſaret, mortem darent. Longe enim ab ea lacus ripa ſuorum caſtra erant. Sed ſolatio fuit, quod prima nox ingruebat, ſemper ad latebras fugamque ſecurior.

CAPVT XX
ARGVMENTVM.

Redditus fuit Radirobanes ad noua praelia animos comparat. Vtrimque timor ad cruenta ſacra adigit: hinc Hyanisbe puerum Saturno mactaudum profert: inde Sitalces pro exercitu ſe deuouet. Sed utrimque haec religio barbara hinc a ſeruo Sitaltis, inde a Poliarcho arcetur.

Interim Poliarchus diuiſis militibus, qui in urbe pernoctarent, aut eſſent intra uallum. ipſe breuiter Hyanisbe colloquutus, non manſit in regia; ſed in caſtris ſibi praetorium iuſſit ſtatui, ad omnes fortunae articulos intentus, ſi qui commode in hoſtem ſe praeberent. Nec ceſſiſſet inter tenebras, niſi illum Sardorum conſternatio Regem quaerentium retraxiſſet ad cauendi ambigendique conſilia: quia incertum erat, quae cauſſa tot in illorum caſtris uoces attolleret, tot faces immenſis circum campis accenderet. Namque Sardorum duces, ad Regis tentorium collecti, quum mutuo interrogaſſent, num rediiſſet, num diuertiſſet in caſtrorum aliam partem; quis denique pugnanti adfuiſſet, quis texiſſet recedentem ab acie; poſtquam quiſque diuerſa dicebat,

bat,

bat, omnes uno impetu ad triſtiora conuerſi ſunt. Caeſum captumue crediderunt. Nec aberant a rixa; quos cum Rege fuiſſe, quos ſeruaſſe, quos ſaltem uera de eo poſſe renuntiare opporteret. Sed maxime militum uulgus, ſiue cura, et amiſsi Principis deſiderio, ſiue inſania correpti, non exſpectato ducum imperio, quorum reuerentia ex Rege pendebat, ſoluerunt diſciplinam. Hi auios petiuere campos, ſi Princeps erraſſet, compellatum reducturi; plures accenſis facibus cruentum praelio campum ſcrutabantur, in cadauerum ora proni, illicque timentes, quod quaerebant, inuenire. Ita Sardorum uocibus, igne, procurſu, undique arua feruebant. Speculabatur omnia de caſtrorum aggere Poliarchus; et ſeu nocturua haec bacchantium militum religio eſſet, ſeu ullius alterius dii furor, aut ars denique militaris in ſe parata; in omnia ſolertiam, excubias, uota, compoſuit.

Ceterum in illo officio atque tumultu occupatis ſubito nuntiatur, Radirobanem in tentorium rediiſſe. Quippe ille ad ultimam lacus ritam expoſitus ante, quam noctis caligo uſum oculorum eripuiſſet, ſtrenue ſpeculatus eſt, quo itinere peruenire poſſet ad ſuos. Tum paluſtrem ripam ſequutus eſt, ut ſi qui inſtarent fugienti, inter arundines lateret. Ita lacum circumiuit, et deinde extra uiarium frequentiam, per foſſas, aut munitos ſepibus campos, ad ſuum uallum contendit. Hoc ipſum formidoloſum ei fuit, quod ſparſi cum lampadibus milites clamoribus coelum impleuerant; neſciusque ſe diligentia illa quaeri, omnium anxie faces et uultus fugiebat. Tandem in tentorium peruenit; monitaeque cohortes omittere ominoſam, iamque ſuperfluum de ipſo quaeſtionem, pari licentia in laetitiam effuſae, omnes ad Regis fores uenerunt; quo uiſo, quum diu plauſiſſent, ad ſtationes, aut contubernia, aegre receſſum eſt.

Inte-

Interim Virtiganes, Sardorumque praecipui, ad Radirobanis genua accidentes, cum fletu rogabant, quae fortuna, quodue conſilium, eum a ſuis tam diu auertiſſe. Ille prolixe diſcrimen memorabat, ſtupentibus cunctis, timoremque ambitioſe promentibus. Dumque certatim omnes aut gratias diis agunt, aut Regi tanquam fortunae fatorumque uictori adulantur; quidem poëta Virtigani familiaris, extemplo in eum caſum uerſibus ſic luſit, ut diceret Radirobanem ſuis Sardis eſſe pro Sole; qui, a eo abſente, emarcuiſſent, et ex reſtituti ſpiritu uultuque penderent.

Ergo auſae foedare diem, noſtrumque tenebris
Sic nubes miſcere polum? Quaeſiuimus omni
Aethere pallentis nutantia lumina Solis;
Ille aberat; proh fata deum! eu texit opaco
Hunc ſoror occurſu, coeli ſeu calle latenti
Fatidicas pronus Cyrrhae deſcendit ad umbras.
Tunc uero quantis arſerunt pectora curis!
Excidimus miſeri nobis, Ah cedite gentes
Parrhaſiis natae foeta inter robora ſiluis
Scilicet exangui fugientem horrore ſequuti
Titanem, Occiduas propius pulſauimus oras
Planctibus, aeternis ceu gens damnata tenebris.
Ni redis, o hominum praeſes, iam fraena remittat
Iuſtus honos legum, peccentque impune tenebrae
Quid ſiue te gens tota hominum? quo funere damnas
Diſceſſu nos Phoebe tuo? Reſolubilis aër
Obruet informem ſpiſſatis nubibus orbem;
Et ſeſe in gelidas ſoluet natura pruinas.
Parcite mortales lacrymis, nec perdite planctus,
Purpureum redit, ecce iubar, capitisque coruſci
Fulget apex. Cernis radios, aſſuetaque ſceptro
Brachia, et igniferas pharetra lucente ſagittas?
Salue cura deum, et noſtros ne deſere coetus;
Nec facies. Sint noctiuagae nemora alta Sororis;
At tu urbes hominesque habeas. Tibi cura benignum
Ferre diem, cunctas ſolio componere terras.

Po-

Poſtera luce inuicem aduerſariorum uires expertis lentiora fuere conſilia, uno Poliarcho adhuc praeliſi cogitante; huic enim arma placebant, Radirobanis odio, et deſiderio petendae Siciliae. Sed Reginae precibus dedit, ne eo die quietem hoſtem laceſſeret. Mirum fuit de exitu belli tam acriter Hyanisbem coepiſſe disſidere; et ipſam Radirobanis temeritatem ſolicitudine fuisſe mutatam. Quippe animus utriusque et immanitate ſacrorum, ad quae confugerunt, emicuit. Nam Regina deligi ingenium puerum iusſit, qui Saturno immolaretur. Piaculi conſuetudo a Tyriis erat orta; qui crudelitatem moris infandi in Africa Carthaginienſibuis ſuis colonis tradiderant. Externamque et barbaram deuotionem in deos territa Hyanisbe uſurpabat; quia miſeri aut anxii mortales terribilia et incognita remedia arcanam uim habere exiſtimant. Apparabatur funeſti ſacri ratio, infulasque uictima accipiebat: Nec ſacerdos deerat ſceleratae pietati, Quum hoc uero Poliarcho nuntiatum eſt; ſtatim turbatus exiliit; et ad Hyanisbem properans; ſi hoc, inquit, foedae ſaeuitiae auxilium, Regina, in hoſtes tibi placet, patiaris me abire. Nunquam enim uires meas illi ſuperſtitioni miſcebo; nec committam, ut mei milites numinis fortudinem uideantur induiſſe, quodcunque eſt, quod tam turpiter placari amat. Nolo, inquam. extorquere a diis pudendo pretio uictoriam; qui non de illis ſunt, quos debemus colere, uel auerſantur hanc deceptae mortalitatis infamiam. Proinde aut hunc ex uinculis puerum. aut me ex finibus tuis mitte. Quamquam Hyanisbe uerebatur Saturnum, erat tamen praeſentior Poliarchus. Ademtae ſunt puero uittae; iuuitque hoc ipſum populi mentes, quod Poliarchus non ſolicitabat extrema remedia. Num enim tantus dux belli incerta ignoraret;

raret;

raret; aut niſi in procliui ſentiret eſſe uictoriam, hanc unius pueri ſanguine dedignaretnr a fatis comparare?

Eodem tempore, quaſi ſuperſtitionibus conueniſſet utraque caſtra corrumpere, quidam ſenex inter Sardos illuſtris, (Sitalces appellabatur) olim ſtrenuus manu, tunc conſilio ſpectabilis, uenit ad Radirobanem, qui forte cnm ſuorum delectis uaria ſuper bello agitabat; obtulitque ſuum caput, quo a diis manibus paciſceretur uictoriam. Nec intereſt, inquit, quod priuatus ſum. Satis erit, ſi me Rex meus deuouebit, ut ſalutem publicam ſuſtineam, procuremque. Poſtquam ero legitimo ritu morti ſacratus, laceſſam hodie cum modica turma bellum, in quo terrorem ac diras mecum in hoſtem ferens, caedar a neſcientibus me in exitium ſuum perire. Nonnihil cunctatus Radirobanes ad laetitiam oblatae, ut ſperabat, uictoriae; gnarusque hanc ſui capitis deuouendi uim ab Italicis uatibus efficacem cenſeri, effuſe Sitalcem laudauit; et quoniam, ait, nobis tuo interitu uictoriam trades, nec poteris ſentire praemia, quae mereris, at ſcias tuae ſtirpi apud me immotam gratiam manere; ut nemo Sardorum uiuere malit, quam familiam ſuam ad gloriam euehere, quam in tua mirabitur. Age ſtrenue; et breuisſimi fati curſu redime famam, quam nulla mors extiguat. Vocauere ergo pontificem, qui deuotionis ſacramenſum more Hetruſco perageret: Subitoque Sitalces praetexta indutus, uelato capite, ſuper abiectum conſtitit telum, tangensque ſubiecta manu mentum, ſequutus eſt omnia uerba pontificis, quibus aduerſas Gallorum Maurorumque legiones, ſecum diis manibus, et telluri deuoueret, His patratis: tempus eſt, inquit, adhuc recenti religione, ut terrorem, fugam, interitum, in hoſtes deuoluam. Date leuis armaturae aliquos, qui excurſionis ſpecie mecum tendant ad ho-

ſtium

ſtium uallum. Exciemus ad praelium uel eos ſaltem, qui pro cuſtodia caſtrorum ſtabunt; noſtriſque per fraudem refugientibus, ego pertinacia extorquebo mortem ab hoſtibus. Et meo ſanguine damnabuntur funeribus; poteriſque execratos, quum lubebit, ad ſatietatem debellare.

Pleriſque Sardorum, quam mira, tam certa uidebatur Sitalcis oratio. Statim ſagittariorum aliquot turmae homini datae, per quos hoſtem prouocaret ad certamen. Sed Sitalci ſeruus erat, diu liberaliter habitus, et charitate domini plus, quam patriae flagrans. Is herum inſanire in tam properae mortis uoto exiſtimans, poſtquam disſuadere non potuit, clam ad Poliarchi caſtra conuerſus eſt; deductusque ad illum: Venio, inquit, patriae meae proditor; et ab illa ſalutem, a te autem tuisq; perniciem auerſurus. Nec grandius praemium efflagito, quam ut illius uitam ſeruetis, cuius mors uobis in exitium deſtinata eſt. Raptim deinde expoſuit furiale Sitalcis conſilium: quo audito, Poliarchus non tam exhorruit ad religionis infernae uim, (neque enim credebat ex unius deſperati, aut furentis, uoluntaria morte totas acies profligari,) quam terrorem praeuerti concupiit in ſuis facile illapſurum ſuperſtitionis ingenio. Itaque indicem, ſi uera afferret, ſperare praemia imperauit; et indutum Gallicis armis, uinculiſque tamen cohibitum, ſagittariis addidit; qui in prouinctu intra caſtra conſtituerunt, ut ſi, quod ſeruus monuerat, leuis armatura a Sardorum uallo procederet, ingruentes refellerent. Iis autem praeceptum eſt, ut terrore miniſque plus, quam uulneribus certarent, ne in Sitalcem, quem inuiolatum praeſtari uolebat, temere peccaretur. Seruo autem ſua et domini libertas decreta eſt, ſi mature pugnantem commonſtraret. Vix ea Poliar-

Hh chus

chus edixerat, quum uelitatio a Sardis coorta eſt Sitalcem ducentibus. Illico erupere a Poliarcho praeparati; et ex aduerſo Sardi haut multum cunctati miſſilibus, ſimulatione fugae deſerunt Sitalcem, auidum perire, et mortis ſpe maiora humanis uiribus audentem. Sed ſeruus inclamabat illum eſſe, quem ſeruari Poliarchus praeceperat. Ergo in medium turmae furentem excipiunt; et armis contecti perferunt ictus, exarmantque circumuentum. Inde abnuentem ſe dedere, et ſolicitantem contumeliis iram hoſtium, tamen trahunt ad caſtra: quo conſpecto, Poliarchus: melius, inquit, apud nos, quam apud deos manes coenaueris. Nec ingere maledicta; quaſi crudeles ſimus, qui coegimus te uiuere. Vbi enim de huius belli exitu diſceptauerint fata, in nobis mora non erit, ſi tunc quoque perſequi mortem uolueris. Sed nolo, apud umbras glorieris, quaſi in tui mercedem noſtra omnium fata dii prodegerint.

Vno deinde captiuorum accito, ea lege illum ad ſuos dimiſit, ut Radirobani nuntiaret, bene habere in Gallicis caſtris Sitalcem: igitur curam de amici ualetudine omitteret; uicturum hunc ſaltem ad exitum belli. Nam et tellurem, et inferos deos, recuſaſſe uictoriae pretium, quam dare non poterant. His a captiuo nuntiatis, accendit Radirobanem coepti infelicitas, ſimulque inſultatio exprobrantis ſuperſtitionem Poliarchi. Necdum certus, an Poliarchus ille eſſet, quem amabat Argenis, animi tamen odiique augurio ſuſpicionem fouente, uerum exprimere ſtatuit perplexa epiſtola, qua Poliarchus ut uanam obſcuramque negligeret, ſi forte cum Argenide nulla foedera iniuerat; ſin autem erat ille, quem Seleniſſa prodiderat, ſtatim hiſtoriam agnoſceret, daturus haut dubia iracundiae et aemulationis indicia. Neque mora, et uni uiciſſim ex Galliis, quos habebat

ca-

captiuos, litteras ad Poliarchum tradit; quas detulit ille ignarus conuiciorum, quibus contumelioſiſſima cera legentis oculos impleuit. Non enim Argenidi, non Hyanisbae Radirobanes pepercerat. Aiebatque ſe mirari, quod Theocrine poſt contubernium iuuenculae Principis haereret Hyanisbae. Vt puellam ſefelliſſet, ſic ab anu iuſto Cupidinis telo eſſe deceptam. Sed ſe uindicem adeſſe Siciliae, cui reciſam ſimulatae Palladis ceruicem uouebat. Ira turgidus Poliarchus, nec iam magis Hyanisbae, quum ſibi geſturus hoc in Radirobanem bellum, codicillos quidem preſſit, ceterum tam commoto ea ueſpera uultu fuit, ut conſtaret nihil paruum agitari. Praeter conuiciorum foeditatem, adhuc animus turbabatur ad nomina Theocrines et Palladis, quaerebatque apud ſe, quis haec Radirobani ſecreta retexiſſet; donec memor Argenidem ultimo, quod inter eos fuerat, colloquio eſſe queſtam de perfidia Seleniſſa; ipſe rem omnem inde emanaſſe coniiciens, coepit frendens, unaque iracundia Radirobanem atque anum complexus, ſibi de utroque ſupplicium deſtinare.

CAPVT XXI

ARGVMENTVM.

Repetito certamine, alter in alterum ſe quaerentem toto impetu conuertitur. Suorum tamen pietate diuiduntur. Iuſſus miles Regibus arenam reſtituit. Tum Poliarchus, directo in iugulum Radirobanis ferro, ſincere uictor exiſtit.

Vt uero illuxit, ferro, non uerbis refutatus iniurias, exercitum in ordines iuſſit ire; praemonita Hyanisbe, ne cui inter pugnam portae urbis paterent. Nec ſe quidem de uictoria dubitare; ſed, ſi qui ſuorum fugiſſet ex acie, nolle ſe intra munimenta hos recipi. Nunquam alacrior militibus uiſus; conuenientibus uerbis

unamquemque affatus eſt. Gallis, adiutae Hyanisbes, quae ipſos decora manerent, referebat. Mauros tyranni odio ſacra patria euerſuri agebat in iram. Vtrisque ſpolia oſtendebat, et in uicino eſſe Sardiniam, quam, inquit, ſi in iſto, quem uidetis, campo uicerimus, obnoxiam nobis eo modo habebimus, quo RadirobanesAfricam uellet. Omnes quidem illa uerba, ſed plus uultus dicentis permouerant. Nec ſegnior acuendis militibus Radirobanes multos ſibi in ea uictoria triumphos fingebat. Nam Poliarchum Argenidis ſponſum eſſe, inde crediderat, quod tam ſubito imminebat certamine quaſi pridianas litteras uindicaturus. Si hunc ergo occideret, illo ipſo uulnere cogitabat, et ſe ſummum de Argenide ſupplicium eſſe ſumturum, et a regno deiecturum Hyanisbem; qua ſubacta, ipſe Mauritaniae ſceptro auctus traiiceret in Siciliam, non habiturus ex hoſtibus, qui uictoris ora ferre, aut ipſius in poſterum imperiis intercedere auderet.

Hac immani ſpe ferox, inſtructos ordines admouit uenienti Poliarcho. Nemo erat, qui non de fortuna partium decreturum illum diem coniiceret. Intentior itaque cura ſpem ciuium uariis terroribus miſcebas. Prohiberi a muris ciuitatis non ſenes poterant, non flebilior turba oneratae liberis matres, quos innoxios paſſim diis oſtendebant, ueneratae ne teneris corporibus hoſtis illuderet.

Balearici, qui in Radirobanis acie erant. Numidas inchoandae pognae praemiſſos ſuis fundis turbauere. SedPoliarchus equesGallos procurrere iuſſit, ſpatiumque funditoribus adimere, quo ſaxa librabant. Numidas autem monuit, ut, relicta praelii fronte, leuiter obirent hoſtium latera, et quamplurimos a pugnae recto ordine in ſe diſtraherent. Contra Radirobanes ſatis

age-

agebat; aliquot turmis equitum circuire hoſtium cornua imperans, et a tergo incautos adoriti: Simul Gallicae Africanaeque linguae peritos miſerat, qui, tanquam Poliarcho iubente, proclamarent inclinare ad Sardos uictoriam, profugerent Galli Maurique. Lixam ad receptum patere. Ea uox non paucos initio perculit, riſu deinde excepta: et pari uociferatione a multis relatum eſt, ut fugerent Sardi. Nihil medii inter utramque aciem erat, obſtabant corporibus corpora; telum telo frangebatur. In tam arctis ordinibus, aut cadere aut uincere unicuique ſupererat. Hortantium quoque clamor, queſtibus ſauciorum, et fragore armorum permixtus, terribili ſono in urbem ferebatur. Galli praeſtabant equitibus. Sardi, et Ligures, phalange non cedebant. Sed ducum praecipuum opus fuit. Hinc Poliarchus praeter ingenium ſaeuus, non planctus, non uota audiebat deprecantium mortem; ſiue aures belli ardor occluſerat, ſiue in Radirobanem ira; qui ex alia parte perruptos ui ordines ſolus ſaepiſſime intrabat tanquam oblitus erroris, quo inter hoſtes prouectus ingratiis Lixam peruenerat. Ita Sardi ſub Poliarcho [illegible]rabant, cedebantque circa Radirobanem Galli ac Numidae. Sed grandior ira Poliarchum torquebat, nec uulgari ſanguine reſtinguenda. Vnum erat Radirobanis pectus, quod maledicti in Argenidem et Hyanisbem conſcium ſuo uulnere expleret ſaeuientem. Per ſuos igitur hoſtiumque manipulos quaerere hoſtem coepit dignitati et irae ſuae parem, multum quoque inclamitant, ut ſi auderet, ſi uir eſſet, proprio diſcrimine totius belli fortunam prouocatus exciperet. Vicit acrem et confuſum praeliantium cadentiumque tumultum, uox ſaepe repetita aliiſque mandata; et ad Radirobanem haut quietiora cogitantem allapſa eſt; quem hoc unum puduit, quod

prior non uocaſſet. Ocyus cetera reliquit certamina, omnibusque ſubmotis, properauit in aemulum. Non leones Africa illa, non ſerpentes tanto furore incitatos adſpexerat. Breui tamen colloquio ſuſtinuerunt auidas manus: priorque Poliarchus: Ades, inquit, o latro; da poenas turpiſsimae noxae. Non mihi hodie elaberis, non ſi plenius quam Achillem inuiolabili Styge tua mater te exſtinxit. Tibi, domina, ſacrum hoc fero; ſi tam turpem hoſtiam forte accipies. Et Radirobanes: prodis tandem de gynaeceo, molisſime amator: Sed praeteritae uitae probra mors inter arma celauerit. Ne dubita, tanquam uir eſſes, iugulum dare.

Neutri uacauit alternis contumeliis prolixius reſpondere. Ira, quae addere uires ſolet, iam nimia, impotensque, paene debilitauerat manus. Coierunt tamen pectoribus, equis, telis; non mollius, quam ſi alliſas rupibus rupes turbo conferret. Sed ictibus fortuna tunc abfuit; et equi, quamquam illo concurſu laeſi, ad ceteram pugnam non fuerunt inutiles. Circumactis ergo habenis, uterque iaculum alte amento quaſſatum uibrauit; quod inuicem parma excuſſum eſt. Supererat unicuique misſile alterum: id ne fruſtra periret, diu armorum aditus oculis manibusque metiti ſunt. Tandem Radirobani nihil certius uiſum, quam equum hoſtilem confodere: quod ne impune eſſet, equum illius uicisſim Poliarchus ferit in capite: mox ambo ueriti lapſum, aut beſtiarum iam in morte inſanientium fugam, uelut pari conſenſu in terram deſiliunt, raptisque bipennibus, quae pendebant ex equis, ad certamen praecipitant. Sed ſuorum pietate diuiſi ſunt. Quippe media Gallorum agmina atque Sardorum interuenere furentibus. Haec uero auxilia quum uterque auerſaretur, aegre tandem, nec antea, quam ſaepius iuſſus, receſſit e me-

dio

dio miles, Regibusque arenam reſtituit; qui adhuc integri, omiſsis bipennibus, laeua clypeum tenuere, dextera haſtam; quam ab hoſte uenientem Poliarchus eludens, certiori ictu Radirobanem tetigit, uulnusque haut modicum fecit in latere. Strinxere inde ferrum; ſaepe ita conſerti, ut ſolo capulo ora aut pectora liceret uerberare. Nulla pars corporis, nulli armorum nexus intentati ſupererant. Horror omnes, et deinde miſericordia permouit, tantorum ſpirituum Principes incolumni exercitu perire. Rurſus igitur agmina coierunt, diuiſeruntque pugnaces; quod uterque, in dedecus ſuum accipiens, proximos cum ira et imperio rogauit, ecquid uictum ſe crederent, quem ſi tegere, ſic a pugna properarent eripere?

Sic militibus, ducibusque diſcuſsis, redeunt ambo ad poſtremum diſcrimen; animis quidem inuictis; ſed multi ſanguinis iactura uires abſtulerat, anhelisque corporibus iam nec certi nec ualidi erant ictus. Plus animi tamen et ſanguinis Poliarcho reſtabat. Memor deinde cauſſae, quae odium fecerat; nec dubius, niſi uinceret, perituram dolore Argenidem; altius ſuſtulit ferrum, eoque in Radirobanis iugulum oblique intrauit, inter galeae loricaeque commiſſuram. Ille ſe mori intelligens, feſtinansque ad uindictam, curſum in Poliarchum praecipitat, affligitque ſui corporis mole incautum ſic, ut in terram ambo deciderent. Statim militum ululatu coelum inhorruit, his unum, his alium occidiſſe, plerisque utrumque expiraſſe credentibus. Et quia ſub premente Radirobane Poliarchus ceciderat, peiori omine mens Gallorum Maurorumque uertebatur; ut nec defuerint, qui ad Hyanisbem decurrerent triſtia de eo nuntiaturi. Inundauere in campum confertisſima

turba Gallorum atque Sardorum. Nulla praefectis reuerentia; nihil uexilla ordinesque tunc poterant. Suum cuique uidebatur ad Reges decurrere, eosque ſeu occidiſſent, ſeu uiuerent, ab arena eripere. Adeo ut tumultuoſa auxilia Poliarchum paene obruerint; ſed iam ille paullatim ſe expedierat ab hoſtis complexibus; et ultimo ſingultu explicitum ferro adhuc tentabat. Hunc uero ut uiuere, et erigi, Galli ſimul Maurique conſpiciunt, ingenti feroces gaudio prouehuntur in Sardorum promtiores Radirobanis cadauer tegentium, ipſumque Poliarchum infeſtantium telis. Sed discrimen breuisſimum fuit. Nam et uictoriae laetitia Poliarchum refecerat, et Galli impigram opem ferebant. Senſim igitur Sardi ceſſerunt; aliquid quoque ſuae uirtuti imputantes, quod tanta in clade a fuga temperabant. Illis igitur late ſubmotis, hoſtili potitus corpore, ſpoliisque opimis, Poliarchus ſincere uictor fuit.

IOANNIS BARCLAII
ARGENIS
LIBER QVINCTVS.
CAP. I
ARGVMENTVM.

Vbi legatis corpus Radirobanis repetentibus redditum, Poliarchus uulneribus aeger abſcedit in thalamum. Sed hunc Themiſon Afer priſtinae tandem ſaluti reponit.

Eo modo intra paucisſimos dies profligatum eſt bellum, longiori mole attributum mutuas opes, niſi in cupidos principes incidiſſet, et qui priuati ſui fati

rem

Bruta ſolent fœdo laniare cadavera morſu;
Hoſte cadente hominis deſinit ira ferox.

rem omnium publicam fecerunt. Cedentibus Sardis minus infeſtus in caſtra reditus fuit, quod nec effuſe fugerunt, et conſcius uulnerum Poliarchus properauit in urbem redire. Interim tamen, dum medici ſubito remedio ſanguinem ſiſtunt, de proxima arbore exſcindi ramum iubet, quem aptatum tropaeo, armisque Radirobanis indutum, reclinauit in humerum ſuum. Sic ornatus conſcendit in currum, quem equi candidi trahebant; pulcherrimoque ſpectaculo, circumfuſus militibus, opima ſpolia geſtans, ad Martis delubrum prouectus eſt. Nulla enim in Africa erat Feretrii Iouis religio. Populus omnes uias impleuerat, ut per ſubitam pompam licuit ornatus, frondibusque quascunque ſors obtulerat nunc onerans manus, nunc uias, qua triumphus pergeret ſternens. Tunc in uictorem laudes, tunc mutua de Africae ſalute gratatio. Hyanisbe in ueſtibulo templi operiebatur Poliarchum, cui de curru deſcendenti in hunc modum locuta eſt; prius quam haec ſpolia propitio Marti ſiſtis; Magne Rex, ſine me ea tibi dicere, quae tu mox diis. Tua uirtute ſoſpites ſumus. Reddidiſti liberos coeli hauſtus; unicuique de populo ſuos agros, necesſitudines, lares; mihi uero purpuram, mihi abſentem filium aſſeruiſti. Exige a nobis, quidquid uoles; beneficio tuo minus erit. O fata! Quid, quod uideo uulneratum; et audio non ſine discrimine uiciſſe? Victima ipſe fuiſti, cuius ſanguis mihi propitiaret uictoriam. En igitur Radirobanem modo formidoloſum Africae, iam ingeſtum humeris tuis armorum ſuorum ſpecie; et quo propius discrimen fuimus, nunc gratiori horrore noſtros oculos perfundentem. Veni ad Deorum templa, heros, quos olim augebis: Et ſiue his ſpoliis ad noſtros tholos affixis tuam uirtutem luminibus Afrorum conſecras; ſiue tantum monimentum

diis Gallicis in patriam transmittis; ſcias nihil obſtare, quo minus aras tibi ſtatuam, diemque, et flaminem, niſi quod te inter mortales agere, quam diutisſime exopto. Haec oratio ingenti populi plauſu excepta eſt; inter quem Poliarchus; quum, quae ſuam modeſtiam decebant, Reginae reſpondiſſet, adGradiui fores uenit. Adhuc cruentum de praelio religio erat ad aram accedere, deoue libare. Satis fuit ſacerdoti trophaeum tradidiſſe, numenque compellare a limine, acciperet libens, et paria ſaepe munera ſibi dari annueret. Dum ſic orat, ſenſim uulneribus coepit uinci. Iam pleraque enim frigebant, et dilata curatione tumuerant. Adhuc tamen, ne Reginam et milites terreret, in disſimulatione durauit; nihil aliud profatus, quam aliquantulum quietis feſſa labore membra repoſcere.

Ibat ergo ad Reginam, comitante Hyanisbe; et militum multis in eo adhuc, quo pugnauerant, habitu latus utriusque ſtipantibus. Sed nondum ueſtibulum ſubibant, quum a Sardis adeſſe legatos nuntiatum eſt. Quippe Sardi nec uiuum a ſe Regem eſſe protectum, nec mortuo ſaltem habitum honorem,ut in maiorum tumulis condi poſſet, impatienter dolebant. Timor inde inter illos uulgatus eſt, ne captiuo cadaueri hoſtis illuderet. Igitur in ipſo tumultu quatuor optimates magis ſuo quam communi conſilio, re tamen cum praecipuorum aliquot breuiter penſata, ſumſere legationis infulas, et omnium Sardorum nomine Lixam uenerunt. Hos uero, regina annuente, Poliarchus uenire, et dicere ſtatim iusſit in ipſo regio ueſtibulo;quaſi contemnendam legationem non ſerio, aut per otium, et in cultu dignitatis; ſed tumultuarie in uia auditurus. Vnus erat legatorum, cui ceteri communem orationem mandauerant. Is conuenientisſimo ſermone Poliarchum mone-

bat,

bat, ut clementer fortuna uteretur; neu contemneret tanquam uictos Sardiniae deos; aut etiam ſuos duriori in hoſtem occiſum lege offenderet. Veniſſe ſe repetituros Regis corpus. Ignobilia etiam eſſe odia, quae ultra mortem procedunt; nec disparis laudis fore et uitam extorſiſſe pugnanti, et iam uicto indulgere. Meminiſſet Radirobanem regii ordinis reuerentia ſaltem a tumulo non arcendum. Si Theſeum imitaretur, ne inſepultos hoſtis manes pateretur errare; ſin eſſet Achilles, contra auro uile non forte genti Sardorum Principis ſui corpus. Ad extremum addit preces, et inter uiriles gemitus perorauit. Poliarchus contemtim ad eorum monita reſpondit, ſe eundem genium, deosque eosdem in conſilio habiturum ad regendam uictoriam, quos ad comparandam habuiſſet. Ceterum iis, qui mori ſcelere meruiſſent, ne quietam quidem mortem eſſe debere. Niſi forte et dii, quos illi toties appellabant, defunctorum umbris parcunt. Horrere omnium memoriam ad Radirobanis flagitium, qui captato tempore ſanctisſima cum Hyanisbe foedera uiolauiſſet. Denique (inquit) ſcito, te mei iuris non eſſe, quod petitis. Reginae arbitrium eſt, ſaeuire, an miſereri, malit. Huic enim pugnauimus, huius quum cetera uictoria Radirobanes ueſter eſt. His auditis, legati, iam coepto diffidentes, uertebantur ad Reginam. At illa abnuebat uſurpare licentiam, quam Poliarchus ſuo ſanguine fecerat. Diu ergo altercati, uter ferret ſententiam, ſeipſos, et legatos ſuspenderunt. Sed in Poliarcho uulnerum dolor moram non ferebat; ſciebatque praeterea praeſentibus maxime nec diu libratis beneficiis candidae liberalitatis genium ineſſe. Itaque urgenti Reginae, ut ipſe aut abſolueret legatos, aut in alium diem differret: Intelligo, inquit, o domina, quid ſenſus tibi ſit. Nam ſi pro ac-

ceptis

ceptis iniuriis ulciſci cadauer uelles, ipſa palam imputares hanc ſerueritatem tibi. Nunquam praeter quam quod es miſericors, uis liberalitatis auctorem me uideri, quam primis in Sardos. Tollant ſane, ſi ſic iubes, inutile cadauer impii Regis, flammisque non ſenſurum imponant, quae uiuentem melius excepiſſent. Certe, inquit, Hyanisbe; et intelligant nullas hic eſſe Thebas, et Poliarchum uiciſſe, non Creontem: quum autem ſepulto epigramma facient, meminerint inter illius uictorias, hanc ciuitatem bis ab ipſo intratam.

Haec modico riſu locuta, a legatis auertitur; quibus ex Poliarchi imperio redditum corpus eſt, ut erat, armatura ſpoliatum. Ipſe tandem perfunctus publicis curis, nec amplius ingredi ualens, inter ſuorum manus peruenit in thalamum; uixque moratus, dum lorica laxaretur, in ſtratum ſe coniecit. Quamquam medicos ſecum aduexerat, memor tamen in Hyanisbae aula celebres eſſe, ſibique, quum a piratis laeſus illic aegrotauiſſet, perſpectos, uoluit eos quoque aduocari. Admoti igitur duo Galli, totidemque ex Mauris, exſpectatione profundius laeſum, mutuo inter ſe terrore muſſabant. Praecipui periculi uulnus erat in latus deſidens, et explorantibus dubium, an receptum in uitalia eſſet. Sub haec percunctanti Reginae quid ſentirent; clam referunt, eſſe incerto Regis ſalutem. Illa prudenti diſſimulatione rem regi mandauit, ne qui motus in ſuis aut hoſtium caſtris exiſterent. Tum ampliſſima pollicitatione medicos adhortata, ne quid fidei aut artis omitterent, ipſa dum nudantur, dum explorantur uulnera, adeſſe ac uidere ſuſtinuit. Multum cruoris effluxerat (nam eſt ſtatim ac in thorum procubuit, ex omnibus uulneribus proruperat, uis ſanguinis) lentoque nec aequali uenarum pulſu, manus ſaepe tentata peritos terrebat. Medi-

cis

itaque operam certatim promentibus, unus illorum, Afer, Themiſon nomine, oris propemodum temnendi, ſtaturaeque breuisſimae; ceterum arte ſua, et euuentu conſiliorum conſpicuus; nihil agimus, inquit, aliam mortem Regi timeo, quam quae iſtas uulnerum meatibus ſeſe inſinuet. Neque enim putemus, quidquid ſanguinis ferro tactum eſt, et loco dimotum, ab corpore effluxiſſe. Sed et omnis cruor in ueris nimio motu extra temperiem cum ſua faece efferbuit: coibit igitur adhuc calidus, turbatusque, in opacam ſaniem, et occupatis coſtis ſpirandi libertatem, et mox uitam, ni cauemus, eripiet. Quid, inquies, remedii? Non aliud, quam ut regiam in lacerto uenam ſoluamus. Ita laxato ſanguini turbatie adimetur, quae in tabem ſe cogeret. Omnes ad hanc uocem horrebant. Nam qua manu; quaue audacia, exhauſto corpori, uitaeque uix in tantillo ſanguine haerenti, adhuc aliquid eriperent? Vicit tamen medici aſſeueratio, eum non aliter uiuere poſſe. Delibauere itaque uenam, triſtisſima exſpectatione multorum. Singula deinde uulnera propriis remediis fouerunt; quietique relictum uetuere ullo tumultu ulloue negotio in eam noctem ſollicitari. Neque tamen Hyanisbae perſuaſum eſt, ut abiret. Haut procul a thoro in hemicycle acquieſcens, accedebat identidem ad iacentem, nunc uerita, ne is defeciſſet, et anxie legens anhelitum; nunc ſeruorum ſedulitatem praeuertens; et omnia officia exhibens uix ſcienti, a quo tam prolixe iuuaretur.

Vix demumHyanisbe, urgentibus ſuis, et deficiente iam nocte, ſecesſit in thalamum ſuum. Nec dum multum ſomni ceperat, quum principum concurſu excitatur, ſimul geſtientium gratulari, ſimul, quid in re noua fieri ipſa uellet, quaerentium. Quippe quum in Sardorum

caſtris

nec quae accipi, niſi a proximis, poſſet: quumque Reginam uidit; numquid, Domina, ab hoſte turbatum eſt; Siue ſoſpitem dii me facient, breui ulciſcar contumaces; ſiue umbra tantum ero, adhuc terrorem iniiciam. Interim permitte rem tuo Micipſae, et, ſi placet, Gelanoro. Haec uerba, quamquam tenuisſimo ſono exilia, eo affectu urgebat, ut in uultu uideretur uiuidioris coloris aliquid arſiſſe. At Hyanisbe; nihil opus, inquit, o Rex, aliis armis. Nam quis tuae uictoriae ſuccedere dignus ſit? Tu rem heri conſummaſti, omnium uiribus in uno Radirobane exciſis. Aufugerunt perdulles turpi noctis auxilio, ſociis inſepultis, caſtrorum integro aggeru. et praeda, quam auehere celeritas uetuit, diripientibus relicta. Poliarchus ad has uoces erectior uidebatur, percurrente totum corpus ſenſu ſucceſſus. Ergo laetitiam uulgi inhiberi noni uoluit, ad templa, ad litora, ad conuiuia properantis; quamquam adhuc de ipſo timeretur, iuberetque Hyanisbe differre publicam laetitiam, donec illam ſua ualetudine auxiſſet. Totam Lixam uana ambitio exhauſit caſtra hoſtilia intrandi; et de ſummo litore deuouendi abeuntes. De ſpoliis deinde rixari, ut uix diis regibusque ſeruarentur primitiae.

Quum uero attrectanda fuerunt uulnera Poliarchi, nouandique remedia; principes amicorum, circumſtetere lectum, a medicorum uultu miſerrime pendentes. Aderat medicus, qui pridie ſanguinem mitti iuſſerat. Is faſciam, quae circa grauisſimum uulnerum erat, reſoluit. Nondum enim medicina trifariam erat ſecta: ſed iidem de morbo ſententiam dicebant, diluebantque remedia, et manus aegris membris, aut ſauciis admouebant. Tunc uero uiſum inſtar prodigii, iam ſaniem in pus ematuruiſſe. O deorum munus! exclamat Themiſon; reddite, quidquid debetis coelo, ſi qui pro ſalute Regis uouiſtis.

Nun-

Mirantur ſummo Elyſiae de margine ripae
Magnanimi Heroes numerumque habitumque uirorum,
Telaque et receptis immania uulnera membris;
Quanta non rubris Simois lauat horridus undis,
Dum Phrygias acies, aduerſaque ſigna Pelaſgum
Hinc ferus Aeacides, maiorque hinc ſubmoues Hector.
Tunc ita muſſantes; quod uaſta in uulnera ferrum.
Quae tantae ualuere manus? Non ſaecula noſtra
Has tulerant uires. Sic o mortalia creſcant
Robora! nec ſummo timeat Deus omnis Olympo!

Talibus intentos dictis, mox grandior umbra
In ſeſe aduertit, Stygiis quam cymba laborans
Vix dederat ripis; necdum caligine toruos
Mutarat uultus functi nouus incola mundi.
Quin etiam amisſi ſuperant inſignia regni,
Murice picta chlamys; nec adhuc direpta comarum
Vincula; et erepto fulgebat dextera ferro.
Sed multo informes ſqualent in ſanguine uultus,
Pectoraque et ſciſſas fallunt ſpiramina fauces.

Haut mora correptum, qua ſtat fera iudicis urna,
Nil ueritus traxit lictor. Ceſſere reorum
Vulgares animae; uertitque huc ardua Minos
Lumina. Terrificos ſequitur reuerentia uultus;
Et quanquam aſſuetas mouit formidine ſedes.
Ille autem iuſſus (nec detrectare poteſtas)
Pandere, quae uitae ſeries, quo funere raptus,
Quid meritos portet ſuprema ad Tartara manes,
Incepit nondum deiectus, et improba mouit
Ora memor regni. Triſtes ſiluere cauernae,
Atque audituras uoluit Styx mollius undas.

Si qua Radirobanis nomen fortuna ſub umbras
Attulerat (certe hoſtiles huc ſaepe cateruas
Egi, et rumpentes laſſaui ſtamina Parcas)
Ille ego Sardoa modo formidabilis aulae
Aduenio. Me gens certis Balearica fundis,
Me Ligures timuere. Sed o, quid inutile iactem
Robur, et armatis inſignia caſtra maniplis,
Si nulla extincto ſupereſt reuerentia ſceptro,
Et uirtus hic ſola ualet? Quid me urget Enyo!

Horrentes diſſer ſtimulos. En, ſponte profabor,
Heu, nimium fiſus regnis, meque inter amicae
Fortunae obſequia, et primaeui ſanguinis annos,
Mortalem oblitus, non fas, aut iura colebam,
Non ſuperos. Deus ipſe mihi, frangique uoluntas
Neſcia: Tum meritae nuſquam mens conſcia famae;
Nec fidi comites, uiliſque ad ſingula plauſus.
Quid memorem Siculo meditatos litore raptus.
Quid Libycas acies; et nullo in limite uota?
Quum ſubito mihi ſaeua dies inimicaque fata,
Vltoresque dii. Simul his ſuſpiria duxit:
Et ſiluit. Sed plura ferox tunc poſcere Minos,
Quae ſaeuae fortuna necis (proh triſte ſuperbis
Supplicium!) et quantis uictor ſe tollat in armis.
Ille, inquit, quo ſe iactauit Gallia Rege;
Cui non fama prior, cui non certauerit aetas
Vlla patrum; non me ille tamen, non mortis inultae
Deiecit fatis. Senſit quoque mutua ferro
Vulnera, et hi raptum tarde emiſere lacerti.
Nunc iacet exanguis uictor lucemque ſupremo
(Sic reor) obtutu quaerit. Proh numen! et iſta
Num prior antra ſubit? Dixit, liuentia circum
Ora ferens, caeſi manes ceu quaereret hoſtis.
Finis erat; iuſtisque ratae ſortitibus urnae
Tantaleum ad laticem, et refugi mala pabula rami
Damnatum, anguicomae raptim abuexere Sorores.
Spargitur Elyſiis uelox tunc rumor in aruis,
Te Poliarche mori. Toruus ſic dixerat hoſtis;
Sic metuunt, ſperantque pii: comitemque ducemque
Te cupiunt, ſpondentque ſolo meliora relicto
Quis prior alloquio; quis inanem tangere dextram;
Quis monſtrare uias, lucoſque animaſque potentum
Heroum, cupidas uerſat grauis ambitus Vmbras.
Haec dabit herba thoros; iſta ſua tempora lauro
Cinget; et hic feſſos melius fons abluet artus.
Sic fremit (Hyblaeis ſi Regem abuexerit error
Vallibus, et reducem praemiſſis nuntiet alis
Turba minor) laetum per cerea limina uulgus,
Auguſtantque fores, paruaſque citantia uires
Agmina, ſtridenti properant ſe credere coelo.

Ecce

Ecce autem caeci rediens per nubila mundi
Caſtor adeſt. Tunc forte poli ſtatione reuicta
Mutabat cum fratre uices. Et lucidus aſtro
Se tunaebat apex, et habebant tempora flammas:
Purpuraque ex humeris, et nutu Martis imago.
Haut mora decepti ſic te deſcendere Manes,
Sic, Poliarche, putant; longe ſimul obuia pandunt
Agmina; Ledaei propior cum Numinis arſit
Vultus, et errantes ſe collegere cateruae:
Mirantem cinxere tamen, miſtisque rogarunt
Vocibus (interea preſſis ſuſpenſus habenis
Conſtitit, atque omnes reſpexit Cyllarus umbras.)
Dic age (nam Superis uiuiſti haec praelia campis)
Quo Regis ſtant fata loco, quem Gallia nobis
Moeſta dabit, noſtroque ſubit quo limite campos?
Subſtitit incertus primum; mox ſidere toto
Riſit, ut irato ſi pelleret aequore Caſtor
Nubila, et in laetas deſcenderet igne carinas.
Audite, o Manes, ueſtrisque haut debita lucis
Gaudia fruſtrato faciles nunc ponite uoto;
Ponite. Nec diſpar Superos ſpes nempe feſellit.
Vidi ego pugnantis uultusque animosque, piumque
Robur, et extremo nutantem in ſanguine uitam.
Vidi ego quaerentes Superos, qua parte iuberet
Aetheris hanc puris animam concreſcere flammis
Iuppiter; Eoo mallet, caeloue cadenti
Credere, perpetuae nitendam uel iungeret Vrſae
Quum pater omnipotens; Non hoc ſub tempore, dixit:
Hunc noſtro egregium iuuenem dare munus Olympo
Decretum eſt. Reſtant terris, quae maxima uictor
Bella gerat. Nondum hunc omnis lucus, omnis Enyo,
Omnia luſtrandi ſenſere piacula mundi,
Adſpice, ſpecies membris: ut Martia fortis
Bella decet, placidaeque tamen non aſper oliua eſt.
O deus! O proles nulli aſpernanda deorum;
Atque utinam conceſſa mihi! Placata dediſſes,
Tu mihi, tu ueniam coniux, huicque ubera paruo?
Candida nec ſparſo micuiſſet ſemita lacte.
Non haec non uni debentur gaudia ſaeclo,

Ille diu florens, iuuenisque, diuque ſeneſcet.
Longius indulgent Parcae: Dabit ille nepotes,
Aeternam terris ſobolem, qua limite felix
Inſurget patrio, ſeniumque his exuat aſtris.
I, gnate, accelera; lacto cui germina ſucco,
Paeoniaeque artes, morbique et uulnera parent,
I, precor: Arcanos plagis infunde liquores,
Qui ſuperant mortem, qui ſaucia numina curant,
Siue meus Mauors, Phrygio ſeu puluere laeſa
It Venus, et ſtrictum Tydeidae exhorret ad enſem.
Quin et Pergameo paullum ſe tollat ab angue
Filius, ac Mauros tecum illuſtrare penates
Approperet ſolers. Timeas nec fulmina rurſus,
Inuidiamque meam: Nunc o, nunc annuo uinci
Fata libens, tanto quocunque immitia Regi
Sic fatus genitor, Regisque ante ora iacentis
Iam ſtabat medico circum praecinctus amictu
Phaebus, et occulta purgarat uulnera lympha,
Nunc parcente manu plagarum anguſtat hiatus,
Nunc ſociat gnato plantasque, artusque, manusque,
Et multum ambroſiae uenis ceſſantibus addit.
Protinus exhauſto redeunt in pectore uires.
Pallor abit. Senſit Superos noua uita fauentes.
Quare agite, o Sancti Manes, celebrate Camoenis
Abſentem Elyſiis Teneat ſeu ſidera uirtus,
Siue habeat terras, ſeu ueſtris incolas umbris,
Semper chara piis, plauſusque, et uota meretur.
Finierat Caſtor: laeto fremuere tumultu
Secura Vmbarum ſedes; unoque fauore
Et maria, et tellus, et ouans reſpondit Olympus.

CAP. II
ARGVMENTVM.

Arſidaeet Gobryas collatis conſiliis ab inuicem diſtrahuntur: ille Africa oram legit, hic in Siciliam deſcendit. Interim Archombrotus, acceptis Regina Mauritania codicillis, quibus remitiri iter in patriam iubetur, ancipiti inquietae mentis aeſtu iactatur. Tandem Regis amicitia fretus ac foederis propediem ineundi certior, nauim armamentis inſtrui imperat.

In

In hunc modum proceſſerunt aliquot dies,nullius tempeſtatis nouitate notabiles (nam et Poliarchus exſpectatione celerius uires recipiebat) donec litterae, quas Arſidae commiſerat Argenis, rurſus turbulentae fortunae ludos inſtaurauerunt.

Nam ut Gobryas, Arſidasque, exegere in inopi litore noctem, quo poſt tempeſtatem ſucceſſerant, coeperunt collatis ſententiis penſare,quo ire,aut quid facere praeſtaret. Claſſe,militesque habebant,hanc quaſſatam,egentemque auxilii; integros illos, et deſiderio ſui Regis flagrantes. Materies illis locis deerat, uaſto ſolo, nec arborum patienti. Vtcunque tamen refectis ratibus, aquam ex fonte, qui, rarum in Africa decus, haud inde procul fluebat, comportant. Sparti quoque copia erat ſterilibus in terris, magno ad armamenta auxilio. Iamque aduerſi uenti ceciderant. Sed quas terras aut quae maria peterent, ignari, quo tempeſtas egiſſet Poliarchum? Incertos animos explicuit tandem Arſidas, qui Gobryam his uerbis ſecreto compellauit. Nimia ſilentii fides nunc criminis inſtar eſſet, o Gobrya; ſi aut tu Regis tui conſilia ſic apud me taceres, aut ego legationis meae ſummam a te auerterem, ut communi conſilio non poſſemus nobis ipſis,dominisque conſulere.Quid autem intereſt,quod iam inuicem ſcimus ſuperſtitioſo inanique ſilentio disſimulare? Age, Gobrya, nonne in Siciliam nauigat iſta clasſis? Tum Gobryas illa libertate erectus; tu uero, Arſida, inquit, nonne ab Argenide ad Poliarchum uenis? Vtroque fatente, arctoque complexu ſanciente nouam fidem,ſimplicius inter ſe ad reliquae conſultationis ordinem ſecesſerunt. Monebat Gobryas paucisſimos ex ducibus eſſe, quibus Poliarchus hoc petendae Siciliae prodidiſſet conſilium; caeteros falli longioris expeditionis ſpecie. Caeterum ſibi maxime uni

omnia Regem familiariſsime monſtrauiſſe; promiſſas Argenidis nuptias hoc exercitu uindicandas, tam aduerſus neſcio quas Siciliae leges Gallicam affinitatem prohibentes, quam in Regem Sardiniae, intempeſtiuum et grauem uirgini procum. Tunc Arſidas, diſceſsiſſe ex Sicilia quidem Sardos, ſed atrociori fluctu inundare ſalutem Poliarchi atque Argenidis. Eſſe enim, neſcio quem, Archombrotum, cui filiam Meleander reſpondiſſet. Solis Gallorum armis poſſe hoc nefas praeuerti. Properet in Siciliam Gobryas cum copiis illis. Id ſolatium Argenidi fore, ut ſecurior maiora exſpectet auxilia, aut, ſi neceſsitas non patietur moram, cum eadem claſſe profugiat. Sed et Poliarcham anticipata diligentia, aut illic iam eſſe, aut ſtatim adfuturum. Quod ſi, inquit, aderis prior, finges curſum deſtinatum in Graeciam; miſſoque praecone, flagitabis a Meleandro, ut in anchoris liceat ſtare, donec ſocios, quos tempeſtas diuulſit, in unam claſſem exceperis. Dabo autem ad Argenidem litteras; ſed quas ipſe ſcilicet reddas. Colloquendi rationem res locusque, et tua induſtria aperiet. Huic ſi obſequeris, ſcis quanto apud Regem tibi honori futurum ſit. Hic Gobryas; amplector tuam fidem, ſollertiamque, mi Arſida. Sed cur nobis in patriam te comitem non praebes? Poſſes utcunque meum aduentum conciliare Meleandro; et, hercule, me ad Argenidem duceres. Immo, inquit Arſidas, ſi tibi uidebitur; mihi triremem relinquens. Hac ego pererrabo Africae litora, ut, ſi qua Rex ueſter tempeſtate eiectus eſt, litterae mihi commiſſae non pereant; et ipſe praeterea, me referente, intelligat, quo loco in Sicilia res eius reliquerim.

Poſtquam ita conuenit, Arſidas accepta triremi, quae uelox, et maris oras legentibus commoda erat, deſtinatam nauigationem exorſus eſt. Gobryas autem cum na-

uigiis quindecim, in quibus, praeter nautas, claſſiarii bis mille et ducenti merebant, in Siciliam curſum inſtituit. Nec distulerunt operam uenti; non quidem a puppe propitii, ſed ita diſpenſati ab occidente, ut et ab Africa Siciliam; et ab Sicilia Africam petentium obliqua uela impellerent. Quippe eodem tempore Archombrotum fata uehere properabant in Africam, cum egregia hominum manu, nauibusque omni ad bellum commeatu, quantum ſinit feſtinatio, inſtructis. Is enim litteras matris per ſeruum mature acceperat, quibus illa monebat in exitium Africae Radiorabanem armari, nuptiasque iure materno differebat, donec in Africam transmiſiſſet, conſociaſſetque cum ipſa conſilia. Quamquam gemino motu paene mens Archombroto ſubmota eſt, indignatione in Sardos, et dilatarum nuptiarum dolore; tamen tota Africa amori cedebat, ardentiusque agitabat, cur matri placeret tamdiu ſe torqueri, quam quibus auxiliis hoſtem a patria arceret. Quid Meleander deinde cogitaret, quidue Argenis? quoties ingrata mora res perdidit, et indignata eſt non ſtatim admitti felicitas; Sic turgens, duramque ſaepius matrem tacitis intra ſe queſtibus accuſans, breue mitigando animo tempus ſumſit: inde prima dolendi furendique nube conſumta, conatus in Radirobanem uertere, quidquid ira ſuggeſſerat, ad Meleandrum iuit; illique his uerbis locutus eſt. Vtinam meum genus (Rex) profeſſus ante eſſem, quum me Siciliae grauem et incommodum eſſe aliena iniuria non cogebat. Nunc ſimul et indicium generis mei facio, et aſſerendae dignitati efflagito ueſtra auxilia. Hyanisbe, Mauritaniae Regina, mater mea eſt. Ea litteris ſignificauit imminere formidoloſum ſibi et Mauritaniae hoſtem. Quamquam in regni diſcrimine moueri debeo, plus tamen abominor ipſum matris periculum. Iram praeterea

geminat mali auctor. Ille ſcilicet Radirobanes, ille latro, quem in tuum et Argenidis caput graſſantem hinc fata depulerunt, rurſus muliebrem praedam petit. Nec ab eo timerem Mauritaniae meae, niſi quod imparatam aggreditur; ibo igitur; et, ſi in generum placeo, ſuccinctus tuis uiribus; addamque Radirobanam Lycogenis fatis. Et Sardinia Mauritaniae ſeruiet, Mauritania uero Siciliae Nam cur ante hoc bellum nuptias faciamus, in quibus inſtantia arma, et incerti euentus, ſincera gaudia eſſe non ſiuerint? Si uincemus, pulcher erit hymenaeus pompa triumphi; ſin aliter ſtatuunt, nolo paucorum dierum maritum Argenidi eſſe.

His auditis, non pauciora, quam quae Archombrotum agitauerant, mouerunt Meleandrum: Simul audire, quod Archombrotus erat Hyanisbes filius; ſimul in Radirobanem peti auxilium ſimul nuptiis filiae, quae tantopere urgebat, iniici moram. Tot cogitationum uelut agmine plenus, in gaudium moeroremque anceps erat. Archombrotum tamen in primis amplexus eſt, audito Mauritaniae nomine chariorem. Diues regio, et olim hoſpita Meleandro, commendabat tantarum opum iuuenem, iam antea indolis uirtute charisſimum. Deinde ininſignem pietatem referebat, quod ille aſſerendae parenti nuptias poſthaberet; ignarus hanc in feruido iuuene, et adacto matris imperiis, non ſpontaneam eſſe uirtutem. Radirobanem uero acerrimum ſibi hoſtem ſciebat; et in lucro ducebat cum eo potius apud Mauros, quam in Sicilia ſua decernere. Regni quoque periculum, quod ad Archombrotum ſpectabat, et ipſius Archombroti gratia eiusmodi beneficio occupanda, facile impulerunt animum ad armorum conſilia. Ergo in bellum ſocietate promiſſa, iam illum, ut Reginae filium, magnificentius cul. tum, nihil amplius diſſimulabat ſe generum optare. Gratulatus

tulatus quoque filiae eſt, quod nuptura clariſſimo Principi eſſet. Quae omnia ſic Argenis accipiebat, ut fati ſibi exitium maturantis praeſagia; uno tamen hoc laeta, quod inducias ei dabat expeditio Archombroti in Africam. O turbida mortalium conſilia! Iam occulte Radirobani Argenis fauebat: is illi placebat hoc in Africam bello; huius impetum commendabat Numinibus; non tam ut uinceret, quam aut ne uinceretur, aut in mutua clade occumberet.

Vbi uero uulgatum eſt, Argenidis cum Archombroto nuptias ſolo bello differri, quod in Mauritiana inſtabat, haut mora omnium ordinum primos ad eius limina ambitio adegit. Arma certatim, equos, nauigia ornabant. Nemo erat in patricia iuuenture, qui non offerret operam, ſumtuque ad bellum, et maturandae profectionis acri hortatu, nouo Principi ſe probaret. Ea Argenidi triſtiſſima erant, ad quam multi praeterea ueniebant gratulatum, quod Mauritaniam ſuo ſceptro coniungeret; etiam laudibus efferentes Archombrotum, eique propitios deos, et breuem in Siciliam reditum incommodiſſima humanitate optantes. Nec poëtae defuerunt tam publico argumento; quorum unus opera Timocleae, iam olim ſibi familiaris, ad Argenidem peruenit, et muneris ſui ignarus porrexit hos uerſus indignanti.

Inſtat Hymen, totiſque parat connubia uotis,
Inſtat Hymen; ſed tu cupidum ſuccendere caſtas
Nunc prohibes Gradiue faces. O dure, tuiſque
Saeuior Odryſiis, ſic noſtra in gaudia pugnas;
Et ſancto gemitum ferus internectis amori?
Quid queror inuidiam Superum? Sunt iſta fauentis
Signa deae Paphias fumant cui thura per aras.
Illa coronatis genialem auctura triumphis
Laetitiam, differt auidas paullum improba flammas,
Exſtimulatque mora; Ceu paruae aſpergine lympbae,
Grandior exurgit, laeſuſque iraſcitur ignis.

Nunc age Threicios molire per ardua currus.
Armipotens, Libycaeque petens diſcrimina pugnae;
Hunc Regem, ceu tu Superos fortiſſimus inter,
Sic hominum primum, magnae tege numine dextrae,
Vos quoque (Sicania thalamos dum mater in aula
Apparat, et ſimiles miratur Cypria uultus.)
Ite leues pueri; bellum uocat; ita per auras;
Et uos arma decent, nec fruſtra tenditis arcum,
Ite Cupidinei coetus. Sed parcite telis,
Inque feros ueſter potius ſtet uitricus hoſtes,
Victores Libyca poſtquam remeabitis ora,
Gratior hic ueſtras uacuabit pugna pharetras.

Et Archombrotum quidem ab amandi dolendique anxiis curis non nihil reuocabat haec praeſens armorum intentio. Nunc ille laudare, nunc acuere ſuorum ſtudia; uidere in armis praeludentes uero diſcrimini; inſtituere, qui commeatibus, qui telis, qui nauigiis prouiderent. Auxilii enim non uis modo, ſed gratia, celeritate conſtabat; ut ſentiret Hyanisbe, et intelligeret Argenis, quam ſtrenuus eſſet. Intra paucisſimos dies, parata in ancoris ſtetit claſſis triginta triremium. Minora nauigia uiginti, ad armamenta, et uarios uſus, comitabantur.

CAPVT III

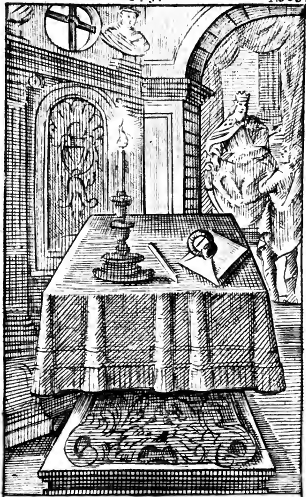
ARGVMENTVM

Delectum Timonidem Meleander monet; eum, qui legationem obit, diſertum, prudentem, expertum, regni magis, quam ſui amantem eſſe oportere.

Meleander fidum hominem, et negotiorum uſu exercitum, addere Archombroto haud imperite cogitauit, tanquam ad Hyanisbem legatum. Ita enim reſcire ſe poſſe, quidquid non hoſtis modo, ſed ipſa cum filio Hyanisbe moliretur. Vices rerum, et experientia regnandi, multam ſollertiam capaci animo impreſſerant. Nullam tamen ſuorum negotiorum partem cautius exigebat, quam delectum eorum, quibus ad

exteros

C. 3. P. 506.

Cera arcana premit, fraudes cavet annuli imago;
Neſtoris officium linguaq; præſtat idem.

exteros Reges aut populos legationem concrederet; reputans illos uenarum inſtar eſſe, quae pro ſuo habitu, occultam ſalutis aut morbi uim ex diuerſo tractu terrarum inſpirarent in patriam. Erat expertus, quum illi ſe prius, quam dominum fidemque reſpiciunt, rem patriae, dignitatem, conſilia, aut ſilendo, aut annuendo prodi. Quum autem turbulenti impetu animi, aut imperitia ſuperba laborant; hinc quidem aſperius obloquendo, illinc uero renuntiando deteriora, ſaepe turbas concitare, quae ſuperfluae initio, ex mutua contentione, et ſubinde, creſcentibus cauſſis, in neceſſarios motus exaeſtuent. Pone denique (aiebat) eos eſſe aequabiles; At niſi ingenii uigor accedit, et conſcius fraudum, quae in illos parabuntur; non modo non conſilia gentium deprehendent, ad quas legati ſunt; ſed ſimulatione et quodam obſequio capti, dominos quoque ſuos, nihil uerum aut exactum referentes, peſſima ſimplicitate decipient. Praeter haec, curabat Meleander, ut genio Regis aut populi, quem adiri oportebat, commodiſſimus eſſet orator, haud ignarus conſortia morum ad familiaritatis ſuauitatem plurimum procedere, et aegre mortales cauere ab iis, quos amant. Inter has artes magis anxie penſabat, quos ſic dimitteret ad Reges exploratum, quam quibus praecipuas imperii uires in ſua Sicilia traderet. Nec aut amicitias, aut familiarium commendationem ſequutus, etiam ſolebat iraſci, ſi quis auderet ſic dubio pendentique neceſſarios ſuos aut affines obiicere.

Tunc uero impenſius deliberabat, ecquem ſibi, quam Archombroto futuro Principi fideliorem eligeret. Biduum tacita conſultatio extraxit: et denique ſedit rem mandare Timonidi; cui ad ſe uocato ita

loquutus

loquutus eſt; ſi eſſes edocendus, quam curam, quamque fidem legati nomen uelit, non ego te impari onere opprimerem. Volo te in Africam cum Archombroto proficiſci, et meo nomine ſaltare Hyanisbem; apud eam deinde haerere, donec a me ſucceſſorem accipies. Quae illi Reginae de bello, de filio, de affinitate nunties, te hodie Cleobulus docebit. Vnum ipſe admoneo, ne cuiusdam gratiam meae anteferas. Quid illic agatur; quid uelint, aut posſint, ne peperceris referre. Nec time, ne haec fides tibi periculoſa ſit, ſi quid ſcribas, quod hi nolint, quos laedere nolles. Diu eſt enim, quod ſilere perdidici. Timonides non laetior fuit accepta dignitate, quam de ſcopulis, qui in eo curſu latebant, ſollicitus; ſciébat (nam Arſidae et Nicopompo erat familiarisſimus) Archombrotum Argenidi non placere. An hanc autem obiret prouinciam gratus utrique? Quod ſi alterutri in odium ueniret, credebat manſuram offenſae memoriam multo altius in laeſo, quam gratiae in illo, quem iuuiſſet. Sic igitur Regi; nec dubito de ſilentii tui fide, Rex; nec arbitror commiſſuram Hyanisbem, aut Mauros, ut quidquam nuntiem, quod tegi oporteat. Sed fortuna uaria eſt, ſed tempus, ſed homines; denique eſtis Reges. Si quid tale occurret, non tantum in tua, ſed et Cleobuli manu, fata utique mea erunt; ad quem (utpote praefectum ſecretorum) legatos deſtinare litteras ſuas iubes. Et de tanti hominis fide anxius non ſum, ſed quid, ſi alteri hanc litterarum praefecturam mandabis? quid, ſi uicariis ſuis ipſe? Vt non haec fiant; at hoc ipſum nimis ſupplicii mihi erit, poſſe contingere. Tum Rex: non iniuſti (inquit) hi metus: Verum, ſi qua eiusmodi erunt, ſcriptis mihi ipſi litteris omnia ſecure commiſeris. At Timonides. Scilicet inſolentiam ad te ſcribendi omnes ſuſpectam

non

non habebunt? Aut non inuidioſum mihi apud Cleobulum, ſi tanquam damnata eius fide, ſuo muneri, et integritati ſic detraho.

Perplexus ad haec uerba Meleander, coepit ſolus ſpatiari, ratus, quae Timonides tanquam pro ſe attulerat, ad Regum ipſorum ſalutem pertinere. Tunc uero poteſtatem praefecti ſecretorum animo uoluens, non ſine horrore cogitabat, quantum ille acceptis legatorum litteris poſſet. Tanquam arbitrum rerum, nihil hunc magis, quam quod placet, Principi referre. In hac uero libertate, quas cum exteris amicitias, ſi uelit, non obruat; aut iniurias atque fraudes praecorruptus non mulceat? Quod ſi perfidiam, quae argui poſſit, prudenti ſcelere uitabit; at ipſa negotia narrando torquere, uerbisque premere, aut eleuare omnia poterit; tanquam hoc quoque orator mandauiſſet. Ita ſimul et eadem et diuerſiſſima erunt, quae illi praefecto legatus, et Regi illi tradet. Paruo momento deflecti aut intendi negotia poſſunt: et ex ſupercilio aut remisſione dicentis, ſubitum efformamus, et maxime efficacem, in mentibus imaginem rerum, quas primum audimus. Tantae quoque potentiae uiros clam uicini Principes ſolent uel muneribus aggredi, uel, quod ualentisſimum ambiendi genus eſt, arcana familiaritate, paene tanquam aequales ſic colere, ut uix intelligant, ſe ſolicitari ad turpisſimam ſeruitutem. Si igitur his machinis aut omnino conceſſerint, aut debilitatam ſaltem fidem non opponent illius Principis conſiliis, quem illicito foedere ſic amabunt; idque apud exteros legatus perſentiſcet; quae Regis commonendi ſit ratio: Huic ſcilicet, quem accuſat, litteras mittet? hunc iubebit ſua crimina ferre ad Regem? hunc ſeipſum acerrima accuſatione proſcribere? Nempe hoc infrequens, dices; nec deeſſe alios opimates,

per

per quos ſcilicet tunc legatus ferat ad Regem proditionis indicium. Immo uero ardua erit tantae accuſationis prouincia (in qua ſcilicet aut actorem, aut reum perire neceſſe eſt;) ſi illam hominibus credideris, qui ut ſint ſecretisſimi, ac paene ut taceant, adhuc nimis loquuntur, ac non potius codicillis inſontibus, mutis, ſui expertibus; quos Rex unus et legat et premat: Quid, ſi praeterea tectiora aut minora ſcelera erunt, aut de quibus ipſe legatus addubitet? An inuidioſisſima delatione uiolanda tunc fama praefecti ſecretorum, delectis hominibus, qui hunc apud Regem inſimulent? Nulla pax rebus nulla dignitati ſecuritas. Et ſaepe legatus tantis inimicitiis poſthabebit officium. Sed ut eiusmodi praefecto fides et probitas inſit; at ſaltem, quod ſaepe fit, ſi in gerendis rebus diſſentiet legatus ab illis ſententia, et quid ipſe cenſeat referre Regi uolet; qui hoc fiat, ſi per hunc ſolum ſenſus ſuos Regi oſtendit? Non enim in ſe pugnabit iſte praefectus; non ſe deferet, non fouebit aduerſa, legatum odiſſe pronior, quam ſenſus illius Principi commendare.

Meleander, quum haec omnia eius animo nec cogitans ſubieciſſet Timonides, agitare ſimul coepit de remediis in illa discrimina. Erat quidem tanta uirtus Cleobuli, ut in eo non haereret; ſed ordinare non tantum in praeſens, uerum ipſis nepotibus rempublicam Reges debent; et ineptisſimi in unius hominis uirtutem cultus et admirationis eſt, publicum munus, ſi quo ille fungitur, multiplici liberaque poteſtate attollere; quaſi fatale ſit, ut ea ſemper dignitas cadat in probos; quum potius armatura ſit uiribus ſuis temeritatem eorum, qui ambitu uel errore in eam ſuccedent. Secum ergo conſtituit anxie legatis praecipere, ut quoties iſti praefecto ſcribent, ad Regem etiam deſtinent codicillos, non

pro-

prolixos illos quidem, nec graues negotiis; niſi occurrunt, quae non interpoſita alterius fide nuntiare praeteriterit. Hac arte, nec laboraturum Regem breuiam litterarum, et plerumque non ſeriarum, lectione, ignarumque praefectum, quid illic ſcriptum ſit, bona utique fide, quae ipſi legatus mandauerit, quaeque ſenſerit; relaturum. Sed et hunc quoque praeter legati inuidiam accuſari improuidum poſſe, non ſuſpecta illius ad Regem litterarum frequentia. Ea autem ſic demum proceſſura, ſi Rex tanquam ſalutis aliquod pignus, acceptas epiſtolas continuo leget, et ceterorum omnium oculis ſancte ſubducat. Ita enim et legatis in ſecuro futuram libertatem; et neminem reſciturum ſeria an quotidiana perſcripſerint; quo Regi magis integro diſsimulandi conſulendique poteſtas ſit.

Sed inſtituenda haec ſenſim, et propemodum non ſentiente Cleobulo; et auſpicandi pulcherrimam rationem offerri hoc diſceſſu Archombroti; quaſi daret ſuo in eum amori, ut de ipſius ualetudine iuberet Timonidem deſtinatis ad ſe litteris nuntiare. Clam igitur Timonidi imperat, ut, ſi quae eſſent ſoli Regi perferenda, uni ſibi concrederet; et ne ſuſpicioſae litterae eſſent, ſi rarius et ueluti extra ordinem mitterentur, ſcriberet non Cleobulo, quam ſibi frequentius. His praeceptis ornatum dimiſit; quumque paullo poſt adeſſet Cleobulus, rurſus iuuenis imperauit, quam ſaepisſime ſcribere, nec Cleobulo modo, ſed ſibi, de ualetudine ſucceſſuque Archombroti; paria ſicturus, ut quisque ab eo legatus mitteretur ad exteros; donec mos ipſo legatorum ambitu conualuiſſet, amantium hoc per litteras maioris dignitatis cum Rege conſortium.

CAP.

CAPVT IIII
ARGVMENTVM.

Dum Archombrotus ſoluit in Africam appliciturus, appulſus in Siciliam Gobryas, Argenidem occulte adit, pretioſamque purpuram in hoſpitis quaſi mercedem rependit. Non recuſat uirgo munus, ac ipſa ac commoditatem colloquii uſa Certiorem facit Argenidem Gobryas, eum breui cum delecto milite affuturum

Omnibus ad nauigationem maturis, quum Archombrotus ſalutaret Argenidem, diſceſſumque excuſaret; illud quoque miſerrimam uirginem torſit, quod is nec dum ſentiret ſe deſpici; Et ipſa ſui amoris opinione inimicum auxiſſet opibus, tot ſtudiis Siculorum. Faſtidioſe ergo reſpondit, probare ſe, quod ad matrem rediret. Nemini enim melius quam domi ſuae eſſe. Tetigit Archombrotum non perplexa uerborum acerbitas; quam dicentis ſpecies et auſteritas augebat, Sed nec queſtus, nec iurgia, tempus aut locus ferebant. Potius ueluti non ſenſiſſet ſe ad exilium inuitari, reſpondit, ſanctiorem patriam, et cui plus deberet, illam uideri, quae dominae, quam quae ſibi primam lucem infuderat. Dum haec loquitur, interuenit Meleander, quo conſpecto, remiſit Argenis de rigore uerborum, refecitque inuita Archombrotum; qui poſtquam litauit in arena, cum omni exercitu ſubiit mare: Satis loquutus proceribus, qui in eadem triremi uehebantur; ſeceſsit tanquam acquieturus, et animum laceſſentibus curis aperuit. Nam Argenidis ſermo turbulentisſime in mentem redierat. Quid uero excitaſſet hanc in uirgine crudelitatem? Paene ridicule admonuiſſe quietis domeſticae, an erat improperantis, quod omnino abibat, an ſimpliciter ſua foedera aſpernantis? Sub hanc reputans quidquid antea ab Argenide aut mite aut ſeuerum acceperat, uix re-

ge-

Proramq; et puppim vultu Sol spectat eõdem,
Cum Domino fruit̨ servus honore ſuo

gebat moleſtisſimam metuendi ſperandique diſcordiam. Quod praeterea aruſpex in litore ſignificauerat, numina nauigationi annuere; o dolor! an ſic intelligendum, ut dii interdicerent reditum; proſperis, ſed uelutì fatalibus uentis diſceſſum urgentes? Haec et ſimilia dolendi argumenta congerentem urebat maxime Poliarchi memoria; de quo, praeter antiquas ſuſpiciones, quae iam in aemulationi ſuffecerant, quidquid erat a Seleniſſa retectum, fama gliſcente, cognouerat. Inter eiusmodi cogitationes acerbitate plenisſimas, ſuspenſo iuueni, ſuisque doloribus nimia contemplatione indulgenti, dabat utique fiduciam Meleander, amore in ipſum praecipuus, et nuptiarum conciliator. Sed quid ſuarum rerum diſplicebat Argenidi? aut potius, qui puellae tantopere alius placebat? Ille nempe Poliarchus; quem, o, inquit, ſi mihi fata obuium dabunt, quanto lubentius, quam ipſum Radirobanem, hac manu, hoc ferro, de amore atque uita deiiciam! Et uero meretur odio meo oppetere tot malorum mihi auctor, ac uirgini; quam niſi carminibus teneret, ego tam claro ſanguine, tam opulento regno, tot amoris indiciis, ac etiam (fas ſit tacite cogitare) non ignobili fortitudinis exemplo, flexiſſem. Sed illum ſua obſcuritate tutum unde quaeram, aut quo proſequar? Niſi eſſet hac ſpe minor, quam improbe concipit, non tamdiu abeſſet; aut ubique ſecretus fugeret conſcientiam Meleandri. Hei mihi! ſed et ſi occurret patebitque irae meae; et ea forſitan, quam meditor ultione iam dubiam uirginis mentem peius a me auerterim. Immo certus ſum, uitam illius mihi obſtare; an item ſit obſtitura mors, uiderint Certe nec de mortuo quidquam ſperare ipſa poterit; et ſciet utique fortisſimum fuiſſe, qui uicerit.

Sic apud ſe digerebat Archombrotus male ſana conſilia, interdumque dolebat, quod Poliarcho olim amico ſic iraſci cogeretur. Nondum uero ab illius oculis Siciliam uenti remouerant, cum Gobryas haut procul Syracuſis anchoras iecit; miſſoque ad terram praecone, ubi Rex degeret, quaeſiuit: quumque audiſſet imminentem pelago arcem, quae Epeirčte dicebatur, ab illo tunc incoli, ipſe unica triremi Syracuſas conceſſit, tanquam commeatuum cauſſa. Miſit inde delectos, qui Regi ſignificarent. Gallorum magnam claſſem in Graeciam indeque in Aſiam nauigantium: tempeſtatibus ſparſam per aequor fuiſſe. Huius partem in Siculo mari exſpectare ſocios, ſi forte ab errore illuc quoque agerentur. Petere ipſum ducem, ut liceat colloqui Regi. Nam Principis tanti conſpectum, pro maximo tempeſtatis pretio ſibi fore, quae haec litora dediſſet. Meleander, ut humanitate praecipuus erat, quamuis ambigeret, quid Gallorum tanta claſsis in Graeciam uellet, tamen ad colloquium inuitatus non renuit. Venit igitur Gobryas cum amicis ſeruuliſque omnino uiginti: cui Epeirčten intranti obuiam miſſus Eurymedes, ad ſe hoſpitem deduxit, et humaniſsimum expertus, haut perfunctorie commendauit Meleandro. Poſtera die deductus ille ad regiam; ſui exſpectationem, quantam Eurymedes fecerat facile impleuit: Niſi quod ſentiebat Meleander, quum quaereret, cui coepto hanc Gallia claſſem ornaſſet, non ſincere aut ſimpliciter reſponderi. Itaque exploratorem ueritus eſſe, honorarios cuſtodes clam tribuit; qui incautum, nec ratum ſe timeri, ſolerter obſeruarent.

Sed Gobryam altior cura uerſabat, qua arte, quoue ductore, ſecreto colloqueretur Argenidi. Memor tandem purpuram, quae nullibi pretioſius fulgorem, quam in

Gal-

lia admittit in nauibus ſuis eſſe, ei a Poliarcho praeparatam; hanc afferri ad ſe iubet, tanquam in hoſpitii gratiam regiae uirgini donum. At ille iamdudum non minoribus curis concuſſa, ſecum uehementer quaerebat, an ſperare auderet has naues a Poliarcho praemiſſas maiorem comparante exercitum. Sed parumper huic ſolatio innixa, rurſus conſuetudine lugendi ad deteriora reuoluta eſt; ut et ludibrio ſibi eſſet hac tantilla iucunditate ſpei, quam hauſerat. Sed quid Arſidas morabatur? cur non procedebant promiſſa Poliarchi? In ipſo, an fortuna, tarditatis cauſſa erat? Exierant deſtinati menſes ad reditum. Ipſa uiuebat non illius auxilio, ſed infelicitate Archombroti, quem in Africam bella uocauerant. Heu, in meos luctus, fortis, et ſapiens, et dignus amari, Poliarche? cur ego te uidi? cur etiam una placui, quam multiplici morte conficeres? Ego ſi te neſciiſſem; hoc quidem ipſo uixiſſem miſera; ſed ſaltem non ſenſiſſem. Non deerant toto orbe, quas amares felicius. Do uirtutum tuarum immeritas poenas, quarum unaquaeque me diuiſam, me fortaſſe contemtam ad interitum adigit. Hei mihi! quid, ſi et ipſe non leuiora iam quereris? quid ſi dolore, quem ſentis, et illo, quem in me ſuſpicaris, obrutus iaces? timesque praecipue, ne tibi potius irata, quam fortunae, in culpa fatorum te transſcribam? Sponſi felices, quibus uel celeriter ſuccesſit; uel qui deorum contumaciam et dolos exierunt ſubita morte!

Sic forte quaerenti, quum iam aliquot dies in aula Gobryas traxiſſet, nuntiauit Eurymedes hoſpitem Gallum ei donum afferre purpuram in Gallia tinctam. Non recuſauit uirgo munus aſpicere; hoc ipſum ad commoditatem colloquii a Gobrya ſubornatum, et maiora, quamquæ credebat Eurymedes, afferri, paene iam ſentiens. Quum

ergo intraſſet Gobryas, explicuiſſetque inuidioſam uel Tyriis muricibus mercem, non Argenis ſatis, quae monſtrabantur, cernere; non aut loqui compoſite, aut loquentibus ſe praebere. Adeo omnes ſenſus rapuerat trepida exſpectatio aliquid de Poliarcho audiendi. Parum aberat, quin prior interrogaret ignotum. Sed Gobryas illi admotus, quum muneri inſpectando intentisſimos omnes uidit; uoce ſubmiſſa; ut, inquit, hoc donum auctor pretioſius faciat; miſit ille, ad quem Arſidam legauiſti. Exciderant ad hoc uerbum Argenidi uires: ut ex trepido ſilentio intelligeret Gobryas altisſime tactam eſſe. Itaque alia quaedam publice loquuta, uelut muneris gratias haberet, ſecreto Gobryae dixit: Quaeſo te, hoſpes, hac ueſpera domi ſies. Arceſſam te, ubi ſublapſa frequentia ſolitudinem faciet. Sub haec Gobryas discesſit; et ipſa laudare impenſe inter mulieres coepit oblati uelleris nitorem; pretium deinde augere, et ſic loqui Timocleae: hoc donum ſimplicis liberalitatis credi uix poteſt. Facile hoſpitem cenſeam Regi aliqua de cauſſa ſupplicaturum; et hoc munere ſibi ſuffragium parare uoluiſſe. Nam et orauit, ut ſe, ubi otium eſſet, liberiori colloquio dignaret. Volo hodie hac cura defungi: ut ſi quid impetrabile in uotis eſt, operam promittam; ſin latent grauiora, ne ſupplicem uana ſpe extraham; et non imparia ſuae purpurae dona remittam discesſuro. Haut multo poſt in hortum ſecesſit: qui forte Meleandro ad uenationem profecto infrequens erat. Itaque ipſo uiridarii ſecreto admonita, Timocleae imperauit, unum ex corporis cuſtodibus mittere ad Gobryam, qui eum ad hortum produceret. Ille Argenidi ſibique non defuit; cui uulgaria aliqua percunctanti, quum publice reſpondiſſet, paullatim ueluti lapſo ad uaria ſermone, magisque intenſo, ſecerni a reliquis coeperunt,

perunt, ſolique ambulare. Tum Gobryas; o domina, inquit, non Sicilia tantum et Gallia tua, ſed quantumcunque in orbe regnorum eſt digna; ignoſce regi meo, quod me priorem uides. Cauſſam morae ingratisſima tempeſtas facit, quae cum claſſe uenientem depulit a curſu. Nos quoque electi in Africam fuimus: Ego, inquam, et Arſidas, qui pridie tempeſtatis in me inciderat. Et is quidem per Libyae oras tuum Poliarchum ueſtigat, legationem obiturus, quam mandaſti: iſthuc uero nauigaui, ſiue Rex iam adeſſet, acceſſurus exercitui, quem maximum ducit; ſiue adhuc exſpectaretur, tibi interim traditurus tantillam hanc claſſem. Etenim tuum nutum ſimpliciter manemus. Vtere noſtro ſanguine qua placebit. Scio te ſolam eſſe, in qua uerisſime rex meus aut deſpici posſit aut coli.

Sic loquutus, litteras Arſidae porrigit, in quibus fere eadem, quae ipſe memorauerat, continebantur: Quibus lectis, ut amor nunquam quietus eſt; quid ergo credemus (inquit Argenis) rege ueſtro eſſe factum? Si pepercisſet illi tempeſtas, an credis diligentiorem alium futurum, ex quo de eius aduentu cognoſcerem? Hic Gobryas, quamquam et ipſe non intactus eo metu, tamen multa congesſit, quibus naufragii ſuſpicionem auerteret. Nam nec, inquit, cum una aut altera naui maria ſulcat. Naues longae, et triremes ultra quinquaginta ſunt, quae illum comitantur. Etiamſi praetoriam nauim (quod dii non ſiuerint) tempeſtas ſoluiſſet, an tot nautae, tot milites, non manus et humeros praeberent, quibus clarisſimus rex proximo nauigio imponeretur? Sed nec credendum eſt, aut totam regis claſſem obrutam undis; aut qui cladi ſuperfuiſſent, non iam nobis funebria nuntiaturos. Nimio citius quae obſunt, quam quae optamus, amat fama ignobili gaudio nobis ingerere. Ne

iuſto denique metu crudeles nobis ſimus; reſpice has triremes, quas duco. Iisdem cum rege fluctibus iactatae ſunt. Nullam tamen ex iis tempeſtas expugnauit, Vel itaque regem in remotiores delatum oras exiſtimo; uel corruptis in uentorum armamentis iacturam reparare. Neque enim ſoli nauigationi, ſed et bello exercitum adornat. Intra paucos hos dies, uidebis, regina, feruentem Siciliae oram fortisſimis uiris; qui omni ſtudio exprobrabunt hoſtibus tuis, ſi quos hic habes, quod uirtutem apud ſe genitam indiligentius coluerunt quam nos externi. Erecte conſolatione tam magnifica uirgo, adhuc tamen de Poliarcho anxia erat. Ardebat praeterea Gobryam prolixius percunctari tam de illis, quae ſciebat, quam de ignotis. Dum enim de Poliarcho loqueretur, ſeria ac leuia uirtute amoris delectabant. Sed nec tempus ſinebat, iam ueſpera obſcurum, nec familiarium curioſitas inter ſe quaerentium, quid tantum cum Gallo loqueretur. Rurſus igitur ſuam opem promittenti: Ego, inquit, quid ex re ueſtri regis ſit, maturius expendam. Tu cum Eurymede ſis frequens, cui ipſa commendabo amicitiam tuam. Finge autem idoneas cauſſas recedendi a litore; hisque ego fauebo apud patrem. Facile quoque inibo rationem, qua ſaepius ad colloquium meum, et ſine ſuſpicione, peruenias.

Hoc dimiſſo, quum quaereret Timoclea, ecquid ille uoluiſſet; nihil magnum, inquit, Argenis: niſi forte nondum explicuit animum ſuum, et primo congreſſu noluit grauis eſſe. Laudauit benignitatem hoſpitii; orauitque, ut ſuarum nauium una, cui ſupellectilis pretioſisſima inſunt, in hunc portum recipiatur, non iſthic plus biduo haeſura; intra quod tempus quaedam tempeſtate corrupta refici posſint. A hoc ſe operam meam apud regem expetere. Sub haec uerba in cubiculum

uirgo

uirgo regreditur; accerſitumque ad ſeEurymedem iubet agere hoſpitis curam; quoq; ſollertius falleret; eſt, inquit, ut illi uenia paremus, ſaltem iis, quae obtulit, nec pretio nec uenuſtate cedentia. Haec dum quaerimus, uide, ne ad diſceſſum ſe comparet. Satis erit breuem ad moram uel dilata uenatio, uel promiſſum ſpectaculum. Iterum moneo, caue, Eurymedes, ne improuiſus hinc abeat. Ita inſtitutum ubi dimiſit, et quietis ſpecie nox dedit ad curas libertatem, tunc reputare exitus omnes coepit; tunc ex re conſilium capere, fortiusque quam antea, et Reginae more dolere. Poliarchum, ſi uiuebat eſſe, uenturum, iam ipſa Gobryae claſsis, iam Arſidae litterae certisſima ratione monſtrabant. Quaerenda igitur remedia, quibus illi uiuam quoque ſe ſeruaret. Sin ille perierat, ſe demum non uicturam. Sed qua ratione, quoue praetextu, Gobryae claſsis asſideret Siculo litori? neceſſarium tamen hoc erat ad ea, quae cogitabat, ſubſidium. Sic enim decreuerat; ſi prius rediret Archombrotus, quam de Poliarcho quidquam certi eſſet allatum, clam fugere ad has naues; et uel inde petere Galliam, uel coactaSiculorum factione, abſtinere a nuptiis, ad quas pater adigeret. Haud incommode tandem ita rem commenta eſt. Primo mane ad Meleandrum iuit; et Siciliae ſolitudinem queſta, uereri ſe dixit, ne Radirobanes, ubi Archombrotum audiſſet, cum praecipuis inſulae uiribus eſſe in Africam, rurſum rupturi imminens aut ipſe ueniret, aut militum in ſe partem ad improuiſum bellum emitteret. Nihil ergo ſecurius, quam Gallos aliquo propitio numine ad ſe aduectos mercede conducere, qui litorum cuſtodiam agerent; ut, ſi bellum ingrueret, peregrini iactura ſanguinis, Sicilia defungeretur periculo. Negotium unius menſis fore; intra quem posſint de Archombroto et Radiroba-

ne referri certiora. Et Gallos nondum (ut audiuerat) ex tempeſtate ad nauigationem inſtructos, non aegre tantilli temporis moram addito pretio audituros; qui praeterea nec tam pauci ſunt(inquit)ut iuuare non poſſint; nec eo numero, ut metui a Siculis debeant, ſi auxiliam in perfidiam mutent. Quum patrem his uerbis permouiſſet, ſecreto deinde Cleobulum, et poſtea Eurymedem uocat. Vrget ſuos de Radirobane metus. Gallorum praeſidia oſtendit, quorum opera haut magno pretio emi poſſet. Quumque illi in contrarium disputarent; nam nec ignotis bene credi, nec uiros inſulae deeſſe; liberius Argenis; ſi hoc, inquit, Siciliae non tribuetur, at meo timori tribui uolo. Regem in meam ſententiam iam perpuli. Mihi non probabitur, qui eum in aliam partem conſiliis ſuis flectet. Haec imperioſius urgentem, neuter auſus eſt importuna irritare prudentia. Regi quoque ambitioſe auctores fuerunt, praeſertim quum Argenis adeſſet, ut Gobryas ad litoris cuſtodiam inuitaretur: Et ille, quando quidem ita cenſetis, inquit, tu homini colloqueris, Eurymedes. Sciſcitare, an hic moram pati poſſit; de mercede deinde uiderimus. Eurymedes mandato defunctus, Gobryam non difficilem habuit; haud ignarum id commentum ab Argenide eſſe. Operam igitur ſuae claſſis in menſem promittit, ſola mercedis mentione offenſus. Nam quo magis probaretur, liberale praeſidium, et in amicitiae teſſeram offerebat.

CAP. V

ARGVMENTVM.

Dum Arſidas in Maurtianiae portu ſpatiatur, regionis praefectus ad eum blande accedit, de patria, de negotiis rogans. Ille ubi ſe Gallum; Maurus in amplexum inſilit

ſilit. Stupet Arſidas ad inſperatam benignitatem in externa gente. Ad ea, quae de Poliarchi uictoria narrantur uelut ad monſtra obſtupet. Interim in praefecti domum peruenitur, et menſae accumbitur. Sed dum Arſidas poma noua ſtomacho licentius ingerit, ſubito frigore nerui laxantur. Tum Phorbas patrono, quem fato propinquum reputat, pretioſum ſacculum ſuſſuratur.

In hoc ſtatu res Siciliae erant, dum Arſidas omnibus Africae partibus triremem applicat, et quacunque ſe breuia terris inſinuant, ſcapha prouectus interrogat agreſtres, ſi qua de illis litoribus uiſa eſſet claſſis externa, aut ullos omnino mortales ad eos tempeſtas reieciſſet. Iamque irrito labore defeſſus languebat, aeſtum praecipue non ferens, quem auſter inſpirabat ab arenis mediteraneus allapſus; quum opportunisſime factum, ut Mauritaniae fines contingeret, ſuccederetque ad litus, in quo non grandis portus, et inde ſtadiis octo modicum oppidum incolebatur. Forte fuit, ut tunc in portu ſpatiaretur illius regionis praefectus, inter paucos fortitudine et prudentia inſignis. Ille Arſidam uidens, quem uultus habitusque peregrinum hominem eſſe monſtrabat, blandisſime acceſſit; et tam magiſtratus ſui, quam humanitatis officio, de patria et negotiis rogauit. Quumque Arſidas, quo multa, et uaria memorandi neceſſitarem effugeret, quia Gallica triremi uehebatur, ſe ſimpliciter Gallum eſſe dixiſſet, ſtatim Maurus inſiluit in amplexum; et, ſatis eſt, hoſpes, audiuiſſe Galliae nomen, inquit, omnia uobis debemus. Procede ſodes, in urbem hanc; et quacunque te nauigatio uocabit, primum apud nos a iactatione ſali refectus, nouis commeatibus triremem onera. Stupebat Arſidas ad inſperatae benignitatis prodigium, in externa gente atque incognita. Subire igitur terram comites iubet: praefectoque dexterior, et ab omnibus cultus, proximi oppidi-

uiam exorſus. Veritus deinde, ne procedentibus colloquiis proderetur non a Gallia uenire; uidereturque humanitatis officia aliis debita, aut parata, quaeſiiſſe mendacio, paucis recenſuit, eſſe quidem ſe Siculum: Sed quia Gallicis remigibus utebatur, quaerebatque praeterea Galliae regem, ſe Gallis, quum de gente rogaretur, annumeraſſe. Nempe, ſubiicit praefectus, illum quaeris, abſque quo in ſeruitutem externam omnes Mauri conceſſiſſemus? Monſtra haec Arſidae erant; omnium, quae illic Poliarchus geſſerat, ignaro. Ergo, ne aut ipſe diutius, aut praefectus erraret, haut perplexe rogauit, quid noui accidiſſet: quodue beneficium a Gallia proceſſiſſet ad Mauros. Se enim ui uentorum in ultima Africa propulſum, et diu iam errantem, haec neſcire. Tum praefectus aggerere omnia cupide coepit; qua inſolentia Radirobanes bellum mouiſſet; et, ut, ueluti ad condictum, diis ferentibus, cum exercitu adueniſſet rex Galliae. Quae deinde belli fortuna, quam uarii ſub breuiſſimo tempore caſus. Sed ambitioſe morabatur in Radirobane occiſo; ut pugna acris fuiſſet; ut anceps aliquamdiu fortuna; et uictor haut perfunctorie uulneratus. Aſt ubi narrandi ſerie Radirobanem Gallici regis manu perculſum in terram deduxit; non tenuit diutius laetitiam Arſidas; ſed uultu ſic diffuſo, ut conſtaret laetitiam non fingi; caeſus ergo eſt Radirobanes? Ille Sardiniae Rex? ille nuper a Sicilia reuerſus? et quidem a Gallico rege? cui, ne fruſtra exultem, quod nomen, mi hoſpes, eſt? Tum Maurus: geminum illi nomen eſt, inquit; quo errore et diu lapſus ſum, et uidi alios errare. Modo enim Poliarchus, modo Aſtioriſtes a ſuis appellatur. Affertus eſt hoc ſermone Arſidas inincertiſſimi gaudii ſenſum adeo, ut et Mauros, qui eum deducebant, paene in eandem affectuum ſuauitatem

ad ige-

adigeret. Non curarum meminerat, non laboris. Tantum, quaſi diis loqueretur, rogabat, quae fata, quae ſortes, inimiciſsimos Reges compuliſſent in Africam; aut quod numen ſic ordinauiſſet, ut ſanguis, Siculis odiis debitus tanquam Africanae utilitati penderetur. Ad ſe deinde ex hac contemplatione regreſſus, quaerebat, quo ſe ab illa uictoria Poliarchus recepiſſet; at Iuba (ita Maurus uocabatur) retulit adhuc ut uulnerum aegrum, iacere in Mauritaniae regia urbe. Illinc omnino expedito equiti quatuor dierum uiam eſſe.

Inter hos ſermones in urbem peruenerant, et Arſidae peritos uiarum expoſcenti, quibus duceretur ad regiam (nam recruduerant uenti, et timebat, ne repetita iniuria tempeſtas paene repertum Poliarchum eriperet) Iuba negauit itineris copiam ſe facturum prius, quam exta Hoſpitali Ioui ſacrata ſimul proſecuiſſent. Aeſtus erat; et in horti umbraculis deductus Arſidas ſuper appoſitos toros epulas exſpectabat; gratiſsimis Iubae ſermonibus, de bello et Poliarchi uictoria, moram ſubinde fallentibus, quum tandem opulento conuiuio menſae conuiuas ad ſe conuertunt. Et ſubitum luxum miratus Arſidas, nihil tamen altiori intentione ſpectabat, quam inter promulſidaria eſſe uarii generis poma, ita glacie circumuenienti inſerta, ut aliorum pars emineret extra hoc frigus, alia prorſus condita, tamen ſub lucentis aquae cruſta, natiuo colore cerneretur. Quid potiſsimum crederet, ambigebat, nouitate illa concuſſus. Certe enim haec poma recentia erant; rurſusque ſub illorum menſium ſideribus aqua frigore non coibat. Tum ne ficta imagine luderetur, primum manum glaciei admouet; quae ut iuſto rigore digitos uſſit; ut non poſſet dubitari, quin aqua haec eſſet; et uериſsime quidem gelu concreta; mox

et

et poma dentibus tentat; et haec quoque natiuo ſapore mitia erant; niſi quod ad nimium algorem obſtupeſcebat guſtus. Delectatus admiratione hoſpitis Iuba, inuitabat ad cibos admiratione nimia cunctantem. Sed Arſidas cum riſu quaeſiuit, qua ille ex Scythia cum Africae arboribus miſta hanc guſtationem promſiſſet: tum Iuba: ut magis mireris, inquit, quum in hortum intraſti, haec poma adhuc ex arboribus pendebant, et quae modo eſt glacies, ex fontibus unda manabat. Geminato ſtupore Arſidas haeſit, exquiſitque ab Iuba, quo carmine, quoue in antro, tam ſubito natura ſe mutaret. Et ille: noua eſt, inquit, apud nos haec ratio reuocandi arte hiemem ſub medio ſole; quam exſequar, poſtquam mulſum guſtaueris. Aderat puer Aegyptius cum mulſo, quod in calice praeferebat et ipſo ex glacie facto: quo exhauſto, quum in terram a puero collideretur, doleretque Arſidas fragile quidem, ſed in aeſtatem pretioſum uas perire; noli indignari, (inquit Iuba:) in ſingulas potiones uſus eiusmodi ſcyphorum eſt. Iterato eundem in menſa conſpici, uile eſſet. Nihil amplius guſtabat Arſidas, auidus cognoſcendi, qua arte ad naturae ueritatem ſic perueniretur; quum allata ſunt uariarum formarum ex aere prototypa. Orbium, poculorum, paropſidum, omnis denique conuiualis inſtrumenti ſpecies erant. Tum Iuba; haec ſunt clauſtra, quae aquis infuſis glaciem concipiunt. Quippe unumquodque operculo ſuo ſic tegitur, ut orae inuicem cohaereant, excepta foraminis anguſtia, per quam aqua liquitur in interiora; quo modo ex ſtanno uel plumbo fuſilis ſupellex conflatur. Alueolo deinde ligneo illa deponimus, cuius fundum ſale primum nigro illo, parumque contuſo, et mox niue, contegitur; quae nobis ſemper ad

manum

manum eſt, fulta ſtraminibus, et in umbra antrorum toto anno inuiolata. Supra ipſa deinde prototypa, in alueolum ſic demiſſa, pari modo nix quoque aliquoties cumulatur, ſale toties interiecto. Ita haec aqua illo in aere ad glaciem praeparata, accipit undique circumiectae niuis frigus; quam ſal acri miſtura uetat liqueſcere; in locis praecipue umbroſis, qualia uini aut olei apothecis effodimus. Trium circiter horarum ſpatio coit aqua, et ſi quae poma inſeruimus, qualia nunc miraris, haerent ſepta in glacie. Aeſtu deinde languentibus grata eſt haec uis nimii frigoris; quam et ipſa nouitas commendat. Nuper enim neſcio cuius non inepta luxuries, hoc ſolatium inuenit.

Oblectatus narratione Arſidas, licentius marcenti ſtomacho ingerebat haec poma, quibus corrupta frigore aqua, rigorem inſinuauerat; ſimul auide nouis ſemper ex glacie calicibus bibebat, ſummo frigore ſitim, ut ſolet, acuente: quamquam interdum Iuba monebat, periculoſam intemperiem eſſe, niſi parce utentibus. Sed quum de prandio ſurrexiſſent, et Arſidas calidae uſum multo ioco traduceret, paullatim omnes neruos receptae hiemis malignitate ita laxari ſenſit, ut egeſtas hinc inde epulas paene anima ſequeretur. Iuba non miſericordia tantum motus; ſed et metu, ne huic ſponte mortem crederetur propinaſſe, nulli ſedulitati parcebat: ſolari Arſidam, medicosque urgere; et nunc ſuos, nunc illius miniſtros uerbis conuenientibus affari. Vt uero in deterius fama attollitur, Arſidam fato propinquum haut tarde uulgatum eſt. Dum trepidant comites, ſeruulique; quidam illius mercenarius ex Euboeorum colonia, qui in Oſcis Neapolim condiderant, tempus locumque furto nactus, haut modicam praedam egit. Saecu-

lus

lus erat ex carbaſo, quem ſub ueſte reconditum idonea cura Arſidas ſeruabat. Illic pretioſum aliquid ineſſe, Graeculus diu ante coniecerat. Dumque ueſtes laxantur aegrotanti, et ſui ignaro, ipſe familiaris officii ſimultatione acceſſit, detraxitque non ſentienti ſarcinam, et ceteris pietate et metu occupatis, ſeſe domo proripuit.

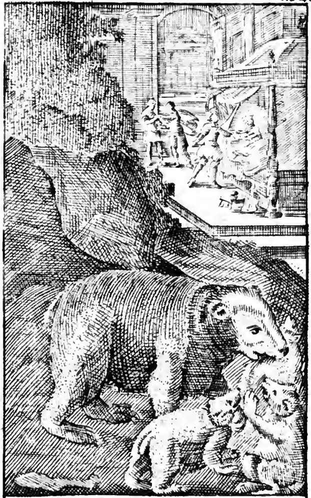
CAPVT VI

ARGVMENTVM.

Vbi ſentit Arſidas ſubreptum ſibi clariſſimum pignus, interminatus domeſticis, ſtrato exilit. Phorbas pauore perculſus, reconditas in ſacculo Argenidis litteras Poliarcho reddit, Arſidaeque diſcrimen praetexens magno aere donatus eludit.

Vbi autem, primo impetu mali ſedato, Arſidas loqui potuit, a medicis quaeſiuit, quid de periculo ſuo, quid de itinere ſentirent. Medici proſpera eſſe ſigna ad ualetudinem reſpondent; ſed uentriculum et ceteros neruos, qui intemperie frigoris afflicti, febrim toti ſanguini adſperſerant, aliqua quiete recomponendos eſſe. Optime actum iri, ſi non ultra quatriduum morbus profectionem differret. Ille cum diis queſtus tali in tempore moram offerri, ad Iubam conuertitur: et litteras, inquit, quas ad Regem Poliarchum habeo, nefas eſſet hic ſiſti meo caſu. Si dabis, qui uiae duces ſint, has ſtatim per unum ex meis tranſmittam ad regiam. Hic deinde acquieſcam patientius, donec ire per morbum licebit. Laudauit Iuba conſilium; addiditque; praeſto eſſe, qui quemcunque Arſidas deſtinaſſet, ad regiam comitarentur. Tum Arſidas faſciculum quaerere, cui erant litterae Argenidis commiſſae. Prorſus is erat, qui domeſtica mercenarii fraude perierat; quem ut a ueſte diuulſum obſtupuit, et uidiſſe omnes negarunt, ſtatim uires furio-

C. 6. P. 526.

Urſa ſuam ſobolem de præda paſcit iniquâ:
Iſta tamen pietas creditur eſſe ſcelus.

ſa indignatio ſuffecit. Prohibentibus medicis exiliit de lecto, interminatusque eſt domeſticis exiliit de lecto, interminatusque eſt domeſticis ſuis mortem, ni propere redderetur charisſimum pignus. Vrgebat inſanus quaeſtionem, deosque appellabat et homines; nec ſine ſuſpicione circumſpiciebant in Mauros, qui primum aegrotanti adfuerant. Spoliatam deinde intuens ueſtem, et nunc illam, nunc ora dilanians, quaerebat, quis familiarium propius aegrotantem accesſiſſet. Sed omnes adfuerant, et tali in ſtatu in pietate poſuerant tangere collabantem.* Tum demum eadem doloris acerbitas, quae languentis robur intenderat, conſumtis uiribus, peius inualidum deiecit. Aegre ſuffitu, et uiolentis odoribus reddita uox eſt: qua ur primum uti licuit; ſi me, inquit, fortuna deſtituit, morbo, et furum audacia uiolatum: aut non ego me deſeram, non Principes meos. Date ceram et ſtilum. Hodie ad Regem ſcribam. Intra biduum, etiam uitae periculo, utcunque lectica uiam exordiar. Protinus Phorbantem uocate: hunc uolo cum meis hodie litteris proficiſci. O fortuna! Is ipſe Phorbas erat, qui cum furto aufugerat. Ergo et in naui, et per urbem misſi, qui quaererent, tandem renuntiant, fruſtra operam a ſe conſumtam. Statim Arſidae ſuſpicio ſceleris incidit: quam tamen disſimulans, ad forum, ad portum, redire praecipit, qui non profutura diligentia abſentem ueſtigarent. Nec ſegnius aduocat Iubam; ſubmotisque ceteris; fallor, inquit, aut perfidia mercenarii mei hanc aegritudinem mihi facit. Cur enim lateret, praeſertim me aegro, et uitae ambiguo; niſi praedam ſcelere nactus, non me tantum, ſed et Africam fugeret? Si amatis Poliarchum, uindicate iniuriam, quam latro huic intulit. Dimitte ad proximos portus, qui nuntient, ne ullus temere peregrinus in nauibus recipiatur. Sed quam occultisſime

tisſime

tiſſime poteſt, procuranda haec quaeſtio; ne, ſi reſciſcat, exploratores in litore eſſe, alia fraude noſtram ſolertiam eludat. Ego apud meos hodie diſſimulabo me quidquam durius de eo ſuſpicari; ut fallamus flagitii conſortes, ſi quos forte apud nos reliquit. Iuba rem curae ſibi fore aſſeruit; ſtatimque per homines fidos uicinorum portuum magiſtratibus, quae uidebantur, ſcripſit.

Sed haec Phorbas ante coniecerat, meriti ſui conſcientia acuente metuendi ſolertiam. Is, perpetrato ſcelere, adhuc ignarus quid eſſet in furto; latebras ad recognoſcendam praedam quaeſiuit; ſcilicet, ſi nihil inueniret perfidia et periculo dignum, omnia ad Arſidam relaturus; quaſi haec aegro, nec ſentienti, ad tutiorem detraxiſſet cuſtodiam. Ecce autem, exſolutus faſciculus catenulam primum dedit ex gemmis, quae nexili auro ligatae, per aequalia ſpatia tumebant; tres deinde annulos cum grandibus gemmis, modico lino diuiſos, ne attritu uenuſtas artificii periret. Pauci in fundo reſederant nummi ex auro; quae omnia Arſidas, ad incerta fortunae, corpori ſuo applicata ſeruabat. Praeter hæc, tabellae inerant, longe Arſidae pretioſiores reliquo cenſu, illae, quae itineri dederant cauſſam, ab Argenide ad Poliarchum. Phorbas omnibus diligenter inſpectis, ſuae quidem audaciae gratulabatur. Ad Poliarchum uidebat eſſe miſſas. Vnde tamen, aut a quo, non nouerat; et uerebatur, ne plus illae turbarum, plus in eum exploratorum cierent, quam aurum aut gemmae. Ire ad portus non placebat, uix dubius hos in ſe obſideri. Interiora Africae, nec fidem in hominibus promittebant, nec exitum, quod quaerebat, habebant in Europam. Tandem ſceleris et neceſſitatis ingenium, ad noui facinoris pericula incertum coegit. Iret ultro ad regiam; Poliarcho eas litteras daret, et in ipſo ſcelere

praemia

praemia ſummae fidei ambiret. Poſtquam igitur fallendi rationem omnemq; mendacii contextum poliuit, in proximum oppidum profectus, illicque percunctatus, quae uia ad regiam duceret, celerrima ſibi et illi, quem uiae ducem aſſumſerat, iumenta conquiſiuit. Tertio die, urbem ex montis cacumine inſpexit: tum equo, et ductore dimiſſo, ipſe ſolus peruenit ad cuſtodes, uultuque pallenti (quippe eum ex compoſito exterminauerat curſu) ſe ad Regem Poliarchum feſtinare, ambitioſe iterauit. Illico deductus ad arcem eſt. Et tunc quidem minus uacabat Poliarcho, poſt longam forte inſomniam acquieſcenti. Sed Phorbas ad Gelanorum deductus, cum ſupercilio monſtrabat, ſe magna, et quorum procuratio celeritate conſtabat, nuntiaturum aduenniſſe. Quis eſſet, dicere iuſſus; regi, inquit, melius dixero. A Sicilia ad eum aduenio. Litteras fero; et heu uereor, ne hac ipſa mora, quam facitis, corrumpatur negotium, cui delectus, paene in curſu ſpiritum amiſi.

Siciliae nomen audiſſe; illinc quoque afferri litteras, et nuntium aliquid ingens trepidatione praeferre, uiſae ſunt Gelanoro cauſſae idoneae dormientem Poliarchum compellandi. Sedatior taman acceſſit ad ſtragula; ne terrorem a ſomno excitatus, et adhuc ſui incertis, periculoſum, primae Regis uigiliae infunderet. Tuſſi igitur, et modico ueſtigiorum ſtrepitu pulſatum, ita affatus eſt. Adſunt Rex, a Sicilia litterae; et nuntius neſcio quid feſtinat. Nihil cunctatus Poliarchus reſedit in lectulo, et nuntium adduci praecepit. Intrat ergo immani fiducia cubiculum Phorbas, quod ſecundum deos potiſſimum timere debuerat; ornatamque fabulam, non plus uerbis, quam geſtu et fronte, in hunc modum exorſus eſt. Ego, inquit, ex Arſidae amicis ſum, o Rex. Is ad te Sicilia proficiſcens, inde ſecum me aduexit.

Quum te diu quaeſiiſſet, tandem ad uictoriae tuae famam curſum huc tenuit, Nec iam procul eramus litoribus, quum noſtrum nauigium peiratae tribus lembis circumſiſtunt. Arma pauci habebamus; placuitque compluribus ante pugnam deditio. Ita proditus Arſidas cum familia et ſarcinis in eorum poteſtatem conceſſit. Sed quum, direptis omnibus, nouae praedae ſtudio flagrarent, princeps eorum ſtrictam in Arſidae ora ſicam intentans; uideo, inquit, ex cultu et ſupellectili te hominem magnarum opum eſſe. Itaque niſi praeter haec, quae cepimus, tria talenta praeſentia numeras; ego ex his catenis(nam illi catenas iam dederant)iugulo ſoluto, in mare te prouoluam. Et Arſidas; unde mihi praeſentia haec talenta, cui nec libertatem reliquiſtis? Immo, ſubiicit praedo,quum de tua nauigatione percunctarer, te ad Mauritaniae regiam ire profeſſus es. Certe non te oportet illic eſſe ignotum. Quemcunque tuorum uolueris, ea lege uinculis eximam, ut, niſi intra hoc triduum ſit in iſto litore cum penſione, quam poſcimus, certiſſime pereas. Nec fraudem mediteris; aut in nos uindices prouoca. In ſtatione ſumus,unde liber proſpectus eſt. Non mari, non tera, inſidias locus capit. Si is, quem miſeris, praeter ſe ullum adduxerit, capite lues: quin ſi interim naues in nos fortuna propulerit,fortunae poenas dabis. Quum ſic impia et barbara uoce dixiſſet, deiectus Arſidas ſumel atque iterum nos omnes intuitus, tandem me propius iuſſit accedere; et, uide, inquit,mi Phorba, quantum fidei tuae credam. Ex diligentia tua nunc pendeo. Vade adRegem Poliarchum: quo loco ſint meae fortunae, ſignifica. Non ille talentis tribus parcet in re mea capitali. Et ne ambigere poſſit, quin uera pericula nunties, has litteras accipe, ſimulque intimo ſinu extraxit. (Scriptae ad illum ſunt.) Quis ſcri-

pſerit

ſperit tua ſcire non intereſt. Ferendas tibi trado, non tantum ut pignus ſint fidei tuae; ſed magis ne pereant, ſi me iſti peiratae immerentem conficiant. Ita dimiſſus, ad te Rex, altero ad meridiem die peruenio: tantundem ad reditum ſupereſt, ſi uis Arſidam uiuum adſpicere.

Inter haec dicta, litteras Argenidis Poliarcho tradiderat, quaſi miſſas ab Arſida; quas integro lino ſinceras ut tentauit; ſimulque ſolitum Argenidis ad ſe ſignum conſpexit in cera, laeto horrore infremuit. Simul tamen in periculo Arſidae commotus, dum ſoluit epiſtolam; o quicunque mortalis es, inquit, cui Arſidae fata cammiſſa ſunt; ſi ſtrenuus eris, et eum mihi reddes, crede, non te talenta praedonibus tria, ſed tibi ipſi ingentes diuitias portare. Adeo memorem beneficii me dices. Tu Gelanore, propera, huic aurum, quantum ſatis eſt, dare. Iam promtum eſſe oportuit. Vade, ne difficiliores ex mora praedones ſint. Sed o, an incolumi Arſida in hos poſſe iri exiſtimas; et nefarios de ſuis lembis ad cruces deferri? Abominatus Phorbas meritum crucis omen, manum utramque uehementer intendit, ſtrictisque oculis; caue, inquit, caue, o Rex, in hanc mentem te dederis. Lembi praedonibus ueloces ſunt. Inſederunt plagam apertam. Truncum me, hercule Arſidam, uobis diſpergerent, fugaque inulta deſpicerent infelices inſidias.

Iam Poliarchus ſolutas tabellas legebat. Vera erat Argenidis manus. Sed omnino lamentabilis oratio. Facinus, uindictamque uidebat Seleniſſae; ſimulque Radirobanis impiam mentem, qui nefas non habuerat pudiciſsimae uirgini probra ingerere. Sed hunc quoque iam non uiuere; et quidem a ſe uictum, ſolatio erat. At quid in Archombrotum remedii, urgente hymenaeum Meleandro, et bimeſtri ſalute uix donata Argenidi? Quum

de in ultimam ceram oculos flexit, ubi ſolet dies exaratae epiſtolae adſcribi; iam tempus, quo aut ipſum redire, aut mori Argenidem oportuerat, effluxiſſe intellexit. Nunc igitur ſe damnare; nunc iraſci tempeſtati, nunc Africam deuouere, in qua ſeruanda putabat ſe periiſſe. Sed omnia in Archombrotum uota, omnia odia recidebant. Ego me, inquit, ego ad tuam perniciem me ſeruabo, atrociſsime aemulorum. Sequar fatum Argenidis, ſed perfunctus tuae mortis ſolatio. Defuncti quoque pugnabimus. Pacem nec experiar, nec concedam. Dum eiusmodi aeſtu pectus concutitur, coepit inuitus dubitare, an Argenidi fides ad promiſſae mortis conſtantiam duraſſet. Quam enim naturale, ut uitam amemus? quam grata uis, quae ſicam in noſtra uiſcera euntem moratur? Deniquе Poliarche, (cogitabat) finge oblatas nuptias, finge durum illi patrem, et deſtinatam illuxiſſe miſeriis tuis diem; an uelles hanc periiſſe?

Tanto turbine multo aegrius quam uulneribus afflictus, acciri Phorbantem iubet; cui aurum inerim numerabatur; increpatque nauigationem lentiſsimam, quod ſecundum poſt menſem, demum Arſidas adeſſet. At ille errores cum fide memorauit; ut Cumis neceſſaria mora fuiſſet, ut in Gobryam incidiſſent, ut ab Italia uenti impegiſſent claſſem in Africam. Laetus, qua eſſe tunc licebat, Poliarchus de Gobrya audiuit; et quid illo factum eſſet percunctatus eſt: neſcio, inquit Phorbas: niſi quod ſubaudiebam illum in Siciliam nauigare. Aliquid ſpei miſerrimo amatori ſubiecerunt haec uerba. Sed Phorbas; perdimus Arſidam; o rex, tam lenta cunctatione. Patiaris graſſatoribus hunc eripi, multo tibi certiora, quam quae poſsim, memoraturum. Pietatem mercenarii collaudauit Poliarchus; quartumque addi talentum praecepit; forſitan quippe fore ex uſu, abſolutis latronibus,

nibus, non inanem Arſidam eſſe. Equum praeterea notisſimae celeritatis attribuit; in quem Phorbas inſcendens Mauritaniam praetergredi feſtinauit, et ſe, remotis litoribus, cum praeda ſubducere.

CAP. VII

ARGVMENTVM.

Vix interiecto biduo, Arſidae in regiam accedenti Poliarchus totum Phorbantis mimum, non ſine mutuo ſtupore exponit.

At uero Poliarchus, quamquam ex uulneribus uix dum ingredi ualens, non differendum in Siciliam iter eſſe conſtituit. Acquieſcere enim in naui ſe poſſe; et neceſſaria ad curationem accipere. Id quidem Gelanoro non placebat; ſed nec fruſtra repugnare ſuſtinuit. Erat tamen Arſidas exſpectandus, quem in tertium diem Phorbas promiſerat. Ergo praecipiti domino, et parari diſceſſum iubenti, diligenter parebat Gelanorus. Rectores triremium, claſſiarios atque nautas ad officia uocabat, commeatus portabantur, ſolumque profectioni ſatis inſtructae ſignum iam deerat. Nec poterat inhibere Hyanisbe feſtinationem hoſpitis adhuc cruda uulnera miſſuri in diſcrimen; quae tam ſubita conſilia eſſent, aut quid illi contigiſſet turbulenta perfectione dignum, nec apud ſe coniiciens, et uerita nimis anxia et indecenti cura exquirere. Is per aegritudinem animi, excuſſa quiete, nunc Argenidi timens, nunc in Archombrotum odio aeſtuans; ea nocte adhuc imbecillem ualetudinem turbauit. Supprimere tamen morbum tentabat ualentibus uerbis, ne ſuorum conſenſu uetaretur per immaturae nauigationis pericula uitae ſuae illudere.

Ceterum uix biduum a Phorbantis diſceſſu proceſſerat, quum Gelanoro regium cubiculum forte egreſſo Arſidas occurit, adhuc quidem ex morbo, ſed multo plus indignatione et moeſtitia mutatus. Scilicet celerius quam exſpectauerant medici, receptis uiribus, poſtridie quam in eum Phorbas peccauit, auſus eſt in ſe lecticam conjicere. Reliquis diebus non dubitauit equo uehi, amiſſarum litterarum dolore, non ſe, non iter, laboremue reſpiciens. Quo praedonem perſequeretur? quibus uerbis ſe excuſaret Poliarcho? aut qua fronte rediret ad dominam? Ita anxius regiam intrauit; et qua Poliarchus habitabat, deductus eſt. Gelanorus inſperato conſpectum laetisſimo uultu excipiens. Nolo, inquit, alius regi nuntiet te ueniſſe, Ibo, et illum hoc gaudio implebo. Sed Arſidas Gelanoro fortunam excuſaturus; mane, ait, Gelanore. Eſt, quod prius meae cladis acerbitatem intelligas. Ille ratus de captiuitate, praedonumque auaritia, qualem Phorbas narrauerat, eum queri: ſcimus haec omnia, inquit, et praeterea mox commodius dixeris regi. Inter haec uerba Arſidae elapſus eſt, praecipitatione gaudii nihil moratus reuocantem. Obſtupuit Poliarchus, Phorbantis diligentiam aeſtimans, qui tam ſtrenue Arſidam exemiſſet praedonibus; iuſſumq; accedere, et ſibi tunc primum ut regi loquuturum amplexu occupans, non eſt paſſus uenerabundum procumbere. Sed hic diu uterque errauit, dum Poliarchus, quae Phorbas de latronibus finxerat, pergit loqui; et ille de ipſo Phorbantis facinore Poliarchum dicere putat; miratus, quue tam propera fama hanc iacturam litterarum ad eum detuliſſet. Dii bene, o Arſida, (inquit rex) quod te poſt tempeſtates, poſt latrociniorum mala, habemus incolumem. Tu clades, ex quo eam accepi, mihi plus doluit, quam forſitan tibi. Tum

Arſi-

Arſidas; et hoc in ea maxime acerbum mihi,Rex, fuit, quod te ſcirem grauisſime illam laturum. Sed ignoſce tuo Arſidae. Infelicitate mea, non ſcelere laeſus es. Nec ſubirem tuos uultus, aut auderem experiri, quid de me tua ira decretura ſit, niſi ſcirem, quam ſapienter intelligas, non in cuiusque poteſtate domeſticorum mentes eſſe, aut fortunae iniurias. Tum Poliarchus: quae autem irarum haec in te cauſſa, mi Arſida? An quod maris pericula me propter ſubiiſti? quod te piratae, quod tempeſtas diripuit? Ybi uero noſter Phorbas? in quo ornando teſtari me decet quam ſis mihi eximius. Illudi ſe a Poliarcho Arſidas credens; utinam uero adeſſet ille Phorbas! Innocentiam meam ſua poena aſſereret. Sed unde tibi (oRex)Phorbantis hoc nomen? Quia, inquit Poliarchus, obliuiſci non poſſum hominis tanta fide tuas res measque accurantis. Vtinam hunc uidiſſes, Arſida, nullas moras apud me ferentem, ne noxiae tibi eſſent. Dum reſpirat, dum aurum numeratur, dum mihi flagitanti tuos caſus in compendium confert: inquietudine animi ſuspenſus, iam uiam ad te omni uoto geſtuque uidebatur praecipere.Quonam autem euaſere piratae? Credis, ſi in eos naues dimittam, poſſe eorum curſum intercipi? Quos uero mihi piratas, ſubiicit Arſidas, aut quam Phorbantis fidem memoras? Quem ſi ego; quem ſi tu. O numina! ut libenter in diem non differrem, quod debeo! Illum Phorbantem dico, inquitRex, per quem nuperrime iſtas dominae meae litteras captiuus miſiſti. Quid autem nunc uideris fidiſſimum amicorum ignorare? Arſidas iis litteris uiſis,turbatisſimo affectu, necdum ad laetitiam apto, expalluit; diuque hoc ſolum repetiit; litteras habes? et a Phorbante habes? Quae haec monſtra, quaeue inſomnia, o Rex? Tum recepto ſpiritu; prope, inquit, illi ignoſco,

qui in totum noluit me perire. Sed ubi is eſt? Hominem non uidi, retulit Poliarchus, ex quo quatuor a me talenta praedonibus ferenda accepit, qui te tenebant. Tum Arſidas; immo nemo captiuum me habuit. O ſolertisſimum caput! o Autholyci parem! Ergo perfidiae laudem et praemia inuenit? et poſt me expilatum, non te etiam fruſtra tentauit? Ordine deinde cuncta recenſuit: ut ipſe apud Iubam aegrotaſſet, ut ſpoliatus a Phorbante ueniret excuſatum, quod litterae Argenidis periiſſent. Huic contra retulit Poliarchus, non ſine mutuo riſu, trogoediae ordinem, qualem Phorbas intulerat: cui ſaltem, inquit, ignoſco, quod hanc epiſtolam tot talentis permutauit.

Sed negotii moles, quod tunc maxime uertebatur, non eſt paſſa ſermonem utriusque in Phorbantis facinore diutius uerſari. Itaque ſemotum Arſidam, quum de Argenidis ualetudine Poliarchus rogaſſet: an tu exiſtimas, inquit, adhuc uiuere miſerrimam uirginem, et quam inuitus miſeram facio? Quid auxilii, quid conſilii habes? quo ſatis interitu Archombrotus peribit? Soluerem ab Africa uel hodie, Arſida. Sed hac nocte recruduerunt uulnera; ut non posſim maritimam iactationem ferre. Interim, dum uires recipio, ualidisſimam meorum militum partem tibi et Gelanoro tradam. Conſuletis dominae ueſtrae; ſi modo fortuna exſpectauit auxilium. Strenue ego adero; et, uel morte, uel uictoria quietem inueniam. Referebat Arſidas, tam quae Argenis abeunti mandauerat; quam quae omnino a diſceſſu Poliarchi contigerant: maxime loquebatur de inſtitutis a Radirobane ludis, quorum fraude captiuitas parabatur Argenidi. Neque paruam in his ſermonibus partem habebat Seleniſſa, ut peccaſſet, utque in ſe ſtatuiſſet ultimas poenas: tum Archombroti gratia apud Re-

Gorgonis in ſaxum mutabant ora videntes
Sic mens affectu fit malè mota ſilex.

gem, et in uirgine ambienda blanditiae. Tertius colloquendo aderat Gelanorus. Nam hunc omnis arbitrum uitae nihil ſuarum rerum Poliarchus ſinebat ignorare.

CAPVT VIII
ARGVMENTVM.

Dum Poliarchus et Arſidas ſua et Sicilia fata diſponunt, Micipſa miſſus ab Hyanisbe, Polinrcho nuntiat, Hyempſalem filium patrio litori applicuiſſe; hunc nil praeuerſurum officio ad Poliarchum ueniendi. Sed ingreſſa talamum Regina, filium manu tenens, uelut ad monſtrum repente cohorret.

Dum igitur illi ſua, et Siciliae fata diſponunt praecipuumque omnium Archombroti exitium habent; Micipſa ab Hyanisbe miſſus ad Poliarchum uenit; nuntiatque reginae filium patrio tandem litori claſſe applicuiſſe. Huic, ubi in regiam adſcenderit, nihil praeuerſurum officio ad Poliarchum ueniendi Simul exultantium tumultus coepere in regia audiri. Populi pars ueſtibulum implebat, pars ad portam ferebatur. Coibant optimates ad Reginam, ambiebantque mitti ad Principem. Etenim Archombrotus lembo praemiſſo, qui eum aduentare ſignificaret, mox ſtrenue ſequutus iam erat in litore. Naues eum comitatae hae ad portum, qui oſtio fluminis dexter erat, ſtatutae ſunt, hae per aduerſum flumen uentis ac remis agebantur; militibus, qui ſe ad bellum uenire crediderant, interdum querentibus, quod nemo obſtaret. Ipſe Archpmbrotus, ut primum in arenam exiluit, deos patrios, telluremque et auras, quas naſcens traxerat, ueneratus, circum deinde oculos tulit in populum, plauſuque et acclamatione feruentibus prolixe reſpondit uultu hilari, et facilitate oris nihil deſtruente maieſtatem. Ad praecipuos inde conuerſus, excipiebat oſcula dextrae data, reco-

gnoſcebatque antiquas neceſſitudines; et uerba utique tempore et ſerie ambitientium paſſim arctata, ut plurimum eadem diſpenſabat in uarios. Diu in eodem ueſtigio haeſit, numero ſalutantium urgente. Toto deinde itinere proximos, de regina, de patriae rebus, et Radirobanis iniuriis rogabat. Strictim omnia referebantur, ſed a uariis, nec quid unum narrantibus. Hoc unum ingerebatur, defunctam periculo Africam; Gallos fuiſſe praeſidio; Radirobanem occubuiſſe.

At uero Hyanisbe alios prius ſe filio frui impatiens, quamquam et mater et Regina, omiſit maieſtatem, exceſſitque cubiculo, et praetextu uidendi quam alacer circum filium populus eſſet, quamque ipſe inſignes (ita enim referebatur) milites duceſque haberet, ad atrium proceſſit; indeque qua ſe primae palatii fores demittebant in oppidum. Et hanc procul conſpicatus Archombrotus, deſcendit ex equo, maioribuſque ueſtigiis, et alacritatis genio citatis, medium iter confecit. Ac ut primum peruenit ad matrem, ſtolamque extremam, oſculis ſtrinxit, flens illa gaudio non diſtulit coram populo blanditias, quae ſecreto debebantur. Tum illius dexteram tenens. Laudo pietatem, o fili, quod tanto apparatu ad tuendam parentem ueniſti. Sed ne ſolus ſis, cui maternum affectum debeam, Rex Galliae effecit; cuius uictoria ſumus incolumes. Ille a Mauritania tua exitium depulit; ille matrem tibi ſeruauit, quae nunc in Sardinia ſeruiret: ipſe tyrannus male tentatam Africam ſanguine perfudit. Omitto illi Regi adhuc aliquid amplius nos debere; quod et ipſe, et praeter me omnes ignorant. Veni, fili, neque ante diis patriis luſtrari propera, quam illum ſalutaueris, adhuc ex uulneribus iacentem, quae hoc ſceptrum tibi aſſeruerunt. Archombrotus tot beneficiorum magnitudine perculſus,

ſubita

ſubita Gallici regis charitate flagrabat; ſaepe tamen excuſans, quod externis Principibus lentior fuiſſet in parentis patriaeque diſcrimine.

Iamque ad Poliarchum praemiſſi, nuntiauerant, ſi ipſi uacaret, Reginam cum filio affuturam. Is, niſi morbo prohiberetur, ſe occupaturum officium reſpondet. Simul ex optimatum ſuorum praecipuis duos ad reginam et filium legat. Auidiſſime exſpectabat Principem uidere, quem Maurorum uocibus, et ipſius Hyanisbes confeſſione, in rariſſimis eſſe acceperat. Sed Hyempſalem appellabant; uero ſcilicet nomine, paſſimque uſitato. Clam enim Archombroti nomen aſſumſerat, diſſimulando generi, quum ſecretus, cultuque priuato in Siciliam iret. Circa Poliarchum proceres Galli quam maximo cultu erant. Proximus Arſidas colloquebatur. Sed poſteaquam Regina intrauit, Archombrotum manu tenens, ſubito ueluti monſtro perculſa eſt. Nam ut primum Poliarchus Archombrotum adſpexit, uiciſſimque ab illo eſt cognitus (o fatum!) quae procella, quodue fulmen, celerius deſtinatos curſus exſequitur, quam tunc rabies, et indignatio, et auidus ſanguinis furor, mutatis utriusque animis uultus quoquo corrupit? Ceu Meduſam adſpexiſſent, ſteterunt immoti; mox turcibus oculis, necdum tamen omnia impetui indulgentibus, a fronte ad ueſtigia contemplationem deduxere. Stupebant, fremebantque attoniti. Quae haec enim deorum ludibria? Vt ſe mutuo colerent coiuiſſe acerbiſſimos hoſtes, nec ingratiis in alterno uulnere immorituros! Repeteretne Poliarchus ab Archombroto Argenidem ſuam, quam uel nuptam uel exſtinctam credebat? Quidquid ſanguinis pro Hyanisbe pugnans non fuderat, an tunc in illius calamitatem miſceret ſanguini Archombroti, et indignam utroque orbaret ſolatio?

Sed

Sed multo acrius fortunae diiſque omnibus iraſcebatur Archombrotus, indignatus illi hoſti ſe patriam atque matrem debere. Erubeſcebat ad pietatis et odii coeuntes affectus. Nam nec poterat, niſi hominum ingratisſimus, urgere fatale cum Poliarcho disſidium, nec illo felice uiuere. Senſim in utroque exſperabat inſania; nec aliud praeter reuerentiamHyanisbes obſtabat,quin polluerent ſanctitatem hoſpitii, et uel nudis manibus nimis lenta arma praeuerterent. Nec minus Arſidas, uiſo Archombroto,uires amiſerat; trepidansque; perimus,Gelanore: Niſi ſe medium aliquis genius immittat,ſine ſcelere et ſanguine non abibit hic dies. Is ergo Hyanisbes filius erat? nemo ſciuit? nemo nefaſtos occurſus praeuertit? O felix Sicilia, quae furores, quos fecit, ſaltem non aſpiciet!

Hyanisbe inexſpectato filii hoſpitisque horrore perterrita, et ignara quid potisſimum ſuſpicaretur; prius, quam intractabili ueſania furor erumperet,diuidere male coactum par inſtituit; de morbo deinde atque remediis quaeſitura. Ergo primum Poliarcho: ignoſce, charisſime hoſpes, quod te intempeſtiue de quiete exegimus. Cura ualetudinem,ſine qua nec olim ſalui eſſe potuimus, et modo non uolumus. Imus ad deos oratum, ut hic dies tibi nobisque felix illuxerit. Conuerſa deinde ad filium, adhuc in Poliarchi uultu cunctantem, uoce ſubmiſſa,de cubiculo exire ſecum praecepit. Sequebatur ille imperium; nec aliud Poliarchus adiecit,quam ſe deos, quos adibat Regina, ei propitios optare. At non ad templa Hyanisbe proceſſit. Maior tumultus animum agebat, quam qui durare poſſet in uotorum ſolemnibus. Ceterum haec Principum inexſpectata auerſio, ingenti conſternatione regiam primum, mox et urbem, et milites impleuit. Pauidi, qui haec odia eſſent quaerebant.

bant, aut fingebant. Optimates, qui Poliarcho adſtiterant, ſequuti uiolentiam Regis offenſi, quamquam ignari cur Archombrotus hoſtis eſſe meruiſſet? iam arma inter ſe, pugnamque, et caedes loquebantur. Vbique in oppido factionibus laborabant paullo ante coniunctiſſimae mentes, Galli, Maurique, et qui Siculi cum Archombroto aduenerant. In tanto tumultu diſſidere facilius plurimis erat, quam deliberare, cui ſe parti addicerent. Etenim praeter Gallos, qui omnes pro ſuo Rege ſteterunt, uix aliquis fuit, qui non diu ambigeret, Nam Mauris in Polierchum ſtare, quem ſalutis ſuae auctorem paullo ante cecinerant, uidebatur inhumanum. Siculorum quoque multi eundem eximie amabant. Tamen in tanto fauore, iuxta ſeditionem, ubique motus increuerat.

Regina in tot curas una diſtracta, nunc tumultum exarmare, nunc filium, nunc Poliarchum mulcere eſt adorta. Et filio quidem primum, ubi ſoli fuerunt, ita loquuta eſt: Mi Hyempſal; exſpectabam reditu tuo tanquam inter duos filios triumphare. Sed utrumque intempeſtiuus furor in meam perniciem, et, ni cauemus, in Galliae et Mauritaniae ſtragem concitat. Qui hi motus fuere? qui oculi, quibus adſpexiſti Poliarchum? Me miſeram! quam paene nefas uidi? Sed non quaero odii cauſſas; non uter aequius inimicitiis arſerit. Te nunc tantum per patrios deos, et, ſi tibi uiles ſunt, quia hos nobis Poliarchus ſeruauit, per Siculos illos, quos, quum abires ab inſula, ueneratus es; perque Argenidem tuam oro; des ſpatium iracundiae tuae, donec matrem audiueris. Non pero nunc odia poni, ſed differri, mi fili; Ego te reconciliandis animis ueſtris uidero. Tu, ſi hoc abnuis; at conſule ſaltem, qua ratione poſſis fama incolumi obruere beneficiorum memoriam, quae huic debemus. CAP,

CAPVT VIIII
ARGVMENTVM

Poliarchus in hoſtili domo diutius uerſaturum negat. Attamen Reginae lacrymis uincitur. Haec mutui odii caput e lecta utrumque aemulum componit, litterasque filio promittit, Meleandro deferendas.

Haec confuſo cum maieſtate metu, ſimul imperans et trepida loquebatur; quum illi relatum eſt, Poliarchum parare diſceſſum ab regia. Is enim, poſtquam aemuli conſpectu ſaucius coepit odiiſſe illam domum, ne ſuſpicione quidem uacauit, noxae fore, ſi in hoſtis poteſtate perſeueraret, ſi ipſi, ſi illius matri ſe crederet. Accendebant iam ſponte turbatum procerum uoces, urgentium metus, et ſedulitate monendi fingentium pietatem. Protinus ergo iubet tribunis militum edici: ut ad regiae fores militum partem ſiſtant, ſibi diſcedenti praeſidium; confeſtim alii ex urbe educantur; et caſtris locum eligant non longe a nauibus: in iis ſe inter ſuos pernoctaturum. Ne tamen aut nimia praecipitatione peccaret, aut Reginam laederet adhuc immeritam, cubiculi praefectum cum eiusmodi mandatis ad eam deſtinat: habere ſe hoſpitii gratias, charitatisque in ſuorum uulnerum diſcrimine perſpectae. Recentibus filii amplexibus occupatam nolle ad ſalutationem prouocare. Neceſſariis rebus ſuis ſe ab regia quidem diſcedere: Sed prius, quam ſoluat a litore, beneficiorum gratiam praeſenti habiturum, ſi illa patietur. Hyanisbe, his auditis, grauisſime concuſſa eſt. Exibat a laribus ſuis optime meritus hoſpes, ſibique praeterea uirtutum commendatione carisſimus; et exibat quidem, o facinus! aut hoſtis, aut tanquam ab hoſtibus. Quid faciat? quem prius alloquatur? utrum, ſi neceſſe ſit, aemulorum poſſit prius non amare? Sed tamen filius poterat

cre-

di, ſeu uiribus, ſeu pudore ſibi facilior. Ad eum igitur uerſa: ſpondes, inquit, o fili, dum mox redeo, quietem hic agere? ſponde: per iura materna te obteſtor; quae ſi reſpuis, nec hereditatem meam debebis agnoſcere. Quum ille promiſiſſet; ipſa propere ad Poliarchum iuit, iam limen cubiculi egreſſum, et equi, quo ueheretur, fraenum capientem in manum. Quamquam enim inualidus, tamen uehi lectica noluerat, ne Archombroto ſpeciem daret ſimulatione ualetudinis certamen detrectantis. Hunc uultu Hyanisbe adſpiciens, qualem habere ſolet calamitoſa innocentia paenulam quoque diſcedentis corripuit; et per, inquit, tua in nos beneficia rogo, ut prius, quam fidem meam diſceſſu tuo damnes, in ſecretum admittas tibi pauca prolocuturam. Puduit Poliarchum tantae ſupplici id negare; rediitque in arcanam cubiculi partem. Quae poſtquam arbitris uacauit, Regina lacrymas praemittens, dii ſunt teſtes, ait, me nec fraude, nec conſilio malo obieciſſe oculis tuis illum, propter quem me miſeram auerſaris. Vtinam eum adhuc ignorares! utinam abeſſet! mihi forte plus mali ſuo aduentu allaturus, quam Radirobanes unquam molitus eſt. Si in mea poteſtate illius animus eſſet: frangerem eum tibi, Rex, tam alte quam tibi ſubiectam me adſpicis. Inter haec uerba, immemor maieſtatis ſe dimiſerat ad repugnantis pedes, crebroque ſuſpirio natans uerbo perdiderat. Poliarchus haut ſecius quam matrem ueneratus, illam ſuſtulit ab humo; queſtus non minorem ſibi iniuriam fieri a Regina ſupplicatione tam abiecta, quam ea erat, qua eius filius ipſi illuſerat. Tum regina: quae ergo contumelia eſt, qua te ille laceſsiuit; aut quibus in terris in haec malorum ſemina uos antea fata iunxerunt? Poſſum hoc a te audire, hoſpes? Is enim dicere negat. An tu quoque obſtinato ſilentio me perdes?

et neſciam, quo me fulmine Iupiter ſubuertit? Ne abſiſte, ne, obteſtor, meis penatibus, donec conſtiterit illud malum carere remediis. Pleraque tempore mulcentur; et odia, quae ſilentio fouemus, profeſſa ſaepisſime exſpirant. Quod ſi te et filium meum una domus non capit, ille recedet. An times uitam tuam mihi committere? Imple Gallico praeſidio regiam. Praeter tuos nefas erit armatum hic conſpici. Nam ſi perſtas, ſi miſeram relinquis, eiiciam domo, mecaſtor, et filium. Cur te ad naues aut caſtra ſedente, regiam occupet periculo tuo emtam? Ergo pugnam depoſcitis? et tu quidem non iam uiribus corporis nixus, quae pro mea ſalute exhauſtae ſunt; ſed odio, et forſitan, iubentibus fatis; quae ſi in alterum ueſtrum peccabunt, ſequar ego morientem, et ſuperſtiti furias meae mortis relinquam.

Adiecit deinde nouos fletus, et familiariter paenulam, quam ille diſceſſurus geſtabat, de collo diripuit; tum cunctationem dubitantis pro aſſenſu callide uſurpans, gratias beneficii egit, quod nondum acceperat. Vicit igitur Poliarchum tam uehemens ac pertinax flentis oratio. Ego, inquit, o Regina, diſceſſum, quem tantopere abominaris, imputabam humanitate. Scis, non ſemper in poteſtate inimicorum eſſe impetus, quibus odia feruent, quippe potisſimum mutuo adſpectu concitantur. Cogitaui itaque hanc arcem relinquere, ne aut ego, aut filius tuus faceremus, quod dolere tibi poſſet: ſi tamen ita cenſes, bidui moram hic patiar; ut deinde me potius negotia adduxiſſe uideantur, quam inimicitiarum atrocitas: ea lege, ne interim ille me, aut hunc ego conſpiciam. Cultum autem quam hactenus tibi habui, caue, Regina, putes his iurgiis eſſe libatum. Neque enim uel tu efficies, ut eum amem, uel ille, ut auerſer genium tuum. Atqui, refert Hyanisbe, deos

ſpe-

ſpero intra id biduum, compoſitis animis, exituram malignitatem ſortis, quaecunque uos in disſidia caecauit. Sub haec, Gallorum proximos ipſa aduocat; ſubridensque: Plus, inquit, mihi Rex ueſter curae, quam omnibus uobis (proceres) fuit. Affecta ualetudine, nec dum cicatribus ductis, non prohibebatis itineris laborem experiri. Ego autem euici, ne ſic perire uelit. Extemplo mutata militibus imperia ſunt; et urbem tam inquietis modo rumoribus laborantem, noua hilaritas compoſuit. Quippe omnia in maius fama tollente, iam plena reconciliatio rediiſſe principibus, iam ira deſiiſſe in certiora amoris pignora uulgebatur. Ita facile Gallis Maurisque conuenit, qui inuiti diſſenſerant: memorque promisſi Hyanisbe, edixit, ne quis in aulam cum armis praeter Gallos intraret.

In hunc modum prima acie mali eluſa; Regina ad maturiora remedia ſe conuertit. Sed ea reperire aut optare non poterat, quamdiu ignorabat, quae illos causſae inter ſe committerent. Dumque dubitat unde certius haec haberet, dedit ſe opportune occaſio. Timonides Meleandri ad eam legatus, quo ſui Regis dignitatem tueretur, Archombroto in urbem praecedente haeſerat apud naues; per ſe deinde, non miſto comitatu, ſecundusue alteri, Reginam aditurus. Sed illi mature de hoc tumultu relatum eſt. Nam et quidam ex Siculis comitati Archombrotum, huic properauerant nuntiare: Poliarchum, quem diu in Sicilia uiderant, Gallorum Regem eſſe; hunc apud Hyanisben aegrotare ex uulneribus; et ad conſpectum Archombroti mutuo odio fuiſſe ſuccenſum. Adiecerunt, Arſidam adeſſe Poliarcho. Mira haec omnia uiſa Timonidi. Erat Poliarcho in primis amicus; et olim ad eum a Meleandro legatus cum armilla, quam Eriſthenes ueneno corruperat. Hunc

Mm ergo

ergo adeſſe et purpura quidem inſignem, laetiſſimus audiuit. Sed unde Arſidas adueniſſet, haud immerito mirabatur. Facilius de Archombroti diſſidio rem coniecit: ab Argenidis amore eſſe hanc iram. Senſim enim in Sicilia tanti arcani fama eruperat: ut nec cuiquam iam dubium eſſet, quid Radirobanes peccaſſet in Argenidem, aut cur Seleniſſa periiſſet. De ſeipſo deinde ſollicitùs, cogitabat utri parti praeſtaret accedere. Nam ſi ſpecie officii ſui in medio perſeueraret, omnibus fore ingratum, nec inultae, quicunque illorum uiciſſet, ſolertiae. Ad Poliarchum trahebat amicitia uetus; et Argenidis in eum animus: reuocabat ad Archombrotum Meleandri memoria; et habita ſibi fides, quam nefas ducebat uiolare. Adhuc ſui incertus praemiſit, qui reginae nuntiarent ſe uenire. Saltem enim explorare confeſtim rem debebat, et exactam Meleandro perſcribere. Fluctuanti reginae ſpes ſubito facta eſt, per hunc legatum poſſe cauſſam reſciri tam periculoſi odii. Et propere illi loquuta, poſtquam de Meleandro, quae decebat, rogauit; deflere Póliarchi et filii diſſidium coepit; illudque potiſſimum, quod neſciret tanti odii initia, ideoque nec medendi rationem. Nihil cauſſae uidebatur Timonidi, cur tegeret non ſecretam, aut pudendam diſcordiam. Paucis ergo monſtrauit, Poliarchum tenuioris fortunae ſpecie diu in Sicilia fuiſſe; et amore captum Argenidis ſperaſſe nuptias, quae deinde paratae ſunt Archombroto. Nihil itaque mirum, ſi aemuli, et imminentes tanto utique uoto, acerbe et pro materia rixabantur. Rediit Hyanisbe animus ad haec uerba; ut uix coram Timonide laetitiam teneret; quumque ille dubitaret, an incolumi Archombroti gratia poſſet ſalutare Poliarchum, ipſa ultro, ut iret, admonuit. In ſe enim recipere id et gratum filio ſuo fore.

Poſt-

Poſtquam Timonides diſceſſit, parumper Regina cogitauit, quo ordine rem maximam exſequeretur: certa ex ſe pendere tantae litis fortunam et exitum. Magnifice intumuerat, audebatque fortunam deſpicere. In memoriam quoque redierat, Poliarchum ab ipſa inuitatum, ut in Sardos ferret Africae opem, uultu commoto rogauiſſe, an Argenis Radirobani nupſiſſet. Hinc et amare Poliarchum credebat, et uera Timonidem retuliſſe. Ceterum ſic apud ſe conſtituit; ſi tractabiles iuuenum animi eſſent, hos in Siciliam dilato morbi remedio mittendos; maxime quod in Meleandri conſenſu pars ſanitatis eſſet. Sin haec odia ſine clade durare non poterant, confeſtim certiſſima pace exarmandum ſaeuientium furorem. Redit ergo ad filium iam paullo imperioſior, et quaſi, docente Poliarcho, de inimicitiis comperiſſet: non mihi placet, inquit, ſilentium tuum, maxime quum nec pudenda aut te indigna ſint, quae retices; et haec eadem ab aemulo tuo reſcire potuerim. Armatis Argenidem; magnum uulnus iuuenibus, et odii ambitioſa materies. Virgo, ut audio, quam in diis non eſt, qui aliqua dote non auxerit. Sicilia eſt in hereditate; et quod acribus animis praecipuum eſt, neuter a certamine excidere ſuſtinet. Ignoſco nobilibus ſtimulis; diisque ſimul gratias habeo, quod non eſt ſupra medicinam iſte morbus. Ego, quod creditis, neminem deorum poſſe efficere, utrique hoc negotium ſic peragam, ut ſimul odia ponatis, ametisque Argenidem, et ſit ipſa utrique propria. Scis, mi fili, ſuſtinuiſſe me Argenidis nuptias, quibus inſtabas, donec ad me rediiſſes. Obſequutus eſt imperio. Intelliges, non me fruſtra haec iuſſiſſe. Sed ſunt quaedam, de quibus te percuncter, ſi ſperare modo poſſum ex amatore et aemulo uera audire. Quid morae eſt uotis tuis Poliarchus? Siquidem

nuntiabas, modo annuerem, omnia ad haec nuptiarum foedera tibi procedere. Dic, gnate mi; nam et tua intereſt, ut hoc intelligam. Perplexus Archombrotus quaeſtionem hanc audiuit; quia pudebat confiteri, Poliarchum placere Argenidi. Nihil igitur officere nuptiis ſuis Poliarchum reſpondit. Sed ſe iraſci aemulationi illius, qui, quoad poterat, ſimplicem Argenidis animum moleſtis et inutilibus fabulis impleret. Tum ſubdole Regina; quid ſi autem his artibus mentem uirginis auertet? an ne ſi, quidem obſtabit hymenaeo? At concitatior iuuenis? Cogeretur me hercule puella a parente, cui non minus quam mihi probantur hae nuptiae. Exſilium deinde Poliarchi a Sicilia memorat, bellumque in Lycogenem, et uictoriam ſuam. Sed quamquam toto narrationis contextu ſibi fauebat, non latuit Hyanisbem, illum quidem Meleandro, ſed Poliarchum Argenidi eſſe praecipuum.

Multo igitur quam ante hilarior, cum filio coenauit. Satis enim in eam noctem quaeſitum uidebatur. Poſtero die ad Poliarchum redit, non inſtructa uerbis modo, ſed conſilii ſerie, quam nox et mora ſuggeſſerant. Poſtquam blandius compellauit, iuſſitque extra ſermonum ſuorum arbitrium, qui adſtabant, conſiſtere; mirabar, o hoſpes, quid tu ac filius meus eſſetis irati; ſed audio id amoris utique magni et excuſabilis ingenium eſſe, unamque Argenidem facere ueſtram litem. Si ita eſt, ego me uobis ſalutarem profiteor. Sola ſum, cui ad utriusque morbum medela ſufficiat. Quid in re placida, tot queſtibus, tot iurgiis opus? Adhuc res in integro eſt; foedera imperfecta, innupta Argenis. Ego te laetum, et ſine pugnae diſcrimine uictorem; ego te filio pacatum (quid horres, abnuisque?) efficiam, Nec mirere qui procedere poſſit pollicitatio tam immanis. Praedem

hanc

hanc manum accipe, nihil me praeter id, quod futurum eſt, dixiſſe. Confuſus tot ambagibus Poliarchus, et prope ſe deludi exiſtimans, omittereReginam aut orationem obſcuram, aut hos omnino de Argenide ſermones rogauit; at illa: adhuc maiori monſtro te ſuspendam, ſuauisſime hoſpes; uolo enim mihi Argenidem debeas, neque hanc tamen filio meo eripiam. Sed ita fatum eſt, ut ſubito apertoque remedio curari non poſſitis. Simul uobis in Siciliam eundum eſt; et litterae, quas uobis committam, reddendae Meleandro. Illico finientur disſidia, et uterque de amore deſinet queri. Inſanire Hyanisbem Poliarchus credebat; cum ſuos illa Penates, arulamque deinde afferri imperauit. Quae poſtquam menſae impoſita prunis concrepuit; nebulaque ſuffituum obtexit breues deos, his diris Regina ſe obſtrinxit: Audite praeſentes genii, praeſtitum uigiles formae; qui apud nos nati, hanc domum et patriam ſeruatis; ſi quidquam Regi Poliarcho mentita ſum, aut niſi ei conſilio meo incolumitatem, quietem, gaudium fero; deſtituite hanc domum praeſidio; uel ea integra, mihi et filio malum et perniciem date. Poliarchus ad religionem obſtupuit, reginaeque reſpondit, ſe diis iisdem, quos ipſa appellauerat, innocentiae teſtibus uti poſſe. Nam prius, quam Archombrotus pedem in Siciliam penetraret, ſibiArgenidis affinitatem fuiſſe promiſſam. Res illum bene compoſitas intempeſtiuis deſideriis turbaſſe; et quia uirgo mutari faſtidiebat, ſollicitaſſe ad tyrannidem Meleandrum; ut liberam et principem uirginem durus pater mittere uellet in coacti matrimonii ſeruitutem. His et ſimilibus uerbis paullatim repetentem animos, qui qualicunque pace deceſſerant, continuit regina: Neque enim ſe ueniſſe, ut irae tumorem ſubiiceret; ſed ut reconciliatione, quam cer-

tam afferebat, cum ipſis frueretur. Quantulum autem eſt, quod peto, amiciſſime hoſpes? nimirum ne ante ad capitalem rixam deſcendas, quam uideris perfunctum Meleandrum lectione epiſtolae, quam ego perſcribam. Pollicere mihi modo hanc a iurgio armisque continentiam, o Rex. Ego tantundem de filii mei patientia et fide recipio, et aſſero tibi. Vobis deinde per me licet, armis et odiis cuncta miſcere.

His auditis, illum diem ad deliberandum Poliarchus poſcit: moxque regina iisdem pollicitationibus filium adorta eſt; cui et ipſi ea eſſe deliramenta uidebantur. Sed petere, et promittere perſeuerantem, duriſſimum erat pertinaci iracundia repellere. Et uiſum utrique eſt, nihil eam nimium flagitare. Morae ſiquidem pretium erat, ſi illius ad Meleandrum litteris, ſine armis et ſanguine, exitum inueniret contentio. Sin in uanum promiſſa reciderent; adeo eius uenia pugnare licebat, ut nec iure ei poſſet iraſci, qui per alterius caedem uiciſſet. Itaque aſſentientibus illis in hunc modum foedera perſcripſit, ut neuter ptaeteritas exſequeretur iniurias; neuter ſuos concitaret ad pugnam, donec ſimul uidiſſent Meleandrum. Irent in Siciliam, quamprimum uulnera Poliarchi nauigandi poteſtatem facerent, neuterque dolo malo in induciarum leges peccaret. His ita compoſitis, deinde Hyanisbae difficillimum fuit, a iuuenibus impetrare, ut ſibi colloqui ſuſtinerent; quod, inquit, potiſſimum urgeo; ut ciuium militumque iurgia tollantur, quae fortaſſe uel uobis inuitis paullatim exardeſcent, niſi publico pignore temporariam hanc pacem firmetis. Quid deinde grauamini uos uidete, quibus adeo certa ſum interceſſurum fidiſſimae charitatis ſacramentum, ut ſi eo me uoto fata fraudauerint, non repugnem, uel hoc odio, quod nunc inter uos eſt, uindicari

cari meorum promiſſorum uanitatem? Nec contenta auctoritate et gratia ſua Poliarchum filiumque tentare; Gelanorum et Arſidam, quos apud Poliarchum potentisſimos eſſe uidebat, precibus et donis aggreſſa eſt: item eorum praecipuos, quibus familiarius utebatur Archombrotus. Impetrato inter eos colloquio; quid ambo loquerentur, quisue inciperet, uana et anxia penſitatione libratum eſt; et coram Hyanisbe (nam Poliarcho filium adduxit) ſe intra praeſcriptas formulas tenuerunt. Nec ſaepius coire ferebant; quamquam amicitiae genius, qui eos in Timocleae domo primum afflauerat, iam hoſtilibus animis ſe rurſus quaerebat inſinuare; ſatisque mutuo ipſi iraſcebantur, quae hanc odiorum neceſſitatem feciſſent. Sed in mitiora lapſos conſilia, reuocabat identidem imago asſidua Argenidis, pudorque, ne priores uiderentur reconciliationem optauiſſe.

CAP. X

ARGVMENTVM.

Iam in procinctu ſunt, quum unum ex uulneribus Poliarchi adeo magnis doloribus incenſum eſt, ut membris adhuc imbecillibus febrim refunderet. Interim, Fama uulgante, Sardiniam incendio ciuili flagrare, ad eam ſubigendam Hyempſal accingitur. Subacta mox inſula, audit cladem hanc ob uiolatam ſanctisſimi religionem exempli accidiſſe. Motus reuerentia cum loci, tum myſtarum, aliquos in Africam ſecum ducit.

Per eosdem forte dies incommodum accidit, quod unum ex uulneribus Poliarchi inter maiora et periculoſiora neglectum, adeo magnis doloribus incenſum eſt, ut adhuc imbecillibus membris febrim refunderet. Nec ipſi quam Archombroto aegrius erat, nauigationem

differri. Nam in induciis erat, ne, altero abſente, alius in Siciliam iter praeciperet. Ergo impatientes morae, et ſaltem ſcribere cupientes; ne litterae inſidiis occuparentur, ex fidisſimis aliquos eo legare conſtituunt. Et Archombrotus quidem Meleandro atque Argenidi ſcripſit, nulla in Poliarchum contumelia; ſed tantum excuſans, quod tardius rediret, tum ex matris imperio, tum ne foedo timore in ualetudinem aemuli Regis uideretur in occaſionem habuiſſe rei gerendae. Ferendis epiſtolis quidam Boechus notae in Archombrotum fidei delectus eſt. At uero Poliarchus diu ſecum exegit, an ſcriberet Meleandro. Sed obſequutus eſt ſuadenti Arſidae, ſcripſitque, ne ſaltem Argenidis patrem uideretur negligere. Magis quaeſitum eſt, an Arſidas cum iis litteris in Siciliam rediret. Verebatur ſuſpiciones Regis; et in tanto fauore Archombroti caeca et ex tranſuerſo pericula. Sed ſi redibat, hactenus tempeſtas excuſabat hunc cum Poliarcho congreſſum; ſin cum eo perſeuerabat, poterat deprehendi furtiua legatio. Ergo eum placuit proficiſci: et huic quoque Timonides amicitia et factione iunctisſimus, litteras ſuas ad Regem et Cleobulum credidit; ſic publicae rei memor, ut et ſuam prudentisſime curaret.

Interim ex Sardinia efferebatur, flagrare omnia ciuili incendio, Harſicora, et Cornio, Radirobanis nepotibus, regnum, quod ambiebant, atroci bello perdentibus. Statim Archombroto ſpes facta eſt, gentem factionibus diuiſam et adhuc arma Africae horrentem, ſi celerem hoſtem haberet, opprimi poſſe. Ne ergo collectae ex Sicilia uires perirent, ſecundusue Poliarchi triumphis apud ſuos Mauros eſſet (quandoquidem tunc uacabat, morbusque Poliarchi differebat Siciliam) exercitum, quem in Africam uexerat, adiunctis Maurorum

rum

rum auxiliis, illuc egit. Matri tamen et Poliarcho pollicitus. ſiue uinceret, ſiue aduerſis uteretur numinibus, non uno plus menſe abfuturum ſponte ab Africa. Dimiſſum his legibus excepit praeſentisſimus deum fauor, paene ſupra quam uoluiſſet. Adeo enim fuit uictoria in procliui, ut praeter audendi inuadendique conſilia, et unius pugnae laborem, uix fortitudinis experimentum fortuna reliquerit. Primum uacuos portus nactus, praeſidio illic relicto, explicuit milites, mox et inſedit uerticem montis, unde illa inſalubris, ſed ſegetibus foecunda Sardinia proſpici poſſet; probauitque nomina, quae ueteres a ſoleae aut ueſtigii forma indiderant, Sandaliotin aut Ichnuſam appellantes. Iam duobus praeliis Sardi inter ſe ſuper regno uires contulerant; et cruenta certamina abſumſerant fortisſimos optimatum, ac militum. Sic miſeri patriam exhaurientes Archombroto pugnauere; cuius copiis in monte conſpectis, miſerunt, qui de hoſtium genere ac numero referrent. Nam nec longe in ſubiecta planicie, bina illa patruelium caſtra conſtiterant. Quumque audiſſent Mauros adeſſe ac Siculos, mare quoque claſſe eximia poſſeſſum, omiſere conſilium, quod ad ſalutem unum ſupererat, ciuilia odia ponendi, coniunctisque uiribus eundi in hoſtem externum, et adhuc ignarum regionis. Alter quoque eorum Harſicora, iam proxima fractus acie, deſperansque uictoriam, ut regnum aemulo ſaltem eriperet, deditionem ſuorum fecit Archombroto. Adeo penatum et patriae charitas ciuilibus odiis concedit; ut patriam euerti, ſibique alienum iugum accedere ſaepe homines malint, quam alicui populari concedere; tanquam parendi uilitas augeſcat, ſi te notis ſubmiſeris; et ſubleuetur peregrinitate dominorum. At Cornius nobiliori impetu uirtutem ultimam collegit: ſuosque eduxit ad

praelium et proue&tus in aemulum, qui ad Archombrotum defecerat, illi uitam quidem eripuit; ſed nec ipſe ſuperuixit numero Maurorum obrutus; qui patruelium ſanguinem funeſto ambitionis exitu miſcuere. Praecipua quoque hoc praelio Archombroti fortitudo Sardos perterruit, quibus tandem aut oppreſsis, aut fuga dilapſis, ipſe uſus fortunae impetu, ad praecipuas arces admouit exercitum, Vix aliquot uelitationibus interceſſere uicti. Praecipuus labor fuit ad Calarim, effuſo incondito populo ad certamen; ſed intra moenia compulſi, mutatis poſtero die animis, de deditione legatos miſerunt. Virtiganem mors opportuna ſubduxerat, ne tot mala intueretur. Pauci externos dominos non ferenres, ſe ad Cunicularias inſulas recepere, anguſto in freto, quod a Sardinia Corſicam dirimit. Inde transmiſerunt in Corſicam; qua etiam ſequente uictoriam, aduerſae Liguriae monticus latuerunt.

Ceterum haud obſcura inter Sardos fama erat, contigiſſe ira deum hanc Regibus, et patriae cladem; ob uiolatam a Radirobane religionem templi, quod ſanctiſſimum habebant, decem a Calari milliaribus, Ioui coeleſti nuncupatum. Multa fuerant ex auro argentoque ad aram donaria; et ipſius numinis breue ſignum ſolido auro priſci Reges ſacrauerant. Quae omnia Radirobanes in Africam traiecturus, inani mutui nomine in ſumtum belli diripiens, ipſos quoque ſacerdotes contumelioſe repulerat; iam tum quidem multorum triſti praeſagio, quod mox omni in Sardos calamitate aſſertum eſt. Nihil enim illo templo ducebant diuinius, et ſacerdotes inclytae famae, pro praeſentibus paene numinibus populo erant. Is rumor de ſacrilegio Radirobanis, et templi ſanctitate, ut a multis iactabatur, ad Archombrotum peruenit; qui ſeu tractus cura numinum, ſeu Sardorum

ani-

animos prona in ſuos deos ueneratione capturus, templum inuiſit. Ipſe ſitus, et locorum ſacer horror, ſuauisſimi terroris pietatem ſubiecit incogitanti. Aſperae erant rupes in radicibus collis, quas anguſtus limes ſecabat. His ſuperatis, breuia late uirgulta placebant, alto ſilento, et inculta ſimplicitate. Mox ingens porticus uiſebatur, ita lumen ſuperne accipiens, ut nec tota caligo abſcederet. Subeunti porticum Archombroto, obuii hi uerſus fuerunt, quos ligneae tabulae impoſitos ſic intrantibus ſacerdotes obiecerant, ut uix omitti poſſent.

Non iſthic aurata domus, luxuque fluentes
Sunt epulae, ſpondaue ſopor pretioſus eburna,
Aut in carbaſco Tyrius uelamine murex.
Non gemma uibrante nitor, non perſona cantu
Limina, non prona famulantum exanima collo.
Atque auidas quidquid trahit in certamina gentes:
Sed nemora, et nudae rupes, neglectaque ſqualent
Confraga: ſunt epulae uiles, iuſſaeque quietis
Hora breuis: duro uelantur corpora texto:
Et labor in pretio, et uitam mors longa fatigat.
At neque crudeles Dirae uigilique flagello
Saeuit cura ferox, falſo non abditus ore
Ipſe ſua inſanus funit in praecordia liuor.
Alma quies, paruiſque habitat concordia tectis,
Et ſemper niueo ueri de pectore riſus.
Ipſa ſuae meminit ſtirpis, ſeſeque diisque
Mens fruitur felix, et nouit in aſtra reuerti.

His perlectis, Archombrotus porticum intrauit, ad cuius latera pauperes duae arae habebant ligna ſigna; illud quidem prudentiae, quae ſerpentes geſtabat cauda reducta uitantes magici carminis imperium; aliud fortitudinis, manu utraque praegrandem geſtantis columnam. Iam ex templi myſtis duo, admoniti Archombrotum aduentare, ad eum decurrerant; ex quibus

per-

percunctatus de his aris, audiuit fortitudinis quidem atque prudentiae ſimulacra poſita eſſe, ut, qui in eorum familiam uolunt adſciſci, intelligant inconſultos impetus non placere numinibus; ſed animos ſic ad robuſtam prudentiam exactos, ut ſententiam non temere capeſſant aut ponant. Signa autem eſſe ex ligno, ut egeſtatem (qua ſpontanea amant perfrui) humilitas non pretioſorum deorum portendat. Archombrotus in eos intuitus, qua uilis corporum cultus non degenerabat a tam grandi philoſophia; notauit macie quoque confectos uultus eſſe: et tanquam aſſuetos coeleſtibus moribus oculos non bene durare in pompae regiae conſpectu. Hos ergo religioſius ueneratus, poſtquam porticum emenſi ſunt, rogauit, quis ipſis deorum aut hominum praeſcripſiſſet hanc uitam; unusque ſubridens, felicitatis, inquit, cupiditas; quam uos quoque, ſed diuerſiſſimo ueſtigatis itinere. Vos opes quaerendo, nos fugiendo, experimur, quae ſint ſecuriores diuitiae; mentes quoque et corpora labore multiplici laſſamus; uos quidem, ut ad ſumma humanarum rerum faſtigia perueniatis; nos uero, ne quid tale cupiamus. Ita dii nobis humilitatem, uobis curas, utrisque laborem dederunt.

Haec leniſſimi ſacerdotis libertas ita placuit Archombroto, ut illius genium domus iam intentiori affectu ſuſpiceret. Interim et ceteri myſtae coiuerant; a quibus deductus ad templum eſt, ſtatutusque ad concipienda uota; haut longe a coeleſtis Iouis ara: quam ſolam iis uatibus licebat auro ſericoque excolere. Sed et illa ornamenta et Radirobanes detraxerat. Quod, ut a proximis Archombrotus intellexit; curabo uero, inquit, ut iniuria, quam ſacrilegio proximam haec ara accepit, deleatur ab oculis ueſtris, et ſummi Iouis memoria. Simulacrum ex auro maioris ponderis quam antea fuit, faciun-

ciundum locabo. Cetera, quae ad numinis cultum ſunt, eadem indulgentia iubebo cumulari. At illi, deos gratiam habituros. retulerunt; ſe quidem nihil auro uel diuitiis moueri; niſi quo uulgus ad arae maieſtatem ſuſpenſum ſumma omnia de diis coniiciet. In ceteris, praeoptare intra ſuae domus ſepta facillimae egeſtatis ſecuritatem. Scire ſe quoque ex eiusmodi diuitiis, quae a templis diripi poſſunt, ſaepisſime concitari auiditatem impiorum. Nec Radirobanem peccaturum fuiſſe, niſi incauta maiorum in deos liberalitas, auaritiae ſuae irritandae ueluti inſidias ſtruxiſſet. Praeſtare his rebus fama ornari, quae aut aegre de ſuo loco detrahas, aut inutilia uiolando effeceris, quam pondere inuidioſi metalli, quod multos ſuo pretio inuitat ad opulenti facinoris audaciam. Hinc, iisdem ducentibus, hortos primum, mox et cellas eorum, nec ambitioſa triclinia adſpexit. Anguſta ſupellex, uilia ſtrata erant; omnia tamen ſic ad munditiem facta; ut ſcires fortes animos aſpernari luxuriem, non marcida uilique rerum ſuarum incuria iacere.

Contemplatus omnia Archombrotus, gaudensque difficillimae uirtutis non laborioſo aut ingrato conſpectu, unum ex illis, magnae ſenem maieſtatis, omnem eiusmodi uitae ordinem, omnes leges, atque motum, iubet expromere. At ille; quid lucri ſit nobis, ex eorum abdicatione, quae mortales pretioſisſima habent, parco nunc dicere, o Rex. Nam et magis quaerere uideris, quid agamus in iſto ſeceſſu, quam cur in eum conuenerimus; et praeterea non uerbis humanis ſolet oſtendi huius aſperitatis utilitas. Dii ſunt ſoli, qui arcano ſermone iis, quibus uiſum eſt, hanc nouam oculisque et ſenſibus ceterorum ereptam felicitatem commendant. Dicam tamen noſtrorum ſtudiorum eſſe finem, ea mereri

ri quae ſuis amicis numina indulgent. Huic coepto commodiſsimum putamus, in uitia, et immodicas cupiditates, aſsidua pugna decernere. Itaque quanto ambitu ceteri ad imperandum nituntur, nos refugimus a faſtu, et facilitati parendi animos aptamus. Vni ex noſtris facimus annuum in nos imperium, non emtis aut turbulentis ſuffragiis. Graue munus eſt illi, quem ab otio communi ſeuocat eiusmodi praefectura; et ſola ſpe redeundi anno immenſo in ordinem, ſuccedit ad exigui nauigii clauum. Tanta autem religione obſequimur, ut hunc putes deſpexiſſe in animos noſtros, nobisque imperaſſe, quod ſponte malebamus. Praecipua tamen eſt cautio (ut homines ſumus) ſi aut durius imperitet, aut nos ſegni, uel rebelli conſilio, abeamus a reuerentia; ne foris haec iurgia prodeant. Actum erit de pace, quam quaerimus, ſi ad externos arbitros, aut iudices deficiemus. Secundum hoc parendi inſtitutum, praecipua nobis eſt in ſocios comparesque amoris integritas. Inuicem excuſamus, ac patimur, ſi quid animorum habitus forte pugnant, geniique diuerſitas faſtidit. Nobisque iraſcimur, quum quid in ſocio laudare, aut ferre non poſſumus. Veſtitus, ut intueris, uilis; menſa fragalis; quietis tempora interſtincta uigiliis. Ita domito corpori imperamus; nec (quae maxima hominibus cura eſt) metuimus uices periclitantis dignitatis, aut uoluptatum fugitiuos et mutabiles uultus, quarum commoda ſponte neſcimus. Sed quamquam minimo contenti, tamen quaeſito labore fatigamur, compertis otii malis, quo uires non fruſtra humano datae generi ſoluuntur, et fit ſenſim deſiderium uitiorum. Itaque quidquid temporis a numinis cultu eſt uacuum, deſtinatis quisque officiis colimus. Qui plus ingenio et animi luce ualent, in contemplationem ſublimium rerum distribuntur, quas de-

inde

inde ſubiiciant oculis, et ueluti ex alto, deducant ad uſum mortalium? Ceteri, quam quisque natura artem admouet, ſequuntur; ut et ſufficiamus nobis, alios iuuemus. Neque extollendis haec nobis, ſed purgandis apud te recenſui; ne te offendat noſtrae uitae inſolentia. Scio enim et quosdam noua omnia ad rerum publicarum ſecuritatem nimis uniuerſa ſententia damnare: et paucos annos eſſe, ex quo labentem in deos pietatem hoc crudo uitae robore ſuſtinere tentauimus.

Iam Archombrotum longior ſermo, et iuuenilis impatientia ad alia aduerterat. Itaque ueluti cetera auditurus, eundem myſtam iubet poſtridie Calarim ad ſe uenire. Ipſe ad remisſiora inter ſuos conuertitur; qui ex illius uultu pendebant, laudari an traduci praeſtaret hos rigidae uirtutis conditores. Vbi tamen publicas curas nocturnum otium fuit, ſummae utilitatis res illi uiſa eſt, eiusmodi exemplis imbui populum, et uocari ad deorum reuerentiam. Quum igitur illi myſtae poſtero mane ex imperio ad ſe uenerunt; quatuor ex ipſorum familia ſibi dari praecepit, qui Africam illis ſacris initiarent. Confeſtim ex ſenioribus duo, totidem de iuuenibus dati. Ac ne Afri contemtu aut odio Sardorum, qui hoſtes modo fuerant, eam faſtidioſius diſciplinam acciperent, delecti ſunt omnes externi: Ligures duo, totidemque ex Gallis. Nam ex uariis gentibus in eam domum multi conceſſerant.

Omnibus ad reditum comparatis, Archombrotus quum commodioribus locis impoſuiſſet praeſidia, per praeconem in concione proclamat, ſe matri Hyanisbe quaeſiiſſe Sardiniam. Id deos annuiſſe, ne utrtque amplius genti discordia Regum in perniciem eſſet. Iure quoque maiorum debitam ſuae ſtirpi Sardiniam tandem fata reddidiſſe, Inde Sardi, proceribus ſecum aſſumtis,

tis, iisque praecipue, qui Reges ſanguine contingebant, tam opportunis uſus eſt uentis, ut triceſimo ex quo abierat die, noui regni inſulas fronti matris circumdaret. At uero Poliarchus et id fatum incubuiſſe Sardiniae gaudebat; et hoc ductu Archombroti contigiſſe cruciabatur; adhuc ignarus, quantum ſibi illa uictoria eſſet effectum.

CAPVT XI
ARGVMENTVM.

Gallo milite in myſtarum ueſtem inſuetam uernaculo ſcommate ſatis iocato unus ex myſtis, ex panno os; canum exerit. Tunc miles iocis in ſeria uerſis, reluctantis genibus ſe aduoluit, Regem ſuum expreſſis gaudio fletibus appellans. Is rumor caſtra mox aulam peruadit. Excitatus ad haec Poliarchus, iamque certior, in collum Aneroeſti irrumpit. Et uterque fatorum ſeriem uiciſſim euoluit.

Forte inter milites Gallos, qui ſpectaturi reditum Archombroti ſe cum uulgo ſtipauerant in arena; quidam auidius haeſit in amictu oculis ſuis inſueto, quem ſeueri illi myſtae a templo Sardiniae in Africam traducti induerant. Propius ergo acceſſit, ſocioque Gallicis libere uerbis, in eas ueſtes iocatus eſt. Conuerterunt illico uultum ad patria uerba myſtae iidem, utpote Galli, in quos ioci deſtinabantur; et hoc etiam mirati, in tam longinqua parte terrarum ſtatim repertos eſſe homines, qui gallice ſcirent. Ater eorum praecipue iam prouectae aetatis uir, quum de ueſte (ea circa totum caput fluebat) ora promſiſſet, militemque in ſe ludentem, aliquoties tanquam intelligens eſſet, intuitus, facile, adſtantibus Gallis, ſuſpicionem fecit haut alienae aut remotae Galliae regionis. Nam et calor conueniebat, et oculorum decens uigor; nec corporis ſeſe uenuſte in-

inferentis gentilem habitum pietatis ſimplicitas in totum deleuerat. Et hunc quidem magna praeter ceteros cura obſeruare miles coepit, qui temere ludibundus acceſſerat; quia ſtatim iſtae memoriae uiſa eſt illius uiri ſpecies, tanquam olim nota, recurrere. Hunc igitur poſtquam in urbem eſt ſequutus, ut coniecturam ſuam aſſereret, iam in hoſpitium intrantem gallice ſalutauit; nec alter humanitatis et linguae commercium abnuens, eum ſaluere quoque iuſſit.

Sic tunc quidem diſceſſum eſt. Sed inquieta deinde ſollicitudo tota nocte militem habuit, interdum obiurgantem curam ſuperfluam, ſatiſque mirantem, quid ſcilicet ſua tantum intereſſet uatem hunc noſſe. Die uix orto, reperit myſtarum hoſpitium; et colloqui iis petit. Sed iam illi ſimulatione ſolitariæ pietatis impetrauerant ab urbe ſeceſſum in proximum fanum, quod arcano luco deuium erat; re uera Gallorum conſpectum uitaturi, quos in Africa improuiſos habuerant. Accendit militem haec ipſa abſentia; praecipitatoque itinere eos ante deprehendit, quam ad templum peruenirent. Tum uero quum eos ſalutaſſet: quaſi hoc iter aliorum negotiorum cauſſa eſſet exorſus: multum, inquit, debeo fortunae, o Iouis ſacerdotes; quae mihi ſic uicinum ad nemus procedenti uos obtulit: amplius quoque debeo, ſi, quod ominor, ſperoque, populares mei eſtis. Poenitebat ſenem myſtam, quod ſubito et improuiſo errore, ſe pridie Gallico ſermone prodiderat. At ne inficiando faceret altioris rei ſuſpicionem, irritaretque curioſam militis mentem, et breui colloquio fortaſſe explebilem; ſe quidem Gallum eſſe reſpondit, ſed apud exteros a prima adoleſcentia uixiſſe.

Ita initiato ſermone, quum ultro citroque perplexae quaeſtiones fuiſſent, magis magiſque fixus in dicentis

ore miles exhorrebat ad pridem notos uultus, et a quibus ſaepisſime iuſtisſima ueneratione pependerat. Praeter oris argumentum, tenor uocis certam ad fidem cogebat ultro credere cupientem. Poſtquam uero et notisſima cicatrix laeua in manu apparuit, (hanc enim conſpecturus, quaſi in amicitiae teſſeram, myſta repugnante, amplexus eſt,) uictus ingenti ſuſpirio exclamat: Vbi uero, tamdiu latuiſti, optime Regum? Non omnes tui ciues peccaueramus, quos, heu, miſeros deſtituiſti! Quis uero iſte amictus? quae a comitibus ſolitudo? quam omnia faſtigio tuo indigna! Simul repugnantis genua tenens, flere ubertim coepit. Ille inſanire militem clamitans, riſusque et indignationis ſpecie mutatus ad ſocios ſuos faſtidioſe conuertitur. Sed et illos iſte militis ſermo turbauerat; in ſententia perſeuerantis; hunc Regem ſuum eſſe, hunc Aneroeſtum appellari: non ſe abſceſſurum a latere; deorumque beneficio uſurum, qui tot annis fruſtra optatum ſic denique reddidiſſent. Tum ſenex inter iurgia, fictumque ſtuporem, ſe paullatim ad aurem millitis admouit; et, o miles, ſi tempore, inquit, memoria tua uel oculi labaſcunt, aut aliqua oris ſimilitudine captus erras, modeſtiae erit hos pacatius ludos mouere; ſin Rex tuus ſum; hoc primum ciuis officium exigo a te, ut ſileas; et, ſi lubet, me ſequaris, donec ſoli colloquamur. Tarda erat haec cautio. Etenim quamuis miles parebat; quidam tamen ex Gallis, et Afr s, qui in comitatu erant, nouitate erecti, amantesque rem tantam primi dare in populum, illico in urbem dilabuntur. Cohortes duae erant in Poliarchi caſtris ea illarum Alpium gente, cui Rex Aneroeſtus imperitauerat. Illi ſparſam ſubito famam amplexi, ſub aeſtum nouitatis nunc ſtupore, nunc temeritate reciprocante, tota protinus caſtra, mox et urbem, eo rumore implent. Po-

Poliarchus cum Hyanisbe erat,refectis ſcilicet uiribus, certum diem nauigationi in Siciliam conſtituens. Hac conſultatione occupatum Gelanorus dubio inter credentem et aſpernantem uultu adortus: neſcio, inquit, quid de Rege Aneroeſto inaudio; hunc aductum a Sardinia cum cetera praeda;et quamquam in ueſte abhorrenti a cultu regio; tamen a populari milite agnitum eſſe. Excitatus Poliarchus repentino impetu animi in ſpe nimia caligantis, reſpondit, ſi uera res eſſet, hos ſe pro parentibus habiturum, qui Aneroeſtum reddidiſſent: oppido uita ipſa charius munus; iisque ſe debiturum, qui uiciſſent Sardiniam, non modo quod amici, ſed propemodum dii merentur. Haec uerba Regina auidisſime excepit, pro maximo deorum munere ducens, ſi tot nominibus deuinctus Poliarcho ſuos Archombrotus, uicisſim decente fortuna feciſſet,quod iuuaret Poliarchum. Porrectiori igitur uultu, et quaſi ſponte gaudentem ſtimulatura, quid accidiſſet, rogat; aut quis ille uir per tot uota ſeu quaeri, ſeu reperiri dignus. Omnia Poliarchus compendio amplexus; in prima pueritia ſe a praedonibus captum docet,ductumque ad regiam Aneroeſti, qui multos Alpium ſinus tenebat. Illic ita eductum,optimi Regis cura, ne quid in ea fortuna et aetate ſenſerit forte regia indignum. Hinc ſe adhuc parentibus ignotum, belli caſu et felicisſima captiuitate eſſe receptum. Prius uero quam aſſereretur in ſuae ſtirpis decus, et a patre agnitus eſſet, Aneroeſtum ſeditione populari cum duobus, quos habebat liberis, ut ferebatur, cecidiſſe in praelio. Sed liberorum quidem corpora inter caeſorum cumulos eſſe reperta;Aneroeſtum nuſquam inuentum; quem ſi ſtragi clementior fortuna ſubductum in illum diem ſeruaſſet, ſibi tunc demum propitios deos, uitamque ſine exceptione felicem

contigiſſe. Sed temere tantillis indiciis ſumma haec gaudia praecipi; militem decipi poſſe; aut deorum hunc uatem forſitan ambitioſam fabulam ſimilitudini uultus, ſi qua illi cum Aneroeſto extitit, aptauiſſe. Omnia impigre excutienda. Plurimos ſecum eſſe ex illius Regis domeſticis; inter eos, quendam Creſtora, amicorum Aneroeſti praecipuum. Se ipſum, quando ualetudo haec erat, tanquam ſalutandi numinis cauſſa iturum ad fanum, in quod ille ſacerdos receſſerat.

Hyanisbe ſpei fauens, quam ratam optabat, bene de diis ac fortuna Poliarchum credere imperat; comitemque ad templum ſe promittit. Haut mora, accerſitus eſt Creſtor, olim Aneroeſti familiariſſimus, iuſſusque praecedere, et ſenſim omnia explorare, dum Poliarchus cum Regina ad uiam ſe comparat. Maior erat ſpes, quam ut Creſtor eam caperet. Sic propior contemnenti, reuotusque ad lugubrem memoriam clariſſimi Regis, tanquam inutilem prouinciam exorſus, cum pauciſſimis comitibus lucum intrat; nec longe a templi ueſtibulo myſtas illos adhuc cum Gallo milite, qui rem prior deprehenderat, loquentes conſpexit. Tunc ueluti militis affatum peteret, ſparſos per omnia oculos iniecit in Aneroeſtum; percurrit illico tota praecordia, (ut in magnis et ſubitis ſolet) exultantis ſanguinis acerrima tempeſtas; mox uero de geſtu, ac uoce, et cicatricibus, poſtquam Regem haut dubie agnouit, exſolutis gaudio neruis, ſe ad proximam arborem excepit; quum nec loqui iam poſſet, nec moueri. Sed nec Aneroeſtus ad illius aduentum minus contremuit. Veteris amici conſpectus blandiſſimo dolore incautum percuſſit. Simul timor eum inuaſit, ne a ſuis agnitus, ſuauiſſimae ſolitudini eximeretur.

Ad-

Aderat interim Poliarchus, praemiſſum ſcilicet Creſtorem, impatienter ſequutus, templumque ſubibat cum Regina; quum oblitus ſui Creſtor, relictis ſtatim myſtis, ad eum decurrit. Iamque ſatis, quid afferret, perplexo anheloque gaudio oſtendens: habemus, inquit, Aneroeſtum, habemus Regem ueterem meum, tuum alumnum. Ipſe eſt; ipſe, ne dubita. Pergisne ad illum, Rex? an protinus tibi hunc ſiſto? Nihil moratus Poliarchus, qua Creſtor monſtrabat, ſe contulit. Sed Aneroeſtus ſe interim arctam in ſemitam, qua deuius maxime lucus erat, coniicere moliebatur; eum diem latere ſi poſſet, per deſerta, et gentes ignotas, alia templa deosque alios petiturus; inuitabatque militem, ut ſi ſibi tanquam regi morigerus eſſet, aut comitaretur fugientem, aut hoc furtum ſuo ſilentio ſanctum haberet. Miles quidem repugnabat; adhucque in ea rixa erant, quum accesſit Poliarchus, nihil paene iam dubitans, quin uere Aneroeſtus eſſet. Vt tamen ad illum peruenit, quia ingens multitudo coiuerat, et turbatisſimus ſenex non ferebat hunc tumultum, aliam ueniendi cauſſam commentus eſt. Laetor, inquit, Gallicam pietatem exteris quoque gentibus eſſe illuſtrem. Ego deos, antiſtes, tua opera exoratos mihi uolo, ut ad ea, quae animus deſtinat, propitii adſint. Veni ſodes, ad templum hoc, quae uota uel ſacra magis e re mea exiſtimes, commodius monſtraturus. Exſanguis illico Aneroeſtus ſequebatur trahentem; nam Poliarchus eius leuam corripuerat. Auguſtam erat fanum, armatique ad fores cohibebant auidisſimum uulgus, Hyanisbe cum ſuorum praecipuis iam ſtabat in teſtudine; quo poſtquam et Poliarchus cum Aneroeſto receptus eſt, eosque ſequuti ad quadraginta circiter uiri, ſtatim de imperio Poliarchi clauſum eſt limen. Eo acrior uulgi militumque exſpe-

ſtatio increuit. Populus ab urbe decurrerat; uir in caſtris ſeruabantur ſtationes. Sic ambitum omnem templi confertiſsima corona circumdedit. Siue tam reuerentia Regum, qui intus conſederant; ſiue perplexae rei ſubita magnitudo, adeo circumſtantium uoces licentiamque continuit, ut ad ea, quae intus agebantur, ſatis quies et libertas ſupereſſet Principibus,

Iamque rem ordiri Poliarchus altiori ſermone parabat, cum Micipſa ab Archombroto ad Hyanisbem uenit. Is quippe hominum tumultu excitus, ne iam procul a luco, optabat tantae quaeſtioni adeſſe, ſi Poliarchus pateretur. Mora in Poliarcho non fuit. Nam et ipſe, quidquid erat hoc gaudii, ex illius habebat uictoria. Dilata igitur quaeſtione, opperuere aduentum Archombroti; quo inter ſepta admiſſo, ita ad Aneroeſtum Poliarchus: quod nomen tibi eſſe, uir optime, parentes uoluerunt? aut quae cauſſa a Gallis in Sardiniam commigrandi? Ita effuſiori principio utentem, ſponte Aneroeſtus ad deſtinatam quaeſtionem coegit. Nam et conſtantiam motu primo excuſſam receperat; et non Creſtore tantum, aut milite, ſed aliis illic multis uidebat argui ſuos uultus, ſi ſilere, aut negare obſtinauiſſet. Qui ſis, inquit, haut dum ſcio; niſi quod ex purpura intelligo Regem eſſe: et lingua eſt, qualis in Gallia genitis ſolet. Amicum te eſſe exiſtimem; quod uideam te amicis quondam meis hic uti. Nam et Creſtora et Simplidam agnoſco, familiares utique meos. Igitur, ut amicum, liceat per deos exorare, ut abire me ſinas, quo deſtino. Sed ſi forte me odiſti: quid uis ultra ſupplicii? Regnum amiſi, nec repeto; ſponte exul, ne uel inimicis officiam. Placet egere; et num uelim ignorari, ipſi ſciunt, per quos hodie repertus ſum. En, me priſtinae ſortis oblitum; adhuc ingére grauiora; praeter deum iram nihil,

quod

quod recuſem. Sin praeter ea non putas, aut non tibi expedit eſſe me Aneroeſtum; ne time. Sinas modo ad ſolitudines abire. Vbi nemo ad uerum coegerit, Aneroeſtus non ero.

Haec modeſto, ſed grandi ſupercilio dicentem, nemo immotus audierat: maxime ubi Creſtor, manu illius ſublata, prodidit cicatricem, quam ex uulnere ſuperfuiſſe Regi Aneroeſto populares meminerant. Ipſe quoque Poliarchus repetebat oculis uultus ſibi puero toties uiſos. Etiam aures, quamquam diu deſuetae, redibant ad familiarem olim ſonum; et pietatis tenerrimo ſenſu trepidum pectus lababat. Nondum tamen ſe confeſſus, exigit ab Aneroeſto, cur patria exceſsiſſet, cur latere, cur ſqualere ſic uellet. Tum ille: nimis, heu! ſciunt mei, quorum et aliquot iſthic aſpicio, quo me turbine fortuna euerterit. Furore malorum ciuium ad arma excitus ſum. Auſi illi aciem in me educere; et filii mei (nam duo habebam, tunc primum florem adoleſcentiae ingreſſos) dum incautius pugnant, ambo pro patre, et in oculis patris occubuere. Perire et ego tunc poteram, ſi fatum fuiſſet. Sed opinor mens deum in fugam me compulit. In proximo ſaltu delitui. Hinc conuerſus ad externa auxilia, perpetuo montium dorſo ad Ligures ſum delapſus: illic enim ualidiſsimae gentes mihi omnis fortunae ſocietatem promiſerunt. Per has regnum repetere animus fuit. Quum deſcendiſſem ad proximum mare, petiturus illam eximiam a Iano conditam urbem, ignotus in obuium intraui nauigium. Sed nos uenti in Sardiniam rapuere; dumque nautae in ancoris morantur, templi fama, unde nuper aduectus ſum, me ad exornandum Iouem traxit. Illic uero et locorum ſpeciem admiratus, et ſacerdotum uitam; deponere omnes curas conſtitui; iactatusque humanis tot cldibus,

tandem deos experiri. Nam cur patriam amarem tot meorum ſanguine perfuſam;rurſusq;non hoſtium magis quam ſociorum cruore mihi parendam? cui ſceptrum deinde relinquerem? aut quid dulce in uacua domo? Duos omnino genueram; tertium olim fortuna tradiderat,non infra liberorum charitatem acceptum; quem de aui nomine Scordanem uocaueram. Mi pupe, ſi ſaltem ſupereſſes, ego te in ſanguinis iura adoptione promotum Regem facerem. Tu aleam belli, tu caſus, tu labores lenires, Sed ille diu ante et omen et initium tot malorum, dum Gallos, qui Rhodanum incolunt, bello laceſſimus, praeda hoſtibus fuit; et amiſſi memoria non deinde mihi diem moleſtiarum exortem reliquit.

Sic dolenter hos caſus referenti,non amplius poterat Poliarcho ſolatia differre; ſed collectis diu lacrymis, ſubito madens, ſe in illius collum proiecit; paullumque cunctatus, ne uox ſuſpiriis eneruis abiret a maieſtate; o, optime pater, inquit; ſeu te mauis dominum uocem, ſi tibi Scordanem habere tanti eſt, en, illum tibi reddo; tu eo fruere, tu redi ad uitam. Ego Scordanes ſum. In hanc uocem fixis uterque,ſed inutilibus oculis, dulciſſimo errore elanguit. Par ceterorum admiratio erat alto ſilentio marcentium; ut nil loqui aut quaerere uacaret. Haerebant omnium animi, paratos, ac ueluti exteros affectus, quaecunque Poliarchi et Aneroeſti colloquia iuſſiſſent impenſuri. Denique Aneroeſtus; ut Scordanes ſis? o Rex! ut Scordanes, inquam, meus? ut uiuas, ut imperes, ut teneas Aneroeſtum? Dii boni! ſed quo pignore affirmatis ueſtrum hos munus? At Poliarchus: uides praeterea, inquit, tuum deorumque illorum ultorem, quos in te pellendo improbi ciues uiolauerunt. Oppetiere nefarii, aut acie, aut lictorum ſecuribus. Illis ego praedam eripui; tuoque regno potitus

titus

titus ſum; quod nunc tibi incolumi, patet, reſtituo. Quibus uiribus quaeris tantum in hoſtes potuerim? Britomandis filius bellum hoc geſſi. Nunc et paternum imperium (dii enim meum nuper parentem ſibi ſociauerunt) tibi trado. Tibi ego, tibi pater, ſecundus ſim. Tibi obſequi glorioſius erit, quam ceteris imperare.

Nouo ille gaudio refectus, ſaepiusque ad deos uotis et luminibus rediens, amplexus eſt Poliarchum. Iamque et Hyanisbe acceſſerat, et Archombrotus Aneroeſto reperto deos fauentes, ſuamque uictoriam, gratulabatur. Nec abnuebat Poliarchus tantum ſibi hoc caſu praeſtitiſſe Archombrotum; quantum is; ipſi, Radirobanis morte. Creſtor ac Simplidas, caeterique, ut licuit, Aneroeſto admoti, non oſculis, non alloquio explebantur. Supra omnia, iactante ſuam operam milite, gaudioque et ſpe praemii feroce, qui Regem prior agnouerat. Sic diuiſus in multos, uix tandem ad Poliarchum Aneroeſtus redit. Ambo mediam Hyanisbem excipiunt, Archombrotus, proximus matri, praeibat. Ita templo digreſſi per militum et populi cuneos uiam aegre moliti ſunt. Adeo dum officio omnes certant, dum cernere adſpicique concupiunt, nulla uiarum libertas ſatis explicat ab urbe caſtrisque proruentes. Nam et illi, in quorum rem nihil erat ſeu Aneroeſtus, ſeu Gallia, tamen ſiue adulaturi laetisſimis principibus, ſiue ſponte in immodicam hilaritatem proni, a ſalutatione plauſuque non ceſſabant.

CAPVT XII
ARGVMENTVM

Eo quod Deus exiſtat, isque ſanctus ac ſcelerum uindex: inde infert Aneroeſtus nil antiquius eſſe debere quam a uitiis declinare: alia autem nobis inſita ſunt, alia ab aliis in nos incurrunt: priora tollit ſolitudo clauſtri, ubi ſuis ali-

alimentis deſtituta exſpirant. Hic alia quoque tolluntur, quum exemplo plures quam ingenio peccent: hoc maxime aeuo, quo in gloriae titulis ponitur ipſa audacia, timidique et inepti gerendis negotiis reputantur ii, qui Deo obſequuntur. *Subiicit familiaria Regibus uitia, qualia ſunt: uicinis gentibus diſidiorum ſemina iacere; ad ſecretorum proditionem ſollicitare: uulgi incommoda non curare, ſi bello utiles uiri eas intulerint, aliaque Machiauelli conſilia. Fortium eſſe ſancto uirtutis freno fortunam regere, egregie probat Aneroeſtus.*

Vbi in regiam uenerunt; affuere ex Poliarchi imperio, qui regio indumento Aneroeſti paupertatem mutarent. Sed illi nunc tenere ſuam ueſtem, nunc purpuram manu repellere; mirantique et multum obteſtanti Poliarcho, ut moeſtitiae inſignia poneret, negauit ita de ſe meritos eſſe deos, ut ab illorum familia abiret. Bene ceſsiſſe, quod is regno potiebatur, quem omnibus uotis heredem optaſſet. De cetero, rurſus nolle impacatis negotiorum fluctibus exerceri. Ne ſibi pretioſisſimam paupertatem eriperent, aut crederent rebus ſuorum inutilem eſſe, qui familiarius ad acceſſus deorum promotus, eos amicis conciliaret. Multa haec et ſeria optimi ſenis ad uitam obſcuram pertinacia, confeſtim uariis ſermonibus praebuit cauſſam; dum illi conſtantiam laudant; hi uero mirantur, quid ad deorum cultus faciat tantus rigor in moribus. Nam nec deerat argumentis Poliarchus, quibus Aneroeſti haec auſtera incuſaret conſilia, reuocaretque cunctantem ad aſſuetas Regibus curas. Aneroeſtus omnium uoces (plures enim eadem ſuadebant) excipiebat patientisſimo ſilentio; adeo, ut crederent multi haec animum peruenire gaudentem expugnari. Ita diu cunctatus, ſiue, ut omnia, quae ingerebantur, una oratione euerteret, ſiue, ut interim, dato ſpatio, ornaret defenſionem, merereturque audi-

In coelos animum intendat, terreſtria ſpernat
Aulisq; exeſto, qui volet eſſe pius.

audiri pari omnium pace; uultu tandem modeſte ſublato, in hunc modum exorſus eſt.

Summam aliquam eſſe mentem, quae omnia condiderit, ipſa lex ſolis nunqum exerrantis ab orbita, tum lunae et ceterorum ſiderum ordo totiusque naturae ingenium, ſatis hominibus perſuadet, quos nec ſapientiae ſuae ſuperba opinio, nec brutis animantibus peior negligentia caecauit. Putes autem ſanctum hoc numen, a quo tot ſunt eximia, Deum, inquam, qui omnium origo uirtutum, fas rectumque mortalium animis ingenerata ratione praeſcripſit; iis uitiis delectari, quibus paſſim naturam corrupimus? Non poteſt hanc, quam cernimus, legem naturae dediſſe, niſi iuſtiſſimus auctor; iuſtus autem ille non erit, ſi feret abire impune tot ſcelera. Vbi igitur amor recti, et ambitus ineundae cum diis amicitiae, ſimulque coeleſtis irae timor, tetigit animum; nihil illi antiquius eſſe debet, quam recedere a uitiorum periculis, iam tot mortalium exitio infamibus. Ea uero pericula partim nobis inſita habemus, partim ab aliis in nos incurrunt: et in haec omnia efficaci remedio, iſtam ſolitariae ſeueritatis religionem inuenimus. Primum enim cupiditatis immodicue, quibus ipſi nobis ſumus infeſti, ſic in hoc genere uitae, fracto impetu, exarmantur, ac ſi feris manſueſcere edoctis, dentes quoque et unguium aciem ſubtraxeris; ut neque deinde, ſi in naturam redierint, facile poſſint habere, quo ſaeuiant. Nam deſiderium uoluntatum contrario ſeueritatis uſu ſuam pertinaciam apud nos dediſcit; et ſi ueluti ex cinere illa flamma reſurget, nihil tamen in egena ac ueluti agreſti domo effecerit, in qua deſunt ſuperfluae inſtrumenta luxuriae. Auiditatem quoque fruſtratur ſimpliciſſima paupertas; et ad ſuperbiae ſtimulos erubeſcit ſqualida uita, et ſe ipſam deſpiciens. Sic illa, ſic

ce-

cetera mentium mala, ut eſt ira, inuidia, timor, audacia, in hoc ſancto rigidoque ſecretp, tanquam deſtituta alimentis incendia, exſpirant; praeſertim ubi mens uitiorum,iugo excuſſo, ſibi ipſa ſe reddidit; timidaeque cupiditates, et aſſuetae parere prius, quam aliquid uelle auſint aut nolle, conſulunt rationem, eo modo, qui nobis acerbisſimi ſumus hoſtes, reciſo aut correcto effraenis naturae impetu, ad ſanam utilemque uirtutem adigimur.

Venio ad haec tela, quae in nos ex aliorum hominum contagione comparantur, ſaeua illa, et nimium certa; ſiquidem plures exiſtimem exemplo,quam ingenio, peccare. Quia morum conſortio placere amicis cupimus; rarumque eſt diu uiuere cum improbis, nec de uitiis primum mollius ſentire, mox illis et inſici. Superbiam aliorum ambitus accendit; contentionem ad opes, ceterorum auiditas. Fraudibus appetitus, animum antea forte inſontem, ne inultus ſis, ad fraudes applicabis; et ex hoſtium in te odio diſces odiſſe. Quum praeterea multi in uirilis gloriae titulis ponant ipſam peccandi audaciam; timidosque et gerendis rebus ineptos,eos exiſtiment, qui diis obſequuntur; illius opinionis metu haut pauci aſſeſcunt peccare; magis ſcilicet,ut illis probentur,quibus uirtus eſt uilis,quam quod ſint uitia apud ipſos in pretio. Hae autem omnia a domeſticis ſuis ſubmouet familiae noſtrae integritas, in qua, ut paucis abſoluam, contagionem improborum uitamus, et praeter ſuspicionem ignauiae timere deos licet.

Sed, ut presſius ad me accedam; quoties ipſa fortunae negotiorumque malignitas, Reges ac Principes uiros ſummis illecebris, praemiisque inuitat ad peccandum? maxime, quum ea occurrunt, in quibus illud, quod aequum eſt, uidetur diſcrepare ab eorum gloria,

aut

aut ſecuritatate regnandi? tunc quidem ſimulare, ac fallere, et diſſentire a ſuis utique uerbis, egregium in Regibus putatur; quaſi dii, quam ipſis impoſuere, mortalium regendorum prouinciam, ſine ſubſidiaria uitiorum ſcelerumque cohorte adminiſtrari non poſſe uoluerint. Nunc uicinis et immeritis gentibus ſubiicere diſſidia amant; ut occupatis et infelicibus aliis, ipſi certius uacent: nunc ſociorum Regum amicos largitione ad ſecretorum proditionem ſollicitant. Quid mulctare interdum in cautionem innoxios, quaſi crimen ſit poſſe peccare? quid uulgi negligere iniurias, ſi bello utiles uiri eas intulerint? Ea omnia, qui ſagacius fecerint, adeo famae plus comparat, ut uel ex iſtis, qui adſunt, multo mirari exiſtimem, quod haec tanquam iniuſta, diisque inuiſa, perſtrinxerim. Atqui illa mihi graue regnum fecerunt; non tunc quidem, quum ipſe regnarem, eademque peccarem, aut paria; ſed ex quo caligine utilitatis et conſuetudinis excuſſa, iam ueluti ſequeſter nubem miratus ſum, unde euaſi. Ignoſe, Regina, tuque, mi fili. Veſtram ſortem non damno. Fortium eſt, ueſtrique ſimilium, ſancto uirtutis freno regere, nimiae fortunae, et exorare conantis libidinem. Sed ego debilior timeo illis turbinibus impar eſſe. Neque uero purpura ſola iis periculis infeſta eſt. Omni ordini, omni paene aetati uitia inſidiantur: Ingensque in cuncta remedium eſt a noſtra diſciplina, quae iubet ea pro uilibus habere, propter quae alii peccant.

Poliarchus tam inſuetam rigidamque ſapientiam nondum probans, interpellat dicentem. At ſi te, inquit, optime pater, omnes audimus, deerunt oppidis ciues; non arua excerbit agricola, non nauta, non uector ſingularum commoda regionum mutatis mercibus peruulgabit in ceteras. Deerit artibus cultus, quaſcunque non

ne-

neceſſarias hominibus eſſe ueſtra ſeueritas putabit. Sola erit in ueſtris deſertis frequentia: ac quoniam connubia reſpuitis, unius ſaeculi genus humanum. Aſſentiebatur Poliarcho Hyanisbe; multique, tanquam publicam cauſſam agenti, uultu et oculis fauebant. Sed Aneroeſtus, quaſi in ſe seductus; mox frontem hilarius porrexit: ut eum ſcires parum Poliarchi argumentis moueri. Si quem uero ex iſtis, qui nos audiunt, (ait) animus ſubit experiundae ſuauitatis, quam habet noſtra auſteritas, ne illum, o fili, argumenta tua deterreant, neue ſuo coelibatu credat ſolitudinem, quam times, orbi inducere. Vltro nobis accedat. Adhuc populis proletarii ſupererunt; adhuc artificia uigebunt; reſtabuntque non modo quot ſat erunt urbibus terriſque colendis: ſed etiam quos exuberante hominum genere fata gregatim aut uehementi ſirio; aut terra mouente, aut denique bellis exhauriant. Deſine, inquam, uereri, ne toti hominum generi deſiderium ueniat ſe in diſciplinam noſtrae philoſophiae dedendi. Dii enim hoc beneficium magis habent eximium, quam ut illud tanto populo indulgeant; nemini autem abſque eorum impulſu uenire haec rite mens poteſt; nemoque in ea, niſi iisdem iuuantibus, durare; quia defecti animi ſuauitate humana (quam nos ſcilicet omnem abiicimus) tanquam ab exoſa cruce diſcederent, abſque arcano paſtu eſſet diuinae uoluptatis. Vt uero non alius quam in legitimam lectis militiam numerat imperator ſtipendia: ita Superi iis ſolis, quos ad hoc uitae genus ipſi accerſiuere, hanc guſtationem promunt ſolidae ſuauitatis, et ad conſtantiam ualiturae. Si quis igitur non tam ſibi propitius, quam fortunae iratus (quia forte non ſpes illi, aut ambitus, ſucceſſit) noſtrum portum turbulento petit ingenio, in quo ei impune liceat indignari querique

de

de fatis; hunc ergo niſi certa Deum ope exuat hos affectus, ne fore conſtantem in diſciplina auguror, et plus mali inuectturum noſtros in mores, quam boni in ſuos. Praeterea, qui leui impetu, (qualis ſaepe adoleſcentum eſt) ex quadam inconſulta teneraque imagine, quam de uirtutis praemiis concepere, ad labores noſtros accedunt, illi, ut librata fundis ſaxa, primum quidem in his ſtudiis immodice feruent, mox, ceſſante machina, mirantur ſe languere. Praeter ſtimulos pietatis, metumque deorum, rationis fortitudinis, patientiae res eſt, quae omnia cadunt in paucos. Non ueſte, quam gerimus, non nomine, non domo, conſtat noſtra diſciplina; addo nec laboribus corporis: quos haut raro grauiores auaritia uel ambitus imperat, aut in damnatis exigunt metalla uel remi. Sola eſt animi ſimplex ac hilaris in deos propenſio, quae haec omnia conſecrat, inutilia alioquin, aut ſaepe profana. Quippe abiicere diuitias, a dignitatibus recedere, prohibere ab animo inquietas humanarum rerum curas, magnae demum uirtutis eſt, ſi haec fiant conciliandorum ſibi numinum cauſſa. At ſi quis ab honoribus aut diuitiis abit, ut ea iactetur reliquiſſe, uel, ut ad maiora perueniat; ſi quis negotia effugit, ut torpeſcat in otio, aut de paupertate ſe iactat, quam minantem ideo ſponte praeuenit, ne neceſſaria uideretur; illum quidem fraude nihil profutura uel hominibus, uel etiam diis, imponere uelle exiſtimo.

Non igitur omnes, (fili) ad hanc philoſophiam compello. Nam pro ingenti mortalium numero, pauci omnino uolent ſectari uitae noſtrae reconditam felicitatem, et ex his ipſis adhuc quosdam ſuo, non deorum conſilio nixos, aut fruſtra aut cum pernicie illam uiam inſtituros denuntio. At omnibus ſaltem bonis precari me dices hanc mentem, ut a rerum ciuilium tumultu ad

nos

nos ſecedant. Ne id quidem mihi in uotis eſt. Quis enim pia bella improbis inferet? quis rem publicam ageret? aut unde impotentibus uitiis frenum; ſi omnis ſe uirtus ita in ſolitudinem ac paupertatem det, ut fracta et abſens, non uiribus aut pudore ſceleribus impiorum posſit obſtare? Magna eſt prouincia, quam dii illis deſtinant, quos ſorte naſcendi, uel ſecretis ſtimulis, iubent non fuga, ſed bello in uitia certare; neque cupiditates enecare, ſed regere. Tales uiros et eſſe, et honoribus frui publice intereſt; tum ſacris praeſidere, tum fieri patres familias, impiiſque in hoc terrarum orbe miſtos, temperare illorum audaciam in deos, numinumque in mortales ſaeua conſilia. Vt caeteros hic omittam; quid ſapienti Rege fortique praeſtantius? Si exemplo, ſi legibus emendabit ſaeculum, ſi ad deorum cultum ſuo exemplo ciues adiget, quanto foecundior uirtus hæc erit, quam ſi in ſolitaria ſanctitate ſeneſceret? Cur igitur maiorem hanc palmam ipſe a diis non expetam, quaeris? Quia arcano ſenſu admonere me conſilii ſui, ut ſenectutem meam oblectem ſua pace, nec de regno iam curem, quod non praeter eorum arbitrium amiſi; Sed hodie maxime uiſi ſunt, hanc mihi, quam amplector, ſolitudinem imperare, poſtquam, o fili, in te relatam intellexi mei regni, domuſque fortunam. Tanti heredis, quem dii ſponte tribuerunt, auſpicium facit, ut quod regnum in hunc libens deponerem, non ſuſtineam ab eo recipere.

Scio, quid praeterea dicturus ſis, optime fili: ſi a negotiis abhorreo, ſi templa nunc tantum, et uictimae, et ceteri deorum cultus placent; at in tanta tua fortuna ſeruorum greges fore, qui maneant meos nutus; qui lectulos ſternant, qui conuiuia parent, et euntem ſtipent ad templa. Illas autem diuitias nihil periculi aut turbi-

di

di habituras, quia dum ſoluto animo diis uacabo, ut in ſolicitudinem ſuccedes, illique praeterea quos praepones familiae meae. Ne ſic quidem mihi perſuadebis abiicere inopiae libertatem; nam, ut abſit haec cura parandi aut ſeruandi diuitias; certe alia mala ab opulentia abeſſe uix potuerunt; deliciarum conſuetudo, corporis blandiens cura, pietatis quam ſuperfluae obliuio; tum illi affectus, qui ſerie iuncti diuitiis haerent, ſibi eſſe in pretio, alios tanquam ex ſolio deſpicere, nullam ferre iniuriae imaginem, et aſſenſu eorum corrumpi, qui adulationis praemia quaerunt. Nec facilius putem admiſſis opibus ceteras cupiditates excludere, quam in concitato mari, ſe rapidisſimo alicui fluctui permittere; ſed in alios nolle deuolui. Quum igitur, quod reliquum eſt uitae, donare deorum cultui ſit animus, liceat infeſtam huic conſilio opulentiam fugere, ne ſuo utique guſtu, eorumque affectuum, quos perpetuo comites habet, captae et impari menti uitia reponat, grauesque cogitationes et fruſtra in ſidera conantes deducat in terram. Quid miraris me ad paupertatem reſpicere, non quidem in qua egeam, ſed paruo contentus ſim? quae neglecto corpori inducat ſui contemtum? quae uacuo animo libertatem faciat coeleſtis commercii? ac ne me tuae gloriae ſalutisque incurioſum exiſtimes, quae tibi tuisque exercitibus, fili, propitios deos paret?

Tam ſeueram orationem adeo miti et compoſito uultu habuit, ut conſtaret non hanc fingi conſtantiam, a qua cuperet cogentibus amicis diſcedere. Omnibusque non adumbratam uirtutem uerius, ut ſolet, colentibus; ſaltem, inquit Poliarchus, noſtrum in Siciliam iter ne deſere, o Pater. Si Dii uerebuntur: ſeu mari, ſeu terra, felix auſpicium facies. Vbi in Galliam redie-

 rimus,

rimus, ſpondeo, quo placebit inſtituto te uicturum. Et id quoque patriae debes, ut hanc potiſſimum tuo exemplo facias meliorem. Parum moratus Aneroeſtus, id ſaltem flagitanti non negauit. Ad conuiuium deinde ab omnibus itum, tam enim patientior Archombroti Poliarchus, cum eo apud Hyanisbem coenauit; ſatisque uiribus inſtauratis, diem cum Regina ad profectionem deſtinauit, qui poſt eum ſecundus luceſceret.

CAPVT XIII

ARGVMENTVM.

Poliarchus et Archombrotus ad Siciliam nauigationem adornant. Hos Hyanisbe ante ipſas fumantes aras ad ſacramentum firmandum adigit, nil ſe pactis inductis praeuerſuros.

Scripſit igitur Hyanisbe promiſſas ad Meleandrum litteras, filioque commiſit, cum arcula, quam a piratis eripuerat Poliarchus; itentidem admonens, ut hanc inſtar fatalis ſarcinae cum cura ſeruaret, offerretque Meleandro. Puta autem (inquiebat) Erichthonium tibi tradi a Pallade. Si uincula reſignas, ſi quid feras intueris, fortaſſe te perdes, et operam meam; ſin trades Meleandro arcam intactam, uidebisque ex ea depromi felicitatem tuam, aequum erit, te Regi Poliarcho habere gratias, qui latronum ſcelere amiſſam reſtituit. Agitatum deinde eſt, an una triremi uehi uterque poſſet. Sed maieſtas, et aemulatio, ſecuriora flagitabant conſilia. Tutius uiſum, diſtincta quoque claſſe ire utrumque; ſed, qui prior appuliſſet, alium in portu exſpectaret. Inde ambo ſuſtinerent coniuncto comitatu proficiſci ad regiam.

Interim nomina atque officia familiis Regum aſſueta Archombroti domeſticis imponebatur. Ipſe maieſtatis inſi-

inſignibus cultus eſt, appellatusque a matre, Sardiniae Rex, ne dignitate inferior aemulo eſſet. Memor quoque Hyanisbe ſe Gallorum fortitudine eſſe ſeruatam, disceſſurus Poliarchi militibus numerauit uiritim donatiuum. Edicto deinde disceſſu nulli ordines aut homines ceſſabant. Maurorum procerum multi, Principem comitaturi impleuerant rates. Siculi, qui cum Archombroto uenerant, laborabant inter ſe factione. Multis enim priſtinus in Poliarchum fauor redierat. Inclyta uirtus, paullatimque uulgatum ſub Theocrines nomine robur, et facti ad gratiam mores, ualebant tunc maxime, quum eum Regem adſpicerent. Rurſus quod et ipſe Archombrotus uirtutibus famaque erat clarisſimus; quodque eius auſpiciis a Sicilia uenerant, pudore onerabat transituros ad aemulum. Nam affinitas cum Argenide, quae potentius quam cetera traxiſſet obnoxios, in incerto ſic erat, ut pasſim moderarentur affectibus; eſſentque in aduerſam factionem clementes, ne, ſi ea uinceret, excuſationi et gratiae locus deeſſet.

Erat uetus litore ara; incertus qui Regum profuiſſet; pollebatque religione, quam tot ſaecula auxerant. Illic Neptuno, uentisque, aut tura pauperes nautae, aut uictimam ſoluebant, ſiue in mari irent, ſiue terra receptſſet incolumes. Ad eam Poliarchum et filium iam claſſem petituros, coegit Hyanisbe; nec dubito, inquit, utrique ad ea, quae mihi promiſit, integram fidem fore. Sed de praeteritis tantum iurgiis hactenus caui; ſcio uero, quam facile cupidis belli principibus ea eueniant, quibus ſoluta eſſe induciarum pacta aut iactent, aut credant. Praeterea ueſtrorum amicorum aut militum culpa, oriri poſſunt nouae iniuriae, neque iſtis comprehenſae induciis. Si quid erit huiusmodi, ego uos per ſanctisſimam aram dei, cuius regna iam ſubitis,

deuinctos hic cupio, ut illa noua annumeretis ueteribus, quorum ambo uindictam mei cauſſa distuliſtis; neu quis turbo felicitatem praecipiat, in quam ego uos mitto. Agite, cariſsimi iuuenes, et mulieri ueſtra cauſſa anxiae hanc ueniam date. Interim paribus uotis utrumq; commendabo numinibus. Nam ſi rationem non poſſum inire, cui plus timeam, deos ueneror, ut mandata mea neuter accuret, aut ſoſpitem deinde adſpiciat. Victi ſunt tam ingenuo amore, quodque illa iubebat, ad aram ſanciuerunt. Tunc utrumque illa amplecti et nunc uni nunc alteri per litoris ſpatia ſe iungere, plurima et ſaepe eadem monens; nec ſatiata abeuntium uultu, ſalutatos iuſſoſque ualere, iterum reuocato ſermone morabatur. Neque illi ad tot ſuſpiria immoti reſtiterant. Aneroeſtum quoque cum Poliarcho nauigaturum Regina anxie monebat, ut in eam firmandorum foederum curam ſuccederet. Nihil illi Poliarchum, nihil negaturum Archombrotum: tanquam patrem, deorumque interpretem, eum utrimque ualiturum. Quam ſaepe mortales, et maxime iuuenes, ad ſalutem compellendos. Denique cogitaret; maximum ſibi Europae Africaeque depoſitum creditum eſſe. Aneroeſtus ſollicitudine Reginae laudata, ſe illius quidem, et iuuenum, ſed deorum maxime cauſſa, hanc prouinciam curaturum promiſit.

Tandem hoſpitali officio datum, ut prior Poliarchus ad naues deduceretur, etiam comitante ad undarum confinia Archombroto. Caeſae de more tunc uictimae, quarum exta poſt rogatam Neptuni, deorumque, qui maris potentes ſunt, pacem ambo duces primos in fluctus proiecerunt. Tunc et ipſe Archombrotus in praetoriam ſuam ſcapha delatus eſt. Strepebant longe litora uoce nautarum, redentumque gemitibus, et pelagus

gus eruentibus remis. Addebat et claſſicum miles, per opportuna nauigiorum loca in pompam diuiſus. Dubitabat Timonides, laetari deberet, an dolere, quod legionis onus tunc reditum ſibi prohibebat in patriam. Certe enim futura illic omnia ſciebat ſummo in motu; quali tempere in fortuna eſt, utrum praeſtet abeſſet, an miſceri tempeſtati. More tamen humani ingenii, quum utrumque eſſe intutum, maxime redire placuiſſet; non alia magis cauſſa, quam quia non licebat. Ceterum induciis rite ſeruandis, inter Reges conuenerat, ut ſi qui Gallorum foedera peccarent, Archombroti arbitrium eſſet: ex illius etiam comitatu noxam eandem quicunque meruiſſet, de eo Gallorum eſſet iudicium. Ne confuſa denique claſſe irent, partiti ſunt maria; paulloque interior Archombrotus nauigauit; Poliarcho curſus apertos, et, ne obſtaret Archombroto, nimium aequoris permittente triremibus. Erat ex Sicilia poeta, qui diſceſſuris Principibus breue hoc carmen, quum tradere uellet, a Timonide eſt prohibitus; quia illis uerſibus de eorum inimicitiis meminerat, quarum memoriam ſic obiici inconſultum uidebatur.

Caerulei fluctus, aſſuetaque flamina curuis
Horrendum iraſci ratibus; non parcite raucis
Nunc animis: tantum liquido qua tramite fines
Quaeruntur Siculi, placidis notus ingruat alis.
Non quum Theſſalicae primum de margine ripae
Semideos Argo uexit tans caerula Reges,
Tantus honos puppi, tot credita fata procellis.
Europae Libyaeque deos cerno aequore toto
Omnia ſollicitas partiri in munera mentes.
Hi puppes, querulos alii torquere rudentes
Approperant; alii roſtris uenientibus aequos
Subiiciunt fluctus, aurasque et carbaſa ducunt.
Praecipue niueo late ſubnixa uolatu
Pax Iouis imperio uerba inter talia pontum

 Mul-

Mulcet, et alternis claſſes amplectitur alis.
Eſte deum iuſſu mites uictoribus undae;
Tuque ferox, auſtas discordia ſpargere bello
Non auſis ſperare rates. Satis arma cruorque
Hactenus, et dubiis pulſata timoribus aula.
Nunc mihi debentur mentes, quas foedere longo
Componam. Nec quod ſunt Martia pectora Regum,
Deſperanda quies. Eadem quae feruere bello
Corda iubet, iubet emeritos miteſcere uirtus.

Dies iam plures erant, ex quo in Siciliam applicuerat Arſidas, Poliarchi atque Timonidis ad Meleandrum et Argenidem litteras ferens; nec tardior multo Bacchus aduenerat, Hyanisbes et Archombroti legatus. Sed utroque celerior fama, mox certis firmata auctoribus, iam in Siciliam pertulerat, Poliarchum ex Galliae Regibus maximum, in Mauritania cum Radirobane pugna congreſſum. uitam hoſti eripuiſſe. Id mercatores nuntiebant, qui Radirobane profligato, prius tamen, quam cum Sicula claſſe Archombrotus perueniſſet ad matrem, diſceſſerant ab Africa. Motus rei nouitate Meleander praecipuum mercatorum iubet ad ſe acciri; tum ab eo diligenter percunctatur, ipſene audita referret, an adfuiſſet discrimini. Mercator, ſe tunc uero in Mauritania fuiſſe reſpondit, quum primo in auxilium Hyanisbes Rex Poliarchus exercitum expoſuit; et mox ſummis uiribus Sardi uenerunt. His deinde pugnatum referebat; tum Radirobanem a Poliarcho interfectum; quamque incondite Sardi ab Africa ceſſiſſent. Vix fidem faciebat Meleandro; qui Radirobanis caſum animo uoluens, et felicitatem Hyanisbes, maxime tamen haerebat in nomine Poliarchi; ille ne eſſet ſui ſeruator, ille Lycogenis hoſtis, ille priuato ſub habitu ſibi olim cariſſimus; ſed et denique expulſus iniuria.

Ne-

Neque minus Argenis (nam eadem omnia ab acceſſito mercatore acceperat) ſtupebat ad omnia laetis quidem, ſed ſuſpicioſis pluribus rebus tacta. Praecipue mirabatur, quid Poliarcho tantum commercii eſſet cum Archombroti matre, ut deſpecta Sicilia eius praeſidio uacaret. Ergo abſenti aemulo, et ignaro, conficiebat haec bella, fidei et reditus immemor, dum foedam lacrymis ſponſam, omnis dies, omnis ſolitudinis locus exercet. Oderat ipſa amantem Archombrotum, non alia magis cauſſa, quam quod ſe Poliarcho ereptam uolebat; et ille eundem aemulum, oblitus amoris et odii, ſic iuuabat, ut deinde florentior procul in Siciliam rediret. Sed turbatum his cogitationibus uirginis animum, placabat Radirobanes caeſus, procliuique in Poliarchum animo; forſitan ille, dicebat, non Hyanisbae, ſed mihi pugnauit; nec iuuari Archombrotum, ſed Radirobanem euerti ſic uoluit. Nihil gratius accedere poſſe putabam, quam ſic Radirobanes periret. Cumulauerunt beneficium dii, ut Poliarchi maxime ferro poenas dederit. Inter haec oblectabat animum ſuum uictoriae magnitudine, qua Poliarchus celebrabatur, ſperabatque confeſtim aliquid litterarum ab ipſo accipere. Nam et commodum acciderat, quod ille mercator uel non audiuerat in Mauritania, quanto ille periculo uulneratus iaceret; uel cetera Meleandro et Argenidi referens id ipſum negligenter omiſerat.

CAP. XIIII
ARGVMENTVM.

Meleander et Argenis audito Principum aduentu, et concordia uariis cogitationibus distrahuntur. Volentem obuiam ire Meleandrum legati arcent; rogantque in regia remorari.

At

At uero quum Arſidas ueniſſet ab Africa; ut certior, ita acrior motus Principum mentes egit. Nam ille, Poliarchi et Timonidis litteris Regi porrectis, eadem, quae in iis nuntiabantur, longiori oratione expoſuit; maxime in Poliarchi laudibus haerens, quam late diceretur imperare; qualibus uiris, quanta opulentia claſſem inſtructam adueheret; ut bene pugnaſſet in Sardos; iamque ex uulneribus conualeſcentem aduentus Archombroti atque conſpectus, ira, odio, aemulatione turbaſſet. Nec fuiſſe certamen dilaturos, niſi interceſſiſſet Hyanisbe furoribus, cuius precibus ambo dederunt, ut uel Meleandro conciliatore redirent in gratiam, uel in Sicilia potiſſimum odia exſequerentur. Ne inimicitiarum quidem cauſſam multum Arſidas diſſimulabat; quas ſciebat et a Timonide eſſe perſcriptas, et a Boccho, ubi mox aduenſſet, offerendas in publicum. Quum uero adiiſſet Argenidem, et omnia narrando extuliſſet (ut ſolent, qui ſe credunt libenter audiri, referuntque abſentia) facile excuſſae ſuſpiciones ſunt, quae uirginem urebant. Omnis laetitiae Gobryas conſors, captatis temporibus, nunc clam, nunc publice conueniebat cum Argenide aut Arſida. Iisdemque diebus Bocchus adueniens, quae Arſidas non attulerat, confirmauit.

At Meleander, quidquid ſpei aut conſilii poſt expulſum Radirobanem ſumſerat omittens, paene certam exſpectabat perniciem. Fruſtra non eſſe, quod cum ſuis Gallis Gobryas in Siciliam uenerat. Parua Lycogenem, uel Sardos potuiſſe. Nunc Galliam, nunc Mauritaniam, quibus armis aut copiis Sicilia ſuſtineat? Sic dubius, ſed ſatis iratus, iubet Gobryam uocari. Et ille tunc forte cum Argenide erat, quae nihil dubitauit, quin pater de Poliarcho interrogaturus illum accerſe-

ret.

Ut prius explorat Ventos, qui trajicit æquor,
Sic Rex, quid ſtatuat? mente ſagace videt.

ret. Nam ſuper ea rerum nouitate ſciebat acerrime eſſe commotum. Monet ergo diſcedentem, ne timide agat, aut de ſuo Rege diſsimulet. Eo loci rem eſſe, ut paullatim exui laruam oporteat. Forte qui uocando Gobryae miſſus erat, retulit Regi, eum loqui Argenidi, et confeſtim adfuturum. Hoc quoque Meleandrum coeptae ſuſpicionis pondere altius presſit. Tamen uenientem Gobryam hilariter intuitus: quid tu, inquit, bone uir, tot diebus diſsimulaſti Principis tui nomen? cui mehercule tantum debeo, ut me ingratitudinis diſcrimen perduxeris, non hactenus paſſus eius gratia te melius haberi. Excuſauit ſilentium Gobryas. Neminem quippe ipſo Meleandro melius ſcire, non eſſe ſui iuris, qui ad Principum amicitiam uocati ſunt. Timuiſſe effundere, quod neſciebat, an celatum ſuus Rex mallet. Addidit ſubito Meleander, habere ſe a Poliarcho ex Africa litteras, quibus ſignificabat ſe propediem affuturum. Sed hoc ipſum diu eſt, ait, quod reſciebas, (Gobrya;) ideoque cum claſſe illum iſthic oppertus es. Immo, inquit Gobryas, nihil de tempeſtate (Rex) mentitus ſum, quae me a cetera claſſe diuulſit. Nec deinde aut meum Regem, aut comites uidi. Hanc autem inſulam petii, quia licet incertus, quo Rex tendat, aut quid paret, ab eo tamen audiui, nauigationis ſuae ordinem praeter Siciliae oram dirigi oportere.

Nihil amplius a Gobrya Meleander elicuit, eoque relicto, ſolus in ſecreto conclaui diu animum uariis cogitationibus uexauit. Cur ſcilicet Gobryam praemiſiſſet Poliarchus, cur cum tanta ipſa claſſe diſcesſiſſet a Gallia, niſi uindicaturus bello Argenidem; et fortaſſe uolentem? Num ea ſpe hactenus illa deſpexiſſe Archombrotum? Num ipſa hos motus exciuiſſet e Gallia? Litterae Radirobanis, Seleniſſae mors, et Theocrine,

et Pallas, ingerebantur trepido animo, et in calamitatis faſtigium filiam denique timenti. Repetebat etiam animo uirtutes Poliarchi, ſibique praeſtitam a uirgine opem, et omnia genero digna. Pudore deinde quod eum eieciſſet, quod non ſine periculo abire paſſus eſſet, illum amare uerebatur. Nam et illi iuſtum ſui odium aut deſpectum ineſſe credebat. Denique ſi affinem eum uellet, praeter famam leuitatis nunc reſpiciebat ad patrias leges; haec cum Gallicis Regibus uetantes connubia; nunc ad Archombroti potentiam, Mauritaniae uiribus et Siculorum fauore eximium. Nec cum filia iurgari distuliſſet; ſed adhuc ignarus, quid molirentur dii, ne eum, qui ſibi e duobus gener debebatur, offenderet, tenuit iram. Niſi quod ſemel indignanti excedit; exſpectas, mea filia, Poliarchum, quem oppido parum amas, quum niſi ſuo aut Archombroti ſanguine foedatum nolis adſpicere. Illa praeparato ſilentio atque uultu, ea uerba ſic tulit tanquam non intelligentem praeterlapſa. Cleobulus uero atque Eurymedes, et caeteri optimatum, haut parum de conſiliorum ſagacitate remiſerant; ſi quid noxium ſtruxiſſent Archombroto, Regem reueriti; nec dubii ſe in Poliarcho uiolare Argenidem. Timebat Gobryas, ne tanto in motu abire iuberetur a regia. Anticipata igitur neceſſitate exilii, tanquam ſuas triremes curaturus, ad eas reuectus eſt; habuitque, ut cum Argenide conuenerat, in ſtatione diſpoſitas.

Inter haec Poliarchus propitiis uentis ferebatur ad inſulam. Prima Lilybaei cacumina, ſe uenientibus aperuere, et mox remis inter hilares militum tonſarumque clamores crebrius actis, certius terra innotuit. Denique circa Aeguſam inſulam ſiſtitur claſſis; incerto Poliarcho, utrum Syracuſis, an uerſus Epeircten eſſet quaerendus

rendus Meleander. Sed miſſi Lilybaeum, qui certa referrent, Panormi eſſe Meleandrum renuntiant. Drepanum igitur uerſus aguntur triremes, ſuperatoque Agathyrſo, prope Paconiam inſulam Gobryas cum ſuis nauibus exceptus eſt. Has enim ad omnes Regis motus circumagebat, ſi quid Argenis imperaret, praeſto futurus. Opportuniſſime repertum non aſpectu Poliarchus, non amplexibus ſatiabat. Nunc ille amplecti genua, nunc manum uenerari; Regem incolumem atque uictorem tenere adeo laetus, ut non militia, non aetas, aut ſexus, lacrymas cohiberet. Coeperat quoque gratulari uictoriam amicorum praecipuis; quum diuerſum reuocans Poliarchus, rogauit, ecquid illic egiſſet; num in Siciliam intraſſet pace Regis; num uidiſſet, num adiiſſet Argenidem; quid tunc denique in inſula aut conſilii eſſet, aut uirium. Ille a principio, rem totam exorſus, uaria uoluptate perfudit Regis animum; nunc extollendo fidem Argenidis, et charitatis conſtantiam, nunc belli Africi famam, quae illic inclytum apud omnes uictorem feciſſet. Sed addebat, Meleandrum, quamquam beneuolentiae ſpeciem ſe cogebat, non tamen ſimpliciter amicum uideri; ſeque conſilio Argenidis rediiſſe ad claſſem, et ea litora obſeruare. His monitis inſtructus Poliarchus, et maxime de Argenide laetus, eueſtigio ancoras iecit, illic certus Archombrotum ex foedere opperiri. Nam is ſenſim, claſſe diuiſa, lato in mari etiam a conſpectu abiuerat.

Qui primi de nauibus Poliarchi ad Meleandrum nuntii fuere, fidem aegre fecerunt, tot naues, tantum belli apparatum cum eo aduenisse. Et ſub tantae tempeſtatis diſcrimine, parum litteris Hyanisbes credebat pollicentis innoxium fore exercitum. Magis mulieri iraſcebatur, quae ab oculis ſuis auertiſſet hoc bellum, mandaſſet-

daſſet-

daſſetque Siciliae. Acceſſit deinde Argenidem, nec iam inuidioſe, ſed anxie rogat, bellumne in Siciliam illis armis inſtructum ſit. Se enim ſatis ſcire, nihil, ea inuita, uel inſcia, Poliarchum moliri. Illa, nec ſe adeo Poliarchi conſiliis miſtam reſpondit, nec, quod ſciret, Poliarchum Siciliae eſſe infeſtum. Ceterum quamquam ad diſſimulandi prudentiam ſexu, et negotiis facta, exundantem tamen laetitiam non ſatis capiebat; hoc uno macerata, quod ceſſabant uicina auxilia, nec cum exercitu Poliarchus ueniebat ad regiam; nihil enim iam aut breue aut celere erat impatientia morae confectae.

At uero Archombrotus, tanquam Regem conuenturus Syracuſis, iam paene ad Pachynum proceſſerat, cum intellecto errore, uela retro ad Lilybaeum egit. Huius quoque mox uiribus ad Meleandrum perlatis, eum nouus ac propior metus inceſſit. Hinc furere amantem Poliarchum; hinc Archombrotum Mauritaniae uiribus auctum redire ad nuptias. Sat conſtare nihil ad mitiganda iurgia profuiſſe, quod Poliarchus pro Hyanisbe in Radirobanem pugnauerat. Nam ſi ideo reconciliatione iunxiſſent aemulas mentes, non utique curſu diuiſo ab una Mauritania in Siciliam nauigaturos, Ergo triſti discrimine, lacerandam ſub inſania utriusque Siciliam, uel ſaltem imbuendum mutuo ſanguine mare, Argenidemque parandam alterutrius naufragio! Quae Scylla, quae Charybdis tot unquam funera hauſiſſet? Feralem poſt tot odia, et omnibus gentibus ominoſam tantorum cruore Principum fore Siciliam. Num denique aut ipſe Poliarchum ſanguine Archombroti perfuſum poſſet adſpicere, aut Argenis amare Archombrotum Poliarchi ſpoliis grauem? Iura deinde gentium inuocabat; quod de filiae nuptiis ſtatuendi ſibi libertas eriperetur; quod affinitas, quod amicitia peteretur ul,

ar-

armis, ingratiis. Tantis in malis tamen regni habenas in totum non reliquit. Statim ad ſe praelio idoneas cum armis praecepit coire. Naues praeterea obiecit portui, ut defenſionis ſaltem ſpecies eſſet. Sed praecipuum fiduciae in ſeipſo et Argenide erat. Nam et omnia ſe ab Archombroto impetraturum credebat, nec uero obſtiturum Argenidi Poliarchum.

Inter hos motus relatum eſt Regi, naues Archombroti admotas, Poliarcho ea pace ſtetiſſe, tanquam ſi una haec claſſis fuiſſet. Vix credenti nuntiatur eſſe in portu legatos, qui ab Regibus Poliarcho et Archombroto uenire ſe dicerent. Namque ubi ad Paconiae oram Archombrotus Poliarcho ſuas copias coniunxit. Siculi, qui ſimul nauigauerant. feſtinantes in patriam, flagitauerunt quidem illico agi ad portum; ſed uno conſilio uterque Rex uetuit, ne qua nauis a claſſe diſcederet: ipſi in lembo Gelanorum et Micipſam ad Meleandrum miſerunt. Obſtupuit ille, ab his ſimul Principibus legatos ueniſſe. Ea res quoque turbauit Argenidem. Igitur aemulis conueniſſe? Tanta lite ceſſiſſe alterutrum? Vter ſuam gratiam in liberando bello Sicilia facere uoluiſſet? quo foedere, quaue lege haec diremta odia eſſent? Regem quoque uocari Archombrotum adhuc inſolens auribus erat; timuitque Meleander, ne fatis ceſſiſſet Hyanisbe. Et is quidem laetior erat, ſpe pacis iniecta. At non Argenidi conſtabat, quid doleret, gauderetue; niſi quod metuebat haec pacta coeperatque uereri, ne de ſuis nuptiis illi arbitria feciſſent. Quid autem, cogitabat, ſi, ut uile aut facile pignus, me fortibus permiſerunt? quid ſi ad Archombrotum reiecta ſum?

Vbi uero cum Micipſa Gelanorus ad Regem peruenit, tunc filiae colloquentem, omnium oculos auidiſſima

ma in eum exſpectatio conuertit. Et Rex utrumque amplexus eſt; ſtatimque Gelanorus (nam honori Galliae datum, ut ante Micipſam loqueretur) Poliarchus Galliae Rex, inquit, et Archombrotus Sardiniae, tuo in mari cum claſsibus, o Rex, ad Paconiam inſulam haerent, miſeruntque nos oratum, ut tanquam amicis ſubire portus licet et in tuum conſpectum una uenire. Adiecit deinde Micipſa, non exſpectaturum fuiſſe Archombrotum ulla fidei pignora, aut legationem praemiſſurum; niſi quod ita res erat, ut neque rite Siciliam tangere, neque Regem poſſet adire, niſi, comite Poliarcho. Reſpondit Meleander, patere amicis Siciliam: Succederent portubus, quos ex inſula tot mallent, ſe in extremo litore excepturum uenientes, aut obuiam quoque nauigantibus iturum. Retulere illicet ambo legati; ſuis Regibus fore gratisſimum, ſi, occurſu omiſſo, eos ipſe maneret in regia. Tum Meleander; renunciabitis ergo Regibus ueſtris, hoc me illis etiam dare, ut officium potius meum, quam eorum mandata negligam: Debebam uel ad Paconiam occurrere; at quando ſic iubeat, hic illos opperiar. Tam Gelanorus, eſt praeterea, inquit, quod nomine mei Regis efflagitem. Eum aliquot Siculorum inimicitiis eſſe infeſtum, ipſe Rex noſti. Nunc, ut tuto hoc commeet, petit exercitum ſuum in Siciliam admitti. Nihilque milites nocituros, regia fide ſpondet. Exhorruit Meleander renouata utcunque iniuriarum memoria; ſimul uires in regnum accipere, incertum an ſat amicas, eo grauius formidabat; quod armato Poliarcho quidquid ſtrueret, quidquid optaret, nihil negari, niſi caedibus et diſcrimine poterat. Sed et peiora inſtare uidebantur, ſi ipſe ad bellum uix paratus, et de Argenidis fide iam dubitans, inficiaretur hanc ueniam inſtructisſimo Regi et forſitan ita belli cauſ-

ſam

ſam quaerenti. Ergo metum alte recondidit, et quo prolixior humanitas eſſet: de commeatu etiam, inquit, prouidebimus, Gelanore. Neque me ſine militibus putabo, quamdiu Regis amici exercitus in Sicilia erit. Quaeſiit poſtea, cur Archombrotus Rex Sardiniae appellaretur; et an ualeret Hyanisbe. Multa quoque Gelanorum de uictoria et uulneribus Poliarchi percunctatus eſt; uerbis maxime humanitati et laetitiae accommodatis, Argenidi, praeter quaedam uulgaria, nihil publice Gelanorus dicere debuit; nec priuatim ad eam aditus fuit, quamquam anxia, et ſalutis incerta, ſaepiſſime in reſpicientem intuebatur. Tempore denique conſtituto, ut inde quarto die, ſi uenti paterentur, Poliarchus et Archombrotus uenirent, legati repetunt lembum, eumque omnibus remis in Paconiam concitant.

Perplexa interim Meleandro omnia erant; Argenidi nihil magis addebat animos, quam quod Poliarchus cum exercitus robore admitti petierat. At Rex nihil aerario, nihil commeatibus parcendum arbitrabatur; ſiue amicus ueuiebat Poliarchus, digna pompa culturus tantum Regem; ſiue ſuperat aliquod nefas, ſaltem magnifice petiturus. Itaque omnis generis cibos, et cetera a mari uenientibus ſolatia, conuehi iuſſit. Quae autem ſupellectili pretioſiſſima erant; regiam ornauere; aureis et eburneis lectis, tapetumque coloribus, et egregiis ex aere uel argento ſimulacris. Populum, qui ad euentum atque ſpectaculum Panormum confluxit, anguſte moenia capiebant; et quum regiam publice ornari adſpicerent, hominum ingeniis ad laſciuiam pronis, ignari quid gauderent, curue timere deſiiſſent, repente in laetitiam effuſi ſunt. Quae cuique diuitiae, ferebant templis ſacra; Alii extis pleni, quibus opulentiores

tiores litauerant, per ludos et choreas diis gratias agere ſe credebant. Nec auerſatus eſt Meleander hos temere exultantium ludos; utique omnia captans, compulſusque in tanto tumultu ad laeta aut triſtia, ex ſuperſtitionis arbitrio.

CAP. XV

ARGVMENTVM.

Vbi Principes in Siciliam appellunt, tanquam rixarum obliti, ad aulam Meleandri perueniunt. Huic Archombrotus arculam cum litteris tradit, quas Rex dum legit, identidem in Archombroti mittere oculos, ad lectionem epiſtolae, ad mutua oscula cum Argenide prouocare, frendente interim Poliarcho, quem euantus rerum hactenus latuit: donec Archombrotus Poliarcho Argenidem ultro cedit tot monſtris attonito.

Quarta dies illuxerat, et procul antennae uiſebantur uenientium Regum. Eurymedes, et Arſidas, a Meleandro cum nauibus ad utrumque dimisſi, auxerant claſſem. Litus proceribus et populo plenum, tanquam deos ea pompa adueheret. Sed non praetoriae naues ad portum primae appulſae ſunt. Tunc portus uiginti ſtadiis diſtabat ab oppido. In eum Gallici exercitus partem Gobryas tribus uix horis explicuit. Sex armatorum millia fuere. Mauros quoque ad duo millia Micipſa adduxerat. Stabant per cohortes, et uexilla, tanquam in aciem irent, armis inſtructi, niſi quod galeis ut plurimum capita nudauerant. Tandem regia nauis Poliarchum Siciliae dedit; qua tacta, ueluti genio terrae grauiores affectus inſpirante, iam propiori ſpe metuque, paene ad oris mutationem exhorruit. Ceterum in ſumma arena exſpectauit Archombrotum: qui non integra hora ſerior in idem litus deſcendit. Aderant a Meleandro equi, in quos ambo adſcenderunt re-

gio

Inde puer coecus, furit hinc leo fervidus irâ,
Coecus amor paulò pòſt rabioſus erit.

Digitized by Google

gio cultu eximii. Poliarchus gentile ſagulum multo colore uariatum, braccasque geſtabat propemodum ſub gemmis latentes. Aureus torquis ceruicem laeuumque humerum cingens, eburneam gladii uaginam fibulis gemmeis tenebat. Lacertos aliqua parte nudos colebant armillae recocto auro fulgentes. Verticem propexa et rutila caeſarie, uel ſine alio cultu placiturum, inſuper regia faſcia ex murice, auroque reuinxerat. Super haec eminebat oris decor, et amoenae gratiae genius, cuius uirtute omnes ipſius motus, omnes nutus placebant. Ergo populus in illum intueri, plaudere multi, et qui eum in priuato habitu uidiſſe meminerant, ſe ipſos accuſare, quod iam tum non deprehendiſſent indolem illam, niſi Regibus a diis non tribui. Quum uero et ipſe Archombrotus euaſit in equum, uix forma deterior, aut fortunam minori ſpiritu implens, amictuque inſignis, quem Mauri regium habebant, incerta ac prope diuiſa aliquamdiu ſtudia fuere: moxque uotis meliori praeſagio confuſis, utrique mirabili conſenſu applauſum eſt.

Ibant ergo, tanquam rixarum immemores, ſuis et Siculis proceribus medii, longa militum, longiorique populi turba, uiam praeeunte atque claudente. Quidquid a portu ad urbem itineris erat, intuentium et comitantium ſeries uno examine obtexit. In urbe matronae uirginesque feneſtras impleuerant, miſtis pueris, quibus ad ſpectaculi tanti memoriam, animos aut ſubito metu, aut laetitia pulſabant. Humaniſſimi Reges, memoresque, qui eos ſic colerent, haud eſſe ſuos ciues, non deerant ſalutando, non oculus atque manus ferendo ad populum; donec in regiae ueſtibulo Meleander apparuit. Hunc ad ſe pedibus properantem, ubi ſimul conſpexere, de equis deſilierunt. Excuſantem deinde,

quod non praeſto ad portum fuiſſet; neque uero id ſe dediſſe ſuperbiae, ſed eorum legatis, qui quo progrederetur, praeſcripſerant; ambo leniſſima oratione uetant in iuuenes, et iam olim hoſpites, ſuperfluo cultu eſſe. Gratulatus deinde Poliarcho uictoriam, et Archombroto Sardiniam, perplexe querebatur, quod olim paſſus eſſet tantae Galliae Rex priuatae ſe ſortis in Sicilia haberi.

Iam ad aulam peruenerant; inuitabatque hoſpites Meleander ad ſolia, quibus excepti colloquerentur. Sed illi tunc rati aduenisse gerendae rei tempus, ſustinuere ambo gradum, porrigensque Meleandro Archombrotus litteras matris, poſtulauit, ut eas extemplo perlegeret. Prius enim acquieſcere ſe non poſſe. Idem et Poliarchus rogauit. Rex miratus, quid hae litterae haberent tam celeriter procurandum, gemmam ſoluit, et prolixas exorſus eſt. Neque mora, Poliarchi, et Archombroti anxios uultus, haut paruae perturbationis notae percurrere coeperunt. Quippe illos codicillos uterque tanquam propria fata ſpectabat. Si ſecius, quam promiſerat Hyanisbe res ceſſiſſet, ſi aut nulla foedera, aut ingrata offerrentur, iam comparabant ſe ad iurgium; iam arma, iam furorem animis praecipiebant. Arculam quoque (ita mater iuſſerat) Archombrotus Meleandro ſimul cum litteris obtulerat, quam olim Poliarchus uindicauerat a piratis. Neque multum ex epiſtola Meleander legerat, quum attoniti inſtar nunc ſeipſum coepit affari, nunc in Archombrotum mittere oculos, repetere deinde epiſtolam, morarique in omnibus. Puſilla erat clauis incluſa litteris: ea ſcilicet, qua reſerari arculam oportebat; eam Rex auide manu tenens, perſeuerabat in lectione epiſtolae. Nihil amplius Poliarchus uel Archombrotus dubitabat, quin aliquid magni effi-

ca-

caciſsimae litterae afferrent. Tandem ad menſam uicino parieti applicitam, Meleander accedit, ſolusque curioſe in aperta ciſtula recognoſcit, quid lateret. Aliquot epiſtolae inerant; quas illae perlectas cum ſuſpiriis et fletu oſculabatur. Annulus quoque, et arcanae rei pignora quaedam ipſi notisſima, fidem ſeni faciebant, uera ſcripſiſſe Hyanisbem.

Ergo uictus magnitudine improuiſi affectus, ſimul a Poliarcho petit, ut excuſet neceſſaria quaedam arcana breuiter exſequentem; ſimul mirantem Archombrotum rapit familiarius ad eandem illam menſam, et oculis litteras Hyanisbes obiicit; quas ille dum legit, Meleander in eius collum effunditur; moxque iuuenis obiectus ad genua, confuſione oris, alioque, quam ſolebat, uenerationis genere, omnium, qui adſtabant, mentes permouit. Praecipue Poliarchum ſcena illa turbabat. Videretne aemulum ſuum, ad amplexus, et omnia intimae charitatis indicia acciri? Staret ipſe interim neglectus Meleandro, relictusque ſcilicet, qui colloqueretur Eurymedi? Is enim officii cauſſa paullatim ad illius latus acceſſerat, dum Archombroto Meleander loquitur; ne indecenter in media aula ſolus ille Rex eſſet. Haec tumide agitanti ingens ad ſaeuisſimam indignationem pondus acceſſit. Nam admonita Argenis patre ſe uocari, intrat coenaculum, quumque Rex aliqua uenientem docuiſſet, quae percipi a remotis non poterant, ſponte ipſa ceruicem Archombroti petentis oſculum utraque manu iunxit. Miſcuere deinde lacrymas, quas gaudio eſſe expreſſas ex reliquo uultu ſcires, dextramque tanquam in fidisſimi amoris ſacramentum, in cupientis Archombroti manum inſeruit.

Iam uicerat furor Poliarchi patientiam, eratque impetus haec innixa ſibi gaudia turbandi. Ignarus, quos

peiꝰ deuoueret,Hyanisbem,Meleandrum,Archombrotum; adhuc aliquid amplius iraſcebatur, eminente rabie in Argenidem,quam ulciſci ſaltem, illata ſibi morte, decreuerat. Et, ut omni ſermone celerior eſt cogitatio, praeſertim irata, multa ille atque atrocia breuiſsimo tempore animo ſuo complexus eſt. Hanc igitur mihi gratiam retulit Hyanisbe, per mea meorumque uulnera incolumis? patebam incautus uenenis; eius medicos adhibebam aegritudini meae; ſed noluint me perire, niſi ante contemtus, et coram uiolatus,, non abiudicatam modo, ſed faſcinatam Argenidem in ſui filii collo adſpicerem. Miſiſti me ad iſtius mortis atrocitatem; uenefica? Hae ſunt litterae, haec promiſſa, haec concepta in penatum deorum auribus ſacramenta? Stolidiorem me, qui fidem exſpectabam in Africa. Sed non inulta fefelleris. Contraham tecum certamina, contraham,hercule,ad internecionem tuae gentis.Quid cogito amens; et longorum ſolatiorum ſpem, tanquam uicturus, ſollicito? Nonne uides, quos perire illico, ſed tecum opprteat? Ibo, et carnifici illi adimam ſpiritum, qui per meam uictoriam Sardiniae regno potitus, ettam hymenaeum occupare non dubitat; et inuerecundae Argenidi ſaltem eius ſanguine ruborem faciam. Tum malignum hunc ſenem, hanc laruam, hanc fabulam, obtruncabo prius, quam ad auxilium ulli procurrant. Simul ipſi Argenidi, Argenidi, inquam. Haeſit miſer in cogitatione decreti crudelis. Sed quid attinet uirgini amenti ſanguinem mittere? Melius flagitii ſui memoria, et meo uulnere morietur. Aperiam meum pectus, et, ubi cruore exundabit,iniiciam me totum in furiarum omen trepidanti. Nam niſi mori ſic uellem, poſſem excire meos milites; poſſem haec tecta incolumis in hoſtium capita effundere. Sed uiuere nolo, ne reconciliari poſſim Argenidi. Haec

Haec et ſimilia furoris conſilia agitandi ſpatium fuit, dum primae amoris blanditiae, Meleandrum, Archombrotum, atque Argenidem, per ceterarum rerum obliuia trahunt. Praecepsque, et obfirmata ad facinus mente, iam tangebat capulum, quum numina tam foede errare inſontem non tulerunt. In ipſo igitur articulo, ignarus harum furiarum Meleander, ad illum accedens; ignoſce, inquit, hoſpes, quod nos ab officio tui colendi paullisper inſperata aduertit laetitia, quam non minus forte gaudebis, quam me modo et Argenidem uidiſti.

Veni, mortalium charisſime, felicitatis noſtrae compar, et intellige, quid hic dies de te meruerit. Mutatus hoc ſermone Poliarchus, et in tanta uarietae affectuum neſcius, quid exſpectaret, ſentiretue, non repugnauit ducenti Meleandro. Vbi uero propter Archombrotum, et Argenidem conſtitere, tum Meleander iam non adeo preſſa uoce, ut circumſtantium proximi non audirent; o faecundum, ait, hunc diem; o, meae ſenectuti propitium, quam antea in una filia acquieſcentem, duobus et talibus liberis auxit! Abſit coelitum inuidia. Quis me mortalium fortunatior, aut cui pretioſius debeat eſſe id pauxillum uitae, quod ſupereſt? Ergo per tot ambages, per tot minarum tormenta, erumpens induſtlia fatorum, haec mihi praeſidia, haec decora familiae parabat? Deſine Archombroto iraſci, o hoſpes, maxime Regum, et quod utroque praeſtantius nomen eſt, Poliarche. Diu eſt, quod ſenſi odia ueſtra. Vterque amabatis Argenidem; utriusque erit Argenis. Huic enim, quem genui, in ſororem affectus durabit. Tibi autem, niſi aliter ſentis, eam uxorem deſpondeo. Nam, quod a Siciliae hereditate excidit, agnito fratre, nihil minus, ut te noui, aut tu amabis, aut Regina haec erit. Quippe Sardinia, et quidquid Radirobanis fuit (quod deinde

et paſſus es, Archombroti eſſe)hanc in dotem ſequetur. Ita mecum filius meus conſtituit. Tu Archombrote, prior omnem inimicitiam eiura; et Regi Poliarcho ſororem trade.

CAPVT XVI

ARGVMENTVM

Coactae plebi litteras Reginae Mauritaniae praeco, imperante Meleandro, praelegit; atque ubi conſtitit Annam Meleandri primam uxorem, ac ſororem Hyanisbes Hyempſalem Regi peperiſſe, qui plauſus!

Putaſſet hoc quiſquam? Archombroto conciliatore, dextramque puellae admouente, inuitabatur ad Argenidis nuptias Poliarchus, qui in tali fortunae ludo cunctabatur credere ſe eſſe felicem. Erubeſcebat quoque Argenis; et modo dum obſtant uotis bella, uel pater; tam uiriliter audax, tam prope contumax in parentem, et ſequutura Poliarchum, quocunque iuberet; nunc facilibus rebus, ſe uirginem eſſe meminerat. Poliarchus ſimul uirgini manum dare, ſimul gratias agere Meleandro; etiamque mirari, qua ratione Archombrotus tam ſubito euaſiſſet Argenidis frater. Tum, ut fit in magnis et repentinis rebus, omnes ſine ordine, ſimulque loquebantur. Redibat iuuenibus mutua inter ſe gratia, quam olim auſpicati apud Timocleam fuerant, Senex cum uirgine receperat ſpiritum; et Principum alacritas ſe in intuentes diffundebat. Stabant nunc proceres ſilentio defixi, nunc confuſis inter ſe uocibus aulam implebant. Plures quoque ad famam intrauerunt. Nec ingrata Meleandro frequentia fuit: nam tantas res, tamque publicas, ab omnibus ſciri intererat. Itaque clara uoce, quamque in ſene impetus gaudii fortius pulſabat: optimi ciues, inquit, et hoſpites, quos hic

dies

Orbis honos vernat, Phœbus cum porrigit ora,
Si faveat vultu Rex, bene civis habet.

Digitized by Google

dies in multiplicis foederis ſanctitatem coegit; agite omnes, gratamini Regibus uoſtris, et quod ſupereſt lucis inter ſacra impendite. Venire in craſtinum uniuerſos iubeo ad aulae ueſtibulum. Illic et populus praeterea et milites implebunt concionem, ne quis deorum conſilia ignoret, qui neſcio, an aliis unquam uerius quam nobis indulſerint. Vos tamen et cenſeo aequum iam nunc compendio tanta gaudia praecipere. Comperi Archombrotum ex me genitum eſſe. Hunc mihi uxor inſcio peperit. Regi autem Poliarcho filia mea nubet. Ite laeti, es omnium pulcherrimum diem, ſi lubet, peruigilio uocate. Ego interim cum genero et filio, quae in rem ſunt, conſtituam.

Sic, dimisſis proceribus, Poliarchum in interiorem regiae partem duxit, ea ueſpera inter charisſimorum conſortia exultaturus. Quae tum uota ſingulorum, qui ſenſus fuere? Caſtisſimae Argenidi aderat fructus conſtantiae: peruiceratque tot malis, ne qua uideretur optima ſorte dignior eſſe. Poliarcho iam aemulationis, aegritudinis oblito, iucundisſimum erat traduci ſoceri riſu, quod oſculis inuidiſſet, quae Argenis Archombroto ſororia charitate poſuerat. Vtrumque praeterea Meleander ridebat, nunc generum Archombrotum, nunc Poliarchum Theocrinem uocando. Et ab Argenide quaerebat Archombrotus, quid ſe agnito laetata potisſimum eſſet; an quod fratrem ſe haberet, an quod ſponſum non eſſet habitura? Inter hos iocos, uix quidquam negotiis permittebat hilaritas. Ipſe Aneroeſtus ſupercilium poſuerat, audebatque laetari; et quamquam in ſubhorrida ueſte, Regis in modum a Meleandro et Argenide colebatur. Pauci erant ex ſecretiori cohorte amicorum tantae remisſionis conſcii. Tamen Aneroeſtus, Iburranes, Dunalbius, cum

Regibus coenauerunt. Gelanorus, Arſidas, Gobryasque intererant, Maurusque Micipſa, et cum Cleobulo Eurymedes. Nicopompus bis a Rege uocatus, paullo ſerius uenit. Nam condendo epithalamio ſeceſſerat. Vna porro ex matronis Timoclea Argenidem comitabatur. Hi propemodum ſoli Regibus ad eam coenam miniſtri fuere. Et omnibus quidem praecipuus de Poliarcho erat ſermo, ut amaſſet, ut tanquam ſuae ſortis oblitus adiiſſet pericula, ignotus, prodigus ſui, nec a fortuna, nec ab hoſtibus tutus. Vnde is ardor, quaeue initia ad tantae conſtantiae amorem fuiſſent! Ille uero auidisſime audientibus referebat, ſe de Argenidis forma atque uirtutibus multa inaudiſſe in Gallia; hinc ſubiectos iuuenili animo ſtimulos, quos tantae indolis admiratio, aut uerius ipſa fata ſenſim auxerunt; ac quum ſciret ſpem connubii Siculis legibus interciſam, quae Gallicas damnabant nuptias, hoc uelut obice irritatam cupiditatem acrius exarſiſſe; et ſe quidem ſimulata pietate in deos externos, quaſi eorum templa peteret, ſolum cum Gelanoro (qui quamquam ingenuus ſponte liberti perſonam induerat) nauigaſſe in Siciliam, eo conſilio, ut praeſens agnoſceret, eſſetne par famae Argenis, et eo bello digna, quod ipſe in Siculas leges meditabatur; ſi illa, ut aliquando fore ſperabat, obſequiis ſuis demerita, eae ſolae morarentur felicitatem ſuam. Quum uero Siciliam intrauit, ne uſurpare quidem oculis uirginem licuiſſe, quam ſcilicet munimentis arcis incluſam nefas erat a uiris tunc conſpici. Hinc feliciſſimae temeritatis conſilium ſe ſumſiſſe, ut muliebri ſtola uirginem ſimularet, ut Seleniſſae imponeret, appellareturq; Theocrine. Cetera narraturum adiuuit Meleander, inter riſum ſtuporemque repetens memoria, quam ille omnia ſimilis puellae ueniſſet; quam lacrymabili fabula

bula elicuiſſet miſericordiam ſuam,aditumque inuenisſet ad Argenidem; qua denique uirtute, quo robore, domuiſſet ſicarios, qui in arcem intrauerant,et de Theocrine facta Pallas fuiſſet.

A Poliarcho deinde ad Archombrotum ſermone traducto, plurima quoque in eo mirabantur. Ergo ille debebatur Siciliae Princeps, inſciusque, quem coleret, Meleandrum amauerat! Vt diu Hyanisbe habuiſſet rem ſecretam! ut tempori retexiſſet! quam ſimilem repertis ad aurium uoluptatem commentis dii hunc contextum rerum dediſſent! Eos interim docebat Meleander ſuum in Africa coniugium; et quantum fas erat per praeſentem laetitiam, ingemiſcebat uxori defunctae: ſaepiusque, et per partes cuncta narrando, et ipſa digerebat, quae poſtridie in concione diſſereret.

Multum noctis proceſſerat, quum a coena receſſum eſt. Vbi prope ortum ſol fuit, quotquot Panormi erant, impediti frontibus caput, confluxerunt ad regiam. Anguſta multitudini atria erant. Hi in muros euaſere, aut ſubitaria theatra impleuerunt. Alii applicuerant ſcalas, quibus plus iuſto oneratis, haut paucae defluxerunt in ſubiectos. Ad ipſas palatii fores, exiguae ſcenae ſpecies paene ad altitudinem hominis attollebatur. Illic Regum ſuggeſtus eminebant; duo quidem fronte aequali, quibus Poliarchus et Meleander ſederunt; totidem paullum interius ad latus receſſerant, Archombroto Argenidique ornati. Poſtquam Reges praebuere ſe populo, et praeco plauſum compeſcuit; non nihil moratus Meleander; ſi quid ominoſum, inquit, afferrem. (optimi hoſpites, atque ciues) arte aliqua eſſet opus, et ueluti condimento, quo illud apud ueſtra mitigarem ingenia. Nunc quid opus eſt anxia eloquentia commendare deorum munera, quae ipſi tantopere ornarunt?

Afferro uobis laetitiam, Regibus gentibusque pacem ac foedera; hoſtibus noſtri nominis pauorem, tumultus, exitium. Nec uos credo haec ipſa,ad quae audienda conueniſtis, ignorare. Aliquis deus, et ipſa, ſi quod numen habet, fama haut dubie ſparſit in uobis celebrari hunc diem filiae meae nuptiis cum Rege Poliarcho, et ueluti altero natali filii mei (flexaque, ceruice in aſſurgentem Archombrotum reſpexit.) Quem cur tamdiu ignorarim, cur nunc demum agnouerim, operae pretium erit (ciues) et uos quoque cognoſcere. Accipe Reginae Mauritaniae litteras, praeco, et quantum uoce uales, publice recita.

Tum praeco traditam epiſtolam in hunc modum exorſus eſt. Regina Hyanisbe, Regi Meleandro ſalutem. Tua uirtute, an uitio, dicam factum, ut ante hunc diem non cenſerem gaudium tibi dandum, quo nunc mirantem impertiar? Nam et uitio duco, quod cum Anna mea ſorore nuptias me celatam uoluiſti, nec deinde, ea extincta, quaeſiiſti, an inde tibi aliquid ſupereſſet. Virtutem porro tuam ſic colui, ut tradere tibi ſtirpem noluerim, niſi experimento prius capto, an te digna adoleſceret. Nunc quum omnia generi conſentiant, aperiendum eſt, quod totannis apud me continui. Quum ſororem meam Annam, tibi occultis nuptam auſpiciis, apud nos reliquiſſes in tuam Siciliam iturus, effluxiſſentque menſes, quibus ipſa creſcentem uterum uaria arte celauit, tandem coepit acriter aegrotare. Nos alium morbum ratae inutilia ferebamus remedia. Sed illa, mortis omen concipiens, ita me ſolam affata eſt. Ignoſce, mea ſoror, non aliam deprecanti, quam ſilentii culpam. Meleandri, Siciliae Regis, uxor ſum. In partu iam laboro; nec incolumis, niſi dolores fallunt, enitar. Si quid ex me natum uiuet, tuum arbitrium eſto,

ſoror,

ſoror, uel alere, uel patri transmittere. Mallem tamen ſecretum aſſeruari; ne me populus matrem prius, quam nuptam intelligat. Ceterum ſupprimendi foederis noſtri cauſſae uariae fuerunt; tum quod Numidam Cyrthum, importunum mihi procum, et ui forte uſurum, metuebamus; tum quod Meleander regia pompa, quam ornaturus diſceſſit; ſibi me iungi concupiit; denique miſeram me pudor tenebat; quem heu timeo, etiamnum et loquendo ne uiolem. En, ſoror, ad puluinum coniugii leges ipſius Meleandri manu ſcriptae, quibus et ego meo nomine appoſito addidi fidem (ſimulque tabellas tradidit.) In iſta autem pyxide ſunt arcanorum noſtrorum conſciae notae, aliquot litterae, annulique, et ex utriusque crine armilla. Quum haec oſtendes, ſciet, me tibi omnem rem credidiſſe. In ipſo ſermone uocem amiſit. Ego refectam ſolata, paucas fidiſſimarum matronarum aduocaui; et ſedulo, quae neceſſaria erant, curauimus. Sed uincebat artem dolor. Peperit tamen filium; quem oculis uiuentis admouimus. Petii deinde, an cogere uires poſſet ad breuiſſimam ſcriptionem; neſcio, quo numine ad res, quas hodie agimus, iam tum meam curam inſtituente. Fecit illa, et in tabellis exarauit ſe mori, ſe filium tuum mihi relinquere. Agnoſces manum illius (o Rex) quamuis litteras male ductas morbi tremor confuderit. Nec multo poſt inter meos complexus extincta eſt. Quatuor omnino matronae mecum erant. Ego cuidam Sophonemae, cui apud me potiſſimum fides erat, infantem permitto; ageret eius curam; nutricem inueniret ignaram quem aleret. Verita quoque, ne quid ex tot conſciis ulla effunderet, per eandem deinde Sophonemem ceteras fallo, ut crederent infantem obiiſſe. Inter eosdem dies frater Iuba decedens, reliquit mihi regnum;

et

et uir Syphax, fatis quudam agmine in nos ruentibus, uita functus eſt. Ego tot luctibus plena non tui Meleander, non ſororis oblita ſum. Praegnantem me fingo; deinde poſthumum edere mentior, adiuuante eadem Sophoneme. Supponi tunc mihi tuus non potuit. Nam non conueniſſet tot menſium infans puerperae. Sed commodum foetum Sophoneme cunis inſeruit; quem deinde meo iuſſu alendum abuexit; ego ſimulans faſcini metum, uetui, ne quis ultra nutrices, unamque Sophonemem, filium meum inſpiceret. Ita, biennio circumacto, facile fuit. Hyempſalem tuum (ita moriens mater appellauit de nomine aui) tanquam ex me natum oſtendere. Huic me deinceps, huic et regnum ſeruaui. Nullae me impulere ad nuptias uicinorum Regum preces. Poſtquam annorum uiginti trium fuit, apud illum commendaui uirtutes tuas: hortata ſum, ut in rudimentum regnandi ad te profectus, animum ſuum formaret ex tuo. Et haec facilius effecturum, ſi omitteret ſuae fortunae inſignia, nec pro matre me iactaret; ne indulgentia tua, et ceterorum adulatio, crudam illam ueramque uirtutem auferret, quae ſaepe principibus uiris negata, priuatorum diſcrimina et fortunam nobilitat. Obſequens dicto iuit; et mirum eſt adeo placuiſſe, ut magnus Rex filiam nouiſſimo coniugio ſusceptam et in qua liberorum ſummam tibi credebas, ei uelles deſpondere. Quum id mihi nuntiaſſet, quamquam illius uirtute et genio tuo laeta, qui fecerat, ut adhuc ignotum filium amares; tamen ad inceſtarum nuptiarum omen expaui, ne frater ſorori iungeretur. Adhuc me alia pericula terrebant; Radirobane in Africae perniciem cum exercitu ueniente. Igitur noſtro Hyempſali, quem Archombrotum appellatis, ita ſcripſi, ut nuptias jam apud uos, ut audio, conſtitutas differrem; et ipſe

ad

ad auxilium meum accitus cum claſſe ueniret. Sera tamen fuiſſent auxilia, nec inueniſſet, quam iuuaret; in RegemPoliarchum cum Gallorum ſuorum exercitu nobis tempeſtas dediſſet. Huius uirtute, opima Radirobanis in Martis noſtri templo ſunt. Sed paene triſtiora fuere apud nos pace, quam bello diſcrimina: Poliarcho atque Hyempſale ſaeuisſima aemulatione ardentibus. Cauſſa odii, tua Argenis; cuius nuptias uterque ſupra humanae cupiditatis morem ambit. Intellecto filii tui errore, ab iis impetraui, ne prius furioſa lis ad ferrum perueniret, quam tibi tradidiſſent has litteras: Illico utrumque uoti compotem fore. Quod ita demum erit, ſi tuum filium agnoſces, et Poliarcho Regi, quo propior factis deorum, et uirtutibus, hodie nemo uiuit, filiam tuam dabis uxorem. Dotem ex tuis uel meis rebus ei dicas, permitto. Sicilia, Mauritania, recensque incrementum Sardinia,ſatis erunt, ut et filius opulentisſime regnet; et gnata pro genere et ſorte collocetur. Mitto in arcula, quidquid arcani mihi ſoror moriens reliquit; inter cetera ultimas ad te litteras, quibus ſe, ſuperſtite filio, extingui ſignificat. Quae omnia ipſo hoc anno tantum non perierunt. Arculam, pro nefat! rapuerant piratae. Sed Rex Poliarchus, caeſis latronibus, mihi inuiolatam reſtituit. Ita pro parte huic etiam filium tuum debes; debeo ego regnum, iam diu tuo Hyempſali deſtinatum. Praeter Argenidem nihil ad haec opera mercedis eſt. Vale; et felicitate, quam dii faciunt, ſenium tuum oblecta.

CAPVT XVII

ARGVMENTVM.

Poliarchus Archombroto uicisſim ſororem ſuam offert; Mox laetitia in plebe, auſpiciaque geminantur. Aneroe-

roiſtus ſcenam claudit, cum Numine plenus Meleandro, et Hyempſali, Poliarcho, et Argenidi feliciter ominatur.

Longiſſimas litteras raucus praeco uix abſoluit, quum lectionem confuſae in populo uoces ſequutae ſunt. Plerique audierant, alii quaerendo rogandoque peritos turbabant. Multis quoque litterae erant obſcurae; quod futurum haut dubius Meleander, coepit has ipſas alia oratione exponere. Hiſtoriam ſuae iuuentutis repetiit; ut, patre iubente, uxorem olim duxiſſet, Brutiorum Principia filiam, quae ſexennio nupta ac ſterilis, deceſſerat ex uulnere, quod de equo inter uenandum lapſa in ſtipite accepit. Tunc ſe trieeſimum quinctum aetatis annum egiſſe, patre adhuc ſuperſtite. Eadem tempeſtate regnaſſe in Mauritania Iubam Siciliae amicum, ad quem cum paucis comitibus profectus eſt, auertendi luctis cauſſa, quem mors uxoris faciebat. Deinde memorabat duas ſorores Iubae fuiſſe. Seniorem Hyanisbem, Syphaci, potenti illic uiro collocatam; Annam iuniori nomen fuiſſe, eamque habuiſſe ex Numida procum, qui Cyrthus dicebatur, tantarum uirium hominem, ut hunc Iuba, quamuis ſibi non probatum timeret offendere. Se interim Annae amore correptum; uirginique illum Numidam exoſo placuiſſe. Secretis ergo foederibus conſenſiſſe utrumque in nuptias; eaque admonente, contrahendas ex Sicilia uires, prius quam huic Numidae palam obſtaret, ſe nauigaſſe in patriam: et illic, ne promiſſo tempore in Africam rediret, patris funere fuiſſe tardatum. Inter has moras de Annae interitu audiuiſſe, et, omiſſa Mauritania, amauiſſe Siculam uirginem, patruo ſuo genitam; ex qua nata erat Argenis. Cetera ex Hyanisbes epiſtola habetis, optimi ciues, ut ipſa fratri Iubae in regnum ſucceſſerit, ut hunc mihi filium An-

Tandem poſt varios navis tenet oſtia fluctus,
Triſtia ſic paſſis dat meliora Deus.

Digitized by Google

na peperit. Veri pignora in obſignata arcula miſit; mihi quidem maximo praeteritarum rerum ſenſu recognita.

Tum in Poliarchum intuitus; te uero, maxime Regum, inquit, quo nomine compellem; cuius munus eſt, quod uiuimus, quodque regnamus? Tu me uinculis, tu Argenidem exemiſti, quum in gynaeceo Lycogenis mancipia furerent. Tu in acie meis militibus praeiuiſti ad uictoriam iter; denique unus hoſtes fudiſti. Inde meo, heu! malo, et quidquid excuſes, dedecore, excesſiſti Sicilia. Nec contumeliae noſtrae tuam bonitatem uicerunt. Laeſus quoque amauiſti Argenidem. Quid dicam te indicia, per quae ego ad filii notitiam, ille ad patrem perueniret; inueniſſe, diis ducentibus, apud piratas, et uirtute ſeruauiſſe? in Africa autem non triumphare Radirobanem quantae molis res fuerit, nondum, toto ſanguine reperato, in tuo uultu pallor oſtendit. Vtinam nomen amares, quod me tibi ſubmitteret! Socerum dici mauis. Felicem Argenidem in tanta foedera ituram. Tu quidem tua uirtute damnaſti nimis formidoloſam maiorum noſtrorum ſolertiam, qui ad Gallicam magnitudinem adeo expauere, ut Siculis principibus interdicerent coniugia ueſtra; quaſi tanta affinitas ſeruitutis inſtar eſſet. Meruiſti, ut conſenſu publico antiquemus omnes hanc legem. Sed et dii fecerunt, ne opus ſit ab eiusmodi ſanctione recedere. Filium enim, ad quem Sicilia perueniat, mihi reſtituerunt. Meam autem Argenidem fortuna non inferior, Sardinia cum Liguribus manet: quae regna, nihil uetantibus legibus noſtris, tuae Galliae adiunget. Hic Archombrotus, uti conuenerat, pacem patris petiit ad dicendum. Mox ita Poliarcho i

Sar-

Sardiniae poſſeſſio, quam habeo, inquit, quid eſt aliud, quam uictoriae tuae fructus? Eam debellaſti in Africa: Veni ego ad triumphum. Tu ergo, cariſſima ſoror, tu, quam a me fuiſſe amatam uel ipſe Poliarchus ignoſcit, ſume regium inſigne, et pro ſpe Siciliae, in quam me natalium iura inſeruere, terrarum omnium, quae ſub Radirobane fuerunt, eſto Regina. Feres ad uirum, quod ipſe uictoriae iure ferre potuerat. Simul diadema ſorori impoſuit; flente quidem prae laetitia copia Meleandro; populo autem tantis acclamationibus rem probante, ut diutiſſime auribus uſus abfuerit. Poliarchus, ut eloquentia pollebat, ita coepit beneficiorum ſuorum memoriam eleuare, ut ſolerter augeret; reuerentiſſimus Meleandri; Archombroto, Argenidi, populo blandus: ut dubium eſſet, arma an pacem, magis deceret.

Iamque omnibus ad templum proceſſuris, filius Nicopompi uix decennium egreſſus, patre ducente, ſe admouit Argenidi, blandeque epithalamium a patre conditum tradens, eillius auctorem non inepta aut timida iocoſitate aſſeruit. Quumque eum Meleander uocaſſet, ſibi et Poliarcho iusſit eiusdem carminis exemplaria donari, quae puer praeparata manu tenebat; rogandoque cuius opus hoc eſſet, ſaepius adegit ridentem mentiri. Pauci uerſus, ut ad Principes, et occupatos, erant; ideoque et plures, a puibus legerentur, habuere.

Lapſus ab aſtrifero feſta ad connubia coelo,
Phoebus adeſt. Vos, o Superi, uos cernere coram
Poſſumus Aonii uates. En panditur aether,
Et longo in noſtras deſcenditis ordine terras.
Dumque faces accendit Hymen, dum Numine pompam
Exornat Regina deum, paruusque Cupido
Lene facit uulnus, nulloque exerrat in ictu;

Ecce,

Ecce, coronata plectrum teſtudine ducens,
Sic pulcher roſeo Latonius inchoat ore.

Iungite concordes manſura in foedera dextras,
Quae non ulla dies, quae non fata impia rumpant;
Iungite iö Reges. Blandis lux aurea ſurgit
Auſpiciis; Hymenaeus adeſt: date laurea ſerta
Poſtibus, et quinos fax pronuba ſurgat in ignes.
Gallica Trinacrios iungunt ſibi numina diuos.
O ſocer! o ſponſi! ſperataque turba nepotum!

Adſpice nunc, felix, promiſſae uirginis ora.
Palladiis haec forma genis; has alma nitentes
Fert Cytherea comas; tali Saturnia regnat
Lumina, uulnificos uel quum Latonia cinctus
Exuit, eque ſuis magnum petit aethera ſiluis.
Talis ſponſa uenit: Tu diuum haec munera, Princeps,
Cuncta uide, mentisque bonis tamen acrius omne
Fige animi lumen: mortalia corda puellae
Eſſe neges, ſortesque tuas aequabis Olympo.

Illa etiam uultusque tuos, auroque nitentem
Caeſariem, et caſtis uibrantia lumina flammis,
Cernere gaudet amans; et nunc te mente ſub ulta
Effingit, qualis ſaenis quatere ardua bellis
Arma ſoles; nunc quantus eris patria agmina quando
Occurent reduci; parilique inuecta triumpho
Ipſa per effuſas tecum ſpectabitur urbes.
Iamque timet, ne uana ferant haec gaudia uenti
Quae cernit, redeatque nouis inſomnia curis.

At ne, uirgo, time; Non haec efficta ſopore
Laetitia eſt, cupidaeue errant ludibria mentis.
Certa uides. Adſunt genialia numina mecum.
Stat cunctis mens una diis, uox omnibus una;
Iungite concordes manſura in foedera dextras,
Iungite io dextras, tu, formoſisſima uirgo,
Tuque uiros inter qualis ſub nocte ſerena
Purpureus ſocios extinguit Lucifer ignes.
At tu ſancta ueni, tandemque merentibus adſis,
Exorata quies. Satis exhauſere pericli,

Sat pigras perpeſſa moras inſignia Regum
Pectora; nunc uotis exſpectatoque fruantur
Connubio. Sic et Tirynthius aſtra ſubire
Non niſi biſſeni potuit mercede laboris,

Iungite concordes manſura in foedera dexiras.
Iungite iö dextras. Qua tandem nubila rerum
Et foedi ceſſere dies? En lenius aura
Ridet, et ingenti cumulant ſua dona fauore
Caelicola O, nunquam tranquilla exordia fatis
Heroum eximiis, nec denique naufraga uirtus!

Paratae ad Iunonis Luciniae delubrum uictimae erant; auguresque et pontificium ordo, nuptiis omen facturi. Populus uiam hymenaeo, aut paeane celebrabat; et quia Argenidi mater non erat, quae facem nubenti filiae luceret, is Timocleae honos, Poliarchi et Archombroti commendatione collatus eſt. Inuocatis genialibus diis, tutelisque praecipue ignium, qui uelatae Argenidi praeferebantur, quum iam in uictimas caderet ferrum. Poliarchus ſacrorum miniſtros iubet ſubſiſtere, dieique laetitia auguſtior ita Archombroto loquutus eſt: Si fas eſt mihi apud te fidem eſſe, o frater, doleo me marito adhuc matronam te quaerere. Mihi ſoror eſt uultu et indole, quae uel ignobilem commendaret; annorum plus minus uiginti. Si ſolida foedera inter nos placent, hanc tibi iure fraterno deſpondebo. Et quoniam ritu gentili nulla pars regni in eam cadere poteſt; dos erit talenta ſexcenta praeſentia. Meleander ſermonis erat arbiter, qui Archombrotum non tam cunctantem aſſentiri (nam placebat affinitas) quam ius patri facientem ut de nutu ſtatueret, interrogauit, an eam ſibi his legibus pactam uellet. Argenidem quoque, quamquam inter uerecunda tunc ſacra ſilentium tenentem, monuerat Poliarchus, ut fratrem in mutua faedera ſolicitaret. Ille ſe conditionem accipere apertiſſimo uultu

tu reſpondit: amplexusque Poliarchum; praecepiſti mea uota, fortisſime Regum. Quis te deus in mei animi ſecreta perduxit? Ergo haec etiam ſacra mihi abſentem coniungant. Tu fidem, charisſime, utrimque praeſtabis. Admoniti ſacerdotes, ut geminarent auſpicia, ſedulitate eximia circa templum omnia turbabant. Quumque res emanaſſet in populum, nouo gratulantium clamore plenus aer praeteruolantes aliquot aues intercepto alarum officio exanimauit. Omnes plaudebant. Omnes erant bacchantium laetitiae proximi; coetuque confuſo, nulla diſcrimina ordinum tanta gaudia meminerant.

Diis interim profecta dabantur; et quum hoſtiae, quarum una uittati iecoris fuit, placuiſſent haruſpici; ture accenſo, ſponſi in foedera nuptiarum ad aram ſubiere. Perpetratis denique ſacris, iam pompa uertebatur ad regiam, quum in templi ueſtibulo Aneroeſtus occurrit diſceſſuris, pallido uultu, et diuinandi ſtimulis pleno. Nam meritum pectus numina inſederant. Igitur quaſſans emotum deorum furoribus caput, Saluete, inquit, o Reges, o numinum cura, exerciti hactenus fatis, nunc eorundem clementia experturi nihil uirtute iucundius. Felicisſime ſenum, ah! ne diis exprobra, Meleander, iſtos annos inter bella ſcelusque tuorum ciuium conſumtos. Viuida aetas, annisque adhuc plurimis ſuffectura, nihil publice, nihil domi timebit. Nunc in Africa uidebis Hyanisbem; nunc in Sicilia illam excipies. Procul mala factionum, procul inſidiatorum atrocitas. Veſtrum ſenium, iuuentusque Archombroti, reuerentia et terrore ſubiget omnes; hunc triumphantem felix pater de proximis Brutiis, Lucanisque, et Epeiri litore adſpicies; huius pignora in ueſtris adoleſcent amplexibus, longam Principum ſe-

riem datura Siciliae; nec charior tibi gnata nunc Galliae deſtinata, quam quae inde nurus aduenict. At uos ſaeculi gemmae, tu Poliarche, tuque Argenis, ne hic fidei, hic uirtutum praemia, quae certa uos manent, exſpectetis audire. Multa ignoro; multa ſilenda ſunt. Fata ipſa felicitatis partem, in quam producti eſtis, deos celant, ne illi uobis inuideant. Pauca tamen de multis accipite. Qui uos amor hodie iungit, ad ſenium inuiolatos deducet. Non eum iurgia, non faſtidia, non aegrarum ſuſpicionum cura libabit. Proferetis imperii fines. Hinc uos Rhenus, hinc oceanus uictores adſpiciet, Timandrae inter nepotum cuneos exultantis imagines, ſaepe pro Cybele bonus poſteritatis error accipiet. Gloriam ueſtram, fortitudinem, nutus, ſuſpicient uicinae late gentes; non abnuent uinci, non regi. Si quo ibitis, ipſa uos ſalus feret; quidquid optabitis, dii uota praeuenient; ac ne felicitas mortem deſtituat; nox una feſſos ſenio exſoluet, plura mox aſtra exhibitura mortalibus. Nec de fama dubitante; hanc praeſtabit aeternam hiſtoriae genius, quam in gentibus olim ſparſam nulla uis, nulla aetas extinguet.

EXPLICIT

CLA

CLAVIS

IN

IOANNIS BARCLAII

ARGENIDEM

Digitized by Google

DISCVRSVS
IN
IOANNIS BARCLAII
ARGENIDEM

ad faciliorem non nullorum, quae inibi narrantur, intellectum.

Temere affirmare de altero periculoſum eſt, propter occultas hominum uoluntates, in quorum animis multas eſſe latebras, multos receſſus, facile agnoſcimus: ſunt tamen, qui, quum nihil aeque ſibi cordi eſſe uideri uelint, quam ut incogniti atque ex abdito fama ſui perfruantur, noſcitari nihilominus, atque in lucem protrahi, quam maxime concupiſcant. Notatum id ab antiquis in Epicuro, aliisque. Meo quidem iudicio homines iſtiusmodi omnibus noſcendos proponere ſi quis aggrediatur, uitio id ei uerti, aut eſſe fraudi, neutiquam poteſt: omnino, ſi, praeter praeſumtam (ut loqui amamus) uoluntatem, boni quippiam ex tali facto aut iucundi, aut in publicum utile, quod ſit, ſperetur prouenturum. Haec, ut in aliis multis ſe habere compertum eſt, ita et in hoc opere uiri nunquam ſatis laudandi, *Ioannis Barclaii*, locum quin habeant, nullus dubito. Monent me, cum alia multa, tum illud praecipue ſcribendi genus, quod auctori prae ceteris placuiſſe fere, quae ſcripſit, omnia cumulate teſtantur. Liber adeoque hic ipſe, nihil multis aperti habere ui-

ſus, quam praefixum frontiſpicio *Barclaii* nomen, magno id, quod dicimus, auctoramento probat; ea cum primis, quae ad potentisſimum Galliarum regem libro praefixa eſt auctoris epiſtola. Fidem utraque fecerint, ad indagandam curate *Barclaii* mentem, non tam opus eſſe Delio natatore, quam eorum, quae ſub inuolucris fabularum proferuntur, applicatione, quo illa, quae ad exacta hiſtoriae fidem cogi nequeunt, applicentur iis, quae uerisſimiliter adumbrare uoluiſſe uideri posſit. Nec eſt, quod obiiciat quispiam, huic ipſi auctori ſcribendi apologetici necesſitatem impoſitam a quibusdam, auſu nimium temerario locos Euphormionis non nullos, quos ſimilibus ſub integumentis uelari crediderant, enodare atque recludere aggresſis: nihil id omnino aut noſtro, de quo agimus, inſtituto, aut ipſius Barclaii propoſito, conſentaneum habet. Fines atque argumenta utriusque libri uide. Satirici ſcopus eſt totum orbem inſonti uiolentia (uerba ſunt auctoris) accuſare, plus in ſpem propriae laudis, quam ignominiae aliorum. Aſt hunc librum quaquauerſum regii ſpiritus implent, nihil humile, nihil abiectum; praeclara ſunt omnia, ſummoque faſtigio digna.

Eſt ergo in ſatirico omnis generis rerum perſonarumque multiplex miſtura; in Argenide uero unicum ac ſemper idem ſibique conſtans occurrit, regni regisque non praeceptis, quam exemplis efficacior inſtitutio. In ibdita ſatirici penetraturo nomina pleraque atque actiones eorum, quos auctor ſubinde operi ſuo argumentum eſſe uoluit, perſpecta eſſe decet; eas autem actiones, quas omnibus latere Barclaium uoluiſſe manifeſto conſtat, digito uelut commonſtrare, nonne Theonini dentis rabiem longe ſuperet? At in hoc libro nihil tale: non hic anxia ſcrupuloſaue opus eſt inueſtigatione; appli-

plicationi duntaxat ſuus eſt locus. Ea autem ipſa, quum ex annalibus, aut ex iis, quae priuato lucubro uiri magni ſibi compararunt, deque ſuis ac regni rebus ad poſteros emanare paſſi ſunt, petenda ueniat, nulli, quod quidem ego uidere poſſum, inuidiae ſubiacere aut malitiae merito ſuſpecta eſſe poteſt. Sunt ergo, quae hoc opere continentur, omnia trium generum: nempe quaedam certa omnino atque indubia, eaque talia, ut auctoris mentem planam faciant, atque ad eorum, quae porro dicuntur, cognitiones penitius inſpecturo uiam ſternant: quaedem etiam talia, ut qualiquali deſcriptione aut circumlocutione res alioquin notas, quibusque in exemplum uti amat, leuiter tegant: quaedam talia, ut ex compoſitione nominum Graeca aut Graecobarbara deprehendantur; ſunt quaedam ex aduerſo prorſus incerta, quaedam denique inrer utrumque media, quae ſi cum ſimilibus noſtri ſaeculi rebus caſibusue comparentur, nec omnino incerta iudicari ualeant, neque pro certis tamen, ob multiiugam iſtam rerum, perſonarum, locorum, circumſtantiarumque uarietatem, uenditari. Certa atque indubia uel transcurſu deſignasſe ſuffecerit. Incerta pro deſperatis habenda. Quae medii ſint generis, complura ſunt: ex his nobiliora quaedam atque a uero minus abhorrentia ſtrictim ſelegiſſe non pigebit. Inter certa agmen ducat propoſitam eſſe auctori inſtitutionem regis ac regni, ſed Gallici potisſimum. Huc praecepta ſpectant, huc exemplum atque ipſe conſiliorum praeceptorumque modus et ordo, et in ea directus uitia, quibus ſpeciatim praeque ceteris obnoxius eſt regni Gallici ſtatus. Adde, quod de facili id ipſum quoque euincant epiſtola ad Regem dedicatoria, et quae ſub Nicopompi perſona, auctor de ſuo inſtituto euulgat. Siciliae nomine Galliae regnum

deſignari, monſtrant illa, quae de regione ab aduerſo litore diffuſa, ac ſaepe Sicilia aemula, libro terrio dicuntur: Angliam denotat. Fidem facit id, quod dicitur de artibus omnibus, praeter unam, euerſis: Londinenſis ea eſt, quae et totius Britanniae armamentarium. Regio ſub uno formidanda quondam, nunc ſegnitie uel patientia imperantium, adeo in uarios Principes lapſa, ut dominio tota exciderit. (de qua libro tertio) Germania eſt, auctori Mergania. Aquilium, Caeſarem eſſe; Hippophilum, Hiſpaniarum Regem; Vſimulcam, Caluinum; Hyperephanios, Caluini aſſeclas, (Gallis *Hugenotes*;) quaeque cetera eius ſunt generis, notius eſt, quam ut dici debeat aut moneri. Dereficî nomine, Comes Palatinus uenit: eſt inuerſio in litteris, Dereficus, Federicus; tum et fidem fecerit illud in oratione Dunalbii, quod pro dapibus, quas in Aquilii menſam ferre opportuit, paene ſuſtulit et penum et menſam: ſunt autem Palatini Comites Imperii Dapiferi, Peranbylaeum, ex compoſitione nominis Tranſyluaniae Principem Bethlemum Gaborem denotare, conſtat ex πέρα et πέραν. *ultra, trans*, et ὕλη *ſilua*, quod et firmat id, quod inibi dicitur, quod alterum ex Aquilii regnis ambierit. Sed infinitum ſit, omnes, qui ex notatione nominis agnoſci posſint, percenſere: ea per ſe patent; aut, quatenus lectorem fugiunt, eo quod non usque quaque in hac Graecorum nominum compoſitione felix fuiſſe Barclaius deprehenditur, ſatius eſt omitti. Lydii coniuges, Conchinum, Conchini Marchionem Anchoritanum cum uxore Eleonora Galligaia denotant. Erant patria Thuſci; hinc Lydii dicuntue, a Tyrrheno regis Lydi filio, qui primus in illas oras coloniam deduxit. Alterum par coniugum ex Phrygia, Sommerſletum Comitem uxoremque ipſius notat, ob ueneficii crimen

car-

carceri mancipatos, eſt ea noſtri temporis hiſtoria ſatis nota. Ibburanes, cardinalis eſt Barberinus, haec auctor dum ſcriberet, Auenionenſi in urbe legatus Pontificius; ipſe nunc Pontifex Romanus, Vrbanus VIII, dictus, argumento eſt id, quod libro primo, ubi de Ibburane ſermo eſt, dicitur, non ſine praeſagio maiores ſuae ſtirpis ſymbolum apes feciſſe. (Lugduni Gallorum inſcriptio portae Aulae Archiepiſcopalis habet inſignia Vrbani VIII, Romani Praeſulis, et hos uerſus:

Sugite nectareo madidantia lilia rore,
Delicias pacis ſugite pacis aues.
Sugite pacificis uolucres in floribus: orbem
Nan condire ſuo lilia melle queunt.)

Ex quibus pro merito ac temporibus nec aculeos, nec ſuauitatem deſideres, quo et alludentes quidam, eum rebus Gallicis plus aequo addictum fore ſuſpicati, hoc in uulgus ſparſere diſtichon:

Mella dabit Francis, Hiſpanis ſpicula figet,
Spicula ſed figens et uita et melle carebit.

Sed quid multis haec operoſe deduco? inuerſis litteris Ibburranes, Barberinus ait; quod, qui in Dereſici et Ibburanis nomine uidebit concurrere, ſciet, et in aliis illud obſeruandum; multaque, quae antea obſcura forſitan ſunt uiſa, eo modo explicari atque enodari poſſe conſiderabit. Per procerum primum in aula Hippophili poſt exhauſtum immenſae potentiae curſum ad purpuratum ſacerdotium confugientem, tanquam ad aram, intelligit Franciſcum Gumezium Sanctiuallem Lermae ducem. Is ex mercatore ſubito a rege inter magnates (Hiſpanis *Grandes d'Eſpagnna*) habitus, ad id faſtigii ſe ſubuectum uidit, ut non niſi cadendo poſſet deſcendere, exinde Roderici Calderonis ſupplicio, quod capiti ſuo impenderet, edoctus, deuexa in ſenium aetate, quo ſe imminenti poenae ſubduceret, aula

reli-

Sat pigras perpeſſa moras inſignia Regum
Pectora; nunc uotis exſpectatoque fruantur
Connubio. Sic et Tirynthius aſtra ſubire
Non niſi biſſeni potuit mercede laboris,

Iungite concordes manſura in foedera dextras.
Iungite iö dextras. Qua tandem nubila rerum
Et foedi ceſſere dies? En lenius aura
Ridet, et ingenti cumulant ſua dona fauore
Caelicola O, nunquam tranquilla exordia fatis
Heroum eximiis, nec denique naufraga uirtus!

Paratae ad Iunonis Luciniae delubrum uictimae erant; auguresque et pontificium ordo, nuptiis omen facturi. Populus uiam hymenaeo, aut paeane celebrabat; et quia Argenidi mater non erat, quae facem nubenti filiae luceret, is Timocleae honos, Poliarchi et Archombroti commendatione collatus eſt. Inuocatis genialibus diis, tutelisque praecipue ignium, qui uelatae Argenidi praeferebantur, quum iam in uictimas caderet ferrum. Poliarchus ſacrorum miniſtros iubet ſubſiſtere, dieique laetitia auguſtior ita Archombroto loquutus eſt: Si fas eſt mihi apud te fidem eſſe, o frater, doleo me marito adhuc matronam te quaerere. Mihi ſoror eſt uultu et indole, quae uel ignobilem commendaret; annorum plus minus uiginti. Si ſolida foedera inter nos placent, hanc tibi iure fraterno deſpondebo. Et quoniam ritu gentili nulla pars regni in eam cadere poteſt; dos erit talenta ſexcenta praeſentia. Meleander ſermonis erat arbiter, qui Archombrotum non tam cunctantem aſſentiri (nam placebat affinitas) quam ius patri facientemt ut de nutu ſtatueret, interrogauit, an eam ſibi his legibus pactam uellet. Argenidem quoque, quamquam inter uerecunda tunc ſacra ſilentium tenentem, monuerat Poliarchus, ut fratrem in mutua faedera ſollicitaret. Ille ſe conditionem accipere apertiſſimo uultu

tu reſpondit: amplexusque Poliarchum; praecepiſti mea uota, fortisſime Regum. Quis te deus in mei animi ſecreta perduxit? Ergo haec etiam ſacra mihi abſentem coniungant. Tu fidem, chariſſime, utrimque praeſtabis. Admoniti ſacerdotes, ut geminarent auſpicia, ſedulitate eximia circa templum omnia turbabant. Quumque res emanaſſet in populum, nouo gratulantium clamore plenus aer praeteruolantes aliquot aues intercepto alarum officio exanimauit. Omnes plaudebant. Omnes erant bacchantium laetitiae proximi; coetuque confuſo, nulla diſcrimina ordinum tanta gaudia meminerant.

Diis interim profecta dabantur; et quum hoſtiae, quarum una uittati iecoris fuit, placuiſſent haruſpici; ture accenſo, ſponſi in foedera nuptiarum ad aram ſubiere. Perpetratis denique ſacris, iam pompa uertebatur ad regiam, quum in templi ueſtibulo Aneroeſtus occurrit diſceſſuris, pallido uultu, et diuinandi ſtimulis pleno. Nam meritum pectus numina inſederant. Igitur quaſſans emotum deorum furoribus caput, Saluete, inquit, o Reges, o numinum cura, exerciti hactenus fatis, nunc eorundem clementia experturi nihil uirtute iucundius. Feliciſſime ſenum, ah! ne diis exprobra, Meleander, iſtos annos inter bella ſcelusque tuorum ciuium conſumtos. Viuida aetas, annisque adhuc plurimis ſuffectura, nihil publice, nihil domi timebit. Nunc in Africa uidebis Hyanisbem; nunc in Sicilia illam excipies. Procul mala factionum, procul inſidiatorum atrocitas. Veſtrum ſenium, iuuentusque Archombroti, reuerentia et terrore ſubiget omnes; hunc triumphantem felix pater de proximis Brutiis, Lucanisque, et Epeiri litore adſpicies; huius pignora in ueſtris adoleſcent amplexibus, longam Principum ſe-

riem datura Siciliae; nec charior tibi gnata nunc Galliae deſtinata, quam quae inde nurus aduenîet. At uos ſaeculi gemmae, tu Poliarche, tuque Argenis, ne hic fidei, hic uirtutum praemia, quae certa uos manent, exſpectetis audire. Multa ignoro; multa ſilenda ſunt. Fata ipſa felicitatis partem, in quam producti eſtis, deos celant, ne illi uobis inuideant. Pauca tamen de multis accipite. Qui uos amor hodie iungit, ad ſenium inuiolatos deducet. Non eum iurgia, non faſtidia, non aegrarum ſuſpicionum cura libabit. Proferetis imperii fines. Hinc uos Rhenus, hinc oceanus uictores adſpiciet, Timandrae inter nepotum cuneos exultantis imagines, ſaepe pro Cybele bonus poſteritatis error accipiet. Gloriam ueſtram, fortitudinem, nutus, ſuſpicient uicinae late gentes; non abnuent uinci, non regi. Si quo ibitis, ipſa uos ſalus feret; quidquid optabitis, dii uota praeuenient; ac ne felicitas mortem deſtituat; nox una feſſos ſenio exoluet, plura mox aſtra exhibitura mortalibus. Nec de fama dubitante; hanc praeſtabit aeternam hiſtoriae genius, quam in gentibus olim ſparſam nulla uis, nulla aetas extinguet.

EXPLICIT

CLA

CLAVIS

IN

IOANNIS BARCLAII

ARGENIDEM

DISCVRSVS
IN
IOANNIS BARCLAII
ARGENIDEM

ad faciliorem non nullorum, quae inibi narrantur, intellectum.

Temere affirmare de altero periculoſum eſt, propter occultas hominum uoluntates, in quorum animis multas eſſe latebras, multos receſſus, facile agnoſcimus: ſunt tamen, qui, quum nihil aeque ſibi cordi eſſe uideri uelint, quam ut incogniti atque ex abdito fama ſui perfruantur, noſcitari nihilominus, atque in lucem protrahi, quam maxime concupiſcant. Notatum id ab antiquis in Epicuro, aliisque. Meo quidem iudicio homines iſtiusmodi omnibus noſcendos proponere ſi quis aggrediatur, uitio id ei uerti, aut eſſe fraudi, neutiquam poteſt: omnino, ſi, praeter praeſumtam (ut loqui amamus) uoluntatem, boni quippiam ex tali facto aut iucundi, aut in publicum utile, quod ſit, ſperetur prouenturum. Haec, ut in aliis multis ſe habere compertum eſt, ita et in hoc opere uiri nunquam ſatis laudandi, *Ioannis Barclaii*, locum quin habeant, nullus dubito. Monent me, cum alia multa, tum illud praecipue ſcribendi genus, quod auctori prae ceteris placuiſſe fere, quae ſcripſit, omnia cumulate teſtantur. Liber adeoque hic ipſe, nihil multis aperti habere ui-

ſus, quam praefixum frontiſpicio *Barclaii* nomen, magno id, quod dicimus, auctoramento probat; ea cum primis, quae ad potentiſſimum Galliarum regem libro praefixa eſt auctoris epiſtola. Fidem utraque fecerint, ad indagandam curate *Barclaii* mentem, non tam opus eſſe Delio natatore, quam eorum, quae ſub inuolucris fabularum proferuntur, applicatione, quo illa, quae ad exacta hiſtoriae fidem cogi nequeunt, applicentur iis, quae uériſimiliter adumbrare uoluiſſe uideri poſſit. Nec eſt, quod obiiciat quiſpiam, huic ipſi auctori ſcribendi apologetici neceſſitatem impoſitam a quibusdam, auſu nimium temerario locos Euphormionis non nullos, quos ſimilibus ſub integumentis uelari crediderant, enodare atque recludere aggreſſis: nihil id omnino aut noſtro, de quo agimus, inſtituto, aut ipſius Barclaii propoſito, conſentaneum habet. Fines atque argumenta utriusque libri uide. Satirici ſcopus eſt totum orbem inſonti uiolentia (uerba ſunt auctoris) accuſare, plus in ſpem propriae laudis, quam ignominiae aliorum. Aſt hunc librum quaquauerſum regii ſpiritus implent, nihil humile, nihil abiectum; praeclara ſunt omnia, ſummoque faſtigio digna.

Eſt ergo in ſatirico omnis generis rerum perſonarumque multiplex miſtura; in Argenide uero unicum ac ſemper idem ſibique conſtans occurrit, regni regisque non praeceptis, quam exemplis efficacior inſtitutio. In ibdita ſatirici penetraturo nomina pleraque atque actiones eorum, quos auctor ſubinde operi ſuo argumentum eſſe uoluit, perſpecta eſſe decet; eas autem actiones, quas omnibus latere Barclaium uoluiſſe manifeſto conſtat, digito uelut commonſtrare, nonne Theonini dentis rabiem longe ſuperet? At in hoc libro nihil tale: non hic anxia ſcrupuloſaue opus eſt inueſtigatione; appli-

plicationi duntaxat ſuus eſt locus. Ea autem ipſa, quum ex annalibus, aut ex iis, quae priuato lucubro uiri magni ſibi compararunt, deque ſuis ac regni rebus ad poſteros emanare paſſi ſunt, petenda ueniat, nulli, quod quidem ego uidere poſſum, inuidiae ſubiacere aut malitiae merito ſuſpecta eſſe poteſt. Sunt ergo, quae hoc opere continentur, omnia trium generum: nempe quaedam certa omnino atque indubia, eaque talia, ut auctoris mentem planam faciant, atque ad eorum, quae porro dicuntur, cognitiones penitius inſpecturo uiam ſternant: quaedem etiam talia, ut qualiquali deſcriptione aut circumlocutione res alioquin notas, quibusque in exemplum uti amat, leuiter tegant: quaedam talia, ut ex compoſitione nominum Graeca aut Graecobarbara deprehendantur; ſunt quaedam ex aduerſo prorſus incerta, quaedam denique inrer utrumque media, quae ſi cum ſimilibus noſtri ſaeculi rebus caſibusue comparentur, nec omnino incerta iudicari ualeant, neque pro certis tamen, ob multiiugam iſtam rerum, perſonarum, locorum, circumſtantiarumque uarietatem, uenditari. Certa atque indubia uel tranſcurſu deſignaſſe ſuffecerit. Incerta pro deſperatis habenda. Quae medii ſint generis, complura ſunt: ex his nobiliora quaedam atque a uero minus abhorrentia ſtrictim ſelegiſſe non pigebit. Inter certa agmen ducat propoſitam eſſe auctori inſtitutionem regis ac regni, ſed Gallici potiſſimum. Huc praecepta ſpectant, huc exemplum atque ipſe conſiliorum praeceptorumque modus et ordo, et in ea directus uitia, quibus ſpeciatim praeque ceteris obnoxius eſt regni Gallici ſtatus. Adde, quod de facili id ipſum quoque euincant epiſtola ad Regem dedicatoria, et quae ſub Nicopompi perſona, auctor de ſuo inſtituto euulgat. Siciliae nomine Galliae regnum

deſignari, monſtrant illa, quae de regione ab aduerſo litore diffuſa, ac ſaepe Sicilia aemula, libro terrio dicuntur: Angliam denotat. Fidem facit id, quod dicitur de artibus omnibus, praeter unam, euerſis: Londinenſis ea eſt, quae et totius Britanniae armamentarium. Regio ſub uno formidanda quondam, nunc ſegnitie uel patientia imperantium, adeo in uarios Principes lapſa, ut dominio tota exciderit. (de qua libro tertio) Germania eſt, auctori Mergania. Aquilium, Caeſarem eſſe; Hippophilum, Hiſpaniarum Regem; Vſmulcam, Caluinum; Hyperephanios, Caluini aſſeclas; (Gallis *Hugenotes*;) quaeque cetera eius ſunt generis, notius eſt, quam ut dici debeat aut moneri. Derefici nomine, Comes Palatinus uenit: eſt inuerſio in litteris, Dereficus, Federicus; tum et fidem fecerit illud in oratione Dunalbii, quod pro dapibus, quas in Aquilii menſam ferre opportuit, paene ſuſtulit et penum et menſam: ſunt autem Palatini Comites Imperii Dapiferi, Peranbylaeum, ex compoſitione nominis Tranſyluaniae Principem BethlemumGaborem denotare, conſtat ex πέρα et πέραν *ultra, trans*, et ὕλη *ſilua*, quod et firmat id, quod inibi dicitur, quod alterum ex Aquilii regnis ambierit. Sed infinitum ſit, omnes, qui ex notatione nominis agnoſci poſſint, percenſere: ea per ſe patent; aut, quatenus lectorem fugiunt, eo quod non usque quaque in hac Graecorum nominum compoſitione felix fuiſſe Barclaius deprehenditur, ſatius eſt omitti. Lydii coniuges, Conchinum, Conchini Marchionem Anchoritanum cum uxore Eleonora Galligaia denotant. Erant patria Thuſci; hinc Lydii dicuntur, a Tyrrheno regis Lydi filio, qui primus in illas oras coloniam deduxit. Alterum par coniugum ex Phrygia, Sommerſletum Comitem uxoremque ipſius notat, ob ueneficii crimen

car-

carceri mancipatos, eſt ea noſtri temporis hiſtoria ſatis nota. Ibburanes, cardinalis eſt Barberinus, haec auctor dum ſcriberet, Auenionenſi in urbe legatus Pontificius; ipſe nunc Pontifex Romanus, Vrbanus VIII, dictus, argumento eſt id, quod libro primo, ubi de Ibburane ſermo eſt, dicitur, non ſine praeſagio maiores ſuae ſtirpis ſymbolum apes feciſſe. (Lugduni Gallorum inſcriptio portae Aulae Archiepiſcopalis habet inſignia Vrbani VIII, Romani Praeſulis, et hos uerſus:

Sugite nectareo madidantia lilia rore,
Delicias pacis ſugite pacis aues.
Sugite pacificis uolucres in floribus: orbem
Nan condire ſuo lilia melle queunt.)

Ex quibus pro merito ac temporibus nec aculeos, nec ſuauitatem deſideres, quo et alludentes quidam, cum rebus Gallicis plus aequo addictum fore ſuſpicati, hoc in uulgus ſparſere diſtichon:

Mella dabit Francis, Hiſpanis ſpicula figet,
Spicula ſed figens et uita et melle carebit.

Sed quid multis haec operoſe deduco? inuerſis litteris Ibburranes, Barberinus aſt; quod, qui in Dereſici et Ibburanis nomine uidebit concurrere, ſciet, et in aliis illud obſeruandum; multaque, quae antea obſcura forſitan ſunt uiſa, eo modo explicari atque enodari poſſe conſiderabit. Per procerum primum in aula Hippophili poſt exhauſtum immenſae potentiae curſum ad purpuratum ſacerdotium confugientem, tanquam ad aram, intelligit Franciſcum Gumezium Sanctiuallem Lermae ducem. Is ex mercatore ſubito a rege inter magnates (Hiſpanis *Grandes d'Eſpagnna*) habitus, ad id faſtigii ſe ſubuectum uidit, ut non niſi cadendo poſſet deſcendere, exinde Roderici Calderonis ſupplicio, quod capiti ſuo impenderet, edoctus, deuexa in ſenium aetate, quo ſe imminenti poenae ſubduceret, aula

reli-

relicta, Romam migrauit: a Pontifice mox in Cardinalium adlectus ordinem. Per Cleobulum deſignari Villaregium, clare ſatis ex toto ſermonis inter Timonidem et Meleandrum contextu (extatis libro quincto) perſpicere eſt. Quandoquidem uero multoties utramque in hoc libro Cleobulus paginam facit, plura curatius noſſe, ſi quis deſiderat, ſciat, illa tam ex iis, quae de uita ac moribus Villaregii edidit Petrus Matthaeus, hiſtoricus Gallus, quam ex ipſius Villaregii commentariis, peti poſſe; quae ſingula examuſſim perquirere, aut recenſere, nec uacat, nec inſtituti eſt noſtri. Atque haec de iis, quae certa ſunt atque indubia, dicta ſufficiant. Plura his ipſis attexere facile poterit, quicunque auctorem noſtrum penſiculatius legere inſtituerit. De incertis, quid primum, quid ultimo dicam? immo quid omnino? niſi hoc unum, eſſe ea longe plurima, quin et hoc addam, in tanto laetorum triſtiumque intercurſu nec aliter fieri potuiſſe. Videmus, ea paſſim, ac fere, nusquam non, admirabili artificio miſceri. Et ſane, quum id auctori propoſitum fuiſſe ſatis appareat, ut ſuſpenſus nec unquam ſolido ſubſiſtens lectoris animus, quam ſuauiſſime falleretur: qui perpetua ſerie coeptae narrationis filum decurrit; neceſſe fuit, ex impoſſibili multa illum trahere, quam tamen fieri poſſit maxima poſſibilium ueroque ſimilium, cum his ipſis coniunctione, quo ne tenue mendacium et ad primum obtutum pellucens faſtidium legenti oggerat, et nauſeam, uel ab ipſo ſtatim initio.

Is ergo omiſſis partim, partim reſeruatis, ſuperat, ut uideamus, quaenam ſint illa, quae generis medii eſſe diximus, in confinio ueri ac falſi, certi ac minus certi, conſtituta. Iterato dictum eſt, propoſitum Barclaio fuiſſe, hoc libello adornare regis regnique inſtitutionem,

ex-

exemplis praeceptisque nobilem. Praecepta dictum eſt ad Gallici regni ſtatum collimare; de exemplis diſpiciendam. Si praefixam libro epiſtolam, ſi, cuius iam ante facta mentio. Nicopompi conſilium inſpicimus, euidens eſt, et exempla maximam partem, ne dicam omnia, ex ipſo potiſsimum Galliae regno depromta.

Si et orationem Cleobuli ad Meleandrum, ubi de premendis rebellibus ait, attendimus, facile quiuis deprehendat, propoſitum auctori fuiſſe, exemplis uti recentibus. Sed penitius inſpicienti ſcrupulum moueat, quod, quum praecepta regem ipſum partim ſpectent, commonſtratura ſcilicet ecquis firmandae auctoritati regiae modus ſit optimus, partim circa regni ipſius conſeruationem uerſentur: quumque exempla principem maxime praeceptorum partem reſpiciant, ea autem pars potiſſimum ob oculos ponat, quid Principum ſegnities peccaret, quid audacia; ſcrupulum, inquam, moueat, quaenam illa ſint exempla tam recentia et a turbis ſub te (Meleandro nempe) et patre tuo (uerba ſunt Cleobuli, dicto loco) petita. Si ea, quae ſub Regibus, Franciſco II, Carolo VIIII, Henrico III, praecipue ſtante ſacro foedere, (Gallis *la ſainte Ligue*,) in Gallia accidere, cum iis componere inſtituamus; multa non diffiteor inter ſe conuenientiſſima inuenerimus, ſed nec pauciora, quae diſcrepent.

Quid uerbis opus? Ipſe fatetur auctor, tam erraturum, qui omnia, quam qui nihil ad hiſtoriae ueritatem ſit exacturus hanc narrationem. Exemplis res fiet clarior. Age, uideamus, quid Meleander, Argenis, Poliarchus, Archombrotus, Radirobanes, Hyanisbe, Timandra, Britomandes, Aneroeſtus, totidem Reges, Reginae, Regum liberi. Quae praecipuorum huius libri nominum circumfertur explicatio, Meleandri no-

men

Sat pigras perpeſſa moras inſignia Regum
Pectora; nunc uotis exſpectatoque fruantur
Connubio. Sic et Tirynthius aſtra ſubire
Non niſi biſſeni potuit mercede laboris,

Iungite concordes manſura in foedera dexiras.
Iungite iö dextras. Qua tandem nubila rerum
Et foedi ceſſere dies? En lenius aura
Ridet, et ingenti cumulant ſua dona fauore
Caelicolae O, nunquam tranquilla exordia fatis
Heroum eximiis, nec denique naufraga uirtus!

Paratae ad Iunonis Luciniae delubrum uictimae erant; auguresque et pontificium ordo, nuptiis omen facturi. Populus uiam hymenaeo, aut paeane celebrabat; et quia Argenidi mater non erat, quae facem nubenti filiae luceret, is Timocleae honos, Poliarchi et Archombroti commendatione collatus eſt. Inuocatis genialibus diis, tutelisque praecipue ignium, qui uelatae Argenidi praeferebantur, quum iam in uictimas caderet ferrum. Poliarchus ſacrorum miniſtros iubet ſubſiſtere, dieique laetitia auguſtior ita Archombroto loquutus eſt: Si fas eſt mihi apud te fidem eſſe, o frater, doleo me marito adhuc matronam te quaerere. Mihi ſoror eſt uultu et indole, quae uel ignobilem commendaret; annorum plus minus uiginti. Si ſolida foedera inter nos placent, hanc tibi iure fraterno deſpondebo. Et quoniam ritu gentili nulla pars regni in eam cadere poteſt; dos erit talenta ſexcenta praeſentia. Meleander ſermonis erat arbiter, qui Archombrotum non tam cunctantem aſſentiri (nam placebat affinitas) quam ius patri facientemt ut de nutu ſtatueret, interrogauit, an eam ſibi his legibus pactam uellet. Argenidem quoque, quamquam inter uerecunda tunc ſacra ſilentium tenentem, monuerat Poliarchus, ut fratrem in mutua faedera ſolicitaret. Ille ſe conditionem accipere apertiſſimo uul-

tu

tu reſpondit: amplexusque Poliarchum; praecepiſti mea uota, fortisſime Regum. Quis te deus in mei animi ſecreta perduxit? Ergo haec etiam ſacra mihi abſentem coniungant. Tu fidem, charisſime, utrimque praeſtabis. Admoniti ſacerdotes, ut geminarent auſpicia, ſedulitate eximia circa templum omnia turbabant. Quumque res emanaſſet in populum, nouo gratulantium clamore plenus aer praeteruolantes aliquot aues intercepto alarum officio exanimauit. Omnes plaudebant. Omnes erant bacchantium laetitiae proximi; coetuque confuſo, nulla diſcrimina ordinum tanta gaudia meminerant.

Diis interim profecta dabantur; et quum hoſtiae, quarum una uittati iecoris fuit, placuiſſent haruſpici; ture accenſo, ſponſi in foedera nuptiarum ad aram ſubiere. Perpetratis denique ſacris, iam pompa uertebatur ad regiam, quum in templi ueſtibulo Aneroeſtus occurrit diſceſſuris, pallido uultu, et diuinandi ſtimulis pleno. Nam meritum pectus numina inſederant. Igitur quaſſans emotum deorum furoribus caput, Saluete, inquit, o Reges, o numinum cura, exerciti hactenus fatis, nunc eorundem clementia experturi nihil uirtute iucundius. Felicisſime ſenum, ah! ne diis exprobra, Meleander, iſtos annos inter bella ſcelusque tuorum ciuium conſumtos. Viuida aetas, annisque adhuc plurimis ſuffectura, nihil publice, nihil domi timebit. Nunc in Africa uidebis Hyanisbem; nunc in Sicilia illam excipies. Procul mala factionum, procul inſidiatorum atrocitas. Veſtrum ſenium, iuuentusque Archombroti, reuerentia et terrore ſubiget omnes; hunc triumphantem felix pater de proximis Brutiis, Lucanisque, et Epeiri litore adſpicies; huius pignora in ueſtris adoleſcent amplexibus, longam Principum ſe-

riem datura Siciliae; nec charior tibi gnata nunc Galliae deſtinata, quam quae inde nurus aduenìet. At uos ſaeculi gemmae, tu Poliarche, tuque Argenis, ne hic fidei, hic uirtutum praemia, quae certa uos manent, exſpectetis audire. Multa ignoro; multa ſilenda ſunt. Fata ipſa felicitatis partem, in quam producti eſtis, deos celant, ne illi uobis inuideant. Pauca tamen de multis accipite. Qui uos amor hodie iungit, ad ſenium inuiolatos deducet. Non eum iurgia, non faſtidia, non aegrarum ſuſpicionum cura libabit. Proferetis imperii fines. Hinc uos Rhenus, hinc oceanus uictores adſpiciet, Timandrae inter nepotum cuneos exultantis imagines, ſaepe pro Cybele bonus poſteritatis error accipiet. Gloriam ueſtram, fortitudinem, nutus, ſuſpicient uicinae late gentes; non abnuent uinci, non regi. Si quo ibitis, ipſa uos ſalus feret; quidquid optabitis, dii uota praeuenient; ac ne felicitas mortem deſtituat; nox una feſſos ſenio exoluet, plura mox aſtra exhibitura mortalibus. Nec de fama dubitante; hanc praeſtabit aeternam hiſtoriae genius, quam in gentibus olim ſparſam nulla uis, nulla aetas extinguet.

EXPLICIT

CLA

CLAVIS

IN

IOANNIS BARCLAII

ARGENIDEM

DISCVRSVS
IN
IOANNIS BARCLAII
ARGENIDEM

ad faciliorem non nullorum, quae inibi narrantur, intellectum.

Temere affirmare de altero periculoſum eſt, propter occultas hominum uoluntates, in quorum animis multas eſſe latebras, multos receſſus, facile agnoſcimus: ſunt tamen, qui, quum nihil aeque ſibi cordi eſſe uideri uelint, quam ut incogniti atque ex abdito fama ſui perfruantur, noſcitari nihilominus, atque in lucem protrahi, quam maxime concupiſcant. Notatum id ab antiquis in Epicuro, aliisque. Meo quidem iudicio homines iſtiusmodi omnibus noſcendos proponere ſi quis aggrediatur, uitio id ei uerti, aut eſſe fraudi, neutiquam poteſt: omnino, ſi, praeter praeſumtam (ut loqui amamus) uoluntatem, boni quippiam ex tali facto aut iucundi, aut in publicum utile, quod ſit, ſperetur prouenturum. Haec, ut in aliis multis ſe habere compertum eſt, ita et in hoc opere uiri nunquam ſatis laudandi, *Ioannis Barclaii*, locum quin habeant, nullus dubito. Monent me, cum alia multa, tum illud praecipue ſcribendi genus, quod auctori prae ceteris placuiſſe fere, quae ſcripſit, omnia cumulate teſtantur. Liber adeoque hic ipſe, nihil multis aperti habere ui-

ſus, quam praefixum frontiſpicio *Barclaii* nomen, magno id, quod dicimus, auctoramento probat; ea cum primis, quae ad potentisſimum Galliarum regem libro praefixa eſt auctoris epiſtola. Fidem utraque fecerint, ad indagandam curate *Barclaii* mentem, non tam opus eſſe Delio natatore, quam eorum, quae ſub inuolucris fabularum proferuntur, applicatione, quo illa, quae ad exacta hiſtoriae fidem cogi nequeunt, applicentur iis, quae ueriſimiliter adumbrare uoluiſſe uideri posſit. Nec eſt, quod obiiciat quispiam, huic ipſi auctori ſcribendi apologetici necesſitatem impoſitam a quibusdam, auſu nimium temerario locos Euphormionis non nullos, quos ſimilibus ſub integumentis uelari crediderant, enodare atque recludere aggresſis: nihil id omnino aut noſtro, de quo agimus, inſtituto, aut ipſius Barclaii propoſito, conſentaneum habet. Fines atque argumenta utriusque libri uide. Satirici ſcopus eſt totum orbem inſonti uiolentia (uerba ſunt auctoris) accuſare, plus in ſpem propriae laudis, quam ignominiae aliorum. Aſt hunc librum quaquauerſum regii ſpiritus implent, nihil humile, nihil abiectum; praeclara ſunt omnia, ſummoque faſtigio digna.

Eſt ergo in ſatirico omnis generis rerum perſonatumque multiplex miſtura; in Argenide uero unicum ac ſemper idem ſibique conſtans occurrit, regni regisque non praeceptis, quam exemplis efficacior inſtitutio. In ibdita ſatirici penetraturo nomina pleraque atque actiones eorum, quos auctor ſubinde operi ſuo argumentum eſſe uoluit, perſpecta eſſe decet; eas autem actiones, quas omnibus latere Barclaium uoluiſſe manifeſto conſtat, digito uelut commonſtrare, nonne Theonini dentis rabiem longe ſuperet? At in hoc libro nihil tale: non hic anxia ſcrupuloſaue opus eſt inueſtigatione; ap-

pli-

plicationi duntaxat ſuus eſt locus. Ea autem ipſa, quum ex annalibus, aut ex iis, quae priuato lucubro uiri magni ſibi compararunt, deque ſuis ac regni rebus ad poſteros emanare paſſi ſunt, petenda ueniat, nulli, quod quidem ego uidere poſſum, inuidiae ſubiacere aut malitiae merito ſuſpecta eſſe poteſt. Sunt ergo, quae hoc opere continentur, omnia trium generum: nempe quaedam certa omnino atque indubia, eaque talia, ut auctoris mentem planam faciant, atque ad eorum, quae porro dicuntur, cognitiones penitius inſpecturo uiam ſternant: quaedem etiam talia, ut qualiquali deſcriptione aut circumlocutione res alioquin notas, quibusque in exemplum uti amat, leuiter tegant: quaedam talia, ut ex compoſitione nominum Graeca aut Graecobarbara deprehendantur; ſunt quaedam ex aduerſo prorſus incerta, quaedam denique inrer utrumque media, quae ſi cum ſimilibus noſtri ſaeculi rebus caſibusue comparentur, nec omnino incerta iudicari ualeant, neque pro certis tamen, ob multiiugam iſtam rerum, perſonarum, locorum, circumſtantiarumque uarietatem, uenditari. Certa atque indubia uel tranſcurſu deſignaſſe ſuffecerit. Incerta pro deſperatis habenda. Quae medii ſint generis, complura ſunt: ex his nobiliora quaedam atque a uero minus abhorrentia ſtrictim ſelegiſſe non pigebit. Inter certa agmen ducat propoſitam eſſe auctori inſtitutionem regis ac regni, ſed Gallici potisſimum. Huc praecepta ſpectant, huc exemplum atque ipſe conſiliorum praeceptorumque modus et ordo, et in ea directus uitia, quibus ſpeciatim praeque ceteris obnoxius eſt regni Gallici ſtatus. Adde, quod de facili id ipſum quoque euincant epiſtola ad Regem dedicatoria, et quae ſub Nicopompi perſona, auctor de ſuo inſtituto eualgat. Siciliae nomine Galliae regnum

deſignari, monſtrant illa, quae de regione ab aduerſo litore diffuſa, ac ſaepe Sicilia aemula, libro terrio dicuntur: Angliam denotat. Fidem facit id, quod dicitur de artibus omnibus, praeter unam, euerſis: Londinenſis ea eſt, quae et totius Britanniae armamentarium. Regio ſub uno formidanda quondam, nunc ſegnitie uel patientia imperantium, adeo in uarios Principes lapſa, ut dominio tota exciderit. (de qua libro tertio) Germania eſt, auctori Mergania. Aquilium, Caeſarem eſſe; Hippophilum, Hiſpaniarum Regem; Vſimulcam, Caluinum; Hyperephanios, Caluini aſſeclas; (Gallis *Hugenotes*;) quaeque cetera eius ſunt generis, notius eſt, quam ut dici debeat aut moneri. Dereficí nomine, Comes Palatinus uenit: eſt inuerſio in litteris, Dereficus, Federicus; tum et fidem fecerit illud in oratione Dunalbii, quod pro dapibus, quas in Aquilii menſam ferre opportuit, paene ſuſtulit et penum et menſam: ſunt autem Palatini Comites Imperii Dapiferi, Peranbylaeum, ex compoſitione nominis Tranſyluaniae Principem BethlemumGaborem denotare, conſtat ex πέρα et πέραν *ultra, trans*, et ὕλη *ſilua*, quod et firmat id, quod inibi dicitur, quod alterum ex Aquilii regnis ambierit. Sed infinitum ſit, omnes, qui ex notatione nominis agnoſci posſint, percenſere: ea per ſe patent; aut, quatenus lectorem fugiunt, eo quod non usque quaque in hac Graecorum nominum compoſitione felix fuiſſe Barclaius deprehenditur, ſatius eſt omitti. Lydii coniuges, Conchinum, Conchini Marchionem Anchoritanum cum uxore Eleonora Galligaia denotant. Erant patria Thuſci; hinc Lydii dicuntue, a Tyrrheno regis Lydi filio, qui primus in illas oras coloniam deduxit. Alterum par coniugum ex Phrygia, Sommerſletum Comitem uxoremque ipſius notat, ob ueneficii crimen

car-

carceri mancipatos, eſt ea noſtri temporis hiſtoria ſatis nota. Ibburanes, cardinalis eſt Barberinus, haec auctor dum ſcriberet, Auenionenſi in urbe legatus Pontificius; ipſe nunc Pontifex Romanus, Vrbanus VIII, dictus, argumento eſt id, quod libro primo, ubi de Ibburane ſermo eſt, dicitur, non ſine praeſagio maiores ſuae ſtirpis ſymbolum apes feciſſe. (Lugduni Gallorum inſcriptio portae Aulae Archiepiſcopaſis habet inſignia Vrbani VIII, Romani Praeſulis, et hos uerſus:

Sugite nectareo madidantia lilia rore,
Delicias pacis ſugite pacis aues.
Sugite pacificis uolucres in floribus: orbem
Nan condire ſuo lilia melle queunt.)

Ex quibus pro merito ac temporibus nec aculeos, nec ſuauitatem deſideres, quo et alludentes quidam, eum rebus Gallicis plus aequo addictum fore ſuſpicati, hoc in uulgus ſparſere diſtichon:

Mella dabit Francis, Hiſpanis ſpicula figet,
Spicula ſed figens et uita et melle carebit.

Sed quid multis haec operoſe deduco? inuerſis litteris Ibburranes, Barberinus aſt; quod, qui in Dereſici et Ibburanis nomine uidebit concurrere, ſciet, et in aliis illud obſeruandum; multaque, quae antea obſcura forſitan ſunt uiſa, eo modo explicari atque enodari poſſe conſiderabit. Per procerum primum in aula Hippophili poſt exhauſtum immenſae potentiae curſum ad purpuratum ſacerdotium confugientem, tanquam ad aram, intelligit Franciſcum Gumezium Sanctiuallem Lermae ducem. Is ex mercatore ſubito a rege inter magnates (Hiſpanis *Grandes d'Eſpagnna*) habitus, ad id faſtigii ſe ſubuectum uidit, ut non niſi cadendo poſſet deſcendere, exinde Roderici Calderonis ſupplicio, quod capiti ſuo impenderet, edoctus, deuexa in ſenium aetate, quo ſe imminenti poenae ſubduceret, aula

reli-

exemplis praeceptisque nobilem. Praecepta dictum eſt ad Gallici regni ſtatum collimare; de exemplis diſpiciendam. Si praefixam libro epiſtolam, ſi, cuius iam ante facta mentio. Nicopompi conſilium inſpicimus, euidens eſt, et exempla maximam partem, ne dicam omnia, ex ipſo potiſſimum Galliae regno depromta.

Si et orationem Cleobuli ad Meleandrum, ubi de premendis rebellibus ait, attendimus, facile quiuis deprehendat, propoſitum auctori fuiſſe, exemplis uti recentibus. Sed penitius inſpicienti ſcrupulum moueat, quod, quum praecepta regem ipſum partim ſpectent, commonſtratura ſcilicet ecquis firmandae auctoritati regiae modus ſit optimus, partim circa regni ipſius conſeruationem uerſentur: quumque exempla principem maxime praeceptorum partem reſpiciant, ea autem pars potiſſimum ob oculos ponat, quid Principum ſegnities peccaret, quid audacia; ſcrupulum, inquam, moueat, quaenam illa ſint exempla tam recentia et a turbis ſub te (Meleandro nempe) et patre tuo (uerba ſunt Cleobuli, dicto loco) petita. Si ea, quae ſub Regibus, Franciſco II, Carolo VIIII, Henrico III, praecipue ſtante ſacro foedere, (Gallis *la ſainte Ligue*,) in Gallia accidere, cum iis componere inſtituamus; multa non diffiteor inter ſe conuenientiſſima inuenerimus, ſed nec pauciora, quae diſcrepent.

Quid uerbis opus? Ipſe fatetur auctor, tam erraturum, qui omnia, quam qui nihil ad hiſtoriae ueritatem ſit exacturus hanc narrationem. Exemplis res fiet clarior. Age, uideamus, quid Meleander, Argenis, Poliarchus, Archombrotus, Radirobanes, Hyaniſbe, Timandra, Britomandes, Aneroeſtus, totidem Reges, Reginae, Regum liberi. Quae praecipuorum huius libri nominum circumfertur explicatio, Meleandri no-

men

men Henrico III aſſignat; idque, quantum quidem multa fidem faciunt, non omnino male; ſed cui tamen diſſonum ſit illud, quod dicitur, ſub initio imperii Meleandro cuncta fuiſſe pacata; cum ex aduerſo tota Neuſtria, ager Delphinas, et Viuarienſis, ſeu Velaunus, aliique Galliae tractus, bello flagrarent inteſtino; pax ſequeſtra in Pictonibus aegre coaleſceret, mox ipſa acriori bello mutata: quin et regem ſub primum e Sarmatia in Galliam aduentum, in ſubditos ſuos bellum conſtat decreuiſſe. Britomandae nulla hactenus, quod uidi, perſona adſignatur; cuius tamen indolem, ac regni ſub ipſo rege fortunam, deſcriptam, qui uidet, omnino eandem illam eſſe, quae Meleandri, facile agnoſcet. Quod me mouet, ut credam, tam Meleandri, quam Britomandae nomine Regem proponi, arduis regni negotiis imparem, nec tam faciendo, quam tolerando iniurias obnoxium, atque omnium conſenſu, niſi imperaſſet, imperii capacem. Sed nec abs re futurum eſt, ubi ad exemplorum applicationem erit deuuetum, in Meleandro Henrici III nomen ſeruaſſe. In Argenidi regni Gallici ſtatum adumbrari quidam putant, ſed nec hoc usquequaque proceſſerit, ut ex hiſtoriae iſtorum temporum lectione ſatis apparet. Vtique regnum Galliae a ſtatu regni Gallici diſtindere atque ſeparare nihil attinet. Tum quoque ſi Poliarchi nomine, Henricus IIII, Franciae Rex ueniat, ſi ſub Archombroti nomine deſignetur idem ille Henricus, quae quorundam eſt opinio, Bearnani etiamnum Princeps; unde illi corriuales, et eandem Argenidem depereuntes? quam nec poſſidere ſimul et ab ea amari, nec ambire ſimul eique exoſum eſſe, promtum non eſt uni eidemque homini. Satius uidetur, ſi deficientem in Meleandro Valeſiorum ſtirpem Argenis notet; aut etiam alterum ab rege locum,

eodem tempore a tribus aemulis, Nauarro, Alenſſonio, et Guiſio, callide petitum, ſingulisque eorum, qua a Rege, qua a Regina, promiſſum, quo tamen nemo ex illis potitus: unde larga inter illos odiorum enata ſeges; quam poſteriorem coniecturam non leuiter annalium fides corroborare mihi ſemper uiſa eſt. Poliarcho et Archombroto, ſi ea, quae diximus, attribuenda ſit perſona, tot abſurda ἀσύςατα, et prorſus nihil ad rem pertinentia ſe aggerent paſſim toto hoc libro, ut nec finem, nec modum eorum, reperire in procliui ſit. Quale eſt illud, ut alia omittam omnia, quod in ipſo limine libri de uocato a Timoclea in auxilium Poliarchi Archombroto dicitur, deque arcta illa animorum coniunctione, quae ex illorum colloquio, mutuoque aſpectu enata proponitur.

Exiſtimem, in Poliarcho acrem, ſtrenuum, cordatumque regem exhiberi, grata uirtutum regiarum heroicarumque Henrici IIII recordatione; quae et ipſa, quantisper ille Regi Franciae ſubditus fuit, quam ſpem facerent, quantumque eniteſcerent, in Archombroto deſcribitur, quem naſcendi forte ad regalem purpuram ſubuectum uoluntas animique motus Meleandro ad tempus ſubieciſſe proponitur. Radirobanem eſſe Hiſpaniae regem uolunt; id ne per omnia eius perſonae conueniat, ambigo; ſed, quum non detur cuncta in hoc ſcripto ad hiſtoricam fidem cogere, haut grauatim crediderim, in animo fuiſſe auctori, per Radirobanem Hiſpaniarum Regem donotare: in quo pulchre quam pluſima conſpirare uideo. Qualia ſunt auxilia Meleandro lata: quo mihi illae deſighari uidentur litterae, quae anno CIↃ IↃ LVIIII ad Franciſcum Galliarum Regem Philippus Hiſpaniarum Rex dedit; quibus, ſorori ſui res ſibi perinde ac ſuas commendatas eſſe, eiusque re-

gin

gni tutelam propenſo animo ſuſcipere, et aduerſus eos, qui regi parere detrectarent, opes, arma, ac potentiam omnem expedire, paratum ſe teſtatur, ita, ut ſe acerrimum regiae maieſtatis uindicem, et ſeuerum temeritatis ac audaciae illorum caſtigatorem ſint experturi. Prodita Radirobani Argenis in Seleniſſa, quid aliud quam Reginae matris Philippi nomine atque auctoritate ſuam communire uolentis noxia nec ferenda Gallicae genti conſilia notat? Certe, Meleandri, cum Radirobane inimicitiae manifeſto ea tangunt, quae turbando inque partes ſcindendo inuadendoque Galliae regno per adminiſtros ſuos Philippum, ſtante ſacro foedere, cuius pars potior, immo ſpiritus prope uitalis erat, feciſſe conſtat. Debellatus Radirobanes in Africa, Hyanisbes regnum inuadere, quum uellet, notabilem ſtragem ſtupendae portentoſaeque Hiſpaniae claſſis denotat, qua diſſipata perditaque, nihil poſtmodum atrox aut magnum, nec aduerſum Gallos Angloſue deſignare ſuſtinuit, ſed infractus uiribus recolligere ſeſe, et ad pacem totus conuerti coepit, inſuper habitis tot auri myriadibus, quas ad committendos inter ſe Gallos in eum diem fruſtra profuderat. Ex iis quoque uidere eſt, per Hyanisben non reginam Margaretam, Henrici III ſororem, uxorem Henrici IIII., et ab eo repudiatam, intelligi, ſed Eliſabetham Angliae reginam, quod et ſatis euincit pronus ille Hyanisbes in Poliarchum fauor, aliaque multa, quae latius in lectione huius libri occurrunt. Timandram ſi quis Ianam Albretiam, Henrici IIII matrem dixerit, forſitan non errauerit. Fidem facit, quod Britomandae filio nupta dicitur, cui nomen eſt ipſi Britomandes, pater nempe Henrici IIII., Antonius Borbonius, idem quoque Antonii filius. Similiter fidem facit, quod non in aula materna, ſed apud agreſtes, atque

in

in agris educatus fertur. Vt et illud Timandrae uotum, ut creſcat, auo quam patri ſimilior, nempe auo materno, Henrico Albretio, qui mollitiem filiae generoque in educando filio exprobrans, eam in aſpero ac confragoſo Bearnani agri tractu duriter parceque educauit, capite ac pedibus nudis per medias niues incedere, famem ſitimque, aeſtatem atque hiemem iuxta ferre, a teneris edocuit; inde corpus illi uegetum durumque et nullis laboribus edomabile contigit, Deo, ut uidetur, iam tunc, hunc Principem ſibi aſtruente, immanibus periculis ſuperandis, immenſisque exantlandis laboribus, parem, immo ſuperiorem ſemper. Ea, quae porro de raptu Aſtioriſtae, ueneficio Commindorigis, aliiſque id genus, narrantur, ficta credibile eſt eſſe, ei, quem dixi fini, nempe implendo uanis terroribus lectoris animo, quem noſter auctor, dum ire per extenſum funem poſſe uidetur, modo Thebis miſerum, modo ponit Athenis.

Niſi forſitan, quae de Aſtioriſtae raptu dicuntur, ea reſpiciant, quae menſe Septembri anno CIↃ IↃ LVIII, litteris ad regem Bergeraco datis conqueſta et Nauarræ regina, Patri purpurato Lotharingo propoſitum fuiſſe filium ſuum maternis ex complexibus abripere. Aut quod paullo ante Nauarrenae reginae diſceſſu detectum fuiſſe narratur Nemoroſii ducis conſilium, ducem Aurelianenſem in Lotharingiam abducendi; qua quidem de cauſſa Nemoroſius fuga ſaluti ſuae conſuluiſſe, nec ante reuerſus fertur, quam accenſis undecunque ac flagrantibus ciuilibus bellis.

In quibus, quum laborare annalium fides uideatur, aut potius ſilentio rem totam inuoluere uelle, neque nobis certi quippiam compertum eſſe poteſt. In Aneroeſto rege, eiusque hiſtoria, crediderim, per uarias am-

bages adumbrari, ut Henricus ab auita paternaque religione primitus ad Romanam ſeceſſerit, utque ſui exinde iuris factus ad reformatam poſtliminio ſit reuerſus, utque denique, reformata religione eiurata, catholicae ſe totum emanciparit, potitus nimirum ampliſſimo Galliae regno; quo facto, ab excommunicatione, cuius fulmen in caput ipſius iuxta ac Condaei Principis Sixtus anno CIↃ IↃ LXXXV, uibrauerat, liberati, in gremium eccleſiae recipi, Chriſtianiſſimi nomine ac primi eccleſiae filii decorari, et benedictionem apoſtolicam a Clemente VIII, (qui fortean in hac ſcena Aneroeſtus) accipere promeruit. Haec ſunt, quae circa regales perſonas certa, incertaque uidentur.

De ceteris idem eſt iudicium, ſiue Principes illi fuerint, ſiue Principum aſſeclae, aut miniſtri. Et quidem primo Lycogenem quod attinet, non unam in hac orcheſtra perſonam uidetur ſuſtinere. Fateor, quod libro primo Lycogenes deſcribitur priſcis regibus, ſuae gentis auctoribus, ferox ſatis; aperte tangere Ducem Guiſiae, uel regnante Henrico II, indignari auſum, a Capeto ereptum poſteris Caroli Magni Franciae regnum, a quibus ſtirpem ſuam ipſe ducat. Sed tam uaria, tamque multiplicia occurrunt, quae manifeſto euincant, ea, quae de Lycogene praedicantur, in ſolum Guiſiae Ducem cadere non poſſe: ut uero ſimilius fiat, in Lycogene totam Lotharingicam familiam eiusque molimina denotari: quum et tota illa gens Caroli Magni (quo iure monſtratum ſaepius) poſteros ſtirpis ſuae auctores iactitet, quumque, utut ſuam quisque priuatim in conſilio fortunam adhibuerit, in eo omnes conuenerint, ut, deficiente Valeſiorum ſtirpe, Borbonia gente a regni ſucceſſione excluſa, auctoritatem ſuam, ac nominis imperiique magnitudinem, non ſartam modo tectamque

tueri,

tueri,ſed et in futurum ſtabilire firmareq; et in diem ulterius promouere poſſent;ac, uerbo ut abſoluam,eo rem deducere, ut neque parem propter ſe, neque ſuperiorem ſupra ſe quempiam agnoſcere cogerentur, enixiſſime cupiebant. Ergo, quae paſſim occurrunt Menocriti, Eriſthenis, Oloodemi, Acegorae, Anaximandri, caeterorumque nomina; Lotharingiae Ducem,Guiſium, Vaudimontii Comitem,Retii Mareſchallum, Mainium, Chalignaci Comitem, Elbouii Ducem, Ginuillae Principem, ac Pontanum Marchionem, deſignauerint. In ſingulos ex iis, quae dicta ſint directaque,ubi ad examinandas diſcutiendasque factorum circumſtantias peruentum fuerit, erit fortaſſe diſpiciendi locus, Commindorigem, Allobrogum Ducem referre, quaedam faciunt, ut credam, quaedam in diuerſum trahunt. Vtut eſt, acceſſit ipſe tropaeis magni Henrici, quando pedibus centauri calcatum diadema regium OPORTVNE, uana indignaque Gallico nomini iactatione, prae ſe tulerat. Eundem ille centaurum OPORTVNIVS, ſub Herculea claua ingemuiſſe, et uidit, et indoluit.Altumque, ſuppreſſo luctu, multum uictori ſeſe debere,profiteri coactus eſt: quod, ſua contentus recuperare, nihil praeter iniuriae licentiam,uicto debellatoque et tantum non perdito, eripuiſſet. Cetera,quae ſuperſunt nomina, Gelanori, Arſidae, Eurymedis, Gobryae, Praxetae, Antenorii, Timonidis aliorumque; Turenii Marchionem, exinde Ducem Bullionium, Bironii Mareſchallum, Harlaeum,Sanciani, domum Albigniacam, alioſque, quos in utraque fortuna, maximeque quo tempore bello debitum ſibi regnum aſſerere uindicareque cogebatur, Henricus Magnus fidisſimos expertus eſt, demonſtrare putem: quam in rem multa ſuppetunt argumenta, quae percenſere operoſum nimis fuerit, ea

tamen noſſe ſi cui libido eſt, paſſim tam in Albigniaci hiſtoria, quam Villaregii commentariis, inueniat. Atque haec quoque de perſonarum nominibus obiter monſtraſſe ſufficiat. Supereſt, ut et ea breuiter inſpiciamus, quae ex factis rerumque circumſtantiis ſunt nobiliora, et ad regni Gallici ſtatum resque in iſto regno geſtas reſpicere, et ad illas applicari poſſe uidentur. Monui aliquoties, auctorem non ſub hiſtoriae religione, narrationem hanc inſtituiſſe, de qua tantum ipſe praedicat, tam erraturum, qui omnia in hac ſcriptione, quam qui nihil ad geſtarum rerum ueritatem ſit exacturus. Indubium ergo eſto, etiam in una eademque perſona non unam neque eiusdem temporis hiſtoriam multoties occurrere; idque propter nec ſtatim pro male applicito haberi poſſe, ſimul atque quippiam oblatum fuerit diuerſi, et ab eo, de quo narratur, alieni, modo tamen maior meliorque pars non omnino male cohaereat. Potisſima eorum, quae ad hiſtoriae ueritatem inſtituta ſint, ea eſſe exiſtimem, quae de Meleandro et Lycogene, de Poliarcho, Radirobane, et Archombroto narrantur. In Meleandro (cuius ſub nomine Henricum III, deſignari ſupra a me dictum eſt) inter cetera id notandum eſt, eam indolem, quam Meleandro attribuit Barclaius, et ab omnibus hiſtoricis, qui de rebus Gallicis ſcripſere, Henrico III, attribui: ut et ea, quae de Lycogene praedicantur, pulchre et examusſim omnia in Guiſium quadrare, aegreque admodum, qui ab eo diuerſi, in annalium monumentis reperiri. Inter res ab utroque geſtas, ad eas potisſimum collimare auctorem, facile uidere eſt, quae ab exceſſu Caroli Noni euenere, iis omisſis, aut leuiter commonſtratis, quae ad FranciſciCarolique tempora referri poſſent, ita uti nec ea tangat, quae ab Henrico III geſta ſunt, cum, Andii ducis, aut regii fratris

no-

noſcendus agnomine, fraternis ſub auſpiciis bellum gereret.

Quae de remisſione animi ac mollitie regis Meleandri dicuntur, gemina ſunt: nempe, quibus ipſe in uoluptates profuſus, plus aequo maſculam ſubimet ipſi uirtutem, quam Iarnacenſi, Baſſaceno et Montconturiano praeliis teſtatam fecerat, expectorauit: ſimulque et hoc, (in quo peccatum largius) quod nullas conſilio fere ſortitus amicitias, impetu eas excoluerit et immodicis largitionibus: quod quin in ipſum inſurgendi principem cauſſam dederit, uix eſt dubium. Erat Eſpernonii, aliorumque, quos arctiori Rex complexus uidebatur fauore, animi impotentia faſtusque, ut omnibus graues eſſent inuiſique: hinc ſurdae primum uoces querelaeque populi enatae. Acceſſere grauiores aliae, nec ultra tacitae, uirorum principum ad magnatium; qui de ſuo decedere, quod tum cumulate nouis iſtis hominibus accederet, ſatis habebant perſpectum. Ex querelis mox auerſus a Rege animus: inde odium ac contemtus: denique illius, quem aliorum lubidinibus obnoxium, ac regi proinde, quam regere aptiorem animaduerterent et inulte deſpici poſſe in dies addiſcerent ortum duxere.

Ipſe igitur, dum miſere aerarium exhaurit pecuniasque publicis uſibus deſtinatas in neſcio quae ludicra nullo delectu profundit, non ſuis modo, ſuorumque infimis, ſed et exteris, deſpicatui eſſe coepit, Heluetii (gens rudis, et ficum, ficum; ſcapham, ſcapham appellare ſolita) debita ſibi ſtipendia annumerari, quum poſtularent, atque a quaeſtore regio nihil aliud referrent, quam exhauſtum eſſe aerarium, nec pecuniam ad manum ſuppetere, regesſiſſe dicuntur, difficile ad fidem eſſe, regi, tam immenſas opes in luxum et nocturnas

choreas in dies impendenti, pecuniam deeſſe, unde ad regni, regisque tutelam conſcripti milites iuſta conſequerentur ſtipendia, Ob haec atque his ſimilia factum, ut Eſpernonius, cum ſuis, animaduerſo communi omnium odio, ſerio ad animum reuocare inſtituerit, quam non ſit firma potentia non ſua ui nixa. Praefecturas igitur ipſe, arcesque communiendi, ſeſe munimenta, a rege exambire. Rex contra nihil negare iis: adeoque, quos a conſiliis habebat, nimios in Eſpernonium fauores, ipſi ob oculos ponentibus, regerere, ſtare ſibi ſententiam, ad id faſtigii Eſpernonium ſubuehere, ut,ſi uel ipſe poſtmodum quam maxime uellet ita ſubuectum deprimere, magnitudinemue illius quouis modo accidere, ne id quidem ipſe poſſet. Tam pertinax ille regis in nouos homines fauor, genti Lotharingicae noua moliendi, inque ſpes, quas iam tum ab exceſſu Franciſci I, male conceptas uario exinde ſucceſſu fouerant, aſſurgendi denuo occaſionem praebuit Franciſcus II, decimo et ſexto aetatis anno, Carolus VIIII, Gallici ſceptris fuerant admoti; hinc illis deſpecta in pueris regibus aetas, primum ad ſeſe extollendos incitamentum. Caroli exinde regnum plurimum exoſum, Alenconii ea animi impotentia, ut nec inſigniter bene maleue deſignare poſſet quippiam; reginae matris uecordia et effraenis ambitio; Principum (quos ſanguinis uocant) inter ſe disſidia in cauſſa religionis, quorum et ipſi minorennes quamplurimi, nemo omnium ſatis firmis enixus ſtatuminibus, latum aperuere campum, aegre diu multumque preſſa conſilia in publicum promendi exequendique. Sed nihil adeo illorum coepta promouit, quam fatalis illa atque inſuperabilis animi mollities regis Henrici; cuius nomine Meleandrum ſuum Barclaius inculpat. Illum ergo certatim

tim Guiſii eorumque aſſeclae Sardanapalum appellare, reuocata Chilperici ob ignauiam regno pulſi populo memoria.

Eum ob ſegnitiem, animique, uel infra ſexum femineum, depreſſi torporem, grauis ac tot negotiis moleſti regii nominis menſuram implere non poſſe. Vel CarolumRegem,ipſo quum mortalitatem poneret momento, hoc quoque nomine gauiſum, quod nulla relicta prole decederet; uirum requirere regnum Galliae tot motibus iam concuſſum, atque a ſtrenuo homine excitandum. Hinc famoſi libelli paſſim in ualgus ſparſi, atroces in regem, cuius nomini inſignibusque propalam illuſum; in tantum, ut, quum Henricus pro inſignibus, quo Gallico ſceptro et Poloniae regnum acceſſiſſe indicaret, duabus uteretur coronis, cum hac epigraphe: MANET ALTERA COELO; male feriati homines pro COELO, CLAVSTRO, repoſuerint. Ipſa adeoque Aumalia, Dux Guiſii ſoror, eo uecordiae prolapſa eſt, ut, eſſe ſibi nouaculam radendae concinnandaeque in monachalem coronam regis caeſariei, eſſe manus iſti operi non inidoneas, multis inaudientibus, dicere non erubuerit. Euiluerat apud omnes auctoritas regis, ex aſſe in Guiſios domumque Lotharingicam translata, quod et ipſum facilitati regiae imputandum erat. Guiſiis quippe, dum facunde regni fortunam apud populum miſerantur, et ſperni ſeſe praeteririque conqueruntur, leniendae inuidiae, et, ne omnia nouis, quos, ut dixi, propiore beneuolentia proſequebatur, hominibus elargiri uideretur. Rex multo maxima iam contulerat. Guiſius magni Franciae magiſtri dignitatem obibat, et Cathalaunico tractui a Rege praefectus erat: Mercurius Armorico, Maynius Narbonenſi, Elbouius Pictonibus; omnes denique ex illa gente aut toti

prouinciae, aut urbibus aliquot inſigníoribus, erant praepoſiti.

Quin nec inter hos limites reſtricta concluſaque manſit regia in ipſos liberalitas; Guiſio nempe in omnes exercitus primum a rege imperium, ſuppreſſo Comitis ſtabuli nomine ac titulo, cuius tamen in ipſum poteſtas auctoritasque non conceſſerat. Maynio exercitus datus, in Gallo ligutiam ac Narbonenſem agrum deducendus; additis inſuper promisſis, ſecretis illis ac manu regia confirmatis, neminem ad ullam omnino dignitatem functionemque iis in locis, quorum praefectura Maynio demandata erat, ab rege promotum iri, qui Maynio diſpliceret, quemque non adeo ipſe Maynius ſpeciatim regi commendaſſet. Nemoroſio Galliae Lugdunenſis obtigit praefectura. Pinaco Lugdunenſium Archiepiſcopo, purpurei galeri Roma petitus honos, ac regni ſigillorum oblata cuſtodia.

Vnde apparet, quam uere a Barclaio Oloodemus, Menocritus, aliique prouinciarum dicantur rectores; ut et hoc, quod Eriſtheni ſummam aerarii Meleandrum contuliſſe dicit. Certum eſt, bellis ſub Carolo ciuilibus, et Guiſiis, exprobratum ad aduerſa parte, XXXX iam annos integros ſummam penes eos fuiſſe aerarii, nec ullam unquam adminiſtrationis ab ipſis redditam rationem. Sed nec minus certum, Guiſios, ſplendore ducentis ad ſe cuncta pecuniae illectos, in ea retinenda admodum ſemper fuiſſe ſtudioſos, nec alios unquam, quam ex illa gente homines, aut ab illa gente, qui dependerent, aerario admotos. Simul etiam apparet, quam cordata, neque minus uera, ſit illa Cleobuli de uitiis regis regnique, deque reformando regni ſtatu ad Meleandrum oratio: et ex his, quae dixi, eorumque ſimilibus, facile uidere eſt, quo ſpectet pars illa prior,

quam

quam auctori propoſitam eſſe monuimus, demonſtrandi nempe, quid regum peccauerit indulgentia. Reliquum eſt, ut et de audacia nonnulla uideamus; quandoquidem et illa non exiguum eſt, huius narrationis argumentum. Quibus artibus ſuppreſſa dicitur a Lycogene Meleandri auctoritas; ea commode, ſi non omnia, ſaltem complurima, ad Guiſios gentemque Lotharingicam, eaque, quae in Henricum III, deſignare auſi ſunt, facile quiuis referet. Operae pretium erit, non nulla ex his attigiſſe. Duo potiſſimum ſunt in Guiſio, partibusque Guiſianis, quas ſub nomine Lycogenis adumbratas diximus, conſideranda. Nimirum, ea, quae a maioribus deriuata et tanquam de manu in manum tradita habebat; ſimulque alia illa, quae ex ſemetipſo (quandoquidem et ſummis rarisque uirtutibus inſignis fuiſſe dicitur) nec aliunde petenda, in omnes occaſiones probe excolere atque exornare nouerat, ſummus ſimulandi et oggerentes ſeſe occaſiones arripiendi artifex. Proponit Lycogenem Barclaius priſcis ferocem regibus ſuae gentis auctoribus, atque ex eo nunquam ſecundi gradus ſatis patientem. Iam et ante commonſtratum, gentem Lotharingicam pro Caroli M. poſteris haberi uelle. Hoc ergo ipſis fundamentum maximum, quo ſubnixi, rebus iam antea artificioſe turbatis, et ad mutationem ſpectantibus, ad Pontificem maximum ſacrumque conſiſtorium ſcribere inſtituerunt, Valeſiorum gentem, quae per Hugones Capeti ſceleta regni arrepſerit, iamiam deficere; eam ipſam non alios fere Principes, quam aut hebetes ſocordesque, aut haereticos eorumque fautores, orbi Chriſtiano dediſſe. Poſteros uero Caroli Magni debito non modo ſceptra excidiſſe, ſed contemni prae reliquis ac uiles haberi; quum tamen illi nec ad tuendam maiorum religionem

zelo, quem omnibus modis uel praeſentaneo uitae fortunarumque periculo probare parati ſint, nec in patriam fide nulli mortalium ſint ſecundi: eaque propter ſperare ſeſe atque enixe petere, ut quae ſeruandae, ſtabiliendae, propagandaeque maiorum religionis cauſſa paraturi ſint, prono fauore Praeſul Romanus et ſacer ordo proſequantur. Hoc modo peracto, in partes ſuas Pontifice ſummo ac Rege Hiſpaniarum, inſuper id unice agente, ne quietus rerum in Gallia ſtatus bellum in regna ſibi ſubiecta deriuaret; commodum Guiſiis accidit, quod, alienatis omnium a rege ſtudiis, iis, qui habentur catholici, iniectum uiderent conſcientiae uinculum, uel per ſe ad ea, quae moliantur, felici euentu terminanda ſuffecturum; nihil enim prius catholicis fore, quam aduerſum haereticos et auitae religionis perturbatores arma expedientes ſequi tutarique. Vnum obſtabat, quod Rex ipſe non haereticos modo cane peius et angue peiꝰ oderat, ſed et ipſe uel ad ſuperſtitionem eſſet religioſus. Scena ergo mutanda fuit, et quae directe in Regem intendi machina non poterat, oblique dirigenda.

Petitur ergo per Poliarchi latus Meleander, peiora quam quae uel timeri poterant in hoc aſpellendo experturus. Rex ipſe religioſisſimus quum eſſe, danda erat opera, ut ne quid ab eius exceſſu maiorum religio detrimenti caperet. Arcendus ergo a regni Gallici ſceptro erat Rex Nauarrae, eique communi ordinum regni decreto ſufficiendus alter, qui a catholicorum ſtaret partibus. Talem Borbonii nullum habebant, praeter unum purpuratum patrem Borbonium, iam capularem et aetate confectum. Hunc ipſum regi aetate uegeto nec deſperata Reginae foecunditate ſucceſſorem deſignare, omnibus merito ridiculum uidebatur: diu tamen multumque Guiſiorum id foederatorumque parti

ob-

obtentui ſumtum, ne ſpecioſo religionis praetextui uſquam deeſſent. Eo uita functo, nullus exſtincta Valeſiorum ſtirpe potior uideri poterat, quam domus Lotharingica, Carolouingiis per maſculos idque linea recta deſcendentes innexa. Illud ipſum etſi piaculare erat, rege uiuo ac uidente, de ſucceſſore conſilia capere, et, ſi uetera recentiaq; hiſtoriarum monumenta reſpicimus, nulli unquam impune coeptum: praeclarus tamen ille religionis obtextus ex nefaſto ſceleratoque pium iuſtumque reddidit. Acceſſit armorum pro defenſanda religione (ſi diis placet) ſumendorum impoſita neceſſitas. Sed cum primis illa Henrici Regis animi demiſſio ac mollities. Suſtinuit nimirum ille, quo furioſae infrunitaeque foederatorum libidini faceret ſatis. Paſſus eſt, non modo ſucceſſorem ſibi deſignari, ſed et illum, quem naſcendi ſors regnique leges ad imperium uocabant, excludi; ipſumque, ut haereticum relapſum excommunicatumque damnari, et a ſucceſſione in regnum excludi, Aquitaniae praefectura ſpoliari, ac breuiter ad ulla omnino obeunda munia dignitateſque incapacem atque inidoneum declari. Id communi ſacri ordinis ita ſancitum firmatumque decreto, Eburodinenſis, ac Vocarenſis, Epiſcopi, cum praeſule Citariſtenſi, ad deputatos nobilium, ac tertiae, ut uocant, partis, retulere. Tria itaque hic uidere eſt Guiſiorum conſilia; aut Regni, Valeſiis emortuis, ad Caroli Magni poſteros, id eſt, ad gentem Lotharingicam, poſtliminio deducendi; aut per ignauiam Regis ſe ſuoſque firmandi, ut bellorum paciſque ac totius adeo regni moderatores et arbitri, quas a nemine leges accipere uelint, omnino praeſcribant; aut denique ſecluſo eiectoque Nauarrae Rege, ſi totum regnum occupare ſibique ſeruare nequeant, partem quam poſſint maximam ſibi aſſeren-

ſeren-

ſerendi. Poſtremi ſpecimen inſtituti in Lugdunenſi prouincia Nemoroſius edidit, irrito licet conatu; in Armorico Mercurius; Maynius in Pheris. (Galliae Belgicae id oppidum) Hiſpano iuxta ac Allobrogi tentata Maſſilia, aliaeque urbes, quae tractatu Verbinenſi poſtliminio ad Regem regnumque Francicum acceſſere. Vim, inſidias, cuniculos in Meleandrum non uno in loco, nec uno modo, auctor noſter explicat; utque creuerint in dies et ab ipſis ſceleribus uires animoſque deſumſerint, docet, quoad usque Meleander alienis uitiis ad ſuas uirtutes coactus fuit.

Eo uentum erat, ut Guiſii, quum tamen ipſis nihil praeter unam obſequii gloriam ſupereret, nullis principis ſui auſpiciis, nullo iuſſu praeuio, cum peregrinis exterisque ſociare conſilia, foedera in caput Regis inire, pacem, publicis edictis ſancitam auctoritate propria infringere; aliaque id genus infanda, nec ulli omnino, ne dicam Regi Gallorum, toleranda, moliri auſi ſint. Quumque ad omnia perpetua obliuione abolenda paratum ſeſe fore demonſtraſſet Rex clementisſimus, perrexere nihilo minus ipſi in damnato propoſito, nec a male feriatis coeptibus remiſere quippiam, quoad usque disruptis altae nimium nimisque diuturnae patientiae retinaculis. Henricus III, ultore ferro ſpes eorum improbas nimiumque ſe protollentes uel ſub ipſo ordinum regni aſpectu intercidit euertitque.

Huc ſpectant illa, quae de extremo Oloodemi et Eriſthenes ſupplicio auctor narrat. Poliarchus, laeſa maieſtatis reus, Rex Nauarrae fuerit: id ex odio Guiſianorum in Nauarrae Regem, eque iis, quae de Lycogene eiusque aſſeclis memorantur, ſatis liquido proponitur.

Illud

Illud memorabile eſt, quod libro altero narratur de litteris a Lycogene ad Poliarchum ſcriptis, quibus ipſe Poliarchum ſummi beneficii ſibi debitorem facere nititur; nempe ſeruatae uitae a ueneficiis Meleandri, quibus armillam intinxiſſe munerique ad Poliarchum deſtinaſſe auctor noſter ait. Quod ſi applicare uoluerimus, nihil aliud eſſe poteſt, quam quod ipſe Guiſiae Dux, licet omnia ſurſum ac decorſum uerſaret, quo Rrgem Nauarrae a regni ſucceſſione arceret, eo non obſtante, ſecretis conſiliis amicitiam Regis appetere compertus ſit, oblato in uadimonium filio ſuo; promiſſo inſuper, ſi Regi ita uideatur, ſeſe comitatum ſeptendecim ex ſua gente principibus uiris, uel ad Ligeris ripam ei obuiam uenire paratum, quo ipſum in urbem regiam atque regale ſolium deducat.

Poliarchi perſonam, non Regem modo Nauarrae; ſed et Eſpernonii ducem deſignare, ueriſimile fuerit illorum temporum hiſtoriam legenti. Nempe in hunc unum maxime, poſt Nauarrae Regem, Guiſianorum, atque omnium, quotquot ſacro foederi nomen dederant, rabies deſaeuit.

Fuere inter cetera ducis Guiſii ac foederatorum poſtulata Eſpernonio eiusque fratri Valettae regno Galliae interdiceretur, damnata rerum ab ipſis geſtarum memoria quae poſtulata non Guiſii modo foederatorumque fuere, ſed et eorum, quos ſibi amicos propitiosque Rex habebat. Atque hoc eſt, quod innuit ille Poliarahi in legatos Lycogenis incurſus, ipſae legatorum querelae, acerbiſſimo queſtu impleuerunt. Illud ſcimus, Regis ad illa poſtulata reſponſum, quo aequum ſe bonumque Principem profitebatur, eumque ſeſe demonſtraturum afferebat, ut in Eſpernonio animaduertere poſſent: ſibi publicam regni utilitatem priuatis commodis ac rebus quibuslibet denique priorem eſſe; non modo foederatis ſuisque non placuiſſe, ſed et acerrimum coeptae rebellionis et a Rege defectionis incentiuum fuiſſe. Acceſſit, quod in tractu Aquitano, cum Nauarro iuſſu Regis, Eſpernonius conſilia et ſermones ſociaſſe diceretur, quod ipſum, tanquam grande nefas, uel Reginae dux Maynius exprobrare auſus fuit.

Atque

Atque hunc ſpectant illa, quae de querelis Lycogenis in Meleandrum libro altero ſtatim ab initio habentur. Legatos Lycogenis, ut ignauos imbelleſque a militibus deriſos, eorumque non obſcurum in Poliarchum fauorem, hoc uelle putem, quod per fratrem ſuum aduerſus Nauarrae Regem, Guiſius in Aquitania bellum gerendum curauerat: ubi magnarum rerum nihil ab ipſo geſtum, quam quod glorioſius atque illuſtrius Regis Nauarrae nomen reddiderit, non ſine maxima nominis ſui diminutione et infamia; quam uelaturus, Matignonii Mareſchallum, Regis in Aquitania legatum, ſibique in gerendo bello ſocum, proditionis reum peragere conatus eſt: tam quidem id ſubdole, ut non modo communicata ab ipſo conſilia cum haereticis quereretur, ſed et argentum perſoluendis ſtipendiis, uictum alendis militibus, inſtrumenta bellica, aliaque neceſſaria, tam parce ſuppeditata, ut omnes bene gerendarum rerum occaſiones e manibus exciderint. Quo forſan ſpectent illa Meleandri libro primo, ita legatos fidem ipſius appellaſſe, ut paene criminarentur, neque enim tacite Maynius coram multis prae ſe tulerat, Hugenotos non alium unquam ſibi amicorum ipſo Rege expertos. Conſilium illud optimatum, uicto in Gelois campis Lycogene inclamantium, foederibus opus eſſe, et ualidam populi partem Lycogeni conſenſiſſe, atque occupandum eſſe tempus monentium, quo Rex acie uictor pacem ciuium ſuum facere poſſit beneficium; inter quas uoces plus ſe timuiſſe, quam inter ſigna Lycogenis Meleander dicit: illud putem monſtrare, conſiliarios Regis non Regi magis, quam ſibi timentes, nunquam cordati alicuius conſilii auctores, in contraria ac noxia conſilia, usque dum deflexiſſe; qualia certe erant illa, quod Regi perſuaſum enixe cupiebant, diuiſum eſſe in duas partes Galliae regnum, catholicorum nempe, et eorum, qui ſe pro reformatis haberi uelint: ſi neutri partium ex aſſe dominaretur, fore ut duabus, quod aiunt, ſellis ſit ſeſſurus: infirmiores eſſe reformatorum partes, quam ut iis ſe Rex addicere debeat: amplectendas ergo ſerio eſſe foederatorum partes: quo facto, quidquid auctoritatis Guiſii apud eos magnis impendiis, ſummisque labo-

laboribus quaeſierint, totum illud e ueſtigio in Regem deriuatum iri: unde quin occaſus ruinaque gentis Lotharingicae enaſcatur, dubium non ſit: quaeque cetera ſunt eius farinae. Quae quibus incommodis damnisque Regem totumque adeo regnum affixerint conſilia, res ipſa plus ſatis docuit. Tabulae Meleandro exhibitae, quibus Lycogenes maris et agri Syraculani praefecturam petit, utque Erbeſſum et Heracleam cum praeſidiis habeat in fidei pignus: deſignant illa, quae foederati anno cIↄ Iↄ LXXXV, poſt firmatam pacem edicto menſis Quinctilis ſibi depaciſci auſi ſunt, ſecuritati ſuae, utque dictum eſt, infidei pignus; Caballinum ſcilicet in Burgundia; Leucos, Verodunum, ſanctique Deſiderii fanum in Mediomatricibus; Durocortorum in Cathalaunis; Auguſtam Sueſſionum, arcem ciuitatemque Bibractenſem, arcem item Diuionenſem, et non nullas inſuper in Armorico Gallo, Belgicoque tractibus urbes; Guiſio ſpeciatim ſibi Aurelianenſem urbem ſtipulante, quam a foederatis auellere Rex ſecretis cum Entragio, qui eam urbem foederatis ſeruabat, conſiliis conabatur: petitum ſimul, ut militibus in foederatorum auxilia conſcriptis, Rex de ſuo ducenta ſcutatorum aureorum millia perſolueret; centum inſuper ſcutatorum millia ipſis ad a exaedificandam Verodunj arcem largiretur; centum etiam et ſex ſcutatorum millia condonaret, quae ex Regis reditibus in uſus ſuos conuerterant; ſatellites ſingulis et ſclopetarios cataphractos ad corporis cuſtodiam concederet: quae omnia miſer ille Rex adimplere ſuſtinuit, idque nec grauate in ſpeciem; uel maiora, ſi petiiſſent, largiturus. Haec et his ſimilia, qui uiderit nullus mirabitur, quod Barclaius a ſene dictum uult, crudelem iſtam ipſi Regi humanitatem fuiſſe; nec obſcura quoque hinc prudentiorum iudicia, Regem quod iniuria abs ſe extortum eſſet, alia iniuria repetiturum. Quod, coacto ad neceſſitatem foederum Meleandro, Lycogenes paucisſimis familiarium comitatus, iisque quo fiduciam ſimularet extremibus, non conſcientia ſua, ſed Regis ingenio et ſuorum ſtudiis ſuperbe ſecutus: illud denotare putem, quod Guiſius non pluribus octo e ſuis comitatus, Lutetiam ingreſſus

greſſus Regem adierit, qui perſpectis in Guiſium ciuium ſtudiis, ſeſe ſeruatos ipſius aduentu acclamantium, et non ultra morandum, ſed Dominum (Guiſius is erat) Rhemos deducendum, quo in Regem Galliae inaugurare-tur, identidem ingeminantium; et ipſe ſupplicem ma-trem ſuam ad Guiſium mittere (quam ſuperbe contem-timque et ille habuit.) quumque nihil proficeret, clan-culum ex urbe regia profugere, quo ſe inſtanti ruinae mortique, quam omnia intentabant, ſubduceret, fuit coactus. Oratio Anaximandri, libros Boucherii, Bruti, Hottomanni Francogalliam, aliosque ſimiles tangit, at poſterius illud Lycogenis, quo ſucceſsionem electioni poſtponere nititur, libros ſpeciatim, et, quod miremur, priuilegio Regis munitos, hac de re editos, quaeque plura ſcripta ſunt de iuſto Lotharingicae gentis ad ha-bendum Galliae regnum titulo. Infinitum fuerit, per-cenſere omnia et ſingula, quae in Lycogenis et Melean-dri hiſtoria conſona ſunt iis, quae in regno Galliae, ſtante ſacro foedere, Henrico Regi, non III, minus quam IIII ſunt oblata; quae ipſa quum ex annalium le-ctione peti poſsint, omnibus patent ex aequo. Coniectu-ris locum ullum ſi relinquimus, et Phorbanti, Harſico-rae, Cornio, et cuiuis denique, ſua perſona aſsignari poſsit, ſed fuerint iſta ſuperuacua, cum contrariis conie-cturis, pro immenſa illa, quae undequaque ſe offert, circumſtantiarum uarietate, nulla non coniectura de fa-cili elidatur. Maiorem de hoc ipſo libro diſcurſum in-ſtituere foret opus, ſi, quidquid dicendum occurrit, char-tis illinere uelimus. Satius ergo, manum de tabula tol-la ne, quod olim in urbem per, exiguam, cuius ampliſsimae eſſent portae, dictum fuit: *Darent operam ciues, ne tota per illas urbs effugeret;* in hunc diſcurſum, ſi maiorem in modum excreſcat, quadrare uideatur.

FELICITER

EXPLICATIO
NOMINVM FICTORVM
QVAE REPERIVNTVR
IN ARGENIDE
BARCLAII ET EORVM QVAE
COMMODISSIME SVB IIS
INTELLIGI POSSVNT.

ACegoras, Ginuillae Princeps.
Anaximander, Pontanus Marchio.
Aneroſteus, Clement VIII, Pontifex maximus
Antenorius, Querengus.
Aequilius, Imperator Ferdinandus II
Archombrotus, Princeps Regi Franciae ſubditus, uirtutibus heroicis, ſummam facientibus ſpem, ornatus.
Argenis, Deficiens in Henrico III, Valeſiorum ſtirps, uel etiam alter ab Rege locus, eodem tempore a tribus aemulis, Nauarreo, Alenſſonio, et Guiſio, callide petitus.
Arſidas, Dux Bullonius.
Arx non euerſa, Londinenſis arx.
Auxilia Meleandro data, Litterae, quas anno ∞ ıɔvııı. ad Franciſcum Galliarum Regem Philippus Hiſpaniarum Rex dedit.
Brittomandes; Antonius Borbonius, Henrici IIII pater.
Cleobulus, Villaregius.
Commindorix, Allobrogum Dux.
Dereſicus, Federicus Comes Palat. Rex Boh.
Dunalbius, Vbaldinus.
Eriſthenes, Mainius Calignaci Comes.
Eurymedes, Bironii Mareſchallus.
Gelanorus, Turennii Marchio.
Gens, rudis, et ficum ficum, ſcapham ſcapham, appellare ſolita, *Heluetii.*
Gobryas, Harlaeus Sanſaci.
Hieroleander, Hieronymus Aleander.

S4 *Hippo-*

Hippophilus, Hiſpaniarum Rex, Philippus III.
Horti Reginae Mauritaniae, Vigna di Madama in Roma.
Hyanisbe, Eliſabetha Angliae Regina.
Hyperephanii, Caiuini aſſeclae, Puritani.
Ibburanet, Barcerius, pater tunc purpuratus, iam uero Pontifex maximus Vrbanus VIII dictus.
Liphippus, Rex Hiſpaniarum.
Lycogenes, Duces belli ciuilis, tota Lotharingica gens, Lotharingiae dux, Guiſius, comes Vaudemontii.
Lydii coniuges, Ancraeus cum uxore, in Gallia.
Meleander, Henricus III, Galliae Rex, qui arduis regni negotiis impar.
Menocritus, Retii Mareſchallus.
Mergania, Germania.
Nicopompus, Barclaius, uid. lib. II, cap. 14, cet.
Oleodemus, Elbouii Dux.
Peranbylaeus, Bethlehen Gabor, Tranſyluaniae princeps.
Poliarchus, perſona eorum, in quos belli ciuilis furor deſaeuit: quales Henricus IIII, Rex Nauarrae, et Eſparnonii Dux.
Praxetas, Domus Albigniaci.
Procerum primus in auta Hippophili, Franciſcus Gomecius Sanctiuallius, Lermae Dux.
Phyrges coniuges, Comes Sommerſſetus cum uxore in Angl.
Purpurati ſacerdotes, patres purpurati, Lerma et Cleſelius.
Redirobanes, Hiſpaniarum Rex.
Regio ab aduerſo litore diffuſa, ac ſaepe Siciliae aemula, Anglia.
Seleniſſa, Regina mater.
Sicilia, Galliae regnum.
Timandra, Iana Albretia, Henrici IIII, mater.
Timonides, Domus Albigniaci.
Vſinulca, Caluinus.

Qui horum nominum hiſtoriam, (uti in ipſa claui ſummatim attingitur,) plene cognouerit reliqua huius libri excogitata nomina nullo negotio per ſe ipſum ad rerum geſtarum perſonas applicabit.

FELICITER EXPLICIT

INDEX

INDEX
IN
IOANNIS BARCLAII
ARGENIDEM
LOCVPLEDISSIMVS

A

Accumdendi mos, 280
Acegoras a Lycogene deficit, 216
Acies acris, 10, 228
Acis extinctus, 40, 224
Adrumetum, 151
Adulationis pernicies, 333. ſeq. coacta, 358
Aduocatorum iniquitatem coercendam, 336
Aeacus et ueſtiseius, 522
Aegis Palladis clypeus, 99
Aeguſa inſula, 586
Aegyptus ſuperorum refugium, 51
Aequalitas Poliarchi et Archombroti, 3
Aequitas 308. Deorum, 415
Aer humidus corrumpit picturas, 23. ſalubris, 109
Aetnae natura, 15, 223, ſq.
Affectus iidem nunc uirtutes, nunc uitia, 7. erga abſentes, 128
Afrorum facies, 7. indumenta, 455
Agrigentum, 15
Alabus Siciliae fluuius, 9, 282
Alcaea Theocrinen Seleniſſae commendat, 276
Aldina catella Poliarchi, 167. ſeq. eius epitaphium, 168
Allobrogicum bellum, 416, ſqq.
Ambirinus puer, 489
Ambitio Lycogenis, 8. cauſſa malorum, 172. magnatum, 264
Amicitia Archombroti et Poliarchi, 18, 34. uileſcit apud

Archombrotum, 117 deſcritur ab eo 159. Regibus etiam concedenda, 25 eximorum, 556
Amor, 12. bellum eſt, 257. furtiuus, 411. magnus omnia formidat 202. eius crudelitas, 243. uis, 10, 112, 119, 224. ut impetrandus. 130. deceptus, 328. ſuſpicioſi ſolertia, 291. irati amoris furiae, 596, 597
Anancaeum poculum, 180
Anaximander Lycogenis ex ſorore nepos 29. contra monarchiam diſputat. 7. Catanam obſidens Aetnae ignibus repellitur, 223. capitur, 224. in carcere moritur, 243
Aneroëſtus Allobrogum Rex, 416. educat Aſtioriſten, 418. amiſſum centum talentis redimere cupit 421. in clade occubuiſſe ipſemet putatur, 422. Cenotaphium ei erigitur, 434 inter Sardiniae uates latitans a milite Gallo agnoſcitur, 553. Poliarcho loquitur, 566. a uita ſolitaria ad regnum redire abnuit, 570. Poliarchum in Siciliam ſequitur, 581. nuptiis Poliarchi et Argenidis benedicit, 610, ſeq.
Angàri ignes, 14, 15, 45
Anna ſoror Hyaniſbae, uxor Meleandri, mater Archombroti, 612, ſeq.
Annulus Poliarchi ab Hyaniſbe, 164. Radirobanis, 128
Antenorius Apollinis antiſtes prope Panormum, 140, 166
Antium, 393
Anus diuinatrix cluſa, 206
Apes ſymbolum Ibburranis familiae, 60. an regem habeant, 79
Apio coronantur uictores et mortui, 238
Apollo, 345
Apoſtata, 125, ſeq.
Aquilii aula, 23. duobus regnis excidit, 94. electitii, 191
Arachne, 345
Arbitri, quibus diſcordiae compeſcendae, 328
Arbores publicae, 373
Archombrotus Afer, 7. in Siciliam uenit. 14. ad auxilium Poliarchi uocatur, 2. loquitur Poliarcho, 3, 4. curae eius ante ſomnum, 12. Ruſticorum errore pro Poliarcho capitur, 64. ad Meleandrum ducitur, 67 Meleandro loquitur, ibid. quem in lacu periclitantem ſeruat,

111. Poliarchum reſtitui ſuadet, 117. Argenidis amore et Poliarchiae aemulatione accenditur, 119, 129. Chaldaeum conſulit, 98. Poliarchum premit apud Regem 200. Radirobanis aemulatione exardeſcit, 206, 210, 230, ſeq. 256. ſub armis et chlamyde Meleandri in Lycogenem pugnat, 22. aperit ſe militibus, 229. Lycogenem interficit 232. Ad Argenidem uocatur, 235. a Meleandro gener deſtinatur 385 proprio nomine Hyempſal dictus, 179, 439. ad matrem ſcribit, 448. ab ipſa domum uocatur, 449 Meleandro genus aperit, 503 Argenidi ſponſae ualedicit, 512 in Mauritaniam uenit, 531. Poliarchi aemuli conſpectu iratus, 539. cui ad tempus conciliatura matre, 543, 549. Meleandro litteras mittit, 552. Sardiniam ſubigit, 553. ſed Iouis templum inuiſit 554. domum redit, 550. Siciliam cum Poliarcho repetit 581. eandem ingreditur, 592 aulam Meleandri ſubit, 593. filius ab eodem agnoſcitur, 595. Sardiniam Poliarcho tradit, 608. ei ſoror Poliarchi deſponſatur. 610, ſeq. Vide *Hiempſal*,

Arethuſae pernicitas, 225

Argenis Meleandri filia, Palladis ſacerdos. 9, 100, 321 pulchra, 9. uiginti annorum, ibid, rumore de Poliarchi morte conſternata, mori parat, 37. impeditur a Seleniſſa, ibid, fingit uultum hilarem, 40. eius fatum, 48. coram patre animi deliquium patitur, 44. Poliarchum adhuc uiuere ex Arſida cognoſcit, 66. ad latitantem in ſpecu ſcribit, 95. ornatus eius 100. Palladi operans à Poliarcho occulta ueſte uiſitur, 97 Lycogenem et Meleandrum furore ſimulato eludit, 103 Epeircten proficiſcitur, 123. Arſidam defendit. 117 in caſtra parentis uenit, 237. Lycogenem uictum triumphat, 240. Radirobani proco iraſcitur, 238. 240, 243 eius in Poliarchum amoris prolixa narratio, 272. ad 287. et 305. ad 328. Meleandro innoteſcit illius amor per Radirobanem, 357. Archombroto coniux deſtinatur, 385, ſeq. Poliarchum ex patria ad ſe litteris uocat, 385, ſeq. Archombrotum fratrem ſuum agnoſcit, 595. amplexatur, ibit. Poliarcho deſponſatur. 598. ipſi nubit, 607

Argia, 258
Ariſtocratia monarchiae praefertur, 81. haec illi, 82, ſeq.
Armilla Poliarcho ab Argenide miſſa, 132. ueneno imbuitur ab Eriſthene, 133, ſeq.
Arſidas fidus conſiliarius Meleandri, 12, inter Siculos amiciſſimus Poliarcho, 29. apud Timocleam diuertit. 47 ad Poliarchum in ſpecu deſcendit, ibid. ei fugam ſuadet, 3, 49. a Poliarcho ad Argenidem ablegatur, 65. pro Archombroto ad ruſticos loquitur, 62, ſeq. ad Argenidem uenit, 65 in ſpecum ab ea recedit, 95. Meſſanae rector, 9 . ad Argenidem cum perſonato Poliarcho it, ibid. ad Meleandrum cum Timonide uenit, 146. Radirobanem excipit, 208. ad Poliarchum a Gelanoro uocatur, 326. eum ſub occulta ueſte ad Argenidem ducit, 3, 5. ab Argenide ad quaerendum Poliarchum mittitur. 390. Antianam fortunam ſaluat, 393. incidit in claſſem Poliarchi, 372. ab ea repellitur tempeſtate graui in Africam, 442. 501. Gobryam in Siciliam nauigare iubet, 501. in Mauritaniam uenit, 521, aegrotans ſacculum cum Argenidis ad Poliarchum litterit amittit, 525. ad Poliarchum uenit, 534, ſeq. cum eiusdem ad Meleandrum et Argenidem litteris in Siciliam remittitur, 552. ad Meleandrum et Argenidem uenit, 584
Artifices nobiles in aulis fouendi et praemiis ſollicitandi, 54
Arx, quae ſeruabat Argenidem, 6. deſcribitur, 272. multitudo Arcium regno noxia, 264, ſeq.
Aſſyrii primi *Aſtronomi*
Aſtioriſtes (Poliarchus) ut ſtatim poſt partum a Timandra matre, Commindoriginis inſidiis ſubtractus, ruſticae datus educandus, a latronibus ſurreptus, denique poſt uariam fortunam matri reſtitutus fuerit narratio, 404, ad 420. Pritomandi patri ſiſtitur a Timandra, 419. in publicum producitur, 427. Commindorigem in duello inſpectante populo occidit, 432. Cerouiſtum et Sicambrem educatores ſuos in regiam accerſit. 434. Allobroges ſubiugat, 435. peregrinationem ſuscipit, 136. a morte patris regit et coronatur,

tur, 438, ſeq. Poliarchi nomen ſecuritatis cauſſa aſſumit, 439 Cetera uide in *Poliarchus.*
Aſtrorum influxus, 186
Aſtrologiae ueritas et uanitas, 286, ſq.
Atlas mons 157. eius fabula, 164
Aula uera et liberalis ſchola, 83. calumniarum occultarum ſedes, 123. ſimulatio aulica, 77. aulis arcentur egregia ingenia 54. aulica gratia inconſtans, 23, 24, 25, amicitia aulica non diuturna, 200
Aurea Bulla Caroli IIII, 87
Auris reſecta, poena furum, 432.
Aurum templis abeſt, 514
Autolycus fur ſolers, 536
Auctoris in hoc ſcripto inſtitutum, 171, ſeq.

B.

Bacchus medicus, 293
Baianus portus, 167.
Bakares funditores, 212
Barkae aſcititiae, 51, 295
Bellerophon, 328.
Belli praetextus, 120, ſeq. 169. incommoda et mala, 184, ſeq. 469, 19. cauſſa eius, ſi iuſta, multum ualet, 246, 235. ciuilis belli fontes, ut obſtruendi, 246, 254, 262, ſeq.
Beneficia inuitis non danda, 306. non diu liberata, 492
Bocchus Archombroti litteras ad Meleandrum et Argenidem fert, 613
Britomandes auus Poliarchi, Galliae Rex, 393. filius cognominis, ſed degener, ſuccedit, 4 6. qui filium Aſtioriſten, diu celatum, uxore monſtrante agnoſcit, in publicum producit, 420, ſq.

C.

Cadaucra non fert mare, 153
Caeſorum in acie ſepultura, 238
Calaris ciuitatis Sardiniae, 372

Calendariographorum mendacia in prouerbium abier. 19
Calix ex glacie, 524
Caluini ſecta, 122. doctrina ibid
Canis Marti immolatus, 214
Carolus IIII filio imperium emit, eneruatque uires imperii, 91
Caſtitatis cura, 307
Catana urbe Siciliae a Meleandro non deficit, 183. eius ſitus, 224. ab obſidione liberatur ignibus Aetnae, 223 ſeq.
Cauſſidicorum cenſum, 335
Cerebri intemperies unde, 75
Cereris ſignum, 108. terrores, 14, 224
Gerouiſtus educator Poliarchi, 405. in regiam cum uxore recipitur, 434. ipſius filius inter Poliarchi familiares adſciſcitur, ibid. eique longinquae peregrinationis comes fit, 436. eſt is ipſe, qui alibi Gelanorus dicitur, 438. uide *Gelanorus*.
Chaldaei primi aſtronomi, 185, ſeq.
Chamaſeni, 220
Charybdis, 223
Chorea mimica, 334, ſeq. 342
Cicuta confecti Eriſthenes et Oloodemus, 180
Ciuilis belli fontes ut obſtruendi, 246, 256, 262, 374, 381
Ciues ad caſtra inepti, 455
Clamor acutus, I. aues exanimans, 610
Claſſis Radirobanis, 204
Cleobulus conſiliarius Meleandri fidus, 11, 68. Meleandro bellum conſulit, 116. ſeueritatem ſuadet, 271. ſecretorum praefectus, 564
Clupea Africae oppidum, 151, 163
Clypeus ex remorum palmulis, 149
Coelibatus, 573
Cogitationum celeritas, 506
Cognatorum precibus non indulgendum, 254
Comitiales homines, 336.
Commindorix e proceribus Galliae, 445. regno inhiat, ibit. de tollendo Britomande Rege conſultat, 423. a Regis filio Aſtioriſte occiditur, 432

Con-

Conclamandi mos, 237
Concordia peſſimos quoque ſeruat, 126
Coniugia ſint libera, 256
Conſilia longioris ſpei, bona, 93
Conſiliari Meleandri infideles, 10. eorum conſilium, 42. fideles quinam, 11, 13. eorum neceſſitas, 26, 27. eorum προσωποληψία, 269
Conſortia praua, 571
Conſternatio militum, 213
Conſuetudo externorum in ueſtibus etc. non ſtatim ſed progreſſu temporis placet, 70
Contemtus principum, unde, 445
Corinthii triremium inuentores, 333
Cornius nepos Radirobanis, 494. cum Harſicora patruele de Sardiniae regno certat, 552. occumbit, 553
Creſtor Aneroeſti amicus, 564, 569. ipſum agnoſcit, 564
Cunicularíae Inſulae, 552
Cupidines, 344
Cupiditates, 7. earum arma, 571, ſeq.
Cuſtodes honorarii, 515
Cyanes fluuius, 224
Cybelae Timandra comparatur, 612
Cyclopum oſſa, auſpicium, potentia 218. ortus, mores, interitus, 219
Cygnos canere, falſum, 82
Cyrthaea ſoror Aſticriſtae, 435
Cyrthus Numida, procus Annae, 601, 606

D.

Decimatio, 467
Demades filius Seleniſſae, 261
Democratia an praeſtet aliis imperii formis, 83, ſq.
Deorum ueſtitus, 346. clementia ſeueritate mixta, 291. exiſtentia 578, ſq.
Dereſicus dapifer, Rex eligitur, 93
Deſperatio fortes facit, 23, 228, ſq.

Deuo-

Deuouendi ſe in praelio ritus, 479
Diana Taurica hoſpitum ſanguine placatur, 48. eius hymnus, 154
Diligentia omnium uirtutum foecundiſſima, 461
Diogenis lucerna
Dirae in inſidiantes Regibus, 15. in foedifragos. 105
Dis, 224
Discordia per arbitros tollenda 5, 338. ciuilis, 553 ſeq
Diuinationis uanitas, 187-197
Docti in aula fouendi, 56
Dolor ingens ſtupet, 297. lacrymas ſuperat, 97
Domi ſuae cuique optime eſt, 508
Druidae hiſtorici Gallorum, 401, ſeq. honoratiſſima loca occupant, 415
Duellum Aſtioriſtae et Commindorigis, 429. Poliarchi et Radirobanis, 435
Dunalbius ſacerdos, 12. eius laus, 43, 78. Meleandri, amicus, ibid. Nicopompi quoque et Eurymedis, ibid. Lycogenem fallit, 178

E.

Electio utrum ſucceſſioni praeſtet, 83, ſeq.
Elephanti pugnam turbant, 470. deſcribuntur, ibid.
Eleuſinii, 224
Enna urbs Siciliae non deficit a Meleandro 182. eius obſidio et deditio, 183
Epeircte mons cum arce deſcribitur, 108. firmatur, 127. non deficit a Meleandro, 183
Ephyraei uenefici, 133
Epipolis arx, 116
Epityron (genus edulii ex oliuis) 64
Erbeſſus Siciliae urbs, 43
Erichthonius, 578
Erycina Venus, 4
Eriphyle, 258
Eriſichthonis fames, 459

Eryſthenes e proceribus Meleandri, cum Lycogene conſpirat, 18. aurigam ad Regem perdendum ſubornatum occidendo fit ſuſpectus, 114. aerario Meleandri praeficitur, 115. inſidias Meleandro et Argenidi ſtruit, 128. ad Lycogenem ſcribit, 132. armillam Poliarcho deſtinatam ueneno imbuit, ibid. Timonidem per ſubornatum quendam eludit, 35, 136 ſuam ex regia meditatus a rege capitur, 140. ueneficii conuincitur, 177, ſeq. ueneno oblato tollitur, 92
Eryx, 22', 251
Eurymedes conſiliarius fidelis Meleandri, 21 laus eius 46. Poliarchum ueſte occultatem inter ſacra Palladis uirga caedit ignarus, 09. Scelus inſectae ueneno armillae ab Eriſthene ſolerter expiſcatur, 177, ſeq.
Exempla corrumpunt. 511
Exercitus paratus ſecuritatem imperii pollicetur, 374. contraria ſententia. 376. Deciſio, 383
Externorum fides, 43. mores non ſtatim damnandi, 70

F.

Factionum initia facile opprimuntur, 374. et 279
Fana iniqua, 8, 61. ei non temere credendum, 38. eius iniquitas, 514
Familia talis, qualis hera, 6
Fatum, 394. 396
Febris largo uini potu expulſa, 284, ſq.
Fecialium regio, 115. ſolemnia uerba, 447
Felix. 324
Femina dolens, 1, 2
Fontes, 26, 27, 40, 157, 159. in Africa rari, 581
Fori declinatio in cauſſa iuſta quandoque approbatur, 49. eius mala, 356
Fortis non eſt ſuſpicioſus, 244
Fortitudo in pulchritudine monſtrum, 41 ſine eius opinione reliqua uirtus in Rege contemnitur, 183. non conſumenda ignobili pugna 63, 203. eius ſimulacrum, 555

Fortuna

Fortunae iniquitas incuſatur, 24. iudicia, 63. medicorum conſilia nobilitat, 296. Dea, 315. eius templum, 392. imperium, 3?4. temeritatis falſo incuſaturr, 386
Fuga Timocleae, 4. latronum, 5. Lycogenis, 9. Deorum, 5?, ſponſi cum uirgine frequens, 308
Fur an euaſurus, ex aſtris praedictio, 193. eorum poena, 432

G.

GAlatea Acin lugentis fabula, 40, 224
Gallia, Reges poteſtate exuti, 374
Gallica connubia Siculis Principibus interdicta, 586
Gaudii celeritas periculoſa, 67, 564
Gelanorus libertus Poliarchi, 20. proprio nomine Cerouiſtus, 430. Poliarchi mortem ſimulat, 28, 31. uitam eius Arſidae nuntiat, 32. ad Timocleam redit, 47. ex Africa in Siciliam mittitur, 165. Lycogenis ad Poliarchum litteras Meleandro tradit, 575. Argenidi a Poliarcho litteras tradit, 574 remittitur a Meleandro ad Poliarchum 201. ſeq. eum Poliarcho redit in Siciliam, 293. praenuntius ad Hyanisben a Poliarcho cum claſſe ſecuturo mittitur, 444. ad Meleandrum legatus, 589
Gelas fluuius Siciliae, 1
Gelida ruborem ex fletu temperat Argenis, 40
Geloi campi, 10
Gemmarum luxus inutilis, 131
Genethliaca uanitas, 185, ſq.
Gereates campus, 220
Germanicorum motuum cauſſa. 248
Geryon triplici uultu, 50
Gigantomachiae deſcriptio, 52
Glacies poma includens in aeſtate. 523
Glaucus 345
Gobryas praefectus claſſis Poliarchi, 401. ſecretum occultat, ibid. Aſtioriſtae ex Timandra cognoſcit et promouet, 408, ſeq. ipſum Aſtioriſten amiſſum Timandrae

mandarae matri reſtituit, 421. in Siciliam cum claſſis parte nauigat, 502. ibi appellit, 514. purpuram Argenidi affert a Poliarcho, 516. et illi litteras Arſidae, 517
Graecorum negligentia in rebus ſeptentrionalibus, 42.
Gratia magnatum inſtabilis, 22. ſeq. nimia eſt ſuſpecta 205

H.

Haereticos exſtirpandi ratio, 124
Harſicora nepos Radirobanis, 547, cum patruele de Sardiniae regno bertat, 552. occumbit, 554
Hera qualis, talis familia, 6
Heraclea urbs Siciliae, 43
Heralcon mente captus Poliarchum ſe eſſe putans ad meleandrum ducitur, 72
Hieroleander Argenidi ab epiſtolis, 167
Himerae urbs Siciliae, 7, 19. flumen, 28
Hippophili aula, 24
Horologia, 189
Horror ſacer intrantium templum, 555
Hortus, 156
Humanae naturae miſeria, 25
Humanitate et obſequio uincitur omnis, 417
Hyaniſbe Mauritaniae Regina, 164. mater Hyempſalis 164, 495. theſauro ſpoliatur, 151. eum a Poliarcho recipit, 160. dona mittit Poliarcho, 164 filium litteris reuocat, 449. Poliarchum de auxilio contra Radirobanem implorat, 451, ſeq. properati auxilii gratias agit, 489. filium reducem excipit 539. eumcum Poliarcho aemulo conciliare ſtudet, 541, ſeq. et ad tempus id obtiuet, 543, ſeq. 547, ſeq. utrumque cum litteris ad Meleandrum dimittit, 578. litterae recitantur, 602. Syphacis uxor, 603
Hyempſal Hyaniſbes Reginae Mauritaniae filius, 163. ſed adoptitius tantum et ſimultus, adſcititio nomine dictus Archombrotus, 448

Hyperephanii quales, 122. cum Lycogene faciunt, Ib. quomodo opprimendi, 125, ſeq. ad Meleandrum legationem ſeorſim mittere prohibentur, 173

I.

Ibburanes Lydius, 47. ſacerdos, 12. eius laus, 43. natales 5, 6. beneficentia, 336
Icciobates Treutaommilcondori frater, 278
Ichnuſa Sardiniae nomen, 553
Ientaculum graecum, 92
Ignes ſub undis uiuentes, 334, 348. nocturui, 14, ſq.
Imago pretioſa, 260
Imperandi modus, 42
Imperfectio rerum, 94
Imperium abſolutum eſt firmum, limitatum non 245, ſeq genus imperii quodnam aequiſſimum, 79. ſub quo quis uiuit, hoc cariſſimum eſſe debet, 89
Improbitati omnia peruia, 209
Incertitudo medicinae, 355
Incrementa ſectariorum, 125
Indoles regia Poliarchi pueri, 406, 408. regibus diuinitus tributa, 90
Indulgentia Principum regno noxia, 247
Infelicinus omnes inimici, 225
Infidelitas conſiliariorum quorundam, 9
Influxus aſtrorum, 185
Ingenia ſeruilia liberis imperant, 54. eximia aulis exulant, ibid. eorum raritas, 55. a principibus fouenda, ibid. liberalibus ingeniis facilis conciliatio apud quosuis, 401
Inhumanitas piratarum. 143
Inimici qnando maxime timendi, 155. eorum impetus, 545
Inniti alicui magnus a Reginis honor, 163
Inſania parte quilibet laborat, 76
Inſidiarum remedium diſſimulatio, 14, 276, 320. inſtrumentum tollitur, ne pateſiant, 114
Inuidia aulica, 112

Inuitis benefacere tyrannis cenſetur, 216
Iphigenia, 388
Iouis templum, 554
Ira uires addit irato, 485, ſeq.
Iuba Maurus Hyanisbac ſtater, 163. alius Arſidae hoſpes, 522, ſq.
Iudicium de capitalibus publicum, 180. eius uitis 277. ordinatio, 336, ſq.
Iura ſceptri et ſacerdotii diuerſa, 3
Iuſta caeſis perſoluenda, 138, ſeq.
Iuuenum incuria ſalutis, 579

K.

K*leſelii* ruina, 25

L.

L*acryma* ingenti dolori negatae, 98. uerae, 238. non conductae, ibid.
Laetitia ingens, 67, 162, 223. caute alteri inſinuanda 419
Lapſus Pollarchi ex equo, 3. Regis omnioſus, 101
Laruatus latro, 51
Latium Saturni, 47
Latrones Pollarchum aggreſſi, 2. fugam capiunt, 5. Lycogenes fuere legati, 31
Laus nimia corrumpit Principes, 234. ea allos euertere aulicum, 112
Lectus eboreus, 36
Legatorum delectus et officium, 503, ſeq. ad ipſum Reges de ſecretis ſcibant, 509, 511
Legum rectitudo, unde aeſtimanda, 510. condendarum ius Regibus, 464
Lenitas Meleandri, in Proceres noxia, 247
Leones cantum Galli formidare, negatur, 79

Leuitas

Leuitas animi, 10
Libachanes Radirobanis libertus, 350
Libertas brutorum, 79. ea nil ſuauius, 80. naturae, 84. animi, 255. hominum, 193. coniugiorum, 256. eius umbra populo ſaepe fucum facit, 457. nimis eſt noxia, 465
Lilybaeum. Siciliae promontorium, 588
Linguae errantis gratia, 282
Litterarum contemtus, 58
Litium frequentia et diuturnitas, 336
Lixa Mauritaniae caput, eiusque ſitus, 155, 465
Lotos, 236
Luctus uehemens Argenidis, 37, ſeq. eius conſilia atrocia, 39, 47
Luſus uirginum, 275
Luſtratio exercitus, 184
Lycaonis fabula, 20
Lycogenes regia ſtirpe, 3. Argenidem rapere conatur, 10. una cum patre, 125, 313, 311, 312. a Rege Meleandro deficit, 9. uincitur, ibid. uictus, pacis conditiones praeſcribit Meleandro, 42. ipſum conuenit, 44. nouo bello praetextum quaerit, 107. occulte Siculos ad rebellionem concitat, 120. Poliarchum ad foedera contra Meleandrum ſolicitat, 126. ad Regem accerſitus morbum ſimulat, 138. cum Eurymede confligit, 182. ciuitates denuo ad defectionem ſtimulat, 183. Regi denuo bellum infert, 169. milites animat, 177, 214, 218. Meleandri exercitum clam adoritur, 226. ab Archombroto in praelio occiditur, 232, eius imagines damnantur, 242
Lydii coniuges impotentes felicitatis dant poenas, 23, 24

M.

Macaria Herculis, 788
Macula natiuae in Poliarchi corpore, 405
Magellae, 33

Magiſtratus

Magiſtratus ne ſint perpetui, 266
Maiorum inſtituta non nunquam praeſentibus poſtponenda, 265
Mala impendentia occultus ſaepe horror inſinuat, 364
Mare non tolerat cadaucra in naui, 153
Mars caedis cauſſam dicit, 50. canem ei immolant Spartani, 304. eius ornatus, 346
Mathematicorum ludibria, 188
Matrimoniorum priuatorum felicitas, 130. libertas, 256. Principum non ex affectu amicitiae contrahuntor, ſed aliis cauſſis, 332, ſq.
Medicinae incertitudo, 355
Medicorum dolus, 6. incerta conſilia a fortuna nobilitantur, 293. iidem et chirurgi et pharmacopoei olim fuere, 465
Megaloſthenes Radirobanis miniſter, eius inſignia geſtat in praelio, 474
Melancholiae ſpecies, 74, ſq
Meleander Siciliae Rex, 7. nimium lenis, 8. eius uirtutes, ibid. gratitudo erga Palladem, 9, 318. Lycogenem rebellem acie uincit, 9. pacis amantiſſimus ibid. foedus init cum Lycogene, 10. Conſiliarii eius ſinceri, 12. patet inſidiis, 15. obitum Poliarchi (ſimulatum) luget, 33. filiam Argenidem ſolatur, 40. ei modum et rationem imperandi inſinuat, 43. eius circumſpectio, 44. Lycogenem excipit, 77. labitur in terram 101. foedus pangit cum Lycogene, 105. Epeirctem firmat, 110. in laeu periclitans, 113. ſeruatur ab Archombroto, ibid. de opprimendo Lycogene et coniuratis deliberat, 116. Arſidam et Poliarchum ex Italia reuocat, 150. Lycogenem et Oloodemum ad ſe uocat, 138. eius preces ad Deos et uota, 184. contra Lycogenem exercitum ducit 198. Radirobani occurrit, 209. transfugit à Lycogene, impunitatem promittit, 215. in praelio, 227. Lycogenem uincit, 232. caeſos in acie et uictores milites laudat, 239. ciuitates rebelIionis crimen deprecantes audit, 262. pericli taturlatronibus, 312. Radirobanis nuptias Argenidi ſuadet, 329, ſeq. paene interceptus inſidiis Radirobanis, 334.

334, 385. cuius indicio amores ſecretos Poliarchi et Argenidis cognoſcit, 358. Archombrotum ſibi generum deſtinat, 384, ſeq. Timonidem legatum ad Hyanisben eligit, 588. Archombrotum cum exercitu dimittit in Mauritaniam, 501. angitur ob aduentum Poliarchi, 585, ſeq. et Archombroti, 588. Archombrotum filium ſuum ex Hyanisbae litteris agnoſcit, 595. amplexatur, ibid Argenidem Poliarcho deſpondet, 598. Oratio eius ad populum, 601. Hyanisbae litteras in concione recitari curat, 602. illius iuuentutis hiſtoria, 606

Mendacia calendariographorum, 19, ſq.

Menocritus e proceribus Meleandri cum Lycogene conſpirat, 9. Lycogenis dux, 137, 215 frater Olloodem, 215. a Radirobane, in praelio capitur, 232. in carcere moritur, 242

Mentis mala transeunt ad corpus, 243

Mercurius, 345

Merganiae fatum, 248

Merganus ſuperſtitioſus, 190

Meſſana a Meleandro non deficit, 183. regitur ab Arſida, 96

Micipſa cubiculi praefectus apud Hyanisben, 160. Dux Maurorum militium, 467, 469

Militares poenae, 467

Minos, 345

Miſeria humana, 75

Miſericordia, 2. extra periculum facilis, 282

Mixtura felicitatis et infelicitatis, 290

Monarchia an praeſtet aliis imperii formis, 79, ſeq.

Monaſtica uita 556, ſeq 570, ad 576, 634, ad 640, ſeq.

Monialium ſeu *Veſtalium* malitia, 124

Mora medicorum, 6. ſaepe res perdit, 503

Morbi curatio, 171, ſeq.

Mores externi et domeſtici, 71. uetuſti, 25

Motus, 26. Germaniae ibid. animi, 297

Mulieres ſubitis conſiliis ualent, 17. a uiro perueti, uile, 436

Munerum captatio cauſſidicis prohibetur, 340

Nabis

N.

Nabis Dux Lycogenis, 215
Natalis Argenidis, 35. Hyanisbae, 46
Naufragium Poliarchi, 143, 147
Nauis merſa, 144. Meleandri inſcriptio, 206. praetoria Raptiobanis, 333
Neptunus gigantum pater, 220. inuocatur a Radirobane, 524. eius ara, 579
Nicon, 199
Nicopompus uir doctiſſimus, Meleandri amicus, 15. Dunalbii amicus, 78. Muſas cum negotiis coniunxit, 80. Antenorii amans 166. (Auctor huius operis, ni fallit coniectura ex pag. 175, ſeq.)
Nilus, incertus patriae, 52
Nix per aeſtatem ſeruata, 523
Nocturni ignes 14
Noctua monetae impreſſa, 9
Nomen praebet omen, 198
Nox, 12

O.

Obtrectatio, 25. flagitium aulicum, 200
Occulti facinoris inueſtigandi ratio, 176
Oculorum ſermo, 99
Odia ex diuerſitate religionum, 124. occulta, 211. ultra mortem non fouenda, 544. quae ſilentio fouemus profeſſa exſpirant, etc
Offenſae memoria diuturna, 26. patienter ferendae, 46
Olea cur Meleander coronetur, 9
Oleodemus, Meleandro infidus, cum Lycogene facit, 9. Praefectus promontorii Pachyni, 115. a regia fugiens per inſidias capitur, 139. ueneficii conuictus, 193. ueneno extinguitur, 180
Omen ex occurſu mulieris, 2. ex lapſu Regis, 107. e repertis Cyclopum oſſibus, 218. ex nomine, 199

Opimum ſpolium, 240
Opulentiae utilitas, 60. mala, 577
Orationum uis, 397
Ordinibus regni nihil in Regem iuris relinquendum, 266
Otia prohibentur, 334, 335. dant uitia, 461

P.

Pachynus Siciliae promontorium, 588
Paconia inſula, 587
Palladis inſignia, 8. ſacra, 93. ſimulacrum, 100
Pallor ex ira, 18
Parormum non deficit a Meleandro, 183
Parſimonia Principum intempeſtiua, 54
Partium ſtudia, 263
Patrocli aſtus, 230
Paupertatis uotum, 556. bona, 571, 577
Pax cum perduellibus armatis an ineunda, 11, 100
234. eius imago, 254. conſeruandae uincula, 254
Peramhylaens Aquilii regnum ambit, 93
Peregrinatio, 7
Peregrini inuidiae obnoxii, 10
Perturbatio animi, 18, 99
Peruerſitas ſaeculi, quo modo perſtringenda, 175
Phantaſiae ratio, 75
Philippus medicus Regis Meleandri, ibid.
Phorbas. 585 Arſidae mercenarius, aegroti ſacculum cum Argenidis ad Poliarchum literis furatur et fugit, 125. litteras illas Poliarcho tradit, 528. et praemia fidei aſtutiſſimo ſcelere impetrat, 530
Phthinthia Siciliae urbs, 6, 14
Pietas erga parentem, 40. inter conuiuia, 225. utilis ſacrificiis, 393. eſt periculis orta, 453
Piratae immiſericordes, 148. Poliarchum ſeruantes, ibid. ab ipſo occiduntur, 159. aſtus eorum in occupanda naui, 151. Hyanisben ut ſpoliauerint; 157

Pluto, 224
Poculum anancaeum, 180. ex glacie, 524
Poetaſum exceſſus in laudando excuſatur, 300, 301
quorundam ineptiae, 232
POLIARCHVS in latrones (Lycogenis legatos, 31.) incidit. 2. quomodo, eos in fugam uertit, quosdam caedit, ibid. loquitur Archombroto; 5. apud Timocleam diuertitur, 7. uulnera aceto lauat. ibid. facta Argenidis mentione animo et uultu turbatur, 12. perduellionis inſimulatur, 9. ad ſupplicium quaeritur. ibid. Deos innocentiae teſtes inuocat, 18. fugam ſimulat, 19, 20. in ſpecum deſcendit, 27. mortuus fingitur 28. innocentim ſuam demonſtrabat 49. lauam ſumit, 50. Arſidam ad Argenidem ablegat, 55, 65. Argenidem ſacrorum praeſidem ignota ueſte adit, 97. alloquitur, 98. in Italiam cum Arſida fugit, 107. cum eodem reſtitui iubetur a Meleandro, 118, ſeq. nauigaturus in Galliam fit naufragus, 142, ſeq. 147. a Piratis ſeruatur, quos ipſe poſtea perimit, 149. in Mauritaniam nauiare conſtituit, 158. Litteras a Lycogene ad ſe datas reperit, 171. Hyanisbae theſaurum a piratis ablatum reſtituit, 160. Gelanorum ad Argenidem mittit, 163, 165. aeger ex piratae uulnere, 165. litteris Argenidis in Siciliam reuocatur, 202. quartana laborat, 292. eam uino expellit, 293. in Siciliam redit, 294. eius cum Argenide occultum colloquium, 305. ut ſub Theocrines perſona ſe Argenide et Seleniſſae inſinuauerit, prolixa narratio, 274 ad 285 311, 314. et ſeq. primum in aulam Meleandri cultu militari uenit, 323. natiuitatem et educationem eius uide in *Aſtioriſtes.* Poſt naufragii periculum ad Hyanisben uenit, 443. Hyanisbae auxilium contra Radirobanem pollicetur, 452. in aciem progreditur, 468. milites animat, 454. pugnat, 485. Radirobanem ad duellam prouocat, 586. interficit, 487. triumphat, 489. ex uulneribus aeger, 492. Argenidis litteras accipit, 530 Arſidam excipit, 531. uiſo Archombroto, excandeſcit ira, 539. diſceſſum ex Mauritiania parat, 542. ad tempus eidem ab Hyanisbe

conciliatur 544, 548. Anerbeſtum agnoſcit 5 5. Siciliam cum Archombroto repetit, 590. tandem intrat, 592. eius ueſtimenta et ornatus regius, ibid. aulam Meleandri ſubit, 593. perturbatio eius 594, ſeq. 597. Argenis ei deſponſatur, 498. amoris eius initia, 600. Argenidem ducit, 608. Archombroto ſororem deſpondet, 609

Poma glaciei inſerta, 523

Pontifices ſuffragiis, non haereditate fiunt, 90

Populi leuitas, 85. ſtudia a ſalute publica aliena, 461

Potentia, miſera, 209

Porticus, 157

Praedii deſcriptio, 6

Praetextus belli, 493. et factionis, 8, 120, 169. 249. ſeq.

Praetoria nauis Radirobanis, 207. reparatur. 333

Praxetas amicus Theocrines, 278. eam occulte in Siciliam ducit, 275. Delphos proficiſcitur, 279. alio nomine dictus Gelanorus 323

Preces ad Palladem pro incolumitate Principum, 100 101

Principum lenitas, noxia, 7, 8. uitia toleranda, 12. externis ſe ne credant, 21, 16. gratia fluxa, 23, ſeq. arte et marte eximios in aula foueant, 55. ſunt propter ſubditos, non contra, 97. iniuria extortum, iniuria repetunt, 101. in conſultando, ne primi ſententiam dicant, 107, ſeq. timeri debent, 88. priuatorum felicitate carent, 210, 326. ex ſucceſſibus a uulgo aeſtimantur, 445. adulatoribus non recte indulgent, 532. ſeq. nuptiis inuicem aut fallunt aut placant, 329. an ſine conſenſu populi tributa exigere poſſint, 456. ſcelerati per rationem ſtatus, 572

Principatus cur conditi, 457

Priuati regiis uitiis laborant, 305. eorum prae aliis felicitas, 210, 329

Procerum regni uires minuendae, 247. ſeq.

Prodigium adulatione confictum, 311, 313. cladis, 120

Proditionis merces, 366
Proſerpinae raptus, 224
Proteus, 345
Prouinciarum rectores ne ſint perpetui, 267, ſeq.
Prudentiae ſimulacrum, 555
Pudor, 27. eius fama ſeruanda, 308
Punica armatura, 127
Purpura Galliae pretioſiſſima, 524
Purpuratorum perfidia, 10, 47. fides, 43
Pyrami et Thiſbae fabula quid doceat, 40

Q.

Quaeſtorum crudelitas coercenda, 33
Quies, 4, 12

R.

Rabularum cenſura, 340. ſq.
Radirobanes Sardiniae Rex, Meleandro auxilio uenit, 201. Argenidem et Siciliam ſibi conciliaturus, 205. eius ornatus, 208. in Lycogenem pugnat, 228. Menocritum capit, 208. aemulatione Archombroti accenditur, 236, 245, 255. Meleandrum de nuptiis Argenidis appellat, 256. ipſamque Argenidem, 250. Seleniſſam blanditiis et munere corrumpit, 216. et promiſſis, 271. eius uana ſuperbia, 298, 329. raptum Argenidis ſine ſucceſſu tentat, 33, 342. ira flagrat, 357. ſecretos Poliarchi et Argenidis amores,(a Seleniſſa ſibi detectos, 270, ſeq.) Meleandro aperit, 357 domnm discedit, 343. belli praetextum in Mauritaniam quaerit, 146. eam inuadit, 467 pugnat, 469. hoſtium copiis immixtus Lixam ingreditur, 474 fugit tranando lacum, 475. litteris Poliarchum laceſſit, 483. pugnat iterum, 484.

 in

in duello cum Poliarcho occumbit, 488. ad ſepulchrum per legatos repoſcitur. 490
Raptu, an quaerendae nuptiae, 340, 331. Radirobanis ſine ſucceſſu tentatus, 333
Ratio ſtatus, 571. ſeq.
Rebellio, 110, eius fontes obſtruendi, 264.
Rebelles armati, ſupplices non audiendi, 253
Reges ab amicitiae cultura non arcendi, 24. ſeq. eorum animus ſupra uulgus, 88, 303. optimis non plurimis placere cupiant, 461. iis nunquam gratiae referundae locus deeſt, 311
Regni ſtatus in Sicilia, 7, 8, 273. ſtabilimentum, 248
Reipublicae forma quaenam optima, 84. ſeq. non nobis tantum, ſed nepotibus ordinanda, 511
Religio praetextus belli, 269. ex diuerſitate eius odia, 123. eius contemtus, 125
Remedia inemta, optima, 6. terribilia, 479
Reuerentia erga ſacerdotes, 90, ſeq. erga Reges, ibid. 200. Cereris, 109
Rhadamanthus, 345
Rhodanus, 390
Riualium affectus. 539. ſeq.
Ruſticorum tumultus, 61. error, 62

S.

Sacerdotes optimi ad pacificandum legati, 43. eorum iura et officia, 89, 90
Sacrificulorum improbitas 120
Sacrilegis poena, 553, ſeq.
Sales ut adhibendi, 423
Saltus Eriſthenis, 140. Hyanisbes, 158
Sanctio Carolina, 87
Sardinia natura, 553
Saturni Latium 47. fabula, 344. ei immolandus puer, 479

Scapha regia, 206
Scelerum defenſio, 329. uindicta, 45
Sceleratorum ab alienis uitiis infamia, 414
Scordanes dictus Poliarchus, 418
Scylla, 224. Minoem amantis fabula, 37
Scyphi ex glacie, 524
Secretorum praefecti poteſtas, ne regi noceat, cautio, 508
Seditionum fontes ut obſtruendi, 248
Seleniſſa Argenidis alumna, 35. Argenidem mortem ſibi intentantem impedit, 36. Timocleam Meleandro ſuſpectam reddit, 111. Radirobanis munere emitur ad conciliandum ipſi Argenidem, 260. ſeq. loquitur Radirobani, 270. eidem Argenidis et Poliarchi amores ſecretos aperit, 272. ad 287. et 311. ad 327. Argenidi nuptias Radirobani ſuadet, 289, 329. Poliarchum tollere pollicetur Radirobani, 328. ei raptum Argenidis ſuadet. 331. eius perfidia detecta, 365. ſcribit ad Meleandrum de Argenidis integritate, 367 ſeipſa interficit, 363 epitaphium, 369
Seruitutis genus crudele, 304
Seueritas Principum neceſſaria, 247, 248. ſeq. in factionum duces, 253. in milites rebelles, 254
Sicambre ruſtica Aſtioriſtae educatrix, 404. in regiam accita, 434
Siciliae ſtatus, 6, 8, 200. fabuloſa Sicilia, 224
Siderum influxus an uerus, an uanus, 186, ſeq.
Signa natiua in Poliarchi corpore, 405
Silentium regibus conuenit, 42. dos regia, 269. anima conſiliorum, 269, 463
Simplicitas Aneroeſti amicus, 205, 277. 320, 569
Simulatio, 9, 10, 77, 330
Sitalces Sardus, pro ſuis ſe deuouet in pugna, uiuus capitur, 482
Silicines, 482
Solarium, 188
Solertia temeritate ſaepe uincitur, 61
Sophonema matrona Hyanisbae fida, 603

Soteria Nicopompi, 496
Spartum, 501
Specus, 241. Poliarchi refugium, 20, 22
Spolium opimum, 240, 489
Stichus Aſtioriſtae colluſor, 490
Στοργὴ materna, 411
Studio quisque quodam rapitur, 56
Succeſſio an electioni praeſtet, 87
Subellex Poliarchi, 29
Superſtitionis poenas nemo luat, 251
Syphax maritus Hyanisbae, 63
Syracuſarum legati ad Meleandrum, 263

T.

Tabula Veneri dicata. 4
Temeritas iudicii, 61
Tempeſtas maritima, 141, ſq.
Temulentorum cenſura, 466
Teſtamentum militare, 469
Theca gemmarum, 350
Themiſon medicus Afer, 492, 496
Theocrine perſonata Aigenidi ſe inſinuat, 274. latrones Meleandrum et Argenidem capturos occidit, 285. Pallas eſſe creditur a Meleandro, 497. ſe Poliarchum eſſe Argenidi aperit, 314
Theſaurus Meleandri in Epeircte 110. Hyanisbes a piratis expilatur. 151. reſtituitur a Poliarcho, 160
Timandra (alibi Alcaea) Britomandis Galliae Regis uxor, 445. filium Aſtioriſtem ab inſidiis Commindorigis ſeruat 405. ſeq. apud Gobryam eum amplexatur, 410. ſeq. patri illum ſiſtit, 424. et in publicum producit, 128. trina eius ſoboles, 425. comparatur Cybelae, 612
Timoclea, 3 uidua, 6. uocat Archombrotum ad auxilium Poliarchi, 2. eius praedium, 6. Poliarchum et

Archombrotum ad ſe inuitat, 6, 7. utrumque e ſopore excitat, 13. cum Archombroto ſpeluncam ſuae domus intrat, 12. Poliarchum ibi occultat, 27. ficto dolore fictam Poliarchi mortem deflet, 47. fit ſuſpecta Meleandro fraude Seleniſſae, 110. in eius locum ſuffecta nubenti Argenidi facem praefert, 610
Timonides ex familia Meleandri mortem Poliarchi ſimulatam deflet, 31, 32. eam ſpargit, 33. legatus ad Arſidam et Poliarchum cum Argenidis munere, 131. cognito Poliarchi naufragio, 1 2. ad Arſidam uenit, 143. ad Meleandrum redit, 146. a Meleandro ad Hyanisben legatus, 507. ſeq. in Mauritaniam uenit, 545 cauſſam diffidii inter Poliarchum et Archombrotum Hyaanisbae aperit, 546
Timor, 2
Toxicum, 134
Transfugarum impunitas, 215
Trentacommilcondorus Theocrines pater, 276
Tributum an, et quomodo exigendum a ſubditis. 456. ſeq.
Tripudium mimicum, 334, 343
Triton, 345
Triumphus de ciuibus non eſt licitus, 239. de Lycogene, 241. de Radirobane, 489
Tumultus, 26. 249. ruſticorum, 60
Typhoenus ſuperos fugat, 51
Tyrannis diuturna quid efficiat, 430
Tyrannorum poena excoecatio, 415

V.

Vectigalia ab egenis non exigenda, 334
an cum, an ſine conſenſu populi exigenda, 455 ſeq.
Vena uulnerato ſoluitur, 492
Veneficium Galliae ignotum, 276. Veneficio punitur, 15.

Venus Erycina, 4. eius cultus in Africa, 453
Veritas fa ile corrumpitur, 8
Veſtalium improbitas, 124
Veſtium mutatio, 70
Viciſſitudo rerum, 23
Victi leges pacis dicunt uictoribus, 21, 42
Victoria, 233
Villa amoeniſſima, 6 dominae, 156, ſeq.
Vindicta diuina, 24, 349, 446. 414. iniuſta, 311. ſce-
lerum 45. in rebelles feſtinanda, 254. ſubita, 558
Virtiganes Radirobanis conſiliarius, 209. ab ipſo litte-
ras Seleniſiae tradit, 331. in acie contra Mauros dux
469. mors eius, 553
Virtutes in uidia degenerant, 7. ſunt optimum ſol ti-
um, 30. negotioſae, 78. contemtus earum, 47. de ex-
tincta magnificentius loquimur, 23. ex populi iudi-
cio aeſtimantur, 252. praemium earum, 276. nomina
uirtutum uitiis imponuntur, 3 2
Vitae amor naturalis, 531
Vitia diu preſſa effrenatius erumpunt, 330
Vſus multa facit grata, 457
Vtica, 151
Vulia ſtudia, 89. mores 462
Vulnerum cura, 6, 492

INDEX CARMINVM

In imagines Poliarchi et Archombroti, quas Timoclea Veneri dedicauit, 4
Nicopompi in Lycogenem ſceptrum Meleandri et Argenidis nuptias affectantem, 16
In ſpecu Timocleae, 22
In Poliarchi, quae ſimulabatur, mortem, 34
Galateae in Cyclopem de Aci occiſo, 41
Nicopompi de Superis a Typhoeo fugatis, 52
Ad Palladem in ſacris eius, 95
Argenidis furorem ſimulantis, de Pallade e templo profuga, 104
Cereris ſigno inſcriptum, 109
De prodigiis bellum antegreſſis, 121
In armillam, Poliarcho ab Argenide miſſam, 131
Schedia minacia in Meleandrum, a Lycogenis factione ſparſa, 140
Saltus Dianae conſecratus in uilla reginae Maurit. 158
Nicopompi epitaphium in mortem Aldinae, catellae 168
In ambitionem, 181
In anum diuinatricem, quis fores eius foedauerit neſciam, 197
In Meleandri ſcapham, 206
Nicopompi in uictoriam Meleandri de Lycogene, 233
Ad Meleandrum, in imaginem Pacis, 236
Eryphyles proditionis pretio exultantis, 259
In lucum regium ab Argenide frequentatum, 287

In

In laudem Radiro barcanis, 300
De fabula ſaturni a filiis pulſi, 344
In laudem Argenidis, 347
Epitaphium Seleniſſae, 369
Nicopompus Sardos tempeſtatibus deuouet, 372
Ad limen templi Fortunae Antianae, 395
Druidae, de diuina uindicta. 415
Druidae, in Commindorigem ab Arioui$\mathrm{ſ}$to occiſum, 433
Sub ſigno Veneris, in eius et Africae laudem, 454
Druidae cuiusdam in temulentos, 466
Radirobanem Sardis eſſe pro ſole, 478
Nicopompi ſoteria in Poliarchum uictorem, et ualetudinis reſtitutum, 496, ſeq.
Ad Argenidem Archombroto deſponſatam, 501
In Iouis templo in Sardinia, . 555
In Poliarchum et Archombrotum, Siciliam repetentes, 581
Epithalamium Pollarchi et Argenidis 608, ſeq.

INDEX

INDEX
EPISTOLARVM

Regis ad Arſidam litterae, 134
Lycogenis ad Poliarchum. 135, 155
Poliarchi ad Regem, 174
Alceae ad Seliniſſum, 276
Radirobanis irati ad Meleandrum, 258
Seleniſſae ad Meleandrum et Argenidem, 367
Argenidis ad Poliarchum, 388
Hyanisbes ad filium Hyempſalem, ſeu, Archombrotum, 449
Hyanisbes ad Meleandrum, 602

FINIS

Digitized by Google

fl.24

00565907

Digitized by Google

